Universidad de Deusto
Biblioteca

Homiliæ Roy. Ecclesiæ

Homiliæ in euã-

GELIA FERIARVM Quadrageſimæ iuxta literam, per F. Ioannem Royardum ordinis F. Minorum iam primùm æditæ.

Adiecta eſt
Apologia contra Zelotem.
Item,
Soliloquium, ſeu formula Deum precandi.

MARCI PRIMO.
Pœnitemini, & credite Euangelio.

PARISIIS,
Apud Audoenum Paruum, in uia quæ eſt ad D. Iacobum, ſub inſigni Lilii.
1545.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EORVM QVAE SPARsim in opere sequenti tractantur, Index Alphabeto digestus, sequitur.

A.

Abrahæ filios quid efficit, 56.a
Actiuæ typus & contemplatiue. 229.a
Admirantur vt inuidi de doctrina Christi, 156.a
Admonitione opus non est his puniendis, 34.b
Adoptionis filij quo discernuntur, 57.b
Adorare patrem in spiritu, quid. 137.b
Adorare in spiritu & veritate, 138.a
Adoratores quales quærit pater, ibidem.
Agnus cœnandus quid Christo suggerat, 234.a
Alabastrum quid. 213.a
Altarium ignominia, 34.a
Ambitiosorum studium, 87.b
Amen vt non mutatum, 52.b
Amicorum dilectio & inimicorum, 15.b
Amissorum per culpam, recuperatio, 107.b
Angelus in piscinam descendens mysticè, quid. 61.a
Angeli quur ad iudicium cum Christo venturi, 25.b
Angelorum in iudicio ministerium, 26.b
Angelorum vt captanda præsidia, 91.a
Anima quo modo videtur, 97.b
Animam nostrã tollis, exponitur. 205.b
Animæ peccatricis typus, 128.b
Animæ quàm corporis nocentior febris, ibidem.
Animæ funesti portitores, 176.a
Animas Iudæorum quis tollit, 206.a
Anima vt in membris post mortem patitur, 93.a
Anulus & calceamenta, 108.a
Apostatæ excucullati audiant, 77.a
Aquarum differentia, 134.b

Arrogantia quorum impudens, 81.b
Arrius & Sabellius vt simul confutantur, 208.a
Ascensores matutini, qui. 154.a
Ascensores matutini audiant, 203.a
Ascendere ad festum quur Christus moratur. ibidem.
Astuta Iudæorum malitia, 218.b
Astutia quæstui in templo studentium, 33.b
Auidi mortis Christi Iudæi, 208.b
Autoritatis suæ acerrimi vindices, 121.a

B.

Baptismus vt variè præfiguratus, 60.a
Baptismi typus insignis, 61.a
Baptismi necessitas, 165.a
Benedictio domini dupliciter, 165.b
Beneficium vt cæcus agnoscit, 182.b
Bethania vicina Ierosolymis, 182.b
Blasphemantium Christinm confutatio, 209.b
Bona terrena in duobus, 17.a
Boni cur tentantur, 21.a
Boni vt malis permixti, 26.b
Bonorum & malorum hominum differentia, 101.a
Bonum commune priuato præferendum, 116.a
Boues & oues in templo venales, 151.b

C.

Cadere in faciem vt piorum est, 71.a
Chaos magnum firmatum, 93.b
Caiphas vt cæteros arguit, 219.b
Caiphas vt mendacium loquitur, 220.a
Calumniantium Christum confutatio fortis, 159.b.190.b
Cathedra quid, 77.b
Cathedram quid conscendunt, 78.a
Cathedram pestilentiæ qui occupant, ibidem.
Cathedrantium abusus duplex, 79.a
Cæci duces cæcorum, 125.a
Cæci duces huius temporis vt incorrigibiles, ibidem.b
Cæcus vt ad blasphemiam solicitatur, 168.b
Centurio vt per tria placuit, 20.a
Centurionis erga seruum clementia, 7.b
Centurionis illatio fidelis, 10.a

Centurionis rectior quàm Iudæorum sensus, 9.b
Centurionis fides magna, 10.b
Clerici vt incorrigibiles, 77.b
Cleri vitium, 80.b
Christus quur orat, 20.a
Christus quur cum potestate venier iudicaturus, 25.a
Christus ad tria inuitat, 28.a
Christus vt esurit & sitit, 31.a
Christus quur post signa peracta ciuitatem egreditur, 36.b
Christus vt nobis præcipitur audiendus, 70.a
Christus vt se iudicem testatur, 75.a
Christus qualis minister, 83.a
Christus vt post lectionem sedit, 109.b
Christus habitu Iudæus, 133.a
Christus vt se pandit mulieri, 138.b
Christus cur se quibusdam non credebat, 154.b
Christus vt se pauperi pandit, 171.b
Christus quædam rogatus, quædam præstat vltroneus. 172.a
Christus cur de se perhibet, 189.a
Christus non adoptione, sed natura dei filius, 209.b
Christus commendat, quod Iudas improbat, 231.b
Christi mira humilitas, 8.b.133.a
Christi in cor humanum ingressus, 8.b
Christi de corpore error confutatur, 22.b
Christi constantia, 38.a
Christi solius, quid. 77.a
Christi mira dignatio, 136.b
Christi ad infimos dignatio, 165.b
Christi in Ierosolymam solennis ingressus, 32.a
Christo solitum in monte orare, 20.a
Christo insidiæ & laqueí, 55.b
Christo testimonium patris, 70.a
Christo quando tempus ad diem festum ascendendi. 201.b
Christum corporale pondus habuisse, 22.b
Christum vbi cognoscas, 64.a
Christum conciues quur nequeunt interimere. 133.b

Christianus Iudæo quid suadet, 166.b
Cogitationes vt coinquinant, 126.a
Cogitationes è corde, non altitudine, ibidem.b
Commendatio desiderabilis, 28.a
Commonitio terribilis, 54.a
Concilium Iudæorum contra Christium. 217.b
Concilium vanitatis vt antè prædictum, ibidem.
Conuersionis indicia, 213.a
Conuiuia vt vix sine culpa, 89.b
Cordis contritio vnde, 105.a
Credendum iuxta scripturas, 198.b
Cultus exterior num deo placet, 138.a

D.

DE deorsum esse, quid, 73.b
De mundo esse, ibidem.
Deus quando inuocandus, 21.b
Deus num tecum sit hinc agnosce, 76.b
Deus vt solus docet, 81.a
Deus quur ambigere dicitur, 97.a
Dei admiratio, quid. 10.b
Dei erga homines mira dignatio, 50.b
Dei visio quam desiderabilis, 69.b
Deitatis Christi argumentum, 187.a
Deo quid debemus, 214.b
Deum se vt Christus asserit, 163.b
Dæmones Christi mysterium latuisse, 221.a
Despectis ob pietatem consolatio, 251.b
Dæmonia quur Christus non sinit loqui, 150.a
Debitores duo, qui. 214.b
Diabolus vt homicida, 58.b
Diabolus vt semper mendax, 59.a
Diabolus cuius regionis ciuis, 115.b
Diabolus vt tentando mentitur, 127.a
Diabolo vbi requies, 40.a
Diabolum Iudæi vt admiserunt, 127.a
Dies, cur præsentis seculi tempus dicitur, 164.a
Dij ad quos sermo dei factus est, qui. 210.b
Diligere inimicum possibile, 13.b
Diligendi inimicum modus, 14.a
Dilectio

Dilectio Iesu erga suos, 216.b.233.b
Dilectionis Iesu signa erga hos, 180.a
Dilectionis & dimissionis culparum caussalitas, 216.a
Discipulorum error vt non inutilis, 85.b
Discipulorum imperfectio, 87.a
Discipulorum Christi mos, 120.a
Discipulorum admiratio ob Christi dignationem, 139.a
Discipulorum erga Christum affectus, 40.a
Discipulorum pauor, 180.b
Discipulorum attentionem vt Christus excitat, 238.a
Discipulos trepidantes vt Christus confirmat, 181.a
Dispensatio diuina notanda, 15.b
Diuitis damnati cur nomen suppressum, 89.a
Diuitis epulonis vitia, ibidem
Diuitum crudelitas, 90.a
Diuites posse sanctos esse, ibidem.b
Doceri superbia dedignatur, 197.a
Docti desipiunt vbi vulgus sapit, 33.b
Doctrina bona etiam à malis, 79.a
Doctrina quæ manebit, 114.b
Doctrina quorum sua est, 156.b
Doctrinam vt exemplum doctoris adiuuat, 13.a
Domini erga seruos exemplum, 7.b
Domus Simonis myst. 127.b
Donum dei Christus, 113.b

E.

ECclesia sic vincit, 14.a
Ecclesia quando fessa, 23.a
Ecclesia quid Iudæis prædicat, 65.a
Ecclesia mater, vt concipit, parit &c, filios, 174.a
Ecclesiæ primatum appetentes, 88.a
Ecclesiæ nomine vt prælatus designatur 116.b
Ecclesiæ vt sententia firma, 117.a
Ecclesiæ potestas vt in viuos tantum, ibidem.b
Ecclesiæ potestas qualiter exercenda, ibidem
Ecclesiæ potestas ad impetrandum, 118.a
Ecclesiasticus principatus & secularis differūt, 88.a
Ecclesiæ potestatis esto modus, 235.b
Ecclesiam contemnens qualis habeatur, 117.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ego sum qui sum, 74.a
Egestas filij prodigi, 103.a
Electi cur in iudicio oues dicuntur, 27.a
Eleemosyna præstosa quæ, 18.a
Eleemosyna in abscondito, 19.a
Eleemosynis Christum vixisse, 230.a
Elementa vt ad mortem vrgent, 176.b
Ementes in templo qui, 34.a
Encænia quid, 205.a
Error Iudæorum vt prodest, 110.b
Error Iudæorum de regno Christi, 154.a
Error male proximum iudicantis, 214.a
Euangelium quando scripsit Ioannes, 149.a
Euangelij supra legem excellentia, 189.b
Exauditionis causa Christus, 118.b
Exauditionis obstaculum, ibidem
Exemplum Christi prædicatori notandum, 140.a
Exemplum Christi infirmis, 203.b
Exemplis prophetarum vt se Christus defendit, 112.b
Excæcatis Iudæis vt gentes illuminandæ, 162.b

F.

FAciem exterminare quid, 3.b
Faciem lauare quid, 4.b
Falsò Christiani quid dicant, 94.b
Fauores vani euitandi, 19.b
Febrientis fœminæ per Christum curatio, 128.a
Febris moraliter, 128.b
Fides quanta possit, 12.b
Fides vt à deo datur, 23.b
Fides recta quàm necessaria, 51.a
Fides nos apud deum non caro commendat, 55.a
Figuræ de Christo ad veritatem concordia, 32.a
Filius dei duobus modis, 15.a
Filius dei cur non prius missus, 97.a
Filius vnicus matris suæ myst. 173.b
Filius vt patrem clarificat, 224.a
Filij diaboli qui, 16.a
Filij dei qui, ibidem.b
Filij dei qui erant dispersi vt congregati, 221.

Filium hominis cur se vocat Christus, 24.a
Fimbria Christi myst. 24.b
Fletus & stridor dentium, 12.a
Flumina aquæ viuæ, 199.a
Forma Christi iudicantis, 25.a
Fons Iacob, 132.b
Fortitudo Christi vnde, 208.a
Fratres Christi minimi qui, 29.b
Fratres quatuor modis, 49.a
Fratres Christi qui, 148.b
Fratres Christo vana suadentes qui, 201.a
Fratres hi vnde Christum insimulant, ibidem
Fratres isti non credentes, ibidem.b
Fraterna correctio cur & quo modo, 114.b
Fratrem quando publicè corripias, 115.a
Funus comitari, pium, 173.a
Funus cur non contemnendum, ibidem.b
Funesti corporis portitores qui, 176.b
Furor Iudæorum vt Christo loquente coercetur, 196.a
Furtum peculatus & sacrilegium, 230.b

G.

GAlilææ nomen vt Iudæis propter Christum inuisum, 144.a
Gazophilatium templi, 194.b
Gentes relictis Iudæis vt Christus petit, 197.a
Gentium fides potior quàm Iudæorum, 11.a
Gentiles Iudæis vt Christus prætulit, 138.b
Gerazenorum fides, 24.a
Gloria quorum rapina, 214.a
Gloria Christi se humiliantis non imminuta, ibidem
Gloriæ inanis cupidi, 80.a
Grata deo fidelium concordia, 118.a
Gratia vt in anima operatur, 135.a
Gratia spiritussancti nomine aquæ, 133.b
Gratiæ efficacia, 199.a

H.

HAeres vt extra vineam occisus, 28.a
Hæreditas Christi quæ, 97.a
Hæretici vt filij Belial, 16.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæretici vt cassis votis perituri, 72.b
Hæretici non adorant in veritate, 138.a
Hæretici vt gloriam propriam quærunt, 157.b
Hæreticorum quorundam confutatio, 209.b
Hypocrisis quid sit, 18.a
Hypocritæ huius temporis, 122.b
Hypocritarum ridenda vanitas, 81.a
Hominum mandata vt diuinis præferuntur, 123.a
Hominum vt non omnis traditio mala, 124.b
Hora Christi quæ, 162.a
Hora mortis Christi vt non fatalis, 222.b
Humana in forma vt Christus iudicabit, 25.a
Humiliare & superbire nota, 234.a
Humilia de se cur Christus loquitur, 158.a
Humilitas saluandorum in iudicio, 29.a

I.

IActantia in sordibus, 3.b
Ieiunasse apostolos, 2.a
Ieiunantium primus quis, 2.b
Ieiunium naturæ, 1.b
Ieiunium ecclesiæ, ibidem
Ieiunium improbantes confutantur, ibidem
Ieiunium commendatur, 2.a
Ieiunium quadragesimale, ibidem.b
Ieiunium non ostentandum, 4.a
Ieiunij vtilitas multiplex, 2.a
Iesus vt stans & sedens myst. 144.b
Iesus quos inuenit, 171.a
Ignis gehennæ alterius generis, 30.a
Iniuria facti vt Christus afficitur, 113.b
Inobedientia non cibus coinquinat, 123.b
Intentio quo dirigenda, 71.a
Inuidia vnde excitatur, 63.b
Inuidia vbi locum habet, 112.a
Inuidia vt deo detestabilis, ibidem
Inuidia vt impossibilia molitur, 190.a
Ioanni vt Christus detulit, 148.b
Ionæ typus Christo adplicitus, 38.a
Iudas Christum vt non cognouit, 225.b
Iudas

Iudas vt auarus & inuidus, 229.b
Iudas vt fuco pietatis furtum obtexit 230.a
Iudas quàm detestabilis, ibidem
Iudæ similes in ecclesia, ibidem.b
Iudam vt odor vitæ occidit, 229.b
Iudaici populi comparatio, 40.a
Iudaici populi nouissima qualia, ibidem.b
Iudaicæ fraudis sequaces, 122.a
Iudæi vt foris stant, 50.a
Iudæi serui peccati, 53.b
Iudæi cur Christo mortem meditabantur, 55.a
Iudæi ex fornicatione nati, 57.a
Iudæi odio cæci, 57.b.144.a
Iudæi vt filij diaboli, 58.a
Iudæi Christum vt irreuerenter interrogant, 74.b
Iudæi Christum quando & quo modo cogniturí, 75.b
Iudæi vt diabolo peiores, 127.a
Iudæi gentium comparatione vituperantur, 139.b
Iudæi vt ad æmulationem adducti, 143.a
Iudæi vt cæci & peruersi, 160.b
Iudæi vt sibi contrarij, 161.a
Iudæi vt de Christo secundum carnem iudicant, 192.a
Iudæi vt à Christo abnegati, 206.b
Iudæi vt sibi non constant, 218.b
Iudæorum perfidia inexcusabilis, 7.b
Iudæorum vt damnatio iusta, 39.a
Iudæorum expectatio vana, 51.b
Iudæorum dementia, 63.a
Iudæorum malignitas, ibidem.b
Iudæorum de Christo opinio vana, 85.a
Iudæorum nequitiæ insultatur, 166.b.190.a
Iudæorum in proprium exitium conspiratio, 168.b
Iudæorum extrema dementia, 217.b
Iudæorum crudelitas nimia, 231.a
Iudæorum vt impia vota frustrata, 72.a
Iudæos non esse filios dei, 57.a
Iudæos Christum cognitum interfeciſſe, 97.a
Iudæos Christum deum esse, cognoscere debuisse, 98.a
Iudæos contra se prophetasse, ibidem.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæis relictis quo Christus intrauit, 127.b
Iudicem se Christus vt non abnuit, 147.a

L.

LAbiis deum honorantes, 122.b
Lachrymatus cur est Iesus, 186.a
Lachrymarum fructus, 215.b
Languidi sanati obedientia, 62.b
Lapis vt Iudæos oppressit, 100.b
Lapidem Christus cur tolli iubet, 186.b
Lazarus quo schemate prodiit, 188.a
Lazarum extinctū cur Christus dixit dormientē, 181.b
Lazarum Christus cur voce magna excitat, 187.b
Lauare inuicem pedes myst. 238.b
Lauat nos quotidie Christus, 235.a
Lauit cur solos pedes Christus, ibidem
Laus Christo perfecta, vnde, 36.a
Laudem vnius huius Christus censuit prædicandā, 232.b
Leges suas futiles quidam cur statuant, 120.b
Legum multiplicatores, quales, ibidem
Læuum Iudæis omen, 127.a
Lex & prophetæ quid docent, 94.a
Libertas vt non nisi per Christum, 54.b
Libertas humani arbitrij, 102.a
Libera cæci responsio, 169.a
Liberos se Iudæi mentiuntur, 52.a
Locus vanitatis, 81.b
Locus Christo apud Iudæos nullus, 142.b
Loculus mortui myst. 177.a
Lotio pedum per Christum quid præsignabat, 239.a
Lotio quæ necessaria, ibidem.b
Lotio pedum myst. ibidem
Luctus orbatæ filio viduæ, 175.a
Luctus quis prohibetur, 175.a
Luctus mortui Christi exemplo probatus, 177.b
Lugentibus mortuos consolatio, 175.a
Lugendi mortui patrum exemplis, ibidem
Lupi, non pastores, qui. 238.b
Lutum ex sputo, quid. 164.b
Lux mundi cur exosa Iudæis, 190.b

Magister

M.

MAgister vocari num liceat, 81.b
Magister & dominus Christus, 238.a
Magnis peccatis maior expiatio, 237.a
Malos vt malè perdidit, 99.a
Maria Magdalene vbi reuixit, 179.b
Mariæ quam Marthæ vt affectus amplior, 185.a
Mariæ de persona quæstio, 228.b
Martha vt fidem resurrectionis habet, 183.b
Marthæ vt fides minor, ibidem.a
Marthæ erga Christum reuerentia, ibidem.
Marthæ in domo Christo cœnam factam, 228.a
Matris ecclesiæ typus, 174.a
Mea doctrina non est mea, quid 156.b
Mercenarius, seruus & filius, quid 105.a
Mercenarij boni, 106.a
Messis spiritualis, 140.b
Messis mystica dupler, ibidem.
Minimos cur electos Christus vocat in iudicio, 29.a
Miracula Christi vt à cæteris differunt, 24.a
Miraculum doctrinæ discipulorum Christi, 156.a
Ministros Christo capiendo mittendi occasio, 195.b
Misericordiæ opera cur memorantur in iudicio, 29.b
Mysterium loculi lignum tangentis, 175.b
Mittitur cæcus ad abluendum, 164.b
Morbi vt primum ex peccato, 64.a
Morbi non omnes propter peccatum, ibidem.b
Moyses & Helias apparentes, 68.a
Moyses & Hælias cur præ cæteris euocati, ibidem.
Moysen & Heliam vnde Apostoli nouerunt. ibidem.b
Mors commutatio optanda, 90.b
Mors vt Christi imperio frenata, 156.a
Mors triplex, 172.b
Mors Christi vt definita, 221.b
Mortis Christi triduum discutitur, 38.b
Mortis Christi tempus in sua potestate, 200.a
Mortem Christi vt persuadent Iudæi, 219.a
Morte quibus oculi aperiuntur, 92.a
Moriendi in peccatis ratio, 73.b

Mortui resurrectio notanda, 177.b
Mortuis non credituri, qui. 94.b
Mulier vt Christum feruenter prædicat, 139.a
Mundus quos odit aut probat, 202.b
Mundus pro quo non orat Christus, 226.a
Munus quodcunque est ex me, quid. 121.b
Mutatio diuitem inter & pauperem triplex, 92.a

N.

NArdus pistica, 228.b
Naufragium salutis dupliciter, 1.a
Naturæ vt duæ in Christo, 161.a.175.a
Naim ciuitas, vbi. 172.b
Nequissimorum contra Christum insania, 159.a
Nicodemus fidelis sed timidus, 143.b
Nimium iusti, qui. 212.b
Nobilitas summa quæ, 50.b
Noe vt Christi typus, 235.a
Nomen patris vt Christus manifestauit, 225.b
Nosse corda solius dei, 154.b
Nouissima hominum ab inuicem separatio, 26.a
Nouissimum pascha Iudæorum, quod. 198.a

O.

OBedientia Christi quàm libens, 140.b
Obedientia cæci nati, 194.b
Obedientia Petri, 236.a
Odio habebis inimicum tuum, vnde. 13.a
Officia & status in ecclesia ad quid, 81.a
Officium prælati quale sit, 88.a
Omen dirum Iudæis, 150.a
Onera grauia qui aliis imponunt, 80.a
Opera charitatis cur in iudicio memorantur, 28.b
Opera charitatis spiritualia, ibidem.
Opera Abrahæ qualia, 56.a
Opera Christi præcipua, 164.a
Opera Christi qualia, 172.a
Opera maxime deo digna, 178.b
Operum iustitia adstruitur, 17.a
Operum bonorum merces defenditur, ibidem.
Opus dei vt Christus perficit, 140.a

Opus Christo datum & consummatum, 224.b
Orationis quanta vis, 68.b
Orantis Christi schema, 222.a
Orat Christus differenter, 20.b
Orat pro suis, quare. 227.a
Orandum num sit contra malos, 14.b
Orantes vt transfigurantur, 67.b
Origenis dogma vt destruitur, 31.b
Ostentationis damna, 18.b
Ouibus quid confert Christus, 207.a

P.

PArentes cæci cur quæstione pulsantur, 168.a
Parentum necessitati vt filius obligatur, 122.a
Parentum culpa an filiis obstet, 163.a
Parentela sua vt Christo exprobratur, 110.b
Passio Christi cur excessus dicitur, 68.b
Passionem suam cur crebro prædicit, 84.a
Passio nomine calicis, 86.a
Paschæ sacrificium vnde sanctum, 232.b
Paschæ nomen vnde, ibidem.
Pascha cuius rei typus, ibidem.
Pastoris bonis. i. Christi typus, 207.b
Pater & duo filij myst. 101.b
Pater quorum deus, 58.a
Pater vt omnia Christo dedit in manus, 234.a
Patris vt imitanda perfectio, 16.a
Patrem vnum esse agnoscendum, 82.b
Patientiæ fulcimentum, 93.a
Pauperibus vt Christus parcit, 150.b
Peccare in cœlum, quid. 106.a
Peccatum ad mortem, quod. 14.b
Peccatum in nos, peccatum in deum, 114.b.119.a
Peccata quibus dimittuntur, 217.a
Peccatoris confessio commendatur, 105.b.135.b
Peccatores num deus exaudiat, 170.a
Peccatorum typus in Lazaro, 188.b
Peccatricis euangelicæ confessio qualis, 213.a
Pœnitentia quid sit, 1.b
Pœnitentia imponenda cum moderamine, 80.a

Pœnitentem dimissurus quid interroget, 62.a
Pœnitenti fratri vt ignoscendum, 116.a
Pœnitentis commendatio à Christo, 215.a
Pœnitentum opera vt pensat deus, ibidem.b
Pœnitentium typus & innocentium, 39.b
Petrus cur suadet in monte manendum, 69.a
Petrus vt scandalizatus, 125.b
Petrus cur suadet in monte manendum, 69.a
Petrus cur veretur Christi ministerium, 235.a
Petri erga Christum charitas, 236.a
Petri exemplo pertinaciam quando deponas, ibidem.b
Pharisæi vt Christo inuident, 32.b
Pharisæi vt incorrigibiles, 211.b
Pharisæi arrogantis temeritas, 215.b
Pharisæo consimiles, ibidem.
Pharisæorum insidiæ frustrandæ, 145.a
Piscinæ & quinque porticuum mysterium, 60.b
Plantatio eradicanda, quid. 124.b
Plebei vt timent loqui, 204.b
Porticus Salomonis, 205.a
Potus ad quem Christus inuitat, 199.a
Porcos pascere, 104.a
Præceptum de honore parentum, 121.b
Pretiosum quid apud deum, 10.b
Prædicatio Christi quando cœpit, 148.b
Prædicandum non vno tantum in loco, 131.b
Prædicantium merces dupla, 140.b
Prælati quid de se sentire debeant, 238.a
Prælati ministeria superba requirentes. 88.a
Primates ecclesiæ discant à Christo, ibidem.b
Primatum ecclesiæ superbia, ibidem.
Principes non vulgares Christo contradicunt, fol.204.
Probatica piscina, 60.a
Prophetia tria complectitur, 136.a
Prophetias nobis vt Christus aperuit, 109.b
Proximus quis sit, 13.a
Pseudoprædicatores audiant, 78.a
Pudor & pœnitentia post peccatum, 129.a
Rabbi

HOMILIAE IN EVANGELIA Feriarum Quadragesimæ iuxta literam, per F. Ioannem Royardum ordinis F. Minorum nunc primum æditæ.

IN DIE CINERVM.

QVM ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Matth.6.

Præsens sancti Euangelij lectio docet nos Primum, in nostro ieiunio vitare intentionem peruersam. Secundò, docet seruare in ieiunio intentionem rectam. Tertiò, ostendit in cœlo thesaurizandi rationem & causſam. Primum, à principio lectionis. Secundum, ibi: Tu autem quũ ieiunas. Tertium, ibi: Nolite thesaurizare vobis.

Circa primum, priusquam ad expositionẽ literæ veniatur, aduertẽdum est quemadmodum nos in hac die sancta mater ecclesia tam signo quàm verbo hortatur ad pœnitẽtiam. Verbo quidem, in officio huius diei, præsertim in epistola. Signo autem, dum cinerẽ sacerdotali benedictione sacratum capitibus nostris imponens, commonefacit vt nostræ fragilis atque mortalis naturæ memores abiecta proculomni superbia puluerem & cinerem breui nos futuros assiduè cogitantes, illud Sapientis nobisipsis inculcemus. Quid superbis terra & cinis? Nisi enim peccator superbire desierit, nequaquam potest pœnitentiam inchoare. Eccli.10.

Constringit autem vniuersos qui peccauerunt cunctorũ cognitor & iudex Christus, terribiliterq; pronũtiat dicẽs: Dico vobis, quòd nisi pœnitẽtiam habueritis, omnes simul peribitis. Vnde etiam pœnitentia, secunda tabula post naufragium per similitudinem est appellata. Porrò duplex est humani generis naufragium. Vnum generale, quo in primis parentibus fracta naui innocentiæ, amissa iam originali iustitia, omnes iudicio damnationis (ac si quadã submersione) perditi fuimus, dicẽte Apostolo: Per vnum hominẽ peccatum intrauit in mundum, & per peccatũ mors, & ita in omnes homines mors pertransit per Adam, in quo omnes peccauerũt. Alterum est naufragium particulare quo Luc.12. Naufragiũ duplex. Rom.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videlicet homo quilibet per propriũ & actuale peccatũ spiritualiter naufragatur. Itaq; deus sine vllis hominũ meritis sua gratuita bonitate illo magno & generali naufragio pereũtibus baptismi remedium quasi primã à naufragio tabulã misericorditer ꝓuidit, dicẽs: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Alioqui (vti alio loco ait) nisi quis renat9 fuerit ex aqua & spũ sctõ, nõ potestvidere regnũ dei.

Prima tabula. Mar. vlti. Ioan. 3.

Verum, amissa hac naui innocentiæ baptismalis, naufragio particulari periclitamur vnusquisque proprio & actuali peccato, cui non nisi per remedium pœnitentiæ subuenitur, quæ propter hoc secũda tabula post naufragium est appellata. Proinde sicut naufragus saluus non potest euadere, nisi tabulã qua fluctuat firmiter perseueranterq; tenuerit, sic nec peccator absque pœnitentia saluari.

Secũda tabula. Pœnitentia quid.

Est autem pœnitẽtia salutaris, peccata præterita sic deplangere, vt plangenda denuò non cõmittantur. Tria sunt autem quæ hanc perficiunt, videlicet, cordis cõtritio, oris confessio, & satisfactio in opere, quæ modo non est, propositum per singula prosequi. Porrò satisfactionis tres partes seu modi adsignantur, videlicet, oratio, eleemosyna, ieiunium, de quibus per singula obseruandam Saluator in hoc capitulo tradit doctrinam. Porrò doctrinam de ieiunio præsens sancti Euangelij lectio comprehendit.

Ieiunium naturæ.

Est autem duplex ieiuniũ, scilicet vnũ naturæ, quo ille ieiunus dicitur qui ab exordio diei naturalis, hoc est, à media nocte cõrporali caruit alimento. Huiusmodi ieiunium suapte natura indifferens est, hoc est, nec bonũ in genere moris nec malũ, vnde nec pœnã apud deum meretur, nec præmiũ. Attamẽ bonum esse poterit, si ad bonum finẽ ordinetur: & malũ similiter, si ordinetur ad finẽ malum: quale fuit illorũ ieiuniũ qui se deuouerant nihil gustaturos, donec occidissent Paulũ. Alterũ est ieiuniũ ecclesiæ, de quo iã dictũ est, ꝙ sit tertius satisfactionis mod9, vt quod quisq; carne deliquit, ieiunio studeat expiare, vt quod iusstũ esse debitũ Apostolus testatur, dicens: Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatẽ, ita nunc exhibite mẽbra vestra seruire iustitiæ in sanctificationẽ. Porrò ne forte quis ieiunij contẽptor proclamet hoc ad iniuriã humanæ carnis per homines excogitatum, sciat

Actor. 25. Ieiunium ecclesiæ. Roma. 6. Contra improbantes ieiunium.

sciat is & Iudæos & Gentiles idolatras, quin & Saracenos ieiunium probare, nẽpe remedium aduersus peccatum, & præcedentium criminum expiationẽ, vt per hoc cœlesti numine placato promerita mala vitẽtur. Pudeat ergo Christianos reprobare ieiuniũ quod ab Ethnicis, à Iudæis, & Saracenis adprobatur. An non Ethnicus rex Niniue fuit, qui populo suo ieiunium indixit? Quin etiã sacrilega Iesabel idolorũ cultrix & interfectrix Prophetarũ domini & ipsa ieiunium prædicauit. Ergo nõ modo Niniuitæ, sed & ipsa Iesabel & Saraceni & prophani Iudæi surgẽt in iudicio cũ generatione hac & condẽnabunt eã. Angelus cœlestis Tobiæ ieiunium cõmendauit dicẽs: Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna, & Lucas Euãgelista viduam sanctã describens à ieiunio hanc & oratione commendat.

Ionæ. 3. 3. Reg. 11. Tob. 12. Lucæ. 2.

Ieiuniũ cõmendatur.

Apostolus Paulus spiritum Christi habẽs castigat corpus suũ & in seruitutẽ redigit, ne forte aliis prædicãs ipse reprobus efficiatur. Seruit in fame & siti, in frigore & nuditate, in ieiuniis multis, & vt idẽ faciamus hortatur dicẽs: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis. Ieiunium & ille probabat qui ait: Humiliabã in ieiunio animã meam. Et rursus: Genua mea, inquit, infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum. Ieiunauit & ipse dominus, non equidẽ propter se, sed propter nostrum remedium pariter & exemplum, sicut non propter se, sed propter nos est crucifixus. Qualis ergo iã Christianus est, qui illud spernit quod tradidit ipse Christus?

1. Cor. 7. 1. Cor. 6. Matth. 4.

Et ne forte quis putet Christũ suo ieiunio Christianos à ieiunio liberasse, discipulos suos prędixit ieiunaturos vbi ait: Venient dies quum auferetur ab eis sponsus & tunc ieiunabũt. Apostolos hoc impleuisse testatur in Actibus Apostolorum B. Lucas dicens: Ministrantibus illis domino & ieiunantibus, dixit illis spiritus sanctus. Et alio loco: Quum constituissent illis (nimirum Apostoli) per singulas ecclesias presbyteros & orassent cum ieiuniis, commenda uerunt eos domino in quem crediderunt.

Apostolos ieiunasse. Matth. 9. Acto. 13. Acto. 14.

Liquet ergo ieiunium adprobatum esse à deo & salutiferum hominibus, quum ob multa, tum propter delictorum expiationem, tum propter carnis castigationẽ & sub-

Vtile ieiunium.

iectionem,tũ propter mẽtis illuminationem, tum propter gratiæ cœlestis imploratiõẽ,tum propter Christi ieiunãtis imitatiõẽ,tũ propter pertinacis & maligni spiritus expulsionem,perhibente domino & dicente: Hoc genus nõ Matth.17. eiicitur nisi per orationem & ieiunium. Porrò dæmonum liquet esse mãcipia eiq; addictos, qui illum è cordibus suis per ieiuniũ nolunt exturbare. Itaq; sacra ieiunia nemo vnquã Christianorũ nisi à recta fide errans reprobauit. Vnde Ser. de ieiu.d.55.c Ambrosius: Vt sciamus, inquit, non esse nouellũ ieiunium, Sexto die. primã in paradiso deus legẽ cõstituit(videlicet prothoplastis)de ieiunio. Et post pauca: Indictum est ieiunium absti nentiæ,lex à domino deo,præuaricatio legis à diabolo.

Ieiunium quadragesi male. Verum quadragenarium ieiunium post Moysen & Heliã Christus deus & homo nostræ informationis & imitationis gratia in semetipso cõsecrauit. Vnde sanctus Christi martyr Ignatius ad Philippẽ.scribens ait: Quadragesimam verò nolite pro nihilo habere, imitationem enim cõtinet cõuersationis dei. Hinc etiã beatus Hieronymus aduersus Montanũ: Nos, inquit, quadragesimã secundũ traditionem Apostolorum ieiunamus. Et B. Maximus Epis. Sacrarum, inquit literarum exempla protulimus, quibus approbamus hunc quadragenarium numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitus consecratum, nec terrena cogitatione initiatum, sed cœlesti maiestate præceptũ. Et paulopòst subiecit: Hæc autem nõ tam sacerdotum præcepta sunt, quàm dei. Atque ideo qui ea spernit, non sacerdotem spernit, sed Christum qui in suo loquitur sacerdote.

Primus ieiunãtium. Sed inter hæc libet sacrum ieiunandi ritũ ab altiori principio considerare. Itaq; primus omnium ieiunasse legitur Moyses. Nã ex quo primus homo continentiæ legẽ transgressus est, non obaudiens vt ab vno sese ligno cõtineret, nullus recogitasse legitur vt per ieiunium faciẽ domini vt eunque placaret, quẽ ille per cibum vetitũ inobediens offenderat. Nã iam dictus Moyses iussus fuisse nõ legitur, vt Deute.8. ieiunaret, sed sponte ieiunauit vt sermonẽ ex ore dei pro Exod.12. cedentẽ(in quo viuit homo)accipere & cõscribere dignus Deute.9. esset. Rursus ieiunauit, vt dimissionẽ peccati populo impetraret, quẽadmodum ipse dicit: Et procidit ante dominum sicut prius quadraginta diebus & quadraginta noctib' panem non comedens & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quæ gessistis contra dominum, & cũ ad iracundiã prouocastis. Peccatum autẽ vestrum quod feceratis(id est, vitulum)arripiens igne'cõbussi. Ex quibus patet ieiunium rem esse diuinæ autoritatis, nõ quod illud deus Moysi præceperit, sed quia nõ sine virtute dei mortalis homo quadraginta diebus & quadraginta noctibus semel & iterũ ieiunare potuit: & ieiunãdo multũ deo appropinquauit, à quo primus homo mãducando nimis lõgè recessit.

His præmissis, ad literam sacræ lectionis est accedendum, quæ sic orditur:

Quũ ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.

Vbi saluator docet nos in ieiunio vitare intẽtionẽ peruersam, ne videlicet ieiunantes humanã laudem inaniter ambiamus, prout hypocritæ facere consueuerunt. Et licet his domini verbis ieiunium apertè nõ præcipiatur, attamẽ satis manifestũ est illud quasi à deo iussum & volitũ præsupponi, alioqui ieiunãdi modum tradens dei sapiẽtia, sine fundamento videretur ædificare. Nã si præcedentia perpendas, ieiunium æquè præcipitur vti eleemosyna & oratio. Quæ tria(vti paulò antè dictũ est)pro peccatis satisfaciendi modos esse perspicuũ est. Quoniã verò huiusmodi satisfactionẽ offerre deo iustũ est, idcirco Saluator de his tribus quo modo salubriter exhiberi debeant traditurus, nostrã ea vocat iustitiam, non tamen sic nostram quasi non suam, nẽpe sua gratia nobis collatã, dicens: Attẽdite ne iustitiam vestrã faciatis corã hominibus vt videamini ab eis, alioqui mercedẽ non habebitis apud patrẽ vestrum qui in cœlis est. Et quod de tribus præfatis in genere fuerat eloquutus, mox per singula speciatim prosequitur, dicens:

Tres modi satisfactionis.

Quum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificẽtur ab hominibus. Amẽ dico vobis, receperũt mercedem suã, videlicet coram hominibus glòriam quã quærebant. Te autẽ faciente eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

Eleemosyna.

De oratione verò continuò subdit, dicens: Et quũ oratis, nõ eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in

Oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

angulis platearum stantes orate, vt videantur ab hominibus. Amē dico vobis, receperunt mercedē suā. Tu autē cū oraueris, intra in cubiculum tuū, & clauso ostio ora patrē tuum in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Quia verò ieiunium nō mediocriter adiuuat orationē, vnde & quū sancti pro aliqua necessitate fuerunt oraturi, ieiuniū cū oratione iunxerunt, cōuenienter dominus post doctrinā de oratione, doctrinam de ieiunio mox subinfert, dicēs: Quum autē ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Vbi (sicut iā dictū est) vanā intentionē vanumq; ieiunandi modum corrigit. Sciebat enim dominus gloriā vanā ex omni bono præcedere, & ideo spinā vanæ gloriæ quę nascit in terra bona iubet præscindere, ne suffocet ieiunij fructū. Et licet fieri nō possit vt nō sentiatur qui ieiunat, melius tamē est vt ieiuniū te ostēdat, q̄ tu ieiuniū tuū.

Ieunium.

Chrysost.

Nolite fieri, id est, ne velitis fieri tristes & tetrici, & vultu mœsti ad morem hypocritarum simulata mœstitia ieiunium suum ostentantium, quod dicit ad differentiam mœstitiæ aliundē prouenientis. Nō ergo prohibet simpliciter & absolutē tristes esse, sed cū hac modificatione, sicut hypocritæ, vt appareant hominibus ieiunantes. Et attende horum impostūram. Sequitur:

Exterminat enim facies suas, ut pareāt hominibus ieiunātes. Amē dico uobis, receperunt mercedem suam.

Verbum, exterminat, longē aliud significat quām vulgō intelligitur. Exterminatur quippe exul qui extra terminos mittitur. Pro hac ergo voce, demoliūtur, semper debemus accipere. Demolitur autē hypocrita faciem suā vt tristitiā simulet, & animo fortè lætante in vultu luctum gestat. Si ergo qui ieiunat & tristem se facit, hypocrita est, quāto magis iniquior est qui nō ieiunat, sed argumentis quibusdā in facie sua pingit venalem pallorem, quasi ieiunij signum.

Exterminare faciem.

Chrysost.

Vt autē ait beatus Augustinus, in hoc capitulo maximè aduertēdum est non in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse possse iactantiam, & eo periculosiorem quo sub nomine seruitutis dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atq; vestitus vel cæterarum rerum nitore fulget, facile cōmittitur rebus ipsis pomparū seculi esse sectator, nec quę quā fallit

Iactātia in sordibus.

fallit dolosā imagine sanctitatis. Qui autem in professione Christianitatis inusitato squalore ac sordibus intētos in se hominum oculos facit, quum id voluntate faciat, non necessitate ptiatur, cæteris eius operib⁹ cognosci potest vtrū hoc cōtemptu superflui cultus, an ambitione aliqua faciat. Quia & sub ouina pelle cauendos lupos dominus præcepit. Sed ex fructibus eorum cognoscetis eos. Manifestum est ergo his preceptis omnem nostram intentionem in interiora gaudia dirigi, ne foris quærentes mercedem huic seculo conformemur, & amittamus promissionem tanto solidioris atque firmioris quanto interioris beatitudinis, qua nos elegit deus conformes fieri imaginis filij sui.

Quod autem hic dominus de ieiunio loquitur, etiam de cæteris bonis operibus, eleemosyna videlicet, oratione & similibus, accipiendum est. Si, inquit, iustitiam vestram feceritis coram hominibus vt videamini ab eis, mercedem non habebitis apud patrē vestrū qui in cœlis est. Itaq; qui exterminat facies suas vt appareant hominibus ieiunātes, receperunt stulti mercedē suam. Et bene dicit receperūt, & nō, recipiunt quia talis laus adeò breuis est, vt quū præterierit quasi non fuisse putetur, iuxta quod scriptum est: Laus impiorū breuis, gaudium hypocritę ad instar puncti. Iob. 20.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Tu autē quū ieiunas, unge caput tuum & faciē tuā laua, ne uideāris hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscōdito. Et pater tu⁹ q̄ uidet in abscōdito reddet tibi.

Hic docet in ieiunio seruare intentionē rectam. Tu, inquit, quum ieiunas vnge caput tuum & faciem tuam laua. Hoc dicit iuxta ritū prouinciæ Palæstinæ, vbi festis dieb⁹ vsitatū erat vngere capita. Præcipit ergo vt quādo ieiunamus, lætos nos & festiuos esse mōstremus. Vt per exaggerationē ista dicta intelligātur, quemadmodū & cætera quæ circa erogationē eleemosynæ & orationē antè locutus fuerat, tanquā si dicat: Sic longe te facere debes a ostētatione ieiunij tui, vt si posset fieri (quod tamen non decet) etiā ea facias quæ ex ediuerso epulationis & luxus vidētur esse indicia. Ne videaris, inquit, hominib⁹ ieiunās. In eleemosyna quidem nō simpliciter hoc posuit. Sed dixit eleemo-

Chrysost. Ieiunium non ostentandum.

synam non esse faciendã corã hominibus, apponẽs, vt videamur ab eis: in ieiunio autẽ & oratiõe nil tale apposuit, quoniam eleemosynã quidem impossibile est omnino latere. Orationem autem & ieiuniũ latere est possibile. Non paruus autem fructus est humanam gloriam contemnere. Per hoc enim aliquis à graui hominũ seruitute liberatur, & proprius virtutis operator efficitur hanc amans nõ propter homines, sed propter seipsam. Ideo sequitur:

Sed patri tuo qui est in abscondito, hoc est patri tuo cœlesti qui est inuisibilis, vel qui habitat in corde per fidem. Itaque patri ieiunas, si illius amore te maceras, & quod tibi subtrahis, id propter ipsum pauperi largiris.

Et pater tuus qui videt in abscõdito reddet tibi. Sat ergo sit tibi vt qui est inspector cõscientiæ, sit & remunerator. Hoc eodẽ præmio cõclusit eleemosynã & orationem, vt vel ex hoc intelligam⁹ eleemosynã, orationẽ & ieiuniũ esse opera deo grata & homini ea factitãti meritoria, ita ꝙ deus reddat pro singulis præmia. Eant nũc hæretici cæci qui cõtra Christũ & euãgeliũ ei⁹ opera bona blasphemãt,

Cæterum quod hic dictum est, quũ ieiunas vnge caput tuum & faciem tuam laua, cõuenientius ad intellectũ mysticum refertur. Non enim omnia in nouo testamento ad literam accipiuntur. Ridiculum enim esset in ieiunio esse oleo delibutum, sed spiritu amoris eius cuius passionibus debemus participare nos macerando mens debet inungi.

Vnge caput. Itaque secundũ beatum Augustũ vngere caput ad lætitiam pertinet, lauare faciem ad munditiam. Et ideo caput vngit qui lætatur interius mẽte atq; ratione. Hoc enim rectè accipimus caput quod in anima præeminet, & quo cætera hominis regi manifestum est. Et hoc facit qui nõ foris quærit lætitiam vt de laudibus carnaliter gaudeat. Porrò secũdum Chrysostomum caput nostrum quod ieiunantes vngere debemus mysticè Christus est. Spiritualiter, inquit, caput tuum Christus est. Sitientem pota, esurientem ciba & sic oleo misericordiæ vnxisti caput tuum, id est, Christum, qui clamat in Euangelio: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis

Facié laua. Chrysost. Porrò facies nostra quã ieiunantes lauare iubemur conscientia nostra est. Sicut enim in cõspectu hominum gratiosa

tiosa est facies pulchra, sic in oculis dei speciosa est cõscientia mũda. Hanc facit hypocritæ qui propter homines ieiunant exterminant, fallere volentes deum & homines. Nam semper vulnerata est conscientia eius qui peccat. Si ergo abstuleris nequitiam ab anima tua, lauisti conscientiã tuã & bene ieiunas. Hinc animæ peccatrici per Prophetã dicitur: Laua à malitia cor tuũ vt salua fias. Et iterũ: Lauamini, mũdi estote, auferte malũ cogitationum vestrarũ ab oculis meis dicit dominus. Nõ enim aliter ad paternæ recõciliationis osculũ aspirare quis potest nisi hac facie luta. Iere. 4. Esa. 1.

Rectè autem iubemur faciem lauare, caput autem non lauare sed vngere. Quandiu enim sumus in corpore conscientia nostra sordidatur à peccatis. Caput autẽ nostrum Christus peccatũ non fecit. De hoc capite per Apostolum dicitur: Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnẽ ecclesiã quæ est corpus eius. Et alio loco: Volo, inquit, vos scire quia omnis viri caput est Christus. Vngitur autem hoc caput intenta atque humili oratione. Hæc enim Christũ suauem & benignũ reddit peccatoribus, quo modo quod ante durũ fuit vnctione mollificatur. Quin & ipse à nobis hoc modo vult vngi. Petite, inquit, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Ad hoc notanda est parabolæ quam ipse dẽ se loquẽs dixit: Simile est regnum cœlorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Et cum cœpisset rationem ponere oblatus est ei vnus qui debebat ei decem milia talenta. Quum autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus suus venundari, & cætera quæ sequuntur. Porrò seruus ille tam grauis debiti reus humili prece pedibus domini sui prouolutus cœpit eum vngere, dicens: Patientiam habe in me & omnia reddam tibi. Misertus autẽ dominus serui illius dimisit eum & debitum dimisit illi. Is qui hæc loquitur rex noster & dominus noster est, nos vero serui mali, graues & insolubilis debiti debitores. Si ergo cupimus debitũ nobis dimitti & nõ vænundari neque fieri mancipia gehennalis incẽdij, festinemus procidere ante deũ, plorare corã domino qui fecit nos, & humili prece caput nostrum vngere, vt hoc pacto possimus eum nobis habere placatum. 1. Cor. 11. Ioan. 16. Matth. 18.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra, ubi erugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiũt & furãtur.

Hic consequenter ostẽdit in cœlo thesaurizandi rationem & causſam. Vbi primo docet non esse sperandum in rebus fluxis. Secundo, ratione ostendit thesaurizandum esse apud deum in cœlestibus.

Circa primũ dicit: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Vbi Chrysost. Quid dicã de hoc mandato quo iubemur nõ thesaurizare in terra, quod fortè quidẽ faciunt pauci? Cæteri verò quasi audierint præceptũ thesaurizare super terrã, relinquẽtes cœlũ adhærẽt terræ & insaniũ erga pecuniã congregandã. Liquet tamẽ præceptũ hoc perspicatius intuẽti, nõ eo prohiberi homini reponere sibi vel filiis vel reipublicæ terrestres thesauros, & Christi præcepta nõ esse cõtra morẽ quo secundum apostolũ patres filiis thesaurizant, sed prohiberi reponere in terra, vt terra cõtraria est cœlo, quo sensu intelligũtur in terra thesaurizare, qui adcumulãt diuitias cõfidẽtes in illis in tantũ vt non curẽt sibi prouindere in cœlo. Horũ enim dei, thesaurus in terra est. Qui verò reponant diuitias vt organa opportuna ad opera virtutũ sibi, filiis, reipublicæ, nõ omittẽtes propter hoc imò præferẽtes pro salute suarũ animarũ in cœlo thesaurizare, præcepto huic nequaquã cõtraire cẽsendi sunt.

Thesaurizare an liceat.

2. Cor. 12.

Attamen aduertendum est quòd hoc loco id quod est thesaurizare non solũmodo pecuniam est aggregare, imò & opera qualiacunque siue bona siue mala facere, thesaurizare est. Nã sicut is qui bona agit gloriam æternã thesaurizat (vnde & de timente deum scriptum est, locum ditatẽ & exultationem thesaurizandi super eum) sic & qui mala agit vel quæ bona sunt peruersa intentione peragit, verbi gratia. Hypocrita qui vt ab hominibus videatur largitur eleemosynam, orat, vel ieiunat, rectè dicitur iram thesaurizare. Vnde & apostolus: Tu autem, inquit, secundum duritiam tuam & impœnitẽs cor, thesaurizas tibi iram in die iræ. Itaque vniuersi quorum in operibus bonis intẽtio dei gloriam quærit in cœlo non in terra thesaurizant, contrà verò quorum in operibus suis intentio in eo quæ deo sunt contraria fertur, in terra thesaurizare dicendi sunt.

Thesaurizare mora liter.

Eccli. 15.

Roma. 2.

Vbi

Vbi erugo & tinea dẽmolitur & vbi fures effodiunt & furantur. Tria ponit secundum tres diuersitates diuitiarũ. Siquidẽ metalla erugine, vestes à tinea demoliuntur, porrò lapides pretiosi qui neque eruginem neque tineam timent furibus sunt obnoxij, qui sicut & cæteras diuitias ita & hos rapere possunt. Porrò moraliter erugo significat superbiam quæ decorem virtutum obfuscat. Tinea quæ vestimenta latenter rodit, inuidia est, quæ boni studium lacerat & dissipat compactionem vnitatis. Fures autem, hæretici sunt & dæmones qui semper ad vt hoc intenti sunt, vt bonis nos spiritualibus spolient.

Rabanus.

Hoc autem quod dictum est, non solum de pecunia, sed & de cunctis possessionibus sentiendum est. Gulosi enim deus venter est, Lasciui thesaurus lubrica amatoris libido. Huic seruit vnusquisque à quo vincitur, & ibi habet cor vbi & thesaurum. Vnde post præmissa mox sequitur:

Hieronym.

Thesaurizate autem uobis thesauros in cœlo, ubi neque erugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt & furantur. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

Hic ratione ostendit thesaurizandum esse apud deũ in cœlo. Præstat sane in cœlo thesaurizare vbi est certa custodia quàm super terrã reponere, vbi incertus est conseruationis euentus. Quæ autẽ stultitia est illic relinquere vnde exiturus es, & illuc non præmittere quo iturus es? Illic ergo substantiam tuam colloca vbi patriam habes, illic thesaurizate. Ac demum conscientiam cuiusque cõueniẽs, vbi est enim, inquit, thesaurus tuus ibi est & cor tuũ. Quod dictum quale sit ille aliquantisper intelligit per similitudinem sui qui sollicitudinem habẽs voti seu promisi vel cuiuscũque debiti necessitate cõmonitus, corde suo illuc sæpe respicit vbi nouit se reposuisse aliquid per quod sese liberare possit. Et quis hunc iure posset repellere quin thesaurum suum recipiat quum voluerit vel tempus fuerit?

Chrysost. Ratio in cœlo thesaurizãdi.

Rupert.

Porrò in cœlo nulli vnquã iniuria fit quin quum tẽpus fuerit cor eius, id est, ipsemet admissus accedat illuc, vt fruatur thesauris suis quos illic thesaurizauit. Et interim dũ viuit semper cor eius illic est, vbi in manu domini com

Universidad de Deusto
Biblioteca

misit ac præmisit qualiacunque bona opera per quæ redimi possit in die iudicij. Hinc sensum habuit, qui cum ingẽti
2. Tim. 1. fiducia ait: Scio cui credidi & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diẽ iustus iudex. Quid
2. Tim. 4. autem hoc suum fuerit depositum, patefecit vbi ait: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ quam reddet mihi dominus in illa diẽ iustus iudex.

Illic sanè neque erugo neque tinea demolitur. Vt enim ait B. Hilarius: Laus cœlestis æterna est nec furto surrepẽti subtrahenda, nec tinea nec rubigine inuidiæ & vanitatis exedenda. Vbi, inquit, est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Audi nunc rationem ad hæc præcepta seruãda cogentem. Nam si in terra reponis thesaurum, non solũ thesaurũ sed & cor tuum reponis in terra. Et similiter si thesaurizas in cœlo, non modo thesaurum, sed etiã cor in cœlo posueris. Attẽde tibi nunc & è duobus alterum tibi elige, & tecum delibera vtrum malueris in terra cor ponere an in cœlo. Scito tamen quia valde degeneras si cor, hoc est, immortalem animum in terra figis. Vbi Aug.

Si in terra erit cor, id est, si eo corde quisque operetur aliquid vt terrenum commodũ adipiscatur, quomodo erit mundum quod in terra volutatur? Si autem in cœlo, mundum erit, quia munda sunt quæcunque cœlestia. Sordescit enim aliquid quum inferiori miscetur naturæ, quamuis illud inferioris naturæ in suo genere non sit sordidũ. Quia etiam de puro argento sordidatur aurum si misceatur. Ita & animus noster terrenorum cupiditate sordescit, quamuis ipsa terra in suo genere atque ordine munda sit. Cœlũ autem hoc loco non corporeũ acceperim, quia omne corpus pro terra accipiendum est. Totum enim mundum debet contemnere qui sibi thesaurizat in cœlo. In illo ergo cœlo de quo dictum est per Psalmistam: Cœlum cœli domino terram autem dedit filiis hominum, id est, in firmamento spirituali. Non enim in eo quod transiet collocare
Luc. 21. debemus thesaurum nostrum & cor nostrũ, sed in eo quod semper manet. Cœlum autem & terra transibunt.

FERIA QVINTA POST CINERVM.

Matth. 8. *QVum introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio.*

In hac

In hac sancti Euangelij lectione duo præcipue describuntur. Primum est, pro salute serui, Centurionis intercessio. Secundum est, Centurionis fidei magnifica commendatio, ibi: Audiens autem Iesus.

Circa primum tria notantur. Primum est, Centurionis ad Christum accessio. Secundum est, serui paralytici cruciatus & adflictio, ibi: Domine puer meus iacet. Tertium est, ad Christi promissa pia Centurionis responsio, ibi: Et respondens.

Circa primum dicitur: Quum introisset nimirum Christus dominus, Capharnaum, nempe ciuitatem Galilææ, in qua sæpius virtutis suæ magnalia ostẽdit, quemadmodum ei non parua cum inuidia à conciuibus in Nazareth obiectum fuit dicentibus: Quanta audiuimus facta in Caphar- Lucæ. 4.
naum, fac & hic in patria tua. Quũ ergo introisset Caphar naum accessit ad eum Centurio, sic dictus quia cẽtum militibus in exercitu Romano præerat. Hic accessit ad Iesum alienigena quidem genere, sed domesticus corde. Accessit autem non eo modo quo illi qui quondam ad Heliam in Carmelo ascendentes quinquagenarij mox ad ipsius imprecationem igne cœlesti cum suis quisque quinquaginta 4. Reg. 1.
cõsumendi. Nam iste ob meritum fidei suæ consortio dignus reputatus est Abrahæ.

Et quia huius specialis seruiens domi languens iacebat, Eusebius.
ipse cõsiderans quales saluator erga cæteros virtutes agebat sanando languidos, & iudicans quòd nõ secundum vires humanas hæc agebantur miracula, accessit ad eum vt ad deum, non habito respectu ad apparens organũ (id est, mortale corpus) quo cum hominibus conuersabatur.

De hoc sic apud Lucam: Centurionis cuiusdam seruus male habens erat moriturus qui illi erat pretiosus. Et qui audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum rogans eum vt veniret & sanaret seruum eius. At illi quum venissent ad Iesum rogabant eum sollicitè, dicentes ei: quia dignus est vt hoc illi præstes. Diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse ædificauit nobis.

Ex quibus verbis licet videri posset Centurionem non accessisse personaliter ad Iesum, attamen quũ audisset ipsum cum senioribus illis ad ipsum venire ad eum accessit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& digressis à se Iudæis illis ipse p se fidei suæ syncerita-
& digressis à se Iudæis illis ipse per se fidei suæ, syncerita-
tem ostẽdit, neque voluit dominum venire in domum suã
quin potius ad ipsum abiit (vt iam dictum est) quod hic
Matthæus refert vsitato Euangelistarum more, vt quod
vnus omisit suppleat alter.

¶ Circa secundum, quod est, serui paralytici cruciatus &
afflictio subditur in litera:

Domine puer meus iacet in domo paralyticus & male torquetur.

Apud Lucam de hoc Centurionis seruo dictũ est, quòd
erat moriturus. Et quidem ex eodem morbo erat moritu-
rus, si non domini sui fide deprecãtis & Christi miserentis
pietate fuisset redditus vitæ. Sic & Ezechias rex iuxta hu
manæ naturæ modũ erat moriturus quãdo veracis Prophe
Esaiæ. 38. tæ verbis audiuit: Dispone domui tuæ quia morieris tu &
nõ vives, sed occulto diuinæ prouidẽtiæ iudicio, quinde-
cim adhuc annorũ vitã lachrymis erat precibúsq; nacturus.

Iudæorũ per fidia in excusabilis.

Porrò superna dispensatione factum est, vt seniores Iu-
dæorum prius mitterentur ad Christũ, hisque cognoscen-
tibus qui languerat sanaretur, quo forent inexcusabiles si
credente viro gentili, non crederẽt. Itaque Centurio tan-
dẽ per semetipsum accedẽs: Domine, inquit, puer meus ja-
Orige. cet in domo paralyticus & male torquetur. Non in vna re
tantũ miserabilis quod viribus destitutus iacet, sed & quod
paralyticus, & ad hæc etiam male torquetur. Omnis enim
ista dolorẽ congeminant dum corã domino exponit, & ia-
centẽ, & paralyticum, & dure detentum. Multi tunc tem-
Cent. cle- mentia. poris pro diuersis rogabãt infirmitatibus, alius pro filio, a-
lius pro alio aliquo, sed nullus pro seruo nisi iste solus. Et
hoc ei in augmẽtũ beatitudinis & ad coronã gloriæ erat.

Cogitabat intra se, Mihi seruus est, & ego seruus sum
creatoris. Iste me habet super terram dominum, & ego do
minum magnum habeo in cœlis. Si ergo ei non misereor,
Exemplũ seruorum dominis. quomodo mihi ille miserebitur? Si ergo huic non subueniо
quomodo mihi illẽ subueniet? Sic decet omnes qui famu-
los habent cogitare, sic misereri, sic eis condolere, sic sup-
plicare, sic curam habere de eis sicut ille beatus Centurio
fecit,

fecit, qui nõ minus sollicitus dominũ roganit pro seruo quã
si filius eius fuisset. Vnde & apostolus elementiã dominis
præcipit erga seruos dicẽs: Et vos domini eadẽ facite illis, Ephes. 6.
id est, seruis, remittentes minas, sciẽtes, quia & illorũ & ve
ster dñs est in cœlis, & personarũ acceptio non apud deu.
Grauiter ergo peccãt immites domini, qui famulos quum
ægrotare cœperint, domo pellunt miseros, nescientes quò
se recipiant. Tales domini exemplũ sequuntur illius Ama 1. Reg. 30.
lechitæ hominis, qui seruum ægrotare incipientem in via
dereliquit, quem Dauid inuentum cibo refocillauit & po-
tu. Qui quum comedisset reuersus est spiritus eius & refo-
cillatus est. Non enim comederat panem, neque biberat
aquam tribus diebus & tribus noctibus. Dixitque ei Da-
uid: Cuius es, vel vnde, & quo pergis? Qui ait: Puer Aegy-
ptius ego sum, seruus viri Amalechitæ, Dereliquit autem
me dominus meus quia ægrotare cœpi nudiustertius. At-
qui longe aliter docet, qui ait: Si est tibi seruus fidelis, sit Eccli. 33.
tibi quasi anima tua, quasi fratrẽ sic eum tracta, Quod vti-
que beatus iste Centurio fecit, qui nullã visus est æstimas-
se differentiam inter seruum & dominum. Quia & si di-
gnitas diuersa est in hoc seculo, vna tamen illis est natura.

Sed quur ipse languentem non adduxit ad saluatorem?
Vtique quia morti iam vicinus trãs ferri non potuit. Quod
etiam magnæ fidei ipsius tribuitur, maiorémque hanc in-
dicat quàm fuerit illorum qui per tectũ immiserunt ægro- Lucæ. 5.
tum. Quia enim non dubitabat, vel solo domini verbo sa-
nari posse iacentem, ideireo minime deportandum pura-
uit. Vnde & Origenes ad ipsum Cent. sermonem dirigẽs.
Et huc, inquit, quare non attulisti eum sicut illi paralyticũ
illũ in lecto portauerũt? Ideo, quia nõ est opus ostẽdere o-
mnia videti. Non opus est in conspectu eius adferre cuius
potẽtia nõ terminatur nec includitur nec excluditur loco.

Attende quemadmodum nihil petens tolam infirmita-
tem exposuerit, sciebat enim quia Christus potens esset ad
faciendum, sapiens ad intelligendum, & misericors ad ex-
audiendum, ideo infirmitatem tantum exposuit, remediũ
autẽ sanitatis in potestate misericordiæ eius dimisit. Nec Ioan. 4.
dixit iste sicut modicæ fidei regulus: Domine descende
priusquam moriatur filius meus.

Porrò Christus cordium cognitor tacito Centurionis desiderio respondet. Vnde sequitur:

Et ait illi Iesus. Ego veniam & curabo eum.

Ecce responsio benigna. Vltroneus enim id offert quo se ille credebat indignum. Apud Lucã habes quia iam dominus illo pergebat. Vbi Beda: Magna domini sublimitas qui solo verbo curare valebat, sed no minor humilitas qui seruum dignatus est visitare languentem. Nam quas si potens & benignus saluare pergebat, & itineris medio rogatus dicto saluauit, ne videlicet ob impotentiã virium & nõ ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaretur. Alibi ad sanandum filium reguli venire noluit, ne diuitias honorasse videretur. Hic nec conditionem spreuisse seruilem, ad Centurionis famulum se venturum promittit.

Christi mira humilitas.

Chrysost.

Et aduerte dominum hic facere voluisse quod aliàs fecisse nõ legitur. In aliis enim omnibus voluntatẽ sequitur præstolantiũ, hic autem vltroneus non modo curare, sed & ad domum ire promittit. Et hoc quidem ne (vti dictũ est) despectam videretur habere conditionem seruilẽ, qui pro nobis formam serui accepit, & quia hoc Cẽturionis huius humilitas, charitas, & prudentia merebantur.

¶ Circa tertium, quod est, ad hæc Christi promissa fidelis & humilis Centurionis responsio, subditur.

Et respondens Centurio, ait: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

Vbi Augustinus: Dicendo se indignum, præstitit dignũ nõ intra cuius parietes, sed in cuius cor Christus intraret. Neque enim hoc cum tanta fide & humilitate diceret, nisi illum quẽ timebat intrare domum suã corde gestaret. Nec enim esset magna fœlicitas si dominus intraret eius parietes, & non esset in pectore eius. Magister quippe humilitatis & verbo & exemplo discubuit in domo cuiusdã Pharisæi superbi nomine Simonis, & quũ in eius domo recũberet, nõ erat in corde eius vbi caput reclinaret filius hominis. Ita etiã quendã superbũ (quantũ intelligitur ex verbo ipsius domini) vltro secum ire cupientẽ, à suo discipulatu reuocauit. Sequar te ait: Domine quocũq; ieris. Et dominus in eius

Mysticus Christi ingressus. Luc. 7.

in eius corde inuisibilia videns. Vulpes, inquit, foueas habent & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.

Igitur dominus in domo superbi Pharisæi erat, in pectore eius nõ erat. In huius vero Cent. domum non intrauit, sed pectus possedit. Zacheus vero dominum in domo susceptt & animo. Ideo autẽ Centurioni non petenti aduentũ suum promisit Christus, vt huic verbo daret occasionẽ, vt tanta Centurionis fides humilitásque patescerẽt. Si enim puerũ ilieo sanasset, syncera eius seruẽsque fides ignota nobis remãsisset, sicut & fidẽ mulieris Chananitidis dũs nõ statim exaudiẽs probauit, quã si à principio exaudisset, nullũ nobis de illius humilitate, patiẽtia, perseuerãtia, ac fide cõstãtissima relictũ esset imitationis exẽplũ.

Vt occasio daretur.

Domine, inquit, non sum dignus vt intres sub tectum meum. Propter vitæ Gentilis conscientiam grauari se magis putauit dignatione domini quàm iuuari, nec posse habere hospitem Christum cuius & si fide præditus, nondũ tamen erat sacramentis imbutus. Sed quia quæ nostra infirmitas non præsumit diuina gratia dare nouit, & alius Centurio qui sicut & iste credentem ex gentibus populũ præfigurat, magnæ fidei & iustitiæ merito spiritus sancti donum priusquam baptizaretur accepit, & iste necdũ catechizatus, & fidem suam laudari à domino, & famulũ saluari promeruit. De quo conuenienter per allegoriã dicitur quia Iesum non longe haberet à domo, tametsi hunc sub tectum suum inuitare non auderet, quia prope timẽtes eũ salutare ipsius. Et quia naturali lege rectè vtitur quo bona quæ nouit operatur, eo illi qui verè bonus est adpropiat. At qui errori gentilitatis etiam crimina iunxerũt, his aptari potest quod confluentibus ad dominum turbis dicitur: Quidam enim ex his de longe venerunt.

Beda.

Act. 10.

Proinde apud Lucam memoratur beatus iste Centurio dixisse: Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus vt venirem ad te, & nos qui de gentibus credimus non ipsi ad dominum venire possumus quem nunc in carne videre nequaquã valemus. Sed quicũque passiones nostræ seruitutis agnouimus ad residentem in dextera patris iam per fidẽ accedere debemus, iã seniores Iudæorũ mis-

Beda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sancti nobis exorãdi.

tere, hoc est, summos ecclesiæ viros qui nos ad dominum præcesserunt suppliciter obsecrando patronos acquirere, qui nobis testimoniũ reddentes q̃ diligamus ecclesiam, & quantum in nobis est hanc ædificare curemus, pro nostris apud dominum nostrorũmque peccatis intercedant.

Domine, inquit, non sum dignus. Ac si dicat secundum Originem: Alienigena sum, gentilis sum, gladio accinctus ad prælium exiens, sanguinem fundens, idéoque non sum dignus vt intres sub tectum meũ, sed tantũ dic verbo, tantum veni verbo, verbum tuum opus consummatum est, ideóque dic verbo, ostende absens corpore, quod præsens diuinitate cõsummare potẽs es. Ego accessu tuo & introitu tuo indignus sum: & iste infirmus verbi tui eget visitatione. Et ideo dic verbo & sanabitur puer meus.

Verbũ memorabile.

Sane verbum notabile, frequenter piis omnibus corde & ore versandum, vt & qui sint ipsi, & quàm benignissimũ habeant deum semper recordẽtur. Vnde idem Origines.

Intrat & nunc sub tectum tuum dominus quando sanctum sumis cibum, quando illud incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, quando manducas & bibis corpus & sanguinẽ domini, tunc inquam dominus sub tectũ tuum ingreditur. Et tu ergo humiliãs temetipsum, imitare Cent. hunc & dicito: Domine non sum dign⁹ vt intres sub tectũ meũ. Si humiliter te fueris fassus indignũ, huius humilitatis merito ipse te censebit dignũ.

Cent. meli⁹ Iudæis sentit.

Cæterum attendendum est hic multo rectius sensisse Centurionem, qui considerans infinitam Christi dignitatem dixit se indignũ ad quẽ ille ingrederetur, quam quos ad Christũ miserat Iudæos qui dicebãt, dignus est vt hoc ei præstes, qui Christi maiestatem non agnoscebant, vt ille fidei & laudem & præmiũ Christo iudice istis præripuerit, cuius fidei merito & puero suo sanitatem, & sibi vitam acquisiuit æternam, quum crediderit creaturas omnes in cœlo & in terra manibus & potestati Christi in vnico suo verbo siue ad vitam, siue ad mortem esse subiectas, quam fidem prudenti mox argumentatione confirmat, dicens:

Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic uade, & uadit: & alio ueni,

ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

Vides sanè argumentationem prudentem qua probat Christum quæcunque vellet etiã posse. Quasi dicat: Quid mi absens corpore solo verbi imperio sanare posses infirmũ, quũ ego qui nõ nisi mortalis homo sum sub potestate Tribuni vel Imperatoris constitutus, habens & ipse subiectos mihi milites qui mihi parent inbenti, & subaudiendũ est, multomagis tu domine qui omnibus præes, & cui parẽt vniuersa, tine præsentia corporis, efficaciter dicere potes infirmitati vade, & recedet, & sanitati, veni, & veniet. Nam ego habeo sub potestate mea seruos & milites, & tu habes sub potestate tua angelos sicut milites, & omnes sanctos, seruos. Ego mãdo vnicuiq; & facit secundũ præceptũ meũ, & tu mãdas, quod & statim impletur. Omnis enim tibi seruit creatura, & ideo dic verbo & perficiet velociter.

Argumẽtatio fidelis.

Vult ostẽdere dominum quoque nõ tantũ per aduentũ corporis, sed & per angelorũ ministeria posse implere quo vellet. Repellẽdæ erãt vel infirmitates corporũ, vel fortitudines cõtrariæ (quib⁹ homo ad debilitatẽ corporis sæpe à deo cõceditur) & verbo domini, & ministeriis angelorũ.

Nota hic Hiero. Cent. huius Christo placuisse fidẽ, humilitatem & prudẽtiam, Fidẽ, eo quòd ex gentibus quum esset, credidit paralyticum à Christo posse sanari. Humilitatem, quòd se iudicauit indignum sub cuius tectum dominus introiret. Prudẽtiam quoque, quòd intra corporis tegmen latentem cognosceret diuinitatem.

Centurio per hæc placuit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Audiens autem Iesus miratus est.

Hic ponitur fidei Cẽturionis cõmendatio. Vbi quatuor sunt considerãda. Primum est, de fide Cent. Christi admiratio, ibi: Et sequentibus se. Tertium est, ad Centurionis fidem notanda consequutio, ibi: Dico autem vobis.

Circa primum, quod est de fide Cẽt. Christi admiratio dicitur. Audiẽs autẽ Iesus mirat⁹ est. Vbi Orig. Quod vnigenitus deus miratur quãtum est & quale! Inenarrabile est & inęstimabile. Percipe sensu quod deo nihil est mirabile, nec aurum, nec diuitię, nec regna, nec principatus. Ista oĩa

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt in conspectu eius tanquã vmbra, & sicut nihil, sicut flos decidẽs. Nihil ergo in conspectu dei mirabile est, nihil magnũ, nihil pretiosum, nisi tantũmodo vna fides. Hãc miratur, hanc honorificat, hanc sibi æstimat acceptabilẽ.

Deo quid pretiosum

Nã miratus est (inquit Beda) quòd vidit Centurionem suã intelligere maiestatẽ. Sed quis in illo fecerat illã fidẽ vel intelligẽtiã, nisi ipse qui eã mirabatur? Quod si & alius eam fecisset quid miraretur qui præscius erat? Noeandũ ergo quia quod miratur dominus nobis mirans dũ esse significat, quibus adhuc opus est sic moneri. Omnes enim tales motus quũ de deo dicitur nõ perturbati animi signa sunt, sed docentis magistri. Itaque Centurionis fidẽ dũ miratus est, quia ipsa eius fides admiranda erat. Ad modũ enĩ admirãtis se habuit, vt nos doceret tãtã fidẽ admirari.

Dei admiratio.

¶ Circa secundum, quod est fidei Centurionis magnifica commendatio dicitur in litera:

Et sequentibus se dixit: Amen dico uobis, non inueni tantam fidem in Israel.

Et iste iam Israelites erat secundum spiritũ. Venerat dominus ad Israel carnalẽ, id est, ad Iudæos primũ ibi quærere oues perditas, de quo populo etiã corpus assumpserat, vbi se dicit non tantam fidem inuenisse. Possumus nos metiri fidem hominum sicut homines, ille qui interiora cernebat, ille quem nemo fallebat perhibuit testimonium cordi hominis, audiens verba humilitatis.

Cẽt. fides magna.

Sed nunquid fides istius maior fuit fide patriarcharum & Prophetarum? Sed non de omnibus retro Patriarchis & Prophetis, sed de præsentis æui loquitur hominibus, quibus ideo Centur. fides antefertur, quia illi legis Prophetarúmque monitis edocti, hic autem nemine docente ipõte credidit. Crediderant alij signis & miraculis visis, iste vero nullo signo viso, sed audito tantum. Non inueni, inquit, tantam fidem in Israel. Vbi Origẽ.

Non in illo priore Israel qui vocatus est Iacob tantam abnegat se dominus fidem inuenisse. Ille enim non tantũ credidit dominum, sed & prophetauit de eo, & apertius eius iustitiam demonstrauit, & manifestiõ aduentum eius in carne proloquutus est. Nisi ei credidisset quomodo de

do de eo prophetasset? Sic & hi qui de Israel processerunt (Israel enim & ipsi nominati sunt) Prophetæ & iusti, Dauid, Esaias, & Ieremias, hi omnes clare & manifestẽ ei⁹ aduentũ prænunciauerunt. Omnes enim hi habuerũt fidem, habuerũt & prophetiam. Et iste beatus Centurio fidem habuit, sed prophetiã nõ habuit, idéoq; dominus admirãs magnificat fidẽ eius super illũ qui tũc fuit Israel, & nõ super eos qui olim Prophetæ & iusti inuenti sunt in Israel. Non inueni, inquit, tantã fidẽ in isto secundũ carnem populo Israel sicut in Gentibus, sicut in Barbaris. Multoplures enim ad fidẽ Christi venerunt ex Gentibus quã ex Israel, imò perexiguus est istorũ numerus si hunc cõferas ad multitudinẽ illorũ qui per vniuersum mundũ crediderunt in Christũ, quorũ iste Cẽturio typũ prætulisse videt. Iudæorum.

Fides gẽtium potior quàm Iudæorum.

Gentes (inquit Origẽ.) dei filium inuocant, omnipotẽtẽ, vnigenitum cõfitentur, dominum adserunt, & sicut dominum diligunt, & sicut omnia bene disperstantẽ adorant, & Israel, inquit, me nõ cognouit, & populus meus hic me nõ intellexit, idéoque Beelzebub & Samaritanum appellant, & æstimãt peccatorẽ. Iairus princeps in Israel pro filia sua me petens nõ ait, dic verbo, sed veni velociter antequã moriatur filia mea. Nicodemus doctor in Israel de fidei sacramento audiẽs ait: Quomodo possunt hæc fieri? Maria & Martha me nimium diligentes dicunt: Domine si fuisses hic non fuisset mortuus frater meus, tanquã dubitãtes ꝙ vbique nõ velox sit adesse mea potentia. idéoq; non inueni tantã fidem in Israel sicut in hoc alienigena.

Esaiæ. 1. Matth. 6. Ioan. 3. Ioan. 11.

Ad hæc. Andreas credidit in Christum, sed nõ nisi quũ audisset Ioannem dicentẽ: Ecce agnus dei. Credidit & Petrus, sed audito prius Andrea dicẽte: Inuenimus Messiam. Philippus vt crederet scripturas euoluit, vnde & dixit: Quẽ scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum. Credidit Nathanael, sed euangelizante Philippo & inductus miraculo. Quin & de omnibus Christi tunc discipulis apud Ioannẽ audis, quòd nõ nisi viso miraculo de cõuersione aquæ in vinum in nuptiis, crediderunt in eum, hic Cẽturio fidẽ superat Magorum, quoniã quum nec legẽ legisset, nec vllã audisset de domino prophetiã credi-

Ioan. 1.

Ioan. 2.

dit. Magos vero & Balaam prophetia edocuit, & mirãdi luminis noua hos stella ad Christum vsque perduxit.

¶ Circa tertium, quod est ad Centur. fidem notanda consequutio, sequitur:

Dico autem uobis, quòd multi ab oriente & occidente uenient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob, in regno cælorum, filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.

Tam magna támque syncera Centurionis huius fides typus fuit futuræ in Christum fidei gentium. Vnde & ex eius fide occasione accepta, futuram gentium fidem domi
Roma. 10. nus prænuntiauit di. Dico autem vobis, quasi di. Testor vobis & prædico, quòd multi, non omnes. Non enim omnes obediunt Euangelio, ab oriente & occidente, hoc est, ex omni gente quæ sub cœlo est ab oriente vsque ad occidẽ-
Ioan. 10. tem venient, de quibus alio loco ait: Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.

Multi, inquit, venient. Hi nimirum de quibus dicitur in
Ioan. 11. Euangelio, quia Iesus moriturus erat pro gente, scilicet, filiorum Israel, & non solũ pro gente, sed & vt filios dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Et quia venturi erant filij adoptionis cœlestis ex omni gente, ideo oportebat Euangelium in omni gente prædicari.

Vnde ad regnum venitur. Moraliter & nunc ab oriente veniunt ad Christum qui ab ineunte ætate ob spem vitæ æternæ relicto seculo ad deum conuertuntur. Ab occidente veniũt, qui in senectute propinquantis iã terrore iudicij adgrediuntur agere pœnitentiã. Sed ab aquilone veniunt, qui rebus aduersis cõpulsi in sui deique cognitionẽ cõsurgẽtes, salubriter à suis vitiis resipiscunt. Ab austro vero seu meridiano veniũt, qui ex diuinorum erga eos beneficiorum consideratione ad ipsius amorem meliorisque studia vitæ inardescunt.

Et recumbent, inquit, id est, fœliciter requiescent cum Abraham, & Isaac, & Iacob, quibus specialiter de Christo venturo & æternæ beatitudinis hæreditate sub typo promissæ terræ lacte & melle manãtis, à deo fuerat facta promissio, cum illis igitur recumbent in regno dei quorum fidem

fidem atque pietatem fuerint imitati. In regno dei, inquit, vbi lux est & amor, vbi lætitia & exultatio, vbi est gloria & benedictio, vbi lux oculorum & longæuitas vitæ æternæ cum patriarchis & Apostolis, cum sanctis Christi martyribus & virginibus, & cum vniuersis electis dei, populo pacis & sine querela, qui omnes lætantur securi in bonis
1. Cor. 2. domini quæ exuperant omnem sensum. Nec enim oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit quod præparauit deus his qui diligunt illum.

Filij autem regni, id est Iudæi, in quib⁹ antè regnauerat deus, & quibus dei regnum erat præparatum (quod vtiq; hos amplius mordere debet) filij regni, appellatione, non electione: promissione, non cõsequutione: reputatione, nõ re: nimirum q; se præstiterunt indignos, eiicientur à facie & visione dei in tenebras exteriores, in tenebras sempiternas: quia quum lux venisset in mundum, ipsi fuerunt rebelles lumini, & magis dilexerunt tenebras quàm lucem, eo q; mala erant eorum opera, quæ à luce veritatis redargui
Qui eiicie di in tenebras exteriores. noluerunt. Quoniã ergo cęcata per incredulitatem mente interiores sibi tenebras superinduxerunt, meritò ad exteriores tenebras detruduntur, vbi luctus perpetuus & lamẽtatio, vbi inextinguibile gehẽnnæ incendiũ & desperatio, vbi dæmoniũ furor implacabilis, vbi fletus interminabilis. Et hæc est regio mortis & exilium vitæ, terra tenebrosa &
Iob. 10. operta mortis caligine, terra miseriæ & tenebrarũ, vbi vmbra mortis & null⁹ ordo, sed sempitern⁹ horror inhabitat.

Porrò quod ait: Fletus & stridor dentium, per horum
Fletus & stridor dẽtium. metaphoram membrorum irrequietas & intolerabiles dãnatorum pœnas expressit, quando fumus tormentorũ ipso rum ascendet in secula seculorum, & transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium. Stridor autem dentium, inquit Rabanus, prodet indignantis adfectum, eo q; serò sibi irascatur, q; tam pertinace improbitate deliquit.

¶ Circa quartum, quod est Centurionis serui perfecta sanatio, subditur:

Et dixit Iesus Cẽturioni: Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora.

Vade, inquit, de tua petitione securus, & sicut credidi-

sti me corpore absentē posse sanare puerum tuum, ita fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora, scilicet, qua Christus dixit: Sicut credidisti fiat tibi: Hinc cōsidera quantū valeat vnicuiq; ad salutem fides propria, quandoquidem huic languido tantum valuerit fides aliena. Cæterum (vt hic dicit Origenes) sic fiet vere vnicuiq; homini sicut crediderit, & secundum mensurā suæ fidei metietur ei, & ista à domino gratia. Ideoq; dixit ad illum dominus, sicut credidisti fiat tibi. Credidisti quia omnia possūt: credidisti quia ego sum dominus omniū, sicut credidisti, ita & fiat tibi. Credamus & nos Iesum Christum deum ac dominū nostrum omnia posse, vbiq; præsentem esse, remissionem nobis cūctorum peccatorum eius indulgentia (si tamē præcepta seruamus) largiri, vt quisque nostrum cū Centurione isto audire meretur. Vade, & sicut credidisti fiat tibi.

Fides quid possit.

FERIA SEXTA POST CINERVM.

Matt. 5.

Audistis quia dictum est. Diliges proximū tuū, & odio habebis inimicum tuum.

In hac sacra præsentis euangelij lectione. Primo, ad euangelicam perfectionem Christus facit exhortationem. Secundo subinfert seruatæ exhortationis suæ vtilitatem, Ibi: Vt sitis filij patris vestri. Tertio, mādat in piis operibus intentionis synceritatem, Ibi: Attendite ne iustitiam.

Circa primum duo facit. Primo corrigit vetustatem. Secundo tradit sanctam nouitatem, Ibi: Ego autem dico vobis. Circa primum dicit: Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

In præcedentibus docuerat iniuriam inferentibus nō esse resistendū, sed insuper ad plura perferēda paratū esse dicēs: Audistis quia dictū est, oculum pro oculo, & dētem pro dente. Ego autē dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexterā maxillā tuā, præbe ei & alterā: & ei qui vult tecū in iudicio cōtendere, & tunicā tuam tollere, dimitte ei & palliū. Nunc cōsequenter docet iniuriā inferentibus, impendendum esse charitatis affectū simul & effectum. Et quū præmissā ad cōplemētum iustitiæ legis

Exod. 21. Deute. 19.

legis pertineant, hoc vltimum pertinet ad impletionē charitatis quæ secundum Apostolum est legis plenitudo. Roma. 13.

Diliges, inquit, proximum tuum. Proximus noster est, oīs homo. Christus proximꝰ, inquā, cōditione terrenæ natiuitatis & mortalitatis, & etiam spe cœlestis hæreditatis, quia nescimꝰ quis quid futurus sit. Licet enī nūc aut Iudæꝰ aut hæreticus sit aut paganꝰ, forte per dei misericordiā cōuertetur, & inter sāctos præclarū locū habere merebitur. Proximus quis sit. August.

Quōd autem nullum hominem exceperit qui præcepit proximum diligere, dominus in parabola semiuiui relicti ostendit, eum dicens proximum, qui erga illum extitit misericors, vt eum intelligamus proximum, cui exhibendum esset officium misericordiæ si indigeret. Porrò gradū esse aliquem in ea iustitia quæ ad legem pertinet hinc intelligitur, quōd multi eos etiam à quibus diliguntur oderunt, sicut luxuriosi filij parentes coercitores luxuriæ suæ. Ascēdit ergo aliquem gradum qui proximum diligit, quanuis adhuc oderit inimicum. Verum eius imperio qui venit legem non soluere, sed implere, perficiet beneuolentiam & dilectionem, cum eam vsq; ad inimici dilectionem perduxerit. Nam ille gradus quanuis nonnullus sit, tam paruus est tamen, vt cum publicanis possit esse communis. Lucæ. 10.

Sed vbi lex dicit, odio habebis inimicum tuum? Dicit hic glossa in toto corpore legis nō esse scriptū odio habebis inimicum tuū. Sed hoc dicitur secundum traditionem scribarū quibus visum est hoc addēdū, quia dominus præceperat filiis Israel persequi inimicos suos, & delere Amalech de sub cælo, vel certe quia in lege scriptum est: Procinquus occisi statim vt homicidā adprænderit interficiet eum. Nec tamen quod dictū est, oderis inimicū tuum vox iubentis iusto accipienda est, sed permittētis infirmo, sicut ad duritiā cordis eorum permisit eis lex dare cōiugibus libellos repudij, ita etiā ad duritiā cordis eorū & propter infirmitatē carnis eorum alia quoq; multa permisit. Odies inimicū vnde. Numc. 35.

Sed dicis: Nónne & hodie in hominibus eadem est tam duritia cordis, quām infirmitas carnis? Est quidē, sed exemplū accessit quod antiquis defuit. Plus debet valere doctri na, vbi docentē sua cōmendāt opera. Audiri debet præceptū, quod præceptoris roborauit exēplum. Ecce filius dei Rupert. Doctrina vt exēplū adiuuat.

præceptor & doctor de cœlo venit, quod præcepit fecit,
Roma.3. quod docuit opere ostendit. Dilexit inimicos: Nam quum
inimici essemus, reconciliauit nos deo. In ipso mortis arti-
culo pro persequentibus, imò interficientibus se orauit: Pa
Lucæ. 23. ter, inquiens, ignosce illis, quia nesciũt quid faciunt, & cũ-
ctis credere volentibus reatũ suæ mortis indulsit. Hoc ex-
emplum doctrinã eius adiuuat, quod quia defuit quando
data est lex, infirmabatur lex per carnem. Sed per quorum
Roma.8. carnẽ infirmabatur? Nimirum eorum qui sub lege erant,
quia carnales erant. Proinde quia spiritum dilectionis lex
dare non poterat tale quid legi efficere, & ad perfectionẽ
cogere homines erat impossibile. Christus autem quia &
perfectionis exemplum & dilectionis spiritũ dedit, idcir-
co iam ex tunc iure à nobis exigit imitationem, dicens:

Ego autem dico uobis: diligite inimicos uestros, bene facite his qui oderunt uos, & orate pro persequentibus & calumniantibus uos.

Hic Christus correcta prius vetustate sanctã tradit no-
uitatem illud supplens in quo lex infirmabatur per carnẽ,
vt iã dictum est. Poteras salua iustitia legis, percutiẽti ma
Rupert. xillam dexterã etiã iratus præbere alteram & dicere non
vt Apostolus prænuntiando, percutiet te deus, sed impre-
Acto.23. cando, percutiat te deus paries dealbate. Poteras & aufe-
renti tunicam etiã iratus remittere & pallium, & dicere ve
2. Tim.4. idẽ Apostolus non prænuntiando siue cõminando reddet
illi dominus, sed imprecãdo, reddat illi dominus secundũ
opera eius, & non esset contra hoc legis mãdatum adhuc
minimũ: Diliges amicũ tuum, neq; contra hoc legis per-
missum: Odies inimicũ tuum. Verum tẽdenti tibi ad opti-
mũ gradũ dilectionis vt sis filius patris tui qui in cœlis est,
permissione vti nõ conuenit, vt odio habeas inimicũ tuũ,
imò expedit vt diligas eum iã dum adhuc inimicus est. Si
cauſſeris impossibilitatẽ respondet B. Hieronymus, dicẽs:

Multi præcepta dei imbecillitate sua non sanctorũ viri-
bus æstimãtes impossibilia putant esse quæ prçcepta sunt,
Diligere & dicũt sufficere virtutibus nõ odisse inimicos. Porrò hos
inimicum diligere, plus præcipi quàm humana natura patiatur. Non
possibile. sunt impossibilia, sed possibile est obseruari hæc omnia,
quippe

quippe quũ de iustis hominibus exẽpla suppetant qui hæc
obseruauerunt. Stephanus prothomartyr deprecatus est p̃ Act. 7.
se lapidãtibus inimicis, & Paul⁹ optabat anathema esse pro Roma. 9.
persecutoribus suis. Quin & ante exemplũ Christi qui hoc
fecit & docuit, Dauid iniussus planxit Saulem, luxit Abso 2. Reg. 1.
lonem ambos persequẽtes, ambos ipsius animã quærẽtes. 2. Reg. 19
Iniussum Dauid ideirco dixi: quia lex nõ iusserat inimico
pari, siue dolere de morte inimici. Euangelium autẽ sicut
in cæteris ante dictis, ita in isto supplet defectum legis.

Porrò sic diligendus est inimicus, videlicet, non inquã-
tũ inimicus, sed inquantũ homo est, vt ei hoc velis proue- Modus di
nire quod tibi, id est, vt ad regnũ correctus renouatusq; p- ligẽdi ini-
ueniat. Hæc ergo regula est qua & oderimus inimicũ pro- micum.
pter id quod in eo malũ est, id est, iniquitatẽ, & diligamus Aug. cõtra
inimicũ p̃pter id quod in eo bonũ est, id est, rationalẽ crea Fau.
turã. Audito igitur & nõ intellecto quod antiquis dictum
erat, oderis inimicum tuũ, ferebantur homines in hominis
odium, quum non deberent odire nisi hominis vitium.

Cæterũ sicut illud nõ cõcupisces nõ ad carnẽ, sed ad ani Chrysost.
mã dictũ est, sic & in hoc loco caro quidẽ inimicũ diligere
no potest, anima autẽ potest, quia dilectio vel odiũ carnis
in sensu (.i. sẽsualitate) est, aĩ verò i intellectu. Quãdo ergo
nocemur ab aliquo, & si sẽtim⁹ odiũ, nõ tñ exequi volum⁹,
cognosce quia caro nostra odit inimicũ, aĩa vero diligit.

Et aduerte qualiter malitiam vincit sapientia, & portas
inferi & potestatem tenebrarũ ecclesia triumphat. Nã qui
sunt extra ecclesiam, tribus ei modis aduersantur, odio, ver
bis, cruciatu corporis. Contra verò, ecclesia diligit. Vnde Ecclesia
ei dicitur: Diligite inimicos vestros. Ecclesia benefacit. Vn sic vincit.
de dicitur ei: Benefacite his qui oderũt vos. Deniq; eccle-
sia orat. Vnde sequitur- Et orate pro persequentibus & ca
lumniantibus vos. Quid autẽ aliud pro inimicis orandum
est, nisi hoc quod ait Apostolus: vt det illis deus pœniten- 2. Tim. 2.
tiã & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenẽtur ad
ipsius voluntatẽ. Oritur hic quæstio quomodo huic præce Au. dever.
pto domini quo nos hortatẽ orare p̃ inimicis, nõ sit aduer- domini.
sum qđ in p̃phetis inueniunt multæ imprecationes aduer
sus inimicos, vt est illud: fiãt filij eius orphani, & vxor eius
vidua. Itẽ fiãt nati eius in interitũ, in generatione vna de-

leatur nomen eius,& multa in hunc modū. Sed sciēdū est, ꝙ prophetæ solēt in figura imprecātis futura prædicere.

1.Ioan.3. Sed illud magis mouet quod dicit Ioannes: Est autē peccatum ad mortem,pro illo non dico vt roget quis. Apertē enim ostēdit esse aliquos fratres pro quib⁹ orare nobis nō præcipitur,per hoc quod præmittit: Qui scit fratrē suum

Peccatum ad mortē. peccare peccatū non ad mortē,petat & dabitur ei vita peccanti non ad mortē,quū dominus etiam pro persequutoribus nos iubeat orare. Nec ista quæstio solui potest, nisi fateamur aliqua esse in fratrib⁹ peccata,quæ inimicorū persequutione sunt grauiora. Nā & Stephanus orat pro eis à quibus lapidatur,quia nondū Christo crediderant,& Apo-

2.Tim.4. stolus Paulus non orat pro Alexandro quia frater erat, & per inuidentiā fraternitatē oppugnando peccauerat. Attamen pro quo iam non oras,iam non contra illum oras.

Num orādum cōtra malos. Sed quid agimus de his contra quos à sanctis oratū accepimus, & non vt corrigerentur, qualis est illa Ieremiæ

Iere.1. precatio: Induc super illos diem afflictionis, & duplici cōtritione contere eos, sed illa prædictio futurorum, non

Apoc.6. optatio supplicij fuit.

Sed nōne in Apocalypsi legimus martyres orare vt vindicentur? Sed hinc nō oportet moueri. Quis enim audeat affirmare,quum illi sancti candidati,se vindicari petierūt, vtrum contra ipsos homines an cōtra regnum peccati petierint? Nam ipsa est syncera & plena iustitiæ & misericordiæ vindicta martyrum,vt euertatur regnum peccati,quo

Roma.6. regnante tanta perpessi sunt. Ad cuius euersionem nititur Apostolus,dicens: Nō ergo regnet peccatū in vestro mortali corpore. Destruitur autem partim correctione hominum,vt caro spiritui subiiciatur, partim dānatione perseuerantium in peccato. Quoniam ergo de re grandi & ardua dedit præceptum, ingentis præmij spem proposuit, quod quum venerit profectō meritum omne excedit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Vt sitis filii patris uestri qui in cælis est,qui solē suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

Hic ponit dominus obseruandæ suæ exhortationis vtilitatem.

litatem. Vbi primò ostendit summā quæ haberi potest vtilitatem. Secundò quorundam operum infructuositatē ibi, Si enim diligitis. Tertiò hortatur ad diuinæ imitationis perfectionem, ibi: Estote ergo. Circa primū dicit: Vt sitis filij patris vestri. Si quis enim præcepta dei custodiat, fi- Hierony.
lius dei efficitur. Ergo non natura filius est de quo hic loquitur, sed arbitrio suo & adoptione. Vbi magna subinnuitur distantia filiorū multorum & ipsius vnici filij dei. Ille nanque nō vt esset filius dei, sed quia erat filius dei dilexit inimicos secundum naturam suæ bonitatis: alij omnes nō quia sunt, sed vt sint filij dei diligant inimicos imitatione bonitatis illius, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Hoc si sensu duplici intelligas abundantius valet. Nam quidem suæ benignita- Solem oriri bonis & malis.
tis experimentum est, ꝙ solem istum visibilem oriri facit super bonos & malos, & pluuiam terræ necessariam pluit super iustos & iniustos. Sed multo maius est, ꝙ solem iustitiæ lucem mundi Christum filium suum notū facit bonis & malis, tam qui ex Iudæis quàm qui ex gentibus sunt, & voluntaria euangelicæ prædicationis pluuia cunctos irrigans cohortatur eos facere bonum fidei, vel pœnitentiæ fructum. Tametsi hoc ad sensum literæ potius accipiendū videatur de illo sole qui non solum hominū, sed etiam pecorum oculis expositus est, & de illa pluuia qua fructus gignuntur qui ad refectionē corporis dati sunt. Nam ille sol spiritualis nō oritur nisi bonis & sanctis. Hoc ipsum enim est quod plangunt iniqui, sol intelligentiæ nō est ortus nobis, & illa spiritualis pluuia non irrigat nisi bonos, quia malos significat illa vinea de qua dictum est: Nubibus man- Sapien.5. Esaiæ.5.
dabo ne pluāt super eam imbrem. Sed siue hoc siue illud, magna dei bonitate fit quæ nobis imitanda præcipitur, & quum ad hoc nos vocat, ad similitudinem suam vocat.

Nec ait, qui facit solē oriri, sed addidit, suum, id est, quē ipse fecit, vt hinc admoneremur quāta liberalitate ex præ- Aug. contra Vin.
cepto eius præstare debemus quæ nō creamus, sed ex muneribus eius accipimus.

Cæterum, sicut ista dona eius laudamus, ita etiam flagella eius in eos quos diligit cogitemus. Vnde non omnis qui parcit amicus est, nec omnis qui verberat inimicus. Melius

Universidad de Deusto
Biblioteca

est enim cū seueritate diligere, quàm cū lenitate decipere.

Diuina dispensatio notanda.

Cautè autem dixit, super iustos & iniustos, non super iustos æquè vt iniustos, quia omnia bona deus nō propter omnes dat, sed propter sanctos, sicut & flagella propter peccatores. Sed in bonis nō separat peccatores à iustis, ne desperent: nec in malis iustos à peccatoribus, ne glorientur. Maximè quū malis bona nō prosint, quæ malè viuentes ad præiudiciū suum percipiūt: nec bonis mala noceāt, sed magis ad iustitiæ lucrū prosint. Nam bonus tēporalib⁹ bonis nō extollitur, nec frangitur malis. Malus huiusmodi infœlicitate punitur, quia fœlicitate corrumpitur. Vel ideo ista tēporalia bona, & mala vtrisq; voluit esse cōmunio, vt nec bona cupidius appetantur, quæ & mali habere cernuntur: nec mala turpiter euitentur, quibus etiā boni adficiuntur.

Et quia amātem amaræ naturæ est, inimicum amare charitatis, ideo post præmissa conuenienter subiecit:

Si enim diligitis eos qui uos diligunt, quam mercedē habetis? Nónne & publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres uestros tantum, quid amplius facitis? Nónne & ethnici hoc faciunt?

Hic ostendit secundum, videlicet quorundam operum infructuositatem, dicens: Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quā mercedem habetis? Scilicet in cœlo. Vtique nullam. Huiusmodi enim recipiunt æqualia, scilicet mercedē suā. Quod si peccatores erga dilectores suos natura duce volūt esse benefici, multomagis vos latioris dilectionis signum amplecti debetis etiā erga nō amantes. Si etiam pro his tantum oraueritis qui aliqua vobis sunt affinitate coniuncti, quid amplius habet beneficium vestrum, quàm infidelium? Vnde dicit: Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Salutatio enim quædā orationis est species. Nónne & ethnici hoc faciunt? Id est, gentiles. Nam ethnos Græce, Latinè gens dicitur. Qui tales sunt vt fuerunt geniti, id est, sub peccato. Et quidem hac ratione plus diligendi sunt inimici quàm amici, quia videlicet, qui inimici sunt corpori aduersantur, animæ verò præparant æterna præmia. Nā qui carnalia nostra & terrena rapiunt, cœlestia nobis & spiritualia adcumulant. Nónne ergo magis diligendus est quàm odiendus, qui opes nobis parat nō perituras? Amici verò carnis nostræ, qui suauia nobis commendant & suadent, mortem animæ nostræ præparant æternam. Et quia perfectio dilectionis vltra dilectionem inimicorum non potest procedere, ideo postquam dominus præcepit diligere inimicos, subiunxit dicens:

Amicorū dilectio & inimicorum.

Estote ergo uos perfecti, sicut & pater uester cælestis perfectus est.

Vbi adsignatur tertium præmissæ diuisionis membrum, quo nos Saluator hortatur ad diuinæ imitationis perfectionem, dicens: Estote ergo vos perfecti. Quasi dicat: Vt publicanis atque ethnicis virtute sitis perfectiores & sublimiori mercede digni, estote perfecti nō solum vt illi, sed sicut deus pater vester cœlestis perfectus est. Vbi est notandum q⁹ hæc dictio, sicut, in scripturis aliquādo prō veritate & æqualitate accipitur, vt ibi: Sicut fui cum Moyse, ita ero & tecum, aliquando autem pro similitudine, vt hic. Vt enim dicit Chrysostomus: sicut filij carnales adsimilāt patres in aliquo corporis signo, ita & filij spirituales deum in sanctitate: Ita tamen vt deus intelligatur perfectus tanquam deus, anima perfecta tanquam anima. Iosue. 1.

Porrò quātæ gratiæ sit hoc quod ait: Estote ergo & vos perfecti, sicut & pater vester perfectus est, ex opposito magis elucet, scilicet ex eo quòd serpens primis parētibus nostris suadens transgredi dei præceptum dixit: Comedite, & eritis sicut dij scientes bonum & malum. Malam quasi ad perfectionem viam ille sibilando susurrauit, bonā viam ad veram perfectionem iste demonstrando prædicauit. Estote, inquit, perfecti secūdum modum perfectionis quo pater vester cœlestis perfectus est, id est, nō odiendo amicum deum, quod vt fieret serpens suasit, sed diligendo etiā inimicos, cuius rei exemplum præbet ipse vobis pater cœlestis. Illius doctrina nequā abduxit hominem ad omnimodam dei dissimilitudinem. Hæc doctrina æqua confortabit vos ad eiusdem dei similitudinem, vt fiat quod scriptum est: Ego dixi, Dij estis & filij excelsi omnes. Ruper. Gene. 3. Perfectio patris vt imitanda. 1. Ioan. 3.

In hoc (inquit Apostolus Ioannes) manifesti sunt filij dei & filij diaboli. Nam filij diaboli sunt, qui nec amicos Filij diaboli.

diligunt, in hoc imitantes diabolum qui non dilexit, imò odio habuit creatorem suum, quum ille gratis & magnum
Ezec. 28. & 38. & spacioſum & ſapientē (ſicut apud Ezechielem teſtatur) feciſſet, & in monte ſancto dei, id eſt, in cœlo poſuiſſet eū, perſuaſitque homini vt neque fidem neque dilectionem haberet erga eundem creatorem ſuum, ſuóque exemplo contemneret eum, habendo peruerſum diuinæ ſimilitudinis, id eſt, diuinitatis eius appetitum.

Quin & nunc ipſe idem hoſtis veritatis & pater mendacij hoc ipſum inſibilat & ſuggerit filiis diffidentiæ corruptiſſimis omnium ſeculorū huius temporis hæreticis, qui obedientiæ iugum confringentes & rumpentes ſalutaria diuinæ legis vincula, liberi iuſtitiæ & ſerui peccati, omnia quæ libent licere ſibi volentes, filij Belial quaſi quidē dij, & quaſi deo ſimiles, diabolum imitantes, eſſe fruſtra contendunt. Econtrà verò filij dei ſunt, qui etiam inimicos diligunt, optando vt amici fiant, imitantes ipſum deum, qui quum inimici eſſemus, vltrò nobis obtulit reconciliationis gratiam tanta dilectionis abundantia, vt proprio filio ſuo non parceret, ſed pro nobis omnibus traderet eum. Ad huius imitationem ſuos dei filius auditores inuitans, quum dixiſſet: Eſtote & vos perfecti, protinus nō quantitatem ſed qualitatem perfectionis proponens, addidit: Sicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Quod eſt dicere: Sicut ille vos dilexit quum eſſetis inimici vt amicos faceret de inimicis, ita & vos diligite inimicos, dando operam quoad poteſtis, vt conuertantur & efficiantur amici.

Hæretici filij Belial

Filij dei.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum qui in cœlis eſt.

Hic docet nos Saluator in operibus piis ſeruare intētionis ſynceritatē. Vbi primò docet vitare vanitatē. Deinde docet modū erogandi elemoſynam, ibi: Te autē faciente.

Circa primum dicit: Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominib⁹, & cætera quæ ſequuntur. Vbi aduertendū, ꝙ poſt ea quæ Saluator in præcedentibus dixit de legis præceptis adimplendis, ſecūdum propoſitū ſuum quo

quo dixit: Nō veni ſoluere legē, ſed adimplere, nunc incipit docere vt pro cœleſti mercede dei præcepta faciamus nō pro terrenis quæ lex promittebat. Porrò terrena omnia ad duo potiſſima reducuntur, ſcilicet, ad humanā gloriā, & ad adfluentiā terrenorum, quorū vtrūque in lege videtur eſſe promiſſum. De gloria enim in Deuteronomio dicitur. Faciet te dominus excelſiorē cunctis gentibus quæ verſantur in terra. De adfluētia verò tēporaliū ibidē ſubditur. Abundāter te faciet dūs in omnib⁹ bonis. Ideóque hæc duo ab intētione fidelium dominus excludit, videlicet vanā apud homines gloriā, & adfluētiam terrenorum.

Terrena bona in duobus cō ſiſtere.

Cap. 28.

Attendite, inquit, ne iuſtitiā veſtram faciatis corā hominibus. Vbi primum aduerte aduerſum hæreticos, qui omnē iuſtitiam operum bonorum explodunt, Chriſtum hac ſententia huiuſmodi iuſtitiā adſeruiſſe. Vnde & apud Ezechielē ſcriptum eſt: In iuſtitia ſua quam operatus eſt viues. Et iterum: Noe, Daniel & Iob iuſtitia ſua ſaturabunt animas ſuas. Adſerit etiam debitam bonis operibus mercedē, & exemplificat de eleemoſyna, oratione & ieiunio. Eant nunc hæretici & confundantur, & ſuis conuicti blaſphemiis fateantur ſe à Chriſto alienos, imò nec alienos tantum, ſed & in eo quòd negare audent quod ille adſerit, Chriſto eſſe contrapoſitus, id eſt, antichriſtos.

Operum iuſtitia ꝓbatur.

Ezech. 18.

Cap. 14.

Operum merces aſſeritur.

Ego, inquit, vobis ſuprà dixi: Luceat lux veſtra corā hominibus, quod ſine dubio eſt iuſtitiam ſuam facere coram hominibus. Sed non dixi: Vt videamini ab eis, quod ſine dubio eſſet non in domino, ſed in ſeſe velle gloriari. Imò dixi, Vt videāt opera veſtra bona, & glorificent patrē veſtrum qui in cœlis eſt, quod vtique eſt quærere gloriā dei. Alioqui ſi mercedē hic recipere feſtinatis, mercedē ſanē momentaneā, quæ in viſu hominum, in laude vel fauore popularium adeò leuis, adeò exilis eſt, mercedē nō habebitis apud patrē qui in cœlis eſt. Ergo cauete iuſtitiam veſtram facere coram hominibus, id eſt, hac intentione iuſtē viuere, & ibi conſtituere bonum veſtrum vt vos videant homines. Vnde apoſtolus: Si adhuc hominibus placerem, id eſt, ac propriā gloriā placere ſtuderē, Chriſti ſeruus nō eſſem. Et quod alio loco dicit: Ego omnib⁹ per omnia placeo, hoc intelligēdus eſt facere nō vt placeret hominibus,

Gala 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed deo ad cuius amorē hominū corda cōuertere volebat per id quod eis ipse placebat, sicut nō absurdè loqueretur qui diceret: Ego in hoc opere nō nauē quæro, sed patriā.

Vanitas virtuti insidiatur. Chrysost.

Sciendum ergo est, ꝙ appetitus gloriæ propinquus est virtuti. Vbi enim res agitur gloriosa, ibi facilius inuenit locum gloriationis occasio, & ideo intentionē gloriæ dominus excludit. Præ omnibus enim vitiis carnalibus periculosius hoc esse intellexit. Quum enim omnia mala seruos diaboli vexēt, cōcupiscentia vanæ gloriæ magis vexat seruos dei, quàm seruos diaboli. Difficile enim cognoscitur, & valet illū spoliare, qui nō sollicitus vigilat. Occultè ingreditur, & oīa quæ intus sunt bona insensibiliter aufert. Inuisibilis enim est serpēs quē obseruare iubemur, & latēter ingreditur & seducit. Sed in corde mundo si surreptio inimici successerit, mox homo iustus discernit, quia spiritu alieno pulsatur. Si autē cor fuerit iniquitatibus plenum, suggestionem diaboli nō facile intelligit. His qui huiusmodi sunt dicitur. Mercedem non habebitis apud patrem.

Nā quid à deo recipias, qui nihil deo dedisti? Nā quod propter deum fit, deo datur, & ab eo merces recipitur. Quod autem propter homines fit, in ventum effunditur. Quæ est ergo sapientia, res dare & verba vacua cōparare, & dei mercedem cōtemnere? Vel saltē illum aspice, à quo laudem expectas, qui te propter deum facere putat, alioqui ipse te, vel maximè vituperabit. Si autē tantummodo per alicuius cor cogitatio vana ascēdit desiderās hominibus apparere, anima autē intelligens cōtradixit, ille non propter homines fecisse videtur, quia quod cogitauit passio carnis est: quod verò elegit, iudicii animæ. Sequitur:

Quum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in uicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam.

In præcedentibus dominus iustitiam generaliter nominauit, quum dixit: Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hominibus, nunc autem hanc per partes exequitur.

Chrysost. Remediū triplex.

Ponit autē tria bona in cōsequentibus, videlicet eleemosynā, orationem & ieiunium, contra tria mala aduersus quæ

quæ dominus tentationis bellum suscepit. Pugnauit enim pro nobis contra gulam in heremo, contra auaritiam super montem, contra vanam gloriam super templum.

Est ergo eleemosyna quæ dispergit, cōtra auaritia quæ congregat. Ieiunium, contra gulā, quia est ei contrarium. Oratio vero, cōtra vanam gloriam. Quia quum omne malum ex malo nascatur, sola vana gloria de bono procedit: ideo nō destruitur per bonū, sed magis nutritur. Nullū ergo remedium potest esse cōtra vanam gloriam, nisi oratio sola. Et quia (vt ait Ambrosius) omnis summa Christianæ disciplinæ in misericordia & pietate est, & insuper quia operum bonorum ex radice dilectionis prodeuntium primum vel præcipuum est eleemosyna, sequēs oratio, deinde ieiunium, pauloantè radicem dilectionis intus in corde plantatam vel fixam esse volens, dixit: Audistis quia dictum est, diliges amicum tuum, & odies inimicum tuum. Ego autē dico vobis: Diligite inimicos vestros, & cætera quæ sequuntur. Si ergo fixa est in corde radix dilectionis, bona est eleemosyna, bona oratio, bonū & vtile ieiunium. De quibus hic igitur ipse plantator dilectionis, quia fructus vitales sunt, & mercedem vitæ æternæ adquirunt. Rupert.

Ergo, inquit, quoniā mercedem nō habebit qui idcirco iustitiam suam facit coram hominibus vt videatur ab eis, quum tu facis eleemosynam noli tuba canere ante te. Potest enim ipsa eleemosyna & reliqua illa foras extrudi absque radice dilectionis, sed tali prouentu omnis horū fructuum pulchritudo est hypocrisis. Interpretatur autē hypocrisis, deauratio. Quod nomen latinū sic à nobis intelligitur vt res quælibet in superficie colore lucēs aureo sentiatur intus esse sine auro. Vt ergo viciniùs dictū sit, hypocrita est qui eleemosynā quidem dat & orat & ieiunat, sed intus aurū dilectionis nō habens dupliciter ambulat, interioribus fœtidis, superficie aurea. Eleemosyna quæ nō eiusmodi est, quæ nō hypocrisis, id est deauratio, sed tota aurea, tota ipsa aurum est, cuius venarum principiū dilectio est, vnde verū misericordiæ aurum mann effodi solet, hæc pretiosa est, hæc in cœlū ascēdit, & ibi regē regū delectabiliter pascit, potūsque est illi delectabilis, eumq; velut vestimentum cooperit, prout ipse ore proprio testificabitur Hypocrisis quid. Eleemosyna pretiosa, quæ.

Matt. 25. in iudicio, dicēs: Esuriui, & dedistis mihi māducare, vsque ibi: Quādo fecistis vni de fratribus meis minimis, mihi fecistis. Venite benedicti patris mei, possidete paratū vobis regnum à cōstitutione mundi. Tali ac tanto bono hypocrita animā suam defraudauit, quia faciens eleemosynam tuba cecinit ante se, voluit videri in synagogis, voluit audiri in vicis, cōcupiuit ab hominibus honorari, & hāc mercedem vanus ambiuit, vacuus recipit, inanis tulit.

Tuba iactantiæ. De verb. do.

Esaiæ. 18. Ostentationis dāna.

Tuba ergo est omnia actus vel sermo per quē operis iactantia demonstratur. Tales autem (vt dicit Augustinus) qui simulatione peccant ad inspectore cordis deo mercedem non capiunt nisi fallaciæ supplicium, iuxta exēplum Ezechiæ regis. Is enim quia nuntiis regis Babylonis ad iactantiam thesauros suos ostendit, audiuit omnia quæ esset̄ deret diripienda fore, ac in Babylonem deferenda. Cui præter hæc etiam iudicium mortis diuinitus annūtiatur. Nihilo secius amittit hypocrita non solum quæ ad iactantiam ostendit bona, sed & iram dei iudiciūmque meretur.

Signanter autem dicit, Receperunt mercedē suam. Hoc est, non dei, sed suā. Laudati sunt enim ab hominibus quorum causſa eleemosynam facturi tuba cecinerunt, in angulis platearum orauerunt, & ieiunantes facié demoliti sunt, vt ventris inanitatem demonstrarent in vultu. Sequitur:

Te autem faciente eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscōdito, & pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi.

Hic saluator docet modū erogandi eleemosynam. Nesciat, inquit, sinistra tua quid faciat dextera tua. Sinistram vocat id quod in hypocritis culpatum est, scilicet q̄ laudes hominum quærunt, & hoc facere hic vetaris. Quapropter sinistra sicut hic delectationem humanæ laudis significare videtur, ita dextera intentionem diuina præcepta ser-

Sinistra quid. August. de ver. do.

Sinistra cō scia dextræ.

uandi. Quum igitur cōscientiæ faciētis eleemosynam miscet se appetitio laudis humanæ, sit sinistra cōscia dexteræ. Nesciat ergo sinistra quid faciat dextera, id est, non se miscеat cōscientiæ tuæ humanæ laudis adpetitio. Porrò dominus noster multomagis prohibet in nobis solam sinistram operari, quàm eam misceri operibus dexteræ.

Quo

Quo autem fine hoc dixerit, ostendit quum subdit: Vt sit eleemosyna tua in abscōdito, id est, in ipsa bona cōsciē- Elemosyna in abtia quæ humanis oculis demonstrari nō potest, nec verbis scondito. aperiri. Olim in parabolis quoque sapientia dixerat: Munus absconditum extinguit iram, & donum in sinu indignationem maximam. Sufficiat ergo tibi ad promerēdum præmium ipsa conscientia, si ab eo expectas præmium qui solus cōscientiæ inspector est, quod protinus familiariter promittēs. Et pater tuus, inquit, qui videt in abscōdito, reddet tibi. Et vnde pater tuus? Nimirum ex eo q̄ nō modo obaudis dicenti: Diliges amicum tuum, sed etiam addenti: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Hinc enim tanti patris es filius. Prou. 21.

Quòd si omnino vis habere inspectores eorum quæ fa- Chrysost.
cis bonorum operum, ecce habes non solum angelos & archangelos, sed & deum & dominum vniuersorum.

SABBATO POST CINERVM.

Vum seruo esset, erat nauis in medio mari, & Iesus solus in terra. Matth. 6.

In hac sancti Euangelij lectione tria præcipuè notantur. Primum est, discipulorum absente Christo laboriosa & difficilis nauigatio. Secundum est, tempestate pereclitantibus subuenientis accessio. Tertium est, virtutis Christi super infirmis ostensio. Primum, à principio lectionis. Secundum, ibi: Et circa quartam vigiliam. Tertium, ibi: Et quum transfretassent.

Circa primum, adiunctis paucis lectionem hanc præcedentibus duo notantur. Vnū est, vrgente mandato discipulorū nauigatio. Alterū, ventorum aduersitas in remigādo.

Circa primum est notandum ex præcedentibus quemadmodum in miraculo multiplicationis quinque panum & duorum piscium, quòd esset conditor rerum ostendit, nunc autem super vndas ambulando: & placando ventos vndarūmque rabiem sedando, quòd elementis mundi dominaretur ostēdit. Vnde ait Euangelista: Et statim coegit discipulos suos ascēdere nauim, vt præcederēt eum trans-

fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Bene dicit: Coegit discipulos, quia non de facili ab eo poterant separari. Et hoc quidem, tum propter nimirum adfectum quem ad eum habebant: tum quia soliciti erant qualiter ad eos veniret, quū nauis ei reliqua nulla superesset. Iussit itaque vt eum antecederēt, & lacu transmisso Bethsaidam peterent. Ioannes habet: Vt Capharnaum versus nauigarent. Sed eadem est sententia. Nam Bethsaida & Capharnaum ex eadem parte lacus Tiberiadis sitæ sunt. Porrò Bethsaida tribus Apostolis, Petro scilicet, Andreæ, & Philippo clara est.

Chrysost.

Beda.

Quare autem coegerit discipulos ascendere nauem, & ipse mox dimisso populo in montē oraturus abierit, Ioannes manifestè declarat, qui cōpleta illa refectione cœlesti continuò subiecit. Iesus ergo quum cognouisset, quia venturi essent vt raperēt eum, & facerēt eū regem, fugit iterū in montē ipse solus. Vbi necessarium nobis viuendi monstrat exemplum, vt in bonis quæ agimus humani fauoris retributionē vitemus, neque nos operatio virtutū spiritualium ad cōcupiscentiam reflectat temporalium voluptatū. Nōnullis enim cōtigit, vt dum ob meritum vitæ sublimioris mirandi in moribus ac laudabiles existerent, & iure honorandi putarētur, acceptis pecuniis siue prædiis inchoata iustitiæ rudimenta perderēt: & quū carnalibus sese illecebris atque auaritia incauti corrumperēt, ipsis etiā à quibus honorabantur pro bonis denuò pro malis actibus nō solum in fastidium, verumetiam deuenirent in odium. Minúsque multo periculosum est in his quæ rectè agimus aduersantiū nobis improbitate fatigari, quàm honorantiū fauore demulceri. Nam fauor ille securiorē sæpe corrumpit animū, illa circumspectum semper reddit & cautū. Vnde dominus viam nobis vitæ quā sequamur initians, quum hi qui virtutes eius admirabantur regē eum facere vellent, fugit in montē orare. Quū verò illi qui virtutibus eius inuidebant eum morti tradere disponerēt, occurrit prōptus, & vinciendū se crucifigēdúmque furentibus obtulit, euidenti nos informans exēplo vt parati simus ad aduersa seculi toleranda, cauti ad blandimēta quum fortè adriserint declinanda: & ne nos mundi prospera si adfluant emollia-

Vani fauoris virandi.

Nota.

Exemplū Christi imitādum.

do decipiant, crebris à domino precibus imploremus.

Et quum dimisisset, inquit, eos, abiit in montem orare. Christo solitu in mō te orare.

Et bene in mōtem oraturus abiit, nēpe locum solitudinis, locū pacatum, cœloq; vicinum. Orauit in monte Thabor, & dū oraret facta est species eius altera, vt dicit Lucas, orauit in mōte Oliueti. Et quo modo legimus Moysen & alios plerosq; patrum in mōtibus orasse, ita & Christo domino nostro solitum fuit in mōte orare. Et vtiq; suo nos exēplo docuit, vt deum oraturi solitudinem interiorē locumq; pacatum nobis requirētes, seclusis omnibus rerum transeuntium curis in deum mente cōscendentes, & ipsi quodā modo in specie aliam deo loquentes transfiguremur. Quod enim dimissa turba dominus ascendit orare, ostendit vtiq; quòd silentium & requiem oratio deposcit. Lucæ. 9.

Et quidem non omnis qui orat ascendit in montem. Est enim oratio quæ peccatū facit. Sed qui bene orat, qui orādo deū quærit, hic à terrenis ad superiora progrediēs, vertice curæ sublimioris ascendit. Qui verò de diuitiis, aut de honore seculi, aut certe de morte inimici sollicitus obsecrat, ipse in infimis iacens viles ad deū preces mittit. Orat autem dominus non vt pro se obsecret, sed vt pro me impetret. Nā & si omnia posuerit pater in potestate filij, filius tamen vt formā hominis impleret, obsecrandū patrem putat esse pro nobis, quia aduocatus noster est. Aduocatum enim (inquit B. Ioannes Apostolus) habemus apud patrem Iesum Christum. Si aduocatus est, debet pro meis interuenire peccatis. Nō ergo quasi infirmus, sed quasi pius obsecrat. Vis scire q̄ p oīa quæ velit possit? Et aduocat⁹ & iudex est, in altero pietatis officiū, ī altero insigne est potestatis. Beda. Cur orat Christus. 1. Ioan. 2.

¶ Circa secundum, quod est, aduersantibus ventis labor in remigando, sequitur:

Et quum sero esset, erat nauis in medio mari, et ipse solus in terra. Et uidit eos laborantes in remigando, erat enim uentus contrarius eis.

Et quum sero esset factum, innuit Euangelista discipulos sicut inuitos à Iesu recessisse, ita & vsq; ad vespertinas tenebras illum ad eos venturū expectasse. Vnde apud Ioānem dicitur: Et tenebræ iam factæ erant, & nō venerat ad Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eos Iesus, quia videlicet in monte remāserat. Erat nauis in medio mari. Vbi per mediū non significatur æqui distātia à ripis, sed profundum mare. Erāt enim vigintiquinq; vel triginta stadiis longe à terra secūdum Ioannē. Et vidit eos laborantes in remigando. & non solum laborantes, sed & de vita periclitantes ipse vidit, cui omnia nuda & aperta sunt, nec est vlla creatura inuisibilis coram illo. Mare enim (vt est apud Ioannem) magno vento flante surgebat. Hoc & tunc factum est & sæpe fit, vt vento elementari flante mare exurgat, & quanto vehementior status inhorruerit, tāto magis intumescat, vagasq; vndas collidat & inuoluat. Tunc deprehensa in fluctibus nauicula, nunc in cœlū erigitur nunc demergitur in abyssum, & vt ait quidam.

Tempesta te laboran tes.

Hebr. 4.

Nubila tanguntur velis, & terra carina. Porrò mysticè, labor discipulorum in remigādo, & contrarius eis ventus labores sanctæ ecclesiæ varios designat, quæ inter vndas seculi aduersantis, & immundorū flatus spirituū ad quietē patriæ cœlestis, quasi ad fidā littoris stationē peruenire conatur. Vbi bene dicitur quia nauis erat in medio mari, & ipse solus in terra videlicet in mōte, vt per hoc designetur ꝙ postquā semel fluctus nostræ mortalitatis transiit (quod in eo designatū est ꝙ per mare Galilææ quod est Tiberiadis abiit) & aquæ mortis semel intrauerunt vsq; ad animā eius, iā ad ipsas passionis aquas nō reuertitur, quia resurgēs ex mortuis iā non moritur, mors illi vltra non dominabitur. At verò nos qui illum transeuntē aquas passionum sequuti sumus, baptizati videlicet in morte ipsi⁹, nos, inquā, aquas ādhuc multas transire habemus, id est tēpestates tribulationum aut certè vitiorum pati, quas & constanter ferre & superare iubemur, ad omnes tentationes præparati.

Remigan tiū labor myst.

Beda.

Rupert.

Matt. 8.

Bene ergo (vt Matthæus euāgelista testatur) hoc ipsum iussit dominus Iesus, significans ꝙ & illi discipuli eius & quicunq; vellent ipsum piè viuendo imitari, se recepto in montē cœli, laboraturi forent in fluctibus seculi, probādi ad aquas contradictionis, & exaudiendi in abscōdito tēpestatis, ad quos videlicet, fluctus nō esset ipse reuersurus cū eis, nisi per auxilij sui præsentis omnipotentiam.

Christi dif ferens ora tio.

Cæterum pro eo ꝙ discipulis in mari laborātibus abierat dominus in mōtem orare, aduertēdum est inter eā quæ adhuc

adhuc mortalis orationē fudit, & eā qua immortaliter regnans à dextris dei iā interpellat pro nobis permaximam esse distantiā. Quam distantiam Lucas exprimens, & erat, inquit, pernoctans in oratione dei. Videlicet quum esset filius dei, deum patrē reuerenter orabat deus ipse reuerendus, & pro sua reuerentia exaudiendus, cuius vita & mors sacrificiū pro nobis & ingis oratio extitit. Immortalitas autem eiusdē nunc idoneū nostræ fiduciæ patrocinium est, in qua iam nō vt oret prosternitur, sed sedēs ad dexteram maiestatis in excelsis, in eo pro nobis interpellare dicitur, ꝙ in semetipso nostram deo patri substantiā semper præsentat, fidelis perorator, iustusq; ac potens aduocatus.

Vidit, inquit, eos laborantes in remigando. Ait prophe ta: De cœlo respexit dominus, vidit omnes filios hominū, Et iterū: Dominus de cœlo in terrā aspexit vt audiret gemitus cōpeditorum. Vnde & cuidā loquitur dicens: Scio laborem tuum & patientiā tuam, quasi dicat: Video laborē tuum in remigando. At verò tēpestas illa tanto miraculo domini super aquas ambulantis sedata, seculi turbines (vti iam dictū est) designat, quos tūc saluator calcat & mitigat, quando clamanti ad se ecclesiæ pacē & quitē in tempore opportuno reformat. Igitur ventus magnus ventus vrēs est diabolus, quē & per ventū qui aquilo dicitur sacra scriptura significare cōsueuit. Hic tunc irā magnam habēs vehemētius flauit, & corda malorū amplius furore suo turbauit, quando nauiculā discipulorū Christi (scilicet sanctā eius ecclesiam) per mare seculi huius agi vidit spiritu dei.

Apoc. 2.

Quum ergo nouerimus ipsos quoq; domini discipulos secularium turbationum procella turbari, vel ex hoc aduertamus neminem sine tentatione vitam hanc transigere, dicēte Apostolo: Omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu persecutionem patientur. Attamen diligentibus deum omnia cooperantur in bonū. Vnde & per Raphaelem archangelum ad Thobiam dicitur: Quia acceptus eras deo, necesse erat vt tentatio probaret te.

Tentatio piis.

2. Tim. 3.

Roma. 8.

Thob. 12.

Itaque dispensante domino aduersitates huius mundi quasi procellæ graues nauigantibus fidelibus suscitantur, nō vt hīr obruti pereant, nō vt per impatiētiam cōtra deū murmurent, vel vt animo facti pusillo desperēt, sed vt an-

Cur boni tentantur.

gustiis pressi dominum fiducialiter inuocantes, ad ipsius opem refugiant exemplo pij regis, qui circũseptus angustiis ad dominum supplex ait: Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solu habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te. Et vt scias quanta dominum debeas inuocare fiducia, audi ipsum tibi dicẽtem: Inuoca me in die tribulationis, eruam te & honorificabis me. Et rursus de inuocante se: Quoniam, inquit in me sperauit liberabo eum, protegam eum quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum.

2. Para. 20 Deus quãdo inuocãdus.

Beda. Non ergo obliuiscitur orationem pauperum, qui eos ad orandum hortatur, nec auertit faciem suam à sperantibus in se, quin potius & certãtes cum hostibus vt vincant adiuuat, & victores in æternum coronat. Vnde hic quoque apertè dictum est, quia vidit eos laborantes in remigãdo, qui & si ad horam differre videatur auxilium tribulatis impendere, nihilominus eos ne in tribulatione deficiant, suæ respectu pietatis corroborat, & aliquando etiam manifesto adiutorio victis aduersitatibus, quasi calcatis sedatisq; fluctuum voluminibus liberat, sicut hic quoque subsequenter insinuatur, quum dicitur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et circa quartam vigiliam noctis, uenit ad eos ambulans supra mare, & uolebat præterire eos.

Hic ponitur periclitantibus accedente Christo consolatio, vbi seriatim quinq; describuntur. Primum, periclitantium liberationis tempus & modus. Secundum est, discipulorum de Christo sensus erroneus, ibi: At illi vt viderunt. Tertium est, errore trepidantibus data fiducia, ibi: Et statim loquutus est eis. Quartum, ventorum cessatio à Christi præsentia, ibi: Et ascendit ad illos. Quintum est, discipulorum stupor ex ignorantia, ibi: Et plus magis.

Beda. Vigiliæ noctis. Circa primum dicitur: Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare. Stationes & vigiliæ militares in terna horarum spatia diuiduntur. Quando ergo dixit quarta vigilia noctis venisse ad eos dominum, ostẽdit tota nocte periclitatos, & nisi extremo noctis tempore eis auxilium

auxilium præbitum. Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, sed diluculo adpropinquante, & lucifero solis dieiq; exortum promittẽte venit dominus, & superambulans tumida freti terga comprimit quo patet liberationis discipulorum tempus. Vbi Theophilact.

Permisit dominus periclitari discipulos vt fierent patiẽtes: Vnde & non statim eis astitit, sed per totam noctẽ periclitari permisit, vt doceret eos patienter expectare, & nõ mox à principio in tribulationibus sperare subsidium.

Chrysost. Itaque tota nocte dimittit eos fluctuari erigens cor eorum post timorem, in maius sui desiderium eos mittens & in sui continuam memoriam. Et propter hoc non confestim eis astitit. Simul nos erudiens nõ cito solutionem inquirere aduenientium malorum, sed ferre ea qæ cõtingũt viriliter. Veniet enim prouiso tempore quodammodo super mare ambulans & reprimens spumantis freti furorem, quando auxilij sui præsentia sopitis tentationum periculis, plenam libertatis fiduciam suæ protectionis attribuat. Ecce liberationis modus, Sequitur:

de cõ. euã. Et volebat præterire eos. Vbi Augustinus: Quomodo autẽ hoc intelligere potuerunt, nisi quia in diuersum ibat, volens eos tanquam alienos præterire à quibus ita non agnoscebatur vt phantasma putaretur.

Beda. Sed quomodo volebat eos præterire, tanquã alienos, ad quos de periculo naufragij liberandos aduenerat, nisi vt ad horam turbati & parentes, sed continuo liberati, amplius ereptionis suæ miraculum stuperent, ac maiores ereptori suo gratias referrent? Quia & in tempestatibus passionum quæ pro cõstantia fidei à perfidis ingeritur, talis nonnunquã prouisio diuinitus ostenditur. Sæpe enim fideles in tribulatione posi-tos superna pietas ita deseruisse visa est, vt quasi laborãtes in mari discipulos præterire Iesus voluisse putaretur. Vnde est & illud in Psalmista ecclesiæ in martyrij certamine desiderantis: Quare me repulisti & quare tristis incedo, dũ affligit me inimicus? Dum confringuntur ossa mea exprobauerunt mihi qui tribulant me inimici. Dicunt inimici: Vbi est deus eorum? quasi fessis naufragium minitantes.

Semper enim (vt inquit Chrysostomus) hoc dominus facit quum soluturus sit mala, vt aliqua difficilia & terri-

bilia inducat. Quia enim non est longo tẽpore tentari, quũ breui finiendi sunt agones iustorum, volens eos amplius lucrari, auget eorum certamina. Sequitur:

At illi ut uiderunt eum ambulantem super mare, putauerunt phantasma esse & exclamauerunt. Omnes enim eum uiderunt, & conturbati sunt.

Hic notatur discipulorum de Christo sensus erroneus. Putauerunt, inquit, phantasma siue spectrum esse quod videbant. Vbi Beda: Adhuc hæretici putãt phantasma fuisse dominum, nec verã adsumpsisse carnem de virgine. Denique Theodorus Pharanitanus, quondam Episcopus ita scripsit, corporale pondus nõ habuisse secundum carnem dominum, sed absq; corpore & pondere super mare deambulasse. At contra fides catholica & pondus secũdum carnem habere eum prædicat, & onus corporeum, & cũ pondere atque onere corporali super aquas non infusis incedere pedibus. Nã Dionysius egregius inter ecclesiasticos scriptores in opusculis de diuinis nominibus hoc modo loquitur. Ignoramus enim qualiter non infusis pedibus corporale pondus habẽtibus & materiale onus, deambulabat in humidam & instabilem substantiã. Sed argumẽto nimis infirmo nituntur, qui dominum nostrum nõ verum & solidum sed phantasticum corpus habuisse dixerunt, quia super aquas ambulauit, vtique tam imperiti quàm impij, tam hebetes quàm audaces, nã eiusdem authoritatis veritas Petrum refert ibidem super eãdem aquas ambulasse, & non ante cœpisse mergi, quàm timeret videns vẽtum validum venientem, fortassis in signum futuræ negationis, quia dicturus erat flante magno diaboli vẽto in prætorio Iudæorum, nõ noui hominem. Consequitur ergo vt Petrũ quoq; verum fuisse hominẽ, verumq; corpus habuisse denegent, quia & ipse super aquas ambulauit eadẽ. Sed Petrũ verum fuisse hominem, imò purum hominem, hoc est, solummodo hominem, non etiam deum fuisse, negare nõ poterunt. Pudeat hostes veritatis, & negatores veræ humanitatis Christi & obmutescãt, nõ valentes vno eodemq; pro facto de Christo & Petro contraria rationabiliter prædicare, scilicet, vnum ambulantem super aquas verum & purum hominem

Corporale pond⁹ Christũ habuisse.

Rupert.

Errotis cõfutatio.

Matth. 14.

hominem extitisse, alium autem quoniam idem fecisset, verum hominem non esse, verum corpus non habuisse.

Putauerunt, inquit, phantasma esse & exclamauerunt. Cõfusus clamor & incerta vox magni timoris indiciũ est. Christus autem non prius se reuelauit discipulis donec clamauerunt. Verũ quanto plus intendebatur timor tãto magis lætati sunt tandem in eius præsentia. Vnde sequitur: Chrysost.

Et statim loquutus est cum eis, & dixit eis: Confidite ego sum nolite timere. Et ascendit ad illos in nauem, & cessauit uentus.

Hic notatur tertium, scilicet ventorum cessatio à Christi præsentia. Vbi primum discipulis errore trepidantibus datur fiducia. Statim, inquit, loquutus est eis. Porrò discipuli statim voce cũ per nocturnas illas tenebras agnouerũt, & timor solutus est. Itaque prima trepidãtium & periclitantium subuentio est incussum cordibus expelle timorem, Secunda, tempestatum furias suæ præsentiæ virtute cõpescere. Nec mirandum si ascendente in nauiculam domino ventus cessauit. In quocunq; enim corde deus per gratiam sui adest amoris, mox vniuersa vitiorũ & aduersantis mundi siue spirituum malignorum bella compressa quiescunt. Beda.

Sanè ad huius tempestatis & depulsionis eius similitudinem circa mundi finem cõtingit ecclesiæ. Vnde Hilarius: Veniens Christus in fine inueniet ecclesiã festam antichristi spiritu, & totius seculi motib⁹ circumactam. Et quia de antichristi cõsuetudine ad omnem tẽtationum nouitatem solliciti erunt, etiam ad domini aduentum expauescent. falsas rerum imagines metuentes. Sed bonus dominus timorem depellet dicẽs, ego sum, & aduentus sui fide metũ naufragij imminentis repellet. Cæterũ in Apostolo Petro qui (vt est apud Matth.) vt ad Christum veniret super vndas ambulant timuit, & timendo cœpit mergi ecclesia, & duplex in ea genus significandum fuit. videlicet firmi, in hoc quod super aquas ambulauit, & infirmi, in hoc q⁹ dubitauit. Nã & vnicuiq; sua cupiditas tẽpestas est. Amas deũ, ambulas super mare, sub pedibus tuis est seculi tumor. Amas seculũ, absorbet te. Sed quum fluctuat cupiditate cor tuum vt vincas tuã cupiditatẽ, inuoca Christi diuinitatẽ. Ecclesia festa.

Augu. de ver. do.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa quartum, quod est discipulorum stupor ex ignorantia, subditur:

Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus. Erat enim cor eorum obcæcatum.

Theo. Grande quidem miraculum est, quòd ambulat dominus super mare, sed tempestas & venti contrarietas apposita sunt propter maius miraculum. Apostoli enim ex miraculo quinque panum nò intelligentes Christi potentiá, nunc ex maris miraculo plenius cognouerunt. Stupebant quidẽ carnales adhuc discipuli virtutum magnitudinẽ, nec dum tamen in eo veritatem diuinæ maiestatis cognoscere valebant. Erat enim cor eorũ obcæcatum. Hoc illis non semel accidit. Vnde apud Lucam quõdam loco de ipsis dicitur:

Lucæ.18. Et ipsi nihil horum (quæ nimirum eis Christus plane de-
Lucæ.24. nuntiauerat) intellexerunt. Et rursum alio loco: Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerẽt. Et apud Mat-
Matth.15. thæum: Adhuc & vos sine intellectu estis. Quum ergo etiã
Fides à in ipsis Apostolis post tot & tanta visa miracula audiamus
deo datur. adhuc obcæcatũ remãsisse cor, discam⁹ donũ fidei diuinæ gratiæ tribuere nõ visioni miraculorum. Hinc bene de fi-
Ephes.2. de per Apostolum dicitur: Donũ dei est ne quis glorietur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Et quum transfretassent, uenerunt in terram Genezareth & applicuerunt. Quúmque egressi essent de nauí, continuo cognouerunt eum. Et percurrentes uniuersam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre ubi audiebant eum esse.

Hic describitur virtutis Christi super infirmos ostensio. Vbi duo notantur. Vnum est, Gerazenorum ad credendum animus promptus. Alterum, promptæ credulitatis ingens fructus, ibi: Et quocunque introibat.

Circa primum aduerte, quòd postquam Euangelista enarrauit periculum quod discipuli nauigando pertulerãt, & quemadmodum fuerant liberati, nunc ostendit quò nauigando peruenerint, dicẽs: Et quum transfretassent peruenerunt in terram Genezareth, non quidem fortuito sed prouiso, eo moderante qui incolarũ regionis illius corda cerneret

cerneret ad credendũ in ipsum esse parata, ipse enim sciebat quid esset in homine. Quum ergo essent egressi de na- Ioan.2.
ui (nimirum dominus & discipuli eius) continuo Gerazeni cognouerunt eum. Cognouerunt autem eum rumore Hierony.
non facie, vel certe pro signorum magnitudine quæ patrabat in populis vultu plurimis notus erat.

Et vide quanta sit fides hominũ terræ Genezareth vt nõ Gerazeno
præsentium tantũ salute contenti sint, sed mittunt ad alias rum fides.
per circuitum ciuitates quò omnes curant ad medicum.

Et percurrentes vniuersam regionem illam, cœperũt in grabatis eos qui se male habebant circumferre, vbi audiebant eum esse. Non enim in vno aliquo loco manebat, sed vt beatus Petrus in Act. Apostolorũ testatur, ipse pertran- Act.10.
siuit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo. Vbi etiam est aduertendum, quia non ad domos inuitabãt eum vt curaret quo modo plerique iam antea fecerũt, sed magis ipsi male habentes adferebantur ad ipsum.

¶ Circa secundum, quod est, promptæ credulitatis ingẽs fructus, subditur:

Et quocunque introibat in uicos, uel in uillas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum ut uel fimbriam uestimẽti eius tangerent, & quotquot tangebant eum salui fiebant.

Simile aliquid & de Petro legimus: In plateis enim po- Act.5.
nebantur infirmi in lectulis, vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis. In hoc tamen differunt miracula Christi à miraculis beati Petri, vel cuiuscunque alterius Christi miraculis vt
sancti, quòd Christus ea peregit virtute propria, illi autem virtute aliena, videlicet Christi. Sed quur deprecabantur eum, vt ad consequutionem sanitatis liceret eis vestimenti eius fimbriam tangere, nisi quia fama nuntiante etiam ad eos peruenerat, mulierem profluuio sanguinis laborantem tactu eiusdem fimbriæ vestimenti eius fuisse sanatam? Illa enim dixerat intra se: Si tetigero fim- Matth.9.
briam vestimenti eius tantum, salua ero. Et quotquot, inquit, tangebant eum salui fiebant, quanuis non carne, sed vestimentum Iesu tangerent, nõ tamen vestis ipsa, sed ipse

Christus mediante tactu suæ vestis sanitatem donabat.

Vestimentu Christi. Philip.2. Gene.37.

Mystice vestimentum Christi humanitas sua est, quam quodãmodo suæ superinduit diuinitati. Vnde per Apostolum dicitur: Et habitu inuentus vt homo. Hanc olim præsignabat illa tunica Ioseph talaris & polymita, qualem nullus suorũ fratrum habuit, & hœdi sanguine tincta, quã sancta ecclesiæ per sacerdotale ministerium iugiter offert cõspectu paternæ maiestatis. Ac si & ipsa dicat: Hanc inuenimus, nimirum per fidei cognitionẽ, vide si tunica filij tui sit, an non. At ille, tunica filij mei est inquit, & addit: Fera pessima deuorauit filiũ meũ. Et vtiq; fera pessima Iudaica synagoga extitit, quæ Christum interficiens humanitatis suæ tunicã sanguine hœdi. i. suoipsius sanguine qui p̃ nobis peccatum, id est, hostia pro peccato factus est, intinxit.

Fimbria Christi myst.

Fimbria verò quũ sit extremitas in vestimento, passio est filij dei in carne, vbi illud humanitatis suæ vestimentũ tanquã in termino cõsummatum est ipso clamãte: Cõsummatum est. Hanc fimbriã qui duplex in fide tetigerit, & ipse saluus fiet. Tangitur enim fide credẽdo, tãgitur piè meditando, tangitur deum patrẽ per eam deprecando, tangitur amando, tangitur cõpatiendo, & ea sentiendo quæ sunt in Christo Philip.2. Iesu. Dicente Apostolo: Hoc enim sentite quod & in Christo Iesu. Nec aliud vllum contra peccatum quasi lethalem morbum efficacius est remedium, quàm eo quo dictum est modo hoc domini tangere vestimentum.

FERIA SECVNDA POST INVOCAVIT.

Matth.25. *QVum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli eius cum eo.*

In hac sancti Euangelij lectione quatuor describuntur. Primum est, Gloriosa Christi iudicantis apparitio. Secundum est, cunctorum hominum coram illo collectio: ibi, Et congregabuntur ante eum. Tertium est, electorum commendatio desiderabilis, ibi: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt. Quartum est, reproborum reiectio formidabilis, ibi: Tunc dicet & his qui à sinistris eius erunt.

Circa primũ, primo describit iudicis Christi humanitas gloriosa. Deinde comitatiũ angelorũ vniuersitas copiosa. Circa

Circa primũ dicit: Quum venerit filius hominis in maiestate sua. & cætera quæ sequũtur. quæ quidem loquutus est iam proximus passioni. Vnde Hiero. Post biduum pascha facturus & tradendus cruci & illudendus ab hominibus, recte promittit gloriam triũphantis, vt secutura scandala pollicitationis præmio compensaret. Vbi aduertendum est, quòd is qui in maiestate cernendus est, filius hominis sit. In forma enim humana videbunt eum impij, videbunt & ad dexteram positi. In iudicio enim apparebit in forma quam à nobis accepit, sed postea futurũ est vt videatur in forma dei. Vbi illorum error confutatur, qui dicunt Christum dominum nostrum postquã in cœlum conscendit, non eadẽ quam assumpsit forma seruĩ manere, non attendentes testimonio angelorum qui iam in cœlos assumpto Apostolis dixerunt: Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Quum autem dicit, in maiestate sua, maiestatem appellat diuinitatem in qua æqualis est patri & spiritui sancto. Nã diuinitatis suæ potẽtia quã habet cum patre communem genus humanum iudicabit, bene meritis præmia, impiis & peccatoribus digna repẽdens supplicia, secundum quam diuinitatem (vt iam dictũ est) nunquam eum reprobi videbunt, iuxta quod scriptum est: Tollatur impius ne videat gloriam dei.

Augu.su. Ioan. Forma Christi in dicantis. Act.1. Esaiæ.26.

Itaque (vt dicit Augu.) in ea forma iudicabit in qua iudicat" est. Sedebit iudex, qui sub iudice stetit vt reus. Dãnabit vere reos, qui factus est falso reus. Et merito quidem in humana forma iudicabit plures ob causas. Primo ad cõfutationem & confusionem Iudæorum, qui blasphemãtes eũ dixerunt: Nos scimus, quia hic homo peccator est. His inquam in ea forma in qua ipsum blasphemauerunt & crucifixerunt iudicaturus apparebit, vt suam vel sero agnoscant falsitatem. Videbit quidem eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ, Gentiles scilicet qui pro deo idola colentes fidem eius recipere noluerunt, amplius autẽ Iudæi qui hunc cœlitus ad eos missum crucifixerunt, falso Christiani præ cæteris omnibus deplangent, amplius quod hunc deum esse scientes impiè viuendo contẽpserunt. Tunc incipient dicere montibus & petris, cedite super nos, & abscõdite nos

Cur in forma humana iudicabit. Ioan.9. Apoca.1. Apoca.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare?

Secundò, apparebit in forma humanitatis ad maiorem omnium superborum & reproborũ pœnam, qui videbunt se non ab angelica celsitudine, sed ab homine iudicari.

Tertiò, ad gloriam electorum, quibus magna erit gloria & ineffabilis causſa lætitiæ, quòd sui generis naturã in Christo tantæ maiestatis honore videbunt exaltatã. Tunc sanè beati quorum oculi regem in decore suo videbunt.

Quòd autem in humanitate glorificata veniet, non solum hoc loco sed & apud Lucã adscribitur, vbi dicitur: Tũc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. In nube veniet, sicut à nube susceptus ab oculis discipulorum in cœlum ascendit, nõ quasi nubis indigeret obsequio, sed vt per hoc ostendatur etiam ipsa mundi elementa authorem dominúmque suũ agnoscere, & agnitum suo ministerio venerari. Sane primam suam apparitionem prosecutus est cum nostra infirmitate & humilitate, secundam celebrabit in propria potestate & maiestate. Vnde Grego. In potestate & maiestate visuri sunt, quem in humilitate positum audire noluerunt, vt virtutem eius tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cernicem cordis ad eius patientiam non inclinant.

Lucæ. 21.

Act. 1.

Cur cum potestate venturus.

Proinde quoniam magnos venit iudicare (nempe reges & tyrannos, quin & ipsos principes & potestates, ipsos mũdi rectores tenebrarum harum) par est vt cum magna veniat potestate. Et quia in primo aduentu propter suam humilitatem contemptus fuerat à superbis, necesse est vt iudicaturus veniat cum maiestate, vt contemni non possit. Tãta autem cum maiestate venturus est, vt cœlum pariter & elementa concutiat, vt à voce virtutis suæ resurgant mortui, suíque compellantur adesse tribunalibus iudicandi.

Secundum, id est, comitantium angelorum vniuersitas copiosè designatur quum dicitur:

Et omnes angeli eius cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ.

Cur omnes angeli cum eo.

Si quæras quid causſæ est, quòd veniet stipatus innumerabilium exercitibus angelorum. Respondetur hoc fore conuenientes. Primò, propter iudicis honorẽ, & ad ostendendam eius authoritatem. Nam sine potestate, iudicis authoritas nulla est. Secundò, propter impiorum accusationem. Angeli enim in iudicio illorum erunt accusatores, quibus ad ministerium & custodiam fuerint deputati, si videlicet eorũ instinctus & monita contemnentes, vt salui fierent non acquieuerunt. De quibus id quod scriptũ est recte potest intelligi: Reuelabũt cœli iniquitatẽ eius. Cœli, id est, angeli. Tertiò, propter iudicij executionẽ. Siquidẽ ministerio sanctorum angelorũ peracto iudicio detrusis ad inferna vnà cum dæmonibus reprobis vniuersis electi per angelos in cœlum adsumentur, iuxta quod de anidicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Vnde Chrysost. Omnes angeli cum Christo erunt testantes, ipsi qualiter administrauerũt missi à domino propter hominũ salutẽ. Qui nũc eos nõ suscipiũt tanquã à patre missos, tũc in iudicio patiẽtur eos aduersarios vt iudicis executores.

mã beati paupetis scriptum est: Factũ est vt moreretur mẽ- Lucæ. 16.

Tunc, iniquit, sedebit super sedẽ maiestatis suæ. Vnde scriptum est: Thronus eius sicut sol in conspectu meo. Et rursum: Thronus tuus deus in seculum seculi. Thronus iste regnantis atque iudicantis significat maiestatem, omnibus tunc & angelis & hominibus & dæmonibus conspicuam. Diuina etenim fiet virtute, vt omnes tam reprobi quàm electi tam de longinquo eum & videant & audiant quàm de propinquo. Quantus tunc reprobis pudor, quantus pauor, quantus horror. Ait Greg. Horum pauorẽ quis explicet quum contigerit miseris culpas suas & intra se cernere, & ante se iustum iudicem videre.

Thronus Christi.

Tũc apparebit signũ filij hominis. Vnde canit ecclesia. Hoc signũ crucis erit in cœlo quũ dominus ad iudicandũ venerit. Ait Hiero. Crux Christi pugnabit contra te, cicatrices eius cõtra te loquẽtur, & claui cõquerentur cõtra te.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et congregabuntur ante eum omnes gentes.

Hic notatur cunctorum hominum discernenda collectio. Vbi per ordinem tria designantur. Primum est, ipsa omnium hominum vniuersalis congregatio. Secundum, congregatorum notanda diferetio, ibi: Et separabit eos ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuicem. Tertium est, discretorũ pro meritis situatio, ibi: Et statuet oues quidem à dextris.

Angelorũ ministerij in iudicio.

Circa primum dicitur: Et cõgregabuntur ante eum omnes gentes, videlicet à primo Adã vsque ad eum qui vltimus in fine mũdi nasciturus est, siue qui iam tũc defuncti fuerint, siue qui tunc viui in corpore sunt reperiendi. Cõgregabũtur autem electi sanctorum ministerio angelorũ. Vnde alio loco huius Euãgelij per saluatorem dicitur: Et mittet filius hominis angelos suos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos à quatuor ventis, à summis cœlorũ vsque ad terminos eorum. Eorundem ministerio angelorũ perpetuo diuortio separabuntur reprobi ab electis, dicente rursus domino: In tempore messis dicã messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad cõburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Quam similitudinem hoc qui sequitur modo ipse exponere dignatus est. Ager est mundus. Zizania filij sunt nequam. Messis vero consummatio seculi est. Messores autẽ sunt angeli. Itaque sic erit in cõsummatione seculi. Exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Et in hoc designatur secundum, id est, congregatorum notanda discretio. Vnde subditur in litera:

Matt. 24.

Matth. 13.

Et separabit eos ab inuicem sicut pastor segregat oues ab hœdis.

Separatio nouissima.

Sicut, inquit, pastor secernit pecus à pecore, ita dominus noster qui verus est pastor quem oues suæ agnoscũt atque sequuntur separabit in die iudicij bonos à malis, quo modo separatur zizania à tritico, à spinis rosa, & granum à palea. Nunc ecclesiæ sagena & bonos colligit pisces & malos: quum autẽ impleta & ad littus educta fuerit, boni reseruandi eligẽtur, mali vero foras mittentur, scilicet, in tenebras exteriores, in tenebras sempiternas, vbi est fletus & stridor dentium, vbi luctus sine consolatione, vbi desperatio sine fine. Separabuntur inquam diuortio sempiterno & interstitium grande cahos magnum inter vtrosque firmabitur, vt si qui electorũ vellent ad dãnatos transire nõ possent, neque à dãnatis ad beatos trãsmeare. Sane in hac vita

Hic vt mali cum bonis.

vita mixti sunt cum piis impij, ac si lupi cum ouibus, & delectat eos ouium carnes & membra depascere. Verũ post illam separationem nouissimam, non habebunt in quos grassentur, sed velut lupi famelici simul inclusi suo seipsos furore lacerantes rabiem propriam manducabunt.

Sanè oues dicti sunt qui saluantur propter simplicitatẽ & innocentiam, & propter mansuetudinem quam ab eo di dicerunt qui dicit: Discite à me quia mitis sum, & quia vere possunt dicere: Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis, vti Christũ imitati qui & quasi ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutuit. Quinetiã oues hos vocat, quia multus est ouium fructus, & à lana, & à lacte, & à fœtib⁹. Porrò de suis ouib⁹ quid dominus dicat aduerte: Qui manet, inquit, in me & ego in eo hic fert fructũ multum. Reprobos autem hœdorum nomine designat, vt eorum offẽdat infructuositatem, nullus enim fit ab hœdis fructus. Hœdus proinde lasciuum est animal, & semper ad libidinem feruens, vt hœdorum nomine reprobi merito designẽtur.

Electi cur oues dicũtur.

Roma. 8. Esaiæ. 53.

Ioan. 15. Chrysost.

¶ Circa tertium, quod est, ab inuicem discretorum congrua pro meritis collocatio, subditur in litera:

Et statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

Recte ad dexteram electi, & reprobi ad sinistram collocantur. Vtraque enim manu benedictionem largitur, qui implet omne animal benedictione. Porrò benedictio domini diuites facit. Sũt autẽ diuitiæ exteriores & carnales, & sunt diuitiæ interiores & spirituales. Illæ sunt quasi benedictio à sinistra, istæ vero à dextera. De vtrisque scriptũ est: Lõgitudo dierũ in dextera illius, id est, vita æterna, & in sinistra illius diuitiæ, videlicet mundi huius, & gloria. Quoniã ergo reprobi in hac vita benedictionem effugitant à sinistra, electi vero à dextera, idcirco recte illi à sinistris, isti vero à dextris in nouissimi examine iudicij cõstituentur. Benedictionẽ à sinistra fuerat cõsequutus, cui in inferno ardẽti dicitur: Recordare fili, quia recepisti bona in vita tua. Quin & illi qui sero pœnitentes dicũt in inferno. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia

Prou. 10. Benedictio domini duplex. Proue. 3.

Luc. 16.

Sap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid cõtulit nobis? Transierũt omnia velut vmbra. Piscãtes ad hanc siniſtrã, inanẽ terunt operã, & capiunt nihil.

Gene. 49. Patriarcha Iacob interpellatus à Ioseph filio suo vt filiis suis Manasse, videlicet maiori à dextris constituto & Ephraim minori, à siniſtris, priusquam ipse moreretur benediceret, cancellatis brachiis maiori siniſtra, minori dextera benedixit. Sic enim plerunque contingit, vt hi quos mundus commendat, à siniſtra tantum benedicantur, & quos explodit, à dextera, vt sint nouissimi primi, & primi nouissimi. Et hæc est benedictio Ephraim minoris scilicet & ad siniſtram collocati, cui tamẽ per manuum cancellationem (vt dictum est) benedictio potior à dextera cessit. Humilibus enim dat gratiam, qui superbis resistit.

A dextris vel à siniſtris stare.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

Hic ponitur electorum imitatio desiderabilis. Vbi tria tanguntur Primum est, electorum ad regnum optanda vocatio. Secundum, optandæ vocationis meritum & ratio, ibi: Esuriui enim. Tertium est, de se nil præsumentiũ miræ humilitatis submissio, ibi: Tunc respondebunt ei iusti.

Christus rex in iudicando. Lucæ. 19. Circa primum dicitur: Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt. Rex illic Christus iure dicitur, quia authoritate regia qua ipse solus exaltabitur in illa die proferet iudicij sententiam. Iam tunc non vacabit Pilato sciscitari, rex es tu? Tunc implebitur quod prius in parabola dixerat de homine quodam nobili qui abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reuerti.

Hic vocatis seruis suis tradidit illis pecuniam suam, vt in ea negotiarentur donec ipse rediret.

Porrò ciues ipsius qui eum oderant miserunt legationẽ post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.

Et factum est vt rediret accepto regno, & iussit vocari seruos quibus dedit pecuniam, vt vnumquenque eorum pro meritis & laudaret & remuneraret di. Euge serue bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens supra decem ciuitates.

Et hoc

Et hoc est quod eodem sensu licet aliis verbis dicitur: Possidete paratum vobis regnum.

Dicet, inquit, rex his qui à dextris eius erũt, nempe suis ouibus, dignis qui ad dexteram collocẽtur. Venite ad me, in quem nõ visum credidistis, quem piè quæsistis, in quem speraſtis, pro cuius fide & quæ difficilia erãt feciſtis, & quę dura fuerunt, toleraſtis. Venite ergo ad me, à labore ad requiem, ab ignominia ad gloriam, à morte ad vitam, ab inopia ad regni diuitias sempiternas.

Vbi aduertendum est, Christum nos clementer ad tria inuitare. Nam primò inuitat ad gratiæ perceptionem, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, nempe per gratiam, quæ reficit deficientem, & sanat vitiis (quasi quibusdam morbis) laborantem. Christ⁹ ad tria inuitat. Matt. 11.

Secundò inuitat ad acceptæ gratiæ augmentationẽ, vbi clamans dicit: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Et quidẽ hanc sitim in cordis palato prouocat gratia. Siquidem gratia quoadusq; fuerit consummata per gloriam, vlterioris gratiæ semper facit sitibundum. Qui enim dulcedinem illius aquæ viuentis expertus est, magis hanc magisq; desiderat. Veniat, inquit, ad me & dabo ei aquam viuam, quæ fiet in eo fons aquæ silientis in vitam æternã. Ego (inquit rursum) dabo de fonte aquæ viuæ gratis. Ioan. 7. Apoc. 21.

Tertiò inuitat ad gratiæ consummationem, quũ hic dicit: Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum. Hinc & in Apocalypsi dicitur: Et spiritus & sponsa dicũt: Veni. Et quid eum facere deceat qui interius hãc inuitationem percipit, mox subsequutus ostendit, dicens: Et qui audit dicat: Veni, & qui sitit veniat, & qui vult accipiat aquam vitæ gratis. Apoc. vlt.

Venite, inquit, benedicti patris mei, qui (vt ait Apostolus) benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi cõstitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate. Benedicti patris mei, inquit. Ecce cõmendatio desiderabilis à deo, qui neminem nisi dignum commendat. Magnus laudator, & vehementer ambienda laudatio. Tunc enim laus erit vnicuiq; à deo. Ephe. 1. Cõmendatio desiderabilis. 1. Cor. 4.

Possidete regnum. Non dixit accipite, sed possidete, Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sius hæreditate, sicut familiaria bona, sicut paterna, sicut vestra, vobis antiquitas destinata. Paratum, inquit, vobis regnum à constitutione mũdi. Sed (vt ait Hieronymus) hæc iuxta præscientiam dei accipienda sunt, apud quem futura iam facta sunt.

Pro quibus autem meritis sancti cœlestis regni bona accipiant manifestat quum subdit:

Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & uisitastis me: in carcere eram, & uenistis ad me.

Cur sola charitatis opera memorat.

Hic designatur Secundũ id est, optãdæ vocationis meritũ & ratio. Esuriui enĩ, & dedistis mihi mãducare: & cætera quæ sequũtur. Vbi notãdũ est q̃ nõ virtutes maximas sed sola dilectionis opera quæ actiuæ vitæ necessaria sunt domin⁹ in iudicio cõmemorat, vt liquido ostẽdat quia charitatis p̃ceptaseruãtibus debẽtur regna cœlorũ, sine qua charitate nulla virtus, nullũ opus bonũ deo placere potest.

Opera pietatis spiritualia.

Mysticè autem qui esurientem & sitientem iustitiam pane verbi reficit, vel potu sapiẽtiæ refrigerat, & qui vel per hæresim, vel per peccatum errãtem in domum sanctæ matris ecclesiæ recipit, & qui infirmũ in fide adsumit, veræ dilectionis iura obseruat. Et hæc opera misericordiæ spiritualia per illa corporalia intelliguntur, ad quæ in scriptura diuina congruis exẽplis fideles inducuntur. Verbi gratia, vt ea breuiter percurramus. Esuriui, & dedistis mihi mãducare. Ergo frãge esurienti panẽ tuũ. Sitiui, & dedistis mihi potum. Ergo & si vel inimicus tuus sitit, potum da illi. Hospes eram, & collegistis me. Ergo estote hospitales inuicẽ sine murmuratione. Nudus, & cooperuistis me. Ergo qui videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Infirmus erã, & venistis ad me. Nõ ergo te pigeat infirmos visitare. In carcere eram, & venistis ad me. Ergo & incarceratis opem impende, exemplo illius beati Aethiopis nomine Abdemelech qui Ieremiam prophetã in carcere visitauit, & quoad licuit adiunit, quẽ propter hoc dominus de imminenti exitio ciuitatis liberauit, dicẽs: Erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam.

Esa. 58. Rom. 12. 1. Pet. 4. Esa. 58. Iere. 39.

Sed

Sed miram sanctorum humilitatem aduerte.

Sequitur enim:

Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine quando te uidimus esurientem, & pauimus te: sitientem, & dedimus tibi potum? quãdo autem te uidimus hospitẽ, & collegimus te? aut nudũ & cooperuimus te? aut quando uidimus infirmũ aut in carcere, & uenimus ad te?

Mira humilitas sanctorum.

Hic ponitur tertium, id est, electorum de se nihil præsumentium miræ humilitatis submissio. Tanta nempe gloria se reputantes indignos. Domine, inquiunt, quãdo te vidimus esurientem, & pauimus te? Vbi Chrysost. O sanctorum humilitas, quæ nec post mortem deficies: Homo malus etiam falsis & indebitis honoribus delectatur, vir autẽ bonus laudem etiam ipso dignam refugit. Porrò eadem quæ olim fuerat in sanctis, humilitas etiam post hanc vitã in eis erit. Vbi Rabanus: Hoc quidem dicturi sunt sancti non diffidentes de verbis domini, sed admirantes & stupẽtes de tantæ maiestatis dignatione & clemẽtia, & quia parum eis videbitur bonũ quod fecerant, iuxta quod ait Apostolus: Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Sequitur:

Rom. 8.

Et respõdens rex dicet illis: Amẽ dico uobis, quãdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

Quanto gaudio exultant sancti, quando in conspectu omnium angelorum quod fecerunt hominibus fatetur dominus se accepisse. Et vide mirabilem dei bonitatem, quia minimos vocat fratres suos, & quod eis fit acceptat, ac si ipsi factum esset.

Chrysost.

Quare minimi.

Sed dicat forsan aliquis: Si fratres sui sunt, quare eos minimos vocat? Nimirum quia sunt humiles, quia pauperes, quia abiecti. Non autem per istos solummodo monachos intelligit, qui ad montes secesserunt, sed vnumquẽque fidelem etiã si fuerit secularis & fuerit esuriens, aut aliquid huiusmodi, vult misericordiæ procuratione potiri. Fratrẽ enim baptisma facit, & communicatio mysteriorum. Vbi Hieronymus: Liberã quidem nobis erat intelligẽtia, quòd in omni paupere Christus esuriens pasceretur, sitiens potaretur,

Chrysost.

Christi fratres minimos qui.

taretur,& sic de aliis,sed ex hoc quod sequitur : Quandiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis,mihi feciſtis: nõ mihi videtur generaliter dixiſſe de pauperibus,ſed de his qui pauperes ſpiritu ſunt, ad quos extendens manum dixe

Matth.12. rat.Fratres mei ſunt,qui faciunt voluntatem patris mei.

Non autem eſt putandum electos ſolum fore commendandos pro memoratis operibus miſericordiæ , ſed & pro aliis virtutum operibus. Sed certas ob cauſſas de operibus miſericordiæ facit mentionem.

Cur opera miſericordiæ memorat. Matt.5.

Primò, videlicet,propter impletionem pollicitationis diuinæ,qua miſericordibus miſericordiam repromiſit,dicẽs: Beati miſericordes,quoniam ipſi miſericordiam conſequẽtur . Secundò, vt per hoc oſtendatur, quòd quicunque in diuino iudicio ſaluabitur magis ex dei miſericordia,quàm ex ſuis meritis ſit ſaluandus.

Tertiò,propter approbationem melioris operationis.Si enim opera facilia , & ad quæ pleroſq; inducit natura vſq; adeo commendantur,& tam ſublimi præmio compenſantur:quantomagis ea opera bona quæ ardua & factu difficilia ſunt ingenti præmio veniunt remuneranda?

Porrò quod ait,quãdiu feciſtis vni ex minimis meis mihi feciſtis,poteſt quidem generaliter de omni paupere intelligi , q; videlicet , eleemoſyna cuicunq; egeno propter Chriſtum impenſa ab ipſo ſuſcipiatur.Verum quum dominus notanter & quaſi demonſtrans dicit , vni de minimis iſtis,oſtendit non generaliter,ſed de quibuſdam pauperibus,de his videlicet,tantum ſe dicere,qui ſpiritu pauperes ſunt,qui propter deum voluntariam perferunt egeſtatem, quibus quàmmaxime fideles de ſuis facultatibus ſubuenire , & amicos ſibi facere debent, vt ab eis in æterna regni cœlorum habitacula recipiantur.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt : Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Hic deſignatur reproborum damnatio formidabilis. Vbi tria notantur: Primum eſt,execratorum metuãda reiectio.Secundum eſt,reiectionis eorum notanda ratio,ibis Eſuriui

Eſuriui enim & non dedidis . Tertium eſt, iudici contradicentium ſuperba obduratio, ibi: Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes.

Circa primum dicitur: Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt,id eſt, peccatoribus quaſi olidis hœdis , qui dum in mundo agerent,ſiniſtra ſemper, id eſt, tranſitoria amauerunt , nec æternorum bonorum quæ per dexteram deſignantur, curam habuerunt:his,inquam,dicet rex loquens ad eos in ira ſua. Diſcedite à me maledicti.Sicut iuſtis dixerat : venite , ita iniuſtis dicit : Diſcedite . Et licet mali cum domino non fuerunt,dicente ſcriptura: Non habitabit iuxta te malignus , attamen tunc ab eo diſcedere videntur, quia in præſenti vita bonis permixti ab illis in iudicio ſeparabuntur . Vnde Origenes : Longe ab eo nunc ſunt , & ſi videantur ei adſiſtere qui non faciunt mandata ipſius,& propter hoc audiunt: Diſcedite, vt qui modo videntur eſſe ante eum, poſtea nec videantur. De qualibus ipſe dicit : Multi dicent mihi in illa die : Domine, nõne in nomine tuo prophetauimus, & dæmonia eiecimus , & virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis,dicens: quia nunquam noui vos , diſcedite à me operarij iniquitatis.

Reprobi vt diſcedere iubẽtur

Matt.7.

Conſiderãdum proinde eſt quoniam in ſanctis dictum eſt,benedicti patris mei, non autem nunc dicitur maledicti patris mei. Nam benedictionis quidem miniſtrator eſt pater, maledictionis autem vnuſquiſque ſibi eſt actor, qui maledictione digna eſt operatus . Qui autem diſcedunt à Ieſu decidunt in ignem æternum , qui alterius generis eſt ab hoc igne quem habemus in vſu.

Orig.

Ignis alteri⁹generis

Nullus enim ignis inter homines eſt æternus , ſed nec multi temporis eſt . Et cõſidera quoniam regnum quidem non angelis præparatum dicit,ignem autem æternum diabolo & angelis eius , quia quantum ex ſe eſt,homines non ad perditionem creauit , peccantes autem coniungunt ſe diabolo , vt ſicut ij qui ſaluantur ſanctis angelis coæquantur , ſic qui pereunt diaboli angelis adſimilentur . Ex hoc patet, quòd idem ignis erit ſupplicio hominum attributus & dæmonum . Diſcere ergo iubentur maledicti in ignem æternum , vt illic ſine fine ardeant , qui in præſenti

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignem vitiorum extinguere noluerunt. Iste autē ignis (vt iam dictū est) diabolo & angelis eius est præparatus, quia sicut deus iustis regnum ab origine mundi præparauit, ita diabolo & angelis ac reprobis vniuersis ignem æternum, in quo æternaliter crucientur, præordinauit.

¶ Circa secundum, quod est, reiectionis damnatorum causſa seu ratio, subditur:

Esuriui enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non operuiſtis me: infirmus & in carcere, & non viſitaſtis me.

Palàm conuincuntur dei misericordia indigni, qui misericordiam miseris non impenderunt. Vnde Leo Papa: In illo summo iudicio tanti æſtimabitur, vel largitatis benignitas, vel impietas tenacitatis, vt pro plenitudine omnium virtutum, & pro ſumma omniū commiſſorum, & per vnū malum iſti in ignem mittentur æternum, & per vnum bonum illi introducentur in regnum æternum. Et aduerte quòd non dicit, aliena rapuiſtis: ſed, non dediſtis mihi mā ducare. Si ergo ſic damnatur tenacitas, rapacitas quid meretur? Aut quid recipiet qui aliena tulerit, ſi ſic punitur, qui de ſuo non dederit? Si tale iudicium eſt ei qui non fecerit miſericordiam, quale erit ei, qui fecit rapinam.

Rapinæ granitas.

Chryſoſt.

Sed attende quia non in vno tantum aut duobus, ſed in omnibus miſericordiā deſeruerunt. Non enim ſolum non cibauerūt eſurientē, ſed neq; (quod factu facilius erat) infirmum viſitauerunt. Et vide qualiter leuia iniungit. Non enim dixit: In carcere eram, & non eripuiſtis me: infirmus eram, & non curaſtis me: ſed, non viſitaſtis, & non veniſtis ad me. In eſuriendo etiam non pretioſam petit menſam, ſed neceſſarium cibum. Omnia ergo ſufficientia ſunt ad pœnam. Primò quidem, facilitas petitionis. Panis enim erat. Secundò, miſeria eius qui petebat. Pauper enim erat. Tertiò, compaſſio naturæ. Homo enim erat. Quartò, deſiderium promiſſionis. Regnum enim promittebat. Quintò, dignitas eius qui accipiebat. Deus enim erat, qui per pauperem accipiebat. Sextò, ſuperabundantia honoris, quoniam dignatus eſt ab hominibus accipere. Septimò, iuſtitia

Tenacitas hīc puniēda.

iuſtitia dationis. Ex ſuis enim à nobis accipit. Sed contra hæc vniuerſa homines per auaritiam excæcantur.

Ità que reprobi orc iudicis redarguti, quid reſpondentes dicant attende. Sequitur enim:

Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes: Domine quādo te uidimus eſurientē, aut ſitientē, aut hoſpitē, aut nudū, aut infirmum, aut in carcere, & nō miniſtrauimus tibi?

Hic ponitur tertium, quod eſt contradicentium iudici ſuperba obduratio. Nam & in iudicio de ſuis ſcelerib⁹ redarguti deo cōtradicentes audent ea differi, quaſi deum iudicem de mendacio conuicturi. Et eandem quam olim in hac vita cæcitatem, ſuperbiam & contumaciam (quibus ſoliti erant peccata ſua, aut negare, aut defendere, aut extenuare) intra ſe habebant poſt mortem retinentes, etiā deo contradicunt. Vnde Origines: Reprobi obiecta ſibi peccata ſua breuiter & curſim, negantes repetunt, quia malorum hominum eſt culpas ſuas excuſationis cauſſa, aut nullas velle oſtendere, aut leues & paucas. Sed fruſtra miſeri quondam homines decipiebāt. Verum nullam tunc, excuſationem habere poſſunt, qui dum potuerunt conuerti noluerūt, & eleemoſynis peccata ſua redimere contēpſerunt.

Reproborū ſuperbia perpetua.

Cæterum, vanam eorum excuſationem iudex æquitatis reiicit, dicens:

Amen dico uobis, quandiu non feciſtis vni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

Scriptum eſt, dicente Apoſtolo Paulo ad fideles: Vos eſtis corpus Chriſti. Sicut ergo anima habitans in corpore etſi non eſurit quantum ad ſuam ſubſtantiam ſpiritualem, eſurit tamen corporis cibū, quia copulata eſt corpori ſuo, ſic & Saluator patitur ea quæ patitur corpus eius eccleſia, quum ſit ipſe iam impaſſibilis. Quandiu, inquit, nō feciſtis vni de minorib⁹ his. Ac ſi illis dicat: Præſcripta mea temerè contempſiſtis, preſſiſtis humiles, operum miſericordiæ memores, egenis ſtipem mendicantibus, non ſolum non fuiſtis benefici, ſed inclementer eos tractaſtis & abieciſtis. Quod ergo inopibus in meo nomine flagitantibus negaſtis, mihi pariter qui eos miſeram, denegaſtis. Vltrix propterea

Orig. Chriſtus vt eſurit & ſitit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pterea in inferno pœna vos manet. Sequitur enim:
Et ibũt hi in ſuppliciũ æternũ, iuſti autẽ in uitã æternã.

Auguſt. Nonnulli ſeipſos ſeducũt, dicẽtes ignem quidẽ dictum eſſe æternũ, non ipſam pœnã fore æternã. Hoc præuidens dominus, ſententiam ſuam ita cõeluſit vt diceret: Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.

Origenis dogma deſtruitur. Quę ſentẽtia Origenis dogma deſtruitur, qui omnes reprobos, ipſum etiã diabolũ & angelos eiꝰ poſt multa ſecula delirat poſſe indulgentiã peccatorũ ꝓmereri, & à ſuppliciis liberari. Cuius aſſertio hac domini ſentẽtia cõfutatur.

Sed quum ille ex oppoſito dicit hoc dixiſſe dominũ, vt incutiat terrorẽ puerſis, vt æterna ſupplicia metuẽtes peccare deſiſtant. Reſpõdetur ei, quia ſi hoc verũ nõ eſt, nec illud verũ erit, quod ipſa veritas ſubdit: Iuſti autem in vitã æternam. Quin & inde ſequetur (quod dictu quoq; nefas eſt) vt ſicut illud deus falſo minatus eſt vt timorem incuteret, ita & hoc falſo promiſerit, vt vacua ſpe deciperet.

Et quum adhuc tergiuerſetur contra hanc Euãgelicam veritatem, & dicat iniuſtum eſſe vt pro breui delectatione in culpã, interminabilem quis pœnam exigatur.

Reſpondetur iure illos perpetuis tormentis ſubigi, qui obſtinata voluntate in malo perſeuerare, & nunquam ſuis ſceleribus terminum imponere voluerunt, quibus etiam ſi licuiſſet ſemper viuere, libuiſſet vtique ſemper peccare. Et quia ſupernus arbiter peccantium corda potius quàm facta penſat, ad diſtrictam ſuam pertinet æquitatẽ, vt poſt hanc vitam nunquam careant ſupplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato.

FERIA TERTIA POST DO. INVOCAVIT.

Matthæi. *QVVM introiſſet Ieſus Ieroſolymam, commota eſt uniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic?*

In hac ſancti Euãgelij lectione tria denotantur. Primum eſt, intrante Chriſto Ieroſolymam ciuitatis commotio. Secundum eſt, in templo negotiantium ſeuera eiectio, ibi: Et intrauit Ieſus in templum dei. Tertium eſt, de Chriſti gloria inuidorum indignatio, ibi: Et acceſſerunt ad eum.

Circa primum duo notãtur. Primum eſt, de perſona ingredientis mirantium interrogatio. Secundum eſt, vulgaris turbæ ad quæſita reſponſio, ibi: Populi autem.

Circa primum aduerte, quòd quum Chriſtus verus deus vnà cum patre & ſpiritu ſancto ante mundi cõſtitutionem præelegiſſet, vbi & quando in aſſumpto mortali corpore pro mundi ſalute pateretur, adueniente iam tẽporis ſtatuti plenitudine adpropinquare voluit loco ſuæ paſſionis, vbi inueniri poſſet ab his à quibus eadem ſua paſſio erat confitenda. Hinc enim ait Euangeliſta: Quum intraſſet Ieſus Ieroſolymam, cõmota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic? Vbi notandum, ꝙ hic Chriſti in Ieroſolymã introitus fuit ante quinq; dies paſchæ. Narrat enim Ioãnes, ꝙ ante ſex dies paſchę venerit Bethaniam, & in craſtinũ aſino ſedens venerit Ieruſalẽ. Vbi notãda eſt, nõ ſolũ in rebus, ſed etiam in tẽporibus mira veteris & noui teſtamenti cõcordia. Siquidẽ mandato legis decima die mẽſis primi, id eſt, menſis paſchalis, agnus qui in paſcha immolaretur in domum introduci iubetur, quia & dominꝰ decima die eiuſdẽ mẽſis, hoc eſt, ante quinq; dies paſchæ quartadecima luna veſpere incipientis, ciuitatẽ in qua pateretur erat ingreſſurus. Et ſicut agnus de toto grege electus certam ſuæ victimationis diem expectabat, ita & dominus coniurante aduerſum ſe principum ſeniorũmque conſilio certus præſto labatur horam, in qua ſeipſum pro ſalute mundi oblationem, & hoſtiam in odorem ſuauitatis deo offerret. Ioan.12. Figuræ ad veritatem cõcordia. Exod.12.

Immolabatur (vt iam dictum eſt) agnus quartadecima die primi menſis ad veſperam, & dominus eadem hora agnum eum diſcipulis ſuis manducans, vbi legalis paſchæ decreta compleuit, egreſſus eſt cum eis ſtatim ad locum orationis, vbi comprehenſus à Iudæis & ligatus, iam ſacramenta beatæ ſuæ victimationis inchoaret.

Commota eſt ergo ad Saluatoris ingreſſum ciuitas admirans populi ipſum eum laudibus comitantis frequentiã, ignorans aut certè diſſimulans ipſius virtutem atque potentiam. Augebatur turba laudãtium, volabat fama per ciuitatem, vniuerſorum animi ob nouitatem excitantur. Et quidem meritò cõmouebantur videntes rem mirabilem. Ingreſſus Chriſti ſolennis. Chryſoſt.

Homo enim laudabatur quasi deus. Puto autem q̃ nec ipsi qui laudabãt, sciebant quod laudabãt. Sed spiritus in eos subitò ingressus, veritatis verba fundebat. Hoc enim tempus cõmunis laudis in Ierusalem à deo erat definitum, & propterea cõmotionem vniuersæ ciuitatis secundũ motũ admirationis intelligendũ esse explicat Euãgelista, admirationis eorũ verba explicans: Quis est hic tanto honore dignus? Quis est hic, cui talia exhibentur? Hoc enĩ Principes Pharisæi inuidẽ cruciati vulgi populo obiiciebãt. Ac sic dicant: Vt quid fabri filio eum honorẽ, qui non nisi regibus debetur impeditis? Quis, inquiunt, est hic? Quemadmodũ etiã pauperis cuiuspiam sapiẽtia despicitur à superbis, quia pauper est, iuxta quod per Sapientem dictum est: Diues loquutus est & omnes tacuerunt, & verbũ illius vsque ad nubes perducẽt. Pauper loquutus est, & dicunt: Quis est hic?

Vt Christo inuidẽt

Eccli.15.

¶ Circa secũdum, quod est vulgaris turbæ ad quæsita responsio, subditur:

Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth Galilææ.

Scisciantibus vel stupentibus, vel certè inuidentibus, quisnam esset qui turbis stipantibus eum tanta gloria ciuitatẽ ingrederetur, simplex turba quod nouerat respõdet, dicens: Hic est Iesus. Vbi eum designant ex proprio nomine. Prophetam quum dicunt, designant eum ex veneranda dignitate. Et quum addunt à Nazareth Galilææ, exprimunt eum à patria & à ciuitate. Quasi dicant: Hinc tali honore censendus est dignus. Sane vulgaris hominũ suppliciũ turba, Iesum prophetam omni honore dignum esse prædicat, quẽ interim Iudæorũ optimates in lege & prophetis edocti ignorantes, & ipsius gloriæ inuidentes contemnunt, dicentes: Quid est hic? Hinc ipse dominus se patri gratias agere profitetur, dicens: Cõfiteor tibi pater domine cœli & terræ, quia abscõdisti hæc à sapientib⁹ & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et licet minus pro sua dignitate dicerent qui prophetam esse testabãtur, attamen à minoribus incipiunt, vt ad maiora perueniant. Prophetam enim esse dicunt, quã Moyses sui similẽ dixerat esse venturum. Nam & ipse locũ suæ mortis quasi propheta prædi-

Turba vulgi sapit.

Scribæ docti cæcutiunt.

Matth.11.

Deut.18.

Lucæ.13.

cens: Non capit, inquit, prophetam perire extra Ierusalẽ. Hoc ipsum & discipuli illi post passionem eius testati sunt de ipso, loquentes & dicentes: Qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram deo & omni populo. Lucæ.4.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et intrauit Iesus in templum dei, & eiiciebat omnes uendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum & cathedras uendentium columbas euertit.

Hic designatur Christi templum dei ingredientis iudicialis exequutio. Vbi duo notantur: Vnum est, in templo negotiantium seuera eiectio. Alterum est, prophanis confutandis scripturæ allegatio, ibi: Et dicit eis.

Circa primum dicitur: Et intrauit Iesus in templũ dei. Non habebat vllum in ampliſſima ciuitate domiciliũ, ideo templum nempe domũ patris sui filius bonus statim adiit, vtique formam religiosæ conuersationis quam sequi debeamus ostendens. Quum enim oppidum vel locum aliquem vbi domus orationis deo est cõsecrata ingredimur, primum ad illam festinare debemus: & postquam nos per orationis studium deo commendauerimus, sic demum ad ea quæ necessitas fragilis vitę exigit pergẽda negotia protinus accedamus. Vbi Chrysostomus:

Cur Christus templũ adiit.

Templum & mali & boni origo.

Hoc etiam erat boni medici, vt ingressus ad infirmam ciuitatem sanandam primùm ad originem morbi intenderet. Nam sicut de templo omne bonũ egreditur, ita & de templo omne malum procedit. Si enim sacerdotium integrum fuerit, tota ecclesia floret. Si autem corruptum fuerit, omnium fides marcida est. Sicut enim quũ viderit arborem pallentibus foliis, intelligis quia vitium habet in rádice, sic quum videris populum indisciplinatum, sine dubio cognosce, quia sacerdotium eius non est sanum.

Et eiiciebat, inquit, omnes vendentes & ementes in tẽplo. Grauiter tulit dominus domum patris sui auaritiæ studiis prophanari. Et mensas, inquit, numulariorũ & cathedras vendentiũ colũbas euertit. Porrò iuxta mandatũ legis in illo domini tẽplo toto quidem orbe venerabili de cũctis illuc regionibus Iudæorũ populo confluente, innumerabiles immolabãtur hostiæ, maximè autẽ diebus festis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæsiui intendentium astutia.

Sacerdotes ergo auaritiæ suæ consulentes in atriis templi animalium immolatitiorum venditores statuerãt, vt hostias in promptu venales illic reperirent, qui de longinquo venientes has secum adducet cõmodè non potuerant. Vides quàm astutè excogitauerant sacerdotes prophani, cultores mammonæ magis quàm dei, quibus attribus de populo sub religionis colore prædas agerent, vt huiusce modi animalia ipsi venderent, quæ à populo rursus oblata reciperent. Et vt excusatio nulla relinqueretur iis qui pecuniam non habentes quæ offerrent animalia emere non valebant, etiam illic numularios statuerant, qui mutuam illis sub certa cautione pecuniam darent.

Verum quia vsuras recipere prohibente lege nefas erat, aliam artem excogitarent, vt videlicet pro vsurariis collybistas in templo subornarent, qui pro pecunia mutuata varia tragemata & fructuum diuersorum munuscula vsurarum locum reciperent, tametsi & hoc lege prohiberetur, dicente propheta, vbi virum iustum describit: Ad vsuram

Ezec. 18.

non commodauerit, & amplius non acceperit.

In his autem grauiter ostenditur deus. Tum ratione auaritiæ sacerdotum. Tum quòd huiusmodi fiebant in templo dei. Tum quòd eorum hæc eo magis feruebat negotiatio, quo dies festi celebriores agebantur. Tum propter nepharia quas illic exercebant vsuras, receptis donis vltrà sortem pro pecunia mutuata.

Excidij causſa.

Et quidem altiori mysterio dominus qui secundum Lucam prædixerat ciuitati & templo & toti populo superuẽturā mala, & protinus templum ingressus vendentes eiecit & ementes, innotuit planè quia ruina eorum maximè ex culpa sacerdotum fuit. Euersionem quippe describens, sed vendentes in templo & ementes feriens in ipso effectu sui operis ostendit, vnde radix prodiit perditionis.

Hierony. Signorum Christi maximum.

Porrò inter omnia Christi miracula illud maximũ fuit, vt tantam potentum hominum turbam lucris suis cupidissimè intentam, è templo vbi autoritate vigebant vnus sola homo & quidem pauper, & illis adeò contemptibilis vt hunc post dies paucos crucifigerent, eiicere potuerit, quod vtique numerosus nõ fecisset exercitus. Igneũ enim quiddã atque sydereũ radiabat ex oculis eius, & diuinitatis ma-

tis maiestatis lucebat in facie. Vt autẽ ait Augustinus, hõc nõ semel tãtũ, sed iterũ à dño factũ esse manifestũ est. Sed primũ cõmemoratũ est à Ioãne, hoc autẽ vltimũ à cæteris tribus. In quo maior est accusatio Iudæorum, quoniã quũ bis hoc idem fecisset, morabantur tamen in sua demẽtia.

De con. euang.

Et mensas (inquit) numulariorum, subaudis, euertit. Vbi Hieronymus: Obserua propter auaritiam sacerdotum altaria dei numulariorum mensas appellari. Quod autem de ecclesiis diximus, vnusquisque de se intelligat. Dicit enim Apostolus: Vos estis templum dei. Non sit ergo in domo pectoris nostri negotiatio, non donorum cupiditas, ne ingrediatur Iesus iratus & rigidus, & non aliter mundet tẽplum suum nisi flagello adhibito, vt de spelunca latronum faciat domum orationis.

Altarium ignominia.

2. Cor. 6.

Et cathedras vendentium columbas euertit. Vbi Hieronymus: Iuxta simplicem intelligentiam columbæ non erant in cathedris, sed in caueis, nisi fortè columbarũ institores sedebant in cathedris, quod absurdum est, quia in cathedris magistrorũ magis dignitas indicatur, quæ ad nihilum redigitur quũ mixta lucris fuerit. Itaque si quis vendit eiicietur, & præcipuè si vendat colũbas. Si enim ea quæ mihi à spiritu sancto sunt reuelata & credita, aut in vulgus pretio vendidero, aut absque mercede non docuero, quid aliud facio nisi columbam, id est, spiritum sanctum vendo? Et generaliter vendentes in tẽplo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad præmium largiuntur. Institiam enim vendere est hanc pro præmij acceptione seruare. Ementes verò in tẽplo sunt, qui dum hoc persoluere proximo quod iustum est nolunt, dũmque rem iure debitam facere contemnunt, dato patronis pretio emunt peccatũ.

Vendere colũbas. Orig.

Emẽtes in templo.

¶ Circa secundum, quod est, prophanis confutandis scripturæ allegatio, subditur:

Et dicit eis: Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur, vos autẽ fecistis illam speluncã latronũ.

Scriptum est, inquit, loquente domino in Esaiæ propheta: Domus mea domus orationis vocabitur, non domus negotiationis, nõ spectaculorum, non secularis pompæ, non loquutionis indebitæ. Quid autẽ ibi sit agendum,

Esaiæ. 56.

Aug. in re. docet qui ait: In oratorio nemo aliud agat, nisi ad quod factum est, à quo & nomen accepit. Vbi Ambrosius.

Templum quæ non admittit.

Generaliter autem docet, seculares à dei templo abesse debere contractus, specialiter autem numularios reputat, qui de pecunia domini, id est, scriptura diuina lucrum quærunt. Vbi Hieronymus: Latro enim est, non sacerdos, & templum dei in speluncam latronum conuertit, qui lucra de religione sectatur, cultúsque eius non tam dei cultus quàm negotiationis occasio est.

Auguſt. de quæ. euãg.

Sanè dominus negotiantes in templo eiiciendo significauit futuros in ecclesia qui sua illic negotia potius agerent, vel certè qui illic sceleribus suis occultandis haberét receptacula, quàm vt Christi charitatem sequerentur, & peccatorum confessione accepta venia, corrigerentur.

Et sicut latent in spelunca latrones vt deprædétur trãseuntes, ita quidam in dei tẽplo sub religionis pallio quasi in occulto latentes sectantur auaritiam. Iuxta quod loquente per prophetam domino scriptum est: Nunquid nõ

Iere. 7. spelunca latronum facta est domus ista?

Abusiones templi.

Quis autem verbis explicet, quæ & quanta per Simoniacos & Giezitas, id est, ementes & vendentes in ecclesia nunc latrocinia exercẽatur? Adeò iam hæc inualuerit, vt non modò pro licitis, imò & pro legitimis à plerisque pertinacissimè defendantur. Nec finis horum, nisi Christus huiusmodi negotiatores è templis eiiciens ecclesiam huiuscemodi latrocinãtium colluuie redderit expurgatum.

Amonitione quando opus non est.

Sed dicat aliquis: Quur misericors & mansuetus dominus eos quos de templo eiecit non antè admonuit, sed hos protinus verberibus & flagello de domo sua exturbauit? Respondetur, quia cum qui se peccáre non ignorat, sed peccat sciens, admonere opus non est. Quoniam ego tudæi sacris literis edocti erant, non debere negotiari in tẽplo, nec lucrum ex sacrificiis quærere, vel scripturæ non credebant: vel si credebant, certè contemnebant, iustum erat vt à domino palàm ipso opere nulla monitione præuia corriperentur. Non enim ignorare poterant dei templum esse domum orationis. Nec illud in Osee: Ego, ego

Osee. 6. sum dicit dominus, ego vidi in domo Israel horrendum. Ibi fornicationis Ephraim, ibi rapinæ & vsuræ vnde proueniunt

ueniunt diuitiæ affluentes. Sed nec illud incognitum erat eis: Non erit vltra mercator in domo domini. Zach. vlt.

Sed nec putandum est vllatenus fuisse profuturum si ante verbera fuissent à domino præmoniti verbis correptionis, qui ipsius verba proculdubio fuissent contempturi. Quibus ipse dixit: Propterea vos non auditis, quia ex Ioan. 8. deo nõ estis, sicut & nũc in his qui sciẽtes prudẽtésque delinquũt (nẽpe qui scripturas nouerũt) cõspicimus: quos si quis verbis arguere, vel vt resipiscant monere tẽtauerit, ex prauis reddet deteriores. Nec enĩ à suis reuocari queũt sceleribꝰ, donec peccãdi facultatẽ simul vnà cũ vita amittãt.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos.

Hic consequenter ostenditur de Christi gloria dolentium indignatio. Vbi tria designantur. Primum est, per Christi virtutem sanitatis collatio. Secũdum est, inuidentium Christo peuersa indignatio, ibi: Videntes autem principes. Tertium est, peruersæ indignantium valida confutatio, ibi: Iesus autem.

Circa primum dicitur: Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos. Prophanis & indignis tẽplo eiectis, cæcos & claudos dominus mirabiliter sanat, vt per hoc aduersariis, virtutis suæ daret indicium, vt visa Christi tanta potentia vel conuerterẽtur & crederent: vel non credentes, essent de sua perfidia omnino inexcusabiles. Ideo enim illis cernẽtibus cæcos illuminauit, vt ipsi fidei lumen reciperent, & ideo claudos erexit, vt isti terrenæ affectionis claudicatione reiecta, meliores in operatione recta gressus habere inciperent.

Cæterum rectè quemlibet credentium monet apostolus: Scias, inquiens, quo modo oporteat te in domo dei cõ- 1. Tim. 3. uersari, quæ est ecclesia dei viui. Nam sicut hic pater, quidam in ea conuersantes indignè à Christo verberibus eiiciuntur, ne forsan & ipse ob similem culpam non flagello, sed gladio ex eius ore procedẽte percussus eiiciatur in tenebras exteriores. Porrò sicut indignè conuersantes in tẽplo damnationem promerentur, ita etiam qui in ea con- In templo quid cõsequaris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerfantur non indignè, aſſequuntur ſpiritualis remedia ſanitatis. Plerique etenim tam ſui quàm dei ignorantia excæci, aut ob prauas ſuas conſuetudines & vitia non rectis affectibus incedentes, ſpiritualiter claudi ad Ieſum in templo accedentes ab eo ſanantur. Et bene ſanari dicuntur in templo, vt per hoc innoteſcat homines, non niſi in eccleſia ſanari poſſe, cui à Chriſto data eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi.

Verum ex his & aliis Chriſti ſignis non ita perſuadebantur vt crederent, ſed potius ex his & puerorum ipſum extollentium præconiis indignabantur. Sequitur:

Videntes autem principes ſacerdotum & ſcribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio Dauid, indignati ſunt, & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt?

Hic ponitur inuidentium Chriſto peruerſa indignatio. Iam enim felle commoto, ac acerrima diſſecati inuidia honorari Chriſtum non ferentes: Audis, inquiunt, quid iſti dicunt? Vbi Theophylactus:

Phariſæi quum viderent pueros hymnum Dauid offerre Chriſto, quem videtur propheta deo obtuliſſe, diſſecabantur inuidia, & interpellant illum quia permittit de ſe
Hierony. dici quæ ſoli deo debentur. Quum ergo non auderẽt manum in eum mittere ſacerdotes, opera tamen ipſius & teſtimonium populi æque puerorum calumniabantur, qui
Sacerdotũ inuidia. clamabant: Hoſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine domini, quòd videlicet hoc non dicitur niſi filio dei. Itaque principes ſacerdotum & doctores legis non ſolum abſtinent à laudãdo Ieſum ipſius viſis miraculis, quia & indignantur & venenum internum abſcondere non valentes interrogant, ſi ea quæ ad laudem ſuam dicebantur audiret, vt aut læſæ maieſtatis crimen, aut vſurpantis Meſſiæ nomen in ipſum retorqueant, tanquam ipſe Meſſiam ſe acclamari procuret. Vbi Chryſoſt.

Simile. Sicut columna ſi modicũ obliquata fuerit accepto pondere, amplius vadit in latus. ſic & cor hominis quum peruerſum fuerit, ſi alicuius viri iuſti opera videat vel audiat, non confirmatur, ſed magis ad inuidiam concitatur. Hoc modo

modo ſacerdotes concitati ſunt contra Chriſtum, dicentes: Audis quid iſti dicunt?

¶ Circa tertium, quod eſt, peruerſe indignantium valida confutatio, ſubditur:

Ieſus autẽ dicit eis: Vtique. Nunquã legiſtis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.

Prudens & confutatiua reſponſio, qua mõſtrat cauſſam puerilis dicti non eſſe hominem aliquem procurãtem aut excitantem, ſed deum ſic implentem antiquas prophetias. Ex verbis enim allegatæ ſcripturæ confutati ſunt ſacerdotes & doctores vtique inimici Chriſti, & vltores inuidi, dũ audiunt prophetiæ teſtimonium puerorum in vocibus impleri. Itaque illis inſidioſe interrogantibus, ita reſponſum ſuum Chriſtus temperauit, vt nec calumniatorum pateret inſidiis, nec laudes illas quæ quaſi à pueris errantibus ſibi deferebantur abiiceret.

Non enim reſpondebat quod illi audire cupiebant. Bene faciunt pueri, vt mihi teſtimoniũ perhibeant. Nec turſum. Errant, pueri ſunt. debetis ætati ignoſcere. Sed profert exemplũ de octauo Pſalmo, vt tacẽte domino, teſtimonium ſcripturarũ puerorum dicta firmaret. Nunquam, inquiens, legiſtis, & cætera quæ ſequuntur. Ac ſi dicat: Eſto, mea culpa eſt quia iſti clamãt, nũquid etiam mea culpa eſt q̃ ante tot ſecula hoc futurũ propheta prædixit? Porrò infantes lactẽtes nec intelligere aliquẽ, nec laudare poſſunt. Dicũtur ergo infantes, & ſi forſan non ætate, certè cordis ſimplicitate. Lactentes autem, quia quaſi lactis ſuauitate, ita mirabilium delectatione excitati clamabant. Lac enim dicitur opus miraculorum, quia miracula nullum videntibus laborem adferunt, ſed magis eos admiratione delectant, & ad fidem molliter inuitant. Panis autẽ eſt doctrina perfectæ iuſtitiæ quam accipere non poſſunt, niſi exercitati circa ſpiritualia ſenſus.

Hiero.

Chryſoſt.

Cur infantes dicunt

Itaq; deus pater ex ore infantium & lactentium laudem perfecit, quia per ſimplices & innocentes filio ſuo teſtimonium prohibuit, per quod inimicos ſuos Iudæos infeſtiſſimos perſecutores euidentiſſimè confudit. Et bene dicit ſcriptura, perfeciſti, id eſt, perfectam & abſolutam oſtẽdi-

Laus Chriſto p̃fecta. Theoph.

sti, etiam si illi vel propter rudem simplicitatem, vel etiam propter ætatē imperfecti & viles videantur. Nō enim ipsi dicebant ea quæ dicebant, sed os suum accōmodantes, spiritus organa ipsi fuere, quod ora eorum solum diuina gratia mouebantur. Significabatur item q̄ à gentibus quæ tum plices erant & stultæ, Christus foret benedicendus.

Chrysost. Apostolis hinc consolatio.

Hoc & Apostolis non parua fuit cōsolatio. Vt enim nō angustiarētur qualiter idiotæ quum essent, possent prædicare, præuenientes pueri eorū eiecerunt timorē, quia scilicet daturus eis esset sermonē qui pueros fecit decantare laudē. Quin & miraculū hoc probat, q̄ Christus deus cōditor erat naturę, quia pueri significatiua voce loquebātur & prophetis cōsona, viri autē insipientia & insania plena.

Et quia hominem malum melius potest quispiam vincere locum dando, quàm respondendo (malitia enim non instruitur sermonibus, sed excitatur) ideo dominus recedendo compescere studuit, quōs non compescuit respondendo. Vnde subditur:

Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibique mansit.

Hiero.

Hic intelligendum est, quòd dominus noster tantæ fuerat paupertatis, & ita nulli adulatus sit, vt in vrbe maxima nullum hospitem, nullam inuenerit mansionem, sed in vico paruulo apud Lazarum sororésque eius diuersabatur. Quo palàm ostendit euangelista, quòd post tātum sibi exhibitum honorem diuersorium non habuit in Ierusalem, proculdubio quia noluit, & hoc vt omnis occasio calumniandi tolleretur pontificibus. Complexio siquidem solēnis aduentus mysterio rediit cum discipulis ad locum solitum, & ad insolitum prædicandi officium, & noluit se colligere in Ierusalem, ne suspectum æmulis redderet hospitem tanquam tantæ conscium nouitatis qua Iesus rex fuerat adclamatus. Secessit igitur ab illis vt ab indignis, & venit in Bethaniam, hoc est, domum obedientiæ. Ab inobedientibus enim ad obedientes se confert, & inter illos versatur. Quo nihilominus præmōstrabatur quia synagogam erat relicturus, & ad ecclesiam gentium (quæ domus obedientiæ est) transiturus.

Cur ciuitatē egreditur.

Theoph.

Feria

Accesserunt ad Iesum scribæ & pharisæi dicētes: Magister, uolumus à te signum uidere. Matt. 12.

Tria hac sancti euangelij lectione comprehēduntur. Primum est, efflagitantium signum importuna petitio. Secundum est, signum petentium perfidiæ damnatio, ibi: Viri Niniuitæ. Tertiū est, pietatis Christi erga suos ostensio, ibi: Adhuc eo.

Circa primum duo notantur. Vnum est petitio signi ad vanitatem. Alterum, promissio signi ad veritatem, ibi: Qui respondens ait.

Circa primum dicitur in litera: Tunc, videlicet, quando iam eum qui obsidentis maleficio dæmonis cæcus, & mutus fuerat ejecto dæmonio loquentem fecerat & videntem, accesserunt ad eum scribæ & pharisæi, socij eorū qui (vt est apud Lucam) dixerāt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia, quos quum propter præcedentia signa quæ viderāt credere oportebat & pœnitere, nūc quasi nullum dominus adhuc signum feciſſet, signum petunt, & quidem superbè & irreuerenter dicentes: Magister volumus à te signum videre, non suppliciter, sed cum imperio loquuntur, & cuius confitentur in patrandis signis potentiam hanc superbè loquentes inhonorant. Tūc, inquam, quum eos propter visa signa ad obediendum flecti decebat & admirari, tunc, inquam, à malitia non desistunt. Dicunt enim: Volumus à te signum videre, quasi illa quæ viderant re vera signa non fuissent. Scribæ enim & pharisæi semper ad hoc domino adhærebant, vt illius admiranda opera vel negarent, vel siniſtra interpretatione deprauarent. Magistrum etiam sub dolo appellabant, cuius doctrinæ aperta malitia repugnabant. Quæ verò signa vel vnde postularint, alius euangelista apertius ostendit, dicens: Et alij tentantes signum de cœlo quærebāt ab eo, tentantes, inquit, non credentes. Quasi dicat: Quamuis ab homine dæmonium ejeceritis, non tamen hoc est diuinæ operationis sufficiens argumentum. Nondum enim vidimus aliquid priscis miraculis simile. Moyses enim popu-

Lucæ. 11.

Superbè petunt.

Quę signa petunt.

Exod. 14.

lum per mare rubrũ siccis vestigiis transduxit. Iosue succes-
4. Reg. 1. sor eius solem stare iussit ad Gabaon hostes cædens. Tu
1. Reg. 12. verò nihil horum hactenus ostendisti. Quærebant vt vel
in morem Heliæ ignem è cœlo deduceret, vel æstiuo tem
pore in similitudinem Samuelis mugire tonitrua, coruscare fulgura, imbres ruere faceret, quasi nõ possent & illa ea
lumniari, & dicere ex occultis & variis passionibus aeris
Exod. 8. accidisse, fortassis etiã dicturi erant similiter magos multa
in Aegypto signa de cœlo fecisse. Verum quicquid petierunt intẽtione struendæ calũniæ absq; dubio fecerunt. Sanè multa hactenus ab eo fieri signa viderãt, & tamẽ quasi nõ vidissent, signa quærunt, quia nullũ eorũ fide viderant.

Sed tu Pharisæe qui ea calũniaris quæ oculis vides, manutenes, vtilitate sentis, quid facies de his quæ de cœlo ve
nerint? Quid autem signa proderũt his qui scripturis sunt
Lucæ. 16. incredvli? Profectò si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Si fides adhibenda est testimoniis signorum, quur nõ æquè testimoniis verborum? quasi verò deus minus verax sit in his quæ testatur verbis, quàm in his quæ signis confirmat.

Cur signa petunt. Antiquum fuit Iudæis signa quærere, nõ vt ex visis signis crederent, sed reuera vt ex his aduersus omnes homines superbirent, quasi qui soli ex omnibus hominibus diuinis signis digni haberentur. Vnde bene per Apostolũ Pau
1. Cor. 1. lum dicitur: Iudæi signa petunt, & Græci sapiẽtiam quærunt. Hinc enim eis à domino cum graui reprehẽsione di-
Ioan. 4. citur. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Quid autem perfidis his ad solam vanitatem signa petẽtibus responderit, audiamus. Sequitur:

Qui respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei nisi Ionæ prophetæ. Sicut enim fuit Ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Hic ponitur promissio signi ad designandam futuræ rei veritatem. Vbi signum ad suam vanitatem de cœlo petentes primum redarguit, dicens: Generatio mala & adultera signum quærit. Vbi Hieron. Bene, ait, & adultera, quia dimiserat

ferat virum, & iuxta Ezechielem multis se amatoribus co
pulauit. Vbi se Christus patri monstrat æqualem, si ei non
credere generationem adulteram facit. Quasi dicat: Et Chrysost.
quid mirũ si hoc in me facitis qui ignotus sum vobis, quãdoquidem in patrem cuius tantam accepistis experientiã, hoc idem fecistis derelicto eo ad dæmones currẽtes? Propter hoc autem dicit eos generationem malam, quoniam semper erga dei beneficia nõ ingrati solum, quin & beneficiis deteriores facti sunt. Vbi & hoc notandum est, vide- Christi cõ
licet quia quando Christo Iudæi calumniabantur, mansue- stantia.
tè respondebat, verbi gratia, dicentibus illis: Samaritanus Ioan. 8.
es & dæmonium habes, non aliud ad tam indignam respõdit blasphemiam, quàm illud: Ego dæmonium nõ habeo, sed honorifico patrem meum. Quum autẽ ei blandiebantur, respondit seuerè, sicut hic patet, demonstrans q̃ vtraq; passione erat superior, vt neque conuitiis in iram adduceretur, neque demulceretur adulatione.

Et signũ, inquit, non dabitur ei nisi signũ Ionæ prophe Cur Iudæ
tæ. Quia enim illi signũ de cœlo tentãdo petierant, respõ- is signum
dit eis dominꝰ nõ se illis signũ de cœlo daturũ, quod indi Ionæ.
gni erãt recipere, sed tale quale Ionas naufragꝰ & ceto sorbẽte vorꝰ, & dei miseratione liberatꝰ & accepit & dedit.

Non enim merebantur accipere signum diuinitatis, sed humanitatis, passionis non gloriationis. Discipulis verò dominus signum dedit de cœlo, quia eis æternæ diuinitatis gloriam & prius in monte transfiguratus, & post in cœlũ ascendendo subleuatus ostendit.

Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus. & cæ Typus Io
tera quæ sequuntur. Vbi manifestissimum est Ionam pro- næ exponi
phetam typum Christi gestasse. Ionas missus est ad prædi- tur.
candum Niniue, & saluator ad saluté gentium missus est. Piscis qui Ionam vorauit in pelago, morté significat, quam dominus pertulit in mundo. Ionas in ventre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus, sic Christus in sepulchro iacuit tribus diebus & tribus noctibus. Et sicut Ionas in ventre ceti non permansit, sed eiectus est in aridam, ita & Saluatoris nostri anima nõ est relicta in inferno, nec caro eius vidit corruptionem, sed per gloriam resurrectionis perdu-
ctus est in aridam immortalitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quo exemplo declarat iuxta literã Iudæos (sicut Niniuitæ quondã fuerãt) grauibus peccatis fuisse obnoxios, &
Chrysost. nisi pœniterent proximos subuersioni. Signum, inquit, nõ dabitur ei. Quãuis postmodum Iudæis multa signa ostenderit, non tamen ea fecit quasi per hæc eos foret ad eredẽ dum inducturus, sciebat enim eos lapides esse, sed vt alios emendet. Vel ideo hoc dixit, quoniã non acciperent signũ quale petebant. Signũ enim eis factũ est, quando per propriam pœnã agnouerunt Christi virtutem. Hoc igitur occultè insinuans dicit, signum non dabitur ei. Ac si diceret: Multa beneficia demõstraui, & nihil horum vos allexit ad venerandam in me dei virtutem, quã tandem cognoscetis per pœnã, quando ciuitatem vestram in terram proiectam cõspicietis. Interim autem & de resurrectione sua sermonem interponit Ionæ signum cõmemorans. Nisi enim Ionas de ventre ceti exisset, Ninive non credidissent: & nisi Christus resurrexisset, profectò crux per mũdum credita nõ fuisset. Propterea figurã profert, vt veritas credatur.

Quæstio de triduo. Porrò quod dictum est, erit filius hominis in corde terræ, id est, apud inferos quoad animam, & quoad corpus in sepulchro, tribus diebus & tribus noctibus quæstionem parit non contẽnendam. quæ quæstio quoad tres dies facile soluitur. Christus enim mortuus est feria sexta, horã diei nona, & mox anima descendit ad inferos, & eadẽ die corpus eius conditum est sepulchro, ecce dies vnus sequẽs sabbatum, ecce dies alter, & diluculo primæ diei à sabbato, id est, dominica die resurrexit, ecce dies tertia.

Verum de trium noctiũ numero duplex est modus dicendi. Nonnulli enim primam noctem mortis Christi dicunt fuisse tenebras illas, quæ per mirabilem lunæ inter solem & terrã interpositionem ab hora sexta vsq; ad horam nonam factæ sunt. de secunda nocte nulla est difficultas. tertia nox est illa, quæ est à vespera sabbati vsq; in sequentem dominicæ resurrectionis diem, in cuius noctis maiori parte fuit adhuc filius hominis in corde terræ. & sic dictæ quæstionis euadunt difficultatem.

Alij verò quibus id quod de prima nocte dictum est nõ placet, dicunt memoratam de seipso Christi sentẽtiam illo scripturarum vsitato loquendi modo quo à parte totum intelligitur, esse accipiendam.

Itaque dominus de sua morte & resurrectione prædicẽs Chrysost.
non manifeste dixit se resurrecturum, quia eum increduli dirisissent, sed occultè insinuat, vt quũ impletũ foret quod futurum prædixerat, agnoscerent eum quæ futura erant præsciuisse. Nec dixit in terra, sed in corde terræ, vt & sepulchrum ostendat, & nemo solam mortis apparantiam suspicetur. Quin & tres dies propter hoc posuit, vt credatur ꝙ mortuus est. Sed & ipsa figura veritatẽ demonstrat. Non enim fuit Ionas in ventre ceti in phantasia, sed in veritate. Hinc manifestum est filios esse diaboli Marchionem sequentes, qui Christi passionem phantasticam esse asseruit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quàm Iona hic.

Hic ponitur signum petẽtium perfidei damnatio. Damnatur autẽ Iudæorum perfidia ob triplicem in eis cõtemptum. Primus est, contẽptus pœnitentiæ. Secundus est, cõtemptus sapientiæ ibi: Regina Austri. Tertius est, contemptus propriæ conscientiæ, ibi: Quum immundus spiritus.

Circa primũ dicitur: Viri Niniuitæ surgent in iudicio. Quibus verbis Christus vnã bonorum & malorũ ostendit futuram esse resurrectionem, contra quosdã hæreticos qui dixerunt vnã fore resurrectionem bonorũ, & alteram malorum. Destruitur etiam eisdem verbis fabula Iudæorum qui solent dicere, ꝙ mille annis ante iudicium celebretur resurrectio, nam his verbis apertè ostendit, quia mox vt celebrabitur resurrectio, celebrabitur & iudiciũ. Et condemnabunt eam. Non quidem sententiæ prolatione, sed cõparationis exemplo, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Vbi cõfutatur error hæreticorũ qui hac nostra tempestatẽ opera pœnitentiæ detestantur, quãdoquidem ore Christi pœnitentia Niniuitarum manifeste commendetur, & damnentur pœnitentiæ contemptores Iudæi. Mox à resurrectione iudicium.

Ratio autẽ damnationis eorum adsignatur quum subditur: Et ecce plus quàm Iona hic, id est, coram vobis. ita ꝙ dictio, hic, nõ pronomẽ demõstrationis sit, sed aduerbium Iudæorũ iusta damnatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loci. Ionas etiam tãtummodo propheta, & seruus dei mittentis fuit. Christus vero dominus prophetarum. Ionas solum verbis prædicauit nihil signorũ exhibuit. Christus prædicãs miracula fecit, & signa quæ nemo alius vnquã fecit, & Beelzebub calũniã pro his sustinuit. Ionas paucis diebus, Christus multis mensibus prædicauit. Ionas prædicauit Barbaris & ethnicis, id est, Assyriis idolatris, Christus Iudæis legis & prophetarum domesticis & alumnis.

Secundò damnatur Iudæorum perfidia propter cõemptum eius, quã Christus docuit sapientiæ. Vnde sequitur:

Regina Austri surget in iudicio cũ generatione ista, & condemnabit eam, quia uenit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.

Chrysost. Id est, in medio vestrum. Istud exemplum magis vrget quàm præcedẽs. Ionas enim ad Niniuitas abiit, regina Austri non expectauit Salomonem vt ad ipsam iret, sed ipsa ad eum accessit, & mulier, & barbara, & à regione tam longinqua: venit enim à finibus terræ, nec viatũ pericula, nec mortem formidans sola cupidine verborum Salomonis.

Iudæi contemnunt sapientiã. Hierony. Et ipsa quidem à finibus terræ surrexit, ego autem ciuitates & castra circumeo. Et Salomon de arboribus, lignis & herbis disputauit, ego autem de mysteriis ineffabilibus.

Eodem ergo modo condemnabit regina Austri populum Iudæorum, quo cõdemnabunt viri Niniuitæ incredulum

2. Reg. 10 2. Para. 9. Israelem. Ista est regina Saba, de qua in Regum volumine & in Paralipomenon legimus. quæ per tantas difficultates (vt iam dictũ est) gente sua & imperio derelictis venit in Iudæam sapientiam audire Salomonis, & multa ei munera obtulit. Et ecce plus quàm Salomõ hic, inquit, de seipso loquẽs dominus Iesus: cui parum esse plus quàm Salomon fuit, quum sit maior omnibus. Salomon domo sapientiæ singularis erat præditus. Dei virtus & sapientia erat Christus, fœmina ethnica Salomonis sapientiam oblatis muneribus honorauit, fontem omnis sapientiæ Christum blasphemiis Iudæi lacerauerunt indignis.

Typ⁹ pœnitentiũ & insontium Porrò Niniuitæ eos significant qui peccare desistunt. Regina vero eos qui peccare nesciunt. Pœnitentia enim peccatum abolet, sapientia vero peccatum cauet.

Tertiò

Tertiò damnatur Iudæorũ perfidia propter contemptũ propriæ conscientiæ, quòd hanc à sceleribus emundare & virtutum meritis ornare contempserint. Vnde subditur:

Quum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulabat per loca arida quærens requiem & nõ inuenit. Tunc dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui.

Quòd exemplũ vel parabola hæc ad Iudæos sit referẽda, manifeste patet per hoc q⁹ ea finita saluatoris voce dicitur: Sic erit generationi huic pessimæ. Dũ enim in Aegypto ritu Aegyptiorũ viuebãt, habitabat in eis per idolatriã spiritus immundus, qui expulsus est ab eis quãdo mactauerũt agnũ in figura Christi, & liniti sunt eius sanguine, euitantes per hoc angelũ exterminatorẽ. In vno ergo homine à quo immũdus exiit spiritus, totius Iudaici populi cõparatio est, à quo spiritus malignus eo quo dictum est modo, & etiam per legẽ acceptam exierat. Sed quia in gentibus quarum corda prius quasi loca arida erãt, quæ postea per baptismũ rore spiritus infundebãtur, propter iam susceptã ab eis fidẽ Christi requiem diabolus reperire non potuit (immũdus enĩ spiritib⁹ Christus incẽdiũ est) regressus est ad populũ Iudæorũ hos deterius quàm ante possessurus. Ipso enĩ impellente Iudæi Christũ blasphemabãt dicẽtes eũ habere Beelzebub, & immũdorũ spirituũ captare prędia. Sed hãc falsã calũniã verissima ratione ĩ eos retorquet, dũ hos à diabolo septuplo quàm olim ostendit occupatos. Iudaici populi comparatio.

Quod etiam non incongrue de hæretico quolibet, vel schismatico, vel etiam malo catholico potest intelligi. De quo in baptismi sacramento spiritus immundus ad confusionem catholicæ fidei abrenunciationémque mundanæ conuersationis eiicitur, locáque inaquosa peragrat id est, corda fideliũ quæ à mollitie fluxæ cogitationis expurgata sunt callidus tentator explorat, si quos ibi forte nequitiæ gressus figere possit. Et bene dicitur quærens requiem & non inuenit. Siquidem castas mentes refugiens in solo diabolus corde prauorum gratam sibi potest inuenire quietem. Vnde & de illo Iob dominus loquitur, dicens: Sub vmbra dormit, in secreto calami, in locis humentibus. Protegunt vmbræ vmbram eius. Ecce cubile diaboli. Beda. Iob. 40. Diabolo requies, vbi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In vmbra, inquit, dormit, vbi videlicet sol iustitiæ gratiæ
suæ radiis minime lucet. In secreto calami, hoc est, in hy-
pocritis & fictis, peccatoq; sua cælatib⁹, sanctitate & virtu-
te more calami vacuis, & ꝓpterea fragilibus cõtra vim ten
tationis. In locis humẽtibus, id est, in hominib⁹ carnali vo
luptate defluentibus. Protegunt vmbræ vmbrã eius, quod
fit quãdo carnales & praui similiũ sibi peccata cooperiũt,
Beda. excusant, defendũt. Reuertar, inquit, in domũ meam vnde
exiui. Hoc est, abibo ad Iudæos quos ante dimiseram. Sed &
nobis quoque timẽdus est iste versiculus, potius quàm ex-
ponẽdus, ne culpa quam in nobis extinctam credebamus
per incuriam nos vacantes opprimat. Subditur enim:

Et ueniens inuenit eam uacantem, scopis mundatam & ornatem. Tunc uadit & adsumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitabant ibi, & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.

Hierony. Et veniens, inquit, inuenit vacantem. Vacabat enim tem
plum Iudæorum, & Christum hospitem non habebat, di-
Ioan.14. centem: Surgite eamus hinc. Et rursum alio loco: Relin-
Matth.23. quetur vobis domus vestra deserta. Quoniam ergo & dei
& angelorũ præsidia non habebant, & ornati erant super-
fluis obseruationibus legis & traditionibus Phariſæorum,
reuertitur diabolus ad sedem suam priorem, & septenario
sibi dæmonum numero addito, habitat pristinam domum.
Nouissima Iudæorũ qualia. Et fiunt illius populi nouissima peiora prioribus. Multo
enim grauiori numero dæmonũ possidentur blasphemã-
tes in synagogis suis Christum Iesum, quam in Aegypto
possessi fuerant ante notitiam legis. Quia aliud est ventu-
rum non credere, aliud eum non suscepisse qui venerit.
Vnde Chrysostomus: Prius aderat eis diuina promissio &
gratia spiritus sancti, nunc vero hac cura priuantur. Pro-
pter quod eis nunc & virtutis maior penuria, & ærumnæ
intensior, & dæmonum exactio sæuior.

Porrò si hæc ad eos qui intra ecclesiã esse cẽsentur refer
re voluerimus, facile est intelligere, quia quũ ad eiusmodi
horũ cordis domũ immundus spiritus venerit, inuenit sco
pis mundatã, hoc est, à pristinis vitiis per dei gratiam ex-
purgatam,

purgatam, vacantã à bonis actibus per negligẽtiam, simu-
latis per hypocrisim virtutibus ornatam. Et tunc vadit &
adsumit septem alios spiritus nequiores se, & intrantes ha-
bitãt ibi. Vbi per septem alios spiritus, vniuersa vitia desi-
gnat. Quemcũque enim post baptisma siue prauitas hære- Recidiui
tica seu humana cupiditas arripuerit, mox omniũ proster- modus &
net in ima vitiorũ. Vnde bene tunc nequiores spiritus di- grauitas.
cuntur ingressi, quia nõ solum habebit illa septẽ vitia, quæ
septẽ spiritualibus contraria sunt virtutibus, sed & per hy-
pocrisim ipsas se virtutes habere simulabit. Et fiunt nouis-
ma hominis illius peiora prioribus. Melius erat enim viã 2. Pet. 2.
veritatis non agnoscere, quàm post agnitã retrorsum con-
uerti. Quod in Iuda traditore & in Simone Mago, cæte-
risq; talibus specialiter legitur impletũ. Si enim illustrati
& à pristinis malis remoti denuò redimus ad eãdẽ nequi-
tiã, grauior deinceps erit pœna sequentium peccatorum.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres stabant foris quærentes loqui ei.

Hic ponitur dignationis Christi erga fideles suos osten-
sio. Vbi tria designantur. Primum est, notanda Christi fra
ternitas. Secundum, Insidiantis Christo malignitas, ibi:
Dixit autem ei quidam. Tertium, miranda Christi beni-
gnitas, ibi: At ipse respondens.

Circa primum dicitur: Adhuc eo loquente ad turbas.
Ergo quod mox sequitur statim post præcedentia sine du
bio gestum fuisse credere debemus. Quid enim est, adhuc
eo loquẽte, nisi, quando hæc ipse loquebatur. Vnde apud
Marcũ sic habes: Et veniũt mater eius & fratres. Pluet su- Mar. 3.
per peccatores laqueos. Nã impurus Heluidius hic fese il-
laqueauit. Vt enim notat B. Hier. Hinc ille Christi matrẽ
blasphemans dixit eã postquã Christũ ædidit plures filios
ex Ioseph genuisse, qui Christi fratres in euãgelio nomi-
nantur. Sed sciendũ est, quatuor modis fratres in diuinis Hierony.
scripturis dici, videlicet, natura, gẽte, cognatione, affectu. Fratres. 4.
Natura, vt Esau & Iacob. modis.
Gente, sicut omnes Iudæi fratres inter se vocãtur, iuxta
quod in Deuteronomio scriptũ est: Nõ poteris cõstituere Deute. 17.

regem super te hominem alienum qui non est frater tuus.

Cognatione autem vocantur qui sunt de vna familia, sicut in Genesi scriptum est: Dixit autem Abrahã ad Lothã

Gene.13. Non sit rixa inter te & me, fratres enim sumus.

Affectu etiam fratres dicuntur. Et hoc duobus modis, scilicet in speciali, quo modo omnes Christiani fratres dicũtur, verbi gratia, vbi saluator dicit: Vade die fratribus

Ioan.20. meis. Porrò in cõmune fratres sũt, eo modo quo oẽs homines ex vno patre nati pari iter nos germanitate cõiũgimur.

Interrogo ergo iuxta quem modum fratres domini in euangelio appellentur. An iuxta naturam? Sed hoc scriptura non dicit, nec Mariæ eos vocans filios, nec Ioseph.

Iuxta gentem? Sed absurdum est vt pauci ex Iudæis vocati sint eius fratres, quandoquidem omnes qui ibi erant Iudæi fratres hoc modo potuerint appellari.

Iuxta affectum humani iuris & spiritus? Verũ hoc modo qui magis erant fratres quàm Apostoli, quos dominus docebat intrinsecus. Aut si omnes sunt fratres quia homines sunt, stultũ fuit nuntiare quasi propriũ, ecce fratres tui quærũt te. Restat igitur vt fratres eos intelligas appellatos cognatione, nõ affectu, non gentis priuilegio, non natura. Itaque fratres domini non filios Ioseph iuxta deliramẽta Apocriphorũ, sed cõsobrinos saluatoris, sororis Mariæ matris Iacobi minoris & Ioseph & Iudæ, quos in alio euangelij loco fratres domini legimus appellatos. Consobrinos autẽ fratres dici oĩs scriptura demõstrat. Hæc post B. Hiero.

¶ Circa secundum, quod est, insidiãtis Christo malignitas, subditur:

Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quærentes te.

Vbi Hierony. Videtur mihi, iste qui nuntiat non fortuitu & simpliciter nuntiare, sed insidias tendere, vtrum spirituali operi carnem & sanguinem præferat. Vnde & dominus non quod matrem negaret, & fratres exire contempsit, sed quo responderet insidianti. Neque autem dixit. Vade die ei quoniam mater mea non est, sed ad eum qui nuntiauerat extendit sermonem.

Chrysost.

Mysticè

Mystiecè vero mater domini synagoga intelligitur, de cuius carne æditus est, fratres autẽ sunt populus Iudæorũ. Saluator itaque in domo loquitur ad turbas, intrinsecus docet nationes: mater vero eius & fratres, id est, synagoga & populus Iudæorũ interim foris stãt. Dũ enim Iudæi in Christũ credere nollent, dũ ad eum qui ad illorũ salutem missus fuerat intrare per fidẽ perfida mẽte recusarẽt, turba gentiũ præoccupãs ingressa est, & domini sermonibus fruitur illis foris stantibus, & circa terrenã legis intelligẽtiã & literæ custodiã inanẽ laborantibus, qui etiam quod in ipsis est magis Christũ ad docenda carnalia foris cogũt exire, quàm ipsi ad discenda spiritualia volunt intrare.

Synagoga vt Christi mater.

Indæi vt foris stant.

¶ Circa tertiũ, quod est, mirãda Christi benignitas subditur:

At ipse respondens dicenti sibi ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est.

Prudentissime dominus se matrem nosse dissimulat, vt ostendat se potius cognoscere & amare eos qui per cognationẽ spiritus propinqui sunt, quàm qui per cognationem carnis. Non autem fastidiosè de matre sua sensisse existimandus est, cui etiam in passione positus maximæ sollicitudinis tribuit affectum. Quòd si negare matrẽ vellet, tũc vtique negasset quando Iudæi de matre ei exprobrabãt. Non ergo iuxta Marcionẽ & Manichæum matrẽ negauit, vt natus de phantasmate putaretur, sed Apostolos cognationi prætulit, vt & nos in comparatione dilectionis carni spiritum præferamus. Nec maternæ refutat obsequium pietatis, cuius præceptum est, honorã patrem tuum & matrem tuã, sed paternis se ministeriis amplius quàm maternis debere demõstrat. Vnde & nos hoc suo informans exemplo: Qui amat, inquit, patrẽ aut matrem plusquã me, nõ est me dignus. Nec contemnit fratres, sed cognationi carnis opus præferendum docet esse prædicationis.

Hilarius.

Hierony.

Exod. 20.

Matt. 10.

Spiritualia præferẽda carnalib⁹.

Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Fideles sibi discipulos fratres domini vocare dignatus est, dicẽs: Ite nũtiate fratribus meis.

Grego.

Matt. 28.

Sed qui frater vel soror domini ad fidem veniendo esse potuit, quærẽdum est quo modo etiam esse posset & mater. Sed sciendum nobis est, quia qui Christi frater vel soror est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit dominum quem cordi audientis infundit. & mater eius quodammodo efficitur si per eius vocem amor domini in proximi mente generatur.

Chrysost. Sanè præter ea quæ iam dicta sunt & aliud nos docet, videlicet, in nulla cognatione cõfidentes virtutẽ negligere. Si enim matri nihil prodest matrem domini esse nisi & virtus adesset quis vtique alius p cognationẽ saluabit? Vna enim nobilitas sola est dei facere voluntatẽ. Et ideo sequit:

Nobilitas summa. Chrysost. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater & soror & mater est. Multæ mulieres beatificauerunt sanctam virginem illam & eius vterum, & optarent si fieri posset tales fieri matres. Quid est igitur quod hoc fieri prohibeat? Ecce latam nobis ad hoc constituit viam, & concedit non mulieribus solum, sed & viris quo dictum est modo fieri matrem dei. Magna sanè

Mira dei erga homines dignatio. dignatio, inæstimabilis bonitas, inenarrabilis misericordia hominem qui seruus vocari non fuerat dignus, fratrem sororem & matrem domini posse fieri. Quam dignationem quia ex æquo perpendere non valemus, saltem digne venerari satagamus, omniq; industria laboremus, ne qua vitiorum fœditate degeneres, tanto nomine iudicemur indigni. Defendamus nobis moribus id quod vocamur, ne non intelligentes diuinæ filiationis honorem, comparemur iumentis insipientibus, & similes illis simus.

FERIA QVINTA POST DO. INVOCAVIT.

Ioan. 8. *Dicebat Iesus ad eos qui crediderũt ei Iudæor. Si mãseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis.*

Præsens sancti euãgelij lectio in quatuor principales partes diuiditur. In prima ostenditur quæ sit vera seruitus & vera libertas. In secũda ostenditur de Abrahæ carne sed iactantiũ vanitas, ibi: Scio quia filij. In tertia probatur Iudæos

dęos nõ esse filios dei, ibi: Dixerũt itaq; ei. In quarta parte ostẽduntur esse filij diaboli, ibi: Vos ex patre diabolo estis.

Circa primum tria notantur. Primum est, verus Christi discipulatus. Secundum, discipulatus Christi ingens fructus, ibi: Et cognoscetis veritatem. Tertiũ est, quæ sit extrema atq; abiectissima seruitus, ibi: Respõderũt ei Iudæi.

Circa primum dicitur: Dicebat Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudæos. Si manseritis in sermone meo. Sciebat quæ erant in corde eorum, sciebat quoniam propter visa signa credebant quidem in eum, sed non erãt in fide permansuri. Et quidem magnũ quid permansuris in fide promittit, scilicet vere discipulos eius fieri. In quo occultè tãgit quosdam qui prius ab ipso recesserant, & ipsi tamen audierant & crediderant & non permanserunt, sed recesserunt. Sanè dicendum hoc tunc erat credẽtibus Iudęis, di- Rupert.
cendum & nũc est hæreticis omnibusque in fide vitiatis, si vos manseritis in sermone meo vere discipuli mei eritis. Quid enim? Nunquid omnes qui Christũ confitentur iam In sermone Christi manere.
in sermone eius manent? Minime. Alioqui non tam multi filij nequam cum filiis regni, tanquam zizania cum bono semine patrisfamiliãs pullulantes per publicum totius Matth. 13.
mundi agrũ, succreuissent, nec tam multi pisces mali mixti cum bonis per totum orbem retia fidei cepissent. Sermo Sermo in quo manedum est.
nanque Christi in quo his qui credunt in Christo manendum esse dicit vt vere discipuli eius, id est, vt vere Christiani sint, sermo est fidei, id est, vnica regula credẽdi: cui detrahi quicquam nefas est vel adiici. At vero Iudæi credentes in Christum, quibus tamen Christus non credebat Ioan. 8.
semetipsum, vniuersęque hæresiũ pestes quæ postea subortæ sunt, longe ab hoc sermone recedunt, multúmque illi detrahunt, & proinde vere discipuli Christi, id est, vere Christiani non sunt, nec veritatem cognouerunt, nec eos veritas à peccatis suis liberauit, quantũcunque Christum confessi, vel in Christi nomine baptizati sint. Recte igitur talibus & tunc per semetipsum Christus Iudæis, & nunc per ecclesiam suam dicit hæreticis. Si vos manseritis in sermone meo verè discipuli mei eritis, & subdit:

Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit uos. Recta fides quàm necessaria.

Vbi notatur discipulatus Christi ingens fructus. Et co-

gnoscetis, inquit, veritatẽ, & veritas liberabit vos. Vbi ecõtrario subaudiendũ est. Nisi mãseritis in sermone meo, nõ verè discipuli mei eritis, neque veritatẽ cognoscetis, neque veritas vos liberabit. Verè enim nemo qualiũcũque factorũ iustitia potest vel à peccatis redimi, vel ab antiqua diaboli seruitute liberari, nisi integre permaneat in sermone fidei, & vnam teneat euangelicæ cõfessionis cõmunionẽ.

Rupert.

Sciendum quoque est, quòd non ab re istis credentibus in se dignum quidem & verum, sed inopinatum pollicetur discipulatus sui fructum, veri inquiens, discipuli mei eritis. Quo fructu? Quo præmio? Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Putabant illi (nempe animales & de Christo carnaliter sapientes) Christo rege carnale se habituros seculum cum dominatione omnium gentiũ, itemúmque bella & triumphos, ac superatorũ neces, atque captiuorum greges & aureã, atque gemmatam in terris Ierusalẽ, hostiarúmque sanguinem & circuncisionis iniuriã, & terreni tẽpli gloriã, quæ vsque hodie Christũ expectantes sub illo se somniant habituros. Hoc modo illi quoque credebant in eum, & in ipsa sua credulitate respiciebant in vanitates & insanias falsas. Nec mirum, quandoquidem & discipuli tali sensu dixerint de peracta domini passione tristes: Nos autem sperabamus, q; ipse esset redempturus Israel. Opportunè ergo erranti occurrens intentioni vanam expectationem credentium destruit, docens cuius beatitudinis spe, cuius libertatis amore in se credendum sit.

Vana Iudæorũ expectatio.

Luc. 24.

Cognoscetis, inquit, veritatem, & veritas liberabit vos. Hanc mercedem vel præmium in illis qui tunc in sermone eius manserũt, & ideo verè discipuli eius extiterunt, cõsiderare operæpretium est. Illi quippe qui permanserunt in sermone eius vsque ad mortem ipsius, scilicet beati Apostoli, deinceps remunerandi cognitione veritatis, collaudatoriam commendationẽ, audierũt dicẽtis: Vos estis qui permansistis mecũ in tentationibus meis. Quibus etiã eadem hora, & hoc inter cætera dixit: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nõ potestis portare modo. Quum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatẽ. Ecce quia permanserunt in sermone eius, spiritum veritatis meruerunt accipere, per quem cognoscerẽt omnẽ veritatem:

Luc. 22.

Ioan. 16.

tatem. Nã vbi venit ille spiritus veritatis, quis nõ miretur quàm perfectè veritatẽ cognouerint, quàm cõstanter qui fuerãt homines idiotæ & sine literis, cõtra omnẽ nimiũ loquacẽ sapientiã mundi ipsam veritatẽ defenderint. Liberauit sanè eos ab erroribus vniuersis, liberauit ab omnibus quæ in mũdo sunt cõcupiscẽtiis, cupidos efficiẽs eius quã in veritate cognouerãt veræ & summæ beatitudinis. Liberauit à timore mortis, à timore inimici, ab omni misera seruitute peccati, tãdémque in perfectione illius libertatis cõstituit, de qua per Apostolũ dicitur: Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorum dei. Hoc modo dictis facta cõpensando planius fit intellectui, quod dictum est: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatẽ, & veritas liberabit vos. ¶ Circa tertium, videlicet, quæ sit omnium abiectissima seruitus, subditur:

Spiritũ veritatis qui accipiunt. Veritas vnde liberat.

Roma. 8.

Respõderunt ei: Semẽ Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

Non hoc dicebant qui crediderant, sed inter eos quidã qui non credebant, & qui quum audissent dominum libertatem eis promittentẽ vnde grati esse debuerant, inde magis indignati sunt quasi seruos eos denotauerit, quibus libertatem pollicebatur. Et reuera serui erant peccati, à qua pessima seruitute non nisi per veritatem poterant liberari. Semen, inquiũt, Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam. Afluri & maligni eum qui dei sapientia est, fallere & illaqueare se posse putabant,

Mẽtiuntur libertatẽ.

Quid enim putarent dicturum illũ, nisi quia falsum est quod dicitis, nemini seruiuimus vnquã, Romano enim imperio seruitis nunc? Quod si dixisset quanto putas cum clamore inuolassent, dicentes: Si sumus amici Cæsaris, nõ sinamus hunc Cæsaris inimicum viuere. Contradicit enim Cæsari proposita nobis spe, quòd si sequamur eũ, erimus liberi vt non seruiamus Romanis. Non ergo per obliuionẽ seruiuimus vnquã, sed per insidias & malitiã dixerunt, nemini & Aegyptiis in luto & latere seruierint, quodque & post ingressum terræ promissionis pro eo quòd cõmixti istec

gentes didicerũt opera eorũ,& seruierunt sculptilibus eorum tradidit eos dominus in manus gẽtium, & dominati sunt eorum qui oderunt eos, & tribulauerunt eos inimici eorum,& humiliati sunt sub manibus eorũ. Et nunc demũ quũ dicerent,nemini seruiuimus vnquã,Romano imperio sub tributis seruiebant. Itaque perspicuũ est quòd insidiosa malignitate hoc obiecerunt, intenti elicere verbum de quo illum apud Romanum possent imperium accusare,sicut & tunc quando tentantes eum hypocritæ dixerũt. Licet censum dari Cæsari,an non? Matt. 22.

Sed frustrantur eorum insidiæ,laquei dissoluuntur. Ille enim qui est lux mundi, hæc omnia clarè videbat, lucens quidem in terris,gradiens autem in altitudine cœli. Tale ergo hoc erat,acsi homines cæci solem persequẽtes radios eius laqueis nectere, & tanquam pedibus vinctum de Zodiaco suo in terram deorsum vellẽt attrahere. Nam quàm altè supra sensum istorum ambulet intẽtio dicentis, si manseritis in sermone meo,verè discipuli mei eritis,& cognoscetis veritatem,& veritas liberabit vos,ex his quæ sequuntur potest intelligi. Sequitur enim:

Respondit eis Iesus. Amen amen dico vobis,quia omnis qui facit peccatũ,seruus est peccati. Seruus autẽ nõ manet in domo in æternũ, filius autẽ manet in æternũ. Si ergo vos filius liberauerit,verè liberi eritis.

Amen immutatum.

Multum illud cõmendat quòd sic pronũciat. Amẽ amẽ dico vobis. Nam hoc(si dici fas est)iuratio eius est. Amen quippe Hebræum est,& latino sermone interpretatur verum. Solus autẽ euangelista Ioannes hanc dictionem inuenitur geminasse,& ita apud omnes inuenitur Interpretes, nec ab vllo translatum est in aliam linguã propter honorẽ dominici sacramenti. Itaque quantum certitudinis habeat hoc domini verbum (quo ait omnem qui facit peccatum seruũ esse peccati)ex ipsa geminatione huius vocis agnosci potest. perinde est enim ac si dicat: Verum,verum dico vobis,hoc veritas dicit,quæ vtiq; & si non diceret, verum dico, mentiri omnino non posset, attamen inculcat, dormientes quodammodo excitat, contemni nõ vult quod dicit. Omnis,inquit,Iudæus,Græcus,diues,pauper,impera-

tor,& mendicus,si facit peccatum,seruus est peccati.

Seruitus peccati qualis.

Sententia hæc cũ magno timore audienda est. Nã quis est homo qui se audeat dicere peccatorẽ non esse? Si ergo omnis homo peccator,vtiq; omnis homo seruus est peccati. Miserabilis planè cõditio seruum esse peccati,seruum & diaboli qui peccati autor est. & hominum quidẽ serui plerunque duros & immites dominos fugiunt, fugiendo requiescunt. Seruus verò peccati quo fugiat non habet. Sequitur enim eum vindex conscientia quæ semper inhæret & cruciat, acribus agitans punctionibus quas criminũ recordatio subministrat. Itaque veram sententiã veritas proposuit,quæ & ipsorum philosophorum,poetarumq; ethnicorum attestatione firmatur,quorum quidam vulgarem libertatem explodens,& eam quæ à peccatis est & vitiis libertatem,commendat dicens:

Persius Sat. 3.

Libertate opus est,non hac vt quisque velina
Publius emeruit,scabiosum tesserula far
Possidet,heu steriles veri,quibus vna quiritem
Vertigo facit. Hic dama est non tressis agaso.
Vappa & Lippus & in tenui farragine mendax.

Et rursus in eum qui vanis curis & vitiis subiectus falso sibi adserit libertatem dicit.

Liber ego,vnde datum hoc sumis tot subdite rebus?
An dominum ignoras nisi quem vindicta relaxat?
I puer,& strigiles Crispini ad balnea defer
Si increpui,cessas nugator? seruitium acre
Te nihil impellit,nec quicquam extrinsecus intrat
Quod neruos agitet,sed si intus & in iecore ægro
Nascuntur domini, qui tu impunitior exis
Atq; hic,quem ad strigiles scutica & metus egit herilis?

Vitiorũ ser uitute exuitur

Porrò quàm sit difficilè vitiosæ consuetudinis seruitutẽ exuere,in sequentibus ostendit,dicens:

Nec tu quum obstiteris semel instantiq; negaris
Parere imperio,rupi iam vincula dicas.
Nam luctata canis nodum abripit,ast tamen illi
Quum fugit,à collo trahitur pars longa cathenæ.

Sophoclis respõsum.

Huc spectat & Sophocles (vt ait Tullius) quũ ex eo iam ætate confecto quæreretur,vteretur ne rebus venereis,dij meliora,inquit,liber verò ego istinc sicut à domino agre-

sti ac furioso profugi.

Porrò vt ad propositũ redeamus, negare Iudæi domino cõtrapositi nõ poterant, quin peccatũ facerẽt aut fecissent, quandoquidẽ ipsorũ magistri scribæ & Pharisæi paulò antè vbi tentauerãt dominũ de muliere in adulterio deprehensa, illo dicente, qui sine peccato est vestrũ primus in illã lapidem mittat, audientes hæc vnus post vnũ exierunt incipientes à senioribus. Nã saltem hoc dissimulare non poterant, quin modis omnibus ad hoc tentarẽt illum capere in sermone, vt possent occidere. Igitur & ipsi, imo multomagis ipsi præ cæteris peccatoribus erant serui peccati. Vbi intelligendũ est Christũ non quidẽ in eos hæc dixisse, qui in illũ crediderãt Iudæos, sed in illos qui nõ credebant.

Ioan. 8. Iudæi serui peccati.

Quum ergo omnis qui facit peccatũ seruus sit peccati, quæ potest ipes superesse libertatis? Sed audiuimus dominum terrentem, audiamus etiã consolantẽ, ira enim timorem incutit vt adferat securitatem, Vnde subiecit:

Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.

Primò ponamus legem seruorum & dominorũ, vt posito notæ similitudinis fundamento, firmius consurgat eluNota. 4. cidatio mysteriorum. Ecce in domo qualibet quatuor ista considerãda sunt. Paterfamiliãs domus, Ipsa domus, Filius eiusdem patrisfamiliãs, & conductitius quilibet alieni domini seruus. Nõ enim hic seruus ad dominũ cuius hæc domus est cõgruè referri potest, quia peccatũ de cuius seruo nũc agitur ab illo filio de quo itidẽ nũc sermo est, & à parte eius omnino alienũ est. Ergo seruũ cõductitiũ, seruum dominorũ alienorũ scimus in domo in qua conductus est legaliter nõ posse esse permanentẽ, quippe quũ nec seruus ipsius dñi cuius est domus diutius quã placitũ est eidẽ dõo suo possit ad seruiendũ stare in domo, quantomagis seruus alienorũ dominorũ in domo permanere nõ potest, etiã si patiẽtia domini dom⁹ ipse toleretur, quin vbi tẽpus fuerit vel causſa popoſcerit dominis ſuis exigentibus ad loca vel ſeruitia debita protrahatur. At verò filius legaliter æquè vt pater tãquã dñs in domo pmanet, suaq; esse deputat quæcunq; thesaurizat pater, patrisq; ad filiũ iure vox illa est.

Seruus nõ manet in domo.

Fili tu semper mecũ es, & oĩa mea tua sunt, & tua mea sũt. Luc. 15. Igitur & secundũ homines verè est dictũ, quia seruus non manet in domo in æternũ, filius autẽ manet in æternum.

Porrò hac posita similitudine animaduertere pröptum est, quàm terribiliter Iudæis denuntiet ꝙ ipsos exire, seipsum autẽ in his quæ patris sunt oporteat permanere. Deus enim magnus & inclitus paterfamiliãs est. domus autẽ eius sancta ecclesia, id est omniũ credentiũ, deúmq; colentium sancta societas est. Filius eius est hic ipse qui hæc loquitur, vnus idémq; deus & homo Christus. Seruus verò peccati omnis homo est, qui ex Adã in peccati seruitio natus, non nisi per hunc filiũ liberatur, maximè tamẽ Iudaicus populus qui iã tunc in domo dei erat, sed nõ permãsurus, quum hæc iste filius loqueretur. Hæc ergo quũ dicit, primum Iudæos percutit, qui quũ essent in domo dei, tanquam regni eius operarij legẽ habentes & testamentũ, locúmq; sanctũ & ministeriũ sacrificiorũ, iãiam visibiliter quoque erant foras eiiciendi, vt verè serui peccati: Filiũ verò, id est, semetipsum, in domo permãsurũ in æternũ adstruit, iuxta quod alio loco terribiliter eis prænũtiauit, dicẽs: Amẽ dico vobis, quia auferetur à vobis regnũ dei, & dabitur gẽti faciẽti fructus eius. Deinde singulorũ quoque nostrũ cõscientias hac eadẽ sententia cõuenit, qui per confessionẽ Christianę fidei sumus in domo dei, & terribiliter cõmonet, ne simus in hac domo eius tanquã serui, id est, seruilia peccati operã faciẽtes, quia seruus nõ manet in domo in æternũ, etiã si in cathedrã solũmque liberationis ascenderit, id est, officiũ potestatémq; liberandorũ seruorũ exercuerit prædicãdo, baptizando, sacramentũ dominici corporis & sanguinis cõficiendo, populúsque distribuẽdo, ac pœnitentes reconciliando, quibus omnibus modis conscriptio testamẽti tũmque perficitur Christianæ libertatis, nõ manebit in domo in æternũ splẽdidus iste opifex ingenuitatis, quum sit ipse occultus seruus peccati, sed funibus peccatorũ suorũ circundatus & cõstrictus ab eisdem litigantibus ac seruiẽtibus dominis suis ad inferni ergastula pertrahetur.

Paterfa. Domus. Filius. Seruus. Iudæos tãgit. Matt. 21. Cõmonitio terribilis.

Igitur verã est assumptio dicentis: Seruus non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternum.

Sequitur conclusio:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si ergo filius uos liberauerit, uerè liberi eritis.

Quasi dicat: Ergo quia vos quoq; quibus Propheta dicit: Gratis vænundati estis, vos inquam sicut & cæteri serui peccati estis, non permansuri in domo in æternum, si filius vos liberauerit, verè liberi eritis.

Sciendum verò est hoc apud homines quoq; iuris esse, vt nemo seruorum libertate donetur præsertim hostilium, nisi per illum regis aut principis filium qui proprio labore vel industria victo tyranno seruisq; reductis totū victi obtinet regnum, simulq; æternæ hæreditatis scriptum & cōfirmatum iam accepit testamentum.

Per solum Christum libertas.

Hoc autem de isto filio nulli dubium quin virtute præcinctus regnauerit, dominū seruorum infœlicium nempe omniū filiorū Adæ, scilicet peccatū, dānauerit, regnū peccati & mortis destruxerit, & in semetipso triumphauerit, Igitur primò Iudæis de patrū suorum superbientibus meritis dicendū hoc erat: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis, nec aliter liberi eritis. Deinde & vniuersis gentibus hoc idem erat prædicandum, nulla discretione Iudæi & Græci habita. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei. Sanè vigilanter attendendū est, quòd quum dominus ipse qui iam dixerat, veritas liberabit vos, ipse idem hic dicat: Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis, manifestū est quòd hæc duo, scilicet veritas & filius, vnum & eundem Christum consignificant. Veritatem enim dei filius se esse testatur, quo etiam nomine discipulis suis alio loco manifestius se commendat, dicens: Ego sum veritas. Et vide quemadmodum testimonij sui veritatem defendat. Nam quum antè dixisset: Ego sum lux mundi, contradixerunt Iudæi. Tu, inquiunt, de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verū. Hic econtrà consistens, non tantum testimonium suum esse verum, sed etiam se veritatem esse profitetur.

Roma. 3.

Ioan. 14.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Scio quia filii Abrahæ estis, sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in uobis. Ego quod uidi apud patrem loquor, & uos quæ uidistis apud patrem uestrum facitis.

Hic

Hic ostenditur Iudæorum de carne Abrahæ se iactantium vanitas. Vbi duo notantur. Vnum est, indigni meditatio homicidij. Alterum, ostensio quia non sunt Abrahæ filij, ibi: Dicit eis Iesus.

Circa primum dicit: Scio quia filij Abrahæ estis. Quasi dicat: Agnosco quia filij estis Abrahæ carnis origine, non cordis fide. Sed caro Abrahæ vos non commendat, quandoquidem nec ipsum Abraham sua caro cōmendat. Nam caro Abrahæ de massa præuaricatrice est, genus eius Chaldaicum est. Abraham ergo nō sua caro, sed fides sua commendat vt esset amicus dei. Credidit enim deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Vos autem nō creditis ei cui credidit Abrahā, id est, patri qui testimonium perhibet de me, faciēdo per me opera quæ nemo alius fecit, maiora quàm vidit Abraham qui credidit. Quòd autem nō creditis paulā est, quia insuper quæritis me interficere: quod nunquā vobis ascēdisset in cor, si esset in vobis fides Abrahæ.

Non caro nos, sed fides commendat. Roma. 4.

Hoc enim addidit, vt nō dicant: Peccatū non habemus. Dimittēs enim omnem vitam eorum redarguere, hoc vnū quod præ manibus erat, quòd opere implere volebant, dūcit in medium, comemorans scelus quod quærebāt implere. Paulatim proinde eos à cognatione illa de qua superbiebant amouit, erudiens in hac non esse fidendum. Sicut enim libertas & seruitus est ab operibus, ita & cognatio. Et ne quamlibet possent prætēdere causſam qua hoc quasi iuste perficerent, causſam eos monentē manifestat, dicens: Quia sermo meus non capit in vobis, id est, non capit cor vestrum, quia nō recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo dei fidelibus tanquam pisci hamus. Tunc capit quando capitur, nec fit iniuria illis qui capiuntur, ad salutem quippe non ad perniciem capiuntur.

Chrysost.

Verbū dei hamus. Augustī.

Causſa ergo meditandi Christi interfectionē hæc erat, quia sermo meus, inquit, non capit in vobis. Quasi dicat: Sic enim ad audiendum sermonē meum impatientes estis, vt per hanc impatientiam mors mea vobis in desiderio sit. Sermo quippe meus nullam apud vos fidem inuenit, nec tantillum terræ bonæ in petrosis cordibus vestris, vbi radicem, vel exiguam figere possit, quod ab effectis promptū est agnoscere, dū vos me quæritis propter eiusdē sermonis impatientiā interficere: Si ergo filij Abrahæ estis, solo no-

Christo mortem cur meditabantur.

mine filij estis. Filij alieni,& inueterati,& claudicatis à semitis vestris, deteriorè partè generis Abrahæ.s. carnè extollentes. Fidè autè eius per quã ille nobilis est abnegãtes.

Et ne dicant inimici domini mentientes, & mendacio se protegentes: A temetipso loqueris,& ferre nolumus ser monem tuum, propter hoc inducit subdẽs: Ego quod vidi apud patrẽ loquor. Vbi patrem suum deum vult intelligi. Augusti. q.d. Veritatẽ vidi, veritatẽ loquor, quia veritas sum. Si ergo dominus veritatẽ loquitur quã vidit apud patrẽ, se vidit, se loquitur, quia ipse est veritas patris. Vbi Theophylactus:

Quum audis, quod vidi loquor, ne quaquam corporalem visionem intelligas, sed notitiam naturalem & verã. Sicut enim oculi aliquid vidẽtes integrè & verè prospiciunt nec falluntur, sic ego veraciter ea loquor quæ à patre meo cognoui. Et vos, inquit, quæ vidistis apud patrem vestrũ facitis. Pulchrè filius dei filios carnis Abrahæ cõuincere incipiens & ostendens, q̃ nõ possent de tanti patris dignitate gloriari, pri⁹ eos à sua cõmunione lõgissime depellit, quãdoquidem aliũ sibi, aliũ illis patrẽ patenter adscribit, dũ di

Alius Christo, & alius Iudæis pater. cit: Ego qd vidi apud patrẽ loquor, & vos quę vidistis apud patrẽ vestrũ facitis. Hoc itaq; intelligere poterãt, q̃ alium patrẽ ipsorũ diceret, quàm Abrahã. Quid enim illos apud patrẽ eorũ vidisse & facere arbitrabat, nisi hoc quod præmiserat: Quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis? Hoc planè tã ex eius dictis quàm suimet cõscientia conuicti nescire nõ poterant se apud diabolũ vidisse. i. ex diaboli imitatione, & nota sibi diaboli voluntate, mẽte cõcepisse. Nec enim ignorãter peccabãt. Quum enim tã manifesta diuisione facta patrẽ suum deũ, patrem autè illerũ significet diabolũ, quid adhuc Iudæi pereõtãtur? Sequitur ergo secundũ, vbi ostendũtur Iudæi nõ esse Abrahæ filii.

Respõderunt & dixerũt ei: Pater noster Abrahã est. Dicit eis Iesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

Insidiæ Christo, & laquei. Hæc & cætera quæ postea obiiciunt, di. Nos ex fornicatione nõ sumus nati. Vnum patrẽ habemus deũ, & reliqua, insidiæ & tentationes sunt, decipulæ & laquei venantium sunt. Quid enim hæc dicentes aliud expectãt aut cupiũt, nisi vt econtra diceret? Abrahã pater vester non est. Grandis enim

dis enim calumniæ aditum sese inuenisse gauderent. Vtique negatorem illum adoptionis & testamenti & legislationis Moysi quoq; & patrum & omnium quę ex Abrahã gens illa se habere credebat cõclamaturi. Vbi Aug. Pater noster Abrahã est. Quid dicturus es cõtra Abrahã? Videbantur enim eum prouocare, vt aliquid male diceret de Abrahã, & esset eis occasio quod cogitabant faciendi. Sed audiamus quid dominus eis responderit Abrahã laudans, istos verò damnans. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Interimit vanã iactantiam dicẽtium: Pater noster Abraham est, tanquã falso dictum: Non respõdit quod illi audire cupiebant, nolens illis occasionem dare calumniandi. Et tamẽ paulò antè ait: Scio quia filij Abrahæ estis. Vnde Augusti. patet, q̃ nunc nõ negauit eorum originem, sed facta condemnat. Caro enim illorum ex ipso erat, vita non erat. Et est sensus: Si filij Abrahæ essetis, eius opera faceretis, hoc est, Sic me amaretis, sic de mea præsentia gauderetis, sicut Abraham qui exultauit vt videret diem meum, & vidit, & Ioan. 8. gauisus est. Non enim filij illius estis ex eo quòd homines estis, quod naturæ est, sed filij Adæ: nec ex hoc q̃ vos in dolore pepererũt matres vestræ, filij estis Saræ, sed Euæ.

Opera Abrahæ, quæ. Opera ergo Abrahæ facite. i. illam quam primus habuit Abrahã vos quoq; fidem habetote. Hoc autẽ est opus dei, vt credatis in eum quem ille misit. Ad imitationẽ Abrahæ credẽtis ei qui repromisit. Nã circũcisio sine qua pater Abrahã iustificatus est, & legales ceremoniæ, vel sacrificiorũ ritus & similia, quæ tã mala quàm bona mẽte fieri possunt, nõ faciũt de filiis Adæ filios Abrahæ, vel de inimicis amicos dei, sed fides & præcepta iustitiæ quæ scripta sunt in tabulis digito dei, quæ & antequã scriberentur Abrahã obseruando lege naturali factus est amicus dei. Sequitur:

Ioan. 6. Quid efficit filios Abrahæ.

Nunc autem quæritis me interficere hominem qui veritatem loquutus sum vobis, quam audiui à deo. Hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris uestri.

Quæritis, inquit, me occidere. Quo ipsi vos conuincitis non esse filios Abrahæ, à cuius moribus huiusce modi facinus alienum fuit. Me hominem, deum se tacuit quem non possent occidere, sed me hominem quem videtis potestis

Universidad de Deusto
Biblioteca

occidere,& quem nō videtis deum potestis offendere. Sed attende nimiam peruersitatem. Qui veritatem,inquit,loquutus sum vobis. Ergo filij mendaces eum qui loquitur veritatem quærunt interficere,propter eam quā loquutus est veritatem. Et non propter quamcunque veritatem,sed propter eam veritatē,inquit, quā audiui à deo. Veritatem illis loquebatur, quum se ad patrem illis annuntiābat. Et hanc veritatē à deo audierat,quia ipse qui est veritas à deo patre genitus erat. Audire enim illius à patre nihil aliud est quām esse à patre. Quæritis,inquit, me interficere,me talem hominem. Hoc Abraham nō fecit,imō longe aliam mentem, alium habuit spiritum huic vestro spiritui cōtrarium,quo vos me quæritis interficere. Ille cōsūmandus & hinc exiturus nō acceptis promissionibus à longe me aspexit oculis fidei,à longe me salutauit flens,& cōtēs beatos fore oculos qui me fide visuri erāt, & crediturī in me quē vos quæritis interficere. Vos facitis opera patris vestri. Adhuc nō dicit quis est iste pater eorū. Vbi Chrysostom⁹:

Dicit hoc dñs volens eis auferre superfluam gloriam de Abrahæ carnali cognatione, & suadere eis vt nō vltrā spē salutis habeāt in hac cognatione,sed in ea quæ est secundū adoptionē. Hoc enim eos ꝓhibebat venire ad Christū, ꝙ æstimabant cognationē Abrahæ sufficere sibi ad salutem.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati,unum patrem habemus deum.

Hic ostenditur Iudæos non esse filios dei. Vbi duo notantur. Vnum est,diuinæ filiationis præsumptuosa assertio. Alterum,falso arrogatæ diuinæ filiationis confutatio, ibi:Dixit ergo eis Iesus.

Circa primū dicit Augustinus:Cœperant Iudæi vtcunque cognoscere, non secundum carnis cognationem filios dici,sed secundum vitæ institutionem. Consuetudo autem scripturarum est fornicationē spiritualiter appellare,quādo diis multis & falsis anima tanquā prostitota subijcitur. Vnde & dicunt:Nos ex fornicatione non sumus nati. Hoc contrarando responderunt. Quum enim prius dixissent:Pater noster Abraham est, & audissent:Si filij Abrahæ estis, opera

Fornicatio spiritualis.

opera Abrahæ facite,iam maiorem sibi adrogant patrem quām fuerat Abraham,scilicet deū,& non ex fornicatione spirituali,scilicet ab idolatris se prodiisse. Quasi ad inuicē colloquuti dixerint:Quoties nominauerimus Abraham,dissimilitudinem vitæ illius nobis obiiciet. Dicamus deum patrem nostrū,& videamus quid nobis respondeat. Vnum,inquiunt,patrem habemus deum. Iactauerunt ergo se semper deum coluisse, qui Israel suum primogenitū appellauit. Porrò si dicendo, nos ex fornicatione non sumus nati,se iactanter aliis Abrahæ filiis de Agar,seu Cethura progeniti præferant de carnis origine iterum gloriantes, potuisset dominus ostendisse eos ex fornicatione progenitos. Nota enim est historia quòd Thamar nurus fuit Iudæ,& quòd ipse ex ea genuit Phares & Zarā, nescions eam quæ esset. Quæ dum ab eo concepisset hos geminos, nuntiatum est ei:Fornicata est Thamar,& videtur vterus eius intumescere. Quis autem nesciat, quòd ex illa fornicatione nati sunt Iudæi,qui nūc audent dicere:Nos ex fornicatione non sumus nati? Reuera tamen fornicata est Thamar. Et istud cōmemorando potuisset confutare superbos,nisi quia prior ipse facere voluit,quod postmodū per apostolum suum mundo traditurus erat,dicētem:Neminī dantes vllam offensionē. Non hoc ego eorū mendacium re-larguit,sed instat vt ostendat ꝙ non sunt ex deo.

¶ Circa secundum, quod est,diuinam sibi ad adrogantiū filiationem confutatio,subditur:

Dixit ergo Iesus:Si deus pater uester esset, diligeretis utique me,ego enim ex deo processi & ueni. Neque enim à meipso ueni,sed ille me misit.

Si deus,inquit, pater vester esset,diligeritis vtique me? Nihil verius. Hæc enim æqualia sunt, deum patrem habere, & dei filium diligere: & ita inuicem consequuntur & cohærent sibi, vt neutrum sine altero esse possint. Vnde & hoc modo conuertuntur. Si deus pater vester esset, diligeritis me: & si diligeretis me, vtique deus pater vester esset. Omnis enim filij dei inuicem diligunt, vtpote vnum habentes adoptionis spiritum, siquidem nec aliter filij dei esse possent,nisi habēdo dilectionem ad inuicem.

Exod. 4.

Iudæi ex fornicatione nati.

Gene. 38.

2. Cor. 6.

Reuer. Iudæos nō esse filios dei.

Amplius autem & incomparabiliter illum vnum & vnicum, propriúmque & consubstantialem dei filium omnes diligunt, nempe per quem eundem adoptionis spiritú percipere meruerũt, quia quod solus erat per naturá hoc multis fratrib⁹ idulsit, vt filij dei nominẽtur & sint per gratiã.

Quod discernitur filij adoptionis.

In huius vnici filij dilectione filios suos adoptiuos deus pater discernit à filiis diaboli. Rectè ergo ait: Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Et adiecit ob quam iure debeat diligi causſam. Ego enim, inquiens, à deo processi & veni. Quod ait, à deo processi, ad incorporalis natiuitatis retulit nomen. Vnde August. Quod de deo processit verbum, æterna processio est. Ab illo enim processit vt verbum patris, & venit ad nos, quia verbum caro factum est. Aduentus eius, humanitas eius. Mansio eius, diuinitas eius. Dicitis deum patrem, cognoscite me vel fratrem. Et si nondum me vt deum aut dei filium vultis venerari, at saltem me vt fratrem diligite. Itaque dicens: Ego à deo processi & veni, diuinam pariter & humanam in se Christus expressit naturam. Processit enim ex deo æterna processione (vt dictum est) & venit ad nos in carne. Venire enim humanitatis est, sicut manere diuinitatis. Processit ergo à patre & venit, quia à patre in mundum missus est,

Deute. 18. sicut subdit dicẽs: Neque enim à meipso veni, quod faciũt prophetæ mendaces qui cuncta per tumorẽ animi sui cõfingunt, adrogantia depraũati, sed ille me misit.

Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

Quasi dicat: Dũ vobis loquor & dico: Ego ex deo processi & veni, neq; enim à meipso veni, sed ille me misit. Et illud: Quia solus non sum, sed ego & qui me misit pater: & quia ego non de deorsum neque de hoc mũdo vt vos, sed de superius sum. Et quia principum qui & loquor vobis. Quare istam loquelã meam non agnoscitis? Quare in statera rationis non appenditis, vt sciatis vtrum vera an falsa

Deut. 18. fiat? Nunquid legem non habetis docentem, & signum vobis dantem quo cognoscere debeatis verbũ prophetæ quẽ deus non misit? Habetis planè, sed hoc interest, quia nõ potestis audire sermonem meum, videlicet præ odij magnitudine

Iudei odio cæci.

tudine quo ego vobis grauis sum ad videndum, & sermo meus ad audiendum. Ideo autem audire non poterant, quia corrigi credendo nolebant. Non ergo mirum, quòd loquelam meam non cognoscitis, quia deus pater vester non est. Omnes enim quorum deus pater est, sic possunt audire sermonem meum, quo modo potest esuriens delectabilem capere cibum. At verò si vobis mea grauis est lo-

Quorũ pater deus.

quela, & cor vestrum hanc ferre nõ sustinens quasi præ labore succumbit, quis sit pater vester quod hactenus tacui, satis euidenter erit manifestum.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris uestri uultis facere.

Hic Iudæi ostenduntur esse filij diaboli. Vbi primò Iudæis pater esse diabolus pronũtiatur. Secundò, ad hoc probandum ratio duplex adsignatur, ibi: Ille homicida erat.

Circa primum dicit: Vos ex patre diabolo estis. Vbi primum admirari est sapientiam & mansuetudinẽ filij dei tantum iustitiæ fulmen absque cõtentionis tẽpestate iaciẽtis. Dixerãt illi: Nemini seruiuimus vnquã. Non dixit eõtrà: Falsum est, seruitis enim Romanis: vel, seruis estis peccati. Deinde: Pater noster, inquiunt, Abrahã est. Non respõdit: Abraham pater vester nõ est. Item & hoc dicere ausi sunt: Vnum patrẽ habemus deum. Non opposuit: Nequaquam patrem habetis deum. Nusquam contentiosè occurrit, sed circumitu sanè & iustæ rationis eos qui sibi videbãtur sapientes in astutia eorũ comprehendens acerbius eos quã æstimare poterãt percussit, dicens: Vos ex patre diabolo estis, non nascendo, sed imitando. Nam consuetudinis est scripturæ, ex imitatione vel similitudine filios appellare, iuxta illud: Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethea. Et quidẽ omnis homo inquantũ à deo creatus est, bonus est: inquantũ verò peccando volens se diabolo subiicit, patrẽ habet diabolum. Quũ ergo præmisisset: Nunc autem quæritis me interficere, tãdẽ ad hoc venit vt diceret: Vos ex patre diabolo estis. Ac denuò subiungit: Desideria patris vestri vultis facere. Nemo autẽ inter eos erat qui putaret ad te ptinere quod dicebat: Vos ex patre diabolo estis.

Contẽtionẽ Christus vitauit.

Iudæi vt filij diaboli.

Ezech. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hac cauſſa poſita, talibus Abrahæ filiis veritas hoc dixit, & non ſine autoritate ſcripturæ. Si enim, qui contra
2. Re. 21. ſanguinem Naboth Iezraelitæ falſo teſtificati ſunt, rectè filij diaboli dicti ſunt, quanto magis iſti rectè filij diaboli dicendi erant, qui & hominē incomparabiliter meliorem quàm Naboth interficere quærebant, & adhuc deum patrem ſuum dicebant? Nec dubium quin maioris iræ ſit eſſe filium diaboli, quàm ſeruū peccati. Nam omnis filius diaboli ſeruus peccati eſt, non autem omnis ſeruus peccati propriè dicitur filius diaboli. Etenim quum omnis qui facit peccatum ſeruus eſt peccati, differt tamen plurimum vtrum optet liberari quis, & pro hoc ſupplicet liberatori, an ipſum peccatū diligat, & oderit conditiones libertatis. Itaque ſicut maioris eſt gratiæ dici, vel eſſe filius quā ſeruus dei, ſic econtrà maioris eſt iræ quod nunc veritas ait inimicis ſuis: Vos ex patre diabolo eſtis, quàm quod ſuprà dixit: Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.

Non omnis ſeruus peccati, filius diaboli.

Proinde ſicut hi de quorum cordibus perfecta charitas foras mittit timorem, rectè nominātur & ſunt filij dei, ſic econtrà iſtis quia diligenter faciunt iniquitatem, odiētes & interficere quærentes liberatorē, rectè dicitur: Vos ex patre diabolo eſtis, quia videlicet ei non tātum peccatum faciendo obſequimini vt ſerui, ſed & peccatum veſtrum defendendo, libenter adhæretis vt filij, & deſideria eius vultis facere, ſcilicet ad modum filiorum qui libenter exquirunt vt faciant quod patri ſuo delectabile. Et quænam ſunt eius deſideria, ſubdit:

Ille homicidia fuit ab initio, & in ueritate non ſtetit, quia non eſt ueritas in eo.

Hic ratio duplex inducitur ad probandū Iudęos eſſe filios diaboli. Sicut enim ille ab initio fuit & eſt homicida, ſic & Iudæi erāt homicidæ quærētes dominū interficere. Secūdò, ſicut ille fuit & eſt mēdax, ita & iſti qui impudēter in hac diſputatione cōtra veritatem multi mētiti ſunt.

Diabolus vt homicida.

Quoad primum dicit: Ille homicida fuit ab initio. Vidite ò Iudæi cuius filij eſtis, qui talia facere deſideratis. Quæritis enim me occidere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis. Hæc erāt deſideria diaboli, quia & ipſe inuidiæ

inuidiæ homini & occidit. Nam & Euam per ſerpentem ſeduxit, & per illam veram decepit, ſicq; occidit eū, quia ex iuſto peccatorem, & ex immortali fecit mortalem. Ergo homicida ab initio, id eſt, in primo homine ex quo potuit homicidium fieri. Non enim poſſet occidi homo, niſi prius fieret homo. Non autem ferro acciactus diabolus contra primum hominem venit, ſed lethifera perſuaſione armatus, nec gladio, ſed verbo necauit. Noli ergo putare non eſſe homicidium, quando fratri malū perſuades. Vos autem ideo fœtitis in carne, quia non poteſtis in mente. Vbi Orig. Perpende autem non propter aliquem hominem ſingulariter tantum, ſed pro toto genere quod peremit inquantum in Adam omnes moriuntur, verè dictus eſt ab initio homicida. Auguſt.

Quoad ſecundum dicit: Et in veritate non ſtetit. Quid eſt ſtare in veritate, niſi veritatem amare. Stare vel eſſe in Chriſto, id eſt, Chriſtum diligere qui eſt veritas. Sciēdum quippe eſt, quod hæc præpoſitiuncula, in, ſemper conglutinationem dilectionis ſignificat, ita vt nunquam deus in aliquo niſi electo & dilecto, nunquam aliquis niſi electus & dilectus in deo ſine in Chriſto, velut nunc in veritate ſtare aut eſſe autoritate ſacræ ſcripturæ dicatur. Igitur præmiſſo quia ille homicida erat, mox ſubiungitur: Et in veritate non ſtetit, vbi eius multiformis iniquitas primo nomine quod eſt homicida, exprimitur. Rupert.

Itaque in veritate non ſtetit, quia veritas non eſt in eo. Prolapſus eſt enim à veritate, quia noluit permanere in originis ſuæ ſanctitate. Factus fuerat ad imaginē & ſimilitudinem dei, ſed ſuperbiendo: & ſi imaginem retinuit, ſimilitudinem certè amiſit, quia ex angelo iuſto & bono, diabolus iniuſtus, peruerſus & malus effectus eſt.

De quo adhuc ſubditur: Quum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mēdax eſt & pater eius. Hoc eſt: Quum loquitur aliquid, hoc ſine dubio eſt mendacium. Omne enim quod loquitur iſte mendax homicida, mēdacium eſt, etiam ſi ſit aut euenire quippiam eorum quæ eſſe vel futura eſſe dixerit. Nihil enim corde ſimplici, nihil omnino loquitur abſque intentione fallendi. Diabolus ſemper mē dax.

Sed vnde mendacium accepit vel didicit? Ex propriis

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquit, loquitur, quia mendax est & pater eius. Hoc est, ex proprio corde confingit, & ita mendax est, vt mendacij quoque sit pater. Quasi diceret: Idcirco dixi diabolū mēdacē, mendaciū loqui ex propriis, quia pater eius est, subaudis, mēdacij. Pater dico, id est, autor & inuentor. Superbia nāque tumēs, maluit refuga fieri patrē mēdacij, quàm apud altissimū patrē veritatis persistere inter filios dei. Et hoc modo pater mēdacij illud sibi videbatur adipisci quod dicebat in corde suo: Similis ero altissimo, si quū ille veritatem de se genuisset, ipse ecōtrario mēdacij pater existeret. Nec tamen dici potest mendaciū diaboli filius, sicut deus pater dicitur & est pater veritatis, id est, consubstantialis sibi filij per quem fecit vniuersa, sed dicitur diabolus & est pater mendacij, vt accedētis autor & inuentor vitij, per quod nullam omnino subsistātiam, & ne muscam quidē aut extremum vermiculum fecit: sed quædam eorū quæ à deo facta sunt nequiter infecit, nempe angelos ei consentientes, & homines suo mendacio fraudulenter deceptos.

Esaiæ. 14.

FERIA SEXTA POST DO. INVOCAVIT.

Ioan. 5.

ERat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

Præsens sancti Euāgelij lectio duo veneranda miracula comprehendit. Quorum vnum memoratur factum per ministerium angeli. Alterum, per Christum filiū dei, ibi: Erat autem quidam.

Circa primum duo describuntur. Vnum, miraculi sequentis tempus & locus. Alterum, languori sanando descensus angelicus, ibi: Angelus autem.

Circa primum dicitur in litera: Post hæc erat dies festus Iudæorū, videlicet post miraculū à Christo in Galilæa in sanatione morientis filij Reguli perpetratum, erat dies festus Iudæorum. Vbi Theoph. Ascendit ad diē festum in Ierosolymam dominus, partim ne videretur aduersarius esse legi, sed comparere cū cæteris diem festū agens partim, vt plures per signa & doctrinas alliceret, & maximè turbam simplicium. Solebant enim conuenire & rustici & opifices, qui per regionem & ciuitates aliis diebus erant occupati. De loco subditur:

Est autem Ierosolymis in probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habent.

Est, inquit, Ierosolymis in probatica (sic habent exēplaria correcta) pro eo quod est, ad probaticam. Nō putes has duas dictiones, probatica & piscina, esse adiectiuum & suū substantiuum. Graeca vox est probatica, & dicitur à probaton, quod ouis interpretatur: probatica verò Latinè dicitur pecualis, & significat locū ouium, quæ illic ad sacrificium cōgregabantur. Siquidē præter cætera sacrificia singulis diebus duo agni immolabātur, & proinde locū habere oportebat idoneū, vbi huiusmodi victimæ cōtinerentur. Erat ergo iuxta hūc locū piscina, id est, natatoriū vel lac*, i quo ministri tēpli hostiarū carnes & iteſtina lauabāt. Probatica piscina. Theoph.

Quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida. Quod Latinè dicitur domus frugum. Apponit euāgelista Græcè dictioni cognomē Hebraicum. Decebat sanè baptismū dari quo peccata purgantur, cuius imago præsignata fuit in illa piscina, & aliis pluribus. Et primum quidē dedit deus aquam expurgantē corporum sordes, & inquinationes non existē tes & opinatas, puta eas quæ erant à contactu funeris, & quæ à lepra & ab aliis talibus. Deinde infirmitates diuersas per aquas facit dissolui, prout hic patet. Volēs enim de* propinquius adducere ad baptismi donum, nō solum hæc inquinamēta mundat, sed etiam ægritudines sanat. In hac enim piscina (id est, baptismo) emundari & ablui necesse est hostias viuentes, scilicet credentiū animas, vt in cœlesti templo deo rite offerri & esse possint acceptæ: Sequitur. Chrysost. Figuræ baptismū præsignantes.

In his iacebat multitudo magna languentiū, cæcorū, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

Id est, ad hoc piscina hęc porticus istas habebat, ne multitudo laguentium ad cœlestis remedij opificem piscinam excubans tectum non haberet, ne opem supernam expectare nō liceret æstu vrente, vel turbine aut pluuia de subuido vrgente. Longa enim erat supernæ visitationis expectatio. Porrò moraliter multa genera languentium in

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem iacuerunt: cæci scilicet, qui scientiæ lumine carét. Claudi, qui ad ea quæ iubentur implenda vires nó habét. Aridi, qui supernæ dilectionis pinguedine carent. Igitur

Piscina myst.

piscina illa sacra in qua hostiæ lauabantur (vt dictum est) vniuersas Iudaici populi ceremonias, vniuersum veterú sa crificiorum ritú significat, quæ quú vmbræ essent futurorum, ita antequã Christus descenderet, & in semetipso legem impleret neminẽ poterant iustificare, sicut nec piscina illa ante descensum angeli neminem poterat sanare.

5. portic⁹ myst.

Quæ sicut quinq; porticibus cingebatur in quibus dicta iacebãt multitudo expectantium aquæ motú, ita lex Moysi cuius quinque libri sunt, peccatores interim cohibebat sacrificiis illis vmbraticis emundari non valentes, donec veniens Christus ea quæ sacrificiis illis præfigurabãtur, in veritate perficeret. Vel certẽ quia non solum illos qui sub lege Moysi fuerunt, sed & cunctos qui ante legem & ab initio mundi electi per fidem deo placuerũt Christus dei filius saluare venit, & omnibus erat necessaria passio Christi, bene quinque porticus erant, & in omnibus languẽtes iacebant expectãtes aquæ motum, quia videlicet ante aduentum Christi in quo sexta mundi ætas incipit, quinque ætates fuerunt, quarum in nulla defuisse credẽdum est fideles & iustos viros, qui circa eandem spem repositi salutarem nostri redemptoris expectabant aduentum.

¶ Circa secundum, quod est, languori sanando descensus angelicus, subditur:

Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui primus descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

Hic redditur ratio quare iacebat ibi multitudo languẽtium, videlicet propter beneficium speratæ sanitatis, quod ex angeli descensu expectabatur, qui secundú tempus descendebat in piscinã. Quo tẽpore descẽdebat nescitur, attamen certú tempus significari videtur, dicendo, secundum tẽpus. Tunc enim sanctæ ciuitati & templo præsides euidenter aderant angelicæ virtutes priusquãm ob admissum in Sal-

uatorẽ crudele necis sacrilegium recessissent inde omne cœli præsidiú, quo facto (vt Iosephus quoq; testatur) auditæ sunt à sacerdotibus ante lucẽ in templo conclamã tes: Transeamus ex his sedibus. Notandum verò est q̃ non esu hostiarú, quæ illius piscinæ aqua lauabãtur, sed ex eadẽ qua & hostiæ lauabãtur aqua, sanabatur vnus, quicúque post motionẽ eius primo descẽdisset infirmus. In quibus tantú continetur mysterium tantumq; sacramentum, quanto opus habebant illæ quæ cœlesti tẽplo inferendæ erant hostiæ vinæ, scilicet animæ & corpora sanctorum, & quanto opus habemus omnes nos homines, qui vniuersi ex primo parente nostro graué languorem, verã & omnimodam tam corporis quàm animæ contraximus infirmitatẽ. Lib. 7. de Iuda. bel. c. 27. Lauacri salutaris typus.

Scimus autem & credimus, quia dominus noster Iesus Christus qui iuxta prophetam magni consilij angelus vocatur de cœlo venit, & à patre exiuit, venit, inquã, in populum Iudæorú de illo carnem assumens, & eodem descensu suo dũ prædicat & adnuntiat salutẽ & pacem, mota est gẽs inquieta, & veracis suæ doctrinæ impatiens, versa in seditionẽ morti tradidit vitæ largitorẽ. Quã ille morte sua mũdo cõdidit vitæ sacramentũ, vt in morte eius humanũ genus baptisaretur, id est, omnes qui diuersis retro temporibus (vt dictũ est) collecti, quinq; libris Mosaicæ legis testificatam hactenus expectauerant gratiã dei. Huius planè mysterij figuram præferebat illa magna & diuina res, quã supernæ claritatis diligens inspector sacer euãgelista Ioannes nequaquam prætereundam arbitratus est. Esaiæ. 9. Angel⁹ descendens Christus.

Itaq; (vt dictũ est) nõ poterat illos piscina sanare, nisi angelo in piscinã descendente, quia per legem cognitio peccati tantũ, gratia verò remissionis nõ nisi per Iesum Christum poterat donari. Lex enim quid agendũ esset, quidve euendum docuit. Gratia autem & fides dominicæ passio nis sanat omnes iniquitatum nostrarum infirmitates.

Notandum verò est quod dicitur, quia qui primus descẽdisset in piscinã post motionem aquæ sanabatur. Vnus (inquit) ex tãta languentiũ multitudine sanabatur. Quo nimirũ omniũ qui ab initio seculi per Christũ saluãtur, vna eademq; fides recte significatur. Nam vnus dominus, vna fides, vn⁹ in omnib⁹ electis est spiritus, & idcirco omniũ ele Ephe. 4.

ctorũ siue mortuorũ siue virorũ, siue antè siue post Christi passionẽ vocatorũ vna ecclesia, & vnũ corpus est. Igitur in hoc loco tã pulchra tamq; splẽdida suæ passionis figura illustrato, quid fecerit dominus, ex sequentibus audiamus.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc quum uidisset Iesus iacentem, & cognouisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine hominem non habeo, ut quum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dum uenio enim ego, alius ante me descendit.

Postquã in præcedẽtibus narratũ est insigne miraculum factum ministerio angeli, hic consequẽter subiungitur miraculum factũ per Christũ filium dei. Vbi quatuor per ordinẽ describuntur. Primum est, erga languidũ mira Christi benignitas. Secundũ, collata languẽti perfecta sanitas, ibi: Dicit ei Iesus. Tertium, miraculũ calumniantium iniqua peruersitas, ibi: Erat autẽ sabbatum. Quartum, Cõseruandæ sanitatis ostensa facultas, ibi: Postea inuenit eum.

Circa primũ, quod est, erga languentẽ mira Christi benignitas, dicitur: Erat autẽ quidã homo ibi triginta & octo annos habẽs in infirmitate sua, & cætera quæ sequuntur.

Languidi cõstantia.

Vbi Theophylact. Stupenda paralytici cõstantia, annos habebat triginta octo, & quotãnis liberari à morbo expectans assidebat, & impendiebatur à potentioribus præuentus, nec tamẽ destitit, neq; desperauit. Ideo & dominus interrogat eum, volens nobis hominis patientiam demõstrare. Nõ enim interrogat quasi discere quidpiam vellet. Hoc enim nõ modo superfluum esset, sed & insipiens, quærere an æger velit sanari. Factum est ergo vt monstretur nobis hominis æquanimitas & patientia. Quid igitur ille? Vtique multa cum mansuetudine respondet. Etiã, inquit, domine, Volo quidem, sed non habeo hominem qui me posset in aquã inferre. Nihil blasphemũ respondit, non arguit Christum vt stultã interrogationem interrogantem. Non maledixit (vti multi pusillanimes) dici suæ natiuitatis, sed mã-

suete & placide responsum dat, tametsi nesciret quisnã esset qui interrogabat. Nunquid non hoc solum existimauit vtilitatis sibi accedere forsassis vt inferret illum in aquã, & propterea blandè Christo loquitur? Non autem dixit ei Christus: Vis sanabo te? vt non videretur gloriam quærere. Nec confestim ipsum à principio sanauit, sed primum eum familiarem sibi facit per interrogationẽ futuræ fidei viam faciens. Non autem expetit fidem, vti in cæcis fecit dicens, creditis quia hoc possum facere vobis? quia hic nõdum nouerat eum manifestè quis esset. Nã illi quidem ex aliis eius virtutem cognoscentes conuenienter hoc audierant. Alij verò nondum eum cognoscentes, sed per signa cogniturí post miracula de fide requiruntur. Hũc, inquit, quum vidisset Iesus iacentem, & cætera quæ sequuntur. Quæ vt ad sensum mysticũ referantur, quibus putas oculis illum qui per hunc hominem significabatur magnũ languidum Iesus vidit? Vtique oculis gratiæ & misericordiæ suæ vidit hunc magnum per orbem terræ languidum quũ in cœlum ascendisset, prospiciẽs de excelso sancto suo, de cœlo in terram aspiciẽs, vt audiret gemitus cõpeditorum, vt solueret filios interemptorum. Tũc, inquam, prospexit, tunc vidit & cognouit, quia multum tẽpus haberet, videlicet, quia tempus miserendi eius adesset. Quẽ suum respectum rectè per hoc innuit, quod prædicto homini familiariter dicit: Vis sanus fieri. Et quidem desiderium pauperũ iam exaudierat. Quo modo ergo manifestam omnibus huius languidi voluntatem nescire poterat?

Chrysost.

Matt. 9.

Verum ad hoc interrogat & ad hoc solum dicit, vis sanus fieri, vt postẽdat quòd de homine nihil amplius debeat quæri, id est, non qualis persona, vel ex qua gente vel loco sit, sed hoc solum, vtrum peccata relinquere, iustitiamq; velit operari. Nam in omni gente qui timet deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

Quid quæras à pœnitente.

Act. 10.

¶ Circa secundum, quod est collata languenti perfecta sanitas, subditur:

Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum & ambulabat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Surge, inquit. Imperat non solum homini, sed etiam naturæ, quoniam non erat in voluntate & potestate languidi surgere, sed dicendo surge, morbū abstulit, & contulit vim surgendi. Tolle grabatum tuum, inquit, in quo perfectio sanitatis significabatur, vt ita sanus effect⁹ esset, vt qui ante nō potuit vsq; in piscinā seu natatorium descēdere, ipse tolleret lectum suum. Et ambula, inquit. Non solum vires ad surgendum & tollendum grabatum, sed ad ambulandū cum onere grabati collatæ sunt. Vbi Chrysost.

Sanitas perfecta.

Non solum sanat, sed & lectum portare iubet, vt credibile faceret miraculum, & nullus existimet phantasiam esse quod factum est. Non enim nisi certissimè compacta essent membra lectulum ferre possent.

Audiens autem languidus quoniam cū potestate, & velut iubens, dixit: tolle grabatum tuum. non derisit, dicens: Angelus descendit, & turbat aquam, & vnum solum curat, tu autem homo existēs ex solo præcepto speras te plus angelis posse? Sed simul vt audiuit credidit. Nō enim secum murmurauit & dixit: Me iubes surgere, qui quum nūc triginta & octo annos infirmus habeam, & salutē nunquam sim assequutus, & sic repēte surgerem? Nil tale cogitauit, sed credidit ac surrexit. Vbi patet multum interesse inter sanationem quæ à domino, & eā quæ à medicis infertur. Illa quippe voce iubentis & mox impletur, ista verò per multa temporum interualla aliquoties perficitur.

Languidi obediētia.

Theoph.

Beda.

Porrò iuxta intelligentiā spiritualē, Homo iste multorū annorū infirmitate detentus, peccatorē quēlibet multorū grauium scelerū pōdere pressum designat, cui voce Saluatoris dicitur vt surgēs tollat lectum suū, & ambulet. Iuxta quē sensum lect⁹ noster intelligitur is, qui nobis vel in corporis ægrotatione, vel animi solatiū exhibuit. Hunc sanati portare præcipimur, vt ei quoq; in suis necessitatib⁹ adiutoriū subministremus. Itaq; ei qui à domino sanatur, dicitur:

Surge, & vitiorum torporem quem quasi quendam languorem diu sustinuisti excute, & ad virtutum exercitium erigere. Tolle lectum tuum, porta proximum tuum, eius infirma patienter tolerando, à quo & ipse diu multumq; es sustentatus. Dicente Apostolo: Alter alterius onera portate. Ambula, quotidianis bonorum operum profectibus de virtute in virtutem alacriter progrediendo, ambula, supernam patriam desiderando, & ad videndam faciem tui conditoris strennue properando.

Galat. 6.

¶ Circa tertium, quod est, miraculū calumniantium peruersū iniquitas, subditur:

Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum & ambula.

Mira sanè Iudæorum dementia, & peruersitas detestanda. Quum enim ad tam inopinatam hominis tam diu languentis sanitatem credere, & diuinam potentiam venerari debuerant, econtrariò scandalizantur, saluatorem pariter & saluatum calumniantur. Huic sanitatem, Christo clementiæ & virtutis gloriam inuidentes. Proinde Saluatorē calumniantur q̄ die sabbati languidū curasset, lectúmque suum præceperit tollere, sanatum vero reprehēdunt, quia sabbato grabatum portauerit. Vbi Augustinus:

Dementia Iudæorū.

Non calumniabantur domino, q̄ sanum fecisset hominē in sabbato, quasi qui eis posset respondere, quia si cuiusquam eōrum iumentum in puteum cecidisset vtique die sabbati eruret illud & saluaret, sed eum qui portabat grabatum suum reprehendunt. quasi dicerent: Si sanitas non erat differenda, nunquid & opus fuerat impetrandū? Sed ille autorē sanitatis suæ obiiciebat calumniantibus, dicēs:

Cur sanato calumniantur.

Qui me sanū fecit ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum & ambula, quasi diceret: Quare illius nō acciperem iussionem, à quo acciperam sanitatem? Vbi Chrysostomus:

Nimirum si malignari vellet poterat dicere: Si crimen est accusante eum qui iussit, & deponam lectulum. Sed & curationem vtique occultasset. Etenim sciebat eos non ita morderi ex sabbati solutione, sicut ex sanatione infirmitatis. Sed neque hoc occultauit, neque veniam petiit, sed clara voce beneficium confessus est. Illi vero maligne & insidiosè interrogant. Vnde sequitur:

Quis est homo ille qui dixit tibi, tolle grabatū tuum & ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba cōstituta in loco

Universidad de Deusto
Biblioteca

Malignitas Iudæorum.

Hic ostenditur malignitas Iudæorum istorum. Nam quum sanatus deo dixisset, videlicet, & quod se sanum fecit & quod dixit, tolle grabatum tuum & ambula, non interrogant, quis est ille homo qui te sanum fecit, quod hoc fuisset sanitatis autori ad gloriam, sed illud interrogant quod videri poterat patere calumniæ, scilicet, quis est ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum & ambula? Illud ergo manifestum tantæ virtutis beneficium dissimulare mallent, vtpote laudis & gloriæ eius caussam & materiam non leuem. Hoc autem sciri, hoc publicari & audiri: idcirco studebant, quia videbatur quòd quasi legitima accusatione in calumniam trahere possent. Is autē qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Fuerat tam longo tempore languore suæ paralysis immobilis, quòd non interfuerat prædicationibus Iesu. Hinc mirum non est, si eum quem non viderat non agnoscebat.

Iesus enim declinauit à turba constituta, id est, existente in loco vbi eum sanauerat. Non dicit quòd penitus abierit, vel elongauerit se à turba, sed declinauit, inquit. Vbi duo insinuat, videlicet, & quòd Iesus sanato languido declinauit, & quòd propter turbam ibi existentem abeundo mixtus est turbæ. Quod vtique dixit Euangelista, ad ostendendū quare ille sanatus non manifestauit tunc quis esset qui fecerat eum sanum: quia scilicet nec cognoscebat ipsum Iesum, nec ipse illic præsens remanserat, nec aduerterat qua via discesserat propter turbam ibidem existentem, & ita non potuit discerni & insinuari ab homine illo ab eo sanato.

Theo.

Subduxerat autem se Iesus, primum quidem vt ipso absente testimonium sanitatis ab ipso collatæ suspitione magis careret, & ne videretur ei gratificari ei. sed veritate testari, insuper ne præsens dominus inuidiam Iudæorū magis accenderet. Solet enim & aspectus eius eis inuidetur, non paruam inuidiæ flammam immittere inuidentibus. & propterea permittit eos de miraculo inquirere per seipsos. Porrò Iudæi reprehendentes quum factum inquirerent, multis sermonibus celebrius illud reddunt.

Vnde excitatur inuidia.

¶ Circa quartum, quod est, conseruandæ sanitatis acceptæ, ostensa facultas, subditur:

Postea

Postea inuenit eum Iesus in templo & dixit illi: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esset qui fecit eum sanum.

Postea, inquit, videlicet quàm sanus factus est, inuenit eū Iesus in templo. Videtur iste pius homo fuisse, qui curatus non secessit ad secularia, neque voluptati aut negligentiæ seipsum dedit, sed in templo cōuersabatur, quod maximæ religionis est signū. Nisi enī pius fuisset (vt dicit Theop.) exposuisset se voluptati & delitiis in domum currens, & effugisset Iudæorum insaniam ne illis rationem redderet, sed nihil horum deterruit eum vt desisteret à templo. Et quidem dominus Iesus, & in turba eum videbat & in templo. Ille autem languidus in turba Iesum non cognoscit, in templo cognoscit, in loco sacrato. Quia & si gratiam cōditoris & ipsi cognoscere volumus, & ad eius visionem venire, fugiendum est turba cogitationum & affectuum prauorum. Declinanda sunt prauorum cōuenticula, fugiendum est ad templum, vt nosipsos templum dei studeamus facere quos deus inuisere, & in quibus manere dignetur.

Languidū pietas.

Augustī.

Vbi Christum cognoscas.

Ecce, inquit, sanus factus es, iam noli peccare. Vbi primo discimus ex peccatis quidem primum natos hominū mores, deinde vera enarrari de gehenna, æternúmque esse supplicium. Vbi igitur nunc sunt qui dicunt, ad vnam horam peccato me oblectaui, qua ratione in perpetuum puniebatur, & tamen ferme integram hominis vitam in supplicij mensuram amplam impendit. Peccata enim non iudicantur tempore, sed ipsa delictorum natura.

Theoph.

Morbi primum ex peccato.

Quin & illud hic discimus, q̄ licet grauē luamus pro primis peccatis pœnā, & deinde iterū in eadē incidamus peccata, iterum grauiora patiemur, idque merito. Qui enim emendatus non est, ad maiora tormenta ducetur tanquā insensatus & contemptor. Et quare, inquit, nō omnes sic puniuntur? Etenim multos improborū videmus bene valētes corpore, & in delitiis ac p̄speritate viuētes. Verū quod illi nihil hic patiuntur, viaticum eis erit ad grauius suppliciū quod alibi ferēt, iuxta quod manifeste dicit Apost. Quum

Recidiuū grauius punitur.

Viaticū ad supplicia futura.

1. Cor. 11.

enim iudicamur à domino corripimur.i.hic erudimur, vt nõ cũ hoc mundo damnemur,in futuro,scilicet.Nam quæ hic fiunt admonitionis sunt, quæ autem alibi supplicioru.

Num mor bi omnes ex peccato.

Quid igitur ? Nunquid omnes morbi sunt ex peccatis? Non omnes quidẽ sed plures.Istius enim morbꝰ ex peccato venit cui dicitur : Iam noli peccare,ne deterius aliquid tibi cõtingat.Vbi ostẽditur quo modo sanitatẽ acceptã cõ seruare debeamus.Siquidẽ per abstinẽtiã delinquẽdi semper animæ sanitas seruatur,corporis autẽ frequẽter.Similiter & ille propter peccata suã paralisi correptus est,cui à

Matth.9. Heb.12.

Saluatore dictum est:Confide fili,remittuntur tibi peccata tua.Flagellat enim deus omnem filium quem recipit.

Aliquando autem ægrotant homines pro gloria dei manifestanda,sicut in cæco nato patet & Lazaro,dicẽte Christo:Infirmitas hæc non est ad mortem,sed pro gloria dei,

Ioan.11.

vt glorificetur filius dei per eam.

Nonnunquam verò ad probationem,& virtutis augmẽtum,quæ teste Apostolo in infirmitate perficitur. Exemplum huius patuit in sanctis Iob & Thobia. Vterque deo placuit,vterque flagellis examinatus ad maiorẽ sanctitatis gloriam excreuit.Interdum etiam quibusdam ad euitationem peccati, & virtutum custodiam ægrotationum dolo

2. Cor.12.

res immittunt, dicente Apostolo:Quando enim infirmor tunc potens sum. & rursum : Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.

Denique nõnulli ægrotationũ doloribus hic cruciari incipiunt,vt per tormenta temporalia ad perpetuos gehennæ transeant cruciatus. in quibus impletur quod per Pro-

Ierc.17. 2.Mac.6. Act.12.

phetam dicitur: Duplici contritione contere eos. Huius rei exemplum in Antiocho patuit & Herode.Quotiescunque autem secundum dei beneplacitum ægrotatione laboramus, discamus dij patris flagellis semper humiliter subiici, & iudicia illius iusta venerari, arbitrantes nos minus sustinere quàm meremur, illius sententiæ memores:

Iob.5.

Beatus homo qui corripitur à domino. Sequitur in litera:

Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esset qui fecit eum sanum.

Quid tandem fecerit iste qui prius interrogantibus Iudæis

dæis quis fecisset eum sanũ respondere nescivit, quid fecerit nunc postquam Saluatorem suum cognouit verum esse deum,verum filium dei,hic ostenditur. Abiit enim & nuntiauit Iudæis,quia Iesus esset qui fecit eum sanum. Nõ fuit piger in euangelizando quem iam cognouerat. Et vide quanta gratitudine eum Iudæis prædicet. Non enim dixit Iesus est qui dixit mihi tolle grabatum tuum , quod illi audire volebant,quia id eis crimen esse videbatur, sed prædicabat,& ingerebat auditoribus inuitis,quia Iesus est qui me fecit sanum,quod illi audire non ferebant. Silentio præteriit eam partem quã Iudæi criminabantur , & partẽ nulli patentem reprehensioni nuntiat insidiatoribus.

Lãguidus non ingratus. Theoph.

Hoc planè nunc facit,nunc adnuntiat Iudæis fidelis populus Christianus nomen & virtutem saluatoris sui Christi filij dei. Nunc etiam nolentibus & inuitis importunè scripturarum veritatem inculcat. Et si non proficit vt eos conuertat, exultat tamen quia scienter & constanter veritatem proloquens, cõsque conuincens de lege ipsorum & prophetis confundit,& obmutescere facit imprudentiam perfidorum. Ait hic Theophylactus votum exprimens:

Iudæis ecclesia quid prædicat.

Vtinam & nos adsequamur sanitatem qui paralytici,id est, dissoluti sumus , & ad omne opus bonum immobiles & inualidi,neque habemus hominem , hoc est humanam rationem,vtpote comparati iumentis, vt portet nos in piscinam pœnitentiæ & lachrymarum,in quam qui primus ingreditur,sanatur. Nam qui pœnitentiam differt in tempora posteriora non festinat hic pœnitere , qui procrastinat non adsequitur sanitatem. Primus igitur festina ingredi,ne te mors præoccupet.

SABBATO POST DO. INVOCAVIT.

IN *illo tempore assumpsit Iesus Petrũ & Iacobum & Ioannem fratrem eius.* Matth.17.

Præsens sancti Euãgelij lectio in tres principales partes diuidit. In prima describitur admirabilis & glorioſa Christi transfiguratio. In secunda electorum patrum notanda apparitio, ibi:Et ecce ap-

paruerunt. In tertia, veneranda de Christo, patris attestatio, ibi: Adhuc eo loquente.

Transfigurationis causſa.

Circa primū aduertendum ex præcedentibus quæ fuerit causſa glorioſæ transfigurationis Christi. Nam poſtquam Petrus confeſſus fuerat eum Christum filiū dei viui, exinde cœpit oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Ieroſolymā, & multa pati à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere. Et adſumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicēs: Abſit à te domine, non erit tibi hoc. Qui conuerſus dicit Petro: Vade poſt me ſatana, ſcandalū mihi es, quia non ſapis quæ dei ſunt, ſed ea quæ hominum. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Et poſt pauca ſubiecit: Filius enim hominis venturus eſt in gloria patris ſui cū angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundū opera ſua. Et

Hierony.

quia poterant Apoſtoli intra ſe dicere: Occiſionē & mortē nunc dicis eſſe venturam, quod autem promittis te adfuturum in gloria, in tempora longa differtur. Præuidens ergo occultorum cognitor quid poſſint obiicere, præſentem timorem præſenti compenſat præmio, dicens:

Triſtitiam ſpe temperat.

Amen dico vobis ſunt quidem de hic ſtantibus qui non guſtabūt mortem, donec videant filium hominis venientē in regno ſuo. Itaque volens monſtrare quid eſt illa gloria in qua poſtea vēturus eſt, eis in præſenti vita reuelauit

Chryſoſt.

ſicut poſſibile erat eos diſcere, vt neque in domini morte iam doleant. Quod ergo hic dicitur impletum eſt in tribus apoſtolis quibus dominus trāſfiguratus in mōte æternæ repromiſſionis gaudia oſtendit, qui viderūt eum in regno ſuo venientem, & ea claritate fulgentem in qua peracto iudicio videbitur ab omnibus ſanctis.

Propter hoc autem non prædicit nomina eorum qui aſcenſuri erant in montē, quia reliqui valde concupiſcerent ſequi exemplum illius gloriæ viſuri, & grauiter tuliſſent velut deſpecti. Et mox ſequitur:

Transfigurationis tempus.

Et poſt dies ſex, videlicet, à tēpore quo dicta ſunt hæc quæ præmittuntur. Ecce transfigurationis Chriſti tēpus. Nec tamē repugnat quòd Lucas poſt dies octo dicit Chriſtum transfiguratum, quia Matthæus & Marcus medios tantum

tantum ponunt dies, vnde & abſolute poſt ſex dies factum cōmemorat, Lucas vero primū quo hęc dominus promiſit, & vltimū quo ſua promiſſa cōpleuit, adiungit. Ideóque tēperantius loquens, fere octo dies ponit. Vbi Chryſoſt.

Ideo autem non confeſtim à facta promiſſione ſurſum cos ducit, ſed poſt dies ſex, vt relinqui diſcipuli nihil patiantur humanum, id eſt, aliquē inuidiæ motum. Adſumpſit, inquit, Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius.

Cur paucos aſſumpſit.

Non omnes adrantæ rei ſpectaculum adſumpſit, nec & Iudas proditor indignus intereſſet, nec à cęteris excludi ſine ſcandalo potuiſſet. Tres tantū adſumpſit, quia multi ſunt vocati, pauci vero electi. Sanē Petrū adſumpſit, nēpe eū à quo præ cæteris plus diligebatur. Ioannē, vt eū quē diligebat. Vnde etiā diſcipulus quē diligebat Ieſus in euāgelio eſt appellatus. Iacobū vero quia omniū apoſtolorū primus calicē paſſionis pro Christi noīe foret bibiturus. Sequitur:

Ioan. 21.

Et ducit illos in montem excelſum ſeorſum.

Hic deſignatur transfigurationis Christi, locus. Et creditur mōs ille dominica trāsfiguratione nobilis, eſſe mons Thabor, in regione Galilææ quatuor milibus paſſuum diſtās à Nazareth ciuitate, altus, in vertice planus, herbidus & arbuſtulis ſemper frondentibus amœnus. Apud Lucam habes, quia aſcendit in montem vt oraret. Et bene in mōtem oraturus, & ſic ſe transfiguraturus aſcendit, vt oſtendat eos qui fructum reſurrectionis expectant, qui regem in decore ſuo videre deſiderant, mente in excelſis habitare, & continuis precibus incumbere debere.

Mōs Thabor qualis.

Lucæ. 9. Beda.

Ergo qui deum contemplari deſiderant nō iaceant neceſſe eſt in voluptatibus, ſed ſupernorum fide, deſiderio & amore ſemper ad cœleſtia erigantur, & oſtendit ſuis quatenus gloriam diuinæ claritatis, non in huius ſeculi profundo, ſed in cœlo quærant. Ducuntur autē ſeorſum, quia viri ſancti toto animo & fidei intētione ſeparati ſunt à malis, funditūſque ſeparabuntur in futuro.

¶ Circa tertium, quod eſt, ipſa transfiguratio, & tranſfigurationis modus. Sequitur:

Et transfiguratus eſt ante eos.

Quia dominus, qui imminentem ſibi paſſionem & mor-

tem discipulis paulò antè prædixerat, etiam eos ad passionis suæ sectanda vestigia inuitauit, dicens: (vt præmissum est) Si quis vult post me venire abneget semetipsum. Hoc est, sensualem seu carnalẽ necesse est ponat affectũ carnis suæ, temporalia cõmoda non requirens, & tollat crucem suam, id est, passiones huius temporis propter me & propter spem vitæ æternæ non solũ non refugiat, quin & has vel etiam libens amplectatur, & sicut ego facio, ita & ipse sese his quodãmodo ferat obuium. Quæ omnia quũ adeò essent ardua, vt vel auditu solo fragilitati mortalium horroré possent incutere, futuræ gloriæ signũ ostẽdendo discipulorũ animos lenire, & futurorũ spe & desiderio bonorum corroborare & confirmare volens, corã paucis (quod vidissent condiscipulis suis manifestare & euangelistis describendum tradere, & toti mundo possent prædicare) in qualitatem gloriosam voluit transfigurari, simul ostendens futuram in sanctis corporum glorificationem.

Lenimentũ spei in labore.

Vbi enim via difficilis est, & viæ terminus iucundus & omnibus modis desiderabilis, finem hunc oportet viatoré prægnouisse. Nam & ipse Christus per passionẽ, & quidẽ duram & ignominiosam ad sui corporis glorificationẽ peruenit. Oportuit, inquit, pati Christum & ita intrare in gloriã suã. Vnde & Apostoli sancti fatentur & dicũt: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorũ. Propter hoc ergo cõueniebat vt discipulis suis ostẽderet claritatis suæ gloriã, cui etiã fideles seruos suos cõfigurabit, dicẽte Apostolo: Saluatorẽ expectamus dominũ nostrũ Iesum Christũ, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Sequitur:

Lucæ. 24. Act. 14.

Philip. 3.

Et resplenduit facies eius sicut sol, uestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.

Vbi Beda: Transfiguratus saluator non substantiam veræ carnis amisit, sed gloriam futuræ, vel suæ, vel nostræ resurrectionis ostendit: Qui qualis tunc Apostolis apparuit, talis post iudicium cunctis apparebit electis. Nam in ipso tempore iudicandi & bonis simul & malis in humana forma videbitur, vt videlicet impij quem spreuere, Iudæi quẽ negauere, milites quem crucifixere, Pilatúsque & Herodes quem

des quem iudicauere, queant agnoscere iudicem.

Notandum verò est, quia claritas illa qua domini facies sicut sol resplenduit in corpore ipsius fuit, & non tantum illius subin aere circumfuso. Siquidem vt Lucas habet, facta est dũ oraret species eius altera, quod esse non posset nisi immutatio circa eam fieret. Aliter tamen erat hæc claritas in vestimẽtis ipsius, & aliter in corpore: quia in corpore erat ab interiori, id est, à gloria animæ, sed in vestimentis erat ab exteriori, scilicet à superfuso splendore faciei. Vestes enim non erant glorificabiles, sicut ipsum domini corpus. Claritas enim illa quã in sui transfiguratione dominus adsumpsit claritas gloriæ fuit (vti doctores tradunt) claritas inquã gloriæ, videlicet, quantũ ad sui naturã & essentiã, non tamẽ quantũ ad modũ essendi. Claritas enim corporis glorioſi deriuatur ab animæ claritate secundũ B. Aug. quemadmodum claritas corporis Christi in trãsfiguratione deriuata est ab eius diuinitate, & à gloriæ animæ ipsius.

Vnde illa claritas.

In epistola ad Dios.

Verum quòd à principio conceptionis gloria animæ ipsius non redundaret in corpus, ex diuina dispensatione factum est, vt in corpore passibili redemptionis nostræ mysteria perageret, alioqui & impassibilis fuisset & immortalis. Non tamen propter hoc adempta fuit Christo potestas diriuandi in corpus animæ suæ gloriam. Et hoc quidẽ fecit quantum ad claritatẽ in transfiguratione, aliter tamen quàm in corpore glorificato, in quod redundat claritas ab anima sicut quædam qualitas permanens afficiens corpus. Vnde fulgere corporaliter non est miraculum in corpore glorioſo. Verũ ad Christi corpus in transfiguratione derinata est claritas à diuinitate & anima ipsius, non per modum qualitatis immanẽtis & ipsum corpus adficientis, sed per modũ passionis trãseuntis, vti quũ aer à sole illuminatur. Hinc fulgor ille in Christi corpore apparẽs miraculosus fuit, sicut & hoc quod ambulauit super vndas maris.

Cur nõ cõtinua claritas.

Nemo autem hinc putet maiorem fuisse claritatem vultus Moysi, quia scriptum est non potuisse filios Israel intẽdere in gloriam vultus eius, quàm fuerit in transfiguratione claritas faciei Christi, quam potuerunt apostoli intueri. Nam quòd claritas in vultu Moysi non potuit intueri, fiebat non quia maior esset, sed quia visum intuentiũ of-

2. Cor. 3.

Claritas alia Moysi & Christi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fendebat: sed claritas apparens in Christi facie visum intuentium non solum non offendebat, vti claritas solis offendit, quin & delectabat visum & confortabat. Et quum audis resplenduisse faciem eius sicut sol, non putes hanc domini claritatem in offensione oculorum solis claritati fuisse confimilem, sed ad exprimendā magnitudinē illius, sicut & sol claritate superat syderum omnium claritatem.

Luc. 9. Mysticè verò, quum audis ex Luca quod paulò antè ciratum est, videlicet, ascēdit in montē vt oraret. Et facta est dum oraret species eius altera, hoc ipso domini exemplo

Orātes vt transfiguramur. docemur oraturi in deum mente conscendere, vt postpositis cunctis seculi curis & datis in oblimionē vniuersis mūdi huius & carnis oblectamentis, desideriis sanctis in interiori homine renouati, ac veritatis splendoribus irradiati,

Orationis quāta vis. & ipsi quodammodo alterata nostræ mentis specie spiritu transfiguremur. Oratio etenim mentem serenat, abstrahit à terrenis, sanat à vitiis, subleuat ad cœlestia, capacem dignúmque reddit hominē cœlestibus donis accipiendis. Hinc B. August. Nullum credimus ad salutem nisi deo inuitante venire, nullum inuitatum nisi deo adiuuante bona operari, nullum nisi orantem dei auxilium promereri.

Theoph. Cæterum (vt ad sacræ lectionis literam redeamus) ex iam dictis patet cur in superioribus transfigurationē suam regnum dei appellauerit, quòd videlicet in ea ineffabilis eius potestas refulserit, & quòd verus & connaturalis filius sui patris ostensus sit, & quòd dignitas secundi aduentus in splendore faciei Christi ineffabili claruerit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et ecce apparuerunt illis Moyses & Helias cum eo loquentes.

Hic ponitur electorum patrum notanda apparitio. Vbi duo sunt consideranda. Vnum est, Moysi & Heliæ cum Iesu colloquutio. Alterum, conspectæ rei per Petrum probatio, ibi: Respondens autem.

Circa primum est notandum etiam hac ratione Christū transfigurari voluisse, videlicet vt gloriā suā ex parte ostēdendo ad eam desiderandam homines prouocaret. Adducuntur autem per ipsum ad gloriam, non solum qui post eum

eum fuerunt, sed etiā qui præcesserunt. Itaque eōgruebat vt suæ gloriosæ trāsfigurationi nonulli ex vtroq; testamēto ad hoc electi testes atque tātæ rei spectatores adessent. Ex patribus igitur vet. testa. electi & euocati sunt Moyses & Helias, qui vt dicit Lucas, visi sunt cum eo in maiestate. Non tamen eodē apparendi modo. Helias enim quondam è terris viuus in corpore adsumptus, & necdū mortuus in corpore apparuit. Moyses autē scriptura teste mortuus est, qualiter ergo ibi apparuit? Dicunt quidam ipsum pro tātæ rei dignitate à morte resurrexisse, & in corpore pariter & anima ibidē apparuisse. Alij autem hoc non admitteutes, dicunt ipsius animā duntaxat apparuisse relicto corpore.

Moyses & Helias apparentes. 4. Reg. 2. Deut. 34.

Et licet anima sine corpore, corporeo sensu non possit percipi, potest tamen duobus modis se exhibere visibilem. Vno modo per corpus adsumptū ex elementis, quo modo & angeli solēt mortalibus apparere. Alio modo per solam corporis humani similitudinem quam facit in sensu, sensum per hanc immutans. Sic ergo anima Moysi annuente deo sine assumptione sui corporis se potuit Apostolorum oculis conspicabilem exhibere.

Vt anima videtur.

Porrò certas ob caussas decebat hos duos ex omnibus retroacti temporis patribus euocari, vt videlicet dei filius ibidem in carne humana se exhibens, probaretur tam mortuorum esse dominus quàm viuorum, & suo tam mortuos quàm viuos parere imperio.

Cur Moyses & Helias euocati.

Secūdò, vt per hoc cōfutentur Iudæi calūniantes eum esse legis aduersārium. Nō enim Moyses adstitisset suo aduersario. Ad hæc, quia Iudæi dominū de dei blasphemia ipsi verè blasphemi falsò criminabātur, apparere ei cōueniebat in testimoniū ardētissimū diuini honoris zelatorē Heliā.

Tertiò, propter dominici aduentus confirmationem & adsertionem, vt probet se illum esse quē variis typis & lex præfigurauerat, & venturum prophetæ prænuntiauerant, inter quos vel præcipuus fuit Helias.

Deniq;, vt suspicionem tollat eorum, qui ipsum Christū Heliam, vel vnum ex prophetis esse mentiebantur.

Sed vnde cognouerūt Apostoli Moysen & Heliam esse quos ibi cernebāt? Nō enim ex imaginibus eorū vel protracturis hos nosse poterant, quandoquidē huiusmodi vel

quascunq; imagines habere apud Iudæos nefariũ & impiũ cẽsebatur. Dicit Theophylactus videri verisimiliter q; ex

Apostoli vnde nouerint Moysen & Heliam.

sermonibus quos tunc inter se cõferebant agnouerint eos. Fortassis enim alter eorum, puta Moyses dixit: Tu es cuius ego futurã passionẽ præfiguraui occiso agno, & Pharaone percusso. Alter autẽ Helias: Tu es cuius resurrectionẽ ego præfiguraui in viduæ filio per me à morte ad vitã reuocato. Vel vt dicit Ambro. cognouerunt eos interna reuelatione per domini maiestatem super eos veniẽtem. Ex quo videtur innui, quòd in futura gloria vnus alterum quẽ etiam nunquam ante viderat, agnoscet.

Christi passio cur excessus dicitur.

Cæterum, si quæras quid loquebantur Moyses & Helias cum dño. Dicit Lucas q; dicebant ei excessum quẽ cõpleturus erat in Ierusalẽ. Et vocat imminentẽ Christo passionem excessum propter excedentem ipsius charitatẽ, propter excedentẽ pœnarum acerbitatem, propter excedentem ipsius humilitatem qua tam ignominiosum mortis genus subiuit, & propter excedentem paupertatem, quia nudatus pendens nõ haberet vbi caput suum reclinaret.

Quid christo dicebant.

Loquebantur autem ei non tanquã indicãtes quod nesciret, sed eum suppliciter adorãtes & gratias agentes de aduentu eius in carnẽ, & de bona ipsius voluntate sic patiendi, Læti quia videbant tempus suæ redẽptionis adpropinquare, & nihilominus ei cõpatientes q; sua illa tam gratiosa facies erat conspuenda, sacræ manus ipsius & sacri pedes ferreis clauis dirẽ confodiendi, & illud sanctissimum diuinitatis templum viuum, tot vulneribus conficiendum, tam indignis modis foret violandum.

Hierony.

Considerãdum est hic, q; scribis & Pharisæis signum de cœlo poscentibus Christus dare noluit. Hic autem vt Apostolorum augeat fidem, dat signũ de cœlo Helia inde descendente quo ascenderat, & Moyse ab inferis resurgente.

Esaiæ. 8.

Quòd & Achas per Esaiam præcipitur, vt petat sibi signũ de inferno, vel de excelso. Cæterũ quid inter hæc Petrus Christi dilectione feruidus dixerit, subditur:

Respondens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Si uis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Heliæ unum.

Vbi

Vbi adsignatur secundum huius partis membrum, videlicet conspectæ rei per Petrum adprobatio. Vbi secundum Chrysost. est notãdum, q; apostolus Petrus quia paulò antè audiuerat, q; oporteret dominũ ire Ierosolymã & multa pati, adhuc timet pro illo. Sed post increpationẽ non audet rursum dicere. Propitius esto tibi, hoc ipsum tamen occultè alia via molitur. Nã quia videbat ibi multã quietem & solitudinẽ, cogitauit cõuenientem ibi esse stationem ex loci dispositione quod significat, dicẽs: Bonum est nos hic esse. Vult etiã ibi semper esse, & ideo tabernaculorũ meminit, dicens: Si vis faciamus hic tria tabernacula. Et bene dicit, si vis, meminit enim se paulò antè fuisse increpatum quũ nimis importunè cõsilium domino ingereret. Faciamus (inquit) hic tria tabernacula, cogitans si hoc fieret, nõ ascenderet Christus Ierosolymã: & si non ascenderet, non moreretur. Ibi enim sciebat Scribas ei insidiari. Confirmabat sibi cõfidentiã, quasi intra se diceret: Si quis nocere voluerit, habemus Moysen & Heliã nos adiuuantes. Moyses Aegyptios superauit, Helias autem de cœlo ignem deduxit, qui aduersarios suos consumeret. Et tales, inquit, erunt in inimicos si qui huc contra nos venturi sunt.

Quid Petru mouit morã suadere.

4. Reg. 1.

Hæc Petrus, nescius (secundum Lucam) quid diceret. Remigius Visã nãque domini maiestate, & illorũ sublimium Patrum præsentia adeò delectatus est Petr⁹, vt tẽporalia cũcta obliuioni traderet, & in perpetuum vellet ibi manere. Quòd si Petrus sic accensus est, quãta erit suauitas & dulcedo videre regem in decore suo, & interesse choris angelorũ & omnium sanctorum. In eo sanè quod ait Petrus, Domine si vis, deuotionem subditi & obedientis serui ostendit.

Errauit Petrus nolens dominum de mõte discẽdere, ne moreretur, qui iã prius ad hoc de cœlo descenderat, vt pro salute mundi pateretur. Errauit etiam volens q; regnũ cœlorum cõstitueretur in terra, quod dominus promiserat dare in cœlis. Errauit etiam in eo q; se & socios suos obliuiscitus est esse mortales, & absque gustu mortis subire voluit æternã fœlicitatem. Nescie bat sanè quid diceret, qui sine passione Christi beatũ se esse & regnaturum putabat. Puta Christum Petro respondere. Si hic manserimus Petre, pro phetarum verba quis adimplebit? Vbi illud erit? Foderunt

Petrus vt errauit.

Petri suasio importuna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus meas & pedes meos,& dinumerauerunt omnia ossa mea.Si hic manserimus,chirographū peccati quis diffipabit?quis debitum humani generis soluet? Oblitus Petre videris salutem proximorum , & omniū qui scripti sunt in libro vitæ . Non pro tam paucis deus factus est homo,nec tam exiguus erit numerus electorum. Vbi Beda:

Dei visio quàm desiderabilis.

O quàta fœlicitas visioni deitatis inter angelorū choros adesse perpetuo, si tantū transfigurata Christi humanitas, duorumq; societas sanctorū ad punctū visa delectet,vt eos ne discedāt etiā obsequio Petrus sistere velit.Qui & si pro stupore humanæ fragilitatis nesciat quid dicat, iusiti tamē sibi dat affectus indiciū. Nesciebat enim quid diceret, qui oblitus est regnū dei sanctis à domino nō alicubi terrarū, sed in cœlo esse promissum . Nec recordatus est se suosq; coapostolos mortali adhuc carne circūseptos , immortalis vitæ statū subire non posse,cui mēte excesserat q̄ in domo patris qui in cœlis est, domus manufacta necessaria nō sit.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Adhuc eo loquente , ecce nubes lucida obumbrauit eos.Et ecce uox de nube dicens:Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui,ipsum audite.

Hic ponitur venerāda de filio patris attestatio.Vbi tria notantur.Primum est,è sublimi de Christo testificatio.Secundum, prostratorum à gloria benigna confortatio ,ibi Et audientes. Tertium,de celando quod viderant saluatoris iussio,ibi:Et descendentibus.

Circa primum dicitur: Adhuc eo, nimirū Petro loquēte,ecce nubes lucida obumbrauit eos.& cætera quæ sequūtur.Vbi est aduertendū, quòd licet ex dilectionis feruore Petrus loqueretur,non tamen ei respōdetur, quia sine discretione loquebatur . Non enim dominus indiscreto seruori respondet. Vnde Hieronymus: Quia verò imprudenter interroganerat Petrus,propterea domini respōsionem non meretur,sed pater respondet pro filio, vt verbum domini compleretur. Testimonium perhibet de me qui misit me pater. Neque autem Moyses loquitur,neq; Helias, sed pater omnibus maior vocem emittit ex nube, vt discipuli credant vocem hanc nō aliunde, quàm à deo venisse.

Ioan.10.
Chrysost.

Ergo

Ergo vox patris de cœlo loquētis auditur,quæ testimoniū perhibeat de filio,& Petrū errore sublato doceat veritatē, imò in Petro cæteros Apostolos. Hic est,inquit,filius meus dilectus,huic figendum est tabernaculū,huic obtemperādum.Hic est filius,illi serui sunt,Moyses & Helias. Debēt & ipsi vobiscum in penetralibus cordis sui domino tabernaculū præparare.Ipsum,inquit,audite: Consonant verbapiæ matris ipsius secundum humanitatem dicentis ministris:Quodcunq; dixerit vobis facite. Concordat etiā hic euangelij locus cū verbis ipsius Moysi , quibus dominicæ incarnationi testimoniū ferens aiebat:Prophetam suscitabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris, tanquā me,ipsum audietis iuxta omnia quę loquutus fuerit vobis. Erit autem.Omnis anima qui non audierit prophetam illum,exterminabitur de populo suo. Quē ergo Moyses cū venerit in carne audiendū ab omni anima quæ velit saluari prædixit, hunc iā venientē in carne deus pater audiendū discipulis ostēdit, & suum esse filiū cœlesti voce signauit. Et quasi manifestius fidem aduentus eius insinuās,hic (inquit)est ille quē Moyses iste vobis fæpius in mundo nasciturū promisit.Huius verbis iuxta præceptū ipsi⁹ Moysi, & vos auscultate,& oēs veri amatores auscultare iubete.

Testimoniū patris.

Ioan.2.

Deut.18.

In quo,inquit,mihi bene complacui. Vbi Chrysost. Ac si dixisset,in quo requiesco,quem accepto,quia omnia quę sunt patris cum diligentia exequitur , & est voluntas vna ipsius & patris.Quare & si etiam crucifigi vult ne contradicas ô Petre. Vbi Hilarius:

Hunc ergo esse filiū,hunc dilectū,hunc cōplacitum,sed & hunc audiendū vox de nube significat,dicēs:Ipsum audite , vt scilicet idoneus ipse taliū præceptorū autor esset, quæ seculi dānum,crucis voluntatē,obitū corporis,& post hæc regni cœlestis gloriam facti confirmasset exemplo.

Christ⁹ nobis præcipit audiendus.

Remig.

Ipsum,inquit,audite ac si verbis aliis diceret.Recedant vmbræ legales & typi prophetarum , & solū coruscū lumē euangelij sequamini. Sic ergo dominus vndiq; habuit testes.Ex cœlo vocē patris. Ex paradiso Heliam. Ex inferis Moysen.Ex hominibus Apostolos,vt in nomine Iesu omne genu flectatur,cœlestium,terrestrium, & infernorum.

Vndiq; testes Christo.

Notandum est autem,q; bene conuenit mysteriū secun-

Duplex regeneratio.

dæ regenerationis (quæ scilicet erit in resurrectione mortuorum vbi caro resuscitabitur) cum mysterio primæ quæ est in baptismate vbi anima resuscitatur. Nã in baptismate Christi operatio totius trinitatis ostensa est, fuit enim ibi filius incarnatus, apparuit in specie columbæ spiritussanctus, & pater fuit ibi in voce declaratus.

Cõsimiliter in transfiguratione quæ est sacramentũ vel signũ secundæ regenerationis, tota trinitas apparuit, pater in voce, filius in homine, spiritussanctus in nube. Quòd si quæratur quare spiritussanctus hic in colũba, ibi in nube declaratꝰ est (dona siquidẽ sua per species solet declarare) Ad hoc, inquã, quia spiritussanctus in baptismate innocẽtiã donat, cõgruè in specie colũbę apparuit, quæ naturali simplicitate designat innocentiã. Daturus autẽ est claritatẽ & refrigeriũ in resurrectione, & ideo in nube refrigerium, in fulgore nubis claritas resurgentiũ corporũ figurabatur.

¶ Circa secũdum, quod est prostratorum à gloria benigna confortatio, subditur:

Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus. & tetigit eos, dixitq; eis: Surgite, & nolite timere. Leuantes autẽ oculos suos, neminem uiderunt nisi solum Iesum.

Mortaliũ fragilitas ad vocem maiest.

Et audientes, inquit, discipuli ceciderunt in facies suas, & timuerunt valde. Fuisse etenim creditur vox illa patris velut tonitruum terribile, vt per hoc magnitudo maiestatis, & potentiæ suæ magnificentia patesceret. Propter hãc enim mortalibus est anxiè metuendus. Quòd si ita discipuli timuerunt & ceciderunt, vocem eius nõ valentes sustinere, quæ tamen non iudicantis erant, sed salutem potius annuntiantis, perinde quàm intolerabilis atque tremenda erit vox illa iudicantis: Ite maledicti in ignem æternum. Quinetiam etsi non iudicantis, sed solũ docentis verba tanta maiestas loquebatur hominibus, mortalium fragilitas hanc ferre vix sustinet. Vnde Hieronymus:

Nota.

Humana fragilitas præsentiã siue conspectũ maioris gloriæ ferre nõ sustinet, sed toto animo & corpore cõtremiscẽs ad terrã cadit. Quãto enim quis altiora quæsierit, tãto magis ad inferiora collabitur, si mensurã suã ignorauerit.

Sed quærat quis, & dicat: Quum antè in Christi baptismo, quando etiã talis vox è cœlo delata est, nullus ex turba quæ aderat tale aliquid passus est, quomodo discipuli in monte ceciderunt? Quia scilicet & solitudo & altitudo & silentium erat multu, & transfiguratio ipsa stupore plena, & lumen purum, & nubes extensa ex quibus omnibus stupor ingens ipsos inuasit. Chrysost.

Notanter autem dicit, quia ceciderunt in faciem suam, sic enim cadunt iusti, & vident vbi cadunt. Mali autem cadunt retrorsum, sicut scriptum est de Heli: Cecidit Heli de sella retrorsum, & fractis ceruicibus expirauit. Non enim vident reprobi vbi cadũt, quin potius prolapsi se negant cecidisse, iuxta quod per Salomonem dicitur: Via impiorum tenebrosa, nesciunt vbi corruunt. Cadere in facié, piorum est. 1. Reg. 4. Prouer. 4.

Sed attẽde domini benignitatẽ. Et accessit Iesus & tetigit eos. Vbi Hierony. Quia vero illi iacebãt, & surgere nõ poterãt, ipse clemẽter accedit & tãgit eos, vt tactu fuget timorẽ & mẽbra debilitata solidentur. Surgite, inquit, & nolite timere. Quos antè manu sanauerat, etiã sanat imperio.

Leuantes autẽ oculos suos, neminem viderũt nisi solum Iesum. Vbi enim cœpit filius designari, mox serui discesserunt, ne ad illos paterna vox emissa putaretur. Vel ne saltẽ vox patris dubitãtibus videretur incerta, si Moyses & Helias cum domino perseuerassent, cui potissimũ daret testimonium. Vident ergo Iesum stantem ablata nube, & Moysen & Heliã euanuisse. Quia postquã legis & prophetarũ vmbra discesserat, vtrũque in Euãgelio reperitur, in quo & typi legis & vaticinia prophetarum adimplentur. Disparitionis ratio.

Porrò mysticè quod dictũ est accipiẽdo, sancti in hac vita qui quicquid aut perpetiũtur, aut agunt totũ ad dei gloriã referunt, qui inquã quicquid faciũt in verbo aut in ope re, omnia in gloriã dei faciunt, leuãtes & ipsi puræ intentionis oculũ neminẽ vident, nisi solũ Iesum, ei in omnibus placere cupiẽtes, cui viuũt & cui se toto dediderũt. Quod ab hypocritis, quin & ab omnib⁹ vel sui, vel mũdi huius amatoribus procul abest, qui nõ proposuerunt deũ antè cõspectũ suum, nec Christo domino seruiunt, sed suo ventri. Neminem videre nisi Iesum, myst. Nota.

¶ Circa tertium, quod est de celando quod viderant, Saluatoris iussio, subditur:

Et descendentibus illis de monte præcepit Iesus, dicens: Nemini dixeritis uisionem, donec filius hominis à mortuis resurgat.

Cur celari visio iubetur.

Nō vult quod illi viderāt ante suæ resurrectionis prædicatā & manifestatā gloriam in populos prædicari, ne & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantā gloriā apud rudes animos sequens crux scandalum faceret. Qui enim de ipso rem tātæ gloriæ narrari audissent, offenderent & scandalizarētur post talia crucifigi vidētes. Putarēt enim impostorem fuisse, & hæc solum apparenter fecisse.

Theoph.

Remig.

Vel ideo silentio tegere vsq; ad præfinitū tempus quod viderant præcepit, quia si maiestas eius diuulgaretur in populo, illi impedirent dispensationem passionis eius principibus sacerdotum resistendo, & sic humani generis redemptio tardaretur.

Vel secundum beatum Hilarium, Silentium rerum gestarum quas viderant imperat, vt quum forent spiritu sancto repleti, tunc gestorum spiritualium testes essent.

Denique vt nobis ad sanctæ humilitatis virtutem insuadēdis exemplū sui imitandum relinqueret, vt dum quicquam boni operis per nos fortasse factum fuerit, nullam hinc humanam gloriam in hac vita quæramus.

FERIA SECVNDA POST DO. REMINISCERE.

Ioan. 8.

EGo uado, & quæretis me, & in peccato uestro moriemini.

Præsens sancti Euāgelij lectio in duas principales partes scinditur. In quarū prima, impiorū perditio iusta ꝓponitur. In secunda, sublimē de se Christus veritatē inquisitus testatur, ibi: Dixerunt ergo ei.

Circa primum tria notantur. Primum est, contumaciter malignantium certa damnatio. Secundum, impiorum de Christo indigna loquutio, ibi: Dicebant ergo Iudæi. Tertium, damnationis impiorum expressa ratio, ibi: Et dicebat eis: Vos de deorsum.

Circa primum, præmittit sic Euangelista. Dixit ergo eis iterum

iterum Iesus. Quia in præcedentibus dictum est: Nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius, modo de sua passione quæ posita erant in sua potestate Iudæis loquutus est. Sicut enim voluntate sua quando voluit natus est, sic & voluntate sua quando voluit passus est.

Ergo, inquit, videlicet quia in mala voluntate sua perseuerantes quærebāt eum occidere: nec ob aliud manus suas cōtinebant à scelere, nisi quia necdum venerat hora eius, dixit eis iterum Iesus: Ego vado & quæretis me. Iterum, inquam, dixit hoc Iesus. Nam suprà hoc idem dixerat eis, quando miserunt principes & pharisæi ministros vt apprehenderent eum. Adhuc modicum tempus vobiscum sum, & vado ad eum qui misit me, & quò ego vado vos non potestis venire. Patet igitur quòd nunc non primò, sed iterum dixit eis: Ego vado, & quæretis me.

Ioan. 7.

Ego quidē, inquit, sicut iā dixi, hinc vado, & ego vestro scelere morior, & vobis mortē mihi inferentibus propediē futurū est, vt trāseam ex hoc mūdo ad patrē. Ac si diceret: Frustra me persequimini, incassum mihi manus iniicere tētatis. Ego enim tempus præfiniui, quo pro generis humani salute patiar, & volens ad passionem pergo, & quoadusque voluero nullum mihi nocumentum inferre potestis.

Christus vt de se dispositū.

Sed quum ego abiero, nunquid (sicut vos desideratis) nomen meum de terra peribit? Nunquid postquam abiero ad patrem, oculi vestri à gloria mea (quam videre inuidia prohibente non potestis) liberati eratis? Non erit ita, sed tunc multomagis palàm videbitis quod pauloantè dixi, quia ego sum lux mundi, & hoc videntes irascemini, dentibus fremetis & tabescetis, vestrúmque desiderium peribit, quia nomen meum perire non poterit.

Iudæorū vota frustrata.

Hinc acriori inuidia stimulante, inquieti & malè solicitī quæretis, id est persequemini me: & in hoc peccato vestro moriemini. Quia in hac vestra impietate vsque ad finem vitæ vestræ perseuerabitis, nihil quod gloriæ vel nomini meo noceat perficere valentes, sed tantum mala voluntate ac pertinaci inuidia vosipsos perdentes.

Postquam enim Christus per passionem suam è mundo excedens oculis se Iudæorum absentem fecit, quæsierunt eum persequendo in Apostolis & cæteris credentibus.

Actō. 9. Vnde & Saulo fidelis persequenti dixit: Saule Saule quid me persequeris? Qui: situri etiā erant eū & qui amabāt, illi vt pderēt, isti vt haberēt. Et ne putarent illi eū bene quæsituri, adiunxit: Et in peccato vestro moriemini. Sequitur:

Quò ego uado, uos non potestis uenire.

Quasi dicat: Equidē nec ipsi qui cum dilectione quærūt & sequuntur me modo possunt quò ego vado venire. Neque enim tūc quò ipse ibat venire poterāt, quia necdū pro illo pati erant idonei, sed postea erant venturi. Non ergo abstulit eis spem, sed prædixit dilationē. Vos autē, inquit, qui cum odio quæritis & persequimini me, quò ego vado nunquā poteritis venire, sed (vt dixi) in peccato vestro moriemini. Quia enim videbat in omnibus illis vnam voluntatem simílemque malitiam, in singulari numero dixit, in peccato vestro. Quia vero pari affectu omnes eum perdere volebāt qui ad saluandos eos venerat, idcirco in plurali numero dixerat, moriemini. Et tunc quidem vbi ego sum vos potestis venire, & quandoque etiam apprehendere & occidere me poteritis: sed hoc vobis facientibus, illuc ego vado quò vos non potestis venire. Vbi Theophylactus:

Ostendit quòd resurrecturus quidem sit ipse in gloria, & consessurus ad dexteram patris. Ipsi autem in suis peccatis sint morituri. Itaque in peccato vestro, inquit, moriemini: illo scilicet, quòd malè me quæritis, & in meis fidelibus persequemini vt nomen meum deleatis. In hoc enim vsque ad mortem perseuerabitis.

Hæretici vt cassis votis perituri.

Hoc enim & hæreticis qui modo catholicā fidem perdere, & de terra delere moliuntur, Christum vtique in suo corpore (quod est ecclesia) persequentes, dici potest, quia cassis conatibus suis quod moliuntur efficere nō valentes, in hac sua sacrilega voluntate perseuerantes, in peccatis suis morientes peribunt.

¶ Circa secundum, quod est malignantium indigna de Christo loquutio, subditur:

Dicebāt ergo Iudæi: Nunquid interficiet semetipsum quia dicit: Quò ego uado, uos non potestis uenire.

Quàm cæca mens & inuidiæ suæ tenebris obscurata. Nūquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quò ego vado vos non

vos non potestis venire. Stulta verba. Quid enim? Nunquid si se dominus interficiat sequi eum ad mortē non poterant, aut nunquid mori ipsi non valebāt? Ergo quod ait: Quò ego vado, non de eo quod ibat ad mortem, sed de eo quò venturus erat post mortem, hoc est, de gloria ad quā per sufferentiam mortis erat peruenturus, quò hi nunquā venturi erant qui in eum credere nolebant, & idcirco audierunt: In peccato vestro moriemini. Indigna de Christo loquūtur.

Nunquid, inquiunt, interficiet semetipsum? & cætera quæ sequuntur. Quid amarius, quid nequius? O Iudæi homicidæ crudeles & scelerati, adeóne nihil boni de hoc homine qui mortuos vestros suscitauit, sentire potestis, vt hoc solum, quod interficiat semetipsum, viis eius superesse arbitremini? Et vos nunquid eius rei adeò indociles estis, nec fieri potest vt vosipsos exemplo eius interficiatis? Imò vos interfecto homine isto vosipsos interficietis, tanto furore, tanta rabie, vt miretur orbis & vester quoque condoleant inimici. Legant qui volunt vestrum sub Vespasiano & Tito excidium, & videant vos vnicam gentem homicidarum semetipsos interficientium. Rupert. Inuectio in Iudęos.

¶ Circa tertium, quod est damnationis horum impiorum expressa ratio, subditur:

Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo uobis, quia moriemini in peccatis uestris.

De deorsum, inquit, estis, terrena sapitis, terrenis delectamini, terrenis inhiatis, sursum corda non leuatis, nihil diuinum cogitare valentes. Ego de supernis sum, hoc est, à patre quo nihil est superius, quia non de alio est. De supernis erat, quia verbum eius erat, & ab illo æternus & cō substantialis genitus fuerat ante omnem creaturam, ante tempus, vel quicquid in tempore excogitari potest.

Rationem illis reddit quur quò ipse vadit, ipsi venire non possent, sed in peccato suo forent morituri. Vos, inquit, de deorsum estis, ego de supernis sum. Necdum tamen ista ratio sufficiebat ad ostendendam insufficientiæ illorum causam, quia quo ipse ibat ille venire non possent nā omnes homines siue electi siue reprobi secundum cō- Rupert.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De deorsum esse. Ioan. 5.

munem naturam de deorsum sunt. Vnde & Ioannes Baptista: Qui de terra est, inquit, de terra est, & de terra loquitur, qui de cœlo venit super omnes est.

Quapropter, vt perscriberetur tota præfatæ impotentiæ caussa, addendum erat quod sequitur:

Ratio moriendi in peccatis.

Vos de mũdo hoc estis, ego non sum de hoc mũdo. Hoc vtique reproborum est, & in hoc differũt ab electis, quòd quum omnes de deorsum, id est, de terra sint, excepto eo qui hæc loquitur vnigenitum filio dei, qui de cœlo venit,

Ioan. 15.

soli ipsi de hoc mundo sunt. Nam electis ipse dicit: Si de mũdo fuissetis, mũdus quod suũ erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Igitur vtrunque dicendum fuit, & quòd de deorsum essent per

De mundo esse.

cõmunẽ naturam, & quòd de mũdo hoc essent per vitium vel malitiã suã, videlicet, quia peccatores, quia iniqui, quia infideles erant, quia non nisi ea quæ sunt mundi huius sapiebãt, vt vtrunque impossibile monstraretur eis, illoc ire quò ibat ipse qui & de supernis, id est, de deo patre est per propriæ diuinitatis naturã, & de hoc mũdo nõ est per omnimodã humanæ naturæ quã adsumpserat innocẽtiam & cœlestem vitã. Sed nunquid Apostoli & cæteri sancti de mũdo non erant? De mundo erant, quia de Adã nati fuerant, sed non de mundo hoc, qui scilicet deum nõ cognouit, qui totus in maligno positus est, pro quo mundo saluator iam passurus nõ orat patrẽ, sed de hoc mũdo, id est,

Ioan. 17.

mundana conuersatione eos selegerat, qui ait: Ego vos elegi de mundo, & iam ad eum pertinebant per quem factus est mundus. Iudæi verò in peccato perseuerantes permanebant in mundo, & ad mundum pertinebant.

Hac itaque ratione tam fortiter quàm suauiter reddita, sententiam repetit quam antè tulerat. Dixi ergo vos, inquiens, quia moriemini in peccato vestro. Quod itidem alia ratione confirmat, subiungens:

Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis uestris.

Vbi Theophylactus: Quum enim propter hoc venerit vt tollat peccata mundi, haud aliter remissionem peccatorũ accipere possumus quàm per baptismum. Impossibile autem

autem est baptizari eum qui nõ credidit. Omnino igitur est necessarium postea in suo peccato mori infidelem. Nõ enim exiuit veterẽ hominem, quia non baptizatus fuit. Idcirco & alio loco dicit dominus: Qui non credit, iam iudicatus est. Non propter hoc tantum quod non credidit, sed & quia priora peccata habens moritur. Hæc ille ad verbũ.

Incredulitas mortis.

Ioan. 3.

Et quidem non aliter nisi credendo quòd Christus de supernis sit, & de hoc mundo non sit, id est, & quòd de superno patre deo deus verus sit, & quòd in mũdo natus, nihil eorum quæ in mundo sunt vitiorum vel peccatorũ admiserit, potest quisquã inter eiusdem Christi membra numerari, & illo capite in vno corpore vnicæ ecclesię viuere de spiritu dei. Dixit ipse alibi: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo.

Rupert.

Via salutis vnica.

Ioan. 3.

Rectè igitur istis quos sibi nullatenus per fidem incorporandos fore nouerat, dicit eis qui solus de supernis est: Quò ego vado vos non potestis venire, & ideo dixi vobis quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.

Reddidit autem illis & spem, & ostendit quo pacto possint non mori in peccatis suis, videlicet si in eum credant. Ergo inter eos quibus tunc loquebatur erant plurimi qui non erant crediturí, & ideo in peccato suo morituri. Erãt & alij qui crediturí erant, & hi à peccatis erant liberandi.

Notandum vero est quod ait: Si non credideritis quia ego sum, nec addidit quid esset. Non enim dixit: Si non credideritis quia ego sum Christus, vel quia ego sum filius dei, vel quia ego sum quem prophetæ venturum prædixerunt, nihil horum sed tantum dixit: Ego sum.

Ego sum qui sum. Exod. 3.

Nimirum vt ostenderet se illum esse qui olim dixerat Moysi: Ego sum qui sum. Eodem verbo substantiuo siue essentiæ vsus est loquens nunc populo Iudæorũ, quo tũc vsus est ad Moysen loquens per angelum quem mittebat ad liberandum de Aegypto pupulum filiorũ Israel. Ac si diceret: Ego qui tunc veni per angelum vt mitterẽ Moysen ad liberandum populum meum, ego nunc per memetipsum genus humanũ veni liberare. Nisi ergo credideritis quia ego sum deus, moriemini in peccatis vestris.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dixerunt ergo ei: Tu qui es? Dixit eis Iesus: Principium qui & loquor uobis.

Hic sublimen de se dominus veritatem discussus interrogatione testatur. Vbi duo facit. Primò, se & deum & iudicem esse proloquitur. Secundò, post mortẽ crucis agnoscendum se fore testatur, ibi: Dicit ergo eis.

Circa primum. Quia dixerat eis (& quidem terribiliter intonans) Nisi credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis vestris, qui antè intelligere se dissimulantes quia esset quærere detrectauerãt, hoc Christi verborum tonitruo excitati amplius dissimulare nõ possunt. Dicũt ergo:

Irreuerẽs interrogatio. Tu quis es? Irreuerenter quidem quæsierunt, & protercuè pulsauerunt: sed inuenire eos oportebat, aperiri illis cõueniebas vt magis essent inexcusabiles, & eis qui erant crediturí magis ac magis testimonia veritatis augescerẽt. Tu, inquiunt, quis es?

Theoph. Post tantum tempus, post tantorum ostensionem miraculorum interrogant eum: Tu quis es? Ita fuerunt insipiẽtes & irrisores. Dixit eis Iesus: Principium qui & loquor vobis. Quia illos terribili sententia ad ipsum interrogandũ

Christi de se responsio. excitauerat, magnum aliquid dignúmque sua responsione de se testatur. Idem est enim ac si dixisset seipsum esse, qui est, & qui erat, & qui venturus est. Nam is qui erat. Principium se appellat, & qui est, statim subiungens: Qui & loquor vobis, & qui venturus est, scilicet ad iudicandum vivos & mortuos in nouissimo die. Multa, inquit, habeo de

Inuidia Iudęis aucta. vobis loqui & iudicare. Hac responsione Iudæis inuidiæ suæ tormentum non parum auctum est, qui iamdudum eis inuiderãt puta homini eis exoso filio Ioseph, ꝙ à quibusdã de turba Christus esse putaretur. Nam hoc de seipso professus est quod longè supra hominẽ est, dicens: Principium subaudis, ego sum, statimq; subiungens: Qui & loquor vobis. Vna eademque responsione simul & intemporalẽ incommutabilémque essentiam suæ diuinitatis, & temporalem designans conditionem adsumpta humanitatis.

Christus enim secundũ diuinitatis infinitã antiquitatẽ principium est in quo omnia cõdita sunt, sicut scriptũ est:

Gene 1. In principio fecit deus cœlũ & terrã, secundũ carnẽ verò finis

finis est, id est cõsummatio, quia in ipso restaurata sunt vniuersa. Vnde ipse in Apocalypsi: Ego sum, inquit, α, & ω, principium & finis. Ante secula quidẽ tantũmodo deus erat, nunc autem quãdo hæc illis loquitur deus & homo. Apoca. 1.

Dicitur autem & pater principium, quia in principio erat verbũ, id est, in patre filius, vnum tamen est principiũ pater & filius. Principium, inquit, qui & loquor vobis. Ac si dicat: Ego deus sum, qui propter vos humilis factus ad hoc descendi, vt per adsumptam humanitatem ipse vobis hæc loquerer. Credite ergo me esse principium, quia vt hoc credatis loquor vobis. Sequitur:

Multa habeo de uobis loqui & iudicare, sed qui me misit uerax est, & ego quæ audiui ab eo hæc loquor in mũdo. Et nõ cognouerũt quia patrẽ eius dicebat deum.

Iudicem se esse proloquitur, dicens: Multa habeo de vobis loqui & iudicare. Alibi ait: Ego non iudico quẽquam. Sed hoc de primo aduentu suo dixit, quo non venit iudicare, sed iudicari. Quod autem nũc dicit: Multa habeo de vobis loqui & iudicare, in secundo aduentu suo implebitur, quando venturus est iudicare viuos & mortuos.

Ostẽdit se eos posse arguere & punire, per loqui reprehensionem, per iudicare condemnationẽ intelligens. Quia enim Christus loquutus est eis, ideo de eorum ingratitudine & pertinacia multa loqui potest & iudicare. Vides ꝙ cõmemorando eorum impietatem testatur se iudicem, nõ quidẽ actu iudicantem, sed potentẽ nempe iudiciariã potentibus: Tu quis es? Sed quoniam iudicium in futurum seruabatur, ad secundũ, scilicet eius aduẽtũ, ideo mox subsequut' adiecit. Sed qui me misit, verax est. Vbi Theoph. Theoph.

Christus vt se iudicem testatur.

Qui me misit, non ad hoc me misit vt arguam & iudicem. Nõ enim misit deus filium suum in mundũ vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Igitur quia pater ad saluandũ me misit, verax autem est, meritò nullum iudico nunc, sed solum loquor ea quæ audiui à patre meo, ea, scilicet quæ spectant ad salutẽ, nõ ad reprehẽsionẽ. Hæc autẽ dicebat vt nõ putent ꝙ vt importeus nõ puniat, sed ꝙ non volens, quia non ad puniendũ, sed ad saluã- Ioan. 13.

dum venerit. His cõsonat expositio beati Augustini super hunc locum dicẽtis: Si in hoc me misit pater, non vt iudicem mundũ sed vt saluem mundũ, verax autẽ est pater, cõsequenter nullum ego nunc iudico, sed hæc loquor quæ sunt ad salutem, non quæ ad iudicium. Vnde subiungit:

Et ego quæ audiui ab eo hæc loquor in mũdo. De missione, ad docendũ est sermo. Doctrina enim procedit à veritate, & dicẽdo: Qui me misit verax est, dicit: Missus sum à verace. Et ideo ea quæ audiui à verace ego veritas loquor in mundo, & nõ alia loquor, nempe quæ non ad iudicium sed ad salutem doctrinam pertinent.

Notanter autẽ dicit: Loquor in mũdo. Loquor, inquit, nõ scribo, & in mundo, non in angulo: nõ in vno loco regno, sed in mundo, quoniã doctrinã suam sic in vno loco tradebat, quod intẽdebat eã tradere mũdo, quoniã nõ tantum Iudæorum doctor missus est, sed mundi. Sequitur:

Theoph. Iudæorũ cæcitas.

Et non cognouerunt, inquit, quia patrem eius dicebat deum. Ac si dicat: Hæc illo dicente tam insipientes erãt, vt nõ cognoscent quòd patrẽ suum diceret deum, quamuis tanta de patre eis dicta essent. Atqui verè, obtenebratum erat insipiens cor eorum.

Quidam nunc locum sic intelligunt: Qui misit me, verax est. Quasi dicat: Possem & nunc iudicare vos, sed reseruo in futurum seculum. Non creditis autem & retributionis tempus non suspicamini. Sed quãuis vos non credatis, saltem vel pater meus verax & fidelis est, qui diem statuit quo retribuatur vobis, qui & misit me vt prædicẽ illa, & manifestem mundo eius & iustitiam & virtutem.

¶ Circa secundum, vbi post mortem crucis agnoscendum se fore testatur, subditur:

Christus Iudæis cognoscendus.

Quum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me pater, hæc loquor.

Postquam signa fecerat coram eis, nec eos conuerterat nunc de cruce cũ eis loquitur. Ac si dicat: Quũ me in cruce exaltatum interfeceritis, tunc putabitis vos extra omnẽ solicitudinẽ & metum fore, & à me liberatos. Ego autem dico, quòd tũc scietis quia ego sum, id est, quia verus deus & dei filius

dei filius Christus deus & homo ego sum, quia (sicut dixi) sum principiũ qui & loquor vobis. Hoc illis quæ facturi erant, necdum scientibus & necdũ facere cogitantibus, ipse iam scit & futurum prædicat: quia videlicet consilium illorum in eo quòd postea collegerunt concilio definiendum, ante omnia secula dei præscientia antecesserat.

Vnde & in Actibus Apostolorum Apostolus Petrus eis loquitur, dicens: Iesum Nazarenum virum approbatum à deo in vobis virtutibus & signis & prodigiis, definito consilio & præscientia dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis. Videbat enim ibi quosdam quos ante mundi constitutionem prædestinauerat post suam passionẽ credituros: de quibus in Actibus Apost. legitur, quia prædicante Petro vna die crediderunt tria millia, alia die quinque millia, & deinceps multa millia. Quum ergo me in cruce exaltaueritis, sicut Moyses quondam exaltauit serpentem in deserto, tunc ignorare non licebit, tũc dissimulare non vacabit, tunc quamlibet inuiti cognoscetis, quia ego sum qui viuo in æternum. Vbi Theopyl. Act. 2. Act. 9.

Quo modo autem cogniturí sunt ipsum à cruce? A signis quæ tunc fient, à sua resurrectione, à sua ipsorum captiuitate omnia enim hæc ipsius poterant declarare fortitudinem, & ipsius cum patre concordiam. quasi ipse dicat: Non enim vltus me esset pater data ciuitate vestra Romanis, vel signis in cœlo factis nisi filius eius essem, & eiusdẽ cũ ipso scientiæ & volũtatis. Tunc, inquam, scietis ꝙ quæ doceo & dico ab illo sunt, diuina omnino ac dei verba & nõ mea hominis, sed eius qui misit me sunt, & effectũ manifestũ habebunt quando (sicut prædico) captiui ducti in omnes gẽtes experimentũ eritis verborum meorũ, omnibus gentibus in vobismetipsis spectaculum circũferetis, tũc cognoscetis quia ego à meipso facio nihil, nec ea quæ nec sunt nec erũt cõfingo, sed sicut docuit me pater, id est, sicut voluntatẽ patris esse scio, ita hæc loquor quia nõ docuit iniquitas os meum, nec imitor (vt dicitis) linguã blasphemantium (verbi gratia) quum dico: Ego sum lux mundi, vel, pater meus vsque modo operatur, & ego operor: sed docuit os meum obedientia, charitas patris, & humani generis dilectio, vt notificem hominibus meipsum Mod⁹ quo Iudęi Christũ sint cognituri. Iob. 13.

Ioan.17. quorum hæc est vita æterna, vt cognoscant verum deum, & quem misit Iesum Christum. Sequitur:

Et qui me misit mecum est, & non reliquit me solum quia ego quæ placita sunt ei facio semper.

Vbi Theophylactus: Vt nō putent q̄ missum esse subiectionē significet, dicit: Qui me misit pater mecū est, Nam quāuis miserit me vt hominē, nō tamē ab eo separatus sum sed mecum est, vt deus cū deo. Et iterū ad humiliora seruonem deducens, inquit. Et nō reliquit me solū, quia quæ ei placita sunt facio. Propter Iudæos autem tā humilia vera loquitur. Nā quia illi dicebant, q̄ nō sit ex deo qui sabbatum nō custodit, dicit, quia quæ ei placita sunt facio semper. Ex his autē humilibus verbis ipse quidē nihil suæ gloriæ derogabat, auditoribus autē vtilitatem adferebat, quin & gloriam suā per hæc constituebat. Nam audientes eum quòd omnia in patrem referret, adtrahebantur & credebant in eum. Et ita humilia magis exaltabant illum.

Christ⁹ vt humilia loquitur.

Non ergo, inquit, reliquit me solum vti vos putatis dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini & cōprehendite eum, quia non est qui eripiat. O quàm verè dictum est, qui me misit mecum est, & nō reliquit me solum. Nō enim solis Iudæis sed toti mundo lux mundi loquitur, nec pro se tātum, sed pro nobis veritas testificatur, vt quisq; nostrū quocunq; pergat, quodcunq; intendat habeat in promptu vnde scire possit vtrum deus cum illo esse dignetur. Qui me misit, inquit, mecum est, videlicet vt è contrario subaudias, quemcunq; ille non misit cum eo non est, & hoc ab effectis probabile est, verbi gratia: Quumvenerit ille filius perditionis quum reuelatus fuerit, & extulerit se contra omne quod dicitur deus aut quod colitur, ab his effectis clarebit etiam infidelibus quòd deus illum non miserit, ac proinde cum illo non sit. Quia dominus Iesus (inquit Apostolus) interficiet eum spiritu oris sui.

Num de⁹ tecum sit.

2. Thes. 2.

Similiter omnis quoque fur & latro, qui in ouile ouium non venit nisi vt furetur & mactet & perdat, quia nō mittitur: ideo per ostium non admittitur, nec ei ostiarius operit, solus est, & ei rectè dicitur: Qui te non misit, tecum nō est. quod ex eo maximè liquet, quia non audiunt eū oues, vtpote

Ioan.10.

vtpote alienum, sed fugiunt ab eo.

Sed & quicunq; se deo deuouerit religiosam vitam professus, dum contra propositum foras euagatur, dum nulla poscente vtilitatis caussa recurrit ad seculum odit clausträ & sigilla pudicitiæ, quia deus non mittit illum, deus cum illo non est. Proinde ipse in exemplum Dinæ filiæ Iacob incidit, quæ egressa vt videret filias regionis à Sichē principe terræ cum virgo esset oppressa & corrupta est, sic & ipsius anima à diabolo huius mundi principe foris inuēta, nec secum habens protectorem deum de quo dicere posset, qui me misit mecum est, & ipsa corrumpitur.

Rupert. Excuculla ti vagātes audiant. Gene.34.

Porrò maximum & firmissimum argumentū de seipso dedit, vt non derelictum eum esse à patre perspicuum sit dicēdo, quia quæ placita sunt ei facio semper. Nam & hoc vnigeniti filij dei proprium est, & in hoc ab vniuersis deo placētibus differt, quòd ea quæ placita sunt patri non partim, nec ad horā, sed omnia facit & semper. Quis enim hominum est qui faciat bonum & non peccet? Vnus hic & solus est iustus & sanctus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Bene igitur addidit semper, iuxta quod alibi de illo dictum est: Super quem videris spiritum descendentem sicut columbam, & manentem super eum. Hæc enim dicta in re parta sunt, & sine alterutro esse non possunt. Hæc enim quæ placita sunt patri faceret semper, nisi spiritus in eo maneret, nec spiritus in eo maneret, si ali quando quidpiam extra placitum patris admitteret.

Hoc Christi soli⁹ est

Ioan.1.

Sed aduerte quòd aliter deus pater fuit cum Christo, & aliter est cum quolibet homine iusto. Cum Christo enim deus pater erat, quia vnum sunt pater & filius, vna illis est substantia & deitas, vna atque indiuisa maiestas, & tamē solus filius incarnatus & passus est. Ergo deus pater semper cum filio fuit, attamen sola filij persona passioni & morti subiacuit. Sicut enim is qui pomum odoriferum ferro diuidit, nequaquam pomi odorem, sed ipsum tantum pomum scindit, ita deus pater & ipsa in Christo diuinitas pati non potuit, sed sola Christi humanitas passibilis fuit. Porrò cū iusto quolibet homine est deus per gratuitum auxilium, & per gratiam adoptionis.

Quæ placita (inquit) sunt ei facio semper. Quæ patri pla

Universidad de Deusto
Biblioteca

cita erant Christus faciebat, quia voluntatem eius humani generis salutem operando adimplebat, & peccati totius
1.Pet.2. expers immunisq; perseuerabat, Peccatum quippe non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

FERIA TERTIA POST DO. REMINISCERE.

Matt.23. *LOquutus est Iesus ad turbas & ad discipulos suos, dicens.*

Lectio præsens in tres partes diuiditur. In prima parte, denotatur locus honoris & autoritatis. In secunda, confutatur adfectio superbiæ & vanitatis, ibi: Omnia autem opera sua. In tertia, datur fidelibus doctrina salutis, ibi: Vos autem nolite vocari rabbi.

Circa primum, quod est locus honoris & autoritatis tria notantur. Primò enim magistralis cathedra declaratur. Secundò, credentium populus erga cathedrã ordinatur, ibi: Omnia ergo quæcunq;. Tertiò, occupantium cathedram abusus ostenditur, ibi: Dicunt enim & non faciunt.

Circa primum dicit euangelista: Loquutus est Iesus ad turbas & ad discipulos suos. Vbi Chrysost. Postquãm dominus sacerdotes in præcedentibus responsione prostrauit,
Clerici in corrigibiles. & incorrigibilem eorum conditionem ostẽdit (sicut & clerici si malè fecerint incorrigibiles sunt, laici verò deliquenter facilè emendantur) nunc conuertit sermonem ad turbas & ad discipulos suos. Vbi Origenes:

Qui discipuli & qui populus. Sunt autem meliores discipuli Christi cæteris turbis. Et inuenis in ecclesiis quosdam adfectuosius accedentes ad verbum dei esse discipulos Christi, cæteros autem populum esse ipsius. Et interdum quædam discipulis solis dicit: quædam autem turbis, alia verò turbis simul atque discipulis, sicut sunt hæc. Ait enim:

Super cathedrã Moysi sederũt scribæ & pharisæi.

Cathedra quid. Vbi per cathedram authoritas iudicandi, & dei legem docẽdi signatur: Quæ ideo cathedra Moysi dicitur, quòd Moyses primus legem hanc docuit, & populum iudicauit. Et quia hanc authoritatem Scribæ & Pharisæi iam tunc obtinebant, idcirco super cathedram Moysi hos sedere dominus

dominus commemorabat.

Cathedrã cõscẽdunt tria hominũ genera

Porrò & nunc in populo Christiano cathedram rectè conscendunt, prælati & sacerdotes pij, prædicatores & doctores catholici, integri, & synceri, & iudices iusti. De quo libet horum merito dicatur: Exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum.

Itaque cathedra tribus modis dicitur. Est enim cathedra sacerdotalis excellentiæ, cathedra magistralis doctrinæ, cathedra potestatis iudiciariæ.

In cathedra pestilẽtiæ qui sedent.

Accipitur autem interdum cathedra & in malum, dicente propheta: Beatus vir qui non abiit in consilio impiorũ, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit. Abeunt sanè in concilio impiorum, & in cathedra pestilentiæ sedent, mali prælati exemplis malis populum Christianum deprauando, prædicatores hæretici fidẽ audientium corrumpendo, iudices iniqui quamlibet ob causam iustitiam opprimendo. Malis prælatis qui scandalo sunt cæteris per prophetam dicitur: Laqueus factus estis speculationi (id est, his qui fide deum speculantur) & sicut rhete expansum super Thabor. Osee.5.

Pseudoprę dicatores audiant.

Porrò de pseudoprædicatoribus diuinitus per prophetam terribiliter pronunciatur. Erit manus mea (id est, vindicta) super prophetas qui vident vana, & diuinant mendacium. In concilio populi mei non erunt, & in scriptura populi mei non scribentur, nec in terram Israel ingredientur, eo q̃ deceperunt populum meum. De quibus & per alium prophetam dicitur: Disperdet dominus in Israel caput & caudam. Longæuus & honorabilis ipse est caput, & propheta docens mendacium ipse est cauda. Ezc.13. Esa.9.

Dan.13. Denique de iudicibus iniquis apud Danielem dicitur: Egressa est iniquitas à senioribus iudicibus qui videbãtur regere populum. Porrò his tribus honore & autoritate in populo eminentibus, reuera autem in cathedra pestilentiæ sedentibus, per Ieremiam prophetam à domino dicitur: Ecce ego ad te mõs pestifer qui corrumpis vniuersam terram, & extendam manum meam super te, & dabo te in montem combustionis, & perditus eris in æternum. Horũ scelera propter quæ in tale iudiciũ præscripti sunt Michæas propheta singulatim cõmemorat dicens: Principes eius Iere.51. Mich.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in muneribus iudicabãt, sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant.

Chryſoſt. Videndũ igitur quomodo quis ſuper cathedrã ſedeat, quia nõ cathedra ſacerdotẽ facit, ſed ſacerdos cathedram: nõ locus ſanctificat hominẽ, ſed homo locũ. Ideoq; malus ſacerdos de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatẽ. ¶ Circa ſecundum, vbi credentium populus erga cathedram ordinatur. Sequitur:

Omnia ergo quæcũque dixerint uobis, ſeruate & facite, ſecundum uerò opera eorum nolite facere.

Omnia, inquit, quæcũq; dixerint vobis, videlicet, ex cathedra Moyſi, id eſt, ex dei lege dũtaxat & nõ aliunde, ſeruate & facite, ſecundũ verò opera eorũ nolite facere. Nec enim opera ſua mala prædicãt, quin potius ea abſcõdunt.

Chryſoſt. Ne quis ergo dicat: Quoniam propter hoc deſidior factus ſum quia doctor ipſe malus eſt, hanc dominus hic deſtruit occaſionem, quum dicit: Omnia quæcunq; dixerint vobis ſeruate. Non enim ſua dicit, ſed quæ dei ſunt. Vbi etiam eſt admirari domini bonitatem. A Phariſæis tentatus eorum machinas diſſipat, & tamen propter ſacerdotij dignitatem hortatur homines vt eis ſubiiciatur, non opera illorum ſed doctrinam conſiderantes. Frequenter enim & de homine malo doctrina bona procedit, & de vili terra pretioſum aurum colligitur.

Sacerdotiũ cur honorandũ.

Chryſoſt. Nota. Proinde ſicut ſacerdotes melius eſſe iudicãt propter bonos etiam malos docere, quàm propter malos bonos negligere, ſic & ſubditi propter bonos ſacerdotes etiam malos honorant, ne propter malos etiam boni conténantur. Melius eſt enim malis iniuſta, (id eſt, quæ non merẽtur) præſtare, quàm bonis iuſta ſubtrahere. Itaque bene ait, omnia quæcunque dixerint vobis ſeruate & facite.

Quocirca notandum quia in populo Chriſtiano in loco Apoſtolorum Epiſcopi, in locum verò ſeptuaginta duorũ diſcipulorum inferiores ſacerdotes ſucceſſerunt. Quibus

Luc.10. voce Saluatoris dicitur: Qui vos audit (ſubaudis quæ recta ſunt docentes) me audit. Qui autem vos ſpernit, me ſpernit. Puta Chriſtum dixiſſe: Apoſtolorum loco ſucceſſerunt ij qui vobis præſunt, & ea vos docent quæ illi ſuo ſeculo

ſeculo docuerunt. Omnia ergo quæcunque recte docẽtes dixerint vobis ſeruate & facite. Quòd ſi eorũ interdũ mala ſunt opera, ſecundum illa opera nolite facere. Eligite in eis quod bonũ eſt, quod malum eſt vitate. Diſcedite ab apicula quę de flore mel colligit, venenũ araneo inde ſurgendũ relinquit. Emptor quiſpiã ad forũ venalium rerũ proficiſcens, id ſolũ quod ſibi neceſſarium eſt requirit, cætera præterit. Nec curat ægrotus, nũ deformis aſpectu ſit qui ipſum ſanat medicus, an formoſus modo ſanare nouerit. Similia.

Quòd ſi quis dicat: Autore Chriſto, nõ poteſt arbor mala fructus bonos facere. & quia nõ colligut de ſpinis vuas, & de tribulis ficus. Sciat q; ſicut interdum verus palmes vniferæ vitis ſpineæ ſepi inuolutus & innexus recumbit, portánſque fructũ ſpina nõ ſuum vſibus hũc ſeruat humanis, vel dicta, vel acta hominum malorum ſi quando bonis proſunt, nõ hoc ipſi dicũt vel faciunt mali, ſed ſit per illos ſuperno prouidente cõſilio. Moyſes vtile cõſilium accepit à Iethro ſacerdote Madian, ac ſi pendentem à ſpina legiſſet vuam. Balaam ariolus de Chriſto aduentu præclara vaticinatus eſt. Itaque mali dei legẽ prædicantes audientib⁹ vtiles eſſe poſſunt, ſed nõ ſibi. Attamen ij qui eos audiunt & faciunt, nõ de ſpinis natas legunt vuas, ſed (vti iam dictum eſt) de vite quæ ſpinis implexa eſt, quia non ſpinarũ eſt fructus ille, ſed vitis. Iuxta quem ſimilitudinem intelligere eſt, quemadmodum ſpiritus veritatis quum vult etiã malorum ac reproborum hominum ſeſe mentibus inſerẽs quæ vera, & audientibus vtilia ſunt proloquitur. Matth.8. A malis doctrina bona.

¶ Circa tertium, vbi videlicet occupantium doctrinæ cathedram abuſus oſtenditur, ſubſecutus dicit:

Dicunt enim & non faciunt. Alligant autem onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere.

Dicũt enim, ecce ratio obedientiæ, quia dicũt quæ ſunt legis diuinæ, quæ ſunt ſanctimoniæ, quæ ſunt bonorũ morum. Et non faciunt, ecce ratio nõ imitandi facta eorum. Vbi duplex horum cathedrãtium abuſus oſtẽditur. Vnus, quia quæ dicunt bona ipſi nõ faciunt, quod ſi peccatũ non eſſet, nequaquam inter alia iſtorum peccata numeraretur Exod.18. Num.24. Abuſus cathedrãtiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roma.2. à Christo, quin & primo loco memoratur. Turpe enim est doctori quum culpa redarguit ipsum, & qui prædicas nõ furandum, furaris, qui prædicas non mœchandũ, mœcharis. Monstrũ est in moralibus dicere & non facere, vita cõtraria doctrinæ. Et quia plus mouent exemplum quàm verba, inde est q̃ infructuose præsunt ij quorum vita non præest, sed sola autoritas vel doctrina. Nunquã mundũ ad Christi fidem conuertissent apostoli ac eorũ proximi successores, si dixissent tantũ & non fecissent. Vbi Chrysost.

Considera, inquit, vnde eos incipit reprehẽdere. Dicunt & nõ faciunt, Maxime quidem accusatione dignus est qui docendi authoritatem habens legem transgreditur. Primo quidẽ quia præuaricatur qui alios corrigere debet, deinde quia peccans maiori pœna dignus est, propter honorem. Tertio, quia plus corrũpit, velut ĩ ordine doctoris peccãs. Rursus autẽ & aliam eorum reprehensionem vel abusum ponit, quoniam sibi subiectis graues sunt. Vnde sequitur:

Alter abusus. Alligant autem onera grauis & importabilia, digito autẽ suo nolunt ea mouere. Quasi dicat: Vndecunq; onera colligunt quæ cõscientiam non leuant, sed grauant. Humeri autẽ & digitus & onera & vincula quibus adligantur onera, spiritualiter sunt intelligenda. Hoc etiã generaliter dominus aduersum omnes magistros loquitur, qui grandia ipsis

Hierony.

Aliis seueri sibi molles. dent, & minora nõ faciunt. In quo (vt dicit Chrysost.) duplicem eorum malitiam ostendit. Vnam in hoc quòd sine venia expetunt à subiectis summã diligẽtiam vitæ, Aliam vero in hoc quod sibiipsis multam concedunt licentiam. Oportet autem prælatum, econtrariò se habere, vt circa vitam propriam sibiipsi sit seuerus, aliis autem benignus.

Et aduerte qualiter eorum reprehensionem adgrauet. Non enim dixit, nõ possunt, sed nolunt ea mouere. Neque dixit, portare, sed digito mouere, id est, neque prope fieri neque tangere. Et quidem quantũ ad Scribas & Pharisæos de quibus loquitur, ipsi quidem rationibus friuolis & fabulosis onera legis adgrauantes, & ea cõmendantes auditoribus, quasi vincula super humeros cordis adligabant, vt velut rationis vinculo constricti non reiicerent ea à se, ipsi autem nec ex modica parte (vti iam dictum est) ea implebant, id est, non pleno opere, sed nec modico tactu. hoc est digito.

est, digito. vt vel sic aliqualiter essent inter ferentes onera. Descripsit autem per hoc secũdum peccatum istorum eximentium seipsos ab oneribus quæ aliis imponunt. Et vtinam hæc domini verba finem habuissent in sedentibus super cathedram Moysi, & non etiam hodie verificarentur. Nam tot onera iam sunt super vtriusque testamenti honestissima præcepta imposita super humeros hominum, vt Christiani facile se Christo seruire credant si tot laqueis non subiicerentur, & fœlices se arbitrarentur si de solis diuinis præceptis solliciti esse deberent. Et hoc ipsum beatus Augustinus ad inquisitiones Ianuarij presbyteri grauiori querimonia vehementer indoluit.

Onera grauia vt imponũt aliis

Proinde Pharisæis illis & Scribis non dissimiles sunt, qui graue pondus ad pœnitentiã venientibus imponunt, & sic dum pœna præsens fugitur, contemnitur pœna futura. Si enim fascem super humeros adolescentis quam non potest baiulare posuetis, necesse habet vt aut fascem reiiciat, aut sub pondere cofringatur. Sic & homini cui graue pondus pœnitẽtiæ ponis, necesse est vt aut pœnitentiã reiiciat, aut suscipiẽs dũ sufferre nõ potest scãdalizatus amplius peccet.

Chrysost. Pœnitentia cũ moderamine ĩponatur.

Deinde, & si erramus modicam pœnitentiam imponentes, nónne melius est propter misericordiam reddere rationem, quàm propter crudelitatem? Vbi paterfamiliãs largus est, dispensator non debet esse tenax. Si deus benignus, vt quid iacerdos eius austerus? Vis apparere sanctus? circa tuam vitam esto austerus, circa aliorum benignus. Audiant te homines parua mandantem & grauia facientem. Talis est autem sacerdos qui sibi indulget & alios exigit, quemadmodum malus descriptor tributi in ciuitatibus qui se releuat, & onerat impotentes.

Nota.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Omnia uero opera sua faciũt ut uideãtur ab hominibus. Dilatant enim philacteria sua & magnificãt fimbrias.

Hic confutatur adfectio superbiæ & vanitatis. Vbi duo notãtur. Vnũ est ridendæ simulationis ostentatio. Alterũ, impudens vani honoris ambitio, ibi: Amant enim primos.

Circa primũ dicitur: Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. In præcedentibus arguerat do-

Inanis glõriæ cupidi

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus Scribas & Pharisæos crudelitatis erga alios, & negligentiæ erga semetipsos, nunc arguit eos vanitatis & inanis gloriæ, quæ fecit eos à deo recedere. Impossibile est
Chrysost. enim vt credat Christo cœlestia prædicanti, qui gloriam hominum concupiscit terrenam. His enim qui eiusmodi
Ioan.5. sunt Saluatoris voce dicitur: Cognoui vos, quia dilectionem dei nō habetis in vobis, & post pauca: Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est nō quæritis? Incredulitatis eorum huiusmodi ipsorum vanitatem caussam esse, & alio loco idem sanctus Euangelista testatur, dicens:

Quum tanta signa fecisset coram eis non credebant in
Ioan.12. eum. & post pauca: Dilexerunt enim gloriam hominū magis quàm gloriā dei. Omnia, inquit, opera sua faciunt vt videantur ab hominib⁹. Prius redarguti, sunt, quia nō faciūt
quæ aliis imponūt facienda, & nil facientes boni, simulant
Theo. quasi faciant. Et si quando quidpiam faciunt, vt videantur faciunt, & aufertur iam illorū merces: nunc autem quanta condemnatione digni sunt, qui neque faciunt, & videri volunt quasi faciant, philacteria sua & fimbrias ostentantes.

Cæterum (vt ait Chrysost.) in omni re nascitur quod ipsam exterminant, sicut è ligno vermis, & tinea ex vestimento. Vnde sacerdotum ministerium qui positi sunt ad ædificationem sanctitatis corrumpere diabolus nititur, vt hoc ipsum bonum dum propter homines fit, fiat malum.
Vitiū cleri Tolle vitium hoc de clero, & sine labore omnia resecabis. Ex hoc enim fit vt difficile clerici peccātes pœnitentiam agant. Ergo & ipsi quia gloriam ab hominibus quærunt, à peccatis suis difficile conuertuntur, subditur:

Dilatant enim philacteria sua, & magnificant fimbrias.
Aduerte quemadmodum dominus eos cum quadā intentione, seu adgrauatione incusat, non enim ait simpliciter quòd faciunt opera sua vt videantur ab hominibus, sed addidit, omnia. Deinde iam monstrat, quòd nō de magnis & arduis gloriabantur: sed in quibusdam rebus vilibus & superstitiosis, philacteriis scilicet & fimbriis.

Vbi Hiero. Dominus quum dedisset mandata legis per
Deut.6. Moysen ad extremum intulit: Ligabis ea in manu tua, & erūt semper ante oculos tuos. Et est sensus: Præcepta mea sint

sint in manu tua, vt opere compleantur. Sint ante oculos tuos vt die ac nocte mediteris in eis. Hoc Pharisæi male interpretantes scribebāt in membranulis decalogū Moysi, complicantes & ligantes in fronte, & quasi coronam capitis facientes, vt semper ante oculos moueretur. Iusserat quoque & aliud Moyses vt in quatuor angulis palliorum fimbrias facerent ad Israelis populum internoscendum. Vt quemadmodum in corporibus circuncisio signum Iudaicæ gentis daret, ita & vestis haberet aliquam differentiam. Porrò superstitiosi magistri captantes auram popularem faciebant sibi grandes fimbrias & acutissimas in eis spinas ligabant, vt videlicet & ambulantes & sedentes interdum pungerentur, & quasi hac commonitione retraherentur ad ministeria seruitutis dei. Pictaciola ergo illa decalogi, philacteria vocabāt, id est, cōseruatoria, eo quòd quicunque gestarent ea quasi ob custodiam & munimentum sui, haberēt. Non intelligentibus pharisæis quòd hæc in corde portanda sunt non in corpore. Fidēda vanitas hypocritarū. Num.15.

Vbi Chrysost. Illorum exemplo & nunc multi nomina quædam Hebræa angelorum cōfingunt & scribunt & adligant, quæ non intelligentibus metuenda videntur. Quidam vero aliquam partem euāgelij scriptam circa collum portant. Sed nónne quotidie euangelium in ecclesia legitur & auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus posita Euangelia non prosunt, quo modo eum possunt circa collum suspensa saluare? Deinde, vbi est virtus euangelij, in figuris literarum an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis. Si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa. Videsquàm friuola, vana ridendāque sit scribarum & pharisæorum eorúmque & nunc in similibus sequacium simulatio eius quam non habent sanctitatis. In deferētes cartulas superstitiosas. Nota.

¶ Circa secundum, quod est, vani honoris impudens ambitio, subditur:

Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi.

Qui superflue & vanè philacteria dilatant & magnificāt

fimbrias gloriam captantes ab hominibus, quid ament attende. Amant, inquit, primos recubitus in cœnis, & cætera quæ sequũtur. Vbi notandũ, quòd non culpat primo recũbere, vel salutari in foro, vel primas sedere cathedras in synagogis quibus hoc officij ordine competit: sed eos qui hæc siue habita siue non habita indebitè amãt, à fidelibus quasi improbos docet esse vitandos: ad voluntatem enim vituperationem refert, non ad factum. Sine causſa enim loco se humiliat, qui corde se præfert. Aliquis enim honoris cupidus audiẽs laudabile esse in vltimo loco discũbere, discũbit post omnes, & nõ modo iactantiã cordis nõ dimittit: sed adhuc aliã iactantiã humilitatis acquirit, vt qui voluit videri iustus, & humilis videatur. Multi enim superbi corpore quidẽ in nouissimo recumbũt, qui cordis elatione in capite se recumbere vidẽtur. Et multi sunt humiles in capite recũbentes, & conscientia se in vltimo esse existimãt.

Vt volũtas non actus culpatur.

Sed attende vbi in eis vana gloria dominabatur, in synagogis, scilicet quas intrabant alios directuri. In cœnis hoc pati qualitercunque tolerabile fuit, quãuis doctorem exemplo esse oporteat, non in cœnis tantum, sed vbique. Si autem diligere talia reprehensibile est, quàm malum est studere vt his aliquis potiatur? Vbi Theoph.

Vanitatis locus.

Pape qui dicit? Idcirco condemnãtur quia amãt? Quod si solum amans primos accũbitus condemnatur, qui nihil non facit pro illis qua condemnatione est dignus?

Et primas cathedras in synagogis, vbi magis debebant docere & alios humilitatem eo loco ipsi maiori fastu corrumpebantur. Omnia enim pro gloria faciebant, & hæc facientes non confundebantur, sed interim vocari volebant Rabbi, hoc est, doctores. Et salutationes in foro. Non solũ exigebant scribæ & pharisæi à populo vt eos salutarẽt voce magna dicentes, aue rabbi, sed etiam vt inclinatis capitibus genibus incuruarentur. Vocari volunt, non esse, nomen appetunt, & officium negligunt.

Impudens arrogãtia.

Et quidem væ miseris illis ad quos pharisæorum vitia transierunt, qui per breue curriculum vitæ quo pẽcceta sua plangere debent pro prioratu certare non metuunt. Contra pharisæorum sequaces honoris nomen quasi vmbram sectantes B. Bernardus exclamat, dicens: Quem

Beda.

Quem sequimini miseri? Nónne videtis satanam sicut fulgur de cœlo cadentem? Nónne iste est mons quẽ ascendit angelus, & factus est diabolus?

¶ Circa tertium principale dicitur:

Vos autem nolite uocari rabbi, unus est enim magister uester, omnes autem uos fratres estis. Et patrem nolite uocare uobis super terram, unus est enim pater uester qui est in cœlis. Nec uocemini magistri, quia magister uester unus est Christus.

Hic traditur fidelibus doctrina salutis. Vbi duo notãtur. Primum est, superbæ denominationis inhibitio. Alterum, secutæ humilitatis salubris indictio, ibi: Qui maior est.

Circa primum dicitur: Vos autem nolite vocari rabbi. Hoc est, ne velitis, ne concupiscatis. Siquidẽ vocari ab aliis magister vel rabbi, non est in potestate nostra, sed vocantium. Nõ enim prohibetur aliena actio, sed propria, ac per hoc non vocari mihi prohibetur, sed affectus vt vocer, affectus ad nominis gloriam. Nõ ergo dominus prohibet vocari, sed velle vocari: sicut non reprehenderat scribas & phariſæos q̃ rabbi vocarẽtur, sed q̃ amarent vocari rabbi. Hoc autẽ inter rabbi & magistrum interest: quòd omnis rabbi magister est, sed non omnis magister est rabbi. Rabbi enim secundũ officium docendi magister est, sed magister etiã dicitur magister equitũ, magister domus. Sed in hoc textu magister est nomen moderatoris, in moribus. Vnus est enim magister vester, videlicet, qui omnes homines naturaliter docet. Si enim homo hominẽ erudiret, omnes homines discerent quod habẽt doctores. Nũc autem quia non homo docet, sed deus, multi quidem docentur, pauci autẽ discunt. Homo enim nõ intellectũ præstat homini docẽdo, sed à deo præstitũ per admonitionẽ exercet.

Rabbi & magister differunt.

Chrysost.

Vt solus deus docet.

Et vt meminerint discipuli se filios parẽtis vnius, & per nouæ natiuitatis regenerationẽ, terreni ortus (natiuitatis secũdũ carnẽ) excessisse primordia, subdit: Omnes autẽ vos fratres estis. Et vtiq; secundũ spiritũ & regenerationem in baptismo spiritualẽ, omnes Christiani fratres vocantur. In cõmune autẽ & secũdũ carnẽ, quia omnes homines ex vno patre nati sumus, pari inter nos germanitate cõiungimur.

Hilarius.

Theoph. Patrẽ vnũ agnoscendum.

Et patrẽ nolite vocare vobis super terrã, vnus est enim pater vester qui est in cœlis. Non prohibet honorem parentibus debitum, qui nos vult venerari parentes, & maximè spirituales patres, sed inducit vt patrem spirituũ agnoscamus. Deus enim proprie autor vitæ & pater est.

Parentes enim carnales non sunt autores primordij vitæ nostrę sicut ille, sed cooperarij & ministri. Vnde Chrysost.

In mundo enim quanuis homo hominem genere, vnus tamen est pater qui omnes creauit. Nõ enim initium vitæ habemus ex parentibus, sed transitum vitæ per eos accipimus. Quia vero apparuerat quis esset omnium pater ex hoc quod dixerat, qui est in cœlis, vult exponere quis sit omnium magister. Vnde præceptũ de magistro iterũ repetit, dicẽs:

Quæstio. Hieron. 1. Tim. 2.

Nec vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus. Sed quæritur quare aduersum hoc præceptum Apostolus doctorem & magistrum gentium esse se dixerit, aut quo modo vulgato sermone in monasteriis se inuicem patres vocant?

Solutio.

Quod sic soluitur. Aliud est esse naturã patrẽ vel magistrũ, aliud indulgentia. Nos si hominem patrem vocamus, honorem ætati deferimus, non autorem nostræ ostendimus vitæ. Magister etiam dicitur ex consortio veri magistri. Et ne infinita replicem, quomodo vnus per naturam dei filius non præiudicat cæteris ne per adoptionem filij dei vocentur, ita & vnus pater & magister nõ præiudicat aliis quo minus abusiue (id est, suo modo) vel ministerialiter & patres vocentur & magistri. Attamen secundum id quod à deo conditi sumus & gubernamur, nec pater nec magister vocandus est alius nisi deus. Pater inquam, quia ex ipso sunt omnia. Magister, quia ipse moderatur & disponit omnia, & quia (vt dictum est) ipse omnes per intelligentiæ lumen interius docet.

¶ Circa secundum, quod est, securæ & exaltandæ humilitatis salubris indictio, sequitur:

Qui maior est uestrum, erit minister uester. Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur.

Qui maior est vestrum gradu vel officio docendi vel moderãdi, erit minister vester, id est, exhibebit se ad ministrandum

strandum vobis, recognoscẽdo in veritate se accepisse maioritatem ad ministrandum vobis doctrinam, bonos mores & alia quæ sunt spiritus.

Et hoc intulit ad declarandum status officiáque maiorum in sua ecclesia, vt hinc intelligamus cur vetuerit appetere vocati rabbi aut magister. Quoniam & ipse Christus, quum esset vere magister, ministrum se esse professus est. Ego, inquiens, sum in medio vestrum sicut qui ministrat. Et vtique in ipso completum est quod prædixit, qui maior est vestrum erit minister vester. Ipse enim vere maior erat, non modo maior eorum, sed maior omnium: & ipse suis non solum exteriora ministrauit, sed & animam suam pro illis in mortem tradidit.

Ad quid status & officia in ecclesia.

Luc. 22.

Christus qualis minister.

Qui autem se exaltauerit, humiliabitur. Bene post omnia quibus vanæ gloriæ prohibuit appetentiam sic præcedentia conclusit. Et notanter dicit, qui se exaltat, secus qui vel à deo vel ab hominibus ad quemlibet dignitatis gradum ob merita sublimatur. Et consimili ratione notanter dicit, qui se humiliat exaltabitur. Plerique enim à deo vel ab hominibus ob vitæ probra confunduntur & humiliantur, quia tamen sese non humiliant, spe futuræ exaltationis nequaquam attolluntur. Ratio huiusce rettributionis est, quia sicut superbum sequitur humiliatio, ita & humilem spiritu suscipiet gloria. Et licet hæc sententia non semper impleatur in præsenti vita vbi cunctis diebus vitæ suæ pleraque impius superbit, & iustus vsque ad finem vitæ in sua permanet mediocritate, quia tamen veritas falli non potest in futuro complenda non dubitemus.

Prou. 29.

Iob. 15.

FERIA QVARTA POST DO. REMINISCERE.

Ascendent Iesus Ierosolymã, adsumpsit duodecim discipulos secreto, & ait illis. Matt. 20.

Præsens sancti Euangelij lectio quatuor comprehendit. Primum est, passionis Christo imminentis prænuntiatio. Secundum, mundani honoris cauta ambitio, ibi: Tunc accessit. Tertium, vnicæ ad gloriam viæ demonstratio, ibi: Potestis bibere calicem. Quartum,

aduersum ambitiosos cæteros indignatio, ibi: Et audientes.

Circa primum duo notantur. Vnum est, Christi cũ discipulis secreta colloquutio. Alterum, propinquæ passionis seriosa prædictio, ibi: Ecce ascendimus.

Circa primum dicitur: Ascendens Iesus Ierosolymam adsumpsit duodecim discipulos secreto. Plures quidem dominus discipulos elegerat, sed ex illis omnibus duodecim selegit. Vnde alibi dicitur: Et fecit vt duodecim essent cũ illo, quos & Apostolos nominauit, quibus Euangelij sacramenta committeret, & per quos totum mundum ad suam fidem conuocaret. Cum his ergo seorsum de imminente iam tunc passione sua colloquitur, vt conferendo eum sibi charissimis secretum cordis sui, de propinqua morte familiari & amicabili colloquio reuelaret, iuxta quod per Salomonem dicitur: Causam tuam tracta cum amico tuo itiuulgari ne forte scandalizati perturbarentur, secreto eis Apostolis hac de re loquitur.

Mar. 3.

Prou. 25.

Cur secreto loquitur.

Dixerat quidem de his ad multos occulte tamen, sicut ibi: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. & alibi: Signum nõ dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ, discipulis autem manifeste rem omnem exposuit. Et quia tota salus hominum in Christi morte posita est, ideo duodecim Apostolis in secreto mortis suæ mysteriũ adnuntiauit, quia nimirum pretiosior thesaurus melioribus in vasis includitur. Si autem futuram Christi passionem alij audissent (vti iam dictum est) turbarentur. Quin & discipulorum animos hinc perturbandos præuidens Saluator, eis longe ante & eiusdem passionis pœnam, & resurrectionis suæ gloriã prædicit, vt quum moriẽtem sicut prædictum est cernerent, etiã resurrecturum non dubitarent.

Ioan. 2.

Matth. 12.

Chrysost.

Beda.

¶ Circa secundum, quod est, propinquæ passionis suæ seriosa prædictio, sequitur:

Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis trãdetur Principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte: & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.

Ecce,

Ecce, inquit, ascendimus Ierosolymam. Ecce, demonstrantis est, & constantiæ vox est, vt huius suæ cõstantiæ & proptitudinis moriendi in cordibus suis recõdant memoriã. Ac si dicat: Videtis quia voluntarius ego me morti offero. Quũ ergo me videritis in cruce pendentẽ, ne existimetis me tantũ hominẽ esse. Nã etsi posse mori hominis est, attamẽ velle mori hominis non est. Vbi Hieronymus: Crebro de passione sua discipulis dixerat. Sed quia multis in medio disputatis poterat elabi memoriæ quod audierant, iturus Ierosolymã & secũ ducturus Apostolos ad tentationem eos parat, ne quũ venerit persequutio & crucis ignominia, scãdalizentur. Tribulatio enim quum superuenerit expectantibus nobis, leuior est quàm si repentina venisset.

Chrysost.

Crebro dominus se passurum prædicit.

A principio quidem mortẽ eis prædixit solã, quando autẽ exercitatiores facti sunt adducit & alia, scilicet, quoniã tradent eum gentibus, & cætera quæ sequuntur. Vbi Rabanus: Ideo dominus in mundo noluit prosperari, sed grauia pati, vt nobis ostẽderet qui per delectationem cecidimus, cum quanta amaritudine redire debeamus. Ait ergo:

Chrysost.

Et filius hominis tradetur principibus sacerdotũ & scribis, & condemnabunt eum morte. Vbi Origenes: Et nũc quidem qui diuinas literas scire se arbitrantur scribæ, cõdemnant Iesum morte, & linguis suis flagellãt eum & crucifigũt, per hoc quòd tollere volunt doctrinam ipsius. Ille autem paululum deficiens surgit, & apparet his quibus datum est eum posse videre.

Cur se filium hoĩs vocet.

Attendendum verò est, ꝙ dominus filium hominis tradendum & morte cõdemnandum dicit, qui quum idem sit filius dei & filius hominis dominus Iesus Christus, solus tamen filius hominis, id est, humanitas tradi, illudi, flagellari, morte condẽnari, & crucifigi, & morti potuit subiacere. Simul & illud considerandũ, quia penè in omnibus sanctis euãgelij locis potius se Christus filium hominis quàm dei filium appellat, vt videlicet nobis ad memoriam reducat quid pro nobis factus est. Nam qui erat deus excelsus super omnia factus est homo humilis inter omnia. Verũ, quantomagis ille humanitatis suæ infima cõmendat, tanto magis nos sublimia diuinitatis eius venerari decet ac glorificare. Tradetur, inquit, principibus sacerdotũ. Nam trã-

ditus à proditore ad Annam primum, pòst ad Caiphan principes sacerdotum ductus est. Qui eum morti condemnauerunt quando clamauerunt dicentes: Reus est mortis. Matt. 26. Et iterum: Tolle tolle crucifige eum. Et tradent eum gentibus ad illudẽdum. Hoc textus passionis eius apertè proloquitur, quia vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt eũ Pontio Pilato præsidi, qui vtique non Iudæus, sed gentilis erat. Ipse verò flagellatum militibus Romanis tradidit crucifigendum. Ioan. 19.

Si hæc quæ de futura passione sua dominus prædixit per singula prosequi visum fuerit, habes ea in prima Homilia Dominicæ in quinquagesima.

Et tertia die resurget. Posteaquàm passione sua proposita dominus ostendit quid exemplo suo sustinere pro veritate, etiam resurrectione sua prædicta quid sperare debeamus ostendit, subdens: Et tertia die resurget. Quæ etiã & ideo discipulis dixit, vt quum tristia viderint, resurrectionis gaudium securi expectarent. Solet enim scriptura diuina tristibus læta subiungere. Vnde & dominus quum suæ passionis ignominiam prædixisset, mox sequuturæ resurrectionis suæ gloriam intulit dicens: Et tertia die resurget, iuxta illud Psalmi. De torrente in via bibet, quia videlicet mortem nostram in transitu gustauit, nam caro illius non vidit corruptionem.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Tunc accessit ad eũ mater filiorũ Zebedæi cũ filiis suis, adorãs & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid uis? Ait illi: Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram tuam in regno tuo.

Hic ponitur mundani honoris cauta ambitio. Vbi duo notantur. Vnum est, pro filiorum exaltatione matris supplicatio. Alterum, imperitè petentium promerita redargutio, ibi: Respondens autem Iesus.

Circa primum dicitur: Tunc accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Hæc in euangelio secundum Ioannem proprio nomine Salome vocatur. Errore labuntur qui putant eam Mariam cognomento Salome fuisse appellatam, prout alibi ostendimus. Accessit autem ad Iesum vnà cum filiis

filiis suis Iacobo & Ioanne ab illis instructa, & ad petendũ pro illis submissa. Sed quum dominus mox ante passionis & mortis prædixerit ignominiã, quæritur vnde hæc mulier ad hanc regni opinionem sit inducta vt filiis peteret à Christo regnãdi gloriam. Verum quia subiunxerat se tertia die resurrecturum, putauit mulier illico post resurrectionẽ esse regnaturum, arbitrans in primo Christi aduentu fore implendum quod in secundo promittitur.

Quin & vsque hodie Iudæorum opinio est Christum quum venerit per annos multos fœliciter in mundo fore regnaturum, ipsosq; Iudæos ingenti gaudio futuros prosperitate, & ab omnibus fore populis venerãdos. Hoc errore decepta instantis regni gloriam filiis cupiebat, ab ipsis (vt iã dictum est) filiis eodem errore detentis inducta. Nã quod hic per matrem dictum esse Matthæus expressit, Marcus ipsos filios Zebedæi perhibet dixisse, quum illa horum vo luntatem attulisset ad dominum. Vnde magis ipsos quàm illam dixisse quod dictum est, Marcus breuiter intimauit. Videbant sanè seipsos præ cæteris honoratos, timebant autem Petrum sibi præferri. Iudæorũ de christo opinio vana. Augustin. Mar. 10.

Sed oritur quæstio, qua ratione confessum dexteræ & sinistræ Christi petebant, quandoquidem paulò antè hoc illis promiserit, dicens: Quum sederit filius hominis in ma iestate sua, sedebitis & vos super sedes duodecim. Sed per dexteram & sinistram significant primas hinc & inde sedes, & hoc denotat pronomen, tuam. Non volebãt esse ad dexteram Petri, nec ad sinistram Andreæ, sed ad dexterã & ad sinistram Iesu Christi. Primas itaque sedes inter illas duodecim promissas prius, petunt, nec volunt alter sub altero sedere, sed vnus ad dexteram & alter ad sinistrã Christi, vt ex vtroque latere sint primi. Matt. 19. Vt primas petebant sedes.

Et quia sicut in alio euangelio dicitur, erant prope Ierusalem, putabant regnum dei esse in ianuis. Vnde manifestum est, quòd nihil spirituale petebant, neque superioris regni intelligentiam habebant. Mar. 10.

Vbi intueri est ambientiũ regnum astutiã. Vnde Chrysostomus: Quum audissent hi fratres dominũ de sua passione & resurrectione prophetantem, cœperunt dicere intra se: Ecce rex cœlestis descendet ad regna tartarea vt Astutia ambitiosorum.

regem mortis destruat. Quū autem victoria fuerit cōsummata, quid aliud restat, nisi vt regni gloria subsequatur? Qui autē seipsum donauit hominibus, quomodo regni societatem non donabit? Petentis negligentia reprehenditur, vbi de dantis misericordia nō dubitatur. Attamē quid facimus? Si nos rogamus magistrum, forsan exterorū fratrum corda concutiemus. Ergo submittamus matrem nostram, vt suo nomine precetur pro nobis. Si enim reprehensibilis fuerit inuenta petitio, facilem meretur veniam quasi mulier, ipse enim sexus excusat errorem. Si autē non fuerit importuna, facilius impetrabit mater pro filiis rogans. At verò dominus occultorum cognitor, non ad verba mulieris intercedentis respondit, sed ad consilia suggerentium filiorum. Quod verò dominus interrogat quid illa vellet non quasi nesciens facit, sed vt illa exponente manifestum faceret irrationabilem esse petitionem.

¶ Circa secundum, quod est, imperitè petentiū per Christum redargutio, Subditur:

Respondens autē Iesus dixit: Nescitis quid petatis.

Matrem præteriens filiis loquitur, vt ostendat se non ignorare matrem ab ipsis fuisse submissam. Et dicit ad illos: Nescitis quid petatis. Vbi Chrysostomus: Frequenter dominus patitur discipulos suos aliquid nō rectè aut dicere aut agere aut cogitare, vt ex illorū culpa occasionē inueniat exponendi regulā pietatis, sciens quia & error discipulorum non nocet præsente magistro, & quia non solum in præsenti, sed etiā in futuro doctrina eius ædificat. Nesciebant ergo quid peterent, qui Christi regnum temporale fore putabant, & talis regni quærebant fore consortes.

Discipulorum error nō inutilis.

Quòd si verum & æternum Christi regnum intendebant meritò audiunt, nescitis quid petitis. Quasi dicat: Magnum est quod petitis, & angelicas etiam virtutes concutiens. Sed nihil spirituale petebant: quia si nouissent quæ petebant, non ausi fuissent tantum quid petere quod etiā cœlestes excedit virtutes.

Theoph.

Quin & nos non solum cogitare debemus qualem gloriam consequamur, sed quo pacto euadamus ruinam peccati. Quia & in seculari bello qui semper de præda victoriæ

Chrysost.

riæ cogitat, difficile vincit. Ideo potius erat petēdum, da nobis auxilium gratiæ tuæ, quo omne malum vincamus. Proinde abducens eos ab huiusmodi cogitationibus, ad periculā magis hortatur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?

Hic ponitur tertium quod est: Vnicæ ad gloriam viæ demonstratio. Vbi primò, petentibus gloriam calix obtenditur. Deinde, quos manet gloria manifestatur, ibi: Sedere autem.

Circa primum. Potestis, inquit, bibere calicem quem ego bibiturus sum (& vt est apud Marcum) aut baptismo quo ego baptizor, baptizari?

Interrogat autem non ignorans, sed vt cogat manifestare vlcus per responsum, & studeant implere quæ promittunt. Ac si illis dicat: Quia non potest quis fieri particeps regni mei, nisi & passionum mearum particeps fiat, dicite mihi num possitis mecum similia pati? Calicem dicit martyrium & suā mortem. Calicem enim in scripturis passionem intelligimus, vt in Psalmo: Calicem salutaris accipiā, & statim infert quis ille sit calix, pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Baptismā quoque mortem suā nominat, quō genus humanum erat purificaturus.

Theoph.

Passio nomine calicis.

Itaque hæc eos interrogat, vt omnes audiamus quia nemo potest cum Christo regnare, nisi Christi passionē fuerit imitatus. Res enim pretiosa nisi pretio interueniēte nō comparatur. Passionem autem domini dicimus non modo persequutionem gētilium, sed omnem quam patimur violentiam contra peccatum certantes.

Chrysost.

Potestis, inquit, bibere calicem quē ego bibiturus sum? Vos de honore, regno, & coronis loquimini, vbi mihi prius quàm ad meum regnum perueniam, agones instant & sudores. Erratis ergo putantes vos ad meum peruenire posse regnum sic viuentes, quum ego resurrecturus sim prius à mortuis. Sed longe aliter est, quia via ad regnum meum veniendi est per passionem & mortem. Pensate ergo si vires suppetunt.

Illi verò nescientes quid promitterent, sed solum spe-

cantes ad id quod cupiebant, omnia facile pollicebantur. Vnde subditur:

Dicit ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis.

Dicentes se posse domini calicem bibere, & ad passionē mortis præsto esse, inexperti loquuntur suarum virium pu-
Matt. 26. sillitatem ignorantes. Fugerunt enim & ipsi quando traditus & comprehensus erat dominus. Inexpertis enim leuis esse putatur tentatio passionis & mortis. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis. Non ait: Calicem meum bibere potestis, videlicet in hoc præsenti tempore, sed ad futuram eorum perfectionem respiciens hoc dixit.

Hiero. Si quæras, quo modo calicem martyrij filij Zebedæi biberunt, quū scriptura narret Iacobum tantum ab Herode
Calicē vt biberunt. capite truncatum? Ioannes autem propria morte vitā finierit. Sed si legimus in Ecclesiastica historia, q̄ ipse Ioannes propter martyrium sit missus in feruentis olei dolium, & deinde in Pathmos insulam relegatus, videbimus martyrio non animum defuisse, & bibisse etiam Ioannem calicē confessionis quem & tres pueri in camino ignis biberunt, licet eius sanguinem persequutor non fuderit.

Act. 5. Legitur autem in Actibus Apostolorum ipsum quoque causſa Christi cum cæteris Apostolis cæsum, & carceri mācipatum fuisse.

¶ Circa secūdum, quo manifestatur quos in futuro regni gloria manet, subditur:

Sedere autē ad dexteram meam & sinistrā, non est meum dare uobis, sed quibus paratum est à patre meo.

Non est meum dare, intellige secundū præsentē statum meum. Non enim veni ad distribuendas nunc sedes regni. Sed quibus paratū est à patre meo. Quasi dicat: Scitote ab æterno à patre meo distributas esse primas sedes, vnde nō fitis de his soliciti tanquam vacantibus. Et quanuis pater non iudicet quenquā, sed omne iudicium dederit filio, qui vtique est ille procurator patris familiās cui ipsius voce dicitur: Voca operarios, & redde illis mercedē, attamen ipse
Matt. 20. idem hic dicit: Non est meum dare quod petitis regnum, videlicet ad gratiam, sed quibus paratū est: hoc est, his qui

cucurrerunt & vicerunt: his qui fideliter laborando perseuerauerunt vsque in finem, non autem immeritis, non superbis, non carnalibus, non mundi huius gloriam ambientibus, cuiusmodi vos esse probamini. Siquidem regnū cœlorum non tam dantis est quàm accipientis. Non enim est Hierony.
acceptio personarum apud deum, sed quicunque talem se præbuerit, vt regno cœlorū dignus fiat, hic accipiet quod non personæ, sed vitæ paratum est. Si itaque tales estis qui consequamini regnum cœlorum, quod pater meus victoribus præparauit, vos quoque accipietis illud. Ideo tamen non dixit neque, non sedebitis, ne duos confunderet, neque sedebitis, ne cæteros irritaret. Vbi Theophylactus:
Si hoc loco dicit Christus, quod ego nō possum ad gratiam dare vobis sedere à dextris, aliorum enim est qui laborauerint, & illis ea sedes præparata est. Interrogabilis Quinam
igitur cōsequenter, quinam sessuri sint. Discas autem, quòd sessuri in
nullus ibi sessurus sit, hoc enim solius diuinæ naturæ est. regno.
Ad quem enim angelorum dixit: Sede à dextris meis? Heb. 1.
Verum hoc dominus dixit iuxta illorum opinionem. Quærebant enim hanc sedem, non intelligentes q̄ sedere super duodecim sedes, sit propter virtutem glorificari.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Et audientes decē, indignati sunt de duobus fratribus.

Hic ponitur aduersum ambitiosos cæterorum indignatio. Vbi primò notatur ob ambitum honorem exorta indignatio. Secundò, de virtute humilitatis salubris informatio, ibi: Iesus autem vocauit.

Circa primum aduerte, quòd donec Christi sentētia incerta fuit non indignabantur alij discipuli, sed tunc indi- Discipulo-
guati sunt quando eos increpauit, qua indignatione ostendunt illos duos in honore sibi præfatos. Adhuc enim erāt imperfecti. Nam illi aduersus decem surgebāt, hi duobus inuidebant. Et sicut duo carnaliter petierunt, ita & decem carnaliter contristati sunt. Nam velle esse super omnes, vi- Chrysost.
tuperabile est: sustinere autem alterum super se, valde est glorioſum. Nec tamen contra matrem indignantur, nec ad Hierony.
mulierem audaciam referūt postulantis, sed ad filios, quòd ignorantes mensuram suam non modica cupiditate exar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferunt, iuxta quod dominus quoque suprà non petenti matri, sed tacentibus filiis respondit: Nescitis quid petatis. Intellexerunt enim q̃ hæc petitio discipulorũ fuit, quando eos dominus increpauit. Quando autem eos à domino præhonoratos viderunt in transfiguratione etsi secundum mentem dolebant, attamen indignationem suam in medium efferre non audebant venerantes doctorem.

Chryſoſt.

Porrò magister humilis & mitis, nec cupiditatis duos arguit postulantes, nec decem reliquos indignationis inerepat & liuoris, sed quid dixit aduerte.

¶ Circa secundum, quo de virtute humilitatis datur vtilis informatio, subditur:

Iesus autem uocauit eos ad se, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt potestatẽ exercẽt in eos. Non ita erit inter uos, sed quicũque uoluerit inter uos maior fieri, sit uester minister: & qui uoluerit inter uos primus esse, erit uester seruus.

Theoph.

Posteaquam decem ob ea quæ audierant turbati fuerũt, accersit illos vocatione eos ante sermonẽ demulcens. Etenim filij Zebedæi aulsi ab aliis conuersabãtur cum ipso.

Tyrannica ambitio.

Præsens igitur omnibus fit. Sciens enim quàm sit tyrannica & graui reprehensione digna ambitio, acrius eos perstringit, & abiicit eos in infidelium & gentilium portionem si inani gloriæ studere voluerint. Vna autẽ & eadem reprehensione omnes emendat, quia idem erat peccati radix in omnibus, scilicet appetentia primatus, qua illi duo manifestè petierũt primas sedes, & isti decem indignati sunt, q̃ ipsi omnes postpositi sunt ab illis duobus. Ex eodem autẽ vitio prouenit, & velle primatũ & nolle postponi, & propterea eandem medicinam adhibet omnibus, dicens:

Studium ambitiosorum.

Scitis quia principes gentium dominantur eorum. Hoc est, Principes gentium ordinant principatum suum ad dominandum. Et qui maiores sunt in mundo, in subiectos exercent potestatem. Et est sensus: Qui magni sunt, ordinant celsitudinem suam ad vsum potestatis, id est, ad præcipiendum, ad compellendum, & huiusmodi cætera quæ sunt potestatis.

Chryſoſt.

Itaque dominus volens duorum fratrum ambitionem reprimere,

reprimere, & extinguere indignationem cæterorum, introducit eam quæ inter principes mundiales & ecclesiasticos est differẽtiam, ostendens quia primatus in Christo, nec ab aliquo appetendus est non habente, nec alteri inuidendus est habenti. Quia principes mundi sunt vt dominentur subditis suis, & eos seruituti subiiciant & expolient & vsque ad mortem eis vtantur ad propriam vtilitatem & gloriam. Principes autem ecclesiæ in hoc positi sunt, vt seruiant minoribus suis & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo, vt suas vtilitates negligant & illorum vtilitatem procurent, & mori non recusent, si res ita ferat pro salute subditorum.

Principatus mũdanus, & ecclesiasticus differunt.

Itaque primatum ecclesiæ concupiscere neque iustum neque vtile est. Quis enim Sapiens vult vltrò se subiicere seruituti & periculo tali, vt det rationem pro omni ecclesia, nisi forte qui non timet iudicium dei, abutens primatu suo ecclesiastico seculariter, ita vt conuertat illum in secularem? Vbi Theophylactus:

Primatum in ecclesia appetẽtes.

Alij quidem homines quia regunt clari sunt, & amare primas sedes gentilium est affectio, meos autem discipulos humilitas commẽdat & facit honorabiles. Atque ideo qui maior esse voluerit, debet his qui opus habent ministrare, quod præcipuè humilitatis est & ego in meipso ostendo. Vnde sequitur:

Sicut filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redẽptionem pro multis.

Proponit illis ex seipso formam discẽdæ humilitatis, vt si docentis verba minus aduerterent, imitarentur exempla. Quinetiam vt intelligant modum sui ministerij quo ministrent subditis, suo monstrat exemplo quod vel quale sit officium in ecclesia principantis. Non venit, inquit, filius hominis ministrari. Nam si angeli ministrauerint ei & Martha & aliæ nonnullæ mulieres quæ sequutæ eum fuerant à Galilæa ministrantes ei de facultatibus suis, non tamen ad hoc venit vt sibi ministretur, quo modo mundi principes ad hoc sunt domini vt illis ministretur.

Quale sit officium prælati.

Ministeria superba requirentes.

Sed ministrare, inquit (subaudis) veni. Quasi dicat: Si ego qui dei filius quũ sim propter vos homo factus, nõ ad hoc

In mundum veni vt hominum obsequia mihi inquirerem, sed vt ipse potius obsequerer vobis atque ministrarē, quare vos homines ab hominibus, mortales à mortalibus setuitia superba requiritis, non vt naturæ (cui pauca sufficiunt) necessitatibus subueniatis, sed vt celsiores cæteris appareatis?

Hinc sanè liquet, q; in spiritualibus voluit ecclesiæ suæ primates subditis ministrare, sicut ipse spiritualia ministrauit, & hoc quidem corporali exercitio & fatigatione interueniente prædicando, ciuitates & castella circumeundo. Ministrauit autē dominus quando cœna iam facta linteo se præcinxit, & omnium apostolorū lauit pedes. Ego, inquit, in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Denique ministrauit, quum in ara crucis seipsum deo patri pro nobis hostiam redemptionis obtulit. Vnde sequitur:

Ioan.13. Lucæ.22.

Et dare animam suam, id est vitam, redemptionem pro multis, videlicet qui crediderunt in eum, & ad vitam sunt æternam prædordinati. Et quoniam ipse vnus & solus erat inter mortuos liber, & fortior omni potestate mortis, omnes se volentes sequi liberauit à morte. Ecclesiarum ergo principes imitari debent Christum facile accessibilem & multis loquentem, & pueris manus imponentem, & lauātem pedes discipulis, vt & ipsi similiter faciant fratribus. Nos autem tales sumus, vt etiam principum mundi excedere superbiam videamur, vel non intelligentes vel contemnentes mandatum Christi, & quærimus sicut reges armatas acies præcedentes videri terribiles, & accessu difficiles maximè pauperibus vos exhibemus, nullam affabilitatem habentes, vel alios ad nos haberę permittentes.

Orig.

Primates ecclesiæ discant à Christo. Superbia primatū.

FERIA QVINTA POST DO. REMINISCERE.

Lucæ.16.

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendidè.

Præsens sancti Euāgelij lectio in quatuor partes diuiditur. In prima designatur vitæ duorum hominum notabilis distinctio. In secunda, iusta meritis vtriusque retributio, ibi: Factum

Factum est autem. In tertia, dānati diuitis gehennale supplicium, ibi: Eleuans autem oculos. In quarta, ardenti in flammis negatum refrigerium, ibi: Et dixit illi Abraham.

Circa primum duo notantur. Vnum est, diuitis epulonis vita detestanda. Alterū, hulceroſi pauperis inopia miseranda, ibi: Et erat quidem.

Circa primum est aduertendum, quemadmodū in præcedentibus dominus admonuerat diuites, vt facerent sibi amicos de mammona iniquitatis, quo audito Pharisæi deridebant eum. Verum ille quæ proposuerat exemplis adstruens, ostendit ideo diuitem purpuratum irremediabiliter apud inferos torqueri, quia Lazarum pauperem à quo in vitæ tabernacula recipi posset, amicum sibi facere contempserat. Ait ergo:

Homo quidam erat diues. Consulto diuitis nomen silētio texit. Nomen tamen habuit, & quidem plurimis notum (supposito quòd hic res gesta narratur) apud mundanos enim diuitum nomina sciuntur, & quum de illis verba fiunt nominatim explicātur. Pauperum autem nomina nec sciuntur, & si sciuntur, non tamen propria appellatione digni censentur. Sed si de aliquo illorum sermo inciderit, dicitur: Quidam pauper, & sic quidem apud mundum. Porrò quoad æstimationem pauperum apud deum, dicit propheta: Honorabile nomen eorum coram illo. Nam vbi dines iste, homo quidam appellatur, pauper proprio nomine suo expresso honoratur.

Nomē diuitis supprimitur.

Erat diues, inquit. Quasi dicat: Iam non est, quia sicut vmbra præteriit. Nec tamen quia diues ideo reprobatus, quia nec omnis est sancta paupertas, nec omnes diuitiæ criminosæ, sed vt luxus infamat diuitias, ita paupertatem sanctitas commendat. Nec tamen aliena diues iste abstuliſſe reprehenditur, sed propria non dediſſe. Nec dicitur quia vi quenquam oppreſſit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc colligendū est, quia pœna multandus sit qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur qui propria nō largitur. Hoc igitur significat quòd hunc inferno tradidit, quia viscera pietatis ignorauit, quia peccata sua redimere etiam quum abundaret pretio noluit.

Tenacitas diuitis.

Porrò luxum ipsius attende. Induebatur purpura &

Luxus diuitis impij

Universidad de Deusto
Biblioteca

byſſo. Purpura regij cultus eſt indumentū. Byſſus autem genus lini candidiſſimi eſt. Purpura ad pompam, byſſo ad mollicici delitias vtebatur. Cinerem, terram & puluerem byſſo & purpura tegebat. Sequitur:

Et epulabatur quotidie ſplendidè. Omnibus quibus potuit delitiis carnis vacabat, epulabatur enim & nō per interualla, ſed quotidie: nec mediocriter, ſed ſplendidè, hoc eſt, delicatè & ſumptuoſe.

1. Mor. Conuiuia vix ſine culpa.

Vbi ſecundum Gregorium intuendū eſt, quia celebrari cōuiuia ſine culpa vix poſſunt. Penè etenim ſemper epulas comitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis delectatione reſoluitur cor ad inane gaudium relaxatur. Iob. 1. Vnde & Beatus Iob pro filiis ſuis ex ordine viciſſim conuiuia celebrantibus quotidie dominum precabatur, vt quicquid illi luxu deliquiſſent, ipſe precibus & ſacrificiis expiaret. Exod 32. Hinc iterum ſcriptum eſt: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.

Itaque diues iſte talem ſe geſſit, ſicut vnus aliquis ex habitatoribus Sodomorum. Vnde per Ezechielem dicitur: Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ. Superbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant.

¶ Circa ſecundum, quod eſt hulceroſi pauperis inopia miſeranda, ſubditur:

Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis hulceribus plenus, cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.

Vbi vides quòd dominus de paupere & diuite verbum faciens, nomen pauperis edicit, & nomen diuitis non dicit, quia nimirum ſuperbos ignorans humiles nouit & probat. Nouit enim dominus qui ſunt eius. Moyſi ā dominoſ. Tim. 2. citur: Teipſum noui ex nomine, inueniſti enim gratiam co- Prou. 10. ram me. Hinc & per Salomonem dicitur: Memoria iuſti cum laudibus, & nomen impiorum putreſcet.

Exod. 33. Itaque nomen huius mēdici ſcriptū in libro vitæ Chriſtus videbat, vbi nomen diuitis prorſus erat ignotum. Vnde ſcriptum eſt dicente domino: Exod. 32. Qui peccauerit mihi, delebo

lebo eum de libro meo. Porrò fœlices etiam in mediis vitæ huius calamitatibus, ac ter quatérque beati quorū nomina in libro vitæ ſcribi digna ſunt, dicente Chriſto: Gaudete & exultate, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Luc. 10.

Qui iacebat ad ianuā diuitis hulceribus plenus. Et hæc quidem contra diuitis purpuram & byſſum. Calamitas pauperis.

Cupiēs ſaturari de micis quæ cadebant de mēſa diuitis. Et hoc contra illius epulas quotidie ſplendida. Iacebat ad ianuā diuitis, ne diues diceret: Non vidi, nemo mihi nunciauit. Videbat illum exiens & reuertens. Porrō hulcera eius crudelitatem diuitis arguunt. O diues ſi dei præcepta non conſideras, at ſaltem vel conditionis tuæ miſerere, & time ne & ipſe talis efficiaris. Habet autem ægrotatio ſolatiū, ſi opes habet. Quanta ergo in iſto pœna eſt, in quo inter tot hulcera nō meminit dolores plagarum, ſed famē.

Sufficiant, inquit, mihi micæ menſæ tuæ, quæ vel abiiciuntur vel comeduntur à canibus. Præbe de ſuperfluo eleemoſynam inopi, fac de non damno tibi lucrum.

Et nemo illi dabat. Qualis dominus, talis & familia. Diuites enim quum ſint humanæ conditionis immemores, tanquam ſupra naturam poſiti, de miſeriis pauperū incentiua ſuarum capiunt voluptatum. Ambro. Crudelitas diuitū.

Rideant inopem, inſultēt egenti, & his auferant, quotū decebat miſereri. Inexplebilis enim eſt auaritia diuitū, nec timet deū, nec hominē veretur. Non parcit patri, fidē amico nō ſeruat. Viduā opprimit, rem pupilli inuadit. Quid igitur reſtat, niſi vt tandē à iuſto iudice ſine miſericordia feriantur, qui in ſemetipſis miſericordia caruerūt. Augu. de verb. do.

Et quidem mendico poterat ad pœnam paupertas ſufficere, etiam ſi fuiſſet ſanus. Rurſum ſuffeciſſet ægritudo, etiam ſi ſubſidium adeſſet. Sed vt probaretur pauper amplius, ſimul hunc & paupertas & ægritudo tabeſecit. Atque inſuper videbat diuitem obſequentibus famulis fulciri, & ſe in infirmitate & inopia à nullo viſitari. Nam quòd nemo ei ad viſitandum aderat, teſtantur canes qui liceter eius vulnera lingebant. Vnde ſubditur:

Sed & canes veniebant, & lingebant hulcera eius.

Hulcera quæ nullus hominum curare dignabatur, ſeremites lambunt. Ergo canes mitiores erant miſero quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

homines. Quòd & si forsan morsum ei inflicturi adcurrissent, non erat qui eos abigeret. Nam igitur Lazarus in tantis malis blasphemabat? Num conuitiabatur? Num incessebat luxum diuitis? Num inhumanitatem cõdemnabat? Nisi dei prouidentiam arguebat? Nihil horum, sed fortis erat & magnæ sapientiæ. Vnde hoc manifestum? Certè ex eo quòd angeli ipsum mortuum susceperunt. Nam si obmurmurator fuisset, nunquam tantum honorem fuisset consecutus, & comitatu stipatus angelorũ, iuxta quod factum esse in litera consequenter ostenditur.

Theoph.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ.

Hic ponitur vtriusque meritis iusta retributio. Vbi duo notãtur. Vnũ est, defuncti pauperis beata fœlicitas. Alterũ, mortui diuitis gehẽnalis calamitas, ibi: Mortuus est aut.

Circa primum dicitur. Factum est autem vt moreretur mendicus. De mendico diues, de misero fœlix, de calamitoso per mortem beatus effectus. Vbi Chrysostomus:

Mors pauperis beata.

Tantæ pœnè repentè delitiis commutantur. Portatur post tantos labores quia defecerat, ne saltem ambulans laboraret. Et qui abiectus fuerat ab hominibus, ingenti cum honore ab angelis portatur.

Sed quò portatus sit attende. In sinum Abrahæ, inquit, qui nõ pauper sed diues fuisse legitur, vt agnoscas etiã diuites sanctos & dei posse esse amicos, atq; nõnullis sanctis pauperibus sanctiores atque maiores. Qui enim nõ intelligit esse maiorẽ qui in beatã requiẽ suscipit eo qui suscipitur

Diuites posse esse sanctos.

Gene. 15.

Factum est, inquit, vt moreretur mendicus. De euentu quolibet qui præteriit & iam non est, dicere solemus, hoc vel illud factum est. Et quidem mors piorum transit, permanet autẽ mors impiorum. Mors sanctorum quædã vitæ pro vita commutatio est, vitæ corruptibilis pro immortali vita, iuxta quod in Euangelio Christus loquitur, dicens: Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam. Hinc rursus alibi de iustis scriptum est: Visi sunt oculis insipientium mori, ipsi autem sunt in pace. Itaque La-

Mors piorum cõmutatio optãda.

Ioan. 5.

Sapien. 4.

zari morte omnis sua finẽ accepit infœlicitas, paupertas, inedia, nuditas, hulcera, morbi, despectio, velut vnius noctis somnium abierunt, quorum in locum successit omnium abundantia bonorum, honor, gloria, pax, securitas & gaudium nunquam defecturum. Nullus itaque cõtemnat pauperes, miseros, mẽdicos, abiectos, qui apud plerosque superbos tanquam purgamenta mundi huius reputantur, ne fortè spernat quos elegit deus. Quis enim Lazaro despectior, quis pauperior, quis abiectior? Nam quoniam extremæ fuit inopiæ, idcirco hunc Christus hic posuit pro exemplo.

Porrò quum audimus beati pauperis animam ab angelis sublatã in sinum Abrahæ, discamus hinc & ipsi sanctorum angelorũ fidæ custodiæ nostras animas in vita pariter & in morte assiduis precibus cõmendare, quatenus ab incursu spirituum malignorum (vtique rugiẽtium præparatorum ad escam) defensas, in lucis ac pacis loca deducant.

Angelorũ captanda præsidia.

Et portaretur, inquit, in sinũ Abrahæ. Locus quietis beatorum bene sinus dicitur, vtique ad similitudinẽ sinus maris. Quia sicut ille est locus à tempestate, procellis & ventis quietus, & nauib⁹ à feri maris factatione subductis opportunus, sic locus ille qui hic sinus Abrahæ nuncupatur, receptaculum est piarum animarum, quæ mundi huius pericula, tẽtationes, laqueos, & labores innumeros quasi horridas tempestates & imminentia naufragia euaserint.

Sinus Abrahæ, quid.

Proinde beatus Augustinus de sinu Abrahæ differens: Sinum, inquit, Abrahæ intellige remotam sedem quietis atque secretam vbi est Abraham, & ideo Abrahæ dictam, non quòd ipsius tantum sit, sed quòd ipse multarum gentium pater sit, quibus ad imitandum fidei principatũ præpositus est. Vnde Gregorius:

Li. de origine animæ.

Prius quàm redemptor noster morte sua humani generis pœnam solueret, eos etiam qui cœlestis patriæ vias sequuti sunt, post egressum carnis inferni claustra tenuerũt. Non vt pœna quasi peccatores plecteret, sed vt ij in locis remotioribus quiescerẽt, quos ab ingressu regni reatus primæ culpæ prohibebat.

Li. 4. mor.

¶ Circa secundũ, quod est mortui diuitis gehennalis calamitas, subditur in litera:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mortuus est autē & diues, & sepultus est in inferno.

Diues vt mortuus. Chrysost.

Diuitiæ enim neminem à morte saluare possunt. Mortuus, inquit, est diues, de diuite per mortē pauper, nudus, & omnis boni egens & inops effectus. Mortuus quidem tunc est corpore, sed erat illi antè anima mortua. Nā totus feruor qui prouenit ex dilectione proximi expirauit, & erat corpore defunctō defunctior. Nullus autem sepeliēdo diuiti ministratsse dicitur vti Lazaro. Eo nanque quòd in itinere lato delectatus multos habuit obsequentes adulatores, vt peruenit ad finem priuatus est omnibus. Simpliciter enim sequitur:

Et sepultus est in inferno. Sed & anima eius dum viueret sepeliebatur obruta corpore quasi sepulchro. Portò sepultura inferni pœnarum profunditas est, quæ superbos & immisericordes post hanc vitā vorat, vnde eos consurgere non datur, dicente Psalmista: Sepulchra eorum domus illorum in æternum. Illic iste quondam diues incomparabiliter miserior pauperiórque quàm vnquā mendicus ille vlcerosus fuit, effectus est. Nam vt quidam sapiens ait, in omni genere infortunij infœliciſſimum genus est fuisse fœlicem. Et iste quidem duxit in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendit.

Sepultura inferni.

Boetius.

Et hic finis est diuitum crudelium & superborum, iuxta quod ad vnum eorum diuinus sermo loquitur, dicens: Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. Subter te sternetur tinea, & operimentū tuum erunt vermes. Ecce quanta & quàm subita mutatio tantarum opum in tantam inopiam, tantarum voluptatum in tanta tormēta, quotidianarum epularum in sitim & inediam sempiternam, purpuræ & byssi in flammas gehennæ.

Esaiæ. 14.

Metuenda mutatio.

Prospiciendum ergo cuique est, quonam loco perpetuā animæ suæ eligat sepulturam. Siquidem piis operibus ſit nus Abrahæ, prauis autē operibus gehēnę sepultura parā.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Eleuans autem oculos suos quum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius.

Hic describitur damnati diuitis gehennale supplicium, vbi duo notantur. Vnum est, damnati diuitis sera cognitio. Alterum,

Alterum, ardentis & eiulātis irrita deprecatio, ibi: Et ipse clamans.

Circa primum dicitur: Eleuans autem oculos quum esset in tormentis. Ergo nunc oculos diuitis pœna aperit, quos antè clauserat culpa. Cognoscitur enim dominus iudicia faciens, qui non fuit cognitus longanimis, & misericordiam promittens.

Post mortē cognitio.

Sed nunc frustra in suppliciis oculos eleuās aperit, quos olim inopi & mendico crudeliter clausit. Ergo sibi vtile fuisset si (dum tempus erat miserendi) ad pauperem compassionis oculum subleuasset, dicēte Psalmista: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. At contra iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam.

Iaco. 2.

Perhibet disciplina phisicorū talpam viuā oculis carere, qui tamen in ea iā mortua à perscrutantibus inueniuntur. Quid aliud diues auarus quàm talpa terrā semper volues, semper in terra delitescēs, tam sui cognitione cæcus quàm dei? Hic tādem in morte recipit oculos, quum dicit: Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia velut vmbra. Hoc dicētes verum dicunt, sed sero fatentur errorem, quem tamen non agnoscerent, si non eis mors oculos aperuisset.

Sap. 5.

Quum esset, inquit, in tormentis. Non ait in torméto, sed tormētis. Totus enim in tormētis erat, solos oculos liberos habebat vt alterius lætitiā qua cruciaretur aspiceret. Aliorum enim solatia, eorum qui cruciantur, tormenta sunt.

Vidit Abrahan à longe, & Lazarum in sinu eius. Hinc liquet quòd in die illo qui alium iniuria affecerit, hunc videbit in gloria, & hic illū conspiciet in tormentis. Et quēadmodum dominus eiectum Adam è regione paradisi collocauit, vt continuo aspectans clarius sentiret à quantis bonis excidisset, sic & diuitem condemnauit in cōspectu Lazari, vt illius videns fœlicitatem, sentiret vnde per inhumanitatem excidisset.

Nota.

Gene. 3.

Cæterum inter hunc diuitem & pauperem mendicum rebus per mortem repente versis, trifariam attende commutationem. Primum etenim diues qui in aula versatus, & sublimi ac molli cathedra fultus fuerat, iam contemptus,

Trifaria cōmutatio

abiectus,& ab omnibus derelictus in imo iacet. Pauper autem qui ante fores diuitis iacuerat omni solatio & auxilio destitutus, sublimi Abrahæ sinu honoratur atque fouetur

Prou.14. iuxta quod per Salomonem dicitur: Iacebũt mali ante bonos,& impij ante portas iustorum.

Secundò,diues in delitiis & summa vixerat voluptate, in extremis autem Lazarus doloribus. At nunc vice versa,diues flammis circundatus eiulat in tormentis, Lazarus in sinu Abrahæ lætus exultat.

Tertiò,Lazarus in hac vita micas panis mendicabat à diuite, postmodum diues à paupere mendicabat stillã aquæ. Verum, sicut diues quondam non exaudierat Lazarum,

Prouer. 21 ita & isthic mendicus beatus diuitem non exaudiuit. Qui enim obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur.

¶ Circa secundum,quod est,ardentis & deprecantis irrita supplicatio,sequitur in litera:

Et ipse clamans dixit. Pater Abrahã miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Et ipse clamans,inquit. Magnæ etenim pœnæ,magnam vocem reddebant. Pater Abraham. Patrem vocat quem in operibus noluit imitari. Miserere mei. Fruſtra sibi petit misereri,qui nec sui nec aliorum misertus fuerat. Sed & fruſtra ô diues agis pœnitentiam, vbi non est pœnitentiæ locus. Tormenta te cogunt,non mentis affectus.

Et mitte Lazarũ. Erras miser. Abrahã suscipere potest, mittere nõ potest. Vt intingat extremũ digiti sui in aquã Lazarum videre dedignabaris,& nunc digitũ eius desidera? Aquã desideras,qui delibutos cibos antè fastidiebas?

Rea conscientia. Et vide conscientiã peccatoris,non totum audet poscere digitũ. Quo pacto credere potuisset hic dives dũ viueret aliquando futurũ esse, vt pauperis opem ipse mendicãs eluamans & eiulãs imploraret? Itaq; nemo pauperẽ spernat,ne forsan & ipse iusto dei iudicio rebus aliquãdo mutatis quæ spreuerat rogare cogatur. Diues enim iste guttã aquæ mendicans periit, qui pereuntes micas beato pauperi negauit.

Et quidem

Et quidem condignũ ei præmiũ redditur, ignis ille & infernalis pœna & lingua arefacta. Vice liræ sonantis,gemitus,vice potus,desideriũ stillę,vice speculationũ enormiũ, caligo profunda,vice ambitus incessantis. peruigil ignis. Basilius. Condigna redditio.

Sed cur non vertit sermonẽ ad Lazarum? Profectò quia ex sese metiens cæteros, hunc auidum vindictæ & sese de ipso vlturum existimauit. Si ego,inquit, fœlicitate fruens contempsi illum tantis malis coangustatũ, & neque micas ei cõmunicaui, multomagis & ipse contẽptus vindicabit, & vt mihi beneficium concedatur non annuet. Propterea ad Abraham facit sermonem,quem putabat ignorare quæ contigissent. Extremum autem digiti,vel minimam operationem significat qua per spiritũsanctum subuenitur. Stilla aquæ, modicum aliquid est refrigerantis misericordiæ. Theoph.

Et licet animæ corporalia membra non habent,nihilominus tamen idcirco in membris pati dicuntur, ꝙ à corpo ribus exutæ tales pro peccatis suis affectus sentiunt, ac si etiam corporeis paterentur in membris. Aĩa in mẽbris vt patitur.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Et dixit illi Abraham: Fili recordare quia recepisti bona in uita tua,& Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur,tu uerò cruciaris.

Hic post præmissa subiungitur in flãmis ardenti negatũ refrigerium. Vbi tria per ordinem describuntur. Primum est,negati refrigerij causſa seu ratio. Secundum,dãnati diuitis pro suis supplicatio, ibi: Et ait: Tertium,dignam ob causſam supplicationis reiectio, ibi: Et ait illi Abraham.

Circa primum dicitur: Et ait illi Abraham: Fili recorda re. Filium appellat,& accepta cõmemorat bona,vt ei & de amissa hæreditate & fœlicitate præterita dolor augeatur. Recordare,inquit, sed melius fuisset futura præcogitasse. Quia recepisti bona,id est, quæ vera ac potissima bona esse putasti. Non potes & in terra regnasse, & hic regnare. Et Lazarus similiter mala. Non ꝙ Lazarus ea mala putabat,sed ex censura diuitis hoc dicebat, qui inopiã & famẽ & dirã ægritudinem existimabat mala. Quãdo igitur infir mitatis & ægrotationis nos magnitudo præmit, Lazarum cogitemus,& lætanter accipiamus mala in vita nostra. Patientiæ fulcimẽtũ.

Augu. de quæſ. euã. Hæc ergo ei dicuntur quia fœlicitatẽ dilexit ſeculi, nec aliam vitã præter illam in qua ſuperbus tumebat, adamauit. Lazarum autem dicit mala recepiſſe, quia intellexit vitæ huius mortalitatem, labores, dolores, & erũnas, pœnas eſſe peccati, quia omnes in Adam morimur, qui factus eſt tranſgreſſione mortalis.

Chryſoſt. Recepiſti bona in vita tua. Ac ſi dicat: Si quid boni fecifti, vnde tibi præmium deberetur, omnia recepiſti in illo mundo epulans, ditatus, & proſperis ſucceſſibus oblectatus. Hic autem ſi quid mali commiſit vniuerſa recepit, paupertate, fame, & extremis preſſus miſeriis, & vterque veſtrum huc nudus acceſſit, hic quidem à peccatis, propter quod & conſolationem ſortitur, tu verò à iuſtitia propter quod immitigabilem perſers pœnam. Itaque mala Lazari purgauit ignis inopiæ, & bona diuitis remunerauit fœlicitas tranſeuntis vitæ. Sequitur:

Et in his omnibus inter nos & uos cahos magnũ firmatum eſt, ut hi qui uolunt hinc tranſire ad uos nõ poſſint, neque inde huc tranſmeare.

Cahos magnum, id eſt, interſtitium immenſum, hiatus & caligo horrẽda, & ſignificat iuſtorum à peccatoribus diſtantiam. Nam ſicut eorum affectus differentes fuerũt, ſic etiam manſione non modicè diſſerũt. Quod cahos firmatum dicitur, quia non poteſt diſſolui, agitari, vel concuti. Firmatum eſt enim graui ſeueraq; diuini iudicij ſententia. Talis eſt enim hæc ſegregatio, vt reprobi in ſua ſint malitia indurati vt bene operari non poſſint, & electi in bono confirmati vt amplius peccare nequeant. Et hoc eſt, quod alter ad alterum nõ poteſt tranſmeare. Poſt mortem enim nequeunt merita immutari, ſed quocũque ceciderit lignũ ibi erit ſiue ad auſtrum ſiue ad aquilonẽ. Ac ſi dicat Abraham: Videre poſſumus, tranſire non poſſumus. Et nos videmus quid effugerimus, & vos videtis quid perdideritis. Vbi etiam attendere eſt prudens Abrahæ reſponſum. Primum enim rationem reddit diuiti cur illum adiuuare non doceat, quia videlicet, receperit bona in vita ſua, deinde quòd etiam ſi velit iuuare illum prorſus nequeat, propter immenſum cahos inter vtrumque.

Theoph. Cahos magnum.

Eccẽs. 11.

Circa

Circa ſecundum, quod eſt damnati diuitis pro ſuis ſupplicatio, ſubditur:

Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis ne & ipſi ueniant in hunc locum tormentorum.

Lazarum petit mitti intelligens ſe indignum qui teſtimonium ferat veritati, & quia non impetrarat paululũ refrigerari, multominus credit ſe relaxari poſſe ab inferis ad prædicationem veritatis. Porrò diues iſte ſerius magiſter eſſe incipit, quum iam nec diſcendi tempus habeatur, nec docendi. Vbi Gregorius Niſſenus:

Augu. de quæſ. euã.

Hoc loco docemur, quòd Lazari quidem anima nõ eſt erga præſentia ſollicita, nec retorquet ſe ad aliquod relictorum. At verò diues quaſi quodam viſco etiã poſt mortem à vita carnali detinetur. Nam ſi quis omnino carnalis ſecundum mentem fiat, nec poſtquam corpus exuerit, remouetur à paſſionibus eius.

Poſt mortẽ vitia inhærere.

Vt etiam videre eſt inſignem diuitis huius malignitatem: Nõ enim ait, mitte Lazarum ad fratres meos ne meo exemplo & more viuentes offendant deum, ſed tãtum, ne veniant in locum hunc tormentorum, ſicq; non faciebat hoc pro gloria & laude dei.

Circa tertium, quod eſt, dignam ob cauſſam ſupplicationis reiectio, Sequitur:

Ei ait illi Abraham: Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos.

Ac ſi dicat: Non ſint tibi magis curæ fratres tui, quàm deo qui eos creauit, & ſtatuit eis doctores qui eos cõmonerent & ſollicitarent. Vocat autẽ hic Moyſen & Prophetas Moſaica ſcripta & prophetica. Per legem de operibus inſtrui poterãt, per Prophetas de fide. Lex enim quæ eſſent facienda monſtrabat, Prophetæ verò nuntiabant credẽda. Cæterum, hoc loco dominus euidentiſſime declarat vetus teſtamentum eſſe fidei firmitatem, retundens perfidiã Iudæorum, & hæreticorũ nequitias excludens, ſequitur:

Chryſoſt. Lex opera Prophetæ fidẽ docẽt

At ille dixit: Non pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent,

Iniquitas diuitis.

Videre est iniquitatem hominis, quoniam qui antea cũ fratribus suis excusauerat Lazaro dare micas pereuntes, nunc illum cupit suam requiem deserere,& rursus ad istos in mundum venire. Non autem petiit Lazarus reuiuiscere mortemq; denuo experiri.

Cæterum ex diuitis sermone colligitur fratres suos plane sui fuisse similes, iisdemq; quibus ipse vitiis fuisse imbutos. Qui quoniam dei verba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Quia enim ipse audiendo scripturas contemnebat,& fabulas esse putabat, ex semetipso de suis fratribus iudicabat dicens eos scripturas non audituros, sed si quis ex mortuis resurrecturus esset & ad eos iturus, ipsi forent credituri. Vbi Theoph.

Scripturæ contẽptor

Tales sunt & nunc qui dicant: Quis ea vidit quæ sunt in inferno? Quis inde venit & adnuntiauit nobis? Inuenias sanè huiusmodi falso Christianos, qui nolunt non solum Moysen & Prophetas, sed nec Christum ipsum, nec Apostolos eius audire,& multominus quoscunq; catholicos & veraces prædicatores, sed mitti sibi aliquem volunt suæ peruersitatis pseudoprophetam quasi emersum ex inferis aliquem mortuorum.

Falso Christiani.

Porrò non dissimiles huic damnato diuiti nunc sunt, qui quicquid in ecclesia vel agitur vel prædicatur sacerdotum commenta, & deliramenta clamant esse monachorum. Vanè autẽ cupit iste mortuorum aliquem resurgere ratus vanissimos fratres suos plus fidei quàm viuis, illi habituros, quèadmodum olim & Saul optabat Samuelẽ iam mortuum audire, cui viuo credere recusarat. Sed iã audiamus patrem Abraham veraci sententia respondentem.

1.Reg.28

Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas nõ audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Quia nimirum qui verba legis despiciũt, etiam Christi præcepta qui ex mortuis resurrexit, quãto subtiliora sunt, tanto hæc difficilius implebunt. Et nimirũ constat quia eius implere dicta renuũt, ei ꝓculdubio credere recusant.

Qui non credituri sunt mortuis.

Quòd autem verum sit eum qui nõ auscultat scripturis nec à morte rediuiuis auscultaturũ, ipsi testes sunt Iudæi, qui nunc quidem volebant occidere Lazarum, nunc verò

inuadebãt Apostolos, quum tamen multi ex mortuis Christo in testimonium resurgentes venissent in Ierusalem, & apparuissent multis. Quòd si nobis profuturum fuisset ad fidem quòd mortui resurgẽtes viuis testificarentur, etiam hoc sæpe fecisset deus. Nunc vero nihil adeò vtile est, ac scripturarum studiosa scrutatio. Mortuorum suscitationem falsè & apparenter facere potest diabolus vt seducat imprudentes, seminans doctrinas de inferno sua nequitia dignas. At eis qui scripturas probe scrutantur nihil potest illudere. Illæ enim sunt lucerna & lumen, quo lucente fur deprehenditur & manifestatur.

Theoph.

Scripturarum certitudo.

Sed & illud considera, quòd mortuus quisque iam redituus seruus tantum est, quæcunque vero dicunt scripturæ ea dicit dominus. Vnde & si resurgat mortuus, & si cælitus descẽderet angelus, omnibus magis fide dignæ sunt scripturæ. Nam angelorum est dominus, viuorum quoque & mortuorum qui eas instituit. Quòd & si crebro resurgerent mortui, hoc iterum tempore contemneretur.

Chrysost.

FERIA SEXTA POST DOMINICAM REMINISCERE.

Homo quidam erat paterfamilias qui plantauit uineam, & sepem circumdedit ei. Matth.21.

Præsens sancti Euangelij lectio tria principaliter comprehendit. Primũ est, veneranda dei in effectu benignitas. Secundum, perfidorum crudelis ac detestanda peruersitas, ibi: Quum autem tempus. Tertium, nequitiæ puniendæ condigna seueritas, ibi: Quum ergo venerit.

Circa primum tria notantur. Primum, clemens humanitatis denominatio. Secundum, mysticæ vineæ operosa plantatio, ibi: Qui plantauit vineam. Tertium, plantatæ vineæ colonis locatio, ibi: Et locauit eam.

Circa primum aduertendum est quemadmodum Scribarum & Pharisæorum obstinatam malitiam in præcedẽtibus dominus grauiter traxit, dicens: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regno dei. Et causſam subdit dicẽs: Venit enim Ioannes ad vos in via

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei. & mox parabolam præsenti lectione comprehensam subiungit, in qua ipsorum nimiam peruersitatem venia prorsus magnam ostendit. Ait ergo:

Indigni venia.

Homo quidam erat paterfamiliás. Vbi dei erga homines benignitas & beneuolentia in nomine humanitatis ostenditur. Vnde Chrysost. Deus homo dicitur nomine, non natura: similitudine non veritate. Præscius enim dei filius quòd propter appellationem humani nominis quasi homo purus fuerit blasphemandus, etiam deum patrem inuisibilem, hominem appellauit, qui & angelorum & hominũ natura dominus est, beneuolentia pater. Ipse paterfamiliás est, qui homines in mũdo quasi dominus famulos suos possidet in domo.

¶ Circa secundum, quòd est, mysticæ vineæ operosa plantatio, subditur:

Qui plantauit uineam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim.

Esaiæ 5.

Qui plantauit vineam, de qua Esaias loquitur, dicẽs: Vinea domini exercituum, Domus Israel est, de cuius etiam plantatione per Psalmistam dicitur: Vineam de Aegypto trãstulisti, eiecisti gẽtes & plantasti eam. Dux itineris fuisti in cõspectu eius. Et sepem circundedit ei. Sepes, turris, & torcular, omnia quæ vineam optimã habere oportet, insinuant, quo designatur oĩa quæ opportuna sunt & spectantia ad salutẽ Israelitici populi à deo fuisse procurata. Sepẽ ergo vel angelorũ auxilia, vel ipsam dei protectionẽ intelli-

Sepes.

Torcular.

ge. Torcular lex erat, quæ iustitiæ atque obedientiæ fructus, suis præceptis quasi quodam pondere à populo illo quasi torcular exprimebat. Turris verò templũ designat.

Turris.

Mich. 4.

Vnde illud apud Michæam dictũ potes accipere: Et tu turris nebulosa filiæ Sion vsque ad te veniet, & veniet potestas prima regnũ filiæ Ierusalem. Potes & per turrim (à qua quæ longinqua sunt prospiciuntur) scripturas intelligere Prophetarum quæ longe ante Christum venturum prænuntiantes, hunc quasi è longinquo speculabantur.

¶ Circa tertium, quod est, plantatæ vineæ colonis locatio, subditur:

Et locauit

Et locauit eam agricolis, & peregre profectus est.

Agricolæ, doctores sunt populi Pharisæi & Scribæ. Tunc sanè vineam agricolis paterfamiliás locauit, quãdo per legem constituti sunt Sacerdotes & Leuitæ, & procurationem regendi populum susceperunt. Porrò colonus quanuis de suo munere obtulerit domino nõ sic cum placeat, quo modo si de vinea eius redditus ei obtulerit, sic & sacerdos non sic propter suã iustitiã placet deo, quo modo placeret si populum dei in sanctitate docuerit, quãdoquidem ipsius iustitia vna est, populi autẽ iustitia multiplex.

Agricolæ.

Chrysost.

Fructus è vinea.

Et peregre profectus est. Non loci mutatione (nec enim deus alicubi abesse potest quo complentur omnia, qui & dicit: Cœlum & terram ego impleo) sed abire videtur à vinea vt vinitoribus liberum operãdi relinquat arbitrium. Eius ergo profectio, longanimitas eius est. Videtur enim deus & dormire & peregre proficisci dum longanimis est, & non è vestigio pœnas exigit peccatorum. Vel secundum Origenem, Dominus qui fuerat cum eis in nube diei & in columna ignis per noctem, nequaquam postea similiter illis apparuit.

Hieron.

Ier. 23.

Theoph.

Cæterũ in Esaia Iudaico populo sub nomine vineæ dominus grauiter ob sterilitatem ipsius comminatur, di. Expectaui vt faceret vuas & fecit spinas. Et post pauca: Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vineæ meæ. Auferam sepem eius & erit in direptionem, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ponam eam desertam. Non putabitur & non fodietur, & ascendent super eam vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. In Euangelio autẽ vinea nõ culpatur, sed coloni.

Esaiæ. 5.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Quum autem tempus fructuum adpropinquasset, misit seruos suos ad agricolas ut acciperent fructus eius. Et agricolæ adprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium uero lapidauerunt.

Hic describitur perfidorũ crudelis ac detestanda peruersitas. Vbi quatuor sunt cõsideranda. Primum est, seruorum interemptio. Secundum, filij destinatio, ibi: Nouissime autem. Tertium, agricolarum contra filium conspiratio, ibi:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Agricolæ autem. Quartum, indigna filiifamiliâs per colonos occisio, ibi: Et apprehensum.

Circa primum dicitur: Quum autem tempus fructuum adpropinquasset. Tempus fructuum, tempus est bonorum operum diuersa populi ætatibus. Sed nullus fructus extitit Iudæorum nullus huius vineæ prouentus (tametsi crebro & sollicite quæreretur) inuentus est. Misit seruos suos ad agricolas. Seruos dicit Prophetas, qui deo populi fructus, id est, obedientiæ ostentionem per opera offerunt. Sed quid? Agricolæ, inquit, adprehensis seruis eius alium ceciderunt, alium occiderunt, alium lapidauerunt. Serui qui primum ad agricolas missi sunt, Moyses legislator & Aaron intelliguntur. Moyses enim cõtinuos quadraginta annos fructum aliquem legis quã dederat à cultoribus inquirebat, sed cæsum eum dimiserunt inanem. Irritauerunt enim Moysen in castris, Aaron sanctũ domini. Et vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbauerunt spiritũ eius. Qui & ipse seruus quid de huius vineæ fructu sentiat, palam carmine declarat dicens: De vinea Sodomorum vinea eorum & de suburbanis Gomorrhæ. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus. Sequitur:

Serui missi, qui.

Deut. 32.

Iterum misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter.

Per seruos qui secundo loco missi sunt choros intelligimus prophetarum, qui & orationibus suis ad deum populo subueniebãt, & quæ imminebant prædicauerunt. Et fecerunt illis similiter. Vnde eorum successoribus per inuectum Christi testem dicitur: Quem prophetarum nõ sunt persequuti patres vestri? & occiderunt eos qui prænuntiauerunt de aduentu iusti. Siquidem Ezechielem in Chaldæa lapidauerunt, Naboth in Israel, Ieremiam in Aegypto, Esaiam secuerũt, Amos vecte ferreo per tẽpora transfixerunt, Zachariam inter templum & altare occiderunt. Vnde Chrysostomus:

Act. 7.

Matth. 23.

Per singulos gradus Iudaicæ malitiæ dei misericordia addebatur, & per singulos gradus diuinæ misericordiæ malitia crescebat Iudæorum. Et sic contra dei clemẽtiam malignitas humana certabat. Vbi elucet patientia & sustentatio

stentatio dei, qui crebro seruos suos ad malos & perituros direxit colonos, quatenus ab illis cõuenti pœnitentiã agerent, verũ illi contẽnentes iram dei sibi thesaurizauerunt.

¶ Circa secundum, quod est, post prophetarum neces filij destinatio, subditur:

Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

In filio ad vltimum misso, domini nostri aduentus significatur. Quòd si quæras quare nõ confestim misit. Vtique vt ex his quæ ad alios fecerant seipsos accusarent, & furorem dimittentes verecundarentur propter filium venientem. Non autem pater hunc misit vt de sceleratis & pœnæ obnoxiis colonis supplicia poscceret, sed vt malos operarios argueret, & post seruorum suorum impias neces locum veniæ misericorditer reseruaret.

Chrysost. Cur filius non prius missus.

Quod autem apud Lucam dicitur, mittam filium meũ. Fortitan quum hunc viderint verebuntur, non quasi futurorum nescius aut modo dubitatiuo loquitur. Quid enim nesciat dominus vineæ, qui hoc loco deus pater intelligitur? Sed semper ambigere dicitur deus, vt libera voluntas homini reseruetur. Et quod apud hunc euangelistã dicit: Verebuntur filium meum, non ignorans quod illum occisuri essent loquitur, sed significare volens quid facere deberent. Oportebat enim, inquit, licet seruos occiderint, vel filium reuereri. Quo simul ostendit peccatum eorum qui filium reuerĩ non sunt omnino esse inexcusabile.

Lucæ. 20.

Cur deus ambigere videtur.

¶ Circa tertium, quod est agricolarum in necem filij cõspiratio, subditur:

Agricolæ autem uidentes filium dixerunt intra se: Hic est hæres, uenite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

Dixerunt, inquit, intra se: Hic est hæres: Vbi manifestissime dominus probat Iudæorum principes non per ignorantiam, sed per inuidiam crucifixisse filium dei. Intellexerunt enim hunc esse cui dictum est: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Et propterea quasi consulenter dicebant: Ecce mundus totus post eum abit, & si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Hæreditas ergo

Iudæos Christũ cognitũ crucifixisse. Ioan. 11.

Hæreditas Christi.

filij ecclesia est cunctis ei data de gentibus, quam non mo-
riens illi pater reliquit, sed ipse sua morte mirabiliter ac-
Mat. vlt. quisiuit, quâ & resurgendo possedit, dicens: Data est mihi
omnis potestas in cœlo & in terra. Hanc autē occiso eo co
loni mali præripere molieb̄atur, di. & habebimus eius hæ
reditatē, quando crucifigentes eū Iudæi fidem quę per eū
est extinguere, & suam magis quæ ex lege est iustitiā præ-
ferre, ac gentibus imbuendis conabantur inserere.

Hic, inquiūt, est hæres. Vbi Chrysost. Attamen postquā templum ingressus & vendentes animalia quæ ad sacrifi-
cium pertinebant foras eiecit, tunc præcipuè cogitauerūt eum occidere. Dicebant enim intra se: Necesse est vt popu
lus per istum dimittat consuetudinem hostiarum quæ ad
Impiorum nostrum pertinent lucrum, & acquiescat offerre sacrificiū
intentio sa iustitiæ quod pertineat ad gloriam dei, & sic iam non erit
cerdotum. populus iste possessio nostra sed dei. Si autem occiderimus
eum, dum non est qui iustitiæ fructum à populo quærat,
semper durabit offerendarum consuetudo hostiarū, & sic
populus hic possessio nostra manebit. Et nostra, inquiunt,
erit hæreditas. Et hæc est cogitatio communis omnium sa
cerdotum carnalium, qui non sunt solliciti quemadmodū
populus viuat sine peccato, sed aspiciunt quid in ecclesia
offeratur, & hoc extimant sacerdotij sui lucrum.

Si quæras igitur num Iudæi Christum Iesum Messiam verum ac dei filium esse cognouerūt, Respondetur, quòd Iudæi in lege & prophetis periti, dominum Iesum, Messiā
Legisperi- in lege promissum esse cognouerunt. Omnia enim pro-
tos Chri- phetarum de Christo venturo vaticinia videbant in ipso
stum co- completa. Non tamen cognouerunt esse deum (tametsi
gnouisse. apostoli cognouerint.) Dæmones enim (qui perspicacio-
res sunt hominibus) hanc veritatem magnopere scire cu-
pientes non cognouerunt. Vnde & apostolus de myste-
1. Cor. 2. rio diuinæ incarnationis differens: Loquimur, inquit, sa-
pientiam in mysterio absconditam, quam nemo principū
huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunquā do-
minum glorię crucifixissent, vbi glossa: Nemo principum,
id est, dæmonum, Iudæorum, vel philosophorum. De Iu-
dæis hoc pater multis Euangelij locis. Verbi gratia, vbi
Ioan. 10. quum dixisset, ego & pater vnum sumus, tulerunt lapides
vt iacerent

vt iacerent in eum, dicentes: Lapidamus te, quia tu homo
quum sis, facis teipsum deum.

Deum tamen esse Christum cognoscere tenebantur, & Iudæos
nosse poterant si voluissent ex multis, Tum quia corā prin Christum
cipe sacerdotum & palam toti cœtui Iudæorum se deum deum co-
confessus est. Porrò verū esse omne quod loquebatur mi- gnoscere
racula probāt, opera, scilicet, quæ nemo alius fecit sed nec debuisse.
posset facere, qualia sunt omnia morborum genera sine
vlla precum instantia solo iussu vel nutu, vel voluntate sa-
nare, amissos sensus restituere, quin & mortuos virtute pro
pria suscitare, huiusmodi etenim effectus deo proprij sunt.
Vnde & ipse ait: Si non venissem & loquutus eis non fuis- Ioan. 15.
sem, peccatum non haberent. Si opera non feciſſem in eis
quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc au-
tem excusationē non habent de peccato suo. Quòd si quis
obiiciat illud quod in Actibus Apostō. loquente B. Petro
scriptum est: Scio fratres quòd per ignorantiam feciſtis, Act. 3.
sicut & principes vestri. & illud ipsius saluatoris in cruce.
Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, Respondē- Luc. 23.
tur, quòd illa principum ignorantia fuit affectata & volita,
nec excusat Iudęorū facinus sed adgrauat. Nam quū Chri
stum per legem & prophetas ante cognouissent, postmo-
dum tamen hanc notitiam liuore cæcati perdiderunt. Ni-
hil est enim quod rectum iudicium magis quàm inuidia
peruertit. Cæterum Christus in cruce patrem orans, pro
illis tantum precabatur qui per ignorantiam scripturarum
nesciebant quid facerēt, simplicibus scilicet & idiotis in-
doctis qualeś nō erāt eorū optimates, sacerdotes & scribæ.

¶ Circa quartum, quod est, indigna filiifamiliās per co-
lonos interfectio, subditur:

Et adprehensum eum eiecerunt extra uineam, & occiderunt.

Extra vineā hæres vineæ trucidatur, quia Iesus vt san- Heb. 13.
ctificaret per suum sanguinem populum extra portā pas-
sus est. Siue eiectus extra vineam & occisus est, quia prius
ab incredulorum corde repulsus, ac deinde cruci addictus Extra vi-
est. Sed & quod eū extrā vineā eiecerunt hoc insinuat, q neā hæres
eum quasi alienum habentes Samaritanum, & malefacto- occisus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem, ac seductorem proclamantes blasphemauerunt. In
Figura. cuius rei figuram Moyses altare holocausti in quo victi-
marum sanguis funderetur, non intra tabernaculum, sed
ad ostium posuit, mystice docens quia & dominicæ crucis
altare extra Ierosolymorum portam ponendum, & ipse ve
ra patris hostia Christus à domo Iudæorum quam sancti-
ficaturus adierat, non intimo cordis recipiendus sed foris
esset suo cruore tingendus.

Quod vero secundum Marcum mutato ordine dicitur:
Mar. 12. Et adprehẽdentes eum occiderunt & eiecerunt extra vi-
neam, notat eos pertinaciæ, qui nec crucifixo & resuscita-
to à mortuis domino prædicantibus Apostolis credere vo
luerunt, sed quasi vile cadauer proiecerunt. Quia quan-
tum in se erat, à suis eum finibus excludentes, gentibus
suscipiendum dederunt.

¶ Circa quartum principale dicitur:

*Quum ergo uenerit dominus uineæ, quid faciet a-
gricolis illis? Aiunt illi: Malos male perdet, & uineam
suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum
temporibus suis.*

Hic describitur puniẽdæ nequitiæ condigna seueritas,
Vbi tria notantur. Primum est, homicidarum contra sese
sententiæ prolatio. Secundum, prolatæ sentẽtiæ per Chri-
stum confirmatio, ibi: Dicit illis Iesus. Tertium, conuictæ
malitiæ ad peiora molitio, ibi: Et quum aud.

Circa primum dicitur: Quum ergo venerit dominus vi
neæ, quid faciet agricolis illis? Interrogat quidem eos do-
minus, non quod ignoret quid responsuri sint, sed vt pro-
pria responsione damnẽtur. Aiunt enim: Malos male per-
Chrysost. der. Quod verum responderũt non est illorũ qui iuste iudi
cauerunt, sed ipsius caussæ. Veritas enim ipsis violentiam
Orige. fecit. Sicut enim Caiphas, sic & isti, non ex se prophetaue-
Contra se runt contra se, quoniam tollenda erant ab eis eloquia dei
Iudæi pro & gentibus danda, fructũ inde daturis in tẽpore suo. Sanè
phetant. dominus vineæ (sicut ante dictum est) deus pater intelli-
Theoph. gitur, qui misit filium suum ab illis occisum. Quũ igitur ve
nerit, hoc est, quum ipse respexerit ad iniquitatẽ quam fe-
cerũt Iudæi, tunc malos male perdet, misso Romano exe-
rcitu.

rcitu. Et vineam suam, hoc est populũ, locabit aliis agri-
colis, hoc est, Apostolis & doctoribus. Et quidẽ ad hæc do
minus parabolã illis proposuit, vt ipsi nõ intelligẽtes sen-
tentiam proferrent, sicut & ad Dauid factum est per Na- 2. Reg. 12.
than. Rursus autem intelligentes quæ dicta sunt contra se
esse dixerunt: Absit. Sic enim apud Lucam scriptum est: Lucæ. 20.

Contradixerunt sententiæ domini quia contra suã per-
fidiam dictam esse cognouerunt. Vere, inquã, & vitibiliter
in facie contradixerũt, dicendo absit, scilicet, vt malos ma
le perdat & vineam suam aliis locet agricolis, in conscie-
tia autem susceperunt, vt malos male perderet. Sicut quum
quispiam deprehensus fuerit in malo, verbis quidem excu
sat, intus autem eius conscientia recognoscit. Et vt Lucam
hoc in loco cum Matthæo concordes, Lucas quidem secũ-
dum responsionem eorum narrauit, Matthæus autem se-
cundum responsionem cordis. Et (vt dicit Augustinus) for-
san erant in plebe qui dicerent, perdet illos, & vineam suã
dabit aliis, erant & qui talia respondentibus dicerent, ab-
sit, quòd intelligerent contra se parabolam esse dictam.

Itaque veniens dominus malos male perdidit, quia in- Malos ma-
credulos & crudeles filij sui homicidas digna vltione pu- le perdi-
niuit, locum, gentẽ, simul & regnum eis auferendo, & per dit.
omnes mundi terminos longe latèque dispergendo.

Locauit autem vineã suam aliis agricolis, quia fidelibus
suis scripturarum mysteria & sui cognitionem tribuit, vt
ei suis temporibus fructum reddant.

¶ Circa secundum, quod est, prolatæ per illos contra sese
sententiæ per Christum confirmatio, subditur:

*Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis, la-
pidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est
in caput anguli? à domino factum est istud, & est mira-
bile in oculis nostris.*

Scripturæ testimonium inducit, vel non acquiescẽtibus
verbo quod dixerat, malos male perdet, vel certe iudicij ĩ
iustum comprobãtibus, ipse hoc diuinitus procuratũ pro-
phetico respõdet exemplo respõdens: Nunquã legistis in
scripturis, & cætera quæ sequũtur. Quasi dicat: Si parabo-
lam meam non intelligitis, vel scripturã istam cognoscite.

Hieronym. Porrò variis parabolis res eædem conferuntur. Nã quos supra operarios & agricolas appellauit, nunc ædificatores & cemẽtarios vocat. Lapidem Christus seipsum nominat, ædificantes autem magistros Iudęorum qui illũ quasi inutilem reprobauerunt, dicẽtes: Samaritanus es tu & dæmonium habes. Ipse autem quum surrexisset à mortuis positus est in caput anguli, hoc est, caput ecclesiæ factus est, Iudæos & Gentiles in vnam fidem coniungens. Sicut enim lapis angulum in ædificio domus faciens hac atq; illac cõtinet murũ, sic & Christus nos omnes in vnam fidem colligauit. Angulus autem ille admirabilis est & à domino est factus. Ecclesia enim nos continens & vnita fide à domino facta est, & est magna & admiratione digna, eo quòd pulchrè ædificata sit.

Lapis Christus.

Theoph.

Ioan. 8.

Admirabile in oculis nostris.

Est & hac ratione admirabilis, videlicet quòd miraculis firmatus est & confortatus sermo domini, & ita ecclesiæ quoque constitutio admirabilis.

Beda. Dicat itaque impiis homicidis suo ipsorũ scelere perituris, dicat inquã: Quo pacto prophetia hæc implebitur quæ lapidem ab ædificantibus reprobatũ in caput anguli dicit esse ponendũ, nisi quia Christus à vobis reprobatus & occisus crediturus gentibus est prædicãdus, vt quasi lapis angularis duos condens in semetipsum, ex vtroque populo vnã sibi fideliũ ciuitatẽ vnũ templũ ædificet? Ipsi nãq; synagogæ magistri (quos supra colonos dixerat, nunc autẽ vocat ædificantes) qui subditã sibi plebẽ ad ferendos vitæ fructus quasi vineã excolere iubebãtur, ipsi hanc deo inhabitatore dignã quasi domũ construere & ornare præcipiebãtur. Vnde & Apostolus fidelibꝰ scribẽs ait: Dei agricultura, dei ædificatio estis. Sed qui vineæ dei fructũ negauere quasi agricolæ mali, iidẽ quasi cemẽtarij mali domus dei lapidẽ pretiosum electũ, qui vel pro fundamẽti firmitate vel in angulo ponẽdus erat subtrahere, hoc est, fidem Christi suis auditoribus conabãtur eripere. Sed illis etiam nolẽtibus idẽ lapis caput anguli firmauit, quia de vtroque populo quotquot ipse voluit sua fide cõiunxit. Sequitur:

1. Cor. 3.

Ideo dico uobis, quia auferetur à uobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super

super lapidem istum, confringetur: super quem uerò ceciderit, conteret eum.

Ideo, videlicet quia estis agricolæ mali & perfidi, nullũ deo de sua vinea fructũ reddentes, ad hæc homicidæ crudeles post prophetarũ neces etiam dei filium occidentes, quinetiam cemẽtarij inepti & superuacui electum domui deo ædificãdæ lapidem reprobando, auferetur à vobis regnum dei, ne sitis exinde deo populus peculiaris, quod antea vocari & apparere & reputari voluistis. Vnde & alio loco de vobis voce domini dicitur: Filij regni eiicientur in tenebras exteriores. Et dabitur, inquit, genti facienti fructus eius, id est, his qui crediderint, qui venient ab oriente & occidente, & recumbẽt cum Abraham, Isaac & Iacob.

Iudęis abgnum regnũ dei.

Matt. 8.

Auferetur, inquit, à vobis regnum dei. Impletũ est hoc ad literam excidio Ierosolymitano subsequuto per Romanos, & hoc quantum ad cultum diuinum. Quantum verò ad virtutem vel acceptibilitatem cultus qua fortiebantur rationem regni dei, impletum est morte Christi. Nam extunc cessauit in veritate esse regnum dei, vel cultus dei vetus ille & vmbratilis ritus.

Et dabitur genti per baptismi regenerationem genitæ, vti res subsequuta testatur.

Et qui ceciderit super lapidem istũ, & cætera. Hic duo genera casus designat. Vnũ cadentiũ super lapidẽ tãquam ab excelso loco ruendo, vel impingendo ad lapidẽ. Alterũ eorum super quos lapis iste cadet, tanquã ruens vel demissus è loco celso. In primo casu cõfractio, in secundo cõtritio est, ſ. designandũ q̃ quãto id quod cõtritũ est deterioris est cõditionis illo quod tantũ cõfringitur seu confractũ est, tanto maior pernicies imminet secundis quàm primis.

Casus duplex.

Rursus in primo casu concurrunt homines tam actiuè quàm passiuè. Siquidem ad eorũ actionẽ pertinet, qui ceciderit super lapidem istũ. Nullus enim cadit super Christũ nisi peccando. Ad passionem verò spectat, confringetur. Confractio enim pœna est, casus verò culpa.

Nota.

In secundo verò homines concurrunt passiuè tãtum, & lapis actiuè. Et significat casus lapidis punientis actionem. Sanè per hæc significatur differentia inter eam pœnã quã

Pœna & pœna.

incurrit homo peccans in Christum ex sua culpa, & eã pœnam quam ipse Christus infert iratus, ꝙ illa est velut confractio, & est curabilis, ista autem est velut contritio, hoc est, incurabilis. Et vtique sic est, quoniam quantũcunq; homo peccet curari potest, nisi deus iratus subtracta gratia cor induret. Et hic sensus ostendit directè pœnã Iudæorũ irreparabilem, quoniam ipse lapis cecidit super illos quoad spiritualia subtrahendo gratiam, & quoad temporalia Romanos exercitus in eorum excidium mittendo.

Lapis vt Iudæos oppressit.

Hinc etiam Chrysostomus locum hunc tractans: Aliud est, inquit, frangi, aliud comminui. De eo enim quod confringitur aliquid remanet, quod autem comminuitur, quasi in puluerem conuertitur. Quod autem cadit ad lapidem non frangitur secũdum quod est lapidis virtus, sed inquãtum fortiter cadit, aut propter pondus suum, aut propter altitudinem casus. Sic & Christianus peccans non tantum perit quantum potest perdere Christus, sed quantum ipse se perdit per opera sua, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis. Infideles autem tãtum pereunt, quantum potest eos perdere Christus. Vnde Hieronymus:

Nota.

Qui peccator est & tamẽ in Christum credit, cadit quidem super lapidem & confringitur. Sed non omnino conteritur. Reseruatur enim patientia dei ad salutem per pœnitentiam. Super quem verò ille ceciderit, hoc est, cui lapis ille irruerit, & qui Christum penitus negauerit, sic cõteret eũ vt nec testa quidem ex ipso remaneat in qua pusillum aquæ hauriatur. Secundũ Augustinum verò qui in per lapidẽ hunc cadunt non penitus intereunt, sed tamen cofringuntur vt non recti ambulent. Verũ super quos cadet dũ in iudicio eũ pœna perditionis veniet, eos conteret vt sint tanquã puluis quem proiicit ventus à facie terræ.

Cadit sup lapidem.

Super eũ lapis cadit

¶ Circa tertium, quod est cõuictæ malitiæ ad peiora mollitio, subditur:

Et quum audissent principes sacerdotum & pharisæi parabolas eius, cognouerunt ꝙ de ipsis diceret: Et quærentes eum tenere timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

Quamlibet

Quantumlibet duro corde essent propter incredulitatem suam Iudæi, intelligebant tamen contra se omnes domini sententias dirigi. Hæc autem est differentia bonorũ hominum & malorum. Bonus enim comprehensus in peccato gemit quia peccauit, malus autem fremit, non quia peccauit: sed quia deprehensus est in peccato, & non solum pœnitentiam non agit, sed magis aduersus corripientem irascitur, sicut in istis patuit, qui deprehensi etiam ad peiora sunt excitati.

Chrysost. Bonorum differẽtia & malorũ

Sed attende vt mentita est iniquitas sibi. Siquidem principes sacerdotum & scribæ quasi mentientem cõtra ipsos dominum quærebant interficere, sed hoc idem quærendo nocebant vera esse quæ dicebat. Ipse quippe est hæres cuius iniustam necem aiebat esse vindicandam. Illi nequam coloni, qui ab occidendo dei filio ad modicum quidem timore humano retardari donec veniret hora eius, nunquã verò diuino amore potuere cohiberi.

Beda.

Et quærentes eum tenere timuerunt turbas. Sapiũt quidem aliquid de eo turbæ quod verum est prophetam eum æstimantes, non autem magnitudinem eius intelligunt secundum quod erat filius dei. Turbas autem sic sapientes de eo & paratas pro eo pugnare, timent principes. Neque enim ad scientiam popularium turbarum possunt attingere, nihil dignum de domino sentientes.

Turbę prĩcipibus sapiẽtiores. Orig.

Sanè morali intellectu, cuiq; fidelium quum mysteriũ baptismi quod exerceat operando commitur, quasi vinea quam excolat locatur. Mittitur seruus vnus, alter, & tertius qui de fructu accipiant, quum lex, Psalmodia, prophetia, quarum monitionem bene agendo sequatur, legitur: Sed missus seruus cõtumeliis adfectus vel cæsus eiicitur, quum sermo auditus vel contemnitur, vel quod peius est, etiam blasphematur. Missum etiam hæredem quantum in se est occidit, qui & filium dei cõculcauerit, & spiritui gratiæ quo sanctificatus est contumeliam fecerit.

Beda. Vinea & coloni moraliter.

Heb. 10.

Perdito malo cultore vinea dabitur alteri, quum dono gratiæ quod superbus spreuit, humilis quisque dotabitur.

Sed & hoc quod principes sacerdotum & Scribæ manum mittere quærentes in Iesum terrore populi retinen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, quotidie geritur in ecclesia, quum quilibet solo de nomine frater eam quam non diligit Ecclesiasticæ fidei & pacis vnitatem, propter cohibitantium fratrum bonorum multitudinem, vel erubescit vel timet impugnare.

Iob.39. Qui tamen (sicut de stultissima auium struthione dominus ait) quum tempus fuerit in altum alas eriget, quia persequendo ecclesiam, quasi dominū cruci addicere & ostentui gaudebit habere.

SABBATO POST DO. REMINISCERE.

Lucæ.15. *HOmo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri.*

In hac sancti euangelij lectione tria summatim comprehenduntur. Primum est, à deo peccatoris inconsulta auersio Secundum, auersi à deo consulta conuersio, ibi: In se autem reuersus. Tertium, erga reuertentem benigna Dei miseratio, ibi: Quum autem adhuc longè esset.

Circa primum quinque notantur. Primum est, arbitrio humano indulta libertas. Secundum, libertate abutentis vitæ peruersitas, ibi: Et non post multos. Tertium, bonorū omnium in vitiis dissipatio, ibi: Et ibi dissipauit. Quartum, misera egestas & esuritio, ibi: Et postquam consummasset omnia. Quintum, indignæ seruitutis spontanea perpessio, ibi: Et abiit & adhæsit.

Pater & duo filij myst. Circa primum dicitur: Homo quidam habuit duos filios. Inducit hæc parabola deum hominem appellatum, quippe verè benignum & misericordem, duos habentē filios, id est, duos ordines hominum, iustorum videlicet & lapsorum, pœnitentium tamen, & propterea vterq; appellatur filius non solum creatione, sed & adoptione.

Filius adolescentior. Et dixit adolescentior ex illis patri. Adolescentior (inquit) non annis, sed moribus, non ætate, sed defectu sapientiæ, & hinc ad insolentiam & peccata procliuior. Et bene

Esa.65. significat peccatorem, de quo per Esaiam dicitur: Puer centum annorum morietur.

Pater

Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et diuisit illis substantiam.

Hominis ista substantia rationalitas est, quam arbitrij libertas comitatur. Dat igitur nobis dominus rationem, vt ea liberè vtamur tanquam nostra substantia. Dat autem omnibus ex æquo. Omnes enim ex æquo rationales sunt, & æque liberum habent arbitrium. At alij vtimur hac libertate secundum rationem, alij autem dei donum dilapidamus. Et simpliciter omnia quæ dedit nobis dominus substantia nostra censeri possunt: vt exempli gratia, cœlum & terra, & in summa creaturæ omnes, lex, prophetæ. Theoph. Substantia diuisa filiis

Rursus, viuere, intelligere, meminisse, alacri ingenio excellere, diuini muneris substantia est. Hanc substantiam tunc adolescentior filius à patre expetiit, quum homo in sua volens esse potestate, per liberum arbitrium se regere conatus est, sicq; dominium creatoris sui quæ fuit superbus abiicere.

Nemo dicat si malus ipse est quia deus hoc præsciebat, & talem me esse necesse est qualem me fore præuidit, quia suum scire neminem bonum vel malum esse cogit, quemadmodum nec meum videre cogit aliquem eorū qui adsunt hic adesse præsentem. Liberum enim est homini intellectu credere vel non credere, per memoriam diuinorū beneficiorum meminisse ad agendas gratias, vel obliuisci. Voluntate similiter liber est, eligere vel temporalia bona, vel æterna. Deum vel creaturam, peccatum vel pietatem, odium proximi vel eius dilectionem. Corde liber est, vt cogitatione verset bona vel mala, munda vel turpia. Ore similiter ad loquendum vel vera vel falsa, liber benedicere & maledicere, rectè consulere alteri, & hunc verbis fallere. Auribus liber est audire diuina vel mundana, oculis ad videndum vtilia vel vana. Manibus liber est ad dandum vel furandum. Et generaliter vniuersa membra, sensus item vel interiores vel exteriores, in humani libertate relinquit arbitrij. Nullum enim cogit non volentem, vt sibi seruiat. Nam si voluisset nos cogi, non feciisset nos rationales, & liberi arbitrij. In hoc sanè elucet humani libertas arbitrij, quia pater qui nec discedere volen- Arbitrij libertas.

tem retinuit, neque manere cupientem cogit abscedere.
Eccli.15. Vnde bene per Sapientem dicitur: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Adiecit mandata & præcepta: Si volueris mandata conseruare, conseruabunt te.

¶ Circa secundum, quod est, libertate abutētis vitæ peruersitas, subditur:

Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam.

Et non post multos dies, inquit. Quo significat q̄ posteaquam homo peccator ad eam ætatē venerit vt capax rationis iam libero vtatur arbitrio non diu se cōtinet ab iniquitate, sed mox cupiditatibus malis frena relaxat. Sensus
Gene.6. enim & cogitatio hominis prona sunt ad malum ab adolescentia sua. Profectus est, inquit, in regionem longinquā, quæ est obliuio dei. Vbi Chrysostomus:

Minor filius in regionem longinquam profectus est, nō localiter à deo discedens qui vbique est, sed affectu. Fugit enim deum peccator vt à longè stet, non quidem locorum intercapedine, sed declinatione seu auersione mentis. Hoc modo B. Augustinus deplorabat, q̄ inuenit se longè esse à deo in regione dissimilitudinis. Sanè qui deo propinqui manent, nihil eorum quæ iste adolescentior patrauit, perpetrant. Prouidebā, inquit, dominū in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Illo autem
Theoph. longe à nobis absente, efficimur apostatæ, facientes & ferentes pessima quæq; iuxta illud: Ecce qui elongant se à
Prou.15. te peribunt. Nec mirum. Longè enim à peccatoribus salus, quia longè est deus ab impijs. O inconsulta ac perniciosa à deo discessio. Et vtinam, inquit Ambrosius, mansisset cum patre, impedimentum nescisset ætatis, vt videlicet adolescentiæ lubricæ notaretur.

Dever.do. Vbi beatus Augustinus: Quisquis ita vult esse similis deo vt fortitudinem suam ad illum custodiat, non ab illo recedat cohærendo, vt custodiat similitudinem & imagi-
Peruersa dei imitatio. nem ad quam factus est. Porrò si peruerse vult imitari deū, vt quo modo deus non habet à quo regatur, sic & ipse velit

velit sua potestate vti vt nullo regente viuat, quid restat nisi vt recedens ab eius cultura torpescat, & recedens à veritate vanescat?

¶ Circa tertium, quod est, bonorū omnium in vitiis dissipatio, subditur:

Et dissipauit ibi substantiam suā uiuendo luxuriosè.

Substantiæ dissipatio, est donorum tam ad intellectum quàm ad effectum spectantium continua diminutio. Nam hæc luxuriosè viuendo, id est, appetitui delectabilium indulgendo minuuntur. Ea enim quæ sunt scientiæ bene viuandi, & quæ affectus ad rectitudinem continuè debilitantur, paulatim enim & intellectu obscuratur vt rectum nō videat, & peruertitur affectus vt non ea quæ ad salutē, sed ad perniciem sunt eligat & prosequatur. Quin & dei gratiam & vniuersa quæ per dei gratiam operatus est bona per mortalem culpam à patre discedens amittit. Hæc enim ad instar mortis quæ omnia prius habita tollit ab homine, omnes pristinas tollit iustitias, dicente domino per Prophetā: Si auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit impietatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitiæ eius quas operatus est non recordabuntur. Et vnde rursus scriptum est: Qui in vno peccauerit, multa perdet. Nimirum amissa dei gratia quæ omnium bonorum meritorum est radix, consequens est, vt omnium præcedentium bonorū operum quo ad rationem meriti, iactura sequatur, quemadmodum succisa radice necesse est arborem emori. Quo & illud Apostoli Iacobi: Quicunque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.

Substātiæ dissipatio.
Ezech.18.
Eccles.9.
Amissio gratiæ quàm dānosa.
Iaco.2.

¶ Circa quartū, qđ est, misera egestas & esuritio, subditur:

Et postquam omnia consummasset, facta est fames ualida in regione illa, & ipse cœpit egere.

Ad similitudinem eius qui turpiter viuendo omnia bona sua exteriora consumpsit, & ipse peccator dei oblitus gratuitis bonis omnibus amissis in profundum culparum venit, nec inuenit requiem.

Misera egestas.

Nec mirum, si cœpit egere qui thesaurum sapientiæ & scientiæ dei, diuitiarūmque cœlestium altitudinem dere-

Ambro.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liquit. Et licet plerique peruerſe viuentes rebus ſeculi huius abundare videantur (iuxta quod ſcriptũ eſt: Abundant tabernacula prædonũ, & audacter prouocant deum, quum ipſe cuncta dederit eis in manus) reuera tamen egent, & quaſi valida fame laborant, quandoquidem mundi huius illecebræ & oblectamenta quæcunque interiorem famem ſatiare nequaquam poſſint, vbi diuitiæ onerant, honores inflãt, voluptates & delitiæ corrũpunt. Sanè deus ſolus inanem animam poteſt ſatiare. Vnde Saluator de ſeculi huius oblectamentis ſub nomine aquæ in Euangelio loquẽs: Qui biberit, inquit, ex aqua hac, ſitiet iterum. Et mox de ſolatio gratiæ, ſubdit, dicens: Qui autem biberit ex aqua quã ego dabo ei, non ſitiet inæternum. Porrò, eo validior in regione peregrina fames peccatorem inuadit, quo ipſe à dei verbo quo viuit homo ſe fecerit alienum. His autem qui timent dominum, qui proponunt deum in conſpectu ſuo ſemper, quibuſcum dei verbum loquitur non modo inopia nõ eſt (quandoquidem de quolibet horum dictum ſit: Gloria & diuitiæ in domo eius) quinetiã ſuppetit quod aliis impartiendo largiantur. Vnde poſt præmiſſa ſubditur: Diſperſit, dedit pauperibus, tantum abeſt vt egeat.

Iob. 12. Peruerſe viuentes egere.

Ioan. 4.

¶ Circa quintum, quod eſt indignæ ſeruitutis ſponteæ perpeſſio, ſubditur:

Et abiit, & adhæſit uni ciuium regionis illius. Et miſit illum in uillam ſuam, ut paſceret porcos.

Ambro. Et abiit, inquit. Id eſt, proceſſit & profecit in malitia, amplius ſe elongando à deo, imò & à ſemetipſo. Et quid longinquius quam à ſe recedere, nec regionibus ſed moribus ſeparari? Etenim qui ſe à Chriſto ſeparat, exul eſt patriæ & ciuis mundi. Et adhæſit, inquit, vni ciuium regionis illius. Et vtique qui hæret in laqueo eſt, dicente Apoſtolo: An neſcitis quia cui exhibuiſtis vos ſeruos ad obediendum, ſerui facti eſtis eius cui obediſtis?

Roma. 6.

Ciuis regionis illius.

Porrò vnus ciuium regionis illius cui egẽs adhæſit, ille eſt vtique, qui concupiſcentiis terrenis merito ſuæ peruerſitatis præpoſitus princeps huius mundi à domino vocatur. Et de quo Apoſtolus: Deus, inquit, huius ſeculi excæcauit mentes infidelium. Vbi Theophylactus:

2. Cor. 4.

Adhæſit

Adhæſit vni ciuium regionis illius. Nam qui adhæret domino, vnus ſpiritus fit cum illo: qui verò adhæret ſcorto, vnum corpus fit cum natura dæmonum: atque ſic totus caro, neque ſpiritus eſt capax, ſicut hi qui tempore diluuij fuerunt. Ciues autem regionis illius, qui à deo defecerant, dæmones omnino ſunt.

1. Cor. 6.

Et miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos. In villam mitti eſt, ſubſtantiæ terrenæ cupiditatibus ſubiugari. De qua in alia parabola quidam ſpirituales epulas ad quas inuitabatur faſtidiens dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. Villa enim extra vrbes & oppida locus eſt pecoribus, armentis & frugibus ſeruandis deputatus. Ergo qui in villam mittitur, foras mittitur, & interiora relinquens ſolis terrenis & carnalibus rebus intendit.

In villam mitti.

Porrò porcos paſcere, eſt ea quibus immundi ſpiritus gaudeant operari, qui rectè per porcos animal ſordibus & cœno ſemper gaudens deſignantur.

Porcos paſcere.

Vel ſecundum Theophylactum, qui proficit & in peccatis fit potens, paſcit porcos, hoc eſt, & alios docet malitiam & immundam quaſi lutuoſam operationem. Porci enim ſunt omnes qui in luto vilium & carnalium affectionum volutantur. Nam porcorum oculi nunquam poſſunt ſurſum ſpectare, aliam ſortiti formationem. Tales ſunt eorum interiores oculi, qui porcorum in morem voluptatibus immundis paſci cupiunt, non enim ſurſum ſed ſemper deorſum ſpectant. Sequitur:

Porcorum oculi vt ſortiti.

Et cupiebat implere uentrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat.

Spiritualibus opibus deſtitutus prudentia & intellectu, quaſi porcos paſcere dicitur, hoc eſt, ſordidas & immũdas in anima ſua cogitationes nutrit, & edit eſcas irrationabiles prauæ cõuerſationis, dulces quidem egenti bonorum. Quia ſuaue videtur peruerſis omne opus carnem voluptatis, quæ virtutes animę penitus eneruat & perimit. Huiuſmodi cibos quaſi porcinos & male dulces, id eſt, carnalium delectationum illecebras ſiliquarũ nomine ſcriptura deſignat. Eſt autẽm ſiliqua genus leguminis folliculis incluſi, ſonorum & penè vacuum & aſperum, porcis in cibatu gra

Chryſoſt. Siliquæ porcorum cib⁹, myſt.

tissimum. Et rectè peccatum designat, quod dulcedinem habet & asperitatē. Delectat enim ad tempus, eruciat verò perpetuò. Vel secundum Bedam doctrinas significat seculares, sterili suauitate resonantes, quibus laudes idolorum fabularúmque ad deos gentium vario sermone atque carminibus percrepant, quibus dæmonia delectantur.

Vnde quum iste saturari cupiebat, aliquid solidum & rectum quod ad beatam vitam pertineret, inuenire volebat in talibus & non poterat.

Theoph. Cupit ergo saturari peccato miserabilis ille iam porcorum seruus, & nemo ei dat. Nam adsueto malis nemo dat saturitatem. Non enim manet voluptas, sed euanescit & perit, sitque iterum miserrimus homo vacuus.

Voluptatē dæmones inuident peccatori Gre. Niss. Siquidem nequissimi dæmones quieto dominio iam hominem peccatorem possidentes, inuident ei appetitus sui satietatem, quem tamen vt in suam redigerent seruitutem concupitis peccatorum delectationibus antè lactabant. Et vt hunc pluribus vitiis irretitum amplius peccare facerēt, variorum ei delectabilium inurebant cupiditates, quem tamen vt iam suum fecerunt, vltrà ei voluptatem abundantiámque non procurant, scientes eum iam mortuum.

Hucusque de pernicioſa & inconsultà hominis à deo auersione.

¶ Circa secundum principale dicitur:

In se autem reuersus dixit.

Hic cōsequenter ostenditur cōsulta peccatoris ad deum conuersio. Vbi etiam quinque per ordinem notantur. Primum est, suiipsius salubris cognitio. Secundum, sese noscentis gemebunda contritio, ibi: Quanti mercenarij. Tertium, propositi vitæ melioris adsumptio, ibi: Surgā & ibo. Quartum, prioris nequitiæ humilis confessio, ibi: Et dicam illi. Quintum, iniunctæ pœnitentiæ libens acceptatio, ibi: Fac me sicut vnum.

Circa primum dicitur: In se autem reuersus. Bene in se

Ambro. reuertitur, qui à se recesserat. Et enim qui ad dominum regreditur, se sibi reddit: & qui recedit à Christo, se sibi abdicat. In se autem reuersus est, quum ab eis quæ forinsecus

In sese reuetti. frustra illiciunt & seducunt, in conscientiæ suæ interiora suam intentionem reduxit. Et hic est suipsius cognitio sine

sine qua nec agitus pœnitentia, nec vitæ error emendatur. Vnde Dauid post adulterij & homicidij scelera perpetrata, in se reuersus dixit: Peccaui. Et adiecit: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam, & miserationis ratione allegans post pauca subiecit: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. 2. Reg. 12.

¶ Circa secundum, quod est, iam sese noscentis gemebūda contritio, subditur:

Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo?

Ecce peccatorum contritio, sine qua sui cognitio non prodesset. Oritur autem hæc contritio à memoria paternæ domus, & comparatione suæ egestatis ad abundantiam patris sui mercenariorum. Vnde cordis contritio.

Quanti, inquit, hoc est, quàm multi. In his verbis non solum memoria paternæ domus & sui cum mercenariis collatio, sed & suspiriū in modo dicendi intelligitur, ita quòd suspirando hoc dixit. Considerauit enim intra se gradum suum respectu mercenariorum, nempe se tanti patris filiū, scilicet dei. Memor fuit domus paternæ, hoc est, spiritualis gratiæ, memor fuit magnæ abundantiæ spiritualium donorum in iis qui apud patrem sunt, hoc est, qui diuinis vacant obsequiis.

Ego autem hic fame pereo. Nota singula. Ego filius, illi mercenarij. Fame pereo, non solum esurio, illi abundant panibus: nec est vnus tantum abundans mercenarius, sed quàm multi.

Vbi aduerte inter se differre, seruum, mercenarium, filium. Vnde Basilius:

Est autem secundum tres differentias obedientiæ discretio. Aut enim metuentes supplicia declinamus à malo, & sumus in dispositione seruili. Aut mercedis lucra venātes exequimur quæ mādantur mercenariis adsimilari. Aut ipsius gratia boni & dilectionis ad eum qui dedit legem seruimus, & sic dispositionem redolemus filiorum. Differunt, seruus, mercenarius, & filius.

Filius enim qui habet pignus sancti spiritus in corde se- Ambro.
culoris mercedis lucra non quærit, sed ius seruat hæredis. Itaque paterna domus & sui cum mercenariis geme-

bunda collatio sequens propositum parturiuit.

¶ Circa tertium, quod est, propositi vitæ emendationis adsumptio, subditur:

Surgam, & ibo ad patrem meum.

Resipiscẽdi propositum.

Eurgam, inquit, quia me iacere cognoui: & ibo, quia lõge recessi: ad patrem meũ, id est, ad deum qui me ad imaginem suam creauit, quia sub principe porcorum miserabili egestate tabesco. Ecce propositum resipiscentis, sine quo nec peccati cognitio, nec quæcunque cordis contritio sufficit ad salutẽ. Manet enim peccator aduersus à deo,

Lucæ. 1.

nec potest ei reconciliari. Non enim nisi hominibus bonæ voluntatis pax adnuntiatur. huiusmodi veræ conuersionis se habere propositũ indicabat, qui ait: Dixi nũc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelsi.

¶ Circa quartum, quod est prioris nequitiæ humilis confessio, subditur:

Et dicam ei: Pater, peccaui in cœlum & coram te. Iam non sum dignus uocari filius tuus, fac me sicut unũ de mercenariis tuis.

Roma. 16. Peccatorũ confessio. Prou. 28. 1. Ioan. 1.

Ecce hic oris confessio. Ore enim confessio fit ad salutem, sine qua (si suppetat opportunitas cõfitendi) tria præcedentia deo non reconciliant. Nam qui abscondit scelera sua non dirigetur. Si autem cõfiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est deus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.

Et dicam ei: Hæc & ea quæ præcedunt, scilicet surgam, & ibo ad patrem meum, verba sunt pœnitentiã meditantis in confessione peccati, nondum tamen pœnitentiam agentis. Non enim iam dicit patri, sed dicturũ se promittit quum venerit, iuxta illud: Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino.

Ambro.

Pater, peccaui. Quam misericors dominus, qui nec offensus patrium dedignatur nomen audire.

Confessio cõmendatur.

Peccaui. Hæc est prima confessio apud authorem naturæ præsulem misericordiæ, arbitrum culpæ. Et licet deus nouit omnia, attamen vocem tuæ confessionis expectat. Ore enim confessio fit ad salutem, quia alleuiat põdus erroris quisquis ipse se onerat, & sese accusans accusatorẽ cõfitendo

fitendo præuenit. Alioqui frustra velis occultare quẽ nihil fallit; & sine periculo prodas quod scias iã esse cognitũ. Confitere magis vt interueniat pro te Christus, roget pro te ecclesia, illachrymet populus. Nec verearis ne nõ impetres. Aduocatus spõdet veniam, patronus promittit gratiã, reconciliationẽ tibi, paternę pietatis pollicetur adsertor.

Theoph. Peccare in cœlum.

Peccaui in cœlum & coram te. Ac si dicat: Derelinquẽdo cœlestia, peccaui in ea præferens illis corruptibilis & terrena, & præeligens cœlesti patriæ regionem famis. Siquidem in cœlum peccat, qui cœlum terrena proponit. Rursus, peccaui in cœlũ, corã angelicis spiritibus sanctisq; animabus, in quibus sedes est dei. Verum addendo: Et coram te, ostendit hunc patrem deum debere intelligi. Deus enim solus conspector est omniũ, à quo nec in corde meditata peccata abscondi possunt. Peccaui, inquit, coram te, in ipso conscientiæ interioris conclaui, qua solius dei valent oculi penetrare.

Chryfost.

Et iam non sum dignus vocari filius tuus. Hoc est, non post hac dignus sum nomine vel loco filij. Proponit fateri non solum se peccasse, sed etiam adeo se degenerasse, vt sit indignus vocari filius. Et verum dicit.

¶ Circa quintum, quod est iniunctæ pœnitentiæ libens acceptatio, subditur:

Fac me sicut unum de mercenariis tuis.

Beda.

Ergo ad filij affectum (qui omnia quæ patris sunt sua esse non ambigit) aspirare non præsumens, mercenarij statum pro mercede seruiturus, desiderat. Verum nec hunc quidem nisi paterna dignatione se merere posse testatur.

Et quidem peccator compũcto corde priora delicta legitimẽ in ecclesia confessus propter spem reconciliationis paternæ ad instar mercenarij expectate mercedis gratia in opere desudantis, & ipse onus iniunctæ pœnitentiæ libenti animo suscipit.

Matt. 20.

Sunt enim & boni mercenarij, qui conducuntur ad vineam. Isti non siliquis, sed panibus abundant. Seruiunt enim pro mercede nõ quidem temporali, sed ea quæ deus est: qui per denarium illũ designatur qui in fine dei operariis vineæ datur. Vnde & ibi dicitur: Voca operarios, & redde illis mercedẽ. De qua mercede dominus ad Abra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gene.13. ham loquitur, dicens: Ego protector tuus sum, & merces
1. Cor.3. tua magna nimis. Vnde & per apostolū dicitur: Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.

Sanè filium hunc prodigum spiritus sanctus nobis descripsit, vt instruamur qualiter debeamus cordis nostri deplorare peccata.

Postquam ergo dixit: Ibo ad patrem meum (quod ei cūcta attulit bona) non procrastinat. Sequitur enim:

Et surgens uenit ad patrem suum.

Non enim perçontandū neque consultandū frustra est de his quæ placent deo, sed opus est facto. Surgés, inquit, venit ad patrē suum. Venire ad patrem, est in ecclesia cōstitui per fidem, vbi iam possit esse legitima & fructuosa
Chrysost. peccatorum confessio. Itaque nec nos pigeat longitudinis viæ redeundi ad patrem. Si enim voluerimus fiet regressus celer & facilis, modò deseramus peccatum quod nos à domo patris eduxit. Quàm sit autem pater redeūtibus clemens, ex subsequentibus est manifestum.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Quum autem adhuc longe esset, uidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & adcurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.

Hic ostenditur erga peccatorem resipiscētem benigna dei miseratio. Vbi etiam quinque sunt notanda. Primū est, clemens omnium peccatorum remissio. Secundum, pristinæ gratiæ indulta restitutio, ibi: Dixit autem pater. Tertiū, amissorum meritorum recuperatio, ibi: Et dare anulū. Quartū, sacrosanctæ eucharistiæ veneranda comunio, ibi: Et adducite vitulum saginatum. Quintum, cœlestis curiæ congratulatio, ibi: Et manducemus & epulemur.

Circa primum dicitur: Quum autem adhuc longè esset. Nulla exurrectio humana, nullus humanus ad deum veniendi conatus sufficit reddere hominem propinquū deo. Et propter hoc quanuis peccator eo quo dictum est modo surrexerit, & venire ad deum cœperit, adhuc tamen longe abesse describitur. Nā vniuersæ iustitiæ nostræ quasi pannus menstruatæ. Vidit, inquit, illum pater ipsius. Paternis oculis videt deus, quando videt vt non permittat amplius elongationem

elongationem filij. Viderat quidem & prius eum, sed oculis iustitiæ permittentis elongationē. Et misericordia motus est. Siquidem confessionis meditatio placauit ei patrē, vt obuiam iret ei & oscula conferret. Et adcurrens: Ecce effectus misericordiæ, & acceleratio remissionis & veniæ in adcursu paternō designatus. Et cecidit super collū eius, & osculatus est eum. Amplexus est cū osculo, recōciliationis est gratia, his descripti signis, ad significandam magnitudinem affectus pariter, & effectus diuinæ benignitatis erga pœnitentem. Multo maior est enim quàm amplexus & osculum significent, sed spiritualia per hæc sensibilia significantur. Osculo enim amor amicitiæ redditus, amplexu autem collata gratia significatur. Vbi Ambrosius: Gre. Niss. Adcursus paternus.

Occurrit igitur tibi, quia audit te intra mentis secreta tractantem. Et quum adhuc longè sis, occurrit quis impediat, cōplectitur quoque. In occursu enim præscientia est, in complexu clementia, & quasi quodam patrij amoris affectu, supra collum cadit vt iacentem erigat, & oneratum peccatis atque in terrena defixum, reflectat ad cœlum. Osculatur autē os per quod emissa de corde confessio pœnitentis exierat quam pater lætus excepit. Sequitur:

Dixitque ei filius: Pater peccaui in cœlum & coram te, iam non sum dignus uocari filius tuus.

Incipit iam peccata sua in ecclesia constitutus confiteri, nec dicit omnia quę dicturum se esse promiserat, sed vsque ad illud. Non sum dignus vocari filius tuus. Hoc enim cupit fieri per grātiam, quo se per merita fatetur indignū. Non addit quod in illa meditatione dixerat: Fac me sicut vnum de mercenariis tuis. Quum enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat, quod post osculum patris generosissimē iam dedignabatur. Intelligit enim inter filium: & mercenarium & seruum non minimam esse distantiam. Nam (vti superius dictum est) Seruus est, qui adhuc metu gehennæ siue præsentium legum à vitiis temperat. Mercenarius, qui spe atque desiderio regni cœlorum. Filius, affectu boni ipsius atque amore virtutum. Verum quum pater occurrens non contentus minora concedere vtroque gradu (seruorum scilicet & mercenariorum) Augustin. de quæst. euā. Confessio redeuntis. Beda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fine dilatione transcurso, pristinæ filiorum restituit dignitati, non iam de mercede conductoris, sed de hæreditate facit cogitare parentis.

¶ Circa secundum, quod est pristinæ gratiæ indulta restitutio, subditur:

Dixit autem pater ad seruos suos: Cito proferte stolam primam, & induite illum.

Pater ad sermonem filij verba non dirigit, sed ministris loquitur, quia qui pœnitet orat: sed responsum verbo non accipit, misericordiam autem consequitur in effectu. Cito (inquit ad seruos loquens) proferre stolam primam. Vbi Theophylactus:

Serui patrisfamiliâs. Gala. 3. August.

Seruos, vel angelos intelligas administratorios spiritus, vel sacerdotes qui baptismate & verbo doctrinæ animam vestiût ipso Christo, dicente Apostolo: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Vel certè stola prima, pristina gratia est per peccatum amissa, & dignitas illa quam perdidit Adam. Serui qui hanc proferunt, prædicatores sunt reconciliationis. Vbi pater magna dei misericordia, qui non solum remittit culpas, sed insuper restituit gratiam: rursus ornando animam innocentiæ veste qua se

Esaiæ. 61.

nudauerat, vt iam meritò dicat lætabunda & laudans: Gaudens gaudebo in domino, quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circundedit me quasi sponsum decoratum corona.

Stola prima.

Est ergo stola prima, vestis innocentiæ quam homo bene conditus accepit, sed malè persuasus amisit, quâdo post culpam præuaricationis cognouit se esse nudum, gloriâque immortalitatis amissa, pelliceum, hoc est, mortale sumpsit indumentum. Proferunt autem serui stolam primam, quando mortales terrenósque homines ita sublimâdos asseuerant, vt non solum ciues angelorum, sed & hæredes dei & Christi sint cohæredes futuri.

¶ Circa tertium, quod est, bonorum meritorum recuperatio, subditur:

Amissorũ recuperatio.

Et date anulum in manu eius, & calceamenta in pedes eius.

Non solum restituuntur redeunti ad patrẽ habitus victusq;

futurum, sed etiã præcedentia bonorum operum merita. Nã quæ superueniente peccato fuerant mortificata, recuperata gratia denuò viuificantur. Meretur autẽ homo dei gratia cooperante bonis operibus exterius, & significatur per anulũ: & piis operibus & desideriis, interius, quæ per calceamenta designantur, dicente domino: Omni habẽti, scilicet gratiã, dabitur, scilicet, abundantia pristinorum quæ mortificata fuerant meritorum, & abũdabit. Ei autem qui non habet, scilicet, gratiam, & quod videtur habere (scilicet bona opera de genere) auferetur ab eo. Mat. 25.

Anulus & calceamẽta.

Vel vt aliis videtur per anulum qui ornamentum manus est, ea quæ posthac opera bona facturus est insinuantur, vt videlicet de cætero facere studeat, fructus dignos pœnitentiæ. Per calceamenta verò quæ pedum munimenta sunt, præcedentium nõs sanctorum exempla designantur, quibus interiores nostri affectus (quasi quidam animæ pedes quibus à se desiderata prosequitur) ne concupiscentiis malis vel sordidentur vel lædantur, sollicitè muniendi sunt. Vbi Beda:

Et bene anulus in manu datur, vt per opera fides clarescat, & per fidem opera bona firmentur. Calceamenta autem in pedes desideria sancta significant, vt cursus mentis ad cœlestia tendens, à terrenarum contagio rerũ inuiolatus seruetur & mundus, priorumq; munitus exẽplis super serpentes & scorpiones securus incedat. Manus igitur & peder, id est, opus ornatur & cursus. Opus vt rectè viuamus, cursus vt ad æterna gaudia properemus. Nõ enim habemus hic manẽtem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Heb. 13.

¶ Circa quartum, quod est, mensæ dominicæ veneranda communio, sequitur:

Et adducite uitulum saginatum, & occidite.

Corporis Christi cõmunio.

Ex quo enim remisit culpas pœnitenti, & gratiam illi primam & merita bona restituit, restat comedere vitulum saginatum, scilicet corpus Christi, ipso dicente: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Mat. 26.

Vbi Chrysost. Dominum nostrum Iesum Christum vitulum nominat propter hostiam corporis immaculati. Saginatum autem dicit, quia pinguis & opimus intantum est, vt pro totius mundi salute sufficiat. Non autem

ipse pater vitulum immolauit, sed aliis tradidit immolandum. Siquidem permittente patre consentiens filius ab hominibus crucifixus est.

Vitulus vt occiditur.

Adducere autem vitulum & occidere, est prædicare Christum, & mortem eius insinuare. Tunc enim cuiq; nostrum quasi recens occiditur, qui credit occisum, & morte & passione eius liberatus à peccatis patri reconciliatur. Tunc caro eius comeditur, quum eius passionis sacramentum & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationem cogitatur.

¶ Circa quintum, quod est, cœlestis curiæ congratulatio, subditur:

Et manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat & inuentus est.

Theoph. Cœlestis congratulatio.

Omnis qui à peccato purgatur, particeps fit vituli illius saginati, & lætitiæ author fit patri & seruis, id est, sanctis angelis eius, tanquam ex morte resurrexisset & post perditionem fuisset inuentus. Siquidem sibi peccator mortuus fuerat, & sibi reuixit: deo autem non mortuus, sed ad instar ouis aberrâtis perditus & rursum inuentus est. Hinc ergo curia cœlestis exultat, Dicente domino: Dico vobis, quia gaudium est angelis dei in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente. Lucæ.15.

Et attende quia non solum filius qui reuixit & inuentus est, verumetiam pater & serui eius sacrosancti vituli qui propter filium occisus erat carne refecti epulantur. Quia patris cibus salus est nostra, & nostrorum remissio peccatorum patris gaudium est, nec tantum patris, sed & filij & spiritussancti. Quia sicut vna in diuinitate voluntas est & operatio, ita & vna est delectatio sanctæ & indiuidnæ trinitatis. Vnde sanctus pater Abraham tres angelos hospitio recipiens, vitulum tenerrimum & optimum occidisse, eisq; cum lacte pane & butyro epulandum legitur obtulisse. Quia qui beatam trinitatem rectæ deuotionis officiis reficere, id est, lætificare desiderat, mortem quoque debet vnigeniti filij dei in carne quæ est vna in trinitate persona piæ confessionis syncerit̃ate celebrare. Gene.18.

FERIA

FERIA SECVNDA POST DOM. OCVLI.

Audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Luc.4.

In hac sancti euangelij lectione adiunctis his quæ mox ante per Euangelistam præmittuntur, quatuor per ordinem describuntur. Primum est, mirandæ dignationis in Christo benignitas, ibi: Et venit Nazareth. Secũdum, detestandæ perfidiæ malignorum peruersitas, ibi: Et dicebant. Nónne hic est. Tertium, confutandis peruersis, defensionis veritas, ibi: Ait autem. Amen dico vobis. Quartum, confutatorum furor, & dira crudelitas, ibi: Et repleti sunt.

Circa primum duo notantur: Vnum est, mira domini legentis dignatio. Alterum, post domini lectionem notanda consequutio, ibi: Et quum plicuisset librum.

Circa primum aduertendum est ea quæ lectione comprehenduntur circa initium prædicationis Christi contigisse. Sic enim habet euangelista.

Et egressus est Iesus in virtute spiritus in Galilæam. Et fama exiit per vniuersam regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum. Et magnificabatur ab omnibus. Et continuo sequitur: Et venit Nazareth vbi erat nutritus, & intrauit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam. Synagoga Grecè, Latinè dicitur congregatio, quo nomine non solum adfluentium turbarum conuentum, sed & domum qua ad audiendum dicendúmve dei verbum conueniebant Iudæi, appellare solebant. Vnde dominus ad Annam pontificem: Ego (inquit) semper docui in synagoga, & in templo quo omnes Iudæi conueniunt. Sicut & nos ecclesias fidelium, & loca choros vocitamus. Synagoga quid. Beda. Ioan.18.

Verum differt inter synagogam, quæ congregatio, & ecclesiam quæ conuocatio interpretatur, quod veteris testamenti populus vtroque vocabulo, noui autem tantum ecclesia nuncupatur. Quia videlicet & pecora & inanimæ quæque res congregari in vnum possunt, conuocari Synagoga & ecclesia differunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autē non nisi ratione vtentia possnnt. Ideoq; nouæ gratiæ populū, quasi maiori dignitate prædituū, rectius conuocatū in vnitatē fidei quàm congregatum dicere, id est, ecclesiā quàm synagogā nominare apostolicis scriptoribus & doctoribus visum est. Confluebant die sabbati in synagogis, vt feriati à mundi negotiis ad meditāda legis monita quieto corde residerent. Intrauit ergo Iesus secundum suā consuetudinem die sabbati in synagogam. Vbi Ambrosius:

Ita enim dominus ad omnia se inclinauit obsequia, vt ne lectoris quidem aspernaretur officium. Vnde sequitur:

Et surrexit legere. Et traditus est ei liber Esaiæ prophetæ. Rectè liber prophetæ illi traditus est, quia omnis prophetica scriptura ab ipso erat, & ad ipsum pertinebat, & per ipsum nobis erat aperienda, ac in ipso adimplenda. Vnde & verunq; in euangelij sui fine manifestius explicat dicens: Quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & pphetis & Psalmis de me. Vbi mox euangelista subiungit: Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Surrexit igitur legere qui à nemine literas didicerat, Sequitur:

Christ⁹ vt pphetias aperuit.

Luc. vlti.

Et vt reuoluit librum inuenit locum vbi scriptum erat. Pulchrè librum prophetæ clausum accepit, sed reuolutū legit, quia mysterium incarnationis suæ prophetarum voce præscriptum, & prius suscepit exhibendum, & post intelligendum mortalibus aperuit.

Orig.

Non autem fortuito reuoluit librum, & capitulum de se vaticinans reperit lectionis, sed hoc diuinæ suæ fuit prouidentiæ. Vbi, inquit, scriptum erat.

Esa. 61.

Spiritus domini super me, propter quod vnxit me, euāgelizare pauperibus misit me, sanare cōtritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere cōfractos in remissionem, prædicare annum domini acceptum & diem retributionis.

¶ Circa secundum, quod est post domini lectionem notāda consecutio, Sequitur:

Christ⁹ vt post lectionem sedit.

Et quū plicuisset librum: reddidit ministro, & sedit.

Librum dominus omnibus qui aderant audientibus legit, lectum verò ministro reddidit. Quia sicut ipse alibi testatur,

statur, quum esset in mundo palàm locutus est mūdo, semper docens in synagoga (vti iam præmissum est) & in templo quo omnes Iudæi conuenire consueuerant. Sed ad cœlestia regressurus, his qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, euangelizandi officium tradidit.

Et bene staus quidem legit, sed libro reddito resedit. Stare enim operantis, sedere quiescentis vel iudicātis est. Quia dominus Iesus Christus vt viam nobis scientiæ quæ de se erat scripta patefaceret, ad tempus in carne dignatus est operari. Peracto autem piæ dispensationis officio, discipulos suæ doctrinæ sequaces elegit, seq; supernę quietis folio restituit, vnde & nunc occulto iudicio cuncta dispenset, & in fine totius seculi iudex manifestus appareat. Simul exemplum mysticè proponens, vt verbi quisq; prædicator, eiusdē sit etiam & factor. Surgat, legat, & resideat. Hoc est, operetur, prædicet, & sic prępmia quietis expectet.

Et notandum, quia librum ipse reuolutum legit, ministro autem plicatum reddidit. Quia & ecclesiā suam misso à patre spiritu veritatis docuit in omnem veritatem, & tamen non omnibus omnia dicenda, sed pro captu audientium verbum doctori dispensandum suo præmonebat exemplo quum ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis illa portare modo, Sequitur:

Ioan. 16.

Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eū. Cupit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scripeura in auribus vestris. In eo vtiq; impleta, quia sicut illa prædixerat, & magna faciebat, & maiora dominus euāgelizabat. Quod igitur maius quærimus testimoniū, quàm quod se fuisse qui loquutus est in prophetis, propria voce signauit? remouens blasphemias perfidorum qui alium dicunt deum veteris testamenti, alium noui, vel qui initium Christi dicunt esse de virgine. Nam quo modo cœpit ex virgine, qui ante virginem loquebatur? Sequitur:

Testimoniū maximum.

Et omnes testimonium illi dabant, & mirabātur in verbis gratiæ quæ procedebant de ore ipsius. Testimonium illi dabant, adtestando illum verè vt dixerat eum esse de quo cecinere prophetæ, verè spiritussancti gratia perunctum verè se pauperes, cæcos, captiuos, atque confractos, illius per omnia indigere muneribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et dicebant: Nónne hic est filius Ioseph?

Hic describitur, detestandæ perfidiæ malignorum peruersitas. Vbi duo notantur. Vnum est, prosapiæ carnis indigna exprobratio. Alterum, cum fastu superbiæ signorum postulatio, ibi: Et ait illis: Vtique dicetis.

Christo suo cognatio exprobratur. Matt. 13.

Circa primum dicitur: Et dicebant, subaudis, ciues Nazareth. Nónne hic est filius Ioseph? Et apud Matthæū dicitur: Mirabantur dicentes: Vnde huic sapientia hæc & virtutes? Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioseph & Simon & Iudas? & sorores eius nónne omnes apud nos omnes sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Sed quanta horum cæcitas qui eum quem in verbis factisque ipsius (si mens leua non fuisset) Christum cognoscere poterant, ob solam generis notitiam contemnunt? Qui quum dicunt stupentes: Vnde huic sapientia hæc & virtutes? virtutes referunt ad sanitates & miracula quæ faciebat, sapientiam autem ad doctrinam. Quæ duo solerti ac pulchra distantia commemorat Apostolus, dicens:

1. Cor. 1. Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. Ipsis verò vocatis Iudæis & Græcis Christum dei virtutem & dei sapientiã. In qua sententia virtutem ad signa retulit propter Iudęos, sapientiam autem ad doctrinam propter Græcos. Et scandalizabantur in illum, in quo debebant deum cognoscere, laudare & venerari. Vbi Theoph.

Iere. 1. Iudæorũ error vt prodest. Mar. 6. Beda.

Non cernis ô cæca peruersitas quanta fecit? non audis quæcunq; dicit? Deinde cõuitiis patrem illius lacessis. Re vera de vobis dicere phas est. Ecce populꝰ stultus & absq; corde, oculi eorum non vident, nec aures audiunt. Porrò scandalum & error Iudæorum salus nostra est, & hæreticorum condemnatio. Intantum enim cernebãt hominem Iesum Christum vt hunc fabri filium, & iuxta alium Euãgelistam fabrum clamarent, fratres quoque & sorores eius secũ esse testarentur. Qui tamen non liberi Ioseph aut Mariæ iuxta hæreticos putãdi sunt, sed re vera iuxta morẽ sacræ

scripturæ cognati ipsorum sunt intelligendi, quo modo Abraham & Loth fratres appellantur, quum esset Loth filius fratris Abrahæ. Gene. 13.

Cur veneratores versi sunt in contẽptores.

Itaque contemplatiue & cum scandalo fabri filium nuncupant, quem paulò antè de verbis gratiæ intuentes demirabantur. Reliquit autem Lucas subaudiendum, ꝙ postquam acceptus fuerat Iesus omnibus in synagoga existentibus, mutati sunt animo & versi ad despiciendum fabri filium, personam notam. Ratio mutationis huius non scribitur. Et forsan ea fuit quòd prædicando dominus reprehẽsionis cuiuslibet verba protulerit, vel quia aliqui superuenerunt inuidi qui eos qui in synagoga ante fuerant in domini veneratione vnanimes, in discordiam concitauerunt, calumniando (vt iam dictũ est) personæ ipsius qualitatem vel eius miracula contaminando dicentes ea vera non esse. Nam si vera essent quæ de ipso narrantur signa, vtique ea facere in patria sua. Et hæc videtur fuisse vera dictæ mutationis ratio, ex eo quòd hæc duo tanguntur ab Euangelista, & nihil dicitur de prædicatione reprehensiua. Et expresse dixerat, omnes ei testimonium dedisse. Ex quib' omnino verisimile est inuidos superuenisse hæc duo dicentes, & sic animos prius bene dispositos mutantes atque peruertentes.

¶ Circa secũdum, quod est, cum fastu superbiæ signorum postulatio, sequitur:

Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc similitudinem. Medice cura teipsum. quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.

Et ait illis: Vtique, id est, omnino dicetis mihi hanc similitudinem. Hinc apparet quòd non solum verba despectiua in eum dixerant, sed & miracula ipsius, verbis fuerant calumniati. Nisi enim calumniam dixissent, non diceret Iesus cum aduerbio cõfirmandi. vtique dicetis mihi. Hæc enim confirmatio præsupponit hoc eorum dictum: Medice cura teipsum. Medico patienti ægritudinem quam & alij patiuntur & seipsum non curanti non creditur, quòd alios possit curare, sed ad conuitium scientiæ eius dicitur illi: Medice cura teipsum. Iuxta hanc similitudinem dice-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bant isti ad Iesum. Si potes facere miracula in aliis, fac & in teipso, hoc est, in tua ciuitate. Et explanat similitudinẽ, medice cura teipsum. Quanta (hoc est, quæ vel quæcunq;) audiuimus facta in Capharnaum fac & hic in patria tua. Non enim interrogatiue legẽdum est, quanta audiuimus. Sed tentantium postulatio est, ac si dicant: Fac etiam hic in patria, id est, in ciuitate tua omnia quæcunque audiuimus à te fuisse facta in Capharnaum. Et hoc vtique cum indignationis tumore, & domini contemptu dixisse intelligendi sunt, ægre ferentes Capharnaitis se esse postpositos. Non enim in principio prædicationis suæ dominus Nazareth profectus est, sed post multa alibi patrata miracula, vt vel miraculorum fama præcurrente disponerentur conciues ad credendum, sed inuidia prænaluit.

Intelligendum est ergo hæc verba quantum ad sensum, & sententiam fuisse horum Nazarenorum, recitata autem à domino sub hac similitudinis forma.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Ait autem: Amen dico uobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua.

Hic ponitur confutandis peruersis defensionis veritas. Vbi duobus modis se dominus defendit. Primò, per id quod fieri solitum erat & notum. Secundò, per probatissimorum prophetarum euidens exemplum, ibi: In veritate dico vobis.

Circa primum dicitur: Ait autem. Hoc interponit Euangelista, vt significet præcedentia verba recitata tantum à Christo, dicta autem à Nazarenis, sequentia vero responsionem esse domini.

Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua. Vbi se dominus prophetam appellat, quo modo
Deut.18. & Moyses qui de ipso loquens, ait: Prophetam vobis suscitabit deus vester de fratribus vestris tanquam me. Respondet ergo Christus ad illorum verba contemptiua: Nónne hic est fabri filius? & quia directe hoc in ipsius dixerant despectionem, ideo directe respondet (& quidem mansuetissime) non esse hoc nouum. Commune est enim quòd

nemo propheta acceptus est in patria sua, & hoc ideo quia prope modum naturale est, ciues semper ciuibus inuidere. Non enim considerant præsentia viri opera, sed fragilem recordantur ætatem, quasi non & ipsi per eosdem ætatis gradus ad naturam ætatem venerint. Nec solum ipse qui caput est & dominus prophetarum, sed & Helias & Ieremias & Ionas cæterisque prophetæ minoris in patria, quàm in exteris ciuitatibus habiti sunt. Qui enim familiaris & præsto est semper, etiam si egregius sit & præclarus debita reuerentia à notis priuatur. Inuidia vbi locum habet.

Quasi dicat: Ego quidem & apud vos virtutum signa fecissem, sed scio hoc solitum & commune esse, contemni videlicet etiam res maximas nisi quum fuerint raræ. Secus si vulgatæ sunt & quotidianæ, & eis omnes copiose fruantur. Semper enim solent homines rara & admirabilia curare, familiaria vero & frequẽtia despicere. Et idcirco nullus propheta in patria sua est pretiosus. Theoph.

Non autem ociose Saluator se excusat, quòd nulla in patria sua miracula virtutis operatus sit, ne fortassis aliquis viliorem patriæ nobis esse debere putaret affectum. Ambro.

Accessit autem & inuidiæ causa quæ Christi conciues virtutum ipsius signis reddiderit indignos, quia videlicet aliis ciuitatibus signorum Christi gratiam inuidebant. Inuidiam vt de-testetur.

Vnde Ambro. Hoc autem exemplo declaratur quòd frustra opem misericordiæ cœlestis expectes, si alienæ fructibus virtutis inuideas. Aspernator enim deus inuidorũ est, & ab his qui diuina beneficia in aliis persequuntur miracula suæ potestatis auertit. Dominicæ quippe carnis actus, diuinitatis exemplũ est, & inuisibilia nobis eius per ea quæ sunt visibilia demonstrantur. Videte ergo quid mali inuidia adferat. Indigna propter inuidiam patria iudicatur in qua eiuis operetur, quæ digna fuit in qua dei filius aleretur. Vnde & apud Marcum dicitur:

Et non poterat ibi virtutem vllam facere, nisi quòd pau Mar.6.
cos infirmos impositis manibus curauit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum. Non quo illis incredulis facere nó potuerit virtutes multas, sed vt ne multas faciens, ciues incredulos condemnaret. Quòd autem mirari dicitur dominus incredulitatem illorum non quasi inopina- Cur mira-culis ca-rent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta & improuisa miratur, qui nouit omnia antequam fiant, sed qui nouit occulta cordis, quod mirandū intimare vult hominibus mirari se coram hominibus ostēdit. Et quidem miranda Nazarenorū incredulitas, qui & doctoribus abūdantes, & eloquiis diuinis in quibus Christi prædicabatur aduentus, ipsum etiam præsentem habentes Christum, aguitionem sui & illis & verbis ingerētem & signis, nihilominus increduli perdurabant. Et quidem detestanda eorū cæcitas qui nec prophetis suis credere de Christo, nec ipsi inter eos nato voluerunt credere Christo.

¶ Circa secūdum, vbi se dominus excusat per præcedentium prophetarum probatum exemplum, sequitur:

In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Israel quando clausum est cælum annis tribus & mensibus sex, quum facta esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum missus est Helias nisi in Sareptha Sidoniæ ad mulierem uiduam. 3.Reg.17

Exemplis prophetarū se Christus defendit.

Hic Saluator respōdet calumniæ suorum miraculorum secundo loco obiectæ, quanta audiuimus facta in Capharnaū, fac & hic in patria tua. Et duobus notissimis prophetarum exemplis directe declarat suorum cessationē apud illos miraculorum non ex sua impotentia prouenire, sed quòd ipsi ea non merebantur, nempe his indigni propter suam incredulitatem. Attamen hæc eorum demerita, sine contumelia, sola scripturæ diuinæ historiarum recitatione demonstrat. Vbi primo metaphorice memoratur negatio pluuiæ per clausum cœlum, eo quòd apparet pluuiam de cœlo descendere, ac per hoc impediri quo minus descendat cœlo iam clauso: quo cōtra in abundantia pluuiæ, dicimus cataractas cœli apertas esse. Quum facta esset fames magna in vniuersa terra: famis illius grauitas duplo exaggeratur, nempe quòd magna tam hominū plurimos quàm iumenta consumens, & quòd in omni terrā prævaluit. Tolerabilior autem fuisset si alicubi tantum, & non in omni terra desæuisset. Sequitur:

Et multi leprosi erant in Israel sub Helisæo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. 4.Reg.5.

Vbi

Vbi Theoph. Heliam Iudæorū viduæ nō susceperunt. Sarepthana autē suscepit. Et Helisæus alienigenam leprosum purificauit, fide in illū declarata. Nā familiares eius, qui eiusdē erant patriæ, ei nō crediderūt, & propterea nō sunt purificati. Similiter & ego vobis conciuibus & vicinis non videor admirabilis sed contemptus, & idcirco neque signa facio. His sanè qui sunt Capharnaum videor admirabilis & signa illic facio, & acceptus sum. Vbi Beda:

Quòd diuina fastidiosis ciuibus beneficia subtraho, prophetarum gestis non aduersatur. Quia sicut fame quondā omnem terram præmēte nemo est in Iudæa repertus Heliæ dignus hospitio, sed exteræ gētis est vidua quæsita quę ob fidei gratiam à tanto propheta visitari deberet. Et sicut multis ibidem leprosis Naaman Syrus tantum, quia deuote quæsierat ab Helisæo propheta curari promeruit, sic & vos non alia quàm inuidiæ perfidiæq; caussa superno munere priuabit. Mysterium viduæ Sarepthanæ expositum habes in altero quadragesimali, feria tertia post Reminiscere. Et allegoriam Naaman Syri ibidem, hac feria.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et surrexerūt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerūt illum usque ad superciliū montis, super quē ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

Hic describitur confutatorum furor & dira crudelitas. Vbi duo notantur. Vnum est, furore sæuientiū impia crudelitas. Alterum, impiorum homicidarum frustrata volūtas, ibi: Ipse autem.

Circa primum dicitur: Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes. Vide mirabilem mutationem, non aliquorum tantum, sed omnium, ægreferentium alios sibi etiam diuina electione præferri: siquidem diuinitus electa fuerat vidua Sarepthana, & sanatus Naamā Syrus. Nō mediocriter autem inuidia proditur, quæ charitatis oblita in acerba odia caussas amoris inflectit. Quum enim ipse dominus per populos beneficia diffunderet, illi iniurias irrogabant, quorum sacrilegia longe ante dominus per prophetam præmūtiauerat, dicens: Retribuebant mi-

Subita in malum mutatio. Ambro. Psal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hi mala pro bonis,& odium pro dilectione mea.

Et surrexerunt vtique impellente furore,& eiecerunt illum extra ciuitatem. Non ergo mirum est si perdiderunt salutem,qui eiecerunt è suis finibus saluatorem. Et duxerunt illum vsque ad supercilium montis, vt præcipitarent eum. Nullo Euãgelicæ scripturæ loco reperimus domino iniuriam facti corporaliter irrogatam vsque ad tempus suæ passionis nisi hoc loco, & hoc à conciuibus & vicinis, imò nec passionis suæ tẽpore à Iudæis, sed Gentilibus Romanis Pilati militibus est occisus,tametsi instigãtibus Iudæis. Porrò nunc cõciues proprij furiis acti, ad præcipitandum eum de supercilio montis concurrunt,& non modo ducere parant,sicut Ierosolymitæ postmodũ bis attentauerunt lapidare, & Gerazeni tametsi per eum detrimentum bis mille porcorum passi non tamen ausi sunt aliquid attẽtare contra eum, sed tantum rogauerunt eum vt discederet ab eis. Concives vero & noti nullam per eum iacturã passi,actu ducunt ad præcipitium. O peiores magistro discipuli. Diabolus suggestionis verbo dominum tentat,Iudæi facto. Ille dicit,mitte te deorsum, isti adoriuntur vt mittant. Quibus non dissimiles sunt qui prædicatoribus veritatis indignantur,si quando aduersus eorum peccata ipsorũ sermo forte processerit,iuxta quod & Apostolo Paulo contigit,qui ait: Ergo inimicus factus sum vobis,verum dicens. Nam vt ait quidam:

Iniuria facti in Christum.

Conciuiũ ingratitudo.

Gala. 4. Comicus.

Hoc tempore obsequium amicos,veritas odium parit.

¶ Circa secundum,quod est, nequissimorum homicidarum frustrata voluntas,subditur:

Ipse autem transiens,per medium illorum ibat.

Vbi Beda: Et quidẽ dominus supercilium montis præcipitandus impellentibus illis ascenderat,sed per medium illorum mutata subito vel obstupefacta furentium mente descendit, quos adhuc sanare quàm perdere malebat, vt cassata videntes suæ cepta nequitiæ à posceuda deinceps eius morte desisterent. Necdum enim venerat hora passionis quæ non quolibet sabbato, sed in parasceue Paschæ futura extiterat. Necdum locum passionis qui non in Nazareth, sed Ierosolymis hostiarum sanguine figurabatur, adierat.

Cur nequeunt interimere.

adierat. Sed nec hoc genus mortis,qui crucifigendus à seculo præconabatur,elegerat.

Nõ igitur à cõciuibus in Nazareth præcipitari, non ab Ierosolymitis lapidari, non inter pueros Bethleemitas ab Hærode perimi, non alia vel alia voluit morte consummari, sed per lignum crucis antiquum hostem qui per lignum præuaricationis prothoplastum vicerat,disposuerat superare. Vnde Theophylactus:

Per medium illorũ iuit,non quidẽ passionẽ fugiens,sed tempus expectãs. Venit enim vt pro nobis pateretur. Sed nũc in prædicationis exordio non debebat se morti exponere, sed tũc mori, quum sufficientibus doctrinis nos docuisset. Et ita ex hoc manifestũ est,quòd neque quũ crucifigeretur inuitus sit crucifixus,sed sponte mortem obierit.

Quin & in his ea quæ sunt humanitatis pariter & quæ diuinitatis suæ sunt ostendit. Stare enim in medio furentium & volentium occidere,& non comprehendi, diuinitatis eminẽtiam probat,discedere vero dispensationis mysterium manifestat. Intelligas igitur voluntariam corporis passionem,nec captum à Iudæis sed à se oblatum. Etenim quando vult capitur,quando vult elabitur,quãdo vult suspenditur,quando vult non tenetur.

FERIA TERTIA POST DOMI. OCVLI.

Si peccauerit in te frater tuus,uade & corripe eum inter te & ipsum solum. Matth. 18.

Præsens sancti euãgelij lectio in duas prẽcipuas partes scinditur. In prima,nos docet saluator de correctione fraterna & eius modo. In secunda,de eiusdẽ fraternæ correctionis præmio,ibi: Iterum dico vobis.

Circa primum quatuor nobis documenta traduntur. Primo,correctio nobis fraterna indicitur. Secundo,fraternæ correctionis modus præscribitur,ibi: Inter te & ipsum solum. Tertio, fraternæ correctionis contemptor abiicitur, ibi: Si autem ecclesiam. Quarto,ecclesiæ potestas autore Christo declaratur,ibi: Amen dico vobis.

Circa primum dicit: Si peccauerit in te frater tuus,vade

& corripe eum In præcedẽtibus docuit nos saluator & vehementer comminatis pœnis absternit, ne in fratrem superbiendo, scandalizando, despiciendo peccemus, modo docet qualiter nos erga fratrem in nos peccantem gerere debeamus. Quod autẽ in aliquibus libris præmittitur: Respiciens Iesus in discipulos suos dixit Simoni Petro, nõ est de texto. Nã & veteres omnes authores, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Theophylact⁹, Origenes, & reliqui oẽs euangelia, exponẽtes illud penitus ignorauerunt.

Augusti. Cur corripias.

Admonet nos itaque dominus noster nõ negligere inuicem nostra peccata, nõn quærẽdo quid reprehendas, sed videndo quod corrigas. Debemus enim amando corripere, non nocendi auiditate, sed studio corrigendi. Si peccauerit, inquit, in te, ad differentiã peccati in alium, nam peccatum in te seu contra te, tuũ est condonare, tuum accusare. Si peccauerit in te frater tuus. Vbi Hieronymus: Si peccauerit in nos frater noster, & in qualibet caussã nos læserit, non modo dimittendi habemus potestatem, imõ & necessitatem qua præcipitur vt debitoribus nostris debita dimittamus. Si autem in deum quis peccauerit, nõ est nostri arbitrij. Verum econtrariò, in dei iniuria benigni sumus, in nostris contumeliis exercemus odia.

Peccatum in nos.

Peccatũ in deum.

Si peccat in te frater, non ethnicus.

Et notanter dicit frater tuus ad differentiam ethnicorũ. Si enim quisquam illorum te percusserit in vnam maxillam, præbe ei & alteram. Si autem te percusserit frater, corripe enm. Et rursus ad differentiam patris tui, contra quem fas non est ad vlteriora quæ sequuntur procedere.

Chrysost. Mat. 5.

Vade, inquit. Ac si dicat: Non expectes vt à te veniam petiturus ipse prior veniat ad te, sed tu vade. Vbi notandũ est, quòd alio loco dominus eum qui contristauit ad eum qui contristatus est ducit vbi dicit: Si recordatus fueris q̃ frater tuus habet aliquid aduersum te, vade recõciliari fratri tuo. Quãdoque autem eum qui iniuriam passus est iubet dimittere proximo, sicut ibi: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hic autem alium excogitat modum. Eum enim qui contristatus est ducit ad eum qui contristauit, dicens: Si peccauerit in te frater tuus vade & corripe eum. Quia enim ille qui iniusta fecit non facile veniet ad excusationem verecundatus, hunc

Matth. 6.

ter, hunc qui passus est ad illum trahit, & non simpliciter, sed vt corrigat quod factum est.

Et corripe eum, inquit. Tale quid & in Deuteronomio legimus: Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. Corripe eũ, inquit. Quasi dicat: Non sufficit vt odio & rancore posito parcas ei, vt oculo benigno & lingua placata ac bonis factis tractes eum, sed insuper præcipitur vt illius qui te offendit salutem cures, fraternæ correctionis verba adhibendo, attamen loci & tẽporis ac exterarum ad hoc opus circunstantiarum opportunitate seruata, modo etiam de fratris correctione spes arriserit. Alioqui huiusce operi supersedendum vel in tempus aliud foret potius differendum. Vnde Augustinus:

Opportunitas seruanda.

Plerunque à deliquentibus corripiendi male dissimulatur vel quum laboris piget, vel quum eorũ inimicitias detimamus nẽ forte nobis in temporalibus noceant. Si quis autem à corripiendis male agentibus parcit quia opportunius tempus inquiritur, vel eisdẽ ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, nõ videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Longe autem grauiorem habent caussam ecclesiarum præpositi qui in ecclesiis constituti sunt, vt non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen ab huiusmodi culpa penitus alienus est, qui licet præpositus non sit, tamen quibus vitæ huius necessitate cõiungitur multa monenda vel arguenda nouit, & negligit deuitans eorum offensiones propter illa quibus in hac vita nõ indebitis vtitur, sed plus quàm debuit delectatur.

Dissimulatio prudens.

Ideo autem ei qui passus est iniuriam præcipit corripere delinquentem, quia ille qui iniuriam intulit, ab eo manuetius sustinet, & maxime quum solus eum corripiat. Quũ enim qui vindictã expetere debebat, hic salutis videtur diligentiã habere, maxime hoc eũ potest facere emẽdationẽ.

Chrysost.

Quãdo igitur in nos quispiam peccat, magnam habeamus curã nõ pro nobis (nam gloriosum est iniuriã obliuisci) sed obliuiscere iniuriam tuam, non vulnus fratris tui.

August.

¶ Circa secundum, vbi scilicet nobis fraternæ correctionis modus præscribitur, Sequitur:

Inter te & ipsum solum.

Fraternæ correctionis modus.

Ergo corripe eum inter te, & ipsum solum, vt vtilis sit correctio, vt ex modo monendi percipiat qui offendit charitatem monentis. Si enim coram aliis monere cœperis, existimabit qui corripitur quòd aut tuo studeas honori, aut illius confusioni, aut certe quod hoc modo de illo te vindices. Verum vbi inter te & ipsum solum verba salutis eius sola funduntur, soli charitati monitio attribuetur.

Nō autē dicit, accusa inter te & ipsū solū, neq; vindictas expete, sed argue, id est, rememora sibi peccatū, dic ei quę ab eo passus es. Ad hęc corripiēdus est seorsum frater, ne si semel pudorē ac verecūdiā amiserit, permaneat in peccato.

Augu. de verb. do.

Sed dicat aliquis. Dicit Apostolus: Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorē habeant. Scias ergo aliquando corripiendum esse fratrem inter te, & ipsum solū, aliquando autē coram omnibus. Quid autē quando facere debeamus intēdite. Si peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripe eū inter te & ipsum solū. Quia enim secretum fuit quādo in te peccauit, secretū quære quī corrigis quæ peccauit. Nā si solus nosti quia peccauit in te, & eū vis corā omnibus arguere, non es corrector, sed proditor. Peccauit ergo ī te frater tuus, sed si tu solus nosti, tūc vere in te solū peccauit. Nam si multis audientibus tibi fecit iniuriam, & in illos peccauit quos testes suæ iniquitatis effecit, ergo ipsa corripienda sunt corā omnib⁹ quæ peccauit corā omnibus. Ipsa corripiēda sunt secretius quæ peccātur secretius.

Quando secrete & quando publice corpias.

Quare autem corripis proximum, quia tu doles quòd peccauit in te? Absit. Si amore tui id facis, nihil facis. Si amore illius facis, optime facis. Denique in ipsis domini verbis attende cuius amore id facere debeas, vtrum tui an illius. Sequitur enim:

Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

Lucæ. 17.

Apud Lucam sic habes: Si peccauerit frater tuus increpa illum, & si pœnitentiam egerit dimitte illi.

Beda.

Vbi caute intuendū est, quia non passim peccanti dimittere, sed pœnitentiam agenti dimittere iubemur, & primo quidem peccantē misericorditer increpare, vt sit cui postmodum habeamus iuste dimittere. Qui ergo fratrem videns peccare tacuerit, non minus dominici præcepti trāsgressor est, quàm is qui eidem pœnitenti veniam dare noluerit.

luerit. Quia qui dixit, si pœnituerit, præmisit, si peccauerit increpa. Itaque venia fratri post increpationem largienda est, sed illi vtique qui se pœnitendo ab errore conuertit, ne vel difficilis venia, vel remissa sit indulgentia.

Ignoscendum pœnitenti.

Peccanti igitur in te fratri si pœnitentiam egerit dimittendi habes potestatem, imò necessitatem, vt & tibi pœnitēti ac veniam flagitanti pater qui in cœlis est ignoscat. At si increpatus conuerti & pœnitentiam agere neglexerit, quid super hoc sententia veritatis decernat, ex sequentibus perpende.

Etiam dubiē corripe

Si te audierit, inquit, videlicet pœnitendo. Non ergo oportet ad hoc quod vadas monitum delinquentem fratrē te esse ꝙ efficax erit tua monitio, nam dubium te super hoc euentu relinquit, dicendo: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Nemo igitur contemnat quando peccat in fratrem. Agnosce quia in hominem peccādo peristi. Nam si non perieras, quomodo te lucratus es? In quo etiā oftenditur quòd inimicitia dāmnum commune est, & propterea non dixit ꝙ ille lucratus est seipsum, sed quòd tu lucratus es eum, ostendens quoniam & tu & ille damnum passi eratis ex discordia. Porrò per salutem alterius, nobis quoque salus acquiritur. Non enim ait: Saluus erit frater tuus, sed: Lucratus es fratrem tuum, vt fratris salutem lucrum tuum esse cognoscas, ac non secus illius salutem, quàm tuū lucrum inquiras, & de illo gaudeas.

Augustī.

Chrysost.

Quid autem facere debeas, si ille non persuadeatur, cōsequenter ostenditur. Sequitur enim:

Si autē te non audierit, adhibe tecū adhuc unū uel duos, ut in ore duorū uel triū testiū stet omne uerbum.

Si te non audierit, quid.

Si te, inquit, non audierit, adhibe tecum adhuc vnū vel duos. Ex quo patet, ꝙ Christi sermo quo ait: Si peccauerit in te frater tuus, non arctatur ad peccata secreta, quia secretis peccatis non correctis non possunt adhiberi testes correctionis, sed nec in secretis ad vlteriora est contra impœnitentem procedendum.

Vbi Chrysostomus: Vide qualiter non vindictæ gratia hæc correctio fit, sed emendationis. Propter hoc enim non confestim iubet duos accipere, sed quando ipse solus

corrigere non valuerit. Sed neque tunc ad eum mittit multitudinem, sed vnum vel duos, & ad hoc legis testimonii inducit, dicens vt in ore duorum vel trium testium stet, id est, consistat omne verbum. Quasi dicat: Habes iã per hoc testimonium te fecisse totum quod tuum erat.

Deut. 17.

Cõmune bonũ præferẽdum.

Hinc apparet, q̃ ad bonum cõmune transitur ex quo nõ potuisti solus prodesse fratri. Adhibe ergo testes vt prosis cõmuni bono. Et si fratrem curare non vales, obserua ne salus publica lædatur. Et quãuis propter publicum iudicium directè testes adhibeantur, attamen ordinat dominus vt ad vtrunq; bonũ testibus vtaris, scilicet & ad tentandũ si fortè prosint ad salutem fratris: & si non profuerint, vtaris illis ad procedendum coram ecclesiæ iudicio, & pro fratris & pro communi bono aliorum.

Testibus vbi vtẽdũ.

Vbi Hieronymus: Adhibeantur testes vel corrigendi studio, vt scilicet vel admonitione corrigatur, vel sub testibus conueniendi. Potrò si nec illos audire voluerit, tunc multis dicendum est, vt eum detestationi habeant, & qui non potuit pudore sanari, saluetur opprobriis.

¶ Circa tertium, vbi fraternæ correctionis contemptor abiicitur, dicitur consequenter:

Quòd si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autẽ ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

Hinc clarè constat testes ad publicæ correctionis actũ induci. Dic ecclesiæ: Nec ratio nec vsus suadet congregadam esse ecclesiam ad corrigendum fratrem impœnitentem solius peccati in me commissi, sed tã vsus quàm mos vetustus habet vt capiti ecclesiæ dicatur, ac per hoc nomine ecclesiæ hoc in loco nõ solũ cõmunitas sine capite, sed etiã prælatus ecclesiæ (qui ordinarius iudex est fratris impœnitentis) intelligatur. Dic (inquit) iudicialiter denuntiando seu accusando & procedendo. Vt post hæc omnia sequatur excõmunicatio quæ fieri debet per os ecclesiæ, id est, per sacerdotẽ. Quo excõmunicante tota ecclesia cũ eo operatur. Si ecclesiam resipiscendo & pœnitendo audierit, vtrique scilicet & priuato fratris, & communi bono fit satis. Si autem nec ecclesiam audierit ad pœnitentiam, quia iam trina correctio facta est (prima à te solo. Secũda à te cum testibus. Tertia ab ecclesia) & nulla profuit, nec vlla restat tibi via procurandi salutem fratris obstinati, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Hoc est: Posthac non habebis eum vt fratrem, sed sit tibi sicut Ethnicus, id est, gentilis qui (vti gentiles) inter credentes in deum non cõputetur. Sit etiam tibi sicut Publicanus, infame hominum genus apud fideles. Vbi Augustinus.

Ecclesiæ nomine prælatus.

Ecclesiam cõtemnẽs qualis habeatur.

Sit tibi sicut Ethnicus. Hoc est: Noli illum iam deputare in numero fratrum tuorum. Nec sic tamen salus eius negligenda est. Nam & ipsos Ethnicos & paganos in numero quidem fratrum non deputamus, sed tamen eorum salutem semper inquirimus.

Dever. do.

At verò in his qui extra ecclesiam sunt nihil tale dominus præcipit obseruandum, quale præcipit hic de fratribus corripiendis: Sed de exterioribus dicit. Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & alteram. quod & Paulus dicit: Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Fratres autem & arguere & auertere iubet.

Chrysost. Nota.

1. Cor. 5.

Quod autem dicit, sicut Ethnicus & Publicanus, ostenditur maioris esse detestationis qui sub nomine fidelis agit opera infidelium, quàm hi qui apertè gentiles sunt.

Hiero.

¶ Circa quartum, vbi ecclesiæ potestas authore Christo declaratur, consequenter subditur:

Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.

Quia dixerat, si ecclesiam nõ audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus, & poterat contemptoris fratris hæc esse responsio vel tacita cogitatio. Si me despicis, & ego te despicio, si me condemnas, & mea sententia condemnabitur, potestatem tribuit Apostolis, vt sciant qui à talibus condemnantur, humanam sententiam diuina sententia corroborari.

Hiero.

Ecclesiæ sentẽtia vt firma.

Vbi Hilarius: Per hoc sanè ad terrorem maximi metus, quo omnes ad præsens continentur, immobile seueritatis Apostolicæ iudicium demonstrauit, vt quos in terris ligauerint, id est, peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos soluerint, id est, concessione veniæ acceperint in sa-

lutem, hi in cœlis ligati sunt vel soluti.

Chrysost. Vide autē qualiter incorrigibilē duplicibus colligauit ne cessitatibus, scilicet, & pœna quæ est hic, videlicet, proiectione ab ecclesia quā supra posuit, dicēs: Sit tibi sicut ethnicus & publican⁹, & supplicio futuro, quod est ligatū esse & in cœlo, vt multitudine iudiciorū dissoluat fratris iram.

Notandū verò est non ociosè dominū adposuisse ad cōmissam Apostolis ligationem & solutionē, notulam hanc, super terrā. Nam per hoc limitatur eorum potestas ad illa duntaxat liganda & soluenda quæ sunt super terrā ad distinctionem eorū quæ sunt super terrā, qualia sunt ea quæ sunt apud inferos seu purgatorium. Illa enim sicut exépta sunt à cognitione cuiuscūq; iudicis mortalis (nō enim potest eorum causas cognoscere) ita & exempta sunt ab huiusmodi iudicis potestate. Transierunt enim à foro ecclesiæ militantis, ad forum Christi in cœlo regnantis.

Potestasec clesiæ sup vnos tātu.

Potestas hæc vt exercenda. Magna sanè potestas Apostolis & eorum successoribus ecclesiarum prælatis tradita, verūtamen ab ipsis libramine iustitiæ prævio exercenda, vt nequaquam ad libitum ligēt super terram, sed nunc tantum quando vinculum ratificatur in cœlis. Et similiter non ad libitum suæ voluntatis soluant, sed nunc tantum quando solutio rata est in cœlis. Alioqui voluntarias eorum imò iniquas & malas ligationes & solutiones cœlestis cogeretur curia adprobare, quod nō modo stultum est, sed & blasphemum.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Iterum dico nobis, quia si duo ex vobis cōsenserint super terram de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis est.

Hic agitur de his quæ concernunt correctionis fraternæ fructum seu præmium. Vbi duo notantur. Vnum est, piæ petitionis implendæ promissio. Alterum, repetitæ vniæ libens iteratio, ibi: Tunc accedens ad eum Petrus.

Circa primum dicit: Iterum dico vobis. Declarauerat ecclesiæ iudiciariam potestatem, declarat modo (dona ecclesiæ cumulando) potestatem à deo omnia impetrandi. Ac si apertè diceret: Dixi vobis potestatem vestram circa iudicia, iterum dico non eandem, sed aliam vestram communē potestatem.

potestatem. Quia si duo ex vobis, & cætera quæ sequūtur. Non solum de excommunicatione, sed etiam de omni petitione quæ fit à consentientibus in vnitate ecclesiæ, dat confirmationem. Si duo, inquit, ex vobis, proculdubio discipulis meis, fidelibus meis. Nō dixit, si omnes, ne de vniuersali ecclesia loqui videretur. Nec dixit, si multi, ne ad magnarum ecclesiarum gratiam sermo putetur restrictus, sed dixit, si duo, vt etiam minimi numeri fidelium quanta sit vis, explicetur.

Ecclesiæ data potestas impetrandi.

Consenserint super terram, vel pœnitentē recipiendo, vel superbum abiicièdo, vel de alia re quam petierint quæ non repugnat saluti aut ecclesiæ vnitati, fiet illis à patre.

Petierit su per terrā.

Vbi non frustra adposuit, super terram, sed quemadmodum declarando potestatem iudicialem adposuit super terram, vt declaret id quod ligatur aut soluitur esse super terram, ita nunc declarando potestatem impetrandi, adponit super terram, vt ostendat materiam consensus esse illa quæ sunt super terram. Attamen vtrobique dicendo super terram, differentia est in modo. Quia superius tenetur restrictiue, ad hunc sensum, scilicet, duntaxat super terram. Hic verò adcumulatiuè. Nam sensus est: Si consenserint etiam super terram. Hoc est, Si eundem sensum habuerint nō solum circa ea quæ in cœlis sunt & in inferno, & breuiter, circa credēda, sed etiam in iis quæ sunt super terram, hoc est, circa agenda, sustinenda, patienda, & huiusmodi alia occurrentia in terra. Ita quòd plenitudo concordiæ significatur per plurium consensum super terram.

Sup terrā attēde sen sum.

De omni re, inquit, nulla excipitur, vbi apparet quòd de virtute petitoriæ precationis est sermo.

Fiet illis, Hoc est, ad eorum vtilitatem, non contra illos, & ad illorum detrimentum. Vt intelligas nō promitti exauditionem, nisi secundum voluntatem recta & vtilia petētium. A patre meo qui in cœlis est. Hoc dicit, vt doceat eum super omnia esse, qui rogatur ac per hoc complere posse quod petitur.

Sanè quæ præmissa sunt dixit, vt vim propriam communis orationis in plena concordia orantium doceret consistere, & hinc discerent quàm grata sit deo concordia fidelium, & scirent vel duorum petentium vnanimitati con-

Quā grata deo cōcordia fideliū

cessum etiam quod ab ecclesiæ iudicio est exemptum.

Theoph. Itaq; dominus his suis verbis congregat nos ad charitatem. Quia enim prohibuit inuicem offendere, nunc ad mutuam concordiam inducens promittit concordes in orationibus suis fore exaudiendos, modo concordium bona sit conspiratio, sunt enim qui in malum conueniunt. Conspirauerant enim Annas & Caiphas, sed in malum.

Porrò tantæ efficaciæ vnanimiter orantium ratio ostenditur præsentia ipsius domini inter concordes. Vnde subditur:

Vbi enim sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

Exauditionis causa Christus. Ac si apertè diceret: Quia ego sum præbens tantam efficatiam talium petitioni, ita quòd ipsi iam non ipsi petunt, sed ego in ipsis peto. Et nō dicit simpliciter, vbi duo vel tres sunt congregati vnanimes, sed adponit, in nomine meo, ad differentiam concordiæ mundanæ, seu etiam humanæ amicitiæ, quæ licet commendabilis sit, non tamen hoc diuinæ præsentiæ gaudet priuilegio. Non enim in Christi Iesu nomine sunt vnanimes, quibus aliquid aliud à Christo viuere est.

Ibi sum, inquit, in medio eorum. Vbi Hilarius: Ipse qui pax atque charitas est, sedem atque habitationem in bonis atque pacificis voluntatibus collocabit.

Hierony. Præmium pacis. Proinde omnis superior sermo ad concordiā nos prouocauerat, igitur & præmiū pollicetur, vt solicitius festinemus ad pacē, quū se dicat dominus inter duos vel tres piainunctos concordia mediū fore. Et hoc non solum cōmuni modo quo omnibus rebus præsens est per essentiam suam deus, sed gratia adsistentiæ specialis, operās intus in eis, & extra pro eis. Nō enim minus efficit præsens in medio cōgregatorū in nomine suo, quàm præsens in carne eū discipulis effecerit. De quibus dicit: Quū essem cum eis seruabā eos in nomine tuo, quos dediſti mihi ego custodiui.

Nota.

Chrysost. Cur non semp exaudimur cōsentientes. Quòd si quis dicat: Quo modo ergo non vbiq; consentientes cōsequuntur id quod petunt? Primò quidem, quia nō expedientia petūt. Secundò, quia indigni sunt qui petunt, & ea quæ sunt à seipsis nō inferunt, id est, quod ex se est facere

est facere nolunt. Vnde dicit: Si duo ex vobis, qui scilicet Euangelicam ostenditis conuersationem. Tertiò, quia aduersus eos qui contristauerunt, orant, vindictam quærentes. Quartò, quia petunt misericordiam peccantibus qui non pœnituerunt.

Aliam etiam huius rei causſam adfert Origenes, dicens: Et ista est etiam causſa quare non exaudimur orantes, quia non consentimus nobis per omnia super terram, neque dogmate neque cōuersatione. Sicut enim in musicis, nisi fuerit conuenientia vocum nō delectat audientem, sic in ecclesia nisi consensum habuerit, non delectatur deus, nec audit voces eorum.

¶ Circa secundum, quòd est repetitæ veniæ libens iteratio, subditur:

Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei? Vsque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

Occasione sumpta ex domini verbis: Si peccauerit in te frater tuus, mouetur Petrus ad interrogandum, & cum interrogatione profert sententiam, dicens: Vsque septies? Audierat forsan dictum sapientis: Septies in die cadit iustus. Notāter autem addit Petrus: In me, scilicet peccabit. In deū enim si peccauerit, non ego qui idiotes ac priuatus sum, possum ei remittere, nisi fortè dei ordinem habens sacerdos. Si autem in me peccet, ac deinde remisero ei, erit solutus etiam si priuatus ego sim, & nō sacerdos. Quòd autem septuagies septies dixit, no concluſit veniam numero, sed numerum determinatum pro indeterminato posuit: absurdum enim esset sedere & numerare, sed immensum numerum signat, quasi dicat: Quoties quis lapsus fuerit & pœnitentiam aget, concede illi veniam. Vbi Augustinus: Et si septuagies octies peccauerit, ignoscas: & si centies, & omnino quoties peccauerit, ignosce. Si enim Christus milia peccatorum inuenit, & tamen omnia cōdonauit, noli subducere misericordiam. Ait enim Apostolus: Donantes inuicem, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & deus in Christo donauit vobis.

Theoph. Peccatum aut in deū, aut in te.

Septuagies septies.

Ephe. 4.

Aliter tamen datur venia petenti fratri, vt nobis scilicet socia charitate communicet, sicut Ioseph fratribus: aliter inimico persequenti, vt bonum ei velimus, & si licet etiam faciamus, vti Dauid fecit lugēs Saul. Quæ autem sunt obseruanda in correctione fraterna, inquantum est opus charitatis, habes super Euangelium Dominicæ quartæ post Pentecosten.

FERIA QVARTA POST DOMINICAM OCVLI.

Matth. 15. *Accesserunt ad Iesum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?*

In hac sancti Euangelij lectione tria comprehenduntur. Primum est, iniquè calumniantium digna confutatio. Secundum, confutatorum de hypocrisi grauis redargutio, ibi: Hypocritæ, bene prophetauit. Tertium, redargutorum spernenda scandalizatio, ibi: Tunc accedentes.

Circa primū tria notātur. Primū est, maligna Pharisæorum ad Christum accessio. Secundum, accedentium calūniosa interrogatio, ibi: Quare discipuli. Tertium, malignè quærentibus grauis responsio, ibi: Ipse autem respondens.

Circa primum dicitur: Tunc accesserunt ad Iesum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi. Sanè tēpus gestæ rei Euangelista designat, quum dicit: Tunc, vt extremam Pharisæorum ostendat nequitiam nulli cedentem. Tunc enim insidiari Christo venerunt, quando plurima signa in terra Gerazenorum vltra mare Galilææ operatus est, vbi solo etiam cōtactu vestimenti sui infirmos curauerat. Quòd autem ab Ierosolymis venisse dicuntur Scribæ & Pharisæi, sciendū est q̄ per omnes tribus erant disseminati. Sed qui in metropoli habitabant, peiores aliis erant, velut amplioris fruentes honore, & maiorem superbiam possidentes. Quorum malitia duplo est detestanda, quia videlicet ab Ierosolymis, nempe loco sancto descenderant, & quia seniores populi, & legis doctores erant, & non ad sciendum, sed ad reprehendendum dominum venerant.

Chrysost. Scribæ & Pharisæi disseminati.

¶ Circa

¶ Circa secundum, quod est accedentium calumniosa interrogatio, subditur:

Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lauāt manus suas quū panē manducant.

Non inquirendo, sed arguendo non solum discipulos, sed retorquendo in Christum transgressionem, inuehuntur. Non enim lauant manus suas quum panem manducant. Mira Pharisæorum Scribarúmque stultitia. Dei filium arguunt, quare discipuli eius traditiones hominum & præcepta non seruent. Noh autem videtur hic esse quæstio de lotione manuum ex decentia hominibus solita, qua solent pransuri vel cœnaturi manus lauare, sed de lotione manuum ex statuto seniorum, quæ erat crebra, puta quòd in vno prandio ter aut quater manus lauabant. Et hoc Matthæus insinuat, dicens: Quum panem manducant. Nec dicit: Antequam panem manducant, sed nec arguentes caussantur turpitudinem immunditiæ, sed quia transgrediuntur traditiones seniorum. Hoc ipsum & Marcus insinuare videtur, dicens: Pharisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus non manducant, tenentes traditionem seniorum, & à foro nisi baptizentur non comedunt, & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, & æramentorum & lectorum. Verba enim prophetarum carnaliter accipiētes, hoc quod dictum erat: Lauamini, mundi estote, de corpore solum lauando seruabant, & ideo statuerant nō nisi lotis manibus esse manducandum.

Hiero. De qua lotione agatur. Mar. 7. Esaiæ. 1.

Porrò discipuli domini panem manducantes, ideo more Pharisæorum manus non lauabant, quia iam superflua despicientes ea solum quæ necessaria sunt attendebāt, & neque lauari neque non lauari pro lege habentes, sed vt contingebat alterutrum faciebant. Qui enim & ipsum necessarium cibum contemnebant, qualiter circa lotiones huiusmodi studium haberent? Vbi Chrysostomus:

Mos discipulorum Christi.

Vide autem qualiter & à sua interrogatione capiuntur. Non enim dicunt: Quare transgrediuntur legem Moysi? sed, traditiones seniorum. Vnde manifestum est, quòd multa noua inducebant sacerdotes, quamuis dixerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deut. 4. Moyses: Non adiicietis ad verbum quod ego propono vobis hodie, & non auferetis ab eo. Et quando conueniebat eos ab obseruationibus liberari, tunc ampliorib⁹ obseruationibus illos alligauerunt, timentes ne aliquis eorum principatum auferret: & terribiliores esse volentes, quia & ipsi essent legislatores.

Legũ adiectores quales.

Cur leges suas futiles statuãt.

Tales sane & nunc sunt, qui quantulacunque inter suos authoritate adepta statuendi qualescũque leges finem nesciunt, & plerunque ad hoc solum, vt potestatem ostentantes statutis superfluis subditos premant, de quibus illud verè potest enuntiari: Telas aranearum texuerũt. Sicut enim araneus in sua quã texuit tela nõ violẽtos crabrones capit (ipsi enim rethe perrumpunt) sed tãtum muscas exiguas, sic & isti legum latores superuacui tantũ humiliores quosque eorum decreta transgredientes ad pœnam capiunt, interim sibiipsis nulla non indulgentes. Hos quidam sapiens detestans exclamat:

Esaiæ. 59.

Iuuenalis.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.

Et post pauca:

Nónne igitur iure ac merito vitia vltima fictos
Contemnunt Scauros & castigata remordent?
Non tulit ex illis torum Lauronia quendam
Clamantem toties, vbi nunc lex Iulia dormis?
Atque ita subridens, fœlicia tempora quæ te
Moribus opponunt, habeat iam Roma pudorem.
Tertius è cœlo cecidit Cato, sed tamen vnde
Hæc emis? hirsuto spirant opobalsama collo.
Dic quæso, ne pudeat, dominum monstrare tabernæ.
Post quæ tandem intulit:
Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

In hypocritis & fictos.

¶ Circa secundum, quod est malignè quærentibes grauis Christi responsio, subditur:

Ipse autem respondens, ait illis: Quare & uos transgredimini mandatum dei proptor traditionẽ uestram?

Hac sua responsione Christus eorum falsam calumniam confutat. Si interrogassent causſam non lotionis manuum

nuum discipulorum, vtique dominus respondisset ad causſam. Sed vbi non quærunt scire quare, sed interrogatione sua tantum criminantur & inuehũtur in magistrum innocentem, prætermissa causſa quare discipuli sui non seruãt illam traditionem seniorum, respõdet ad criminationem, obiiciens illis impium ipsorum crimen in tanto studio circa traditiones seniorum. Monstrat autem hoc arguẽdo illos eodem modo, sed non eodem animo & eadem æquitate quo ipsi illum arguerunt.

Quærunt malignanter.

Porrò discipulos suos non excusauit, sed confestim calumniatores reaccusauit, demonstrans, quoniam eum qui magna peccat, pro paruis aliorum peccatis non decet esse solicitum, dicens: Quare & vos transgredimini mandatum dei propter traditionem vestram? Non autem dicit, quòd beneſaciunt transgredientes, vt non det eis occasionẽ calumniæ: neque tamen vituperat quod ab apostolis factum est, nẽ approbet eorum traditiones. Neque rursus accusat seniores, quia sicut iniuriantem eum repulissent. Sed increpat eos qui aduenerant, tangens etiam seniores qui impias statuerant traditiones, dicens: Quare & vos transgredimini mandatũ dei propter traditionẽ vestrã? Quasi dicat: Quum vos propter traditionem hominũ præcepta dei negligatis, quare discipulos meos arguendos ducitis, quòd seniorum iussa paruipendant, vt dei scita custodiant. Ac si apertè dicat: Non ex iustitiæ zelo ad arguendum insurgitis, sed amore propriæ autoritatis, quandoquidem traditiones vestras præponitis mandatis dei. Si enim vos amor iustitiæ plenioris moueret, studeretis primum circa obseruationem diuinorum, ac deinde humanorum præceptorum. Sed vbi excandescitis circa friuola humana, postquam habentes mãdata diuina, manifestum est, quòd nihil aliud vos mouet quàm amor propriæ autoritatis.

Chrysost.

Propriæ autoritatis zelosi.

Nam deus dixit: Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri uel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicunque dixerit patri uel matri: Munus quodcunque est ex me tibi proderit, & non honorificabit patrem suum aut matrem suam, & irritum feciſtis mandatum dei propter traditionem uestram.

Exod. 20. Leui. 20.

Quia videri poterat, non sat esse quòd in genere redarguerat phariſæos de tranſgreſſione diuinorum mandatorum propter eorum traditiones, niſi & hinc illos in ſpecie conuinceret, citat diuinæ legis præceptum quod eos per ſuas traditiones oſtendit violare.

Præceptū de honore parentum. Hierony. 1. Tim. 5.

Nam deus dixit, id eſt, præcepit: Honora patrem tuum & matrem tuam. Honor in ſcripturis non tantum in ſalutationibus & officiis deferendis, quantum in eleemoſyna ac munerum oblatione ſentitur. Honora, inquit Apoſtolus, viduas quæ verè viduæ ſunt. Hic enim honor, donum intelligitur. Et iterū: Presbyteri duplici honore digni ſūt, maximè qui laborant in verbo & doctrina domini. Præceperat ergo dominus vel imbecillitates vel ætates vel penurias parentum conſiderans, vt filij honorarent (etiam in vitæ neceſſariis miniſtrando) parentes ſuos.

Chryſoſt.

Proinde mandatum hoc commendare volens vt ſolicitius obſeruetur, præmium adiunxit & pœnam. Verū dominus præmium hic prætermittens (videlicet, vt ſis longæuus ſuper terrā) ponit quod terribilius eſt, ſcilicet pœnā, vt & ipſos ſtupefaceret & alios adtraheret. Vnde addit: Et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. In quo demōſtrat eos morte dignos eſſe. Si enim is qui verbo dehonorat parentem, morte punitur: multomagis, inquit, vos qui opere. Et non ſolum dehonoratis parentes, ſed & alios hoc docetis. Qui ergo neque viuere debetis, quare meos diſcipulos inculatis?

Hanc igitur prouidentiſſimam æquiſſimámque dehonorandis parentibus dei legem volentes ſcribæ & phariſæi ſubuertere, vt impietatem ſub nomine pietatis inducerent docuerunt peſſimos filios, vt ſi quis ea quæ parentibus offerenda ſunt deo vouere voluerit, qui verus eſt pater, oblatio domini parētum muneribus præponatur. Vel certè ipſi parentes quæ deo conſecrata ſunt, ne ſacrilegij crimen incurrerent declinantes, egeſtate conficiebantur, atque ita fiebat vt oblatio liberorum ſub occaſione templi & dei in lucra cederet ſacerdotum.

Munus quodcunque eſt ex me.

Poteſt autem & hunc breuiter habere ſenſum: Munus quodcunque ex me eſt, tibi proderit. Compellitis, inquit, filios vt dicant parentibus ſuis: Quodcūque donum oblaturus

turus eram deo, in tuos conſumo cibos, tibiq; prodeſt ô pater aut mater, vt illi timentes accipere quod videbant deo deſtinatum, inopem magis vellent vitam ducere, quàm comedere de conſecratis. Ecce quanta ſub falſa ſpecie pietatis in parentes impietas, quæ ſic patet.

Filius tenetur ſubuenire patri indigenti, ac per hoc ipſius opus debentur neceſſariæ pietati, & ideo ſi filius eſt impotens ad vtrunque ſimul, nempe, offerre & templo & parentum neceſſitati, omittenda eſt oblatio in templo, & parenti ſubueniendum eſt. Non enim eſt deo offerendum quod per dei legem iam obnoxium eſt parentum indigētiæ. Quin & ſi filius bona illa iamprideм denouiſſet deo, debet nihilominus ſuperueniēte neceſſitate paterna, omiſſa voti exequutione per illa ſubuenire parenti. Vt parentum neceſſitati filius obligatur.

Confirmatur ratio autore Chriſto, qui panes propoſitionis non voto promiſſos, ſed deo iam oblatos, ac per hoc & ſanctificatos, teſtatur in vſus Dauid & ſuorum propter eorum neceſſitatem licitè tranſiſſe. Patet ergo quòd neceſſitas ſeruandi ſanctificationem quibuſlibet viſualibus rebus adpoſitam, locis & temporibus neceſſitatis, non tollit neceſſarium naturæ vinculum. Vnde fit, vt in neceſſitatis articulo abſque prophanationis crimine miniſterio diuino conſecratis rebus vtamur. Matth. 12. 1. Reg. 21.

Et non honorificabit, inquit, patrem ſuum aut matrem ſuam. Quaſi dicat: Iſta peſſima ô phariſæi filiis perſuaſiſtis, & propterea filius poſtea patrem & matrem non honorificabit. Et ita dei mandatum de parentibus ſuſtentandis irritum feciſtis per veſtram hanc traditionem, auaritiæ veſtræ conſulentes.

Cæterum & nunc phariſæorum iſtorum peruerſitatis exempla ſectantur, qui detinentibus aliena perſuadent vt illis omiſſis quorum ea ſunt in eleemoſynas erogēt, aut ſibi pro quorumlibet officiorū celebratione diuinorum largiantur, & ſic à debito reſtitutionis fore liberos, dictitātes omnium rerum præcipuum & ſupremum dominum eſſe deū, & omnium patrem. Quiſquis autem ſurripuerit quidpiam ſeruo, domino ſerui reddat, & ſufficit: & qui ſurripuerit filio, reddat eius patri. Deus autem omnium hominū & dominus, & ſummus omniū pater eſt, & à debito vlteriotis Iudaicæ fraudis ſequaces.

restitutionis est liberatus, docentes quos decipiunt confidere in mendacio, irritum & ipsi facientes mandatum dei (dicentis: Non facietis furtum) propter suas traditiones. Horum freti mendaciis vsurarij perseuerant in sua iniquitate & in peccatis suis moriuntur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Hypocritæ, bene prophetauit de uobis Esaias, dicens: Populus hic, labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.

Hic ponitur cõfutatorum de hypocrisi redargutio. Vbi duo notantur. Vnum est, hypocritis coarguendis prophetæ testimonium. Alterum, informandis credentibus veritatis documentum, ibi: Et conuocatis.

Circa primum. Ideirco eos hypocritas appellat, quia nõ ex ignorantia errabant, sed quòd sub specie religionis docebant quæ in sacerdotum quæstum & commodũ redundabant, tametsi in veritate cum vera pietate pugnarent.

Esaiæ. 29.

Ait ergo: Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Esaias, dicens: Populus hic labiis, & cætera quæ sequuntur. Hypocrita dicitur simulator, quia aliud opere simulas, & aliud in corde gestat. Isti ergo iure dicuntur hypocritæ, qui sub specie honoris dei terrena sibi lucra adcumulare cupiebant. In quorum vitia nũc plurimi successerunt, qui & ipsi in ecclesia sub colore diuini cultus nihil aliud quàm lucra terrena venantur. De quibus Apostolus: Speciem, inquit, pietatis habentes, virtutem autem eius abnegãtes qui quæstum existimant pietatem. Quum tamen in veritate Christo domino non seruiant, sed suo ventri.

Hypocritæ huius temporis.

2. Tim. 5.

Præuidit sanè Esaias simulationes Iudæorum, quòd in dolo pugnaturi forent contra Euangelium, & ideo dixit ex persona domini. Populus hic labiis me honorat. Iudæorum nanque populus labiis & ore deo propinquare & eũ honorare videbatur, quia se dei cultum habere nimis gloriabatur. Sed longè à deo recessit, quia visis signis atque miraculis, nec diuinitatem eius cognoscere, nec eum suscipere voluerunt. Labiis igitur deum honorabant, illa dicendo quæ religionis speciem habebant.

Labiis deũ honorantes.

Et quidem in ecclesia nũc multi deum labiis honorant, videlicet,

videlicet, vel dei laudes ore personantes, vel etiã dei verbum prædicantes in populis, quorum cor ab eo longe est, de quibus per Ezechielem dicitur: Auaritiam sequitur cor eorũ. Hos conueniebat audire dominum in euangelio dicẽtem: Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in regnũ cœlorum, sed qui facit voluntatẽ patris mei, ipse intrabit in regnum cœlorum. Vnde subditur:

Ezech. 3.

Matth. 7.

Sine causſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

Frustra, inquit, colunt me, quia mercedem quæ veris dei cultoribus reseruatur, nunquam adsequentur, docentes doctrinas & mandata hominum, doctrina & mandatis domini prætermissis. Non tamen damnantur hic à domino mandata hominum, quæ malum non mandant. Sed damnatum est quod ipsa in loco illo qui mandatis dei est prius habeantur, quòd circa ipsa tantum sit studij ac si in ipsis dei cultus sustentaretur, quòd studium debitum dei mandatis seruandis, adhibeatur humanis, quod secundum sacti veritatem est hominum mandata diuinis præferre. Hoc enim est colere deum, docendo mandata hominum. Veneretur ergo hæreticus ecclesiæ mandata, non vt diuina, sed secundo loco, scilicet post diuina, quoniam oportet nos sic implere omnem iustitiam, videlicet illos audiendo, quibus saluatoris voce dicitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autẽ me spernit, spernit eum qui me misit.

Hominum mãdata vt præferuntur.

Matth. 3.

Lucæ. 19.

¶ Circa secundum, quod est informãdis credentibus veritatis documentum, subditur:

Et conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite & intelligite: Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

Augmenta ergo accusatione pharisæorum à testimonio prophetæ, & illis non emendatis, iam eis non loquitur, sed turbis. Et quia notabile dogma propositurus erat, non simpliciter illud enuntiat, sed conuocatis primum ad se turbis commendabiliorem facit sermonem.

Vbi & tempus notandum est, quia videlicet post mortuos suscitatos & alia complurima diuinitatis suæ perpe-

Chrysost.

trata signa, quinetiam post habitam de Pharisæis victoriam, documentum veritatis (quo facilius suspiciatur) proponit. Quin & turbas ad se vocatas attentiores facit, dicens: Audite & intelligite, id est, attendite & mente erigimini ad intelligendum. Non autem dixit eis: Nihil est observatio escarum, neque quòd Moyses malè iniunxerat, sed per modum admonitionis à rerum ipsarum natura testimonium accipiens dicit: Non quod intrat in os, coinquinat hominem.

Sensus verborum domini. Sensus horum domini verborum ex ratione vel caussa dicendi accipiendus est. Ratio dicendi in proposito est crebra manuum ablutio pro cibo sumendo præcepta à senioribus. Tanta autem circa huiusmodi munditiam solicitudo præ se fert, quòd nisi sic mundè sumatur cibus inquinat hominem, alioqui vana esset tanta solicitudo munditiæ ad sumptionem cibi. Contra hoc directè Christi sermo procedit, quia reuera cibus intrans per os non potest hominem moraliter inquinare. Nec dicit: Appetitus eius quod intrat per os, sed quod intrat per os. Potest enim appetitus esse culpabilis, & si non per se, sed vitiosæ concupiscentiæ ratione.

Nō cibus, sed inobedientia eo inquinat. Et breuiter, nihil morale adiunctum cibo explicat, sed nudum cibum, nudúmque naturę officium dicendo ingenere: Non quod intrat in os. Per hoc enim excluditur obiectio de cibis Mosaica lege prohibitis, nā & de illis quoque verum est, quòd secundum substantiā qua intrant per os, non coinquinant morali cōtaminatione hominem, sed ratione adiunctæ in obedientiæ inquinant.

Ratio dictorum confirmantur. Impossibile enim est, vt aliqua res aliam commaculet, nisi illam contingat. Cibus autem quum res corporalis sit mentem hominis quæ corporalis nō est non potest contactu mathematico (quo modo se duæ res corporales coniunctæ mutuò tangunt) contingere. Non enim possunt corporeæ sordes cogitationem hominis quæ super illis fertur coinquinare. Quinetiam solis radius à luto non sordidatur. Quonam igitur pacto posset corporalis cibus incorpoream hominis animam coinquinare? Vnde Augustinus: Testaméto veteri non est cōtraria ista sententia, qua dominus dicit: Nō quod intrat in os coinquinat hominé, & qua Apostolus dicit: Omnia mūda mundis, & omnis creatura dei bona est, si hæc Apostolum de ipsis dixisse naturis vellent Manichæi intelligere.

Contra Faus. Tit. 1.

1. Tim. 4.

Quòd si quis opponat, & dicat: Si quod intrat in os non inquinat, quare prohibemur vesci idolotitis? Sciendū igitur, quod tametsi cibus quiscunq; mundus sit, attamé idolorum & dæmonum inuocatio hunc facit immundū, apud eos scilicet, qui cum conscientia idoli idolotitum manducant, & conscientia eorum quum sit infirma polluitur, vt Apostolus dicit. Vbi Remigius: Quicunq; autem tantæ fidei est, vt intelligat creaturā dei nullo modo posse inquinare, 'sanctificetur cibus per verbum dei & orationem, & comedat quicquid vult. Ita tamen quòd hæc licentia offendiculum non fiat infirmis.

1. Cor. 8.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito hoc uerbo scandalizati sunt?

Hic ponitur Pharisæorum spernenda scandalizatio. Vbi tria notantur. Primum est, Pharisæorum scandali nunciatio. Secundum, accepti scandali contemptus abiectio, ibi: At ille respōdens. Tertium, de domini verbis Petri scisitatio, ibi: Respondens autem Petrus.

Circa primum dicitur: Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisæi audito hoc verbo, id est sermone: Non quod intrat in os coinquinat hominem, scandalizati sunt? Præmissa autem quum audissent Pharisæi, nihil ausi sunt contradicere. Vehementer enim eos commouerat, non solum redarguendo, sed etiam dolum eorū propalando: sed scandalizati sunt, non autem turbæ.

Hiero.

Ergo ex vno domini sermone omnis superstitio obseruationum Iudaicarum fuerat elisa, qui in cibis sumendis abominandisq; religionem suam sitam arbitrabantur. Et quia crebro teritur in ecclesiasticis scripturis scādalum, breuiter dicendum est quid significat. Scandalum, nos offendiculum vel ruinam & impactionē pedis possumus dicere. Quando ergo legimus, quicunque scandalizauerit, hoc intelligimus, qui dicto vel facto occasionem dederit.

Scandalū quid sit.

Pharisæi ergo in dei verbo scandalizabantur, quia per-

uersæ mentis obstinatione cæcati, nõ salutem in doctrina Christi, sed perditionis & æternæ ruinæ occasionẽ inueniebant. Tales sanè & nunc multi sunt qui & ipsi audita in ecclesiis à prædicantibus tam fidei veritate quàm morum, quum ipsi sint homines corrupti mente & reprobi circa fidem, superbia tumentes scandalizantur.

Porrò Christus non soluit Pharisæorum scandalum, sed potius eos (vti patet ex sequentibus) increpauit.

¶ Circa secundum, quod est, accepti per Pharisæos scandali contemptus & abiectio, subditur:

At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur.

Plantatio non à patre, quid.

Per plantationem quæ non ex patre cœlesti, vnde & venit eradicanda, intelliguntur vel peruersæ quælibet hominum traditiones, vel etiam earum autores.

Vnde Hilarius: Christus dicens omnem plantationem quæ non à patre sit eradicandam docet traditionem hominum eruendam, cuius fauore legis præcepta transgressuri sunt. De quibus in præcedẽtibus voce Christi dicitur: Sine caussa colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Vbi tamen non improbat hominum traditiones in vniuersum, sed traditiones diuinæ legi repugnantes, de quibus apud Marcum dicitur: Relinquentes enim mãdata dei, tenetis traditiones hominum. Quod Apostoli sentẽtia clarius explicatur dicentis: Non intendentes mandatis hominum auersantium veritatem. Hinc grauiter dominus comminatur condentibus huiusmodi traditiones impias. Væ, inquiens, qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitias scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperem, & vim facerent caussæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

Nõ oĩs traditio hominũ mala. Mar. 7. Tit. 1. Esa. 19.

Remig. Quæ doctrina manebit. 1. Cor. 3.

Omnis enim falsa doctrina & superstitiosa obseruatio cum suis autoribus permanere non potest. Et quia à deo patre non est cum eisdem eradicabitur. Illa ergo sola manebit quæ à deo patre est. Possumus autem per plantationem etiam homines intelligere. Vnde Hiero.

Nunquid ergo eradicabitur & illa plantatio de qua Apostolus ait: Ego plantaui, Apollos rigauit? Sed solutur quæstio

quæstio ex eo quod sequitur: Deus incrementum dedit. Dicit & ipse dei agricultura, dei ædificatio estis. Et iterũ: Dei cooperatores sumus. Si autem cooperatores, igitur plãtante Paulo & Apollo rigante, deus cum cooperatoribus suis plantat & rigat. Ibidem.

Abutuntur autem hoc loco qui diuersas naturas introducunt dicentes.

Si plãtatio quam non plantauit pater eradicabitur, ergo quod ille plantauit nõ potest eradicari. Sed audiant illud Ieremiæ: Ego vos plantaui vineam verã, quo modo ergo conuersi estis in amaritudinẽ vitis alienæ? Plantat quidem deus, & nemo potest eradicare plantationẽ eius. Sed quoniam ista plantatio in voluntate proprij arbitrij est, nullus alius eam eradicare poterit, nisi ipsa præbuerit assensum. Iere. 2.

Itaque dominus sciens Pharisæos non ex ignorantia sed ex malitia & scientes scandalizari, directè respondet scandalo illorum, qꝑ videlicet non solum scandalizari, sed etiã eradicari merentur, quia patris cœlestis plantæ non sunt. Plantatio enim non à patre est, quæ spiritualis munditiæ (quæ cœlestibus iungit) fructum non profert sed carnalis, sed apparentis exterius, quales erant hi Pharisæi. Vnde & eradicanda describitur, nec vllatenus remansura quæ in sola apparentia consistebat. Vnde bene subditur: Scãdalum pharisæorũ cõtẽne.

Sinite illos, cæci sunt: & duces cæcorum. Cæcus autẽ si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

Ac si dicat: Non sit vobis scandalũ eorum quod ipsi acceperunt, non ego dedi. Cæci sunt, lumine veritatis priuati, excæcate illos malitia eorum. Et quidẽ cæci mente erãt Pharisæi, qui tenebrosas traditiones quas ipsi adinuenerãt obseruantes, lucẽ mandatorũ dei non considerauerunt, de qua dicitur: Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumẽ semitis meis. Nec solum cæci, sed & duces erant cæcorum vt ambo in foueam caderẽt. Scribæ enim & Pharisæi præerant aliis exemplo fidei & vitæ & doctrina, iuxta illud: Nunquid aliquis ex principibus credit in eum aut ex Pharisæis? Et hinc vocantur duces cæcorum, eorum, scilicet, Iudæorum qui in perfidia remanserunt. Vnde sequutum est quod implorum videmus, ambos in foueam cecidisse, Cæci duces cæcorum. Ioan. 7.

& præsentis seruitutis, & perpetuæ damnationis.

Cæci duces huius temporis.

His consimiles sunt omnes peruersa docentes, nempe cæci & duces cæcorum, quia non solum sibi non perspiciunt ne in foueam perditionis incidant, sed & sibi obsequentes in præcipitium mortis secum trahunt. Hos ergo & omnes

Incorrigibiles qui.

doctores peruersos præcipit Saluator sinendos, & suis erroribus ac libero arbitrio dimittendos, sciens eos postquã semel exciderint, aut vix aut nullatenus ad veritatem posse reduci. Hinc & Apostolus præcipit dicens: Hæreticum

Tit. 3.

hominem post vnam & secundam correptionem deuita, sciens quòd peruersus est, qui eiusmodi est.

¶ Circa tertium, quod est de domini verbis Petri scisciratio, subditur:

Respondens autem Petrus dixit: Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in uẽtrem uadit, & in secessum emittitur?

Consueuerat dominus parabolicè loqui, & ideo Petrus quum audisset, quòd intrat in os non coinquinat hominẽ, putauit illum parabolicè fuisse loquutum, & ideo quod audiuit petit sibi interpretari, dicens: Edissere nobis parabolam istam. At quoniam & ipse in hac parte cæcutiens loquebatur, ideirco cum aliis simul & ipse reprehensus est, dicente domino: Adhuc & vos sine intellectu estis? Corripitur autẽ à domino, quare parabolicè dictũ putet quod perspicuè loquutus est. Ex quo animaduertimus vitiosum esse auditorem qui aut obscura manifestè, aut manifestè dicta obscura velit intelligere. Vbi Chrysost.

Hiero. Nota.

Petrus scã dalizatus.

Vel ideo Petrum dominus increpat quia non erat ex incertitudine quod quæsierat, sed ex scandalo quo scandalizatus erat & ipse. Turbæ enim non intellexerant quod dictum erat, discipuli autem intelligentes fuerant scandalizati. Vnde & à principio quasi pro Pharisæis interrogare volebant. Sed quia audierant eum magna dicentem, omnis plantatio, & cætera, fuerunt ab interrogando repressi. Sed Petrus qui vbique feruens erat non ita silet. Quem dominus increpat, & increpationi rationem addit dicens:

Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem

trem vadit, & in secessum emittitur?

Ex hac sententia quidã calũniantur, q̃ dominus philosophiæ disputationis ignarus putet omnes cibos in ventrem ire & in secessum digeri, quũ statim infusæ escæ per artus & venas atq; medullas neruosq; fundãtur. Sed sciẽdũ est, q̃ tenuis humor & liquens esca quũ in venis & artubus concocta fuerit & digesta per occultos meat' corporis, quos Græci poros vocãt, ad inferiora dilabitur, & in secessum vadit.

Hierony.

Quum autem dominus hæc dicit, adhuc discipulis secundum Iudaicam infirmitatẽ respondet. Dicit enim quoniam cibus non manet, sed egreditur, quanuis & si maneret, non faceret immundum. Sequitur:

Chrysost.

Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. Hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, nõ coinquinat hominem.

Dominus Petro respondens docuit q̃ hominem cibi nõ coinquinant, quia non manent intus sed infra exeunt per aluti, cogitationes autem nascuntur intrinsecus & manent illic & egrediuntur, hoc est, in opus procedentes & actus inquinant hominem. Declarat ergo quo sensu dixerit hominem inquinari per ea quæ de ore procedunt, videlicet pro quanto procedũt à corde, id est, à voluntate. Nõ enim intẽdit loqui de sputo aut vomitu qui procedit ex ore. De corde enim, inquit, exeunt cogitationes malæ. Ergo principalæ animæ non secundum Platonem in cerebro est, sed iuxta Christi sententiam in corde. Et arguendi sunt ex hac sententia qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non ex propria nasci voluntate. Diabolus adiutor esse & incentor malarum cogitationum potest, autor esse non potest. Si autem ipse semper in insidiis positus leuem cogitationum nostrarum scintillam suis fomitibus inflammarit, non debemus opinari eum cordis quoque occulta rimari, sed ex corporis habitu & gestu æstimare quid versemus intrinsecus. Itaque ex corde cogitationes malæ, ex cogitationibus malis & verba & facta mala proueniũt,

Cogitationes coinquinant. Hiero.

Cogitationes non à diabolo, sed è corde.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ dei lege prohibentur. Vnde subdit.

Homicidia, cõtra illud: Non occides. Adulteria, fornicationes, cõtra illud: Non mœchaberis. Furta, cõtra illud: Non facietis furtum. Falsa testimonia, cõtra illud: Non dices contra proximũ tuum falsum testimoniũ. Blasphemiæ, cõtra illud præceptũ: Non assumes nomẽ dei tui in vanũ.

Nominatis autem vitiis quæ diuina lege prohibentur, pulchrè dominus subiungit: Hæc sunt quæ coinquinãt hominem, id est, immũdum reddunt & impurũ. Et quia hæc domini verba ex Pharisæorum nequitia occasionem sumpserãt qui traditiones suas diuinis præceptis præferebant, consequenter cõcludit inconuenientiam traditionis præmissæ, dicens: Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Ecce vt concludendo redit ad propositam quæstionem applicando. Quia non ablutis manibus manducare redundat forte in impuritatem eius quod intrat in os, & nõ quod intrat in os coinquinat hominem, consequens est vt non lotis manibus manducare non coinquinet hominem.

FERIA QVINTA POST DOM. OCVLI.

Lucæ. 4. *SVrgens Iesus de synagoga intrauit in domum Simonis.*

Præsens sancti euangelij lectio tria principaliter comprehendit. Primũ est, Socrus Petri à febre sanatio. Secũdum, inorborum & dæmonũ virtuosa depulsio, ibi: Quum autem ol. Tertiũ, Christi post signa in deserta secessio, ibi: Facta autem die.

Circa primum tria notantur. Primum, Christi è synagoga notanda discessio. Secundum, in Petri domum benigna ingressio, ibi: Intrauit in domum. Tertium, febrientis fœminæ notanda curatio, ibi: Socrus autem.

Circa primum, Vt manifestum sit quo tempore & quo loco gesta sint quæ lectione hac comprehenduntur, repetenda sunt quæ lectionem eandẽ præcedunt. Itaq; dominus elapsus è manibus illorum qui ipsum præcipitio volebant occidere, descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ,

lææ, ibiq; docebat eos sabbatis. Et stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum. Et exclamauit voce magna dicens: Sine. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? Venisti perdere nos. scio te quasi sis sanctus dei. Quasi dicat: Nos te non offendimus, tibi non nocemus, nulla inter nos & te lis est. Quare ergo venisti perdere nos? Scio te quia sis sanctus dei. Tentando mentitur dicendo se scire quis est. Intendebat enim vel sic explorare quod in deserto non valuit. Et increpauit illũ Iesus, dicens: Obmutesce, & exi ab eo. Et quum proiecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilq; illũ nocuit. Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicẽtes: Quod est hoc verbũ? quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus & exeunt. Et diuulgabatur fama de illo in omnem locũ regionis illius. Et continuo subiungitur: Surgens autẽ de synagoga, scilicet quæ erat in Capharnaum.

Diabolus vt tentãdo mentitur.

Sinistrum sanè Iudæis omen erat, quòd surgens Saluator è synagoga discessit. Et synagoga inquam, in qua erat homo habens dæmonium immundum, nam spiritum sanctum amiserat. Intrat enim diabolus in eos à quibus spiritus domini discesserat. Quum enim recessisset spiritus domini à Saul ingressus est in eum qui ipsum vexaret spiritus malus.

Læuũ Iudæis omẽ.

1. Reg. 18.

Et quidem malignus spiritus incredulam Iudæorum synagogam ingressus est, qui dei filium eiecerunt. Sic enim Euãgelista testatur: Et repleti sunt omnes in synagoga ira, nimirum aduersus Christum saluatorem, & eiecerunt illũ, & duxerunt ad supercilium montis vt præcipitarent eum. Quam nunc possunt sperare salutem qui de finibus suis eiecerunt saluatorem? Profecto qui abiecerunt æternæ salutis autorem, mortis autorem diabolum qui homicida fuit ab initio admiserunt. Admissus autem non modo hos sibi similes, sed & nequitia facit superiores. Adeò nãque mentis suæ vesania populus ille cæcatus est, vt cũ negent quem dæmones confitentur. Quis miretur dominum è Iudæorum synagoga quam dæmonium immundum iam occupat abiisse? Quæ enim societas lucis ad tenebras? aut quæ conuentio Christi & Belial? Relinquetur, inquit, vobis do

Diabolum Iudæi vt admiserũt.

Diabolo Iudæi peiores.

2. Cor. 6.

Matth. 23.

mus vestra deserta, nempe Christum hospitem non habi-
tura. Sed quonam Iudæis relictis abierit attendamus.

¶ Circa secundum, quod est, in Petri domum benigna ingressio, dicitur:

Introiuit in domum Simonis.

Ex quo patet quia necdum discipuli penitus cuncta reliquerant sicut postmodum fecerunt, quando Petri voce
Matth.19. nomine eorum dictum est: Ecce nos relinquimus omnia & sequuti sumus te. Et vide dignationem. Non apud optimates aut apud principes Synagogę manet, sed pauperem Simonis cæsam quam ingrediatur elegit.

Cyril. Relictis Iudæis quo Christus intrauit.

Aspice ergo quo modo manet penes virū inopem Christus, qui spontaneam pro nobis paupertatem passus est, vt discamus cum pauperibus cōuersari, nec spernere depressos & pauperes.

Bene ergo contumacis populi synagoga relicta, domum Simonis Saluator introiuit. Simon enim obediens interpretatur. Ad populum autē synagogæ voce domini dictū
Iudæorū detestatio. Esaiæ. 48. Exod. 32. Num. 20. Mar. 9. Luc. 19. Ioan. 12.
est: Durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua. Vnde rursus ad Moysen loquitur, dicēs: Cerno q̄ populus iste duræ cervicis sit. Quos & Moyses iustis nominibus cōpellat, dicēs: Audite rebelles & increduli. Quorū tandē perfidiam dominus ipse pertesus hinc quæritur, dicēs: O generatio incredula, quandiu apud vos ero, quandiu vos patiar? Illi legationem perfidam post eum mittunt dicentes: Nolumus hunc regnare super nos, gentes autē etiam discipulis eius supplices ambiunt videre Iesum. Itaque merito reiecti illi,
Domus Simonis. Mat. vlt.
isti vero sunt electi & digni habiti ad quos Saluator relictis Iudæis mansurus introiret. Qui bene per domū Simonis figurantur, quin & domus Simonis ipsi sunt qui iugum Christi suaue, & onus eius leue per obedientiā fidei susceperūt. In his sanè manet Christus. Ecce, inquiens, ego vobiscū sum omnibus diebus vsq; ad consummationē seculi.

¶ Circa tertium, quod est, febrientis fœminæ notanda curatio, subditur:

Socrus autē Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea. Et stans super illā imperauit febri, & dimisit illā. Et cōtinuo surgens ministrabat illis.

Rogauerūt, inquit, eum pro illa, videlicet Apostoli. Vbi Hieron. Saluator modo rogatus, modo vltroneus curat ægrotos, ostendens se contra peccatorum quoque passiones & precibus semper annuere fidelium, & ea quæ ipsi minime in se intelligunt, vel intelligenda dare, vel non intellecta dimittere secundum illud Psal. Delicta quis intelliget? ab occultis meis munda me domine. Et stans super illam imperauit febri & dimisit illam. Hoc est, stans secus grabatum decumbentis. Imperauit febri, id est, febrem increpauit, febrem enim ac si rem animatam, & iussa percipientem alloquitur, omnia enim parent, quin & si ea quæ nō sunt vocauerit, cōtinuo sunt. Matthæus supplens quod Matth. 8.
Lucas omisit, dicit quòd tetigit manū eius & dimisit eam febris: vt per hoc ostendat suæ sacrosanctæ carnis virtutē. Siquidem per attactum assumptæ carnis diuinitati conIunctæ ipsa deitas operabatur.

Curatio febrientis.

Quòd si per manū febriētis moraliter opera delinquētis accipias: tangitur à domino manus & sanitas redit, quādoquidem sanatis operib⁹ eius peccatorum infirmitas fugit.

Et continuo surgens ministrabat illis. Naturale est febrientibus paulatim & cum difficultate sanari. Verum sanitas quæ domini confertur imperio simul tota redit. Et non solum ipsa redit, sed & tanto robore comitante, vt eis continuo qui se adiuuerant ministrare sufficiat. Itaque pocessatem suam dominus declarauit, faciens quod ars medicinæ nequaquam facere potuisset. Post febris enim sedationem multo tempore patientibus opus est, vt pristinæ sanitati restituantur. Hic autem simul omnia facta sunt.

Chrysost.

Secundum allegoriam, socrus Petri Iudæorum est synagoga, quæ mater extitit primitiæ ecclesiæ quæ Petro cōmissa fuit, quasi desponsata viro. Ideo autem synagoga mater ecclesiæ dicitur, quoniam ex ipsa primaria discipulorum Christi ecclesia carnis originē traxisse cognoscitur. Quæ Petro veluti desponsata, sed spiritus sancti gratia invisibiliter fœcundata in exemplum beati Ioseph & Mariæ virginis declaratur.

Socrus Simonis, mystice.

At vero interim socrus Petri ecclesiæ (vt dictum est) mater, synagoga Iudæorum perfidiæ febribus æstuat donec introeat gentium plenitudo, & sic totus Israel saluus fiat.

Synagogę febris.

Roma.11. Roma.10. Roma.9.

Sanè pro ea rogant discipuli, supplicat amici. Dicente Paulo quod voluntas sua & oratio ante deum est pro illis in salutem. Et rursus quod multo plus est: Optabam, inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis qui sunt Israel secundum carnem.

Huius manum tangere, est eam ad opera deo placita informare. Quia nisi mundatæ fuerint manus Iudæorum quæ sanguine sunt plenæ synagoga eorum iacens non cõsurgit. Sed tunc eam febris dimittet quum ipsam grauis perfidiæ languor deseret. Surgit autem & ministrat, quum mortuis operibus abrenuntians atque ea quæ sursum sunt quærens, in nouitate vitæ perambulat.

Typus animæ peccatricis.

Quod autem hinc ad sensum moralem attinet, intelligamus typo mulieris istius febrientis peccatricem quamlibet animam designari. Vnde Ambrosius: Variis criminũ febribus caro nostra languebat, & diuersarum cupiditatũ immodicis æstuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris esse dixeris quàm caloris. Itaque alia febris animũ, alia corpus inflammat.

Febris moraliter.

Febris enim nostra auaritia est, febris nostra libido est, eo quòd ignitæ sint cupiditates. Febris nostra luxuria est, febris nostra ambitio est, febris nostra iracundia est. Hæc enim ignem ossibus implicat, mentem, animum sensumque pertentant.

Per hæc enim caro nostra ad exemplum Euæ, serpentis suadela sollicitatur. Etenim ager bonus, vestis, monile, suadela serpentis est. Honorum gratia, sublimitas potestatis, epularum suauitas, forma meretricis, laqueus est diaboli, & quasi quidam nequitiæ spiritualis illecebrosus affectus, qui per carnis illecebram (quæ cito fœminea quadã leuitate mollitur) animum quoque de gradu deiicit. Nam vbi caro concupierit, animi quoque constantia deficit, & mens consortio amoris inflectitur.

Nocentior animæ quàm corporis febris.

Vehementior tamen est animi quàm corporis febris, & ideo pro animi voluptate corporis salus plerunque contemnitur, nec à periculis abstinetur.

Vnde non alienum videtur repetere quemadmodum Theotimus quum graui oculorum incommodo laboret & amaret vxorẽ, interdicta sibi à medico facultate coeundi, cupiditatis

cupiditatis impatiens atque impetu libidinis raptus se moderare nequiuerit. Sciens enim & prudens ille quòd esset oculos amissurus, priusquam conueniret vxori, in ipso æstu feruentis cupiditatis & consuetudinis apparatu, vale, inquit, amicum lumen. Sic febre libido flagrantior est grauiusq; præcipitat & inflammat.

Post peccatum pudor & pœnitentia.

Sed vbi quis resipuerit à furore, tunc conscientiæ interioris visus aperitur factiq; succedit pœnitentia, & pudẽda sui vnusquisque pro qualitate facinoris erubescit. tunc deus timetur, & peccator cupit se celare sed non potest. Tunc caro arguitur, diabolus accusatur, hæc quasi plena vitiorum, ille quasi auctor erroris. Patescit deformitas, nudum est enim deo omne secretum, nec vllius ficus foliis, hoc est tegmine corporali vel iactantia seculari flagitiorũ secreta velantur, sed vnusquisque diuinum peccati conscia formidat mente iudicium. Hucusque Ambro.

Sed vide miserã hominis inconstantiã post accusationem peccati rursum ad flagitia redeũtis. Hãc talem animi post melioris vitæ propositi mutationẽ insigniter depingit atque deridet sapientum vnus inducens quendã flagitiorum suorum pœnitentẽ sed rursus eadem repetentem, dicens:

Persius.

Dane cito hoc credas iubeo, finire dolores
Præteritos meditor crudum Chærestratus vnguem
Abrodens, ait hæc, an ficcis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore siniſtro
Limen ad obscœnum frangam dum Chrysidis vdas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer sapias, diis depellentibus agnam
Percute sed censen plorabit Dane relicta?
Nugaris, solea puer obiurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.

¶ Cauſſas aſſimilationis peccati ad febrem habes ſuper Euangelium Dominicæ. 21. à Pentecoſte.

¶ Circa ſecundum principale dicitur:

Quum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos.

Hic describitur morborum & dæmonum per Christum

virtuosa depulsio. Vbi duo notantur. Vnum est, morborū depulsionis temporis designatio. Alterum, dæmonum clamantium ab obsessis egressio, ibi: Exibant autem.

Circa primum dicitur: Quum autem sol occidisset. Ecce tépus collatæ laborantibus sanitatis. Vbi in primis est videre ingés turbæ desiderium. Nam quum sol iam occidisset adducunt ad eum infirmos, non à tempore impediti.

Origē. Cur post solis occasum.

Ideo autē circa solis occasum, id est, elapsa die illos adducebant, vel quia verecundabantur, vel timebant Pharisæos, vel quia de die circa alia fuerant intenti, vel quia putabant non licere sanare in sabbato nisi post solis occasum quando iam licebat operari, timentes pharisæos.

Cyril. Virtus carnis Christi

At ille singulis manus imponens curabat eos. Et quanuis vt deus potuisset verbo omnium depellere morbos, attamen tangit singulos, docens per hoc propriam carnē ad remedia præstanda efficacē. Nam caro dei erat. Sicut enim ignis adpositus vasi æneo imprimit illi proprię caliditatis effectum, sic omnipotens dei verbum quum vniuit sibi veraciter adsumptum templum ex virgine animatū & intellectus particeps, effectum ei suæ potestatis inseruit. Tāgat igitur & nos, imò potius nos illum tangamus, vt nos ab animarum nostrarum infirmitatibus liberet, nec non à dæmonum superbia & impugnatione.

Apud Matthæum sic legis: Vespere facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eiiciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curauit, vt impleretur quod dictum

Esaiæ. 53. est per Esaiam prrophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes portauit. Omnes autem non mane, non meridie sed ad vesperam curantur quando iam sol occidit, quando granum tritici in terra moritur vt multum adferat fructum.

Solis occubit' myst. Beda. Ioan. 9.

Secundum allegoriam enim, solis occubitus, passionem mortémque significat illius qui dixit: Quandiu in mundo sum, lux sum mundi. Et sole oceidente plures dæmoniaci quàm ante, plures sanantur ægroti. Quia qui temporaliter in carne viuens pancos Iudæorum docuit, calcato regno mortis omnibus per orbem gentibus fidei salutisque dona transmisit. Cuius ministris quasi vitæ lucisque præconibus Psalmista canit: Iter facite ei qui ascendit super occasum.

casum. Super occasum quippe dominus ascendit, quia vnde in passione occubuit, inde maiorem suam gloriam resurgendo manifestauit.

¶ Circa secundum, quod est, dæmonum clamantium ab obsessis hominum corporibus egressio, subditur:

Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Dæmonia dei filium esse rectum confitebantur, & adte- Beda.
stante euangelista sciebant ipsum esse Christum. Quia quē dierum quadraginta ieiunio fatigatum diabolus hominem cognouerat, nec tentando valebat an & dei filius esset experiri, iam nunc per signorum potentiam vel intellexit vel potius suspicatus est esse filium dei. Non igitur ideireo Iudæis eum crucifigere persuasit, quia Christum siue dei filium non esse putauit, sed quia se morte ipsius non præiudicie esse damnandum. Vere enim de hoc mysterio à seculis

1. Cor. 2. absconditō dicit Apostolus: Quod nemo principum huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunquam dominū glorię crucifixissent.

Cur non finit dæmonia loqui.

Et increpans non sinebat ea loqui. Quare dæmonia dominus se loqui prohibeat Psalmista manifestat qui ait: Peccatori autem dixit deus, quare tu enarras iustitias meas, &c. ne quis dum prædicantē audit, sequatur errantem. Improbus enim magister est diabolus, qui falsa veris solet miscere, vt specie veritatis testimoniū fraudis obtexat. Rursus si dæmonia Christum passim prædicassent, quid non clamassent pharisæi blasphemantes dæmoniū habet, & in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia? Quin & nobis consuluit non sinens dæmonia ipsum prædicare, ne vnquam videlicet quacunque pro causa vilissimorū ac nequissimorum spirituum præsidia captantes ab eis quicquam scisciteмur, sed nec vllam fidem his quæ ipsi dicūt adhibeamus. Diuina siquidem lege puniuntur tam ipsi qui eorundem spirituum consilia quærunt, quàm qui eorum consilia referunt inquirentibus. De primis Leuit. 20. scriptum est, Anima quæ declinauerit ad magos aut ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam

Universidad de Deusto
Biblioteca

& interficiam illam de medio populi sui. De secundis ibidē dicitur: Vir siue mulier in quibus phytonicus siue diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. Lapidibus obruent eos. Sanguis eorum sit super illos.

Aliàs autem non soli dæmones iubentur silere de Christo, sed & illi qui ab eo sanati accepta remedia volebant, cō fiteri. Imò & Apostoli qui eum post resurrectionem toto orbe erant prædicaturi, ante passionem eius præcipiuntur omnino reticere de illo, ne videlicet diuina ipsius maiestate prædicata, passionis dispēsatio differretur, & dilata passione, salus mundi quæ per hanc futura erat, negaretur.

Ambro. Cæterum neminem mouere debet, quòd Iesu Nazareni nomen in hoc libro diabolus dixisse primus inducitur. Nec enim ab eo Christus nomē accepit quod de cœlo angelus ad virginem detulit. Est autem huius impudētiæ vt inter homines aliquid primus vsurpet, & ad homines quasi nouum deferat quo terrorem suæ potestatis incutiat. Denique & in Genesi primus deum homini nominauit. Sic

Gene. 3. enim habes: Et dixit serpens mulieri: Cur præcepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi?

¶ Circa tertium principale dicitur:

Facta autem die ibat in desertum locum.

Hic ponitur Christi post signa peracta ad deserta secessio. Vbi tria notantur. Primum est, notanda Christi in desertum secessio. Secundum, Christi ne abiret à turbis detētio, ibi: Et turbæ requirebant. Tertium, index charitatis Christi responsio, ibi: Quibus ille ait.

Christus eut it in lo cum deser tum. Circa primum dicitur: Facta autem die ibat in desertum locum. Et hoc quidem futuræ gratiæ suæ prædicatoribus in exemplum post tot miracula locum petit desertum, & propter quietem & orandi opportunitatem, non quo ipse oratione indigeret, sed vt nobis deum orandi esset forma & propter fugam adplausus & gloriæ humanæ.

Chryso. Postquam ergo sat vtilitatis populis per miracula fuerat collatum, oportebat eum abesse. Maiora nanque putantur miracula post absentiam operantis, dum ipsa magis exclamant, & vice vocis fruuntur.

Beda. Mysticè autem, si occasu solis domini morte exprimitur quare

quare non die redeunte resurrectio illius indicetur? Post resurrectionem nanque suam prædicantibus eius gloriam per orbem terrarum Apostolis dum gentes hunc per fidē suscipiunt, ipse Iudæis (apud quos tanta diuinitatis suæ signa ostēdit) ob perfidiam relictis ad fidem gentium transiens quasi ad deserta secessit.

¶ Circa secundum, quod est, Christi, ne abiret, à turbis detentio, subditur:

Et turbæ requirebāt eum, & uenerunt usque ad ipsum, & detinebant eum ne discederet ab eis.

Pharisæi quidem ipsis prodigiis prædicantibus Christi potentiam, scandalizabantur, populi vero eloquia ipsius audientes acquiescebant. Nam turbæ requirebāt eum, & cætera quæ sequuntur. Non quidem aliqui primatum aut scribarum, sed quoscunque malitiæ fucus nō denigrauerat, & illæsam habebant conscientiam. Chryso. Christum qui requirunt.

Quod autem Marcus dicit Apostolos peruenisse ad ipsum dicentes, quia omnes quærunt te. Lucas vero hic dicat populos ad ipsum peruenisse, non discrepant ad inuicem. Applicuerant enim ad ipsum populi, Apostolos è vestigio sequentes. Potrò manifestata Christi gloria à credentium turbis ipse inquiritur, & in gentium deserto inuentus ne abeat detinetur. Et nos ergo exemplo eorum qui dominum fideliter exquisierunt vnde & meruerunt inuenire, & præsentiæ ipsius dulcedine capti detinebant eum ne discederet ab eis, ipsum sedulo requiramus, hortante nos propheticā voce: Quærite dominum dum inueniri potest. Et rursus: Quærite deum & viuet anima vestra. Satiat enim inuentus quantum ille capere poterat, & inuenientem capaciorem facit, vt rursus queat impleri vbi plus capere cœperit. Nec quisquā putet quærentes frustrari, quo modo illi de quibus per Apostolum dicitur: Semper discentes & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes. sed potius sicut ille qui ait: Quum consummauerit homo tunc incipit, donec eo veniamus vbi sic impleamur vt capaciores non efficiamur. Mar. 1. Esaiæ. 58. 2. Tim. 3. Eccli. 18.

¶ Circa tertium, quod est, index charitatis Christi responsio, subditur:

Quibus ille ait: Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei, quia ideo missus sum. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

Videre est hic Christi benignitatem & dilectionē & studium erga omniū salutem. Et aliis, inquit, ciuitatibus oportet me annuntiare regnum dei. Et hoc quoque doctoribus aliis in exemplum vt illic non permaneant vbi se conspiciunt acceptos, imò ꝙ nec permittant se detineri ab illis, sed sciant & ipsi quòd & aliis oportet eos euāgelizare. Itaque sicut sol iste visibilis nō in vno cœli loco consistit immobilis, quia sic vnā duntaxat mundi huius medietatē illuminaret & fœcūdaret, sed vt claritate sua mundum vniuersum illustret impiger & irrequietus circumit orbē terrarum, ita & is qui sol est iustitiæ & vera lux mundi vt omnes veritatis suæ luce ab ignorantiæ tenebris quasi à quadā mortifera nocte vindicaret, tametsi rogatus in vno tamen noluit loco cōsistere, qui propter omnium hominū salutem in mundum hunc venire dignatus est.

Non vno loco prædicādum. Simile.

Et alis, inquit, ciuitatibus &c. Marcus sic habet: Ad hoc veni, ostendens diuinitatis eius celsitudinem & voluntariam exinanitionē. Quod autem habet hic Lucas, scilicet, quia ad hoc missus sum dispensationem suæ incarnationis ostendit, beneplacitum patris missionem appellans.

Chrysost.

Simul etiam considera quòd poterat in eodem loco manendo omnes ad se trahere. Non tamen hoc fecit, præbēs nobis exemplum vt perambulemus & ipsi & requiramus pereuntes, sicut pastor quærit ouem perditam, & medicus accedit ad infirmum. Vna enim anima recuperata, poterit aliquis mille delicta abolere.

Christi exemplū imitandum.

Et erat prædicans in synagogis Galilææ. Vnde & ipse interrogatus à principe sacerdotum de doctrina sua, bene sibi conscius respondit: Ego semper docui in synagoga & in tēplo vbi omnes Iudæi conueniunt. In quo vtique ostēdit doctrinæ suæ syncritatem, quia non clanculo (vt facere solent hæretici & seductores) sed in synagogis coram multitudine neminem veritus, veritatem docebat securus. Quod si duntaxat habitationis suæ loca docens excoleret, Pharisæi velut latitantem diffamarent.

Ioan. 18.

VEnit Iesus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Ioan. 4.

Præsens sancti Euāgelij lectio in tres partes pricipales diuiditur iuxta triplex in ea contentum fructuosum atquevenerandum colloquium domini saluatoris. Quo colloquio (ac si disputatione quadam) ad tres de Christo sublimes veritates deuentum est. Siquidem colloquio primo Propheta Christus esse comprobatur. Colloquio secundo idem dominus sermone proprio Messias asseritur, ibi: Patres nostri in monte. Colloquio tertio, idem ipse mundi saluator esse prædicatur, ibi: Et continuo venerunt.

Circa primum quatuor sunt considerāda. Primum est, Christi corporalis quoad locū & tempus dispositio. Secundū, Christi cum Samaritidæ dignatiua collocutio, ibi: Venit mulier. Tertium, sermone Christi gratiæ cōmendatio, ibi: Respondit ei Iesus. Quartum, in Prophetæ agnitione colloquij primi conclusio, ibi: Dicit ei Iesus: Vade voca.

Circa primum dicitur: Venit Iesus in ciuitatē Samariæ, quæ dicitur Sichar. Ipsa est Sichem, sed vitiose vt Sichar legeretur error inoleuit, vrbs Samaritanorū, quę postea Neapolis dicta est. Samaria verò aliquando nomen regionis est, vt in sequentibus vbi dicitur: Venit mulier de Samaria haurire aquam, aliquando autem nomē primariæ in ea regione ciuitatis. Sichar. Samaria.

Illic (videlicet in Sichem) dedit Iacob prædium Ioseph filio suo, quando moriens in Aegypto dixit ei: Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorræi in gladio & arcu meo. Dicendo se eā in arcu & gladio possedisse, arcum & gladium iustitiā vocauit, per quam meretricē peregrinus & aduena interfecto Sichem principe ciuitatis & patre ipsius Emor propter Dinæ filiæ suæ raptū de periculo liberari. Sic enim legimus: Timuit ne vicina oppida & castella ob euersionē fœditatę vrbis aduersus se cō surgerēt, & dūs nō dedit eis vt nocerēt illi. Quod autē ait, Gen. 48. Prædium Ioseph. Gen. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

extra fratres tuos, ostẽdit absque sorte dediſſe eam tribui Ioſeph. Siquidem eodem in loco ſepulta ſunt oſſa Ioſeph, & mauſolæum eius ibi cernitur. Sequitur:

Erat autem ibi fons Iacob.

Fós Iacob Fons iſte nõ ſolum pro raritate fontium, vel iugis aquæ cuius in illa terra pleriſque locis, præter ciſternas penuria eſt, ſed & pro memoria & dignitate tanti patriarchæ inſignis & notus erat. Sequitur:

Ieſus ergo fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſuper fontem. Hora autem erat quaſi ſexta.

Fatigatum ex itinere dominum narrans Euangeliſta, oſtendit eum à rerum faſtu & abundantia fuiſſe alienum. Non enim iumentis vtebatur ad iter, ſed pedes ibat, docẽs & nos non multis opus habere. Porrò per hoc myſterialiter præſignabatur futurum eſſe q̃ Ieſus ex itinere humanitatis ſuæ, vera paſſione, veris doloribus, & vera morte erat fatigandus. Vt ergo veram naturam humanã in Ieſu agnoſcamus, fatigatus deſcribitur ex itinere. Sedebat, inquit, ſic ſuper fontem. Hoc eſt, eo modo quo ſedent ex itinere & ieiunio laſſi, nẽpe innixus puteo, applicato brachio ſuper labium fontis ſeu putei ad ſuſtinendum caput. Sic enim ſolent ſedere laſſi.

Hora autem erat quaſi ſexta, tempus ſcilicet meridianum, & ita propter horæ calorem, opus habebat refrigerio & refocillatione. Explicat ergo tẽpus acti itineris per tot horas diei. Tanto etenim tempore iter agere ieiunum hominem, fatigationem inducit.

¶ Circa ſecundum, quod eſt Chriſti cum Samaritide dignatiua loquutio, ſubditur:

Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere.

Oſtendit litera & mulierem propter æſtum exeuntem ad aquam. Porrò Samaria hoc in loco non vrbem, ſed regionem ſignificat vnde hæc mulier erat oriunda. Venit ergo haurire aquam. Congruè autem diſputatio domini ad mulierem à ſiti ſumpſit occaſionem. Nam dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. Secundum humanitatem enim ſitiebat, & propter laborem itineris, & propter æſtum. Sitiebat etiam

Chriſt⁹ vt ſitiebat.

mulieris & gentis illius fidem. Eorũ enim fidem ſitit, pro quibus & ſanguinem ſuum fudit.

Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. Oblata occaſione tametſi fatigatus vacat inſtructioni, euangelizare dignatus mulieri. Et volens eam ad ſpiritualem doctrinã ſuauiter trahere, potum ab ea petit non ſiti compulſus, ſed vt ſic illam inuiteret ad euangelium ſicut rei probauit euentus, Sequitur:

Diſcipuli autem eius abierant in ciuitatem ut cibor emerent.

Ratio redditur quare Ieſus remanſerit ad fontem, quia, ſcilicet, decreuerant ibi prandere iuxta fontem. Hoc enim ſignificatur in eo quod dicitur, quia diſcipuli abierant ad emendum cibos.

Vbi eſt aduertere diſcipulorum circa cibaria negligentiam, non enim ferebant ſecum viatica. Patet etiam magna Chriſti humilitas in eo q̃ ſolus relinquebatur. Et nimirũ poterat ſi vellet aut non omnes emittere, aut abeuntibus illis angelos miniſtros habere, ſed noluit. Et ita ſuo exemplo adſuefecit omnem ſuperbiam conculcare. Sequitur:

Chryſoſt.

Chriſti humilitas.

Dicit ergo ei mulier illa Samaritana. Quomodo tu Iudæus quum ſis, bibere à me poſcis quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.

Ab habitu & veſte & colloquio ipſo cognouit mulier Iudæum eſſe dominum. Nam vt Iudæi non modo ritibus & circunciſione, ſed etiã veſtibus differrent à gentibus, præceptum eis erat vt fimbrias hiacintinas in quatuor angulis palliorum haberent. Dicit ergo ei mulier: Quo pacto tu Iudæus quum ſis, &c. Vide vt circunſpecta fuit hæc mulier. Nam cauere alterum ab altero oportebat, non illam à domino, ſed ipſum ab illa cauere oportebat. Non enim dixit Samaritas non couti Iudæis, qui Iudæorum commertium ambiebant (vt apud Eſdram patet) ſed ait Iudæos nõ couti Samaritanis: Ethnici enim erant Samaritani, & colebant ſimul deum Iſrael & idola. Erant autem Iudæis plus exteris gentilibus exoſi, ſicut & hæretici magis exoſi ſunt catholicis Chriſtianis, quàm pagani. Itaque mulier hæc cõgitans dominum rem illicitam facere, corrigit quod præter legem fiebat.

Chriſt⁹ habitu Iudę⁹ Num. 15.

1. Eſd. 4. 4. Re. 17.

¶ Circa tertium, quod est, Sermone Christi, gratiæ commendatio, subditur:

Respondit ei Iesus, & dixit ei: Si scires donum dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam.

Hinc patet quòd Iesus non vt biberet, sed vt occasionē acciperet instruendi petierat à muliere potum. Iesus ergo perspecta mulieris diligentia & virtute, & qꝫ tam esset circūspecta occasione sumpta ex ammiratione, imò repulsione & negatione aquæ ad bibendum, incipit docere mulierem, dicens: Si scires donum dei. Non ait, si scires deū, scire bant enim Samaritæ vnum esse omnium creatorem deū, sed ait, si scires donum dei, id est, si cognosceres quid donet deus, nempe æterna & incorruptibilia, scires autem & me. Nec ait, si scires quis dicit tibi, da mihi bibere, quod vtique illa scire visu poterat & auditu: sed ait, si scires quis est qui dicit tibi, id est, qualis essentia eius est, quantum à cæteris mortalibus differt, quia non homo tantum, sed & deus est. Ergo donum illud dei toti humano generi collatum ipse erat qui loquebatur: De quo dono antè dixerat, Sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret. Vnde & per Esaiam dictum fuerat, filius datus est nobis. Ac si patenter dicat: Si scires benevolentiam & liberalitatem dei qua filium suum vnigenitum dedit mundo, & si scires quòd ego ille sum, & ego illud dei donum sum, tu forsitan (quod propter designandam humani arbitrij libertatem adposuit) petisses ab eo. Quasi dicat: Tu mihi negas aquæ potum, quasi te de Iudæis vlciscens, & tamen si scires donum dei, & quis est qui dixit tibi da mihi bibere, nō solum dares mihi potum aquæ, sed petisses à me & dedissem tibi aquam viuam, nec repulissem te obiurgando, quo modo me tu obiurgasti.

Christ⁹ donum dei. Ioan. 3. Esa. 9.

Theoph. Aqua gratia spiritus sancti.

Gratiam spiritussancti aquam dicit esse, eo qꝫ purificat, extinguit sitim, & multum refrigerij præbet suscipientibus. Porrò aquam dicit non stantem, qualis est in puteis & lacunis, putris & corrupta, sed viuam, hoc est, scaturientē & quæ moueatur. Nam gratia spiritus semper agilem ad bonum facit animam, ascensiones semper disponentē qualem

lem aquam bibit. Paulus quum obliuisceretur eorum quæ erant post se & ad anteriora se extenderet. Phil. 3.

Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est.

Non iam hostili irrisione sed amica percunctatione, reuerenti compellatione præmissa, Domine, inquit, neq; in quo haurias habes, & puteus altus est. Nisi humilem præmisisset vocem, dominū eum compellans, putaremus fortè qꝫ tanquā homini alieno, vtpote Iudæo, vasculū suum accommodatura non esset ad hauriendum aquam. Nunc autem palam est, quia non ipsa Iudæum contēnebat, sed à Iudæo contemni metuebat: quia videlicet, Iudæi potius eui dentem superbiendi materiā habentes, nec vasculis Samaritanorum vti dignabantur. Itaque mulier illa Samaritana nullum aliud vasculum illi Iudæo, scilicet, domino nostro præter suum præsto esse videns, Domine (inquit) neque in quo haurias habes, & puteus altus est, tanta, scilicet, altitudine, quantum manu tua attingere non præuales. Puteus, inquit, altus est, id est, profundus. Qui prius appellatus est fons Iacob, modò appellatur puteus, ne cisternā crederes, nec fontem in superficie terræ scaturientem, sed in profundo. Fons enim erat & puteus, Sequitur:

Mulieris obiectio.

Vnde ergo habes aquam uiuam? Nunquid tu maior es patre nostro Iacob qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii eius & pecora eius?

Intellexerat mulier dominiverba de aqua vsuali, & ideo infert interrogando: Vnde ergo habes aquā viuam? Postquàm obiecerat mulier verbis Iesu quibus dixerat dedisset tibi aquam viuam, modo obiicit verbis eius quibus ait, si scires quis est qui dicit tibi da mihi bibere, dicens: Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, quasi dicat: Non. Patrem appellat Iacob non origine carnis, sed religione, pro eqnano Samaritani deum Israel colebant in loco vbi adorauerat Iacob. Et est sensus:

Cōmendatio putei illius.

Nunquid tu qualiscunque Iudæus maior es, sanctior, & mundior, aut religiosior patre nostro Iacob? Non. At ille non quilis alienigena, sed tantus patriarcha, tā sanctus, tam mundus, & deo charus, hunc nobis dedit puteum, &

ipse hibit ex eo & filij eius & pecora eius. Quòd ipse bibit ex eo laus est bonitatis aquæ, tantum enim placuit fons ille patriarchæ. Quòd autem & filij eius & pecora inde biberunt, indicium est copiæ aquarum. Nō solum dulcis est illa aqua, sed & larga intātum vt sufficeret ei & filiis eius, & multitudini pecorum eius. Vnde ergo (inquit) tu, vel quicunque Iudæus habes aquam quam in cōtemptum huius aquæ velut mortuæ aut immundæ appelles aquam aut viuam aut mundam? sufficere æstimās ad huius aquæ defensionem quōd tantus ille patriarcha inde biberit & filij eius & pecora eius. Sequitur:

Respōdit Iesus & dixit ei: Omnis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum, qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ sāliētis in uitam æternam.

Differentiam inter aquam illam & aquam suam declarat dominus, penes hoc quod aqua illa & si tollit sitim ad tempus, non tamen ita tollit sitim quin iterum sitiatur. Itaque has differentias videlicet, iterum sitire, & in æternum non sitire in his domini verbis aduertere promptum est. Aqua enim quam mulier hæc haurire venerat, scilicet, aqua elementaris nullam omnino sitim penitus extinguit, quia qui biberit ex ea solo corpore refocillato quū iterum sitiat, inopiam naturæ non se expleuisse euidenter indicat. Aqua autem illa quam Iesus dat, corporis & animæ sitim æternā funditus extinguit, vt apud inferos non sitiat ardens, aut ardeat sitiens, sed eodem qui hæc loquitur agno duce pergat ad vitæ fontes aquarum, & æternæ beatitudinis haustu cunctam corporis & animæ purgans inopiam non deficiat omni bono in æternum.

Aquarum differētia.

Apoc. 7.

Rupert.

Sed aqua quā ego dabo ei, &c. Quæ est enim hæc aqua viua nisi illa quæ in baptismo percipitur spiritussancti gratia? Aqua hæc spiritussancti est. Aqua hæc in corde dei patris fons vitæ est, in ore filij dei gratiæ & pacis flumē est, in beatis angelis torrēs gloriæ est, in electis hoībus inūdatio vitæ est, quæ à quocūq; bibita fuerit, ad originē suā æternę beatitudinis abyssum resilit, pariterq; bibētis animā etiā si in infernū descenderit, saliendo in vitā æternā sustollit.

Aqua mysterialis.

vbi non esuriat neque sitiat, & non percutiat eam æstus & sol. Itaque mulier si miraris Iacob qui dedit aquam putei talem, multomagis admirari oportet eum qui præbet aquam incomparabiliter meliorem. Aqua enim quam ego dabo ei, fiet in eo fons.

Duo dixerat, scilicet aquam, & viuam. Et ideo postquam ex tanta excellentia aquam suam commendauit, scilicet quia tollit sitim inæternum, declarat modo viuam, dicendo quòd aqua sua fiet in bibente fons aquæ sālientis non deficientis, in vitam æternam. Ecce quò ascendit. Ostendit per hoc quòd gratia in anima (quantum ex se est) sit indeficiens principium operū proficientium in vitā æternam; declarans etiam quòd gratia non est in anima sicut aqua manens, sicut res dormiens, sed sicut aqua semper de nouo scaturiens, semper vigilans, semper noua spiritualia opera proferens. Sequitur:

Gratia vt in anima operatur.

Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam vt non sitiam, neque ueniam huc haurire.

Attende quemadmodum mulier auditis domini verbis adfecta sit. Domine, inquit, da mihi hanc aquā, &c. Nihil enim adhuc supra corporalia intelligens opinatur de sensibili aqua dominum loqui. Profectum tamen quendā indicat. Nam primum quidem dubitabat, dicens: Vnde habet aquam viuam? Nunc autem & sermonem non retrocedentis suscipit, dicens: Da mihi hanc aquam. Videtur igitur prudentior esse Nicodemo. Nam ille quidē quum multa audiuisset, talia dicebat: Quo modo possunt hæc fieri? Ista autem incipit contemnere etiam fontem Iacob. Nam dicit: Si talem aquam habes, da mihi: & non vltrà veniam huc ad hauriendum. Vides quòd prætulerit ipsi Iacob dominum.

Theoph.

Ioan. 3.

¶ Circa quartum, quod est in prophetæ agnitione colloquij primi conclusio, subditur:

Dicit ei Iesus: Vade, uoca uirum tuum, & ueni huc. Respondit mulier, & dixit: Non habeo uirum.

Ecce vt mulierem peccatricem quā nouerat non habere virum legitimo sibi coniugio copulatum reuocat ad cor suum, vt videat in testimonio conscientiæ suæ quid facto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

opus sit, quatenus illud donum dei mereatur accipere. Potera ei dominus dicere: Nisi pœnitẽtiam egeris, & peccata tua confessa fueris, quia peccatrix es, & sic & sic fecisti: nisi, inquam, pœnitentiam egeris, ego hanc aquam non dabo tibi, quia videlicet nõ nisi pœnitẽtibus & peccata sua confitentibus, & ea relinquentibus hæc sancti spiritus gratia nulli tribuitur. Hoc, inquam, dominus dicere poterat, sed vsa est arte sua nostræ salutis opifex sapientia dei, quatenus nec illam molesta verecundia pulsaret, & tamen necessariam saluti eius confessionem peccatorũ eliceret. Vade, inquit, voca virum tuum, & veni huc. Quid illa reputaret, nisi ad hoc virum suum debere vocari, ne mulier sine viro suo tantũ donum perciperet, & ille quoque tanti doni esset particeps, cum quo mulier vnũ corpus esset. Et quidem protinus cucurrisset, si haberet quem virum suum legitimè profiteri posset. Sed quid faceret quæ virum nõ habebat, nec tamen virgo nec vidua erat? Quo modo iam dignam non timeret repulsam, quæ tali cõmonitione cogebatur agnoscere se mulierem non legitimè nuptam? Stetit ergo suam agnoscens indignitatem, & confessa est dicens: Non habeo virum. Suffecit illa confessionis inchoatio vocanti misericordiæ. Non expectauit aut exegit vt totum diceret, sed clementiæ manum porrigens pepercit pudori, subuenit conscientiæ fluctuanti. Nam sequitur:

Peccatorũ confessio.

Dicit ei Iesus: Bene dixisti, quia non habeo uirum. Quinque enim uiros habuisti, & nunc quem habes non est tuus uir. Hoc uerè dixisti.

Respondenti mulieri, non habeo virum, aperuit Iesus mulieris vitam ab adolescentia sua, incipiens illi monstrare semetipsum, quia esset, per hoc quòd scit absentia, & ea quæ notitia humana erant ei ignota, per prophetiæ spiritũ reuelans suam virtutem. Nunquid igitur illa ægre ferebat, quum talia audiebat, vel relicto illo fugiebat? Non, sed magis admirata est & confortata. Et peccata illa non abscondit, sed confessa est, nec defendit aut negauit. Nam quàm veraciter eadem narranti consentiat, quàm humili cõscientia veritati concedat respondendo manifestat. Ait enim:

Cõfitetur quæ non negat.

Domine, ut uideo, propheta es tu.

Inducta

Inducta tandem est mulier, etsi non ad notitiam aquæ spiritualis, tamẽ ad aliqualem notitiam domini Iesu. Et ex propriis gestis ab eo sibi commemoratis, prophetã ipsum esse profitetur, & nihilominus prophetam fatendo, errata sua confitetur. Quid enim aliud est dicere ei qui conscientiæ ipsius occulta ei narrauerat, Domine vt video prophetã es tu, quàm si dixisset: Errata mea agnosco, quia peccatrix sum. Palàm est hinc quam non inuita fateatur, quòd inspectorem conscientiæ suæ domini & prophetæ honoratæ nomine, nullam aliam ob caussam vel experimentum, nisi quòd secundum pronuntiationis veritatem peccatricem se esse agnoscebat. Vna eademque responsione & de se confessa est quod erat, & de illo quod ipsum esse intelligere poterat. Minus tamen & longè minus quàm ille est, confessa est, sed confitendo quantum perceperat, dignam se fecit cui crederet Iesus totum quod erat.

Vbi aduertendum est, non tantum futurorum præscientiam, sed & præteritorum ac etiam præsentium occultorum reuelationem rectè solere appellari prophetiam. Mulier enim ista dominum nihil de futuris prædicentem audierat, sed tantum de præteritis & præsentibus occultis cordis sui vera dicere illum sentiens prophetam esse pronuntiabat. Adeò consuetum erat iam tunc occultorũ reuelationem prophetiam nuncupari.

Tria prophetia cõplectitur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & uos dicitis, quia Ierosolymis est locus ubi adorare oportet.

Hic incipit disputatio seu colloquium secundum, quo dominus Iesus proprio testimonio Messias adseritur. Vbi duo sunt cõsiderandã. Vnum est, religiosæ quæstionis per mulierem propositio. Alterum, replicanti mulieri dignatus sui indicatio, ibi: Dicit ei mulier.

Circa primũ aduerte, quòd mulier hæc sciens quia prophetæ per figuras loqui consueuissent, carnalem iam ab eius dictis amouit intellectum, nec eo sensu quo prius vltrà vitam aquam ab illo petiuit, sed potius doctrinam veritatis ab eo quærere festinat, tanquã à propheta per quem loqueretur deus. Nam præter sitim corporis, ob quam

Sitis mystica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

veniebat haurire aquam, habebat quandam aliam sitim, scilicet audiendi verbum dei. Quam eius sitim optime nouerat qui loquebatur ei. Nunquid enim sola peccata eius nouerat, & desiderium animæ eius docilémque humilitatem cordis eius non nouerat? Nouerat vtique. Itaque vbi prophetam mulier competit siti suæ protinus satisfieri deposcit. Nam dicit ei: Patres nostri, id est, patriarchæ quos fama tradente acceperat in monte illo coluisse deum. Explicitè tamè de solo Iacob cum familia sua in Genesi legitur, q̃ reuersus de Mesopotamia iuxta vrbem Sichè erexit, altare, & inuocauit super illud fortissimum deum Israel.

Cap. 33.

Patres nostri, inquit, in monte hoc adorauerũt, & vos dicitis quia Ierosolymis est locus vbi oporteat adorare. Ac si dicat: Domine, vt video, propheta es tu. Iam verò à diebus multis propheta non est visus in Israel. Loquere nobis ex ore domini. Ecce vetus longúmque certamen. Vos Iudæi non coutimini nobis Samaritanis, & hoc ideo quia nõ adoramus in Ierosolymis. Dicitis enim, quia tantum in Ierosolymis adorare oportet. Sed hoc vobis dicentibus patrum nostrorum repugnat autoritas, qui in monte hoc adorauerunt, & sine dubio absque Ierosolymis & templo Salomonis deo placuerunt quem in monte hoc adorauerunt. Tu ergo domine quoniam propheta es, quid dicis? Hanc proponendo quæstionem mulier non insipiens iam profectò aquam viuam petebat. Dominus autem iudex æquitatis postulatus ita respondit. Sequitur:

Quæstio religiosa.

Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia uenit hora quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis patrem.

Veneranda, & in timore sancto audienda sint hæc verba dei incarnati de sancto corporis sui templo suauiter intonantis, & breui quidẽ sed graui eloquutione veram atq; seipso dignam de adoranda diuinitate sententiam proferentis. Vbi aduertere est, quemadmodum benevolentiam auditoris infirmi magna dignatione retinere curauit.

Mira Christi dignatio.

Mulier, inquit, crede mihi. Tibi ô mulier dicturus sum quod viris necdum dixi. Tibi me creditur us sum, qui me Iudæis nõ credidi, scribisq; ac pharisæis siue sacerdotibus adorantibus, imò latrocinãtibus in illo magno & pulchro templo dei. Et quod illis facto tantum præsignaui eiiciens illos cum flagello de domo patris mei, verbis autem nec-dum aperiendum esse credidi. Tibi nunc dico tibi ô mulier credo, tuæ fidei committo, tu tantum crede mihi nũc interim tanquam prophetæ, quoniam prophetam me esse dixisti. Hoc mihi crede, quia venit hora quando neque in mõte hoc: Ecce exclusio huius loci, neque in Ierosolymis: Ecce exclusio cultus in templo. Vbi futurum de propinquo tempus gratiæ noui testamenti euacuantis vtrunque locum, imò omnem locum, prædicit. Adorabitis patrem. Hoc est: Non solum Iudæi, nec soli Samaritani, sed vos omnes quicunque de quibuscunque gentibus ad vitã prædestinati estis, adorabitis deũ inuocantes, patrẽ scilicet eum cõsitendo, ac adorando pariter filiũ cuius pater est, per cuius adorationẽ fiet, vt deus pater eius vester quoque sit pater. Ita, inquã, adorabitis patrem, non in monte hoc neque in Ierosolymis, sed in omni loco dominationis eius, quia à solis ortu vsque ad occasum, magnum erit nomen eius in gentibus. In Ierosolymis autem, qui nunc est celebris adorationis locus, nõ manebit lapis super lapidẽ qui non destruatur. Ne autem mulier ineptè lætaretur, existimãs iam quòd sancta ciuitas Dauid, templúmque Salomonis nihilo præferretur mõti Samariæ (quod etsi de futuro verũ erat, de præterito tamen verum non erat) subdit:

Cap. 33.

Testa. noui tempus prædicit.

Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

Post communem exclusionem locorum subiungit Iesus disparitatem adorantium tunc quantum ad notitiam, præferendo Iudæos Samaritanis in hoc quòd Samaritani adorant nesciendo quod adorant, Iudæi autem adorant scienter certa fidei cognitione adorabant vnum solum deum creatorem cœli & terræ. Samaritani autẽ adorabant quidem eundem deum, sed non cognoscendo certa fide ipsum solum esse verum deum: adorabant enim & alios deos, & simul cum aliis diis etiam deum Israel. Vnde nec cognoscebant nec credebant verum deum, sed in quodam confuso

Ioan. 2.

Samaritanorum error in adorando.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adorabant ipsum sicut & alios deos, tanquam deum illius
Cap.17. terræ, vt patet in quarto Regum. Hinc ergo illius rectè di
citur: Vos adorabitis quod nescitis.

Salus ex Iudæis. Quia salus ex Iudæis est. Ex quo patet quòd de scientia fidei fuit sermo, nam salus ex Iudæis orta, est salus ex fide vnius dei, quæ in Iudæis incœpit, & ex eis propagatur. Ex hoc effectu salutis probat, quòd Iudæi sciùt quod adorãt. Ex hoc enim quòd fides Iudæorum salutifera est, confirmatur Iudæos habere certam fidei notitiam de deo adorato, alioqui non esset salutifera. Sequitur:

Sed uenit hora & nunc est, quando ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate.

Notanter dicit, veri adoratores, ad excludendum eos qui labiis adorant, & cor eorum a deo longè est. Ac si dicat: Iam tempus venit, quòd vos quicunque veri adoratores adorabitis patrem spiritum adoptionis filiorum ab ipso præcipientes, & in filij eius vnigeniti membra venientes.

Patrem in spiritu adorare. Patrem enim in spiritu adorare, est spiritum adoptionis filiorum accepisse, in quo clamamus: Abba pater. Adorare autem patrem in veritate, est in filio eius manendo (qui dicit: Ego sum veritas) patrem inuocare. Idem ergo est ac si
Ioan.14. dixisset: Veri adoratores manifesta ac necessaria distinctione personarum adorabunt vnum deum, patrem & filium & spiritum sanctum.

Porrò locus hic & aliter potest exponi, vt sit sensus: Veri adoratores adorabunt in spiritu, non in monte hoc, non in Ierosolymis, non in loco aliquo, non cultu temporali, non lingua, sed interiore cultu consistente in spiritu, hoc est, in animo quatenus spiritualibus intendit.

Et veritate, scilicet fidei, contra id quod dixerat: Vos adoratis quod nescitis.

Nam & pater tales quærit qui adorent eum.

Theoph. Veri adoratores. Veros adoratores dixerat eos qui secundum ipsius legẽ viuunt, qui non loco aliquo includunt deum, sicut Samaritani: vel cultu colunt corporali, sicut Iudæi, sed spiritu & veritate. Hoc est, per animam, per mentis puritatem. Quia enim deus spiritus est, id est incorporeus, oportet ipsum adorare incorporaliter, videlicet in anima. Hoc enim significat, fieat, in spiritu. Etenim anima incorporeus spiritus est. Et quoniam multi videntur adorare in anima, non tamen rectam habent scientiam, sicut hæretici, ideo addit: Et in veritate. Oportet ergo & mẽte adorare deum, & sanam opinionem de ipso habere.

Hæretici non adorant in veritate.

Nam & pater, inquit, tales quærit. Tam grata deo ostẽditur qualitas honorantium ipsum integra mente, vt dicat quòd pater non solum amat, non solum gratos habet, sed & quærit tales. Et notãter dicit patrem quærere, vt paternam designet solicitudinem tales habẽdi, per prædicationes & miracula Christi & Apostolorum, per passionem & mortem Christi, per prædicatum vbique gentium euangelium. Hæc enim omnia sunt patrem quærere tales qui adorent eum. Sequitur:

Pater vt quærit adoratores.

Spiritus est deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & ueritate oportet adorare.

Rationem reddit eius quod dixit, scilicet, Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Deus, inquit, est spiritus. Non enim natura dei corpus est aut corporeum aliquid, sed spiritus, res omnino incorporea & immaterialis. Et ideo oportet eos qui adorant eum, in spiritu & veritate adorare, vt adoratio conformis sit adorato. Vbi Thophylactus:

In spiritu colens, hoc est, mente & anima, & non vt Iudæi in typo & vmbra adorabunt, sed in veritate, quia Iudaicorum rituum & obseruationum futurus est finis. Venit autem hora & nunc est, scilicet corporalis mei aduentus tempus, quando veri adoratores non in vno loco vt Samaritani, adorabunt, sed in omni loco secundum spiritum incorporaliter adorationem offerentes, sicut & Paulus dicit: Seruio ei in spiritu meo. Neque sicut Iudæi figuralem & vmbratilem futurorum ostensium cultum adducẽt, sed verum & nihil vmbratile habentem. Itaque quia deus est spiritus, adoratores spirituales, & quia veritas est, adoratores veros requirit.

Adorare in spiritu & veritate.

Hinc colligi potest, quòd exterior cultus non propter seipsum gratus est deo, sed pro quanto ordinatur ad interiorem qui fit in spiritu & veritate.

Nota de cultu exteriore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa secundum, quod est, replicanti mulieri dignatiua sui ostensio, subditur:

Dicit ei mulier: Scio quia Messias uenit (qui dicitur Christus) quum ergo uenerit, ille annuntiabit nobis omnia.

Samaritana mulier exclusa à quæstione, nec capax nouæ doctrinæ, audiens quoque Iudæos in adorãdi scientia Samaritanis præferri, recusansq; instrui à propheta Iudæo remittit se ad Messiam. Instructi enim erãt Samaritani de aduentu ipsius, & propterea mulier certa fide credens dicit: Scio quia Messias venit, non quòd intendat affirmare ipsum in præsenti venire, sed confuse tempore præsenti vtitur pro tempore incerto.

Quod autem interpositum est, qui dicitur Christus, verbi est Euangelistæ, vt nomẽ Hebraicum interpretaretur: quia Messias Hebraicè, Christus Græcè, vnctus dicitur Latinè. Vnctus autem est regali pariter & sacerdotali gratiæ plenitudine, vnctus præ cõsortibus suis, id est, præ cunctis filiis hominũ. Nõ enim illi ad mensurã dat deus spiritum. Quum ergo venerit, ille annũtiabit nobis omnia. Hinc liquet quòd mulier recusabat discere ab Iesu. Sequitur:

Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum.

Ego, inquit, sum ille Messias qui loquor tecum, ego vobis annuntiabo omnia. Ecce mira gratia. Ecce vt huic alienigenæ semetipsum credidit, quẽ Iudæis non crediderat. Et ostẽdit illi honorandũ nominis sui thesaurũ quod in patria sua Iudæa necdum prodiderat, ne mox (quod futurũ erat) pretiosam eiusdẽ nominis margaritã porci conculcarent, & hoc sanctũ canina rabie blasphemãtes corroderẽt. Itaque Iudæis vrgẽtibus & dicẽtibus: Quousque animã nostrã tollis? Si tu es Christus, dic nobis palãm, distulit palãm dicere se Messiam, imò & discipulos vetuit hoc publicare, & tamen nũc sponte mulieri Samaritanæ dicit se Messiam esse. Siquidẽ hæc manifestatio præueniendæ suæ passioni periculosa non erat. Quin etiam vt primitias gentium dignas efficeret tanti mysterij ore proprio manifestatione, quin & in hoc Iudæis digniores reddidit quib' prius quàm Iudæis ore proprio se Messiã esse manifestauit. Nec mirũ.

Christus se mulieri pandit.

Ioan. 10.

Gentes Iudæis vt Christus prætulit.

Honoratus

Honoratus enim est ab his alienigenis Samaritanis, vbi Christũ esse se dixit: inhonoratus verò & crucifixus est à cõtribulibus suis, vbi in eis signa & pdigia fecit, quæ nemo ali' fecit. Et hic secũdi colloquij seu disputationis est fili'.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Et continuò uenerunt discipuli eius, & mirabantur quòd cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?

Hic incipit colloquium tertium quo dominus noster Iesus Chirstus, saluator esse mundi prædicatur. Vbi quinque notanda designãtur. Primũ est, de Christi dignatione discipulorum admiratio. Secundũ, fœminæ Christũ prædicantis festinatio, ibi: Reliquit ergo. Tertiũ, quis Christi sit ciibus ostensio, ibi: Interea rogabant. Quartum, opus prædicantium & remuneratio, ibi: Nónne vos dicitis. Quintum, Samaritum fidei præclara confessio, ibi: Ex ciuitate.

Circa primum dicitur: Et continuò. Hoc est, Absoluto colloquio cum mulhere, & doctrina, tempestiuè occurrerunt discipuli, & admirati sunt tãtæ dignationis humilitatem eius, quòd quum tam gloriosus esset & apud omnes celebris, non dedignatus sit cum tam paupere & Samaritana muliere tanta cum modestia sermonem habere. Admirantes autem non audent interrogare de quo loquebatur ei, adeò erant bene compositi, reuerentiam debitã erga præceptorem seruantes. Nulla autem alia admirationis discipulorum ratio in litera redditur, nisi loquutio domini cum muliere. Et dixit hoc Euangelista significans insolitam fuisse colloquutionem.

Theoph.

Admiratio de Christi dignatione.

¶ Circa secundum, quod est, Christum prædicantis fœminæ festinatio, subditur:

Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, dicit illis hominibus: Venite, & uidete hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus?

Mox vt audiuit dicentem illum Christus ego sum, qui loquor tecum, sitim suam propter quam venerat haurire aquam præ gaudio eius quam inuenire aquæ viuæ oblita

Christum prædicandi mulieris feruor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est. Hydriam suam reliquit vt curreret expeditior, totamq; ciuitatem reddidit attonitam, clamando cuiusmodi hominem inuenisset. Adeò nanque dominicis dictis accensum est cor eius, vt & aquam reliqueret. Sic igitur statim præ-
Theoph. tulit aquam Christi fonti Iacob, & fit Apostola ordinata à fide quæ cor eius occupauerat, docétque & attrahit totam ciuitatem. Venite, inquit, & videte eum qui mihi dixit omnia quæcunque feci. Profectò quoniam accensa fuit anima eius igne diuino, ad nihil eorum quæ sunt in terra iam respicit, non ad cõfusionem, nõ ad ignominiam propriam, nec ad aliud quippiam, quin & eum suæ confusionis confessione Christum aliis prædicat. Potuisset dixisse: Venite, videte prophetam prophetantem. At non sic, sed contẽnit suam gloriam, & ad hoc solũ spectat, vt prædicet veritatẽ. Non autem dicit, hic est Christus affirmatiuè, sed nũquid ipse est Christus? volens etiam illos calculum addere, & facere sermonem creditu faciliorem. Etenim si affirmasset hunc esse Christum, forsan refugissent quidam sentẽtiam eius, neque diffamatæ credidissent mulieri. Sequitur:

Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.

Vituperãtur Iudæi comparatione.

Hoc quoque in exprobrationem patriæ eius positũ est. Gens enim sua & pontifices Pilato traditum extra ciuitatem eiecerunt, & ab eis qui signa eius multa & magna viderant eiectus, extra portam passus est. Hi autem alienigenæ & ignoti qui nec verbum quidam vllum ab eo audierant, quanto minus signa viderant hi inquam propter hoc solum quod ab vna muliere audierant, dicentes: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci, multum honorãtes eum exibant de ciuitate sua, & veniebant ad eum. Amplius autem nunc, vbi iam à prædicta patria sua vsque ad finem, id est, vsque ad mortem, mortem autem crucis inhonoratus est.
Hebr. 13. Nos verò qui illum non vidimus, sed tantum in auditu auris didicimus, quòd Iesus vt sanctificaret per semetipsum populum, extra portam passus est, eximus ad eum extra castra improperium eius portantes.

¶ Circa tertium, quod est, quis Christi sit cibus ostensio, subditur:

Interea rogabãt eum discipuli dicentes: Rabbi, manduca.

duca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare quem uos nescitis.

Interea, id est, exeuntibus ciuitatem Samaritanis priusquàm ad ipsum peruenirent, rogabant eum discipuli. Vbi affectus discipulorum patet ex precibus. Rogabant ergo eum vt fatigatus & ieiunus corpore reficeretur: Rabbi mãduca. At ille: Ego, inquit, cibum habeo manducare quem vos nescitis. Nec fatigatio, nec ieiunium, nec hora iã postmeridiana Iesum retinent à docendo, vt discamus omittere cibum corporis, quacunque hora imminet spiritualium cura exercenda. Porrò, sicut mulierem traxerat ex hausta aquæ occasionem sumens, ita & discipulos eleuat oblati ei hi occasione. Christi exẽplũ prę dicanti no tandum.

Vbi Theophylactus: Rogabant discipuli dominum, id est, obsecrabant vt comederet, non temeraria quadam mẽte, sed magna erga magistrum dilectione. Videbant enim ipsum defatigatum ex itinere & calore flagrante. Discipulorũ affect⁹.

Dominus autem sciens Samaritanam totam ferè ciuitatẽ ad se euocaturam, & Samaritanos in se credituros: Ego, inquit, cibum habeo comedẽdum, hoc est, salutem hominũ, quam tanto auebat desiderio, quanto nullus nostrum sensibilem cibum. Hunc autem cibum vos discipuli mei nescitis. Crassi enim qui adhuc vos sitis, & intelligere nequeatis quæ obscurius à me dicuntur, nescitis quòd salutem hominum cibum nominem. Ignoratis enim quòd Samaritani crediturí sunt mihi, & saluabuntur. Sequitur:

Dicebãt ergo discipuli ad inuicẽ: Nũquid aliquis attulit ei mãducare? Dicit eis Iesus: Meus cibus est, ut faciam uoluntatẽ eius qui misit me, ut perficiã opus eius.

Adhuc dubitabant, num quis attulisset ei quod comedisset. At tamen propter ipsorum ad illum solitam reuerẽtiam eum desuper interrogare non audent. Porrò ille quãuis ipsi non interrogassent reuelat obscurius dictum, & dicit: Meus cibus est, facere voluntatem eius qui me misit. Porrò voluntas dei est salus hominum, vt perficiam opus eius. Prophetæ quidem & lex minimè potuerunt perficere opus dei. Imperfecti enim erant, vtpote figuras & vmbras futurorum contiuẽtes, at Christus perfecit opus dei, Christus perficit opus dei.

id est, nostram renouationem & salutem.

Quàm libẽs Christi obediẽtia.

Cæterum ex his patenter indicat, quàm spontanea in operando salutem nostram deo patri obedictia deseruiat, & quòd magis delectetur in hac obedientia, quàm aliquis esuriens dum oblatis cibis dicitur ei: Manduca. Et certè plus. Nam corporeis cibis sola caro quæ defecerat, reficitur, iterum defectura. Per hanc autem obedientiam sic refici habebat mortalis & passibilis in Christo natura humana, vt resurgens à mortuis iam non moriatur, mors illi vltrà non dominetur.

¶ Circa quartum, quod est opus prædicantium & remuneratio, subditur:

Nónne uos dicitis quia adhuc quatuor menses sunt, & messis uenit? Ecce dico uobis, leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albæ sunt iam ad messem.

Quum Samaritanos exeuntes & ad se venientes dominus videret, permanens in metaphora, gratulabundus ad modum diuitis, cui iã matura messis multa cibos plurimos pollicetur, hoc modo cœpta prosequitur: Nónne vos dicitis quia adhuc quatuor mẽses sunt, & messis venit? Ego autem dico vobis iam adesse messem spiritualem. Quod dicebat propter Samaritanos ad ipsum venientes. Attollite igitur oculos vestros, vel spirituales & interiores, vel corporeos & exteriores, & spectate multitudinem Samaritanorum, & animas ipsorum ad fidem suscipiendam alacres & promptas, quasi segetem iam albam ad messem.

Messis spiritualis. Theoph.

Samaritanis existentibus primitiis gentium, annũtiat Iesus instare iã salutem vniuersarum gẽtium. Videte, inquit, regiones, non regionem Samaritanorum vel Iudææ vel quamlibet regionem aliam, sed regiones vniuersas, vniuersarum gentium & populorum quia præparatæ sunt, & in promptu vt metantur, & in vnam fidem quasi in horreum vnum congregẽtur. Sciebat enim Iesus hoc esse verum, nõ secundum dispositionem existentem in ipsis gentibus, sed secundum dispositionem diuinæ prædestinationis.

Messis mystica duplex.

Notandum verò est in sermonibus domini duas messes inueniri. Vnam de qua nunc loquitur, scilicet prædicationem Euangelij, cuius messores sunt Apostoli & discipuli, de qua

de qua alio loco ait: Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in vineam suã. Hæc messis colligit bonos & malos, reprobos & electos. Hoc est, triticum cum palea. Aliam de qua dominus alibi loquens dicit: Messis est consummatio seculi. Messores sunt angeli. Et quidem in hac messe tenebit dominus messis ventilabrum suum in manu sua, & mũdabit aream suam, tradẽs paleas igni inextinguibili, triticum verò putum in horreum suum recondet. Luc. 10. Matt. 13. Matt. 3.

Porrò messis illa quam appellat consummationem seculi, tantũmodo messis est. Ista verò, alio quidẽ respectu messis, alio satio dicitur. Satio nẽpe dicitur illius futuræ respectu, id est, cõsummationis seculi. Messis verò dicitur eadẽ euangelij prædicatio tẽporis anterioris respectu, quando patriarchæ & prophetæ sancti euntes ibant & flebant mittentes semina sua. Igitur quod ait, quia regiones iam albæ sunt ad messem, idẽ est ac si dixisset, quia iam dociles sunt ad suscipiendam euangelij prædicationem. Et adiecit:

Et qui metit mercedem accipit, & congregat fructũ in uitam æternam.

Prædicãtiũ merces duplex.

Operarius (inquit) qui metit, pro labore suo & mercedẽ accipit, & fructum congregat in vitam æternam. Merces sua duplex est. Vna temporalis, de qua voce domini dicitur huiusce messoribus: In quamcunq; domum intraueritis, ibi manete edentes & bibentes, quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Altera est illa merces de qua dominus ad Abraham loquens, ait: Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Luc. 10. Gene. 15.

Et congregat fructum in vitam æternam. Messores corporaliter ad hoc metunt, vt congregent fructus pro vita temporali. Messis autem spiritualis est ad congregandum fructum in vitam æternam, non ad priuata metentium cõmoda, non ad eorum gloriam, non ad implenda ipsorum marsupia. Sequitur:

Vt & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est uerbum uerum, quia alius est qui seminat, & alius qui metit.

Notanda differẽtia.

Inter æternam & temporalem vitam, ea differentia est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd temporalis vita non semper est commune gaudium seminanti & metenti. Contingit enim eum qui seminauit mortem obiisse tempore messis adueniente, aut congregati alij quàm seminanti, & propterea non simul gaudere eũ qui seminat, & eum qui metit. Vita autem æterna commune est gaudium seminanti & metenti, etiam si seminans lõge antè mortuus corpore fuerit, & propterea dicitur, vt simul gaudeant qui seminat & qui metit.

Theoph. Prophetæ seminauerunt, sed non messuerunt, neque tamen propter hoc priuati sunt gaudio. Quanuis enim non nobiscum metant, metentibus tamen in æterna vita cõgaudent. Prophetæ siquidem antè prædicauerunt & præmollierunt hominum mentes, vnde & vobiscum gaudent qui homines capitis & colligitis ad salutem.

In hoc enim est verbum verum, id est, prouerbium, quia alius est qui seminat, & alius qui metit. Vulgatum prouerbium hoc adfert ad cumulum fœlicitatis & collãti discipulis beneficij vt quàtum sit quod acceperint, hinc

Luc.10. agnoscant. Ac si illis dicat: Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis quia multi reges & iusti voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. Verè enim beati discipulorum oculi, qui videbant regiones quod albæ essent iam ad messem, quisque hoc audiebant quòd in hoc opus conducti essent, vt meterent quod alij seminauerunt. Vnde sequitur:

Ego misi uos metere quod uos non laborastis. Alii laborauerunt, & uos in labores eorum introistis.

Alij laborauerunt (inquit) & vos homines sine literis & idiotæ, qui hactenus agrum dei nec verbo nec opere excolere nouistis, in eorum labores introistis, vt quod ab illis est seminatum per vos congeratur in horreum, id est, quæ illis promissa est vniuersarum benedictio gentium, à vobis prædicetur esse impleta.

Quod vos non labo. Quod vos (inquit) nõ laborastis, id est, Iudæos, quos nõ vos instruxistis in fide, sed à Moyse & propheris seminata est eorum fides. Alij, inquit, scilicet, Moyses & prophetæ docendo & monendo, quasi seminando & agrum colendo laborauerunt, & vos in labores eorum introistis colligendo fructum fidei ab illis seminatæ. Quum ergo discipulos dominus ad prædicandum Iudæis mittit, vtiq; ad colligendum fructus laboris prophetarum hos destinabat.

Ingens sanè est hæc discipulorum prærogatiua, nam omnis prophetarum labor ad hoc tendebat, vt Iudæi iungerentur Messiæ. Lex enim & prophetæ vsque ad Messiã erant. Itaque fructus tantopere desideratus & expectatus discipulis significatur concessus, dicendo: Et vos in labores eorum introistis.

¶ Circa quintum, quod est, Samaritarum in Christo fidei præclara confessio, subditur:

Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eũ Samaritanorum, propter uerbum mulieris testimoniũ perhibentis, quia dixit mihi omnia quæcunque feci.

Propter sermonem mulieris multi Samaritani credunt, Theoph.
vtpote prudenter apud se iudicantes quòd vitam suã mulier non vulgasset ad hoc vt gratificaretur alteri, nisi verè magnus & excelsus esset qui ab illa prædicabatur.

Refert in præcedentibus hic idem Euangelista, quòd quum Iesus esset Ierosolymis in die festo, videlicet, in paschalia sua & inter contribules suos, multi crediderũt in eum videntes signa quæ faciebat. Et hic multi crediderunt in eum, sed cautius longe diuersis. Illi crediderunt videntes signa quæ faciebat. Isti sine vllis signis, tantum propter verbum mulieris testimonium perhibentis. Quid si coram illis dominus aquam in vinum conuertisset, vel tale quid apud illos fecisset, qualia fecit multa in patria sua, scilicet, in Galilæa & Iudæa? Quid ergo, inquam, quantam putas messem de gentibus collegisset, si eo tempore tam Samaritanis quàm cæteris gentibus per seipsum prædicare decreuisset? Quapropter quum ciuitatibus patriæ suæ exprobraret, poterat idẽ quod de Tiro & Sidone de Samaria quoque dixisse, quia si in Samaria factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent. Ergo quia non propter signa quæ nulla viderant, sed propter id quod dictum est, crediderunt in eum. Audiamus quod sequitur:

Samaritæ Iudæis fide præstãtiores.

Matt.11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quum ueniſſent ergo ad illũ Samaritani, rogabant eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

Et hoc Iudæos grauiter ſuggillat. Quum enim Ieroſolymam ciuitatem eorũ vltro introiſſet, & in templo docuiſſet, & multi credidiſſent in eum videntes ſigna quæ faciebat, non tamen Ieſus credebat ſemetipſum illis.

Apud Iudæos Chriſto locus non eſt.

Et quum tantæ fuerit paupertatis, & ita nulli fuerit adulatus, vt in vrbe magna nullum hoſpitem, nullam inueniret manſionem, iam tunc vtique re ipſa experimentum capiebat q̃ in patria ſua, cuius ciuitas illa erat præcipua nullum eſſet habiturus honorem. In illa nempe ciuitate ſua

Vulpes & volucres vbi.

vulpes foueas habebant, & volucres cœli nidos, id eſt, aſtuti ac ſuperbiæ pennis elati ſpiritus maligni infidelium mẽtium hoſpitia compleuerant, & in illis cubilibus habitabant. Filius autem hominis non habebat vbi caput ſuũ reclinaret, id eſt, quorum fidei diuinitatis ſuæ nomen vel ſacramentũ crederet. Vnde meritò in ea ciuitate nec vna ſaltem nocte hoſpitari aliquando dignatus eſt.

At verò gentes audito eius euangelio vulpes illas & voluceres de foueis & nidis, id eſt, de cordibus ſuis templiſq; & aris effugaturæ erant, & ita demum capiti filij hominis reclinatorium præparaturæ. Et idcirco nunc apud iſtos alienigenas, tali ordine, imò tali præfiguratione dignatus eſt cõmanere. Sequitur:

Et multo plures crediderunt propter ſermonẽ eius. Et mulieri dicebant, quia non iam propter tuam loquelam credimus. Ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt uerè ſaluator mundi.

Theoph. Itaq; quũ dominus eſſet apud Samaritanos, veriſimile eſt eũ diuiniora quædã docuiſſe, vnde nullo viſo ſigno crederent, & obſecrarent vt maneat. Iudæi autẽ quãuis plurimis ſermonibus & ſignis fruerentur, adhuc perſequebantur.

Matt. 10. Profectò inimici hominis domeſtici eius. Vide etiã quemadmodũ multitudo ciuitatis breui præcellat eã à qua docta fuerat. Non enim prophetã vocant, neque ſaluatorem

Chriſt⁹ ſaluator mũdi. Iſrael, ſed mũdi & cũ articulo. Hic eſt ſaluator ille qui ſpriẽ & verè ſaluat omnes. Venerunt multi vt ſaluarent & lex, & prophetæ, & angelus, ſed hic eſt ille verus ſaluator.

Cæterum

Cæterum aduerte quemadmodum hæc res geſta per omnia nobis manifeſtiſſimè congruit. Nobis, inquã, qui non vidimus, ſed tantum audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi. Nam ſaluator ipſe de nobis aduerſus patriæ ſuæ duritiam conteſtatur & dicit: Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Pſal.

Quum iam interim illa patria ſua incœpit ad æmulationẽ adduci in nõ gentem, in gentem inſipientem in iram mitti. Hinc enim cœperunt magna & maligna æmulatione alienigenis iraſci dicentes vero, nõ Iudæorũ tantum deo, ſed & gentium, non Iudæorum tantum, ſed & totius mundi ſaluatori vti non Samaritani confeſſi ſunt. Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Deut. 32. Iudæi vt ĩ æmulationem addu cti.

Sed æmulentur quantum volunt, iraſcantur & maledicãt quantum ex diabolo per odium noſtri conceperunt. Nam Chriſtus (quem nos ſecundum carnem non nouimus) ſecundum ſpiritum apud nos requieſcit, & duos dies, id eſt, in præſenti & in futuro ſeculo permanſurus caput ſuum reclinauit, quia nos audiuimus, & ſolo auditu credẽtes ſcimus, quia hic eſt vere ſaluator mundi.

SABBATO POST DO. OCVLI.

Ieſus autem perrexit in montem Oliueti, & diluculo iterum uenit in tẽplum & docebat. Ioan. 8.

In hac ſancti Euangelij lectione tria deſcribuntur. Primum eſt, inſidiantium Chriſto fraudulenta interrogatio. Secundum eſt, molientium fraudem iuſta confutatio, ibi: Ieſus autem inclinans ſe. Tertium eſt, cõſuetæ miſericordiæ benigna oſtenſio, ibi: Erigens autem ſe.

Circa primum duo notantur. Vnum eſt, fruſtratis inſidiis Chriſti prædicatio. Alterum, adducta peccatrice tantum interrogatio, ibi: Adducunt autem.

Circa primum, quod eſt fruſtratis Phariſæorum inſidiis, libera Chriſti prædicatio, adducenda ſunt pauca quæ lectionem hanc cõtinuo antecedunt. Quum enim miſiſſent principes & Phariſæi miniſtros vt apprehenderent eum, Ioan. 7. & illi verborum eius virtute compuncti nequaquam hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecissent, interrogati quare illum non adduxissent, respon derunt: Nunquã sic loquutus est homo, subaudis, quo modo hic loquitur. Responderunt eis Pharisæi: Nunquid & vos seducti estis? Vos, inquiunt, qui ex nobis estis, quos ar bitrabamur aliquid prudẽtis habere ingenij, nunquid tam cito seducti estis? Quasi iam legitimo deprehensum esset iudicio seductionem esse quicquid audissent ab homine illo sic loquẽte, quo modo nunquam alius quisquam loquutus est. Et protinus sub interrogatione intorquent quod pro ratione haberi volunt vere ipsi seductores & à maligno spiritu seducti, & dicunt:

Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Pharisæis? Ac si dicãt: In hoc cõstat vos esse ab eo seductos quod nemo in eũ credidit ex principib⁹ aut ex Pharisæis.

Ratio inepta.

Quæ ratio quàm sit infirma, vanã, inepta, nullis opus est probari argumentis. O ergo cæci, duces cæcorũ vt pariter in foueam cadant, nunquid expectandi sunt tanquã scientiæ clauẽ habẽtes vt nemo quanuis oculos habẽs introeat, nemo quanuis aures habens audiat, nisi huiusmodi principes ad videndum vel audiendum habeat præcessores? Sed turba hæc, inquiunt, quæ nõ nouit legem maledicti sunt. Videlicet, pro hoc ipso q̃ legem nescit illis subiacere maledictionibus iudicant quas Moyses legem nõ custodientibus præscribens, dixit: Maledictus qui non permanet in

Deut. 27.

sermonibus legis huius, nec eos opere perficit. Sed profecto verius turba cõtradixisset. Istud cõciliũ vanitatis, hæc ecclesia malignãtium quæ nõ facit legem maledicti sunt.

Nicodemus fidelis, sed timidus.

Dicit ad eos Nicodemus ille qui venit ad eũ nocte, qui vnus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat hominẽ, nisi audierit ab ipso prius, & cognouerit quid faciat? Non hic aperta defensione dixit quod sciebat, quod dudũ veniens ad eũ nocte dixerat, videlicet q̃ non seductor esset, sed magister à deo venisset, quia adhuc imperfectus Christi discipulus illos metuebat. Ergo non ausus inuisam illis Christi personã defendere, sed nec ferens impudentẽ malitiam, tantã vsurpare licentiam iustitiæ: Nunquid (ait) lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius, & cognouerit quid faciat? Non vtiq; sed econtra præcipit, nõ facile credendum est quod audieris. Quo dicto coargui non potest

velle defendere hominẽ, quum verba sonent potius iustæ & sanctæ legis defensionẽ. Itaq; timidus quidẽ sed prouidus in tutã confugit arcẽ, dum pro homine loquens, pro lege videtur patronã ferre sententiam. Attamen quoniam intentio eius callidã Pharisæorum nequitiã latere non poterat, hostiles assultus non omnino euasit. Nam sequitur:

Responderunt, & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Pharisæorum cœtus in peccato suo permanere volens noluit intelligere vt bene ageret. Siquidem legalis iudicij nec mentionem audire sustinebat. Nam Nicodemus ipse homo Pharisæus & princeps Iudæorum ausus in tali causa legitimi iudicij facere mentionem, vno dicto coram illis odorem suum fœtere fecit, & hostili calumniæ patuit. Non enim paruum spirat odium, quòd tam cito dictus est Galilæus, eò quòd homini Galilæo fauere videretur. Iam enim propter odium Iesu ipsum nomen Galilæ putebat illis. Nunquid (aiunt) & tu Galilæus es?

Galilææ nomẽ cur Iudęis exosum.

Scrutare & vide, quia propheta à Galilæa non surgit. Ecce vt præterita non respicientes, & præsentia tantum oculo nequam aspicientes, laqueum sibimet hoc modo texuerunt. Christus secundum scripturas ex semine Dauid à castello Bethleem nasciturus est, hic autem Iesus homo Galilæus est, igitur hic homo propheta non est, Christus non est. Hoc modo obscurati sunt oculi eorum ne videant nec intelligant Christũ ex semine Dauid & castello Bethleem nasci debere, & eundem in Galilæa nunc habitare. Scrutentur ergo scripturas & videant, quia non scriptũ est per Prophetam: In te enim natus habitabit, sed ex te exiet dux qui regat populum meum Israel. Sequitur:

Cæcitas Iudæorũ.

Mich. 5.

Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam. Qua telas aranææ texuerãt, idcirco leuiter solutum & dissipatum est eorum cõuenticulum. Et ad vnã obiectiunculam infirmæ causæ cõscientia diuerberati, vnusquisque in domum suã reuersi sunt, vt iterũ in cubilibus suis iniquitatem meditantes nouos dolos fabricarẽt. Et post hæc mox subiungitur:

Iesus autem perrexit in montem Oliueti, & diluculo iterum uenit in templum, & omnis populus ueniebat ad eum, & sedens docebat eos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Perrexit, inquit, in montem Oliueti, hoc est in Bethaniam quæ intra adpertinentia ad montem Oliueti sita est, & per montē illum ab Ierusalem ad Bethaniam iter erat.

Typus futuri temporis.

Ibi enim hospitabatur, vt ex aliis patet Euangelistis. Porrò tempus diluculi quo prædicaturus Ierosolymam redibat, tempus nouæ gratiæ exortum designat, quādo remota legalium vmbra figurarum, lux Euangelicæ veritatis mundo iam erat reuelanda. Iterato vero aduentu eius in templum, designatur assidua fidelium ecclesiæ per sancti spiritus gratiam visitatio. Vado inquit, & venio ad vos. Quòd autem omnis populus veniebat ad eum, futurum prænigna bat quod vtique postmodum impletum est, videlicet ex cunctis gentibus populum innumerabilem in ecclesiam credentium ad ipsum fore congregandum.

Iesus stans myst.

Et sedens, inquit, docebat eos. Secundum hunc Euangelistam præterito die stabat Iesus & clamabat, nunc autem sedens docebat.

Quia videlicet sic futurum erat, vt prius stans, id est, in passione agonizās clamaret, & postmodum gloriam suam ingressus, atque ad patris dexteram residens misso spiritu veritatis doceret nos omnem veritatem.

Porrò quòd aduersariis dissipatis, & in domunculas suas abeuntibus pergit in montem Oliueti Iesus, & iterum redit in templum & docet, & hoc, inquām, futurorum vmbra fuit. Quia videlicet futurum erat, vt frustratis consiliis eorum qui quæsierunt animam eius dicentes quando morietur & peribit nomen eius, ascensurus erat in mōtem Oliueti, imò de monte Oliueti in altitudinem cœli daturus inde spiritus sancti oleum, id est, veri scientiæ lumen, & laborum dolorūmque requiem, & hoc facto reparatum per Apostolos suos habiturus erat cum aduersariis suis apertæ prædicationis conflictum.

Christi sessio myst.

Et omnis populus, inquit, venit ad eum, & sedens docebat eos. Sessio domini moraliter humilitatē incarnationis eius insinuat, per quam mundo subuenire dignatus est.

Itaque domino in templo sedente omnis populus venit ad eum, quia postquam per susceptam humanitatem visibilem se hominibus præbuit, cœperunt multi prædicationem eius audire & in eum credere. Et quidem tanto libentius,

tius, quanto eum sibi per assumptam carnem proximum factum esse cognouerant.

Multi diximus, quia plurimi superba mente salutem quā attulerat contempserunt. Vnde per prophetam longe antè fuerat prænuntiatū: Audiant mansueti & lætētur. Māsuetis igitur & simplicibus domini sermonē mirantibus & attentissime audictibus, quid contēptores fecerint audiamus.

¶ Circa secundum, quod est, adducta peccatrice tentātium interrogatio, subditur:

Adducunt autē scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, & statuerunt eam in medio, & dicunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mādauit nobis, huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum.

Quia pridem Nicodemus timide quidem, validum tamen iniquitati illorum secundum legē fecerat obstaculum dicendo: nunquid lex nostra iudicat quēquam nisi audierit ab ipso prius, & cognouerit quid faciat? ideireo nūc reparatis artibus, summo studio nituntur illum constituere legis aduersarium, vt nemo deinceps contra ipsorū audeat mutire consilium. Quid enim arbitrarentur nisi illum ad seruandam suæ manuetudinis famam ne popularium fauores amitteret, à veritatis & iustitiæ tenore declinaturū, & tale quid dicturum qualia dicere solitus erat. Nolite iudicare & non iudicabimini. Nolite condēnare & non condemnabimini? Hæc nempe & huiusmodi pietatis ac mansuetudinis hortamenta prædicando, populi fauores acquisisse videbatur vt pius & mansuetus, & hinc esse quod tantis quotidie turbis stipabatur, vt volentes eum comprehendere metu populi cohiberentur. Huic ergo famæ suæ studentem dicturum illum putabant, vt dimitterent peccatricem. Hæc autem pietas statim pateret crimini vt direrent illi robusti æmulatores legis: Hostis legis es, contra Moysen loquutus es. Igitur vt in scelere suo sanctæ legis vindices se pronūtiare possent, & sic omne os obstruerent, ideireo cum prædicta machinatione adduxerunt & corā illo statuerunt mulierem, peccatricē. Sed hoc modo

Insidiæ pharisæorum.

Machinatio frustrāda.

captantes in animam iusti,& sanguinem innocentem cõdemnare cupientes,eluſi ſunt,ita vt iuſto nocere non poſſent, & peccatricem de manibus amitterent, imò peccatrice apud iuſtum, miſera apud miſericordem in templo remanente foras ipſi confuſione operti exirent. Quis hoc factum non miretur? Quis hanc veritatis & miſericordiæ victoriam non veneretur?

Tu ergo,inquiunt,quid dicis?Interrogãt, non vt quod rectum eſt diſcant,ſed vt domino laqueum tendant. Dicebant enim ad inuicem:Si cenſuerit lapidandam,quaſi miſericordiæ quam prædicat oblitum deridebimus digitoq; oſtenſum turbis faciemus exoſum. Si vero iudicauerit dimittendam,quaſi legis aduerſarium & fautorem ſcelerum publice comprehenſum mortis ſupplicio cõdemnabimus.

Prou.21. Sed non eſt ſapientia,non eſt prudentia,non eſt conſilium contra dominum. Vbi Auguſtinus:

Aduerterãt eum nimiũ eſſe mitem. De illo quippe fuerat ante prædictum. Procede & regna propter veritatem & manſuetudinem & iuſtitiam.

Chriſti veritas,manſuetudo,iuſtitia. Ergo attulit veritatem vt doctor, manſuetudinem vt liberator, iuſtitiam vt cognitor. Quum loqueretur, veritas agnoſcebatur,quũ aduerſus inimicos non moueretur,mãſuetudo laudabatur. Igitur in tertio,ſcilicet iuſtitia,ſcãdalum poſuerunt, dicentes: Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant vt poſſent in alterutro accuſare eum.

Sed dominus in reſpondendo,& iuſtitiã ſeruaturus eſt, & à ſua manſuetudine non receſſurus.

¶ Circa ſecundum principale dicitur:

Ieſus autem inclinans ſe deorſum,digito ſcribebat in terram. Quum ergo perſeuerarent interrogantes eum, erexit ſe,& dixit eis:Qui ſine peccato eſt veſtrum,primus in illam lapidem mittat.

Hic ponitur molientium fraudem iuſta confutatio. Vbi duo notantur. Vnum eſt, fraudulenter quærentibus irreprehenſibilis reſponſio. Alterum,confutatorum pudibunda diſceſſio,ibi: Audientes.

Circa primum dicitur: Ieſus autem inclinans ſe de.di. ſcri.in ter. Quid ſcripſerit neſcitur. Sed quid ad rem pertinebat

nebat vt vocibus interpellantium ſententiam poſtulatus digito ſcriberet in terra,quod facere ſolitus non erat? Videlicet,quia laqueo parato intenti erant manſuetũ & miſericordem capere:nodum ſtringentes, mox poſt primam propoſitionem,Moſaicæ autoritatis ſubiuncta aſſumptione dicendo:In lege autem Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. At ille nõ paulò maiorem ſe Moyſe eſſe nouerat quippe cuius ſpiritu vel (quod manifeſtius nunc ad rem attinet) cuius digito (ſicut habes in Deuteronomio) ſcriptam in tabulis lapideis legem accepit Moyſes.

Cur ſcripſit in terra.

Deut.9.

Quum autem perſeuerarent interrogantes eum,erexit ſe,& dixit eis:Qui ſine pec.eſt veſt.pri.in il.la.m. Per hæc patet eum non illa ſcripſiſſe verba quæ poſtmodum protulit,vt legerentur à ſcribæ & phariſæis, tanquam prius reſponderit ſcripto & poſtea protulerit ſermone quæ ſcripſerat Non enim perſeueraſſent reſponſum petentes.

Qui ſine peccato eſt veſtrum, & cætera. Prudentiſſima reſponſio,nec legi contraria,nec à clementia aliena,ſed ſine offenſione legis ad clementiam via cum malignantium confutatione. Vbi Rupert.

Chriſti reſpõſio prudẽtiſſima.

Nota ſententia & celebris vniuerſo orbi quam edixit hic non quilibet archiſenator aut coſul,ſed ipſe rex & imperator curiæ cœleſtis,tantum habens veritatis, quantum manſuetudinis, nec plus adleuiata dulcedine miſerationis, quàm adgrauata librato pondere iudicij.

Sed quare & ſententiã daturus prius in terra digito ſcripſit,& data ſententia denuò ſcripſit?

Cur ſcripſit in terra iam data ſententia.

Vtique,quia(vt iam eſt dictũ)digito,i.præcepto ſuo præcepta legis in tabulis ſcripſit lapideis & prioribus tabulis propter peccatũ vituli cõfractis,aliàs denuò inſcripſit. Hic & illic magnatũ ſigna rerũ diuerſa ſunt,res autẽ quæ ſignificãtur eædẽ ſunt. Quid enĩ tabulæ priores quæ ,ppter peccatũ confractæ & proiectæ ſunt, niſi dura Iudæorũ corda propter incredulitatẽ proiicienda ſignificauerunt? Itẽ,quid nũc prima ad ſcribẽdũ inclinatio,& ,ptinus data ſignificat ſententia dicẽtis,qui ſine peccato eſt veſtrũ primus in illã lapidẽ mittat, niſi legẽ eãdem & præuaricatores eius Iudæos quorũ os ex eo rectè obſtruit, ne aduerſus gẽtes gloriẽtur quia legẽ acceptam non cuſtodiſſe conuincitur? Sequitur:

Tabulæ confractæ quid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et iterum se inclinans, scribebat in terra.

Quum eos telo iustitiæ percussisset nec dignatus est cedentes attendere, sed auertit ab eis obturum, facto suo significans se nunquam oculis suæ misericordiæ respecturu quos vltimæ damnationis fulmine percusserit.

Auersio aspectus Christi.

Potest etiam intelligi fecisse hoc dominum iuxta consuetudinem, vt quasi aliquid agens & vultu intendens in aliud, liberam eis exeundi præberet facultatem. In quo etiam figurate admonet, vt & prius quàm peccantem fratrem corripiamus & post adhibitam correctionem diligenter perpendamus, vtrum eisdem peccatis de quibus alium castigamus aut etiam aliis obnoxij simus.

¶ Circa secundum, quod est, confutatorum pudibunda discessio, subditur:

Audientes autem hæc, unus post unum exibant, incipientes à senioribus. Et remansit solus Iesus, & mulier in medio stans.

Augustin. Illi ergo voce iustitiæ tanquam telo percussi sese inspecientes, & reos inuenientes, vnus post vnum omnes receiserunt. Incipientes à senioribus, qui forte magis rei erant. Vbi Rupertus:

Sed quo modo insipientes & maligni tam cito ad vnius responsionis vocem solum Iesum in medio (non tamen sine discipulis) & mulierem in medio vbi eam statuerant, reliquerunt? Num sese introrsus respexerunt, & humiliter conscientia peccatores se agnoscentes peccatricem dimiserunt? Ergo ne in tanta iniquitatis abundantia mens eorum talem potuit admittere sensum, & sic ad obiecem pietatis quiuerunt offendere pedes eorum veloces ad effundendum sanguinem?

Cur exibant. Sed non sic offenderunt non sic ab intentione sua conquieuerunt, nec eo sensu conticescentes vnus post vnum exierunt. Sed quia talem eius audierunt responsionem de qua nullam spem accusationis habere possent, ideirco confusi cœpta reliquerunt.

Exibant, inquit, incipientes à senioribus. Seniores enim quanto maiores ac vetustiores tanto ad calumniandum instructiores, & ad cognoscendum verbum quod calumniari non

ti non possent perspicaciores, vbi responsum eius audierunt, validum & inexpugnabile esse præsensérit, & ideirco primi loco cesserunt. Porrò longe dissimiliter sperauerant responsurum.

Nam (vt superius est dictum) quum scirent illum mansuetum esse & pium, imò quum scirent eum pœnitentiam prædicare, publicanum quoque vocasse, & cum peccatoribus manducare, nec ignorarent quòd aduersus phariſæi cogitationes peccatricem aliam dudum defendisset quæ tetigerat pedes eius, arbitrabantur quòd & istam adultera fore defensurus, talem vtique personam qualem significaret lapidari iusserat lex, vnde & damnarent eum veluti reum qui legem soluere contenderet.

Christi sententia irreprehensibilis. At ille nec ad dexteram nec ad sinistram declinans, talem sententiam dedit, quam nec infirmare lex diuina, nec continere ratio posset humana. Illis ergo huius sententiæ fortitudinem considerantibus, & ob hoc nihil se proficere sentientibus, remansit cum Iesu sola mulier in medio stans, & ab illis exeuntibus relicta est causa eius tanquam laqueus inutilis.

Principes Sodomorum. Igitur illi Ierosolymitæ vt putabatur æmulatores legis, reuera autem principes Sodomorum per prophetam dicti exeuntes reliquerunt miseram, non quia suam recognouere miseriam, sed quia quidlibet de illa fecissent, non habebant vnde misericordiam accusarent.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Erigens autem se Iesus dixit ei: Mulier ubi sunt qui te accusabant? nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemo domine.

Hic ponitur cõsuetæ Christi misericordiæ benigna ostẽsio. Vbi duo notantur. Vnum est, digressis accusatoribus Christo relicta cognitio. Alterum, misericors & iusta peccatricis absolutio, ibi: Dixit autem ei.

Act. 10. Christ⁹ se iudicẽ non diffitetur. Augustin. Circa primum dicitur: Erigens autem se Iesus. Qui licet à tentatoribus insidiosè fuisset iudicare postulatus, tamen quia ipse est qui constitutus est à deo iudex viuorũ & mortuorum, præsto se esse indicat nec vllo modo diffitetur se iudicem & penes se esse iudicãdi legẽ & potestatem dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia dicta accusatoribus egressis, mulier, inquit, vbi sunt qui te accusabant? Porrò ipsa territa ab illo se puniendam putabat, in quo peccatum inueniri non poterat. Sed qui aduersarios eius repulerat lingua iustitiæ leuans in illam oculos mansuetudinis, hoc quo dictum est modo eam interrogauit. Non enim excusatio iudicij est quod dixerat, qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat, sicut illud, quòd quum dixisset ei quidē de turba, magister, dic fratri meo vt diuidat mecū hæreditatem, respondit: O homo, quis me constituit iudicem aut diuisorē super vos? Nam terrena quidem lucra dispensare, aut iudicare non venerat, sed ad remittenda vel retinenda peccata iudicium omne à patre acceperat.

Lucæ. 12.

Ioan. 3.

Quod ergo ait, mulier vbi sunt qui te accusabant? iudicis veritatem & maturitatem resonat. Quia profecto iudicium legitimum nō recusat, sed accusatores non legitimos venisse comprobat. Oportet enim tam accusatores quàm testes sine crimine esse in omni siue diuinæ siue humanæ legis examine. At illi criminosos se esse fuga sua confessi sunt, dum iudice quærēte testes sine crimine qui primi secundum legem lapidem mittere deberent, omnes exierūt.

Igitur iudex iste est qui iudicat æquitatem, nil prorsus agens extra ius legémque iudicij, dum deficientibus accusatoribus, cœptamq; relinquentibus causam ita demū decedēti iudicio misericordiam subrogauit. Vnde sequitur

¶ Circa secundum, quod est, misericors nec iniusta peccatricis absolutio, subditur:

Dixit ei Iesus: Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

Nec ego te condemnabo, inquit, à quo forsan damnari timuisti, quia in me peccatum non inuenisti. Quid est domine? faues ergo peccatis? Non plane. Attēde quod sequitur: Vade, & iam amplius noli peccare. Ergo & dominus damnauit, sed peccatum non hominem. Nam si peccatorum actor esset, diceret: Vade, viue vt vis de mea liberatione esto secura. Ego te quantumcunque peccaueris, etiā à gehenna & inferni tortoribus liberabo. Non hoc dixit. Intendant ergo qui amant in domino misericordiam, vt timeant

Augusti.

timeant æquitatem. Etenim dulcis & rectus dominus.

Ergo domini misericordia non sic peccata remittit, vt tribuat quoque licentiam peccandi, sed idcirco iudicium suspendit, vt vacet peccatori cum fructu pœnitentiæ recedere à peccatis. Et ideo addidit:

Misericordia & veritas.

Vade, & amplius noli peccare. Vbi in vna eademq; sententia misericordia & veritas obuiant sibi, iustitia & pax inuicem osculantur.

Nam quòd ait, Vade, misericordiæ & pacis est. Quod adiungit, & amplius noli peccare, veritatis est & iustitiæ. Ita vitiorum & mortuorum iudex æquissimus neq; solum iudicium comminatur, neque solam misericordiā pollicetur, sed cunctorum hominum rationes tanquam statera iusta, misericordia simul & iudicio, veluti duabus diserimināt lancibus. Omnis ergo anima, imò & vniuersa ecclesia quondam per peccatū (nempe adulterium spirituale) diabolo subiugata, ex eo se lancem iustitiæ iam superexaltare confidit, si non inanis, sed fide & actibus bonis onusta, diuinæ misericordiæ grauiter incumbit.

FERIA SECVNDA POST DOM. LAETARE.

PRope erat Pascha Iudæorum, & ascē dit Iesus Ierosolymam. Ioan. 2.

Lectio præsens tria cōprehendit. Primum est, in templo negotiantium seuera eiectio. Secūdum, de Christi potestate Iudæorum scisciatio, ibi: Responderunt ergo Iudæi. Tertium, de interioribus hominū Christi cognitio, ibi: Quum autem esset.

Circa primum tria notantur. Primum est, à Christo gestorum designatio temporis. Secundū, in loco sancto abusus negotiationis, ibi: Et inuenit in templo. Tertiū, factis & verbis seueritas animaduersionis, ibi: Et quum fecisset.

Circa primū, id est, circa ea quæ hic à Christo gesta describuntur, designationem temporis, adducenda sunt nōnulla quæ lectionem hanc antecedunt. Ait enim euangelista. Post hæc descendit Capharnaum, ipse, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius. Et ibi mansit non multis die-

bus. Post hæc, inquit, id est, post signum mutationis aquæ in vinum factum in Chana Galilææ. Magna sanè moderatione dominus noster post tantum miraculum adhuc paululum substitit, & præcursorem suum Ioãnem adhuc præ-

Christ⁹ se cõtinẽs Ioã ni detulit. dicantem vsque ad debitum finem præire permittit, certo loco commanens, suamq; prædicationem à publicis hominum conuentibus, & à circũeundis ciuitatibus & castellis suspendens. Prius enim quàm Ioannes traditus esset, ipse publicum suæ prædicationis cursum distulit, in tantum vt

Nota, quã do Christ⁹ cœpit præ dicare. quum prædicare cœpisset, Ioannes putaretur surrexisse à mortuis. Sic toto hoc anno, qui erat ætatis suæ trigesimus primus, paulatim miraculis seorsum exhibitis viam & ipse præparat futuræ suæ prædicationi, post quem annum tradito Ioanne, & ipse incipit prædicare, vnde cæteri Euangelistæ exordium fecere suæ narrationis.

Descendit ergo à Chana Capharnaum ipse & mater eius, videlicet quam postmodum studio prædicationis occupatus, quodammodo erat nesciturus, in tantum vt iuxta

Matt. 12. alium Euãgelistam dicenti cuidam: Ecce mater tua & fratres tui foris stant quærentes te, ipse dicat: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?

Fratres Christi, qui. Porrò fratres eius qui cum eo descendunt, cognati eius sunt. Quia videlicet mos hic frequens est in scripturis, vt fratres vocẽtur (maximè in illa gente) hi qui sunt iuxta earnem propinqui: verbi gratia, fratrueles siue consobrini. Discipuli quoq; aliqui iã illum sequebantur. Quos quasi primis doctrinæ cœlestis imbuebat elementis ad eam perfectionem nondũ adductos, vt eis iã cuncta relinquere præcipiendũ esset. Quod tunc maximè factũ est, quando alios

Mar. 9. de nauibus, alios de diuersis negotiis vocans, tandem fortè vt præter alios, duodecim essent cum illo. Sequitur:

Et prope erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam.

Hinc apparet nuptias illas celebratas fuisse tẽpore Epiphaniæ. Propinquitas enim ad pascha (quod in prima oppositione lunæ ad solem existentem in ariete celebratur) insinuat propinquitatem temporis, ac per hoc anniuersarium tempus baptismi Christi. Et consequẽter hoc pascha

Nota. non

non esse primum pascha à baptismo Iesu à Ioanne susceptum, sed secundum. Hoc enim clarè sequitur ex eo quòd dies nuptiarum, fuit anniuersarius dies baptismi. Quod etiam vsus ecclesiæ testatur, & euangelicis cõsonat dictis, vt patet diligentius intuenti.

Erat, inquit, pascha Iudæorum. Scribebat Ioannes Euã- Ioã. quãdo
gelij Christianis, elapsis à domini passione annis plusquã scripsit Euangeliũ.
sexaginta, & iam dudum destructa Ierusalem, in qua sola celebrabatur pascha Iudæorum. Et propterea ad differentiam paschæ Christianorum, dicit pascha Iudæorum.

Hic prætereundum non est, quia hic ascensus Christi in Ierusalẽ propter illa quæ ibi dicta vel facta sunt, inter testimonia diuinitatis eius (quæ maximè hic euangelista colligere solerter intendit) merito scribi debuit. Nam pleriq; Signorum
arbitrãtur maximum quidem esse signorum Christi quòd christi ma
Lazarus suscitatus est, ꝙ cæcus ex vtero lumen accepit, ꝙ ximum qđ
ad Iordanem vox patris audita est, quòd transfiguratus in monte gloriam ostendit triumphantis. Prudentioribus autem inter omnia signa quæ fecit, hoc videtur esse mirabilius quòd vnus homo, & illo tempore contemptibilis & adeò vilis vt postmodum crucifigeretur, Scribis & Pharisæis contra sæuientibus, & lucra sua destrui videntibus, potuerit ad vnius flagelli verbera tantam eiicere multitudinem, mensasq; subuertere & cathedras confringere, & talia facere quæ infinitus non faceret exercitus. Igneũ enim quiddam atque sydereum ex oculis eius radiabat, & diuinitatis maiestas elucebat in facie.

Aduerte hanc negotiantium eiectionem è templo nõ Nõ tantũ
illam fuisse quæ à cæteris euangelistis facta fuisse describitur paucis ante domini passionem diebus, vti quidã suspicati sunt. Quod textus literæ suspicari non sinit. Nã in- cti negotiantes.
ferius scriptum est: Quum ergo venisset in Galilæam exceperunt eum Galilæi, quum omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo. Post illam verò eiectionẽ nequaquam in Galilæam mortalis rediit, sed Ierosolymis morte crucis fuit interemptus. Coartamur ergo vt illud plusquã semel factum esse fateamur, quod negotiantes de templo eiecisse narratur.

Et reuera fidenter affirmare licet, quòd non solum no- Rupert.

uissimè quando passurus ascendit, sed & quoties ascendit ex quo miracula facere cœpit, quoties ciusmodi negotiationes, imò latrocinia, inuenit, zelatus est, & comedit eum zelus domus dei.

Nec frustra hic euangelista signū hoc primo anno prædicationis Christi factum narrare curauit. Nam posset forsan aduersarius dicere, q̃ non diuinitatis nutu attoniti Scribæ & Pharisæi quieuerint & luera sua perire permiserint, sed metu turbarum quæ multæ partim cum illo venerant, partim confluxerant ad venientem. Nam vt totum quod factum est diuinitati adscribendum esse sciamus, illo quoque tempore hoc eum fecisse testatur quo parū notus adhuc, nulla venerat turba comitatus.

Solo nutu diuinitatis factum.

¶ Circa secundum, quod est, in loco sancto abusus negotiationis, subditur:

Et inuenit in templo uendentes oues & boues, & columbas, & numularios sedentes.

Ierosolymam dominus aduenies, continuo templum oraturus adiit, nobis dans exemplum, vt quocunque properamus, domum dei deprecaturi dominum ingrediamur. Et inuenit (inquit) in templo, id est, in atriis templi intra primum murum inclusis, vbi orationi & doctrinæ legis vacandum erat. Nam ipsam ædem in atrio interiore & superiore (quod atrium sacerdotum dicitur, & intra ambitum tertij muri includebatur) quæ inquam ædes strictiori vocabulo templum appellatur, soli sacerdotes ingrediebantur.

Quā tẽpli partẽ Christ⁹ intrauit

Inuenit (inquit) in templo vendentes oues & boues & columbas. De auaritia sacerdotum in templo, technis & dolis quibus populo imponebant habes superius feriatetia post dominicam Inuocauit.

Et numularios (inquit) sedentes. Præter illa quæ ibi exposita sunt, potes hic per numularios intelligere eos qui per sacerdotes ibidē dispositi seu collocati erant ad volentium offerre numos pro minutiori pecunia commutādos, præscripta cōmoda huiusce commutationis accipientes.

¶ Circa tertium, quod est, factis & verbis in prophanos seueritas animaduersionis. Sequitur: Et quum

Et quum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues, & numulariorum effudit æs, & mẽsas subuertit. Et his qui columbas uendebant dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

Quum fecisset quasi flagellū de funiculis, vt intelligas ibi funiculos inuentos vbi erant oues & boues, & inde Christum flagellum confecisse. Omnes eiecit de templo, scilicet, tā vendentes quàm emẽtes, boues pariter & oues. Et numulariorum effudit æs, quod hīc minutilā pecuniam significat. Quæ ex vase aliquo in quo continebatur effusa designatur, dicendo effudit æs. Nec sat fuit effudisse pecuniā, sed & mensas numulariorū suis manibus ipse euertit.

Ifiusmodi dominus cernēs in domo patris sui, puta negotiationem seu latrociniū, ardore spiritus concitatus flagello (vt iam dictum est) ex funiculis coacto tantam hominum multitudinem eiecit è templo. Vbi Augustinus.

Ecce templum illud figura adhuc erat, & eiecit inde dominus omnes qui ad nundinas venerant, & qui ibi vendebant quæ opus habebant homines in sacrificiis illius temporis. Quid si ibi ebriosos inueniret? Si negotiationis non debebat fieri domus dei, potationis fieri debet? Omnes, inquit, eiecit de templo.

Hoc præter exterius factum magnum & verum diuinitatis Christi testimonium, aliud miseris Iudæis portendit magnum & miserabile malum, verè dolendum nisi meritò accidisset, eruentæ ciuitatis & prophanati templi excidium, totumq; penitus abolēdum ab oculis dei præsignat veteris sacrificij ritum. Quid enim funiculis ille agit in manu potentis, quid nisi Romanum præsignat exercitum, dum ad cedendum, fortem ad ligandum & captiuandum? Hoc malum portendit illis infaustum prodigiū, quod maximè claret ex euangelio secundum Lucam. Nam (vt ille refert) ingressurus templum & facturus hoc signum prius videns ciuitatem fleuit super illā, & dixit: Quia si cognouisses & tu. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & cætera quæ sequuntur.

Dirū omē Iudæis.

Luc. 19.

Quum ergo prius illud extremū pronunciat excidium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tunc ad eiiciendos illos de domo patris sui factũ de funiculis adhibet flagellum, apertè innuit se facto præsignare hoc ipsum quod verbo prædixerat malum, quod & secundum naturæ humanæ compassionem defleat, & secundum iustam diuinitatis suæ censuram exercet.

Et quidem congruè vindicta qua plectẽdi erant funiculo præfiguratur. Nam ipsi longis peccatorum suorum funiculis circundabantur. Quorum longitudo rursus secundum Matthæum exprimitur: Nam quũ dixisset, ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequimini de ciũitate in ciuitatem, statim addidit longitudinem funium istorum dicens: Matt. 23.

Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachię quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis venient hæc omnia super generationem istam.

Igitur in signum atque portentum imminentium miseriarum, facto de funiculis flagello omnes eiecit de tẽplo, nihil curans si sacerdotum latrocinantium populumq; depredantium lucra perirent.

Et his qui colũbas vendebant & cætera quæ sequuntur. Vbi notandum q; in medio feruore districtionis in ipsa flãma zeli ardentis dum sine cura sacerdotum mercimonia proiicit, pauperibus, scilicet, his qui columbas vendebant (non enim diuites sed pauperes huiusmodi auiculas vendere solent) pauperibus, inquã, parcit vt non exturbet columbas quas vendebant, quas quũ euolassent ipsi non possent consequi, ac damno affecti iure deplorarent. Christꝰ vt pauperibꝰ parcit.

Illud quoq; prætereundum non est, q; quum apud Matthæum dicat proferens testimonium: Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis illam speluncam latronum, hic dicit: Nolite facere domum patris mei domũ negotiationis. Nam illud dixit sacerdotibus Scribis & Phariſæis qui reuera sub specie diuini cultus quasi in spelunca latentes prædam & latrocinium de populo faciebant. Hic autem pauperibus columbas vẽdentibus loquitur, qui nesciunt quid esset inter dexteram suam & sinistram. Matt. 21.

Cæterum

Cæterum secundum mysticos intellectus quotidie Iesus templum patris ingreditur, & eiicit omnes tam Episcopos quàm Presbyteros quàm laicos, & vniuersam negotiantium turbam de ecclesia sua, & vnius criminis habet & vendentes pariter & ementes. Ait enim: Gratis accepistis, gratis date. Quos de tẽplo nũc Christus eiicit. Matt. 10.

Mensas quoque numulariorum subuertit, id est altaria, videlicet propter auaritiam sacerdotũ numulariorũ mensas appellata. Damnatis enim in fine reprobis, etiam ipsarum quas dilexerunt rerum tollet figuram.

Cathedras quoque vendentium columbas, iuxta Matthæum euertit. Quod iuxta simplicem intelligentiam accipere absurdum est. Non enim columbarum institores in cathedris sedisse putandum est. Sed mysticè in cathedris magistrorum dignitas indicatur, quæ ad nihil redigitur, quum lucri cupiditate fuerit depraua ta. Sequitur:

Recordati verò sunt discipuli eius, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

Designat Euãgelista hoc quod post Christi resurrectionem, post acceptum spiritum sanctum occurrit discipulis circa hæc gesta, scilicet, quia rationem facti ex scriptura ad memoriam reuocarunt, dicẽs: Recordati sunt quia scriptum est, Psalmo. 68. Zelus domus tuæ, hoc est, amor impatiens consortij in domo tua, vt scilicet domus tua communis sit prophanis, comedit me. Metaphorico sermone, consumi se amore domus dei significat. Zelus domus dei.

Porrò zelus, quum in bono accipitur, feruor est animi quo mens humano timore relicto, pro defensione veritatis accenditur.

Comeditur ergo zelo domus dei, qui omnia quæ ibi videt peruersa cupit emendare: & si emendare non potest, tolerat & gemit. Multa sanè & multa nimis etiam & nunc est in domo dei, in ecclesia nullo vindice cernere, quæ zelum iustissimum satis supérque inflammare sufficiãt, nempe vendentes. Vendentes enim in ecclesia sunt, qui ea quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Venale habent totum quod volunt redimi. Simon ideo volebat emere spiritum sanctum, quia vẽdere volebat. Erat enim de illis qui Act. 8. Augustꝰ. Vendẽtes in ecclesia qui. Augustꝰ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

columbas vendunt. Etenim in columbas ſpiritusſanctus apparuit. Columba autem hæc non eſt venalis. Gratis datur, quia gratia vocatur.

Boues & oues venales.

Quinetiam & boues ibidem venduntur & oues. Porrò boues intelliguntur Apoſtoli & Prophetæ, qui nobis ſcripturas ſacras diſpenſauerunt. Qui ergo ipſis ſcripturis fallunt populos à quibus quærunt honores, vendunt boues, vendunt & oues, id eſt, ipſas plebes. Et cui vendit niſi diabolo? Quicquid enim de vnica eccleſia præſciditur, quis tollit niſi ieo rugiens? Vbi Theophylactus: Multi ex pontificibus in hùc modum peccant. Nam & ipſi negotiatores vendunt in eccleſia boues, hoc eſt: Qui præſtantes ſunt in verbo doctrinæ non iuuant, ſed tradunt his qui affligere volunt. Inſuper & oues, hoc eſt, ſimpliciorem & communem populum. Et columbas, hoc eſt, ſpiritualia dona vendunt, & maiores dignitates conferunt his qui plura dant, quos dominus eiicit de templo, indignos iudicans ſacerdotio. Ad hæc: Si quis talentum & numum, hoc eſt, ſermonem & dogma vendat: & fortaſſis quum ſit doctor, nó annuntiet verbum niſi lucrum habeat, etiam eius menſam ſubuertit dominus, ſedem dico doctrinæ, & ſermonē quidem illi cohibet propter malitiam, & illum à principatu deiiciens, alium in doctrinæ ſedem collocat. Hæc ille.

Beda.

Numos mutuò dant in templo, qui apertè terrenis rebus in eccleſia deſeruiunt. Domum etiam domini domum faciunt negotationis, nō ſolum hi qui propter ſacros ordines pretium pecuniæ vel laudis, vel honores quærunt, verum etiam hi qui gradum vel gratiam ſpiritualem quæ in eccleſia domino largiente perceperunt, nō ſimplici intentione, ſed cura humanæ retributionis exercent.

¶ Circa ſecundum principale dicitur:

Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?

Hic deſignatur de Chriſti poteſtate Iudæorum ſciſcitatio. Vbi tria notantur. Primum eſt, de Chriſti poteſtate ſigni petitio. Secundum, de ſua poteſtate ſigni prænuntiatio, ibi: Reſpōdit Ieſus. Tertium, mente cæcutientium de ſigno replicatio, ibi: Dixerunt ergo Iudæi. Circa

Circa primum dicitur: Reſponderunt ergo Iudæi. Reſponderunt, inquam, operi potius quàm verbis Ieſu, nimirum cōmoti ex tali facto. Quandiu cœlum detonuit, ranæ tacuerunt: quandiu diuinitas fremuit de illo carnis ſuæ habitaculo, proclamās: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis, tandiu Iudæi conticeſcentes, & in palude ſilentij ſui ſe continentes, contrahiſcere nihil auſi ſunt. At vbi tonitruum quieuit rurſum pro repentes, adhuc tamē quaſi iracundo timore, timidaq; iracundia fremētes & palpitantes: Quod ſignū, inquiunt, oſtendis nobis, quia hæc facis? Iudæi nanque ſigna petūt, non ad dei, ſed ad ſuam gloriam, ſcilicet in vanitate ſitientes illā qua lactata eſt antiquitus gentis illius infantia miraculorum alimoniam, vt poſſint nouis & ipſi prodigiis ſicut & patres eorum ſuperbire, & cunctis per circuitum nationibus admirationis eſſe ſpectaculo. Non recogitantes quòd patres eorum rebelles & increduli, & manna manducare & in peccatis ſuis mori potuerint. Aiunt ergo: Quod ſignum oſtendis nobis? Quaſi dicant: Quum Moyſes olim populum de Aegypto eſſet eductурus ſigna potestatis ſuæ monſtrauit, prodigia de cœlo oſtendit, & manna dedit patribus. Si tu Chriſtus es, ſicut Ioanne teſtificante vulgo cœpit iam dici, quod ſignum oſtendis quòd deus cuius hæc domus eſt pater tuus ſit. Hæc illis dicentibus non vtique dicebat ſapientiam dei, vt illis ſigna daret quæ magis ſuperuacua curioſitate ſigna forent quæſituri.

Timidij quouſque tacuerunt.

Ranis ſimiles.

Iudæi cur ſigna petunt.

Exod. 4.

¶ Circa ſecundum, quod eſt de ſua poteſtate ſigni prænuntiatio, ſubditur:

Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Soluite, inquit, templum hoc. Id eſt, ſoluetis templum hoc, corporis mei. Quod tamen non eſt hortantis eos ad eædem, ſed quoniam ſciebat facturos, certò euenturū affirmat. Et in tribus diebus excitabo illud. Ac ſi dicat: Vos quidem deſtruetis templum hoc corporis mei, ego autem intra triduum illud à ſomno mortis excitabo, & tunc meæ poteſtatis ſignum in mea reſurrectione habebitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Planè ad rem pertinuit, vt illis dicentibus, quod signum ostendis nobis quia hæc facis illud signum respondeit, quod ad discernendam magnitudinẽ vel eminentiam eius sufficiens est. Nam idcirco quæstione pulsabatur, quia de templo illos ejecerat, domum esse asserens patris sui, & hoc ab ipso quærebatur quo signo credendum esset illi. Hoc ergo signum respondere debuit, quod sufficeret ad argumentum eius diuinæ maiestatis, imò quo illis exhibito, cunctos eos de domo patris & regno eius expelleret, simulque captiuos in omnes gentes disperderet.

Diuinitatis Christi signum resurrectio.

Vnde enim magis veritas diuinitatis eius claruit? Vnde magis iustitia damnationis & dispersionis illorum constitit, nisi ex eo quòd crucifixus ab illis resurrexit à mortuis? Moyses namque & cæteri sancti omnes mortui sunt, & nemo illorum resurrexit. Hic autem crucifixus quidem est ex infirmitate nostra, sed viuit nunc ex virtute dei.

Theoph.

Audiant ergo Arriani, quemadmodum vt dominus & mortis destructor dicat: Excitabo illud, nimirum de mortuo corpore suo loquẽs. Non enim dicit: Excitabit pater, sed: Ego excitabo, propria virtute vsus, nullaque externa

Philip. 2.

indigens. Et hinc quidem, quia factus est obediens vsque ad mortem, donauit deus nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Illi autem qui crucifixerunt eum de domo dei ejecti sunt, & tanquam oues & boues quos in templo vendebant & emebant in prædam & occisionem cunctis gentibus iustè expositi sunt. Itaque huic percontationi eorum rectè pro signo respondit Iesus: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Christ⁹ Iudæis cur obscurè loquutus.

Sed dicis: Quur per enigma respondit illis corpus suum omnino templum dicens, eo quòd in illo habitet omnis plenitudo diuinitatis, quod illi non poterant intelligere? Aut cur non omnino reticuit, si hoc mysterio illi nõ erant digni? Videlicet, idcirco non omnino reticuit, sed & hic & multis in locis, aliàs obscurius, aliàs manifestius præsignauit, vt hi qui iam erant vel futuri erant digni reuelatione mysteriorum regni dei in tempore suo recordarentur verborum eius, & ad cognoscenda vel credenda facta sequẽtia dictis eius præcedentibus adiuuarentur.

¶ Circa

¶ Circa tertium, quod est, mente cæcutientem de signa replicatio, subditur:

Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autẽ dicebat de templo corporis sui.

Quoniam responsione clara Iudæi non erãt digni, ideo sub hac metaphora Iesus respondit.

Illi autem de inanimato eorum templo ipsum loqui autumantes derident eum. Ac si dicant: Quum illum quadraginta & sex annis sit ædificatum, quo pacto tu dicis te illud in tribus diebus excitaturum?

Theoph.

Templum bis ædificatum.

Et est notandum, quòd non de prima ædificatione quæ à Salomone septem annis perfecta est, sed de reædificatione quæ post reditũ de captiuitate Babylonica sub Zorobabel duce per quadraginta & sex annos impedientibus inimicis facta est, respondebat.

Hebræi enim sub Cyro rege accepta potestate reædificandi, quum opus inceperint impediti ab his qui eis inuidebant, prorogarunt structuram vsque ad Artaxerxen regem, qui est Darius filius Hydaspis, cuius regni anno sexto ædificatio cõpleta est. Et ita à primo anno Cyri, quo ædificari cœptum est, vsque ad sextum annũ regni Artaxerxis fluxerunt anni quadraginta sex. Itaque replicant dicẽtes: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

Theoph.

Obstacula intelligẽtiæ.

Nec mirum est Iudæos hanc domini responsionem nõ intellexisse, quandoquidem nec discipuli intelligerent. Obstabant enim duo magna. Vnum, quòd resurrectio per se tam difficilis captu, imò omnibus esset ignota. Alterum, quòd deus corpus eius inhabitaret, vnde & templum diceretur. Nec immeritò. Quandoquidem verius diuinitatis templum esset, in quo tota diuinitas habitabat, quàm templum illud manufactum, vbi non habitabat, sed colebatur deus. Sequitur:

Quum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat, & crediderunt scripturæ & sermoni quem dixit Iesus.

Quãdo discipuli intellexerũt.

Ostendit Euangelista dispositionem discipulorum post domini resurrectionem circa hunc ipsius sermonem, quòd videlicet tunc temporis hæc ad memoriam reuocarunt. Et crediderunt scripturæ prophetarum quæ de futura exiterat domini resurrectione, cuiusmodi est illa: Non relinquet animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionẽ. Non quòd tunc demum discipuli credere cœperint scripturæ, sed quia tunc in specie crediderũt impletas esse scripturas in resurrectione Iesu Nazareni: Aperuit enim illis dominus post resurrectionem suam, sensum, vt intelligerent scripturas. Et non solum scripturæ crediderunt, sed & huic metaphorico sermoni iam tũc in sensu intento, penetrato & intellecto.

Lucæ. 24.

Lucæ. 5.

Iudæi ab intelligẽtia repulsi.

Itaque quum Christus sermonem hunc discipulis iam tunc absconditum esse voluerit, quos etiam sancti spiritus gratia nondum reformatos, vtres veteres esse dixit, & ideo vinum nouum non esse illis infundendum, quantomagis in hæc sepulchra mortuorum quæ pulchra deforis parebant, intrinsecus autem plena erant putredine puritatem sui consilij non debebat infundere?

Christi corpus tẽplum.

Cæterum in his quæ iam dicta sunt, præsertim in illo Euangelistæ verbo. Hoc autem dicebat de templo corporis sui, Christi diuinitas patẽter adstruitur. Nam cuius vnquam fuit aut est templum, nisi dei? Creaturæ enim alicui templum, nec aliquando factum, nec vnquam faciendũ est vel dicendum. Hic autem proprium corpus templum suũ dei filius appellat. Quis enim nisi deus incarnatus loquitur: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Deus ergo est qui templum habet. Et proculdubio dignius est hoc templum filij dei (vt iam dictum est) templo illo patris sui, de quo dixerat: Nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Hoc enim tẽplum non manufactum iam in æternum dirui non potest, illud manufactum habitatorem non habens deum dirutum est. De hoc tẽplo iuxta Ezechielem à latere dextro aqua egressa est, & omnes ad quos peruenit aqua ista salui facti sunt. De illo autem templo à scribis & pharisæis sanguis effluere non cessat, quem sibimet imprecati sunt dicendo: Sanguis eius super nos & super filios nostros.

Nota.

Cap. 47.

Matt. 27.

Circa

¶ Circa tertium principale dicitur:

Quum autem esset Ierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius uidẽtes signa eius quæ faciebat.

Hic designatur de hominum qualitate Christi cognitio. Vbi duo notantur. Vnum est, ob Christi signa multorum conuersio. Alterum, eorum qui crediderant interiorum cognitio, ibi: Ipse autem Iesus.

Circa primum dicitur: Quum autem esset Ierosolymis, &c. Superius Euangelista narrauit quid dominus in Ierosolymis gesserit, nunc verò Ierosolymis eo commorante quid ab aliis erga eum actum sit refert.

Multi crediderunt in nomine eius videntes signa quæ faciebat. Quæ illa fuerint etsi scriptum non est, nequaquã tamen est ambigendum esse facta. Crediderunt ergo propter signa, aliàs nõ credituri. Prudentiores autem fuerant discipuli, imò & Samaritani qui ad ipsum accesserãt & crediderant non propter signa, sed propter doctrinam. Nam grossiores quidem per signa trahuntur, rationabiliores verò per prophetias seu doctrinam. Veruntamen isti etsi ob visa Christi signa crederent, nihilominus credẽdo quoque errabant, vt (sicut postea sequitur) meritò Iesus seipsum illis non crederet. Nam credebant quidem quòd ipse esset Christus, qui talia coram ipsis operaretur, sed regnum eius carnaliter æstimantes, humiliationis eius vias, vel regni ipsius mysteria, percipere non merebantur. Quorum num est vobis ante lucem surgere, surgite postquam sederitis. Ante lucem surgere illi appetunt qui ante tempus exaltari quærũt, qui non prius humiliantur, vt postea meritò exaltentur.

Chrysost.

Iudæorũ error de Christi regno.

Sic nempe isti visis quæ dominus faciebat signis credebant in eum, sic vani volebant veniſſe & regnare Christũ, vt illo rege iuxta carnalem intellectum suum fortitudinẽ gentium comederent, & in gloria eorum superbirent. Et hunc ipsum esse Christũ credentes, nondum humiliati cũ illo iam de exaltatione cum illo sibimet applaudebant.

Matutini ascẽsores. Esaiæ. 61

Non secus filij Zebedæi nondum humiliati iam exal-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mar.10. tari volebant, dicentes: Magister, dic vt vnus ad dexteram & alius ad sinistram sedeamus in regno tuo. Et isti in vanũ ibant, quia lucem præire volebant, id est, ante Christum exaltari quærebant, & alia via, nec seruato ordine quẽ ipsa lux disponebat ad exaltationem properabant. Nam antequam humiliarentur exemplo domini patientis, iam sibi loca eligebant vbi sederent, vnus ad dexteram & alius ad sinistram.

¶ Circa secundum, quod est, eorum qui crediderant interiorum cognitio, subditur:

Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quòd ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Cur se Christus nõ credebat illis.

Si queras: Cur non æquè filiis Zebedæi vt illis semetipsum abscondit vel nõ credidit. Filiis nãque Zebedæi statim semetipsum credere incipit dicendo: Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Ac deinceps paulatim illis arcana cœlestia cõmittitt maximèque huic Ioanni eui sempiterni secreta principij, multósque reuelationum cœlestium thesauros ostendit. Istis autem qui crediderũt ita eum ipse Iesus non credebat semetipsum. Quare ergo hos & illos tam diuersa sorte distinxit? Rationem audit:

Eo quòd ipse nosset omnes, & cætera quæ sequuntur. Planè firmissima ratio, atque ad satisfaciendum sufficiens ei qui didicit ab Apostolo, quòd non dicat figmentum ei qui se finxit: Quare me fecisti sic? Eo, inquit, quòd ipse

Roma. 9. nosset omnes. Ergo ratio non credendi semetipsum illis nequaquam timor fuit, sed omnium illorũ notitia. Et quia opus ei non erat, vt quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine. Habet enim peculiarem quandam difficultatem, nosse corda hominum.

Nosse corda, solius dei.

Quis autem nouit quid esset in homine, in intellectu eius, in voluntate, in cogitatione, in affectu, in intentione, nisi scrutans corda & renes deus? Ipse solus nouit abs-

3. Reg. 8. condita cordis, cui dictum est: Tu solus nosti corda omnium filiorum hominum. Non ergo indigebat testibus vt proprij plasmatis mentem addisceat. Plus enim nouit artifex

tifex quid esset in opere suo, quàm ipsum opus quid esset in semetipso.

Itaque sacer hic Euangelista dicendo: Ipse sciebat quid esset in homine manifestè Christũ esse deum testatus est. Ergo secundum quod istos (quibus nõ credebat semetipsum) nouerat, discretè cum illis agere debebat, videlicet vt carnalia sapientibus rectè spiritualia non obiiceret, præsertim quum eius consilij non sit, sanctum dare canibus, vel margaritas ante porcos mittere.

Et quanuis figulus habet potestatem facere de eodem luto aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contu- Roma. 6, meliam, non tamẽ ideirco existimandus est figulus noster erga nos hac vti libera potestate sine præeunte caussa iustiæ, quasi ideirco sint multi homines vasa cõtumeliæ, quia noluit illis honorem ostendere notitiæ suæ. Quin potius Vnde quidã sint vasa contumeliæ. ideirco non vult illis honorem suum infundere, quia sunt ipsi vasa contumeliæ.

Et vt manifestius dictum sit. Non ideirco quisque male agit vnde pereat, quia deus illum ad mortem prædestinauit. Sed ideirco deus illum morti prædestinauit, quia malum Roma. 8. facturum præscinit. Nam teste Apostolo, sicut vocationem prædestinatio dei, sic prædestinationem eius præscientia præcedit.

Igitur quod ait Euangelista: Iesus non credebat semetipsum eis, eo quòd nosse omnes & sciret qui esset in homine, tale est ac si dicat de prouido quouis homine: Nouit vasculis illis vinum suum infundere, eo quòd illa scivet ipse cœno esse oppleta. Et nõ erat illi opus, vt quis pro se iret inspicere, ipse enim per semetipsum potuit & curauit introrsum peruidere.

FERIA TERTIA POST DOMI. LAETARE.

Am die festo mediante ascendit Iesus in templum, & docebat. Ioan. 7.

Præsens sancti Euangelij lectio tria præcipuè comprehendit. Primum est, de Christi doctrina malignantium adminiistratio. Secundũ, præuaricatorum

legis digna redargutio, ibi: Nõne Moyses. Tertiũ, de Christi persona dissidentiũ cõtentio, ibi: Dicebant ergo quidẽ.

Circa primum quatuor notantur. Primum est, sequentiũ loci & temporis designatio. Secundũ, de Christi scientia inuidorum admiratio, ibi: Et mirabantur. Tertium, de sua doctrina Christi responsio, ibi: Respondit ei Iesus. Quartum, veracis à ficto notanda discretio, ibi: Qui à semetipso.

Circa primum dicitur: Iam die festo mediante, id est, quum illius festi tot dies remansissent, quot præterissent. Durabat hoc festum, videlicet Scenophœgiæ dies septem, vnde quarta dies videtur significari. Itaque dominus tarda tione sua auditores attentiores facere volens nõ in primis diebus ascendit, sed in medio solennitatis. Qui enim primis diebus quæsierant absentem, iam eum videtes præsentem, magis intendebant docenti & qui bonum eum dicebant, & qui malum: illi quidem vt instruerentur & crederent: hi verò vt comprehenderent. Nam in principio solennitatis his quæ festi erant magis intendebant. Ex quibus patet eorum quæ sequuntur circunstantia temporis.

Christus cur tardauit.

Ascendit, inquit, in templum, & docebat. Ecce circunstantia loci.

Ille ergo qui (vt paulò antè dicitur) nolebat ambulare in Iudæam, quia quærebãt eum Iudæi interficere, quique tamen ascendit, non in manifesto, sed quasi in occulto & non manifestè: ecce ascendit non in remotum ciuitatis angulum, sed in templum. Non saltem priuata die, sed die festo mediante. Non clauso ore sub silentio absconditus, sed in splendida doctrinæ autoritate conspicuus.

Non ergo vacat vlli perfidiæ dominum maiestatis timiditatis arguere vel impotentiæ, videlicet quòd mortem timens, & quantum poterat declinare studens noluerit in Iudæam ambulare. Quin magis in hoc facto patet, quia apud ipsum est sapientia & fortitudo. Nam solius diuinæ sapientiæ est, quòd tempus mortis suæ nouit nondum aduenisse: & ideirco recusat in Iudæam ambulare, mortisque ministris sceleris opportunitatem permittere.

Iob. 12. Christi sapientia & fortitudo.

Fortitudinis verò est, quòd in medium inimicorũ suorum ascendit & docet die festo mediante, quoddam modo iubens morti inhiati vt foris excubet, suumq; permissum ex-

sum expectet morituri arbitrio frenata, & imperij eius capistro ligata

Mors vt frenata.

Nec enim errabat in suæ potestatis tuta conscientia, qua & Herodi mandauerat quærenti se occidere, dicens: Vade, die vulpi illi: Eiicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consumor. Et nunc docens in domo patris sui, sua quondam habitatione, quæ nunc sibi facta erat spelunca hienæ, quodammodo dicebat morti importunæ: Ecce inseruio doctrinæ præsenti festo Scenophœgiæ, & postmodum futuro festo Enceniorum, & in tertio Paschæ festo tecum ô mors agonizor.

Luc. 13.

Ier. 12.

¶ Circa secundum, quod est, de docentis scientia inuidorum admiratio, subditur:

Et mirabantur Iudæi dicentes: Quomodo hic literas scit: quum non didicerit?

Omnes mirabantur: sed non omnes cõuertebantur. Nouerant enim vbi natus, quemadmodum fuerat educatus. Nunquam eum viderant literas discentem, audiebant tamen de lege disputantem, legis testimonia proferentem, quæ nemo proferre posset nisi legisset, nemo legere nisi literas didicisset, & ideo mirabantur.

Augustꝰ.

Hinc cognoscere poterant (si inuidia sineret) quoniam hæc scientia non humanitus in illo, sed diuinitus erat.

Inuidorũ de Christo admiratio

Vbi Rupertus: Iudaica admiratio pœnalis & impatiens ad audiendum, detrahentis inuidiæ liuor est. Qua vrgẽte, dum sapientiæ docentis nequeunt obuiare, saltem ex præsumptione magisterij nituntur ipsius personam premere. Sed si talem patremfamiliãs hi maximè qui clauim scientiæ tuleranr ferebant ægerrimè omnes scientiæ thesauros obtinere, & indignabantur ꝙ quicquam sciret is, qui non per ipsos introisset, quantomagis domesticos suos ab illis infestandos esse nouerat, quando in eodem doctrinæ miraculo inciperent maiora facere, seipso tamen illis dona tribuente? Nam ipse in templo illorum docens vna tantum lingua, & ad vnam tantum loquebatur gentem. Credentibus autem in se hoc daturus erat, vt omnibus omnium gentium linguis dei magnalia loquerentur. Nec solum loquerentur, sed etiam quod maius est, scriptis suis homines

In discipulis plus miraculi, quàm in Christo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quondam sine literis & idiotæ, scriptis inquam cuncto mundo inexpugnabilibus ipsum annuntiarent. Et post ipsos eorum sequaces viri orthodoxi gratiam donationum habentes à spiritu sancto diuidente singulis prout vult.

Proinde quoniam & domestici eius talia multomagis erant audituri à notis suis egregiam ipsorum scientiam fastidientibus, tale respōsum conueniebat à Christo dari, quale sufficienter & vocem formaret, & dignam defensionem pararet illis quoque inuidiam sustinentibus.

¶ Itaque circa tertium, quod est, de sua doctrina Christi responsio, subditur:

Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

Quid hac responsione verius? Quid ad defendendā sanæ doctrinæ dignitatem fortius? Et ad leniendam inuidiā (si tamen leniri posset) suauius? Itaque occasione sumpta ex admiratione Iudæorum declarat Iesus quo modo literas scit. Mea, inquiens, quam auditis doctrina, non est mea. Hoc est, Non est à me. Quod verissimum est, quia est à patre. Ita quòd pronomen mea, quum dicitur: Mea doctrina, simplicem possessionem significat.

Mea doctrina non est mea.

Quum verò dicitur, non est mea, originem doctrinæ illius negat à se, quia nec ipse est à se, sed à patre. Ac si aperte diceat: Nihil habeo permutatum aut diuersum à patre, sed ita ago & dico, vt non æstimet aliud quid præter patrē dicere vel agere.

Quotū doctrina sua est. Mat. 15. Roma. 7.

Proinde quum dicit, mea doctrina non est mea, subaudiтur sicut doctrina Pharisæorum sua est. Quia videlicet doctrinam sensumq; suum in plerisque doctrinæ dei non cōmunicant, docentes seruare mandata hominum. Dei quippe mandata propter suas traditiones dereliquerunt, legēq; sanctam iustam & bonam lucris suis & voluptatibus propriis seruire cōpellunt. Prophetia quoq; pseudoprophetarum, prophetia sua est, quia profecto non spiritui dei spiritum suum, vel voci dei vocis suæ organum accommodauerunt, sed prophetant de corde suo, dicentes: Hæc dicit dominus, quum dominus non miserit eos. Talium ex oppositio liquet quantū ad rem attineat quod ait: Mea doctrina

Iere. 23.

non est mea. Simul enim intelligi vult quòd subaudiēdum sit econtrariò, vestra doctrina non est dei, sed vestra.

Igitur hodie quoties de infimis quilibet aliquem gradū doctrinæ adsequitur, vt valeat cum Iesu ascendere in templum, & in medio ecclesiæ aperire os suum, si qui vicio Iudaico fastidiant illum, quia forte magnos & insignes Catigetas, longa terrārum spacia non circumiuit, nec quæsiuit peregrina studia nec relegit, & ob hoc dicant, quis est hic, vel quo modo literas scit, quum non didicerit? sufficit illi ad defensionem (si verè dicere queat) quòd sua doctrina non sit sua, sed eius cuius est omnis vera doctrina. Hæc enim magna distantia catholicam profitens doctrinam vniuersas hæreses anathematizat.

Defensio vera docētis.

Porrò hæreticorum professio ista non est, quibus econtra aquę furtiuæ dulciores sunt illis fontib', vel aquis quas iuxta Psalmistam emittit deus, & quæ inter medium montium pertranseunt. Siquidē singulis illis magis placet propria, quàm illa quæ omnium sanctorum communis est catholica atque apostolicæ fidei doctrina.

Dicat itaque vnicus filius dei qui extra patrem nihil docet atque operatur, dicat, inquam, ipse quod vnūquēq; doctorem sanctæ ecclesiæ dicere vult: Mea doctrina non est mea, id est, nō facit hæreses & schismata, quo modo faciūt eorum doctrinæ qui nouitates vocum amantes, derelinquunt traditiones dei propter traditiones suas.

Verum quo pacto doctrinam suam ex deo esse dinosci posset, subdit dicens:

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina utrum ex deo sit, an ego à meipso loquar.

Hoc consilium audiat qui discretionum veritatis quærit intellectum. Velit facere voluntatem dei, velit omnē iniquitatem vitare, velit cum proximo rectè agere, velit in lumine rationis naturalis ambulare, & si barbarus hactenus fuerit aut paganus, audita Christi doctrina, censebit hanc veram esse, bonam esse, ex deo esse. Porrò quisquis dei voluntate contēpta perseuerat in iniquitate, veritatis & æquitatis doctrinam impugnat & odit. Vbi Theopylactus:

Vt doctrinā veram discernas.

Si quis voluntatem dei fecerit, hoc est, si virtutem am-

plexatus fuerit, & inuidiæ non seruierit, nec vano contra me odio obtenebratus fuerit, sciet sermonem meorum veritatem, & nihil obstabit quod prohibeat hunc cognoscere, quoniam dei verba sunt quæ loquor. Velit ergo doctrinæ sanæ auditor facere voluntatem dei, studeat ambulare viam dei, vt mereatur videre viam dei. Cæcus est enim nisi primo simplici benevolentia cordis oculum purgauerit. Nam quod videre non potest in splédore solis excæcatus, oculorum est culpa non solis. Itaque doctrinam dei qui nō discernunt, excusationē non habent, quia videlicet ex ipso errore suo sibi testes sunt, quòd desiderium non habeāt faciendi dei voluntatem, quod vtique si haberent, doctrinā quæ ex deo est vltro amarent.

Non ergo exigit cognoscendæ quæ ex deo est doctrinæ vt literas quisque didicerit, non sublimitatem ingenij, non longi temporis studium, sed facere voluntatem dei, factis exequi quod deus vult. Confert enim huiusmodi bona voluntas intellectui discernere doctrinam quæ ex deo

1. Cor. 2. est, ab ea quæ non est ex deo. Spiritualis enim homo omnia diiudicat, animalis autem nō percipit ea quæ sunt dei.

Simile. Sicut enim bona dispositio gustus dat gustui discernere differentias saporum, sic bona dispositio voluntatis (si verè bona est, id est, prompta exequi dei voluntatem) dat intellectui de doctrina rectè censere.

Deinde aliud inducit argumentum ab his quæ sunt in consuetudine hominum nos erudiens. Vnde sequitur:

Qui à semetipso loquitur, gloriam propriā quærit. Qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

Chrysost. Hæretici vt propriā gloriam quærunt.

Qui à semetipso loquitur. Hoc est, qui aliquam propriā vult instituere doctrinam, propter nihil aliud hoc vult, quām vt gloriam acquirat. Quòd si ego, inquit, gloriā eius qui misit me quæro, cuius gratia vellē vos aliena docere? Et ideo subdit: Qui autem quærit gloriam eius qui misit illum, id est dei, hic verax est, & iniustitia in illo non est. Gloria proprium appetibile est ex doctrina, & propterea qui docendo nō propriam quærit gloriam sed dei, ex deo docet, non ex propria sui adinuentione. Qui autem quærit gloriam eius qui misit illū, fideliter quærens quæ sunt mittentis, hic verax est, id est, veraciter exercens officium missi. Et iniustitia in illo non est. Quæ vtique in eo esset, si gloriam sibi vsurparet. Vbi Chrysost.

Causa propter quam humilia de se loquitur dominus hæc est, videlicet, vt credant quoniam non desiderat gloriam neq; principatum, & etiam propter audientiū imbecillitatem, vt doceat homines moderata sapere, & nihil de se dicere magnum: Cæterum ea quæ hic de semetipso dominus humiliter dicere dignatus est, referri possunt ad quemlibet doctorem diuinorum. Qui enim docēdo quærit propriam gloriā, non à deo, sed ex seipso loquitur. Qui autem quærit gloriā dei, & verax est in docendo, & iniustitiam non cōmittit, vsurpādo sibi eam quæ deo debetur gloriam. Consequens est autem, q̄ qui loquitur à seipso nō solum iniustus est propriam quærendo gloriā, sed insuper etiam verax non est, vtpote qui à semetipso, non ex deo loquitur. Attamen (vt iam dictū est) ad sensum literæ & singulariter hæc de semetipso Christus in tertia persona loquitur: Quoniam & omnino verax est, & sine vlla iniustitia, & quærens fideliter etiam cum sui honoris detrimento gloriam dei vixit, docuit, & conuersatus est. Et hactenus quidem sapientia, quæ planè literas scit quū non didicerit, secundum illorum dicta respondit. Iam verò quæ sequitur cogitationibus quoque taciturnis quæ illum latere nō poterant, hoc qui sequitur modo respondere curauit.

Cur de se Christ⁹ humilia loquitur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Nonne Moyses dedit nobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?

Hic ponitur præuaricatorū legis iusta redargutio. Vbi duo notantur. Primum est, præuaricatorum legis ipsa redargutio. Secundum, ad conuitium atrox, redargutorum prosilitio, ibi: Respondit turba.

Circa primum aduerte, quēadmodum declarauit in eorum voluntate consistere, q̄ doctrinam ipsius possint cognoscere modo ostēdit eos nō tales esse, eo q̄ dei legem nō faciunt rationem reddens quare nō cognoscunt doctrinā eius ex deo esse. Porrò dominus responsione sua ostendit

Universidad de Deusto
Biblioteca

eos dum alia dicerent alia cogitasse. Nam quũ literas eius mirarentur, mortem eius mente tractabant.

Mirãtibus talio iusta.

Et vide quam mirabilem illis talionem reddidit. Miran tibus eis quo modo literas sciret quũ non didicerit, mira tur ipse quo pacto nemo ex illis faceret legem, quum legẽ ipsi acceperint & didicerint. Quod in eo ipsi mirabantur laudanda erat potentia diuinitatis. Quod ipse miratur in illis, detestanda erat audacia præuaricationis. Laudabile nanque erat literas scire quum non didicerit. Detestabile erat legem non facere, quum legem acceperint.

Quid autem rationabilius quàm quòd vbi dixit, & ne mo ex vobis facit legem statim subiecit, quid me quæritis interficere? Sine ratione enim videretur præuaricatores legis addicere, & modum non exprimere præuaricatio nis. Bene ergo quum dixisset, & nemo ex vobis facit legẽ, mox subsequutus ait: Quid me quæritis interficere? Repu gnant enim nec simul esse possunt, & legem facere, & cõ mittere velle homicidium. Lex enim dicit: Non occides. Deut 18. Sed rursus eadem lex iubet reũ interfici: verbi gratia, pro phetam deceptorem vbi conuictus fuerit falsum loquutus esse in nomine domini. Rectè igitur prouidus legis & de fensor, idemq; dominus legis & autor crimen probaturus quod obiecerat dicens, & nemo ex vobis facit legem, non ait enunciando, quia quæritis me interficere, interdũ quip pe licebat & iustum erat cum lege interficere, videlicet, damnabili caussa præeunte, sed ait interrogando, quid me quæritis interficere? Ac si dicat:

Concedo legem facere eos qui occidunt, vbi adest legi tima caussa occidendi. Sed me qualem ob caussam quæri tis interficere?

¶ Circa secundum, quod est, ad atrox conuitium redargu torum prosilitio, subditur:

Respondit turba & dixit. Dæmonium habes. Quis te quærit interficere?

Ecce isti sunt canes de quibus hic pro nobis opprobri um hominum, & abiectio plebis factus in Psalmo dicit: Quoniam circundederunt me canes multi. Frustra labo raret hic intentio describentis. Neque enim hunc latratum nequissimorum canum verbis posset vllo modo consequi.

Insania ne quissimorum.

Sed hoc mirari licet, qualiter isti homicidæ insipientes & maligni, homicidium quod mẽte pertractant, cum tan ta responsionis amaritudine, & negando confitentur, & cõfitendo negant. Ita sibi contrarij sunt, adeò furore sunt ebrij, tanta vi veneni grassantis insaniunt.

Quæ enim alia res generare solet homicidium nisi o dium? Quando autem aliquod homicidium maiori odio perpetratum est, quàm quod indicat hoc amarum & ne quissimũ conuitium? Igitur superfluum fuisset ad conuin cendum eos verbis contendere dicendo: Ego dæmonium non habeo, sed verum dico, quia vos me quæritis interfi cere, quum ipsi satis apertè grassantis odij venenum euo merent tali responsione.

Proinde, quod cœperat dicendo, quid me quæritis in terficere prosequitur, subiungendo:

Vnum opus feci, & omnes miramini.

Non respondet contumeliis, sed caussæ quam ei impo nebant Iudæi, puta, quòd esset sabbati violator, propter quam caussam dicebant se illum persequi. Vnde hic dicit: Vnum opus feci, commemorando sanationem languidi, Ioan. 5. quem in sabbato fecerat sanum, & præceperat vt tolleret grabatum suum. Hoc siquidem opus ab ipso factum fue rat in Ierusalem.

Et omnes, inquit, miramini. Hoc enim opus illi mirabã Criminatio inepta. tur, & inter se quærendo velut magnũ & inauditum scelus, tanquam pro lege dei magno zelo indignabantur.

Nam quod hic ait, & omnes miramini, paulò post repe tens eandem admirationem vocat indignationem dicen do, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato. Ait ergo: Vnum opus feci, & omnes miramini. Percontante illo, quid me quæritis interficere, id est, quã caussam habetis vnde possitis accusare interficientes me? Poterant secundum machinationes suas respondere illi, quia non es tu à deo qui sabbatum non custodis. Sed iam dudum experti fuerant hoc ipsum ab illo multomagis in seipsos posse retorqueri, quia multoties dixerat eis: Hypo critæ, vnusquisque vestrum non soluit bouem vel asinum

& ducit eum adaquandum die sabbati? & similia. Proinde irati tacuerunt, imo & tacendo peius insanientes iracundã odij flammam vomuerunt. Opportune ergo ipse causam eandem vt rationabiliter defendat illis tacẽtibus indicat, & protinus eandem defensionem hoc modo inchoat.

Propterea Moyses dedit uobis circumcisionem, non quia ex Moyse est sed ex patribus, & in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionẽ accipit homo in sabbato ut non soluatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato?

Tota causæ defensio in vltima clausula cõstituitur, qua dicit: Et in sabbato circunciditis hominem. Propterea, inquit, vt non miremini opera mea in sabbato, & vt ea in sabbato licita esse intelligatis, dico, q̃ Moyses præcepit fieri circumcisionem etiam in sabbato. Non tamẽ dico quòd ex Moyse est, nam ante Moysen ex patribus est, scilicet Abraham Isaac & Iacob, qui crediderũt semen se accepturos in quo benedicerentur omnes gentes. Et interposuit hoc ne male intelligerent quòd Moyses dedit circumcisionem. Et in sabbato (quod non ex Moyse sed ex deo est) circunciditis hominem vt non soluatur lex Moysi qui absque vlla exceptione sabbati, iubet hominem die octauo circũcidi. Si ergo circumcisionem (quæ nõ est curare, sed vulnerare) accipit homo in sabbato, mihi à deo misso indignamini & contra me insurgitis, quia totum hominem sanum feci in sabbato? Ad differentiam circumcisionis ponit id quod est sanare totũ hominem. Circumcisio enim integritatem hominis tollit, & vulnus infert egẽs medicamine. Et ideo dicit, sanum feci, contra ægritudinem vulneris. Et dicit, totum, contra diminutionem integritatis, ad conuincendum eos hac ratione. Si in sabbato licet facere opus lædens sanitatem & tollens hominis integritatem, multomagis licet in sabbato facere opus perfectæ atque integræ sanitatis. Sane totum illum hominem dominus sanauit, cui non solum corporis sed etiam animæ contulit sanitatem. Quod vtique ex eo liquet quod ait: Iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.

Gene. 17. Leuit. 22.

Calũniantium fortis confutatio.

Totũ hominem sanat Christus.

Agnoscite ergo vos qui ob huiuscemodi opus in sabbato peractum

to peractum mihi indignamini quòd non humano vel communi medicorum opificio, sed diuina virtute ista perficio. Sequitur:

Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate.

E regione circumcisionis locauerat sanum facere totum hominem, è regione Moysi semetipsum. Occurrit ergo iis qui dicturi erant: Tu ne Moysi teipsum equiparas? dicit: Nolite iudicare secundum faciem. Ac si aperte dicat: Ego quidem vobis despectus & nouissimus virorum sum. Moyses vero vir magnus & recolendæ memoriæ, vir antiquus & primus populi dux, cuius facies ex colloquutione dei splendida facta est. Sed certe præcepit lex quã dedit idem Moyses. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis, sed iustè iudica proximo tuo. Igitur nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate, id est, non faciem Moysi vel præsentem personam filij hominis, sed rerum merita pensate.

Christ⁹ & Moysi cõparantur.

Leuit. 19.

Considerate me autorem miraculi solo verbi imperio, & sic tandem iustum iudicium iudicate) videlicet, mihi licere facere hæc in sabbato, non minus quãm Noysi circuncidere in sabbato, imò ex parte operis, multomagis.

Quid igitur quæritis me interficere, nullã aliã habentes causam nisi quia totum hominem sanum feci in sabbato?

Quod ad hæc illi tacuerint, & infirmitatem causæ suæ (licet inuiti) considerantes, iras suas ad tempus continuerint sequentia satis ostendunt.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis: Nónne hic est quem quærunt Iudæi interficere? Ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid uere cognouerunt principes quia hic est christus?

Hic ponitur de Christi persona dissidentium altercatio. Vbi tria notantur. Primum est, de Christo altercãtium inter se quæstio. Secundum, de propria persona Christi pronuntiatio, ibi: Clamabat ergo Iesus. Tertium, Christum tenere volentium frustrata molitio, ibi: Quærebant ergo.

Circa primum dicitur: Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis. Isti non ignorabant qua fœnitia quærebatur, & mirabantur qua potentia tutus non tenebatur.

Cæci & peruersi.

Nec ociosum est quòd Ierosolymitæ isti fuisse perhibentur vt hinc eorum peruersitas clarius innoteſcat, quādoquidem qui magis potiti erant signis, hi omnibus erant cæcatiores. Qui deitatis eius signum videntes maximum, omnia corrupto principum iudicio permittebant. An non magnum signum insanientes & quærentes interficere habere eum in manibus, & repente quieſcere? Igitur non intelligentes Christi potentiam, putauerunt esse principum scientiam quòd ei pepercerunt. Vnde dicunt:

Nunquid vere cognouerūt principes, quia hic est Christus? Vbi Rupert. Domino Iesu pro se rationem reddente, Iudæi illi quibus ipse dixerat quid me quæritis interficere, quique dixerant respondentes: dæmonium habes, quis te quærit interficere, iam tacebant, & eo palam loquente nihil ei dicebant. Ita ꝙ hinc moti quidam ex Ierosolymis qui vtique non incerta opinione, sed certi eorum quæ gerebantur, nempe qui præsentes, præsentium cōspirationes & conuenticula oculis viderant & auribus audierant, mirarentur ꝙ nunc eo præsente & palam loquente, nihil ei dicerent. Nunquid vere cog. prin. quia hic est Christus?

Tanta quippe mutatio, tanta Iudæorum taciturnitas videbatur non euenisse sine causſa maxima. Nunquid ergo principes se erraſſe cognouerunt, & ipsis resipiscētibus Iudæi qui quęrebāt hūc occidere, nihil iam dicūt aut faciūt, quemadmodū post magnam tempestatē ventis cessantibus fluctus feri maris sedato feruore conquieſcunt? Adhuc æstimari poterāt isti Ierosolymitæ qui hæc dicebant de illis esse qui credebāt in eū, nisi repugnaret quod sequitur:

Sed hunc scimus unde sit. Christus autem quum uenerit, nemo scit unde sit.

Hinc elucet incredulitatis ipsorum, & ꝙ nec ipsi credebant in Iesum, nec putabant principes mutasse sentētiam. Excludunt enim his verbis Iesum esse Christum. quia videlicet sciebant originem eius, scilicet natum ex Maria & Ioseph vt ipsi putabant. Vnde Teophylactus: Vide

Vide horum malitiam, & quemadmodum sibi contrarij sint. Principes enim ipsorum quum interrogarētur ab Herode dicunt in Bethleem Iudæ nasci Christum, isti autem nunc dicunt, quòd nemo scit vnde sit Christus. Vides cæcorū contrarietatem. Alibi etiam dicunt: Nos scimus quia Moysi loquutus est deus, hunc autem nescimus vnde sit. Porrò hic dicunt: Hunc scimus vnde sit. Vides insanientiū sermones, scimus, & nescimus. Quid huic pugnantiæ verborum par? Ad vnum enim spectabant, ne credant. Itaque quando in rem illorū erat dicebant, scimus. quando vero minus, negabant. Equidē malitiæ illorū erat hæc sentētiarum varietas. Sciebant enim ex scripturis quòd in Bethleē Iudæ nascatur & de stirpe Dauid, sic enim responderunt Herodi sciscitāti, quum hunc ad necem ille inquireret, teſtem deiuper habentes Michæam prophetā, vt Matthæus commemorat. Sed hæc de Christi duntaxat natura seu natiuitate humana, de illa enim scire poterāt vnde esset. Solā ergo naturā carnis in illo considerantes (quam tamen non piene nouerant nescientes hanc ex matre virgine tantum, & non etiā ex Ioseph fuisse generatā) dicunt, hunc scimus vnde sit. Verum de æterna ipsius à patre secundū diuinitatē natiuitate per Esaiam dictū fuerat: Generationē eius quis enarrabit? Et hinc persuasi dicūt: Nemo scit vnde sit. Iudæi vt sibi contrarij. Ioan. 9. Matth. 2. Esaiæ. 53.

Non enim intelligebant duplicem in Christo esse naturam, qui & secundum carnem erat ex virgine & sciebatur vnde erat (vt iam dictum est) secundum vero incorpoream natiuitatem qua ineffabilibiliter à patre ante secula natus est, nemo illorum sciebat vnde ipse erat. Quum ergo non intelligerent Christum duplicis esse naturæ, & vna quidē sciebatur, altera vero non, dicunt quòd non sit Christus.

¶ Circa secundum, quod est, de sua persona Christi pronuntiatio, subditur:

Clamauit ergo Iesus in templo, dicens: Et me scitis, & unde sim scitis, & à meipso non ueni, sed est uerus qui misit me quem uos nescitis.

Christus de vtraq; sua natura perhibet.

Quoniam Iudæi Christum secundum naturam suæ humanitis nouerant vnde esset, & secundum ipsius diuinitatē non nouerant, nunc quo ad vtrunque respōdit: Clamauit

autem, quia clamore, id est, forti prædicatione res digna erat. Et me, inquit, scitis, & vnde sim scitis. hoc est dicere: Et vnde sim scitis, & vnde sim nescitis. Vnde sim scitis, videlicet Iesus à Nazareth, cuius etiam parentes nostis. Solus enim in hac caussa latebat eos virginis partus. Quo excepto, totum nouerant in Iesu quod ad hominem pertinet. Recte ergo dixit, Et me scitis, & vnde sim scitis. secundum effigiem & carnem hominis quam gerebat. Secundum diuinitatem autem, à meipso, inquit, non veni, scilicet quo modo venturus est ille iniquus, homo peccati, filius perditionis, cuius aduentus erit secundum operationem mendacij, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis, quia neque vocem eius vnquam audistis, neque speciem eius vidistis.

2. Thes. 2.

Ioan. 6.

Suis Iudæi sermonib⁹ capiuntur.

Ex propriis eos capit sermonibus. Quia enim dicebant, quum venerit Christus nullus scit vnde est, ostendit inde etiam se Christum esse, quoniam à patre venit quē illi nesciebant. Sed est verus, inquit, qui misit me. Deū significat appellatione veri seu veracis. Nam vt dicit Apostolus: Est enim deus verax, omnis autem homo mendax. Quia ergo ille verus, vtique & ego verax sum & non mendax. Non enim verax impostorē & mendacem mittere vellet. Hunc autem qui misit me vos quidē nescitis, sed ignoratis, quādoquidem operibus id non declaratis. Nā sicut Paulus ait: Fatentur se nosse deum, factis autem negant.

Roma. 3. Theoph.

Tit. 1.

Ego scio eum, & si dixero quia nescio eum, ero similis uobis mendax: sed scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit.

Theoph.

Ac si diceret: Vos quidem Iudæi nescitis patrem meum propter opera vestra mala, & animum pessimum. Ego autem illum scio, neque enim obstat mihi vel mens mala, vel opera quæ illi displicent quo minus illum cognoscam.

Ab ipso sum.

Quia ab ipso sum. Hoc est, ex ipso, non ab alia substantia, vel alienus ab eo. Non autē eo modo ab illo sum, quo modo vos, qui per creationem ab illo facti estis, sed simpliciter & absolutè sum. Non autem sum ab illo factus hoc vel illud in aliqua specie vel gradu naturæ, sed absolutè sum, quem non fecit sed genuit. Et vt talis fierem quē vos scire

scire possetis, ipse me misit. Vbi planè diuinam suam natiuitatem qua est ex deo patre significat. Etenim sufficiens ratio sciendi deū est, quia ab ipso sum absolutè. Hoc enim importat esse deum.

¶ Circa tertium, quod est Christum tenere volētium frustrata molitio, subditur:

Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nōdum uenerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum.

Hora Christi, quæ.

Ostendens Euangelista quòd inuisibiliter Iudæi cohiberentur, & quòd sponte pateretur & non ex imbecillitate, dicit: Quærebant eum apprehendere, videlicet, vt vincerent sua rabie, quia vincebantur eius ratione. Sed quia nondū venerat hora eius: hora, inquam, non fatalis, vt mētiuntur mathematici: non enim temporibus obnoxius est temporum creator atque moderator, sed quòd omnia tēpore opportuno & hora cōuenienti fecerit. Quando enim tempestiuum existimauit ꝙ pateretur, tunc & crucifixoribus se permisit. Omnia enim tēporibus opportunis & accommodis facit ac moderatur. Vnde nomen horæ ostēdit euidentem prouidentiam & sapientiam saluatoris.

Nomine turbæ, qui.

Porrò quòd ipsum Iudæi volebant apprehendere occasio fuit, quòd intelligebant eum loqui de origine sua diuina præter humanam, propter hoc enim accendebantur, vt eum tanquam blasphemū apprehenderent. Et licet in malitia sua Iudæi fuerint pertinaces, non tamen infructuosa nunc fuit Christi doctrina, quoniam multi de turba crediderunt in illum.

Multitudines quæ de regione vel exteris ciuitatibus cō uenerant ad diem festum turbam hic Euangelista appellat, & hoc ad distinctionem eorum qui erant ex Ierosolymis, qui & supradicto modo altercantes, & clamante Iesu (vt iam dictum est) amplius insanientes eum apprehendere quærebāt. Turba vero præfata quæ cōuenerat pro quāto ad incendiū inuidiæ & odij illorū longius vel propinquius accedebat, pro tanto magis vel minus odij furentis igne calebat. Itaque multi quos quasi longius stantes ille ignis inuidiæ non adflauerat, crediderūt in eū. Et dicebāt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunquid Christus quum venerit plura signa faciet quàm quæ hic facit? Ac si dicerent: Christus quando veniet, vtique ex signis magnificis quæ est facturus cognoscêdus est. Sed nunquid plura vel maiora his quæ hic facit, vel ipse facturus est, vel exigi ab ipso opus erit? Igitur, quoniam & Christum se esse testatur, & hoc tantis cõprobat signis, rationem non videmus cur in eum credendum non sit.

FERIA QVARTA POST DOMI. LAETARE.

Ioan. 9. *Præteriens Iesus uidit hominem cæcum à natiuitate.*

Præsens sancti Euangelij lectio tria in genere comprehendit. Primum est, cæci nati per Christum illuminatio. Secundum est, insignis miraculi multiplex discussio, ibi: Itaque vicini. Tertium est, signũ defendãtis de synagoga iectio, ibi: Respõderunt, & dixerũt ei.

Circa primum tria notantur. Primum est, discipulorum de cæco interrogatio. Secundum, notanda Christi ad interrogata responsio, ibi: Respondit Iesus. Tertium, medicamine mystico cæci illuminatio, ibi: Hæc quum dixisset.

Circa primum dicitur: Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate. Voluerant enim Iudæi in templo lapidare, quia dixerat: Priusquã Abraham fieret ego sum. Exiit ergo de tẽplo vt eorũ furor si fieri posset mitigaretur: exiit, inquam, de templo læuo Iudæis omine, nẽpe quòd & templum ipsum, & omnem eorum in templo cultũ, quia & locum eorum & gentem foret relicturus.

Læuum Iudæis omẽ.

Itaque de templo egressus ad sanandum cæcum cõuertitur, etiam & per hoc signum duritiam eorum frangere emollire conatus, tametsi frustra. Quin & ostẽdit eis quod non sine caussa neque arroganter dixerit, antequam Abraham fieret, ego sum. Ecce enim miraculum facit quale nullus vnquam prius. Nam & si quis aperuerit oculos cæci, non tamen cæci nati.

Excæcatis Iudæis gẽtes illuminandæ.

Manifestum est igitur quòd deus ipse sit, & ante Abraham qui hoc fecit quod à seculo factum non est.

Dedita autem ópera ad cæcum venit, non ille ad ipsum. Ipse

Ipse est enim lux mundi qui à Iudæis oculos suos claudentibus ad illuminandas gentes originali excitate laborantes, trãsire dignatus est. Vnde & mox post finem huius lectionis quid exeundo de templo intenderit exprimens: In iudicium, inquit, ego veni in hũc mundum, vt qui non vident, videant: & qui vident cæci fiant.

Oculorũ cõmendatio.

Itaque præteriens, & illos qui se videre iactabant prætergressus, & obtento velamine super corda eorum ne videretur absconditus, venit ad nos vt videremus eum qui cæci eramus.

Vidit, inquit, hominum cæcũ à natiuitate. Non in transitu solum vel obiter eum vidit, sed attente eũ intuebatur. Vnde & discipuli videntes eum intente spectãtem cæcum illum, moti sunt eum interrogare. Vnde subditur:

Et interrogauerunt eũ discipuli eius: Rabbi, quis peccauit hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?

Rabbi, id est, magister. Magistrum appellant quia discere desiderabant. Quæstionem quippe proponunt domino tanquam magistro.

Parentum culpa an filiis obsit. Theoph.

Quis, inquit, peccauit hic aut parentes eius vt cæcus nasceretur? Quæstio non ociosa de culpa parentum. Nam reuera parentum culpa vitiosi fœtus solent procreari.

Verum de culpa cæci videtur quæstio peccare. Nõ enim peccare potuit qui nondum erat.

Neque enim Apostoli gentiliũ nugas receperant, vt anima ante corpus in alio mũdo versans peccet, ac deinde pœnam quandam recipiat in corpus descendens.

Piscatores enim quũ essent neq; saltem tale quiddã vnquam audiuerant, quia hæc philosophorũ dogmata erant.

Quæstionis ratio. Ioan. 5.

Sed ad hanc quæstionem venerunt discipuli, quia prius paralyticum curans dominus, dixit ei: Ecce sanus factus es, iam noli peccare ne deterius aliquid tibi contingat. Illi igitur cogitantes quia ille propter peccata paralysi fuerat resolutus, quærunt de isto, si hic peccauit, quod vtique nõ poterat priusquam nasceretur.

¶ Circa secundum, quod est, notanda Christi ad interrogata responsio, subditur:

Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parẽtes

eius, sed ut manifestentur opera dei in illo.

Quos non iudices.

Vbi lenitatem nostram sua dominus grauitate compescit, ne quoties cum eiusmodi priuatione membrorúmque aliqua diminutione siue deformitate natos aliquos conspicimus nostram in illis carnem despiciamus, temerariũ iactantes iudicium, quòd vel propter suam vel propter parentum propriorum culpam hoc euenerit, sed cunctos venerantes ministremus illis tanquam reuera membris Christi, qui dicturus est nobis. Quandiu vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis: & recordemur in talibus solere manifestari opera dei per gratiam curationem ad ædificationẽ ecclesiæ Christi.

Matt. 25.

Nec tamen putandum est Christum vel cæcum hunc vel parentes eius à peccato simpliciter exemisse, quia nec sine originali peccato nati erant, nec vixerant eatenus sine peccato, sed quia non ipso peccato eorum factum est vt cæcus nasceretur, sed ideo cæcus natus est vt manifestentur opera dei in illo.

Christus deũ se asrit.

Chrysost.

Quod vtique de seipso dicit, non de patre. Illius enim gloria iam manifesta erat. Sed nunquid iste iniusta passus est? Imò beneficium accepit per cæcitatem. Per hanc enim factum est, vt oculis interioribus videret. Qui verò ex non ente ad esse eum produxit potestatem habebat absque iniuria etiam ita eum dimittere.

Sed vt manifestentur opera dei, inquit, in illo. Est enim quædam diuinitus inflicta percussio, per quam nec præterita culpa corrigitur, nec futura prohibetur, sed vt dũ inopinata salus percussionem sequitur, saluantis virtus cognita ardentius ametur. Sequitur:

Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quandiu sum in mudo, lux sum mundi.

Ac si dicat: Vt sciatis propter quæ opera dei in se manifestanda homo iste cæcus natus sit, ecce dico vobis: Oportet me operari opera patris mei, id est, illa opera propter quæ me pater misit donec dies est, id est, donec præsens seculum voluitur: quo consummato sequitur nox, in qua nemo potest operari.

Sanè

Sanè quum filius se operari opera patris asserit, sua & patris opera eadem esse monstrauit. Huiusmodi verò sunt, infirma saluare, debilia roborare, cæcos illuminare. Beda.

Hinc autem præsentis seculi tempus dies dicitur, quod is qui lux est mundi alibi ait: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationẽ seculi. Ergo vsque ad seculi finem dies est, id est, tempus aptum ad operandum. Dum enim ortus est sol exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. Quod autem cõsummationi seculi succedit, nox erit, tempus nulli aptum operationi, sed recipiẽdi condignum operibus præmium. Præsentis seculi tẽp⁹ cur dies.

¶ Quæ autem sunt opera quæ toto die isto operatur filius dei, nisi illuminare his qui in tenebris sedebant & vmbra mortis, & hos saluos facere per lauacrum regenerationis & renouationis spiritussancti? Operari nanque hæc nõ definit per illorum ministerium quos operis sui vicarios constituit, scilicet per Apostolos vel apostolicos viros, cũctosq; prædicatores verbi dei, quibus & dicit: Ecce ego vobiscũ sum, vsque ad consummationem seculi. Opa Christi præcipua. Matth. 28. Mat. 28.

¶ Circa tertium, quod est medicamine mystico cæci illuminatio, subditur:

Hæc quum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloe, quod interpretatur missus. Abiit ergo & lauit, & uenit uidens.

Ergo non solo (quod facere poterat) imperio Christus lux mundi hunc cæcum illuminauit, verbi gratia: vt diceret, respice, fides tua te saluum fecit, sed adhibito quodam mirabili ac mystico medicamine vt ex qualitate exterioris illuminationis, interior animarum nostrarum illuminatio nobis fidelius commendaretur. Nota mysterium.

Vbi notandum est q̃ cæcus iste non legitur clamasse & supplicasse vt illuminaretur quo modo ille alius cęcus qui sedebat secus viam mendicans, clamauit: Iesu fili Dauid miserere mei. Sed potius vltro benignus dominus indigenti naturæ se accommodauit, & gratuito beneficio tacẽti subuenit. Nã & hoc ad manifestanda opera dei pertinuit, quia videlicet nõ expectauit opifex nostræ illuminationis do- Luc. 18. Non petẽtem illuminat cæcũ.

nec notitiæ suæ claritatẽ in nostris suspiraremus tenebris, qui ipsas tenebras lucem esse putabamus, imò nec vllã lucis ac tenebrarũ discretionem habebamus, sed vltro prospexit, gratuito vidit, gratis verbum suum carnem factũ notum nobis fecit, & ex illo cordis nostri oculos liniuit.

Quid lutũ ex sputo.

Quid enim aliud nobis manifestatur per illud quod expuens dominus Iesus in terram lutum fecit ex sputo, & liniuit oculos eius, nisi hoc spectabile & gratiosum opus diuinæ gratiæ quo verbum suum puluereæ naturæ hominis vnitum nobis gentibus prædicari voluit? Tunc enim quasi saliuæ puluis admixtus est, & vnum duabus ex rebus lutum factum est, quando verbum vel sapiẽtia quæ dicit, ego ex ore altissimi prodiui, carnem nostram assumpsit, cui dictum est, puluis es & in puluerem reuerteris, & ei quæ omni vento diaboli tanquam puluis efferebatur & dispergebatur gratuita dignatione in virginis vtero se cõiunxit, vt naturam leuem & instabilem super antiquæ dignitatis gra uitatem statumq; repararet.

Eccli. 24.

Gene. 3.

Quod magnum sacramentum quum gentibus prædicatur, reuera cæci nati oculi suauissimè liniuntur. Quia doctes mentes hoc quàm maximè delectat, q; pro salute hominum æterna dei virtus & sapientia naturæ nostræ in Christo vnita est. Iubet autem dominus cæcum ad natatoriam Siloe ire & lauare, partim vt cæci fides & obedientia innotescat, quin etiam vt confundat Iudęorũ ingratitudinem. Verisimile est enim plurimos illum luto super oculos vnctum vidisse & obseruasse eum diligenter, & ita non potuisse postea dicere: Hic ille quondam cæcus non est. Rursus cæci fidem attende, qui non cõtradixit, neq; cogitauit apud semetipsum. Luturu solet magis excæcare, multoties laui in Siloa, & in nullo sum adiutus: si quam virtutem haberet prius vtiq; curasset, sed simpliciter obediuit, & mox obedientiæ suæ fructum est consequutus. Abiit, inquit, & lauit & venit videns. Sanè ingens fructus, visum quem natura negauerat iam esse adeptum.

Theoph.

Cur mittitur ad abluendum.

Cæci obedientia.

Eorum enim quæ in nobis sunt membrorum, honorabilior est oculus. Hic enim totum corpus gubernat, hic ornat vultum: & quod sol est in orbe terrarum, hoc est oculus in corpore. Vnde & superiorè locum sortitur, sicut in quodam

quodam regali loco collocatus.

Vt autem mysterium paulisper prosequamur, aduerte, q; vbi cæcis oculis hoc lutum illitum est, id est, incarnatio filij dei prædicata & credita est, non statim eodẽ quãuis credulo audiũ cæcus iluminatus, & visione dei quã in Adam perdidit factus est dignus, nisi ad fontem lauacri salutaris accedens baptizetur in nomine patris & filij & spiritus sancti. Nõ enim dictũ est tantũ: Qui crediderit saluus erit: sed, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

Baptismi necessitas.

Mar. vlt.

Rectè igitur cæcus illitis oculis nõ statim videt, sed ad natatoriam ire iubetur vt lauet, quia videlicet non ex eo quòd auditor verbi dei quispiam est regnum cœlorum intrare meretur, nisi ex aqua renatus fuerit & spiritu sancto. Sanè quod interpretatur missus, non ipse dominus ad cæcum loquendo, sed Euangelista de suo interposuit, & hoc quidem certi caussa mysterij, videlicet, vt intelligas per hanc natatoriam, non aliam quàm baptismi aquam debere accipi, quæ reuera natatoria est eius quem pater misit, scilicet, filij. Vnde Augustinus:

Ioan. 7.

Nisi ille fuisset missus, nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Itaque vicini & qui uiderant eum prius quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat & mendicabat? Alii dicebãt, quia hic est. Alii autẽ, nequaquã, sed similis eius est. Ille autem dicebat, quia ego sum.

Hic ponitur insignis miraculi multiplex discussio, seu impugnatio. Vbi primò discutitur à vicinis altercantibus. Secundò à Phariszis malignantibus, ibi: Adducunt eũ ad Pharisæos. Tertiò timor incutitur cæci parẽtibus, ibi: Nõ crediderunt ergo. Quartò signum defenditur coram inuidentibus, ibi: Vocauerunt rursum.

Circa primum dicitur: Itaque vicini & qui viderãt eum prius. Isti claritatem tanti miraculi primi ventilauerunt. Multi autem cæcum hunc nouerant, tũ quia médicus erat & publicè mendicabat, tum quia cæcus natus, & sic nota persona miraculũ latere non sinebat. Nec temere adnotauit Euangelista quòd mendicus erat, sed vt ostẽdat ineſ-

Christi ad infimos dignatio.

fabilem domini misericordiam quæ se ad infimos vsq; demittat, ita vt mendicum summa diligentia curaret, & vt superbos cofundat, quoniã non præclaros, non insignes neq; principes, sed ignobiles sua dignos ducat prouidentia.

Dicebant ergo vicini & qui illum nouerant: Nónne hic est qui cæcus mendicabat? Quasi dicant: Ipse est. Cæco enim vinctos luto oculos per viam longam ad Siloam eunte diligẽtes spectatores facti ex inopinabilitate eius quod videbant, non poterant dicere, non est hic. Alij autẽ negabant eundẽ esse hominem. Potuisset sic splendor tanti miraculi obscurari, & fama rei frigidior ad notitiam cæterorum peruenire, si non huius veritatis arbiter, & suæ personæ conscius & testis iste iã non cæcus sed videns dubios esse non sineret, dicens: Quia ego sum. Ergo nec prioré erubescens cæcitatem, nec mendicationem neq; populum timens, cõfitetur, ego sum: & qualem potest illuminatori suo rependit gratiam, eligens magis inuidiam eum illo sustinere, quàm ingrato silentio laudi & gloriæ dei esse.

Beneficiũ vt cæcus agnoscit.

Sane dicta eius & responsa diligenter ideirco hic Euangelista descripsit, quia videlicet, primus omnium mortaliũ pro Christo quæstionibus pulsatus, & persequutionẽ passus est. Sequitur:

Prim⁹ qui propter Christũ p-secutionẽ patitur.

Dicebant ergo ei: Quo modo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus lutũ fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloe, & laua. Et abii, & laui, & uideo.

Ille homo (inquit) qui dicitur Iesus. Hominem dominũ vocat, eo q⁹ de illo nondum quicquam magni cognouerat, fatetur autem, quantum de illo cognouit: Lutum inquiens fecit, & liniuit oculos meos. Vide quemadmodũ verax est. Non dixit vnde fecit, quod enim non nouerat non dixit. Neque enim sciuit quoniam in terram expuit. Quod autẽ superunxit, per sensum tactus didicit. Et dixit mihi: Vade ad natatoriam Siloe, & laua. Et hoc ex auditu testatus est. Recognouit enim vocem ipsius ex disputatione cum discipuli. Et quia iam animo paratus erat obtemperare iubenti, subdit: Et abij, & laui, & video.

Chrysost. Cæcus vt verax.

Aũgust.

Ecce annuntiator factus est gratiæ, ecce euangelizat & confitetur

confitetur Iudæis. Cæcus ille confitebatur, & cor impiorum stringebatur, quia non habebant in corde, quod iam ille habebat in facie. Vnde sequitur:

Vbi est ille? Ait: Nescio.

Vbi (inquiunt) est ille? Quod dicũt occisionem eius meditantes. Iam enim aduersus ipsum conspirauerant. Christus autem miracula faciens & sanans (quod esset alienus ab ostentatione) secedere consueuerat. Vnde interrogatus vbi esset, dicit: Nescio. Quærebãt autem vbi est ille, vt inuentum ad Pharisæos adducerent. Et quia eum nõ habuerunt, ducunt cæcum.

¶ Circa secundum, vbi signum discutitur à Pharisæis, subditur:

Adducunt ad Pharisæos eum qui cæcus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.

Quid caussæ inuenerant in homine isto, vt eum tam cito ad iudices vel ad synagogam traherent? In quo themate huius caussæ litem constituere habebant? Erat (inquit) sabbatum quãdo lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius. Adsignauit euangelista sabbatum esse, vt illorum contra Christum malitia ostendatur qui occasionem hinc apprehenderint quasi sabbatum violasset, tentantes etiã hoc modo adumbrare miraculum. Vnde non interrogãt eum vnde viderit, sed quo modo aperuit tuos oculos, per omnia dominum calumniantes quod in sabbato operatus fuerit, cogentes hominem illum commemorare quod lutum fecerit in sabbato. Itaque gaudent q⁹ occasionem aduersus eum inuenerint, qui dixerat iam pridem ad eos: Quis ex vobis arguet me de peccato, nempe clamaturi, quia hic homo peccator est, & non est hic homo à deo qui sabbatum non custodit, quia videlicet sabbatum erat quando lutum fecit, & oculos cæci aperuit. Sequitur:

Signum vt obscurare nituntur.

Ioan. 8.

Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quo modo uidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & laui & uideo.

Non turbatur cæcus. Nã quando quidẽ turbis dicebat,

Chrysost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine periculo interrogatus, nõ ita magnum erat veritatem dicere. Mirabile autem est nunc quod in ampliori periculo constitutus, neq; negat neque contraria dicit prioribus.

Cæcus simpliciter cõfitetur.

Lutum (inquit) posuit mihi super oculos meos, & laui & video. Approbatio facilis, & nullis extorta quæstionibus vna & simplici responsione perficitur, quam vt volunt accipiant aduersarij. Nam hic testis certus de innocẽtia illuminatoris sui, non erubescit quod factum est confiteri.

Itaque frustrata est illorum intentio qui duxerunt eum vt negatutum, quandoquidem veritatem illis exosam ab eo certius vel inuiti didicerunt.

Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo à deo, qui sabbatum non custodit.

Insultatur Iudæis.

Dicebant igitur quidam ex Pharisæis, nõ omnes sed inuidentiores. Non est hic homo à deo qui sabbatum nõ custodit. O serui peccati ambulantes in equis superbiæ, facitote vos in prima vel secunda sabbati opus huic simile, vt aperiantur oculi cæcorũ. Sed hoc facere non potestis, nec vos nec aliquis quicunque vestri similis est seruus peccati. Igitur cæcorum oculos aperite opus seruile non est. Lex autem scripta de sabbato, non qualecunque opus, sed opus (inquit) seruile non facietis in eo.

Leui. 23.

Quid igitur serui peccati iudicare audetis opus libertatis? Nunquid ab inferioribus superiora fas est iudicari? Nũquid opus dei æquè vt opus seruile lege constringitur? Omne nanque opus trifariam diuiditur.

Operũ trifaria diuisio.

Est enim opus dei, cuius fructus est vita æterna. Est opus peccati, cuius finis mors. Est & opus mercenarij, cuius retributio quotidianum stipendium est.

Opus peccati & opus mercenarij, rectè vtrunque serui le opus dicitur. Alterum, scilicet, opus mercenarij in sabbato non licet fieri: alterum, id est, opus peccati nunquam debet fieri. Porrò opus dei nullo vnquam tempore vel die debet omitti. Quin nec deus ipse (si rite perspicias) ab opere suo in sabbato vacauit. Sic enim scriptũ est: Cõpleuitq; Deus die septimo opus suum quod patrarat. Quid autem nisi completio est operis dei, quòd hic homo cæcum à natiuitate illuminauit? Imperfectum quippe opus erat dum

Gene. 2.

nasceretur

nasceretur homo cæcus, videlicet, deficiente vno de quinque sensibus corporis, quibus non solus homo, sed & cætera animalia naturaliter funguntur.

Itaque inimici domini mentiti sunt ei dicentes: Non est hic homo à deo qui sabbatũ non custodit, qui dum in sabbato complet opus imperfecti, id est, à natiuitate cæci hominis sic quoque testatur se à deo esse, & filium esse eius qui (vt dictum est) die septimo opus suum cõpleuit: Sequitur:

Alii autem dicebant: Quo modo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

Quo modo (inquiunt) homo peccator, homo tantæ infœlicitatis vt rectè de illo dici queat, quòd à deo non sit, potest hæc signa facere, id est, opera quæ non nisi deus facere nouit? Istis pessimum non habentibus inuidiæ tormentum, vacabat vtcunque verum librare iudicium. Nec ab re dictum est quòd schisma erat inter illos, quia videlicet, quum accusantium summa esset intentio quatenus in vnam sententiam declinantes vniuersi cõclamarent hunc hominem non esse à deo, non patum molestè accipiebant alios contrario dicere, quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Sequitur:

Schisma inter Iudæos.

Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos?

Hoc vtique non quilibet, sed illi dicunt, quorum est illa vana demonstratio: Non est hic homo à deo. Nitebantur sanè illum in consortium blasphemiæ suæ trahere, & infirmitatem suæ caussæ linguæ illius baculo sustentare, multum sibi in illo schismate valere arbitrãtes ad detestationẽ eius quem oderant, si de illo nec ipse quicquam boni sentiret, qui tantum ab eo commodum percepisset. Sequitur:

Cæcum vt ad perfidiam solicitant.

Ille autem dixit: Quia propheta est.

Minus quidẽ dixit quàm est, quia videlicet Christus Iesus illuminator omnium gentium, nõ solum propheta, sed deus quoque & dominus prophetarum est. At ille rudis adhuc visor veritatis erat. Veruntamen ad percontationẽ talium hominũ qui non quærunt vt videant, sed vt videntes videre prohibeant: aduersus istos, inquam, qui in synagoga satanæ sunt & Christum blasphemant Iudæos, sussi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit nobis & cunctis qui illuminati sunt responsio hæc, quia propheta est. Nam quoniam nolunt scire quòd Christus ipse est, saltem hoc sciant & videant quia propheta est, vt obstruatur os eorum dicentium, quia non est hic homo à deo. Quibus dicimus, quia falsum est. Etenim saltē in pœna vestra ô Iudæi satis vobis manifestum est, quia propheta est, & in nomine domini verum de vobis verbum loquutus est, quo signo lex cognoscī iubet prophetā in quo dominus loquutus est.

Christus propheta est.

¶ Circa tertiū, vbi timor incutitur cęci parētib*, subditur:

Non crediderūt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & uidisset, donec uocauerūt parentes eius qui uiderat.

Chrysost. Quia Phariſæi cæcum attonitum facere non valuerant, sed videbant eum suum benefactorem cum omni propalatione prædicantem, per eius parentes tentant anihilare Christi miraculum. Non crediderunt ergo de illo quia cæcus fuisset & vidisset, &c. Ecce vt quasi per aliud foramen euadere contendunt vulpeculæ, ne gloriam filij dei videre cogantur.

Alia via īfidias moliuntur.

Primo enim vt offensi sunt tanti claritate miraculi eō cōfugerunt vt dicerent: Non est hic homo à deo qui sabbatum non custodit. Sed non fuit liber hic exitus, quia schisma factum est inter eos, aliis dicentibus: Quo modo potest homo peccator hæc signa facere? Insuper & ipso qui illuminatus est ab illa blasphemia dissentiente, & dicente: Quia propheta est.

Ergo ad hunc alium resilierunt exitum vt non crederent, & non credendo quasi dubium facerent quòd cæcus fuisset & vidisset. Fama quippe tantæ rei etsi non pœnitus abscōdi, tamen vtcunque per hanc dissimulationem posse videbatur obscurari. Non crediderunt ergo quia cæcus fuisset, donec vocauerunt parentes eius vt ab illis sub illato terrore quippiam extorquerēt quod inquam eorum iuuare posset intentionem. Vnde sequitur:

Et interrogauerunt eos dicentes: Hic est filius uester, quem uos dicitis quia cæcus natus est? Quo modo ergo nunc uidet?

Ecce

Ecce vt propter filium parentes obsessi sunt, vt aut mentirentur dicentes: Hic non est filius noster, sed similis est eius, siue filius noster non est cæcus natus, vel certè alio quocūque modo illuminatus est quàm eo quo dictum est. Aut profectò si id quod verum est dicerent, iram illorum incurrerent, & cum filio suo ipsi pariter extra synagogam fierent. Sed sic obsessi tam facile euaserunt, quàm verè cæci erant qui eos propter odium videntis obsederant. Nam sequitur:

Propter filiū obsessi, parentes.

Responderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est, quo modo autem nunc uidet nescimus, aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur.

Tres interrogationes factæ parentibus.

Tribus interrogationibus à Phariſæis parentibus cæci factis, videlicet, si filius eorum est, si cæcus natus est, & tertiō, qualiter vidit, duas confitentur, tertiam à se abiiciunt. Scimus, inquiunt, quia hic est filius noster, &c. Tuta satis nullique patens discrimini responsio. Scimus illud quod & vos. Tantum scimus & dicimus, quantum scitis & dicitis vos, videlicet, quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est. Quod autem nescitis vos & quasi nescientes interrogatis dicentes: Quo modo ergo nunc videt nos nescimus. Quod & si mendacio vicinum est, tamen quia non fallendi intentione sed periculi metu dixerunt, mendaces dicendi non sunt.

Mendacio vicinum.

Quid verò iustius eo quod subinferunt: Aetatem habet, ipse de se loquatur. Hoc nempe legitimum est, vt neque filij pro parentibus, neque parentes pro filiis occidantur. Quantomagis in causſa huiscemodi parentes liberi esse debebant. Sequitur:

Deut. 24.

Hæc dixerūt parentes eius, quia timuerunt Iudæos. Iam enim cōspirauerant Iudæi, ut si quis eum confiteretur Christum extra synagogā fieret. Propterea parentes eius dixerunt: Quia ætatē habet, ipsum interrogate.

Hæc dixerunt parentes eius, scilicet: Aetatem habet, ipse de se loquatur. Ac si dicant: Iustè cogeremur loqui

pro infante, quia ille pro se loqui non potest. Cæcum à nativitate nouimus, sed loquentem. Ergo ipsum interrogate. Theoph. Conueniebat autem vt ipse pro se loqueretur, vt confessio veritatis firmior esset, & ita ipse qui beneficium sensit & fide dignior erat, illa testaretur. Quasi dicant parentes: Non enim stultus est vel stupidus, vt non intellexerit quo modo sanatus sit. Hæc dixerunt parentes timentes Pharisæos, inquit, quia inexercitati erãt, & filio timidiores. Nam ille permansit imperculsus testis veritatis, ita illustrati erãt ei etiam oculi mentales.

Parẽtes timuisse, nõ mirum. Lucæ. 22. Veruntamen eo tempore parentes huius cæci timuisse non adeò mirum est, quandoquidem & Petrus non soluma timuerit, sed & Christum negando totus penè submersus sit, nisi quòd ille citò extendit manũ & apprehendit eum gallo cantante, conuersus & respiciens in eum. Causa timoris sequitur:

In propriã perniciem cõspiratio Iam enim conspirauerant Iudæi, vt si quis confiteretur, &c. Hac sua conspiratione Iudæi omnem dei gratiam expirauerunt, & dum extra synagogã eos faciunt qui confitentur Christum, separant seipsos ab omni synagoga, id est, antiqua ecclesia patriarcharum & prophetarum, omniumque iustorum & electorum qui expectauerũt, & ipsa expectatione sua Christum confessi sunt, & ita ipsi potius extra synagogam dei facti, intra satanæ synagogam concluſi sunt.

¶ Circa quartum, vbi patratum signum defenditur coram inuidentibus, subditur:

Vocauerunt ergo rursus hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est.

Ecce vt fabricatores mendacij hominem iam domestic. cum gratiæ dei circumeunt, vt faciant vnà secum filium perditionis, cogentes eum vt commutet veritatem, dei in mendacium, & vt faciant eum secum dicere: Quia non est hic homo à deo: vel opus suæ illuminationis mentiri non diuina virtute, sed aliquo perpetratum esse magico carmine. Rursus ergo vocauerunt hominem. De homine qui cæcus fuerat ad parentes eius, de parentibus ad ipsum recurrentes,

Mira ad blasphemiam solicitatio.

currentes, scrutati sunt iniquitates, & defecerunt scrutantes scrutinio.

Da, inquiunt, gloriam deo. Hoc est: Confitere, quòd Iesus nihil operatus est in te. Nam dei gloriam esse putant, de Iesu nihil boni testari. Da gloriam deo, videlicet, vt idem scias & dicas quod & nos. Quid est illud? Nos scimus quia hic homo peccator est. Probè dictum, sicut Iosue putauerunt se gloriam dei quærere, quum contrario spi- Iosue. 7. ritu viri fortis oratione vsi sint. Nam deum labiis honorantes, corde ab illo longinqui sunt. Da, inquiunt, gloriam deo, id est, nega quod accepisti, ne hinc deus glorificetur. Nos enim scimus quòd hic homo peccator est. Quare ergo non arguistis eum, quũ paulò antè dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato? Sequitur:

Dixit ergo eis ille: Si peccator est nescio. Vnum scio, quia cæcus quum essem, modo video.

Ergo homo ille, mente & corpore illuminatus & iam clarè videns, de huiusmodi non gloria dei sed blasphemia liberatus est. Si peccator, inquit, est nescio, id est, peccatorem non esse scio. Ambiguitati enim illud repugnat. Vnũ scio, scilicet, quòd cæcus quum essem, modo video. Quod efficere non potuisset peccator homo.

Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quo modo aperuit tibi oculos?

Nónne huiusmodi percõtationibus videtur dicere. Aliquid nobis cõminiscere, nã quod tibi factũ est, quod iam semel & iterum dictũ est, nolumus audire? Itaque quia sentit homo quòd has suas interrogationes de modo suæ illuminationis sic iterantes insidiarentur saluatori, nec discẽdi causſa interrogarẽt, austerius eis respõdit. Vnde sequitur:

Respondit eis: Dixi vobis, iam & audistis: Quid iterum vultis audire? Nunquid & vos vultis discipuli eius fieri?

Ac si apertè dicat: Neque enim sermone vltrà vos dignor, nam quoties vobis dixi, & interrogare iterum non cessaris. Deinde, quod maximè illos cruciabat, subdit: Nũ & vos vultis discipuli eius fieri? Declarat autem quòd ipse Theoph. Libera cæci respõsio.

quidem discipulus eius esse velit. Quin & incessens eos placidè hæc dicit. Quod sanè fuit animæ intrepidæ & liberæ, & non curantis illorum insaniam. Loquebatur ergo hæc iam stomachans aduersus duritiã Phariſæorum, & ex cæco videns, non ferens cæcos.

Chryſoſt. Fortis veritas, mendaciũ imbecille.

Adeò forte quid est veritas, ita imbecille mendacium. Nam veritas quidem etsi despectos adsumpserit, claros eos ostendit. Mendacium autem etsi cum foribus fuerit, imbecilles eos monstrat. Ad hæc quid illi iam amplius irritati responderint, sequitur:

Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis, nos autem Moysi discipuli sumus. Nos scimus, quia Moysi loquutus est deus: hunc autem nescimus unde sit.

Auguſt.

Male dixerunt ergo ei, & cætera quæ sequuntur. Maledictum est, si dicentium cor discutias, non autem si verba perpendas. Tale maledictum sit super nos & super filios nostros. Cæterum hæc imprecatio: Tu discipulus illius sis, non paruũ indicat odium eius de quo ille dixerat. Nũquid & vos vultis discipuli eius fieri, quemadmodum & ignẽ illic subesse certum est, vnde fumũ vel scintillas subuolare perspexeris. Vbi autem odium veritatis inerat, non

Sap. 1. poterat admitti discipulatus Christi. Quia in maleuolam animam non introibit sapientia.

Christianus Iudæo quid suadet.

Suadet sanè & vsque hodie Christianus Iudæo discipulum Christi fieri. Iudæus autẽ econtrario maledicit Christum & omnem Christianum in synagogis suis. Sed talibus illorum maledictionibus dominus benedicit, sicut econtrà per Malachiam prophetam: Et maledicam, inquit, benedictionibus vestris. Nos autem, inquiũt, Moysi discipuli

Cap. 2. sumus. Frustra nimium adulantur Moysi discipuli superuacui, defensores sabbati, desertores autem dilectionis dei & proximi, subdolè honorantes dei famulum, vt fiducia eius inhonorent dei filium. Frustra, inquam. Recalcitrat enim

Deu. 28. Moyses, & dicit: Percutiat te dominus amentia & cæcitate, & furor mentis, & palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris.

Theoph. Videntur tamen & in hoc quòd se asserũt Moysi discipulos

pulos esse, mendaces. Nam si Moysi fuisset discipuli, fuisſent & discipuli Christi. Ipse enim ait: Si crederetis Moy- Ioan. 5.
si, crederetis vtique & mihi. De me enim ille scripsit.

Non dixerunt: Nos audiuimus, sed: Nos scimus quòd Moysi loquutus est deus, dicentes se habere exactam scientiam ex his quæ per auditum à parentibus acceperunt. Eũ autem quem oculis viderant miracula facientem, & quem audierant superna loquentem nesciunt vnde sit impostorem vocitantes. Vides insipientiam, à malignitate proficiscentem. Sequitur:

Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit oculos meos.

Maledicta illorum futilia sapienter contempsit, nec responsione iudicauit digna. Quod autem vltimum dixerãt: Hunc autem nescimus vnde sit, fortiter redarguit. In hoc enim quòd hic tantus est, vt oculos mihi aperiret, & vos eum nescitis, id est, improbatis (neque enim scire vultis, quòd à deo sit) in hoc, inquam, mirabile est. Mirabile scelus, mirum sacrilegium. Et subdit:

Scimus autem quia peccatores deus non audit. Sed si quis dei cultor est, & uoluntatẽ eius facit hũc exaudit.

Hoc, inquit, scimus. Id est, Opinio hæc & mea & vestra communis est. Nam & qui auertit aurem suam ne audiat Prou. 28.
legem, oratio eius erit execrabilis. Et Psalmista dicit: Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus. Ergo peccatores, quãdiu peccatores sunt, maximè qualem Peccatores
vos hunc hominem iudicatis deus non audit, vt videlicet an deus au
virtutes & signa virtute precum operentur. Quum autem dit.
veniam implorant de commissis, translati iam sunt de gradu peccantium in statum pœnitentium.

Et vide, quòd quum suprà dixit: Si peccator est nescio, Chryſoſt.
non dubitans dixit. Hic enim non solum à peccatis cũ excusat, sed deo valde placentem ostendit, dicens: Sed si quis dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Non enim sufficit deum cognoscere, sed oportet etiam voluntatem eius facere. Deinde extollit quod factum est, dicẽs:

A seculo non est auditũ, quia quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset hic à deo, non posset facere quicquam.

Ac si dicat: Et si alia magna olim facta per cultores & amicos dei, auditum est, à seculo tamen non est auditum quia aperuit quis oculos cæci nati.

Chrysost. Concesso, inquit, quòd deus peccatores eo quo dictum est modo non audit, Hic autem miraculum fecit quale nũquam vllus hominum, manifestum est virtutem qua hoc fecit maiorẽ esse quàm ea quæ est secundum hominẽ virtus. Nisi ergo esset hic homo à deo, nõ poterat facere quicquam. Id est, Nec elementis imperare, nec amissam mortuis vitam restituere, neque illud quod nunquam fuerat in homine cæco nato lumen infundere, quod auditum non

Theoph. est à seculo. Quia ergo veritatẽ loquutus est, in nullo confusus est. Vide autem quemadmodũ veritas mendico nullius momenti conferat dicendi libertatem, & redarguendi eos qui apud Iudæos magni & honorati eminebant. Itaque accusatores & testes iniqui, in sua propositione qua dixerant: Nos scimus quia hic homo peccator est, forti & nodosa per vnum orationis redarguti & concluſi sunt. Vnde quia via rationis euadere nequeant, more solito prorumpunt ad conuitia, prout patebit ex subsequentibus.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Respondernnt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

Hic ponitur signum defendentis de synagoga eiectio, Vbi duo notantur. Primum est, adfecti conuitio veracis, eiectio. Secundum, eiecti per impios, à Christo collectio, ibi: Audiuit Iesus.

Circa primum illud aduerte: Beati eritis quum maledixerint vobis homines, & exprobrauerint & eiecerint nomen vestrum tanquã malum. Iam istum maledixerunt, dicentes: Tu discipulus illius sis, & nunc exprobrãt dicentes: In peccatis natus es totus, & eiecerunt eum extra synagogam, id est, anathematizauerunt eum.

Exprobratio falsa. Vbi Theophylactus: Contemnunt quidem illum quasi in peccatis natum, omnino insipienter cæcitatẽ ei obiicientes, & existimantes quòd quasi maledictus, & ante natiuitatem condẽnatũ esset vt cæcus nasceretur, quod prorsus ratione carebat. Mentiuntur itaque de corde suo iudicentes,

cantes, in peccantis natus es totus, id est, propter peccata tua vel parentum tuorum natus es cæcus. Nam veritas de illo iam dixerat: Neque hic peccauit, neque parentes eius vt cæcus nasceretur, sed vt manifestẽtur opera dei in illo.

Superborum indignatio tumida. Et tu doces nos, inquiunt. Tumore grandi indignabãtur quòd homo sortis infirmæ ipsos qui doctorum & præceptorum & nomine & loco gloriabãtur, velle docere videbatur. Solet enim maiorum cõsuetudo à minoribus aliquid discere dedignari.

Cæterum quandiu expectabant & sperabant eum negaturum, fide dignum esse putabant: quum autem vident signi veritatem perseueranter defendentem, eiiciunt illũ foras. Ipsi tamen quodammodo eum magistrum fecerant, ipsi vt discerent toties interroganerunt, nunc tandem ingrati docentem proiecerunt.

¶ Circa secundum, quod est, eiecti per impios à Christo collectio, subditur:

Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras, & quum inuenisset eum dixit ei: Tu credis in filium dei? Respondit ille, & dixit: Quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est.

Per id quod in hoc cæco factum est, patet quòd hi qui propter veritatem iniuria opprimuntur, à domino maximẽ honorantur. Audiuit, inquit, Iesus quia eiecerunt eum foras. Et quum inuenisset eum, &c. Inuenit Iesus quos mũdus perdit, colligit quos mundus proiicit & derelinquit. Vbi Theophylactus:

Quos inuenit Iesus.

Contemptus fuit opinione illorum propter Christum, & honoratus est agnitione filij dei. Inuenit autem illum Iesus quodãmodo data opera ad hoc veniens vt illũ cõsolaretur, quasi agonothetes (id est, agonis spectator) athletam qui multum laborauerat suscipiens & coronam. Et dixit ei: Tu credis in filium dei?

Cur hunc Christus interrogat. Qui post tantam cum Iudæis contradictionem, post tãta verba interrogat num crederet, non ignorans hoc facit, sed volens cæco seipsum notum facere. Nondũ enim cæcus Christum nouerat. Cæcus enim erat antequam veni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret ad eum Christus, & post curationem à pessimis eanibus Iudæis huc & illuc circumtrahebatur. Ad hoc ergo nunc illum interrogat, vt si ille quæsierit quis sit filius dei, consequenter se illi ostendat. Et insuper indicat ei quòd fidem illius valde colat. Quasi in hunc modum, dicens: Cõtumelia te affecit populus iste, sed nulla mihi illorũ cura. Vnius fidei rationem habeo. At ille.

Quis est domine, ut credam in eum?

Desiderante anima verbum hoc dictũ est. Magnopere enim noscere desiderabat, pro quo cum pharisæis tãto disputationis certamine conflixit. Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est. Rem hanc grandẽ dicturus, opportunè præmisit, & vidisti eum, videlicet vt per commemorationem magnæ virtutis, magniq; beneficij benevolum faceret animam auditoris. Quærenti enim, quis est filius dei, quid est dicere, & vidisti eum, nisi ipse est qui aperuit tuos oculos vt videre possis eum?

Christus vt se pandit pauperi.

Captata ergo benevolẽtia, cõfestim & qui loquitur, inquit, tecũ, ipse est. Quod vtique gratiosus, & à iactãtiæ suspicione longius est, quàm si ita dixisset: Et ego ipse filius dei sum. Nec verò frustra credidit huic semetipsũ filiꝰ dei, vt diceret: Et qui loquitur tecũ ipse est. Nã audi quid fuerit, & quid ipse esse noverit in isto homine. Sequitur enim:

At ille ait: Credo domine. Et procidẽs adorauit eũ.

Christum deum esse cognoscit.

Ille itaque statim credit, opúsque feruentis & veræ fidei ostendit, adorans: cõfirmans opere sermonem, & vt deum glorificat Christum. Nam soli quidẽ deo adorationis cultum exhibendum esse non ignorauit.

Vbi de hoc primitiuo adoratore filij dei duo hæc notanda sunt quæ de nullo eum adorãte legimus, quia videlicet, & credo dixit, & procidit. Nam & leprosus quidem legitur adorasse, non tamen dixisse: Credo in te. Neque procidisse, sed tantũ, vt Marcus testatur, genu flexisse. Hic vnus inuenitur tam voce confessionis quàm gestu corporis necessariam perficiens adorationem filij dei. Nam & Magi procidentes infantem dominum adorauerunt, non tamen fidem suam ore confessi sunt, vt quemadmodũ iste ista & ipsi dicerent: Credo.

Matth. 8.

Mar. 1.

Matth. 2.

IBat Iesus in ciuitatem quæ uocatur Naim, & ibãt cum illo discipuli eius & turba copiosa. Luc. 7.

Præsenti sancti Euangelij lectione tria comprehenditur. Primum est, spectando resurrectionis miraculo prouisa turbæ collectio. Secundum, iubente Christo stupenda mortui resurrectio, ibi: Quam quũ vidisset dominus. Tertium, viso resurrectionis miraculo, dei magnificatio, ibi: Accepit autem omnes.

Circa primum tria sunt notanda. Primum est, miraculi peracti tempus. Secundum, eiusdem miraculi locus. Tertium, qualis fuerit reuicturus iste mortuus.

Circa primum, id est, miraculi huius tempus, notandum est secundum hunc euangelistam, Christum hunc mortuũ suscitasse statim postquam Centurionis seruũ qui erat moriturus sanauerat.

Siquidem, vt dicit Gregorius Nissenus, resurrectionis experimentum non ita verbis sicut operibus à Saluatore didicimus, qui ab inferioribus opus miraculi inchoans, fidem nostram adsuefacit ad maiora. Nam primo quidem in ægritudine desperata serui Centurionis, cœpit manifestare resurrectionis potestatem. Post hæc altiori potestate ducit homines ad fidem resurrectionis, dum suscitauit filium viduæ qui ferebatur de monumentum.

Et vt ostendat, quòd quædam præstat rogatus, quædam autem non rogatus, sed gratis & vltroneus, Cẽturionis seruum sanauit intercedentium precibus, mortuum viduæ filium reuocauit ad vitam non rogatus.

Christus quædã rogatꝰ, quædã præstat vltroneus.

Ecce qualia sunt opera filij dei, videlicet infirmos sanare, morituros à morte seruare, & quod maximum est, iam mortuos vitæ restituere. Hæc enim sunt opera quæ decẽt deum, nempe quæ operibus diaboli contraria sunt. Vnde ait discipulus quem diligebat Iesus: In hoc apparuit filius dei, vt dissoluat opera diaboli. 1. Ioan. 3.

Opa Christi qualia.

Et quidem mors ipsa diaboli opus est, sicut scriptum est:

Sapien. 2. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Deus enim mortem non fecit, sed nec morbos morti præuios, sed
Ioan. 8. diabolus qui homicida fuit ab initio.

Per peccatum enim quo hominem deprauauit atq; corrupit, morbos & mortem induxit.

Sed sicut inuidia diaboli mortem, ita charitas filij dei in hunc mundum venientis attulit vitam, iuxta quod ipse testatur, dicens: Ego veni vt vitam habeant.

Ioan. 10.

Mors triplex. Et quoniam mortem triplicem homo per peccatum incurrerat, mortem scilicet naturæ, mortem culpæ, & mortem gehennæ. Hoc est aliis verbis, mortem corporis, mortem animæ, & mortem vtriusque, quarum prima est mala, secunda peior, tertia verò pessima: ideo venit dei filius

Vita triplex. triplicem fidelibus vitam donare, videlicet, resurrectionẽ carnis contra mortem naturæ, viuificationẽ gratiæ contra mortem culpæ, & vitam gloriæ contra mortem gehennæ.

¶ Circa secundum, id est, præsentis miraculi locum, dicit Euangelista.

Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim. Nam post iã dictam curationem paralytici serui Centurionis factam in Capharnaum ciuitate Galilææ, ad aliam venit ciuitatẽ, vt beneficia tribueret indigẽtibus. Ergo de miraculo properatur ad miraculum, & quodam profectu virtutis de sanatione paralytici, venitur ad suscitationem defuncti. Est

Naim vbi. autem Naim autore Hieronymo, ciuitas Galilææ, prouinciæ Iudæorum, in secundo miliario montis Thabor contra meridiem iuxta Aendor, qui est vicus grandis in quar

Christũ in Thabor docuisse. to miliario eiusdem montis ad meridiem. Porrò in monte Thabor (sicut à maioribus accepimus) Christus non modo illas octo beatitudines, sed & ferè totam euangelicæ legis perfectionem edocuit.

Discipuli cur præsentes. Et ibant, inquit, cum eo discipuli eius, nẽpe fidissimi comites itinerum & consortes laborum, qui eius præsentia pascebantur, prædicatione erudiebantur, eiusq; miraculis firmabantur. Sanè discipulos suos dominus diuinitatis suæ miracula facturus secum habere voluit, vt ea quæ per mundum erant testificaturi, ipsi primum suis oculis cernerent, & illud præsentes aspicerẽt magisterium, quo ipsi postmodum similia facturi vterentur.

Quur

Quur autem & turba multa ierit cum domino, Ioannes Euangelista patefeci, vbi ait: Quia videbant signa quæ fa- Ioan. 6.
ciebat super his qui infirmabantur. Dominus enim quocũque ibat, misericordiæ & benignitatis indicia virtutes admirandas operabatur. Sed & verba vitæ loquendo, salutẽ hominibus annuntiabat. Sequitur:

Quum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ. Et hæc uidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.

Luctus viduæ causæ. Hic ponitur tertium, videlicet qualis fuerit ille defunctus ad vitam mox reuocandus, quia videlicet filius vnicus matris suæ. Et hæc vidua erat. Ergo non parua matrẽ hãc, imò iam non matrem, doloris angustia cruciabat. Vidua erat, solatio vnici filij iam destituta, cuius mortem leuius toleraſſet si non fuisset vnicus, si alter qui eius dolorem leniret superfuisset.

Greg. Nis. Ad hæc, quia vidua erat, procreandi liberos ablata spes erat. Ergo ærumnæ molem breuibus verbis Euangelista mater explicuit. Mater vidua erat quæ iam non habebat in quem aspectum dirigeret vice defuncti. Hunc solum laetauerat, solus aderat alacritatis causſa in domo. Quicquid matri dulce ac pretiosum, hic solus extiterat. Miseranda sanè compassio, & ad fletum & lachrymas potẽs prouocare. Verum hinc illa beata erat & Christi pietate mox eũ erat receptura, quem humanæ sortis inclementia amiserat.

Et turba ciuitatis multa cum illa. Hoc diuino nutu factum est quòd multa dominum turba, multa viduam comitabatur, vt viso tanto miraculo multi testes, multi dei fierent laudatores.

Funꝰ comitari pium. Quo & ipsi docemur laudabile ac pium esse ad sepulturam proximi funus comitari. Vnde & in Euangelio duo viri insignes & iusti, alter princeps & legis doctor, alter nobilis decurio & diues opibus, id est, Nicodemus & Ioseph eximiè commẽdantur, quia Christum mortuum sanctum domini diuinum funus, venerabiliter & deuotissimè sepelierunt.

Luc. 16. Quinetiam angelicum aliquid est mortuos ad sepulchrum pie comitari. Ab angelis enim portata fuit paupe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris illius anima beata in sinum Abrahæ.

Spectaculum vtile.

Nec dicas: Quid cadaueri deferamus? Non enim in hac re tantummodo considerandum tibi est exinanime & exangue cadauer, sed corpus hominis esse memento qui nuper tibi similis tuæq; fuit imaginis, corpus inquam, in baptismi sacramento spiritussancti templum effectum & cõsecratum, cuius lingua deum viuũ confessa est, adorauit, & inuocauit, cuius aures sanctũ Christi euangelium audiuerunt, cuius oculi ad deũ suspexerunt in cœlũ, manus quoque ad deum orans expandit dum viueret. Quo corpore piis operibus insistendo emeruisse speratur vitam æternã. Quo denique in corpore resurrecturus est in die nouissimo, & clarificationem sempiternæ gloriæ recepturus.

Funus cur non contẽnendum.

Vnde ait beatus Augustinus: Non contemnẽda nec abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeq; iustorũ & fidelium, quibus tanquam organis & vasis ad opera bona vsus est spiritus sanctus.

Quin & eiusmodi specie monemur ad pœnitentiam, ad emendationem vitæ, & cognitionem fragilitatis & mortalitatis nostræ, ad detestationem superbiæ, & ad mundanæ vanitatis contẽptum, dum attentè cogitamus eandé & nobis viã esse calcandã, & futurũ esse vt nos quoq; exanimes & sine viribus & spiritu, rigidi & frigidi sic iaceamus.

Eadé via nobis calcandi.

Ob eam rem in quibusdam regionibus id moris est, vt mortuus suis vestibus induatur sicut viuẽs ambulauit, sicq; feretro imponatur solo vultu retecto cõspicuus omnibus, vt ea facie viui moueantur, & vt mortis imagine contemplata reuocataq; ad mẽtem mortis amaritudine, relinquẽt vitentq; peccata. Vnde & per Sapientem ex persona mortui, viuenti cuiq; dicitur: Memor esto iudicij mei, sic enim erit & tuum. Mihi heri, & tibi cras.

Eccli. 38.

Sed (vt paulisper ad mysteria diuertamus) videamus quid sibi vult quòd defunctus iste suæ matri viduæ vnicus

Filius vnicus myst.

fuisse perhibetur. Nam si per hanc matrem sanctam ecclesiam accipimus, quæ idcirco mater vidua dicitur q; & morte sponsi sui redempta, & ipsius visibilis præsentiæ solatio sit destituta, nunquid hæc mater vnicum tãtum habet quẽ mortuum deplangat filium?

Respondetur, q; licet è multis collecta personis vna sit perfecta

perfecta & immaculata virgo mater ecclesia singuli tamẽ quique fidelium vniuersalis ecclesiæ se filios esse rectissimè confitentur. Nam & electus quisque quum ad fidẽ imbuitur filius est, quando alios imbuit, mater. An non materno erga paruulos agebat affectu qui ait: Filioli, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis? Et licet his filiis ætates sexusq; diuersi sint, vnum tamẽ in Christo per regenerationis gratiam efficiuntur.

S. matris ecclesiæ typus.

Galat. 4.

Quin & hac ratione fideles simul vniuersi quodãmodo filius vnicus sunt, q; hos mater ecclesia vno eodémque modo concipit, parit, nutrit, amittit, atque recuperat.

Concipit enim per diuinam inspirationem, dicẽte Christo: Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum. Quid autem est aliud ad Christum venire, nisi filium fieri matris huius ecclesiæ sanctæ? Et rursum: Nemo (inquit) nouit filium nisi pater, & cui non caro & sanguis, sed qui in cœlis est pater reuelauit.

Ecclesia vt concipit.

Matt. 11.

Parit, per baptismalem regenerationem. Oportet enim nos nasci denuo, dicente domino: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritusancto, non potest videre regnũ dei. Nõ enim poterit introire in regnum dei, qui natus è muliere non nisi terreni illius Adæ præuaricatoris & exulis à regno, filius est. Et ideo oportet è muliere natum vt dei filius & hæres regni esse mereatur nasci denuo, id est, nasci ex deo. Nihil enim nisi quod natum est ex deo vincit mundũ, superat peccatum, & per fidem diabolum triumphat.

Vt parit.

Ioan. 3.

1. Ioan. vl.

Nutrit etiam pari modo, eodem lacte, id est, dei verbo euangelica eruditione vniuersos quos deo peperit, quasi filium vnum ecclesia mater.

Vt nutrit.

Sed & vno eodémque modo sese hos amittere, eósque perire deplangit. Pereunt autem suorum insidiis hostium per peccatum. Diabolus enim istius matris viduæ filios inexsaturabili odio, innumeris modis dolisque persequi perderéque non cessans, hoc peccati deformitate deturpat, vt patris eorum cœlestis amissa similitudine diabolo similes effecti deo displiceant, capit eos, vt sibi subiiciat, ligat, vt eos bene operari prohibeat, necat, vt eos in inferno sepeliat. Quos omnes quasi filium vnicum plorans ecclesia mater quòd hos perire, quod hos ad perpetuam

Vt filios amittit.

gehennæ sepulturam efferri conspicit, deplangit.

Cur adolescés myst. Bar. 3.

Sed nec illud ociosum est, quòd filius iste mortuus (qui nimirum peccatoris typum præfert) adolescens fuisse memoratur. Sanè adolescens propter insipientiam, dicente propheta de his qui in peccatis suis pereuntes ad inferos descendetunt. Quia non habuerunt scientiam, perierunt propter suam insipientiam. Vnde etiam per Esaiam dicitur. Puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Iure ergo peccator quilibet, & adolescens est quia non habet sapientiam, & mortuus propter amissam dei gratiam.

Cap. 65.

Vt filios recuperat.

Deniq; vno eodéq; modo mater ecclesia amissos filios recuperat, per misericordem, videlicet, & virtuosam Christi mortuos suscitantis operationem, cuius clemẽtiam pro suis mortuis flebili lachrymosáq; supplicatione iugiter interpellat. Et hoc quidẽ dum adhuc superest possibilitas resurgendi, dũ suscitator mortuorum præsto est ingredi per gratiæ infusionem Naim, id est, cómotam per cordis compunctionem peccatoris conscientiã, id est, quãdiu suppetit tempus pœnitentiæ, & antequã eos inferni sepultura suscipiat. Ex tũc enim nó vltra supplicat mater ecclesia, ꝙ eorũ exinde non est possibilis ad vitam gratiæ resurrectio.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Quam quum uidisset dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.

Hic describitur, stupenda mortui iubente Christo resurrectio. Vbi tria notantur. Primum est, benigna Christi miseratio. Secundum, portitorum funeris à progressu cessatio, ibi: Et accessit. Tertium, imperio vocantis, mortui resurrectio, ibi: Et ait, Adolescens:

Circca primum dicitur: Quam quũ vidisset dominus misericordia motus est. Vbi benigna Christi erga flentẽ defuncti matrem misericordia in tribus ostenditur. Primum est, ꝙ hanc misericorditer aspexit. Quam quũ vidisset (inquit) dominus vtiq; tristem & afflictam, misericordia motus est super eam, non super defunctum filium. Nã & Lazarum amicum nõ defleuit mortuum, sed fleuit eum inox suo imperio ad vitæ mortalis ærumnas denuo reuocandũ.

Christi erga viduã misericordia.

Notanter

Notanter autem euangelista prius misericordia motum fuisse dominum super matrem, ac sic filium eius suscitasse testatur. Nam quia duæ erant in Christo substantiæ, dei videlicet & hominis, idcirco hunc primo euangelista tanquam verum hominẽ misericordia motum fuisse demonstrat, ac deinde tanquam verum deum commemorat mortuum suscitasse. Vt & in compassione qua viduæ misertus est exemplũ nobis imitãdæ pietatis tribueret, & in effectu miraculi potẽtiam diuinitatemq; suam, qua etiã mortuum suscitauit admirandum prædicandámque demonstraret.

Beda.

Duę Christo substãtiæ.

Secundum in quo dominus suam viceroſam compassionem & misericordiam erga lachrymantẽ ostẽdit, illud est, quod hanc flere prohibuit, dicens: Noli flere. Quasi dicat: Desiste quasi mortuum flere quẽ mox cernes à morte resurgentem. Porrò dominus qui mœstos consolatur cessare lugentem iubet à lachrymis, monet & nos de præsentibus defunctis consolationem recipere resurrectionem eorum sperantes. Plangant mortuos suos resurrectionẽ ignorantes gentiles increduli, non autem fidem resurrectionis habentes Christiani. Quibus per Apostolum dicitur: Fratres, nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini sicut & cæteri, (id est, ethnici) qui spem (resurrectionis mortuorum) non habent. Qualiter mortui à diuersis, diuersimode lugentur, habes dominica. 16. à Pentecoste.

Mortuos lugẽtibus cõsolatio.

1. Thess. 4

Porrò dicente domino, noli flere non quemcunq; nobis luctum pro mortuis interdictum putemus, sed eum luctũ qui simulatus, qui immoderatus, qui indiscretus, qui pertinax vel certe qui perfidus est, illorum scilicet qui spem non habent. Alioqui non diceret Sapiens: Super mortuum plora, defecit enim lux eius. Et infra: Filij, in mortuũ produc lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare. Hoc etiam sanctorum patriarcharum exempla commonstrant. Abraham enim defleuit obitum Saræ coniugis. Mortuo Iacob Ioseph filius eius procidit in faciem suam plorans, & extinctum deosculans patrem. Quem & omnis defleuit Aegyptus septuaginta diebus. Et rursus, quum sepelissent eum in terra Chanaan planxerunt eum septẽ diebus, adeò vt Chananæi videntes profiterentur magnum illum esse planctum Aegyptiorum.

Quis luctꝰ prohibitus

Eccli. 22.

Patrũ exemplo lugendum.

Gen. 23.

Gen. 50.

Deut.34. Sed & Moysen mortuum in campo Moab planxerũt filij Israel triginta diebus.

2.Reg.1. Interfectos in Gelboe Saul & Ionathan, multis cum lachrymis planxit Dauid. Sed & alios ad planctum inuitans dicens: Filiæ Israel super Saul flete.

¶ Circa secundũ, quod est, portitorum funeris à progressu cessatio, subditur:

Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt.

Hic ostenditur tertium, videlicet, quemadmodum dominus se misericordia motum ostendit super defuncti adolescentis matrem. Accessit, inquit, nimirũ ad funus, & tetigit loculum, id est, feretrum quo iacens ferebatur. Et quidem tactu loculi in quo exanimis gestabatur magnũ atque euidentis pietatis atq; dignationis ostẽdit indicium. Nam quum solo verbo posset eum vitæ restituere, accedere tamen maluit & feretrum tangere, vt per hoc & elementiæ suæ signum daret, & matris viduæ deiectum mœrore animum erigeret. Nec potuit à contactu funesti ligni secundum legem Moysi more cæterorum immundus fieri, qui mortuum potuit ad vitam reuocare. Non enim ei cui omnia viuunt mortuus erat. Sed etiam (vt ait Ambro.) spem resurgendi habebat, quia ferebatur in ligno, iuxta quod scriptum est: Lignum habet spem. Siquidem crucis ligno salutis spes nobis allata est. Et si nobis ante lignũ non proderat, tamen postea quàm Iesus id tetigit proficere cœpit ad vitam, vt esset indicio salutem populo per crucis patibulum refundendam. Si enim Iesus in hunc mundum ad mortuum per delicta genus humanum veniens lignũ crucis non cõtigisset, vnde nobis spes fuisset à funere spiritali ad vitam gratiæ resurgendi?

Tetigit loculum.

Iob.14.

Mysteriũ Christi ligni contingentis.

Sanè & aliam ob caussam secundum Theoph. non solo verbo peragit miraculum, sed & feretrũ tangit, vt cognoscas efficax esse sacrũ Christi corpus ad humanum salutẽ. Et enim corpus eius, corpus viuificum est. Quoniam enim caro eius facta est propria verbi omnia viuificantis, propterea viuifica est & ipsa, tollitq; mortem & corruptionẽ. Hæc ille. Sicut enim ferrum adiunctum igni perficit opus ignis,

Virtus corporis Christi.

Simile.

ignis, sic postquam caro vnita est verbo quod viuificat omnia, ipsa quoque facta est viuificatiua & expulsiua mortis.

Hinc attendamus quanta sit virtus sacramenti corporis Christi, nam tactu suæ mundissimæ carnis dedit vim regeneratiuam aquis per verbum vitæ in lauacro baptismi. Tactu eiusdem suæ sanctæ carnis mundauit leprosos. Tactu fimbriæ vestium suarum, mulierem incurabili morbo pereuntẽ restituit sanitati. Quid plura? Omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Matth.8. Matth.9. Luc.6.

Ergo quod resuscitaturus mortuum dominus lignum mortis contigit, altioris mysterij extitit typus. Futurum enim erat vt humanum genus à morte æterna redemptum ad immortalem & beatam vitam idem dominus resuscitaturus, crucis lignum (vt iam dictũ est) ita sacro sancti corporis sui contingeret membris, vt in eo clauis cõfixus pro nostra vita moreretur. Sequitur:

Hi autem qui portabant steterunt. Steterunt, inquit, aut quia virtute attactus Christi mouere se loco non potuerũt, aut quia virtutis suæ beneficium præstolabantur. Quum enim viderent eum appropinquantẽ defuncto, cupide expectabãt ipsius virtutem & misericordiam in resurrectione mortui cernere: quandoquidem defuncti matrem tam humaniter & tam benigne fuerat consolatus.

Et litera quidem plana est, sed mysteria sunt requirẽda. Itaque portitores funesti qui huius mysticæ matris filium mortuum ad vltimæ mortis deferunt sepulturam distinguendi nobis sunt primum, & postea describendi.

Sunt etenim quatuor qui per viam peccati ad sepulturã gehẽnæ deportant animã, totidémque qui ferant corpus. Animam deferunt hæc quatuor. Desideria mala, immunda, peruersa, ecce portitor vnus. Deferunt etiam eam suggestiones & tentamenta dæmonum, ecce portitor alter. Deferunt & exempla hominũ malorum, quæ tum vel maxime nocent scandalizántque, quando sunt multorum, magnorum, & impune peccantium. ecce portitor tertius. Deferunt eam mala colloquia, cõsilia peruersa, & prauo dogmata hæreticorum. ecce portitor quartus.

Funeris portitores Animæ portitores quatuor.

Porrò corporis portitores sunt quatuor elementa è quibus ipsum cõstat corpus. Hic enim mortuus in loculo (in-

Corporis portitores 4. elemẽta

quit Ambro.) materialibus quatuor ad sepulchrũ ferebatur elementis. Non quòd elementa ipsa in corpore humano in suis formis permaneat, sed in suis duntaxat qualitatib⁹, quæ sunt, caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas. Quæ vocantur qualitates primæ, inuicem maxime cõtrariæ, vnde & cõtinenter inter se pugnantes propriis suis se mutuo destruunt actionibus. Nam quæ reperiri queant, quæ propriis suis ac naturalibus actionibus magis inter se pugnẽt, quàm caliditas & frigiditas humiditas & siccitas?

Elemẽta vt ad mortẽ vrgent.

Itaque ad geminam mortem, naturæ videlicet & culpæ quatuor hæ qualitates elementares vrgent hominẽ. Dum enim alteram superat altera, verbi gratia: caliditas frigiditatem in humano corpore, aut econtrario, aut humiditas siccitatem, vel ecõuerso, vtique in dissolutionem & mortẽ compago corporis vrgetur. Vnde enim morbi & mors, nisi ex dispari proportione pugnantium in nostro corpore quatuor elementorum? Siquidem terra aeri, & aqua igni, totis suis qualitatibus opponuntur. Terra enim frigida est & ficca: calidus autem & humidus aer. Aqua frigida & humida, ignis autem calidus est & siccus. Quis iam miretur mortale corpus nõ diu posse consistere, vel potius tam diu hominem viuere, cuius ex tam cõtrariis corpus cõstat elementis? Itaque quatuor iam dicta mũdi elementa per suas in homine contrarias qualitates quasi quatuor portitores funesti, ad mortem naturæ deferunt hominem irrequietiVt elementa vrgent ad mortẽ culpæ.

Deferunt eum nihilominus (vt iam dictum est) ad mortem culpę, dum amissa originali iustitia, ex iam dictis quatuor elementorum in corpore nostro qualitatibus ad vitia atque peccata (quæ animæ mortem pariunt) quasi à quatuor funestis vrgemur portitoribus.

Melancolici.

Hi enim in quibus abundant qualitates terræ, melancolici sunt, frigidi & sicci, & inclinantur ad auaritiã. Illi vero in quibus aquæ prædominãtur qualitates flegmatici sunt, frigidi scilicet & humidi, & propter humidi abundantiam proclives sunt ad luxuriam. In quibus autem aeris qualitates præualuerint, sanguinei sunt, nempe humidi & calidi, & proni sunt ad rerum fastigia capescenda per superbiam.

Flegmatici.

Sãguinei.

Verum ij qui ignis qualitatibus maxime imbuuntur dicuntur colerici, & sunt calidi & sicci, & hinc ad iracundiæ furorem

Colerici.

furorem faciles, & ad cætera vitia quæ ira parit.

Per loculũ vero in quo defuncti cadauer ad sepulchrum ferebatur conscientiã hominis peccatoris intellige, in qua iam vita gratiæ destitutus, neglecta salute, quasi profundo sopitus somno, male requiescit.

Loculus mortui.

Quum autem suscitator mortuorum Christus ad preces ecclesiæ supplicantis dignãter accedens peccatoris cor & conscientiã (loculũ scilicet) per efficaciam gratiæ suæ, validam cõpunctionem immittẽdo, mentemq; mutando tãgit, mox sistunt gradũ tam animæ quàm corporis memorati portitores, nec vlterius per opera mala hunc vti prius ad infernalẽ deferunt sepulturã. Iam enim à peccatis conuersa voluntate alia vita & alta placet via. Et (vt dicit Ambro.) vox (scilicet) cõfessionis redit, redditur filius matri, reuocatur à tumulo. Ab hoc sepulchro te liberat Christus ab hoc peccati tumulo resurges si audias dei verbum. Sed nũc attẽdamus verbo virtutis Christi mortuũ resurgentẽ.

Portitores vt sistunt gradum.

Itaque circa tertium, quod est, imperio vocantis, mortui resurrectio. Sequitur:

Et ait: Adolescẽs tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, & dedit eum matri suæ.

Modum suscitationis mortui istius attende. Siquidem solo iussu domini resurrexit. Non enim saluator similis est Heliæ dẽsenti mortuum filiũ Sarepthanæ, nec qualis Helisæus qui proprium corpus applicuit corpori defuncti, nec qualis Petrus qui pro Thabita orauit. Sed ipse est qui non entia velut entia vocat, qui mortuos vt viuos alloquitur. Ait ergo: Adolescens tibi dico surge. Qui dixit adolescẽtem, florentis significauit temporis horam, primam producentem lanuginẽ, qui paulò antè mulcebris erat maternorum oculorum aspectui, iam aspiràs ad tempus sponsaliũ, virga generis, successionis ramus, baculus senectutis.

3. Reg. 17
4. Reg. 4.
Act. 9.

Tibi dico, inquit, cum mortuo loquens tanquam cũ viuente & audiente. Quo etiam probat verum esse quod alibi dicit: Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. Qui enim nobis mortui sunt, non secus ante deum habentur ac dormientes. Nemo tam facile à somno excitat dormiẽtẽ in lecto, quàm Christus mor-

Greg. Nis.

Ioan. 5.

tuum in sepulchro. Tibi, inquit, dico surge. Inter dictū & factum domini nulla distantia est. Ipse enim dixit & facta sunt ipse mandauit & creata sunt.

Mortuus vt reuixit.

Itaque audita voce domini resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Ecce viuificatio mortui. Resedit, inquit, quia surgens sedit in loculo. Incontanter erectus est cui sunt surgendi mandata directa. Diuina enim potestas est, irrefragabilis, nulla mora, nulla hic orationum instantia.

Theoph.

Et cœpit loqui. Verisimle est prima quæ loquebatur verba gratiarum actionis fuisse. Et vtique hæc veræ resurrectionis indicia sunt, corpus enim exanime loqui non potest. Et dedit illum matri suæ, quia non suo sed matris merito reuixerat, & ideo non sibi relinquitur, sed matri redditur, vt quæ de ipso tristis fuerat in ipso consolaretur.

Cur dedit illum matri.

Et licet non reperiamus hanc matrem pro filij sui suscitatione dominum precationum verbis interpellasse, attamen ipse qui nouit abscondita, ingens cordis ipsius vidit desiderium, quod vtique ante eum quasi clamor est deprecantis. Vera etenim postulatio non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentiores nanque voces in auribus dei non faciunt verba sed desideria.

Signa resurgentis spiritualiter.

Moraliter, mortuus reuiuiscit per veram cordis cōpunctionem, residet, per propositi melioris assumptionem, incipit loqui per delictorum confessionem, per intentā orationem, per gratiarum actionem, deiq; laudationem. Matri redditur, quum per sacerdotale ministerium à peccatis absolutus communioni sanctæ matris ecclesiæ restituitur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Accepit autem omnes timor, & magnificabant deū dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis, & quia deus uisitauit plebem suam.

Hic describitur de conspectu miraculo dei magnificatio. Et quidem nouum atque stupendum miraculum fuste magnus intuētium subsequutus est stupor, ita vt in dei laudes tacentia prius ora soluerētur. Nouerant enim mortuum fuisse adolescentem, eumq; iam erant sepulturi. Audierant paucula illa Christi sed potentissima verba, & manifesta iam videbant in mortuo vitæ signa.

Accepit

Accepit ergo omnes timor, vel pro reuerentia maiestatis eius, vel timore tantæ virtutis quæ mortuos suscitabat. Nec mirum si eum magnificabant verbo, qui adeò magnificus erat in opere.

Cur omnes inuasit timor.

Propheta magnus, inquiunt, surrexit in nobis. Videntur credere eum illū esse prophetam olim in lege promissum dicente Moyse: Prophetā de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus. Qui autem verba eius audire noluerit, ego vltor existā. Quod autem dominum nostrum prophetam illum esse putauerint sequentia probare videntur. Dixerunt enim.

Deut. 18.

Et quia deus visitauit plebem suam, sicut & apud Ioannem viso multiplicationis panū & piscium signo dicebant turbæ: Quia hic est vere ,ppheta qui vēturus est in mūdū.

Ioan. 6.

Magnum sanè vocabant quem tanti ratione miraculi nō paruum non communem reputabant esse prophetam. Sed ea fide qua & Cleophas de ipso dixit, quòd fuit vir propheta, potens in opere & sermone, coram deo & omni populo, & isti prophetā magnū vocabant, per cuius tanta miracula plebem suam deus misericorditer visitauit.

Lucæ. 24.

Visitatio dei dupliciter.

Quotiescūque enim deus aliquem vel admodum affligi finit, vel maga illi bona contribuit, dicitur eum visitasse. Magis tamen in bonam partem intelligitur, quo modo dominus visitauit Saram, cui post longam sterilitatem conceptum dedit. Item filios Israel in Aegypto, sed & nos visitauit oriens ex alto. Sed nec tantum semel visitauit nos deus verbum suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc (vt suscitemur) semper in corda mittendo.

Gene. 21. Exod. 3. Lucæ. 1.

Assidua dei visitatio.

Quotidie enim deus fideles suos visitat per prædicatum eis suum Euangelium, per dicta prophetarum, per præcedentium exempla sanctorum. Visitat quotiens vel terrē supplicij incutit æterni, vel trahit desiderio gloriæ cœlestis, & quemadmodum à morte culpæ resurgere possimus occulta per spiritum inspiratione edocet.

Agamus gratias deo patri creatori nostro, qui prisci tēporis hominibus merito iniquitatis eorum in infidelitate relictis, nouissimis his temporibus misericordiam suam super nos confirmauit, nempe qui humano generi redimendo filium suum in hunc mundum mittere dignatus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FERIA SEXTA POST DOMI. LAETARE.

Ioan.11. *ERat quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororum eius.*

Præsens hæc sancti Euangelij lectio quatuor præcipue comprehendit. Primum est, lethalis ægrotationis denũtiatio. Secũdum est, Christi in Iudæam iterata profectio, ibi: Deinde post hæc. Tertium est, fraterni obitus per sorores deploratio, ibi: Venit itaque Iesus. Quartum est, quatriduo mortui ad vitam reuocatio, ibi: Iesus ergo vt vidit.

Circa primum duo notantur. Vnum est, languentis & sororum ex nomine designatio. Alterum est, sororum pro fratre ad Christum legatio, ibi: Miserunt ergo sorores.

Circa primũ dicitur: Erat quidã languens Lazarus, &c. Qualia filius dei faciat opera patris sui, qui paulò antè di-
Ioan.10. xit, si non facio opera patris mei nolite credere mihi, si autem facio & si verbis meis nõ vultis credere, operibus credite, qualia iuquam opera faciat filius dei attendite ô Iudæi, aut si attendere non vultis, attendat vniuersus orbis terræ. Ecce iam semel & iterum tulistis lapides vt lapida-
Opera maxime deo digna. retis eum. Quænã sunt opera deo digniora & vtiliora hominibus, quã & resuscitare à peccatis suis peccatrices animas, & reuocare de sepulchris corpora mortuorum? Ecce in oculis vestris ô scribæ & pharisæi vtriusque opifex resurrectionis opera patris sui operatus est.

Exemplũ resurrectionis à peccatis. Primum scitis quia Maria hæc cuius frater Lazarus nũc infirmatur paulò post moriturus, quum esset ipsa in monumentis mortuorum audiuit vocem filij dei, & quia audiuit, ecce nunc viuit. Nam post lachrymas illas quibus lauit pedes eiusdem filij dei, post illam solutionem capillorum suorum qua pedes eosdem extersit, post oscula quæ infixit, & post effusionem vnguenti quo illum vnxit, iam
Exemplũ resurrectionis à mortuis. nec oculos ad concupiscendum aperit, nec vt amatoribus placeat capillum comit, nec os suum à freno pudicitiæ solvit, nec odoribus aromaticis fœtorem luxuriæ pascit.

Deinde & postmodum in hoc fratre eius Lazaro qui nunc

nunc infirmatur, habituri estis argumentum futuræ in vocem eiusdem filij dei resurrectionis corporum, sicut ipse ait? Venit hora quando omnes qui in monumentis sunt Ioan.5.
audient vocem filij dei & procedent. Hæc inquam opera patris in filio dei, hæc præclara vtriusque argumenta resurrectionis in Maria & fratre eius Lazaro de vicino habetis. Quid igitur superest ad testificandum vobis omni- Iudæi in
potentiam filij dei, qui neque verbis neque tantis operibus peccatis
eius creditis, quid, inquam, supereſt nisi vt resurgenti- morituri.
bus mortuis vos qui viuentes dicebamini, moriamini in peccatis vestris?

Sed iam in ordine lectionis Euangelicæ gloriam tanti miraculi speculemur. Erat, inquit, quidam languens nomine Lazarus à Bethania de castello Mariæ & Marthæ sororum eius.

Bene personam sanctus Euangelista describit, imò ipse resurrectionis autor bene personam notam elegit, in qua per opus tãtæ virtutis pluribus manifestaretur gloria dei. Et ille quidem languens erat. Maria autem soror eius iam à pessimo languore, imò ab ipsa morte animæ iam fœtens, per domini gratiam reuixerat atque conualuerat. Et ne quid ambiguitatis de ipsius persona remaneat, subdit Euangelista:

Maria autem erat quæ unxit dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur.

Sanè vbi hæc domini pedes suis lachrymis lauit, ibi pro- Vbi reui-
culdubio quæ fuerat mortua, iamq; mala consuetudine se- xit Maria.
pulta reuixit & de sepulchro suo processit. Quæ quàm perfecte conualuerit, ex aliis euangeliorũ locis habemus, vbi amor eius, & deuotio magnis testimoniis cõmendatur. Vbi gratia, ex eo quòd quũ Martha soror eius dominũ nostrum excepisset in domum suã & satageret circa frequẽs Lucæ.16.
ministeriũ, Maria sedẽs secus pedes eius audiebat verbum illius, domino illi testimonium perhibente ac dicente: Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.

¶ Circa secundum, quod est, sororum pro fratre ad Christum legatio, subditur:

Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

Ergo, inquit, quia fideles erãt & propter auditum verbi eius familiares ei esse cœperunt fiducialiter miserũt ad illum. Nec rogauerunt vt veniret & sanaret languidum, sed tantum nuntiant, ecce quẽ amas infirmatur. Amanti enim satis erat nuntiasse. Non ausæ sunt dicere: Veni & sana, nõ ignorantes quemadmodum iam pridem raptis iam lapidibus Iudæi voluerant eum lapidare. Non ergo audent petere vt iterum in Iudæam veniẽs mortis periculo se committat. Sed tantummodo, Ecce quem amas infirmatur. Ac si dicant: Sufficit vt noueris. Non enim amas & deseris.

Reuerentiam & fiduciam attende.

Quo nuntio ad miserendum volũt attrahere Christum. Adhuc enim ei quasi homini intendebant. Ideo autem nõ venerunt ad Christum sicut Centurio & regulus sed mittunt, quia vehementer confidebant de Christo propter multam quam ad ipsum habebant familiaritatem, & quia detinebantur à luctu. Sed & quia mulieres erant, quas nõ decet de facili domum exire. Multam proinde deuotionẽ exprimũt & fidei magnitudinem dicentes, ecce quẽ amas infirmatur. Tantam enim potentiam in domino esse credebãt, quòd mirum videretur qualiter virum ei dilectum infirmitas potuerit occupare. Sequitur:

Chryſoſt.

Quur ad Christum non ibant.

Theoph.

Audiens autem Iesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam.

Quod ait, Infirmitas hæc non est ad mortẽ, non sic intelligendũ est quasi ex illa infirmitate non fuerit sequuta animę à corpore separatio, quod vtique mors corporis est. Nã & postmodum dicturus est: Lazarus mortuus est. Sed ideo hoc dixit, quia finalis causſa infirmitatis huius nõ est vt Lazarus moriatur. Tunc enim infirmitas ad mortẽ est, quando præter mortem nihil quæritur, & in ipsa morte finis constituitur.

Infirmitas vt non ad mortem.

Hic autẽ per infirmitatẽ vel mortẽ dei gloria quæritur, scilicet vt per eũ qui infirmatus moritur filius dei resuscitãdo glorificetur. Dei nãq; filius deus. Vere igitur, inquit, infirmitas hæc non est ad mortem, imò vero nec ipsa quæ hinc

Dei filius deus.

hinc sequetur mors est ad mortem, quia mors in vitã venit cõmutanda. Sed pro gloria dei, id est, pro testificanda per resurrectionem Lazari à mortuis diuinitate filij dei.

Exprobratur nãq; filio dei, diciturq; (verbi gratia) quia dæmoniũ habet, & insanit, eo q; dixerit: Venit hora quando omnes qui in monumẽtis sunt audient vocem filij dei, & procedent. Vt ergo glorificetur, & insaniæ non arguatur filius dei, oportet illum in hoc vno qui nunc infirmatur experimentũ dare virtutis & veritatis suæ, id est, ostendere in vno homine quid vel quo modo facturus sit in vniuerso hominum genere. Sequitur: Ioan. 5.

Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum.

Vtique hos diligebat, alioqui non tantam in illis gloriã suam ostenderet, non se ita per illos filius dei glorificaret. Quanta enim dei gloria est q; in Maria quidẽ resurrectionem animarum, in Lazaro autem ostendere dignatus est quàm verè, quàm potenter vniuersalem facturus est corporum resurrectionem. Diligebat ergo eos sicut vasa gloriæ suæ. Diligebat eos ita, vt in his primũ dignaretur ostendere experimentum gratiæ & veritatis suæ. Sequitur:

Signa dilectiõis Iesu

Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

Mansit vtique vt eo tardãte moreretur & sepeliretur lãguidus ille. Non enim volebat languidum sanare, nõ mortuum adhuc in domo iacentem, sicut Archisynagogi filiã, aut ad tumulum deportari incipientem sicut viduæ filium resuscitare. Experimentum quippe (sicut iam dictum est) eius verbi parabatur quod dixerat, omnes qui in monumẽtis sunt audient vocem filij dei & procedent. Vt ergo ad hoc perueniretur tam diu tardauit, donec mortuus terræ gremio conderetur, vbi puluis in puluerem conuertitur, & omnis caro in suam originem redigitur, vt inde clamore illius euocaretur, vnde in iussu & in voce archangeli, & in tuba dei illo ad iudicium descendente de cœlo, omnes sumus euocandi. 1. Thes. 4.

Christus morã facit

¶ Circa secundum principale dicitur:

Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Iu-

dæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum uadis illuc?

Hic ponitur Christi in Iudæam iterata profectio. Vbi tria notantur. Primum est, discipulorum pauor & trepidatio. Secundum, trepidantium per Christum confirmatio, ibi: Respondit Iesus: Nónne. Tertium, Christi cum Apostolis in Iudæam profectio, ibi: Tunc ergo dixit eis Iesus.

Circa primum dicitur: Deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. Vbi notandum est, q̃ nusquam aliàs prædicit quo sit iturus.

Theoph.

Cur Christus quovadit prædicit.

Hic autem solum hoc prædicere videtur, quia valde timebant discipuli in Iudæam ire. Et idcirco prædicit, vt ne repentina abitione turbentur si abducerẽtur in regionem quam timebant.

Deinde, inquit, post hæc, id est, quum duobus diebus in eodem loco mansisset, post hæc quæ prius à Iudæis pertulerat, qui voluerant eum lapidare, post hæc inquam (quod magnum & à metu alienum est) dixit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum.

Discipulo q̃ pauor.

Discipuli autem magistro timẽtes & sibiipsis magis (nõdum enim perfectam de Christo scientiam habebant, & nescientes quòd nisi vellet non moreretur) consilium dãt, ne iterum vadat in Iudæam, dicentes: Magister, nũc quærebant te Iudæi lapidare. Lapides enim ad hoc iam tulerant, & iterum vadis illuc?

¶ Circa secundum, quod est trepidantium per Christum confirmatio, subditur:

Respondit Iesus: Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die non offendit, quia lucem huius mundi uidet. Si autem ambulauerit in nocte offendit, quia lux non est in eo.

Nónne, inquit, duodecim sunt horæ diei? Respondet ad id quod dixerant discipuli: Nunc quærebãt te interficere. Respõdet, inquã, ex diuersitate horarum in vno eodemq̃ die artificiali, qui circa æquinoctium constat ex duodecim horis, insinuans nimirũ hominum voluntates & opera nõ modo de die in diẽ, sed etiã de hora in horã sæpe mutari.

Vt per

Vt per hoc illi intelligerẽt, q̃ licet iã pridem quęsierint eũ Iudæi lapidare, modo aliud tempus esse & eorum consilia potuisse mutari. Aliis autem etiã sic intelligi posse videtur. Ac si dicat: Quid mihi consilium datis? quãdoquidem non vos me, sed ego vos duodecim elegerim, vnde & magistri nutum vos sequi nõ præire cõuenit, sicut duodecim horæ motum solis siue diei sequuntur. Aliter: Nõne duodecim sunt horæ diei. Nõne, inquit, scriptum est, quia sol cognouit occasum suum? Nunquid sol iste alicuius excutietur incursu, & occidet antequã veniat hora eius? Ego nẽ pe sum lux mundi, ego ille sol qui occasum suũ cognouit. Igitur sicut sol iste quo aer illustratus dies efficitur, ab oriẽte vsq̃ in occidentem proficiscitur, & nequaquã in hominis potestate est, vt occidat antequã veniat duodecima hora eius, ita scitote q̃ nõ me occident Iudæi antequã veniat hora mea in qua mori decreui. Quòd si timetis ne fortè dũ quæror ego, vos periclitemini, ecce dico vobis: Si quis ambulauerit in die non offendit, quia lucẽ huius mũdi videt. Si autẽ ambulauerit in nocte offendit, quia lux non est in eo. Ac si dicat: Scitis & hoc, quia videlicet per diẽ ambulare tutũ est, per noctem verò ambulare ruinosum. Ego autẽ dies sum, etenim lux mũdi ego sum, ego ille sol qui cognouit occasum suum. Igitur quandiu vobiscum sum, nolite timere quasi vllum scandalum passuri, sed cõfidite, & eamus in Iudæam iterum. Quandiu enim vobiscum ero nõ offendetis, quia lucet vobis dies salutis: quando autẽ peruenero ad eum quem ego cognoui occasum meũ, quando comprehensus fuero & traditus ad occidendum, tunc vos omnes offendetis, tunc omnes vos quasi per noctem ambulantes scandalum in me patiemini. Sequitur:

Christ⁹ vt trepidãtes confirmat.

Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum.

Post hæc (inquit) scilicet quæ corroborandis eorum animis dixerat, & causam nunc adiungit propter quã etiã ire ipsi velint. Lazarus, inquiẽs, amicus noster dormit. Duplex nanq̃ est illis causa eũdi. Tũ quia Lazarus amicus est qui dormit eo somno à quo illum nemo excitare possit nisi solus Christus filius dei. Tum quia excitatio eius magna est

Duplex eũ di causa.

materia gloriæ eiusdem filij dei domini & magistri sui.

Quoniam ergo metuebant in Iudæam ire discipuli confortans animorum pusillitatem dicit:

Theoph. Et si me quærebant Iudæi lapidare, hoc faciebant, quia loquens illis arguebam eos. Nunc autem non vado vt illis loquar, sed vt amicum inuisam, atque ita non oportet trepidare. Non enim ad ea abeo, ad quæ prius vt periculum ex Iudæis expauescam, sed amicum è somno excitabo. Cæterum quoniam dominus Lazarum dormire dicens non ediderat differentiam vel qualitatem dormitionis, discipuli in magistri verbo errabant. Vnde sequitur:

Dixerunt ergo discipuli eius: Domine si dormit, saluus erit. Dixerat autẽ Iesus de morte eius. Illi uero putauerunt quòd de dormitione somni diceret.

Discipuli ergo putantes Christum de amici ægrotantis visitato somno fuisse loquutum, adhuc nituntur propositũ iter magistro dissuadere dicentes: Domine si dormit, saluus erit. Ac si dicerent: In dormitione languentis nihil est periculi, imò & signum est & initium recuperandæ sanitatis, atque ideo non est ratio vt propter excitandum illũ periculo te inferas vt iterum lapideris. Non solum (inquiũt) non necessarius est aduentus tuus, sed & amico damnosus. Nam si (vt opinamur) somnus est ei ad salutẽ, tu autẽ profecturus es vt excites, saluti eius obfuturus es. Non igitur opus vt eas & excites illum. Hoc enim ei damnosum erat.

Resurrecturũ dormientẽ dixit. Sanè eum qui mortuus erat, dormientem Christus appellauit, quia sic loquendo resurrecturum prænuntiauit. Et quomodo (vt dicit Augustꝰ.) interest in ipsis qui quotidie dormiunt & exurgunt, quid quisque videat in somnis alij enim læta somnia, alij torquentia sentiunt, sic vnusquisque cum caussa sua dormit, cum caussa sua surgit. Vt ergo discipulos ab errore absolueret, consequenter ait:

¶ Circa tertium, quod est, Christi cum Apostolis in Iudæam profectio, subditur:

Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos ut credatis quoniã non eram ibi. Sed eamus ad eum.

Sed

Sed quare prius non ita manifestè dixit, sed occultè mortem somnum appellando? Primũ, quia à fastu erat alienus. Nolebat enim ad ostentationem facere sed occultè. Hinc resurrectionem, excitationem à somno nominauit. Proinde quum dixisset manifestè mortuus est, non addidit, vado vt resuscitem illum à morte, sed vt à somno excitem eum. Vbi vides quemadmodum abhorruerit à fastu, & quomodo noluerit celebrari ea quæ facturus erat. Interim etiam docet nos ne simus faciles ad promittendum. Nam quãuis Centurioni hoc fecerit (dixit enim: ego veniam & curabo eum) illi tamen hoc dixit, vt illius fidem commẽdaret. Et hæc vna caussa est quare mortem appellauit somnum. Theoph. Exemplo Christi quid vitemus. Matt. 8.

Alia autem est, vt ostendat nobis quòd omnis mors somnus sit & requies. Tertia verò, quanuis aliis mors fuerit, Lazari tamen defunctio somnus videtur, eo quòd hũc dominus resuscitaturus erat. Et sicut nobis facile est suscitare dormientem, ita illi, imò innumeris modis facilius est resuscitare mortuum.

Et gaudeo (inquit) propter vos vt credatis quia non erã ibi. Hoc est. Vt ex hinc magis mihi credatis vt deo quia non eram illic. Et quum longe absim prædico vobis mortem in Bethania, de qua non audiui, sed vt deus video quæ longe eueniunt. Christus se deũ ostendit.

Quod etiam quidam sic intellexerunt. Gaudeo propter vos. Nam quòd ego illic non sum, fidei vestræ conducit. Quoniam si adfuissem, amantium precibus & ploratibus vrgerer hoc facere vt non moreretur, aut certè vt mortuũ suscitarem antequam sepeliretur.

Minus autem hoc fuisset potentiæ meæ manifestandæ. Verum quũ absente me mortuus est, abiens autem ipsum suscitaturus sum, id magis vestram firmabit fidem, quũ videritis me & hoc posse quod antea nondum ostẽdi, ꝙ qui mortuus & fœtens fuit rursus vegeta sua mẽbra recipit & resuscitatur. Eamus ergo (inquit) ad eum. Sequitur:

Dixit ergo Thomas qui dicitur didymus ad condiscipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo.

Grandis profectò timor discipulis erat, ne dum in vnum magistrum consurgeret, cunctos pariter Iudaici furoris

Universidad de Deusto
Biblioteca

Thomas ceteris meticulosior.

tempestas inuolueret. Porrò Thomas aliis meticulosior, eamus(inquit)& moriamur cum eo. Quod secundũ Theophylactum non fiduciæ sed formidinis & tristis animi verbum est. Nam vt alios discipulos moraretur memores eos facit mortis, & dedita opera hoc apponit, & moriamur cũ eo, quasi talia dicens: Esto, ipse vitam suam non magnifaciat, nos autem quur ita stulti essemus? Hæc timidi verba sunt. Vbi tamen magna veneratione commendandus est,

Thomas vt cõmendandus.

qui etiam in tanto timore Christum non dereliquit. Qui etiam postea vt Christi Apostolus pro veritate mortẽ constanter passus est.

Luc.22.

Hinc illos meritò Christus collaudãs: Vos estis(inquit) qui permansistis mecum in tentationibus meis. Quod vtique discipulis multa secum pericula perpessis iã hora passionis instante dixit.

¶Circa tertium principale dicitur:

Venit itaque Iesus, & inuenit eũ iam quatuor dies habentem in monumento. Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudæis uenerant ad Martham & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.

Hic designatur fraterni obitus per germanas deploratio. Vbi quatuor sunt notanda. Primũ est, autoris vitæ Bethaniam accessio. Secundum est, Marthæ lugentis apud Christum comploratio, ibi: Martha ergo vt audiuit. Tertium, lugenti prædicta fratris resurrectio, ibi: Dicit ei Iesus: Resurget. Quartum, ad domini pedes Mariæ lachrymatio, ibi: Et quum hæc dixisset.

Circa primũ dicitur: Venit itaque Iesus, & cætera. Consulto dominus accepto nuntio per duos dies (sicut paulò antè dictum est) expectare voluit, vt Lazarus fieret quatriduanus: deinde venit mortui resurrectionem operaturus,

Bethania Ierosolymis vicina

miraculũ sanè quod nulla ex parte posset quispiam calumniari. Apponit quoq; Euangelista quòd locus vicinus erat Ierosolymis, nempe tantum ab ea vrbe quindecim distans

Futuro signo testes multi.

stadiis, ne scilicet frigida ad Scribas & Pharisæos fama de longinquo veniret, & quòd multi Ierosolymitanorum adfuerint, vt multi testes miraculo non deessent. Qui ad hoc

hoc aduenerant è ciuitate, vt sororum dolorem de germani morte consolando lenirent.

Non tamen has consolabantur, quia illæ diligebantur à Christo. Iam enim conspirauerant vt si quis confiteretur esse Christum extra synagogam fieret, sed propter calamitatis necessitatem, vel quod reuerebantur eas vt nobiliores, vel quòd non erant ex pessimis qui aduenerant, vnde & multi ex eis viso miraculo crediderunt. Ioan.9.

¶Circa secundum, quod est, Marthæ lugentis apud Christum comploratio, subditur:

Martha ergo ut audiuit quia Iesus uenit, occurrit illi. Maria autem domi sedebat.

Curam domus gessisse Martham aliis euangelij locis manifestum est, & ideo tanquam domesticis curis vacanti, primo nuntiatum est venisse Iesum. Theoph.

Martha ergo sola occurrit primum, & nõ simul assumit secum sororem, quia seorsum domino occurrere & factum annuntiare volebat. Vnde vbi illam in spem bonam adduxit, tunc abiens sororem vocat. Prius autem non annuntiat sorori Mariæ aduenisse dominum, si enim hoc illa audisset, mox illi occursura surrexisset, & comites fuissent ei præsentes Iudæi, quos Martha Christi aduentum scire nolebat. Sequitur:

Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus.

Credebat quidem Martha in Christũ, sed non vt oportebat. Nondum enim cognoscebat quoniam deus erat. Et ideo dicebat: Si fuisses hic, frater meus nõ fuisset mortuus. Quasi diffidens quoniam etiam absens si vellet posset mortem fratris prohibere. Nondum etiam cognoscebat quòd propria virtute hoc faceret. Quod apparet ex hoc quod subdit: Sed & nunc scio, quia quæcunq; poposceris à deo, dabit tibi deus. Vbi vides q; sicut virum quendam virtute præditum & deo probatum illum habuerit. Hæc Chry. Chry. Marthæ adhuc fidesminor.

Cæterum Martha non ausa est conqueri, cur non fuisset hic, vel cur non venisset mox vt ipsi nuntiatum est à dicentibus: Domine ecce quem amas infirmatur, sed reuerẽtiam Marthę et gaChristũ reuerẽtia.

domino seruans,& cauens lædere dilectionem,tantum hu mili fide in cõfractione cordis potentiam virtutis suæ cõfitetur,dicens: Domine si fuisses hic,frater meus non esset mortuus. Et nõ solum hoc scio,sed & illud scio quia etiam nunc postquam mortuus est, quodcũque poposcris à deo siue de isto siue de quolibet alio,dabit tibi deus.

¶ Circa tertium,quod est,Marthæ promissa fratris resurrectio, subditur:

Dicit ei Iesus: Resurget frater tuus.

Fratris resurrectio promittitur.

Non dixit ei: Etiam, petam & dabis mihi vti tu dixisti: Non,inquam,hoc dixi. Non enim consensit sermoni eius quem dixit: Quæcunque poposcris à deo,dabit tibi deus, sed medio quodã verbo ausus est. Veruntamen per sequentia autoritatem & potestatem suam clariorem facit, dicẽs: Ego sum resurrectio & vita. Resurget,inquit, frater tuus. Non manifestè dixit id quod parabatur. Non enim dixit: Hodie resurget frater tuus. Sed neque dixit: In nouissimo die resurget frater tuus,vt communis consolatio commemorari videretur lugentibus.

Ergo dubia soror ad cognoscendã voluntatem miserantis festinans & intendens proficiscitur. Nam sequitur:

Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita.

Fides resurrectionis in Martha.

Quia ambiguum fuit quo ait: Resurget frater tuus,non enim ait: Modo resurget. Ideo dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die,de illa resurrectione secura sum,de hac incerta sum. Sciebat sanè vltimã resurrectionẽ futuram,& hoc quidẽ & ex diuinis scripturis, & ex Christi quos audierat de mortuorũ resurrectione sermonibus. Itaque mentem eius excitat dominus, & quodammodo mortuam eius fidem suscitat,dicens manifestius: Ego sum resurrectio & vita. Quasi dicat: Tu quidẽ dicis, quodcunque petiero deum dabit mihi: Ego autem manifestè hoc tibi dico,quod ego sum resurrectio & vita & ita virtus mea loco non circunscribitur, sed tam absens quàm præsens sanare possum. Ego enim bonorum suppeditator sum,& non quasi alius det,sed ipse sum resurrectio & vita

Theoph.

Christus vt resurrectio & vita

& vita, valeóque resuscitare & viuificare.

Quoniam ergo hoc solum supererat ad perficiendam integritatem confessionis & fidei, vt confiteretur de ipsa resurrectione in nouissimo die cuius virtus,cuius opus sit, Ego sum, inquit, resurrectio & vita. Resurrectio videlicet corporum, resurrectio autem simul & vita corporum pariter & animarum. Nam non nisi accipiendo me nunc animæ à peccatorum suorum morte reuiuiscent, nequo nisi iussu meo fiet in nouissimo die resurrectio corporum. Igitur quia ego ille sum per quem in nouissimo die frates tuus cum omnibus resurget, per eundem potest & modo resurgere. Sequitur:

Qui credit in me,etiam si mortuus fuerit viuet. Et omnis qui viuit & credit in me, non morietur inæternũ.

Qui credit in me,inquit,etiam si mortuus fuerit in carne, viuet in anima, donec resurgat caro nunquam postea moritura. Nam vita animæ fides est. Et omnis qui viuit in carne & credit in me, etsi moriatur ad tempus propter mortem carnis, non tamen morietur inæternum, videlicet propter vitam spiritus & immortalitatem resurrectionis. Sequitur:

Credis hoc? Ait illi: Vtique domine. Ego credidi quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum uenisti.

Quia non sat est corde credere ad iustitiã, nisi etiam ore (dum opportunum est) confessio fiat ad salutem, interrogat qui omnia nouit,interrogat inquam Martham: Credis hoc? scilicet,quòd ego sum resurrectio & vita. At illa quãuis hæc audisset,attamen præ dolore & luctu vt fieri solet quòd dominus dixerat minus intellexit. Nam quum ille aliud interrogasset,ista aliud respondit. Nam ille quidem quærebat, non credat quòd ipse sit resurrectio & vita, & quòd qui credit in ipsum non moriatur in æternum (siue de corporis, siue de animæ morte intelligas, nam fideles propter spem resurrectionis neque mori dicuntur) at illa respondet: Ego credidi quia tu es Christus filius dei qui in hunc mundum venisti. Bene quidẽ restata fuit & verè, sed nõ interrogationi congruum reddidit responsum. Verum (vt dicit Augustinus) potest & in hunc modum respõsum

Rom. 10.

Theoph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marthæ intelligi, vt sit sensus: Quandò hoc credidi quòd tu es Christus filius dei, pariter credidi quia tu es vita, & quia qui credit in te, etiam si moriatur viuit.

Ex quo patet Martham quæ prius imperfecta fide dixerat: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus & illud: Sed & nunc scio, quia quæcunque poposcris à deo dabit tibi deus, iam nunc ipsum filium dei cõfitentem Christi colloquio & instructione, magnopere in fide diuinitatis suæ profeciſſe.

¶ Circa quartum, quod est, ad domini pedes Mariæ lachrymatio, subditur:

Et quum hæc dixisset, abiit & uocauit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & uocat te.

Theoph. Cur sororem clàm vocat.

Clàm autem vocat sororem, valde prudenter hoc faciens propter eos qui illic aderant Iudæos. Si enim hi cognouissent quòd occursura esset Christo Maria, abiissent, & caruissent testibus insigne miraculum. Quin & ideo clàm sororem vocat, quòd non ignorabat quia nuper eum Iudæi lapidare voluerant.

Ne ergo irreuerentes inimici magistrum solitis pulsarent iniuriis, vel ne adcurrentes impedimento essent cupientibus eius colloquio frui, silentio sororem vocauit. Magister, inquit, adest & vocat te. Quamuis hoc domini vocantis mandatum Euangelista non expresserit, nequaquam tamen suspicandum est Martham hoc confinxisse. Sequitur:

Illa ut audiuit, surgit citò, & uenit ad eum. Nondum enim uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in loco ubi occurrerat ei Martha.

Quàm primũ audiuit adesse Iesum, non segnis fuit Maria, sed surgit citò, & ad eum venit. Vnde manifestum est, quia Christi aduentum non ante Martha illi indicauerat. Si enim prius cognouisset adesse magistrum, nõ vtique ad illum accedere eatenus distulisset. Nondum venerat Iesus in castellum, &c. Vbi Chry. Vacantius enim ibat, vt non videatur iniicere seipsum miraculo, sed ab aliis rogari. Hoc etiam insinuat Euangelista, quoniam illa citò currebat, vt anticiparet eum venientem. Sequitur:

Iudæi

Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & consolabãtur eam, quum uidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, sequuti sunt eam dicentes: Quia uadit ad monumentum ut ploret ibi.

Vbi patet, maiorem circa Mariam quàm circa Martham consolantium esse diligentiam. Nam quando Martha surrexit vt domino occurreret, nõ sequuti sunt Iudæi. Quãdo verò Maria exiuit vocante Martha, non Martham vocantem, sed Mariam solum sequuti sunt, dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi. Quur hoc, nisi quia Maria teneriore affectu fratrem diligebat, & plus diligens amplius dolebat? Sequitur:

Maria ergo quum uenisset ubi erat Iesus, uidens eum cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

Amplior Mariæ fauor, quàm Marthæ.

Maior fauore Maria accessit ad Christum quàm Martha soror ipsius. Viso enim illo, inquit, cecidit ad pedes ei non reuerita turbam, neque suspicata adesse nonnullos qui inimico erga Christum essent animo. Ad nullum enim hominum respiciebat præsente magistro, idq; vnum curabat, vt summum illi honorem impenderet.

Cecidit, inquit, ad pedes eius. Martha autem nihil tale fecit. Domine, si fuisses hic, nõ esset mortuus frater meus. Quasi dicat: Dum nobiscum præsens fuisti, non morbus, non infirmitas aliqua apparere ausa est, apud quas vitam nouerat hospitari. Nec omnia dixit Maria quæ Martha protulerat, sed dolore fratris pariter & Christi amore saucia, breuiter loquuta, lingua conticuit, cætera lachrymis vberius peregit.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Iesus ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea plorãtes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum?

Hic describitur triduo mortui ad vitam reuocatio. Vbi quatuor notantur. Primum est, humani affectus in Christo patefactio. Secundum, spectanda Christi ad sepulchrũ accessio, ibi: Iesus ergo rursum. Tertium, virtute vocan-

tis sepulti resurrectio, ibi: Iesus autem eleuatis. Quartum, institis ligati per discipulos solutio, ibi: Dicit eis Iesus, Soluite.

Circa primum dicitur: Iesus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, &c. Matiæ loquenti nihil Christus loquitur, neque ea dicit quæ sorori dixerat. Turba enim aderat multa, & non erat tempus illorum verborū, sed condescēdit & humiliatur, humanam naturam denudans.

Theoph. Ad lachrymas enim ex compassione motus est propter Mariam flentē, & flentes eos qui aderant Iudæos, & infremit spiritu aduersus suæ humanitatis affectionem cohibēs humanæ compassionis vehementiam, & sic interrogat de loco vbi posuissent eum, vt non eum eiulatu esset interrogatio. Etenim contristatus fuit (verè enim homo erat) & vt credibilis esset humana in ipso natura, permisit illi suum proprium operari. Sed cohibet carnē, & increpat eam spiritussancti virtute. Itaque caro mœrore pugnat.

Infremuit spiritu, quare.

Hæc autem omnia carnis suæ naturam pati permittit, & vt confirmet quòd verè & nō apparenter tantum homo sit, & vt doceat nos & terminos & modum tristitiæ ac mœroris ponere. Nam absque compassione & lachrymis esse, bestiarum est. Multum autem lachrymari, plorare, & contristari, mulierum.

Auguſt. Et turbauit se. Quis enim eum posset nisi ipse turbare? Turbatus est Christus quia voluit, esuriuit, quia voluit. In ipsius enim potestate erat sic vel sic affici. Verbū enim animam suscepit, & carnem totius hominis. Ergo coaptans in personæ vnitate naturam, ac per hoc vbi summa potestas est, secundum voluntatis nutum turbatur infirmitas.

Vbi, inquit, posuistis eum? Non vt ignorans loquitur. Quo modo enim ignoraret vbi eum posuissent, qui sciebat & mortuum quum procul esset? Verum omnia vult ab eis discere, ne seipsum miraculo temerē ingerere videatur sed exoratus facere, quo omnis suspicionis tolleret occasionē.

Quia autem nulla adhuc coniectura resurrectionis Lazari ostensa erat, neque illuc putabatur venisse vt illū resuscitaturus, sed vt deploraturus, dicunt ei:

Domine, veni, & uide. Et lachrymatus est Iesus. Dixerunt

xerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dicebant. Non potuit hic qui aperuit oculos cæci nati facere ut & hic non moreretur?

Et lachrymatus, inquit, est Iesus. Ergo vsque ad lachrymas quoque vera dolentibus Christi condescendit humanitas, & eidem quem vt deus suscitaturus erat, pias vt homo antè impendit lachrymas. Fortassis non tā pro eo quòd mortuus erat, quàm pro eo quod propter ædificandam viuentium fidem reuocari illum oportebat ad tolerandas rursus huius vitæ miserias. Cur lachrymatus est Christus.

Hinc collige, nō esse reprehēdendas moderatas lachrymas superis, quas dominus propriis lachrymis approbauit. Luctus in mortuū vt probatus.

Dixerunt ergo, id est, ob eius quas cernebāt lachrymas. Ecce quo modo amabat eū. Sed attende iterum malignantes etiam in tanta calamitate. Non potuit, inquiūt, hic qui aperuit oculos cæci nati facere vt & hic non moreretur? Asserebant quidē cæci illius per Christū illuminationē, & ideo admirantes interrogant. Conferebant hinc potentiā qua cæcum natum illuminauit, inde lachrymas pro morte amici: lachrymas, inquam, testantes amici mortē flenti displicere, ac per hoc inuito & nolente Iesu illū obiisse. Tristitia enim est de his quæ nobis nolentibus accidūt, & propterea vel dubitantes inquirēdo dicunt: Non poterat? vel hoc dicunt admirando. Ac si apertè dicerent: Mirum est quod non potuit, ex quo aperuit oculos cæci nati.

Qui potuit, inquiunt, quod maius est, non potuit facere quod minus est? Minus quippe fuisset languentem sanare, quòd aliquando factum est, quàm cæci nati oculos operire, quòd à seculo non est auditum. Illic reuocatur sanitas quæ quondam adfuerat, hic lumen infunditur quod nunquam infulserat.

¶ Circa secundum, quod est, spectanda Christi ad sepulchrum accessio, subditur:

Iesus ergo rursum fremens in semetipso uenit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei.

Studiosè repetit Euangelista, quòd lachrymatus sit Iesus & infremuerit passioni, vt discamus quòd verè natura Theoph.

Nota de euangelio secundum Ioannem.

nostra amictus fuerit. Nam quum super omne Euangelistas sublimiora de domino loquatur, eapropter & in corporalibus humiliora loquitur.

Erat, inquit, spelunca, &c. Vnde patet quòd spelunca illa excauata erat à parte inferiori, alioqui non describeretur lapis superpositus speluncæ. Sequitur:

Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet, quatriduanus est enim.

Cur iubet tolli lapidem.

Sed quare non resuscitauit mortuum lapide superposito, sed ait: Tollite lapidem? Etenim quum mouerit mortuum corpus voce & confirmatum animauerit, multomagis lapidem mouere potuisset voce. Sed hoc dixit, vt illi haut testes miraculi: & ne iterum sicut de cæco dicebant, alij, hic est: alij, non. Nam adesse in loco & suis manibus lapidem tollere, sufficientia erant ad obturãda ora malignorum. Oportebat etiam vt cum suauitate & mora fides præsentium ad spectaculum gloriæ dei aduocaretur. Necdũ enim sciebant quid facere vellet, quia nec eis dixerat manifestè quòd illum resuscitare intenderet. Præterea, dum per homines lapis tolli posset, sine caussa videretur actum si diuina virtute loco illum propelleret.

Dicit ei Martha soror eius qui mortuus erat. Hoc adposuit, vt nulli sit dubium quòd mortuus iste quatriduanus fuerit. Dixit enim non quiuis, sed Martha: neque alia mulier æquiuoca, sed eadem Martha quæ iam sæpe nominata est soror eius qui mortuus fuerat, neque numerum dierum sui luctus ignorabat.

Iam fœtet, inquit, quatriduanus est enim, vt intelligas eam resuscitationis miraculũ nõ speraſſe. Obstat ergo quominus spelunca aperiatur, ne fœtore quatriduani in monumento Iesus ipse & adstantes offendantur. Sequitur:

Dixit ei Iesus: Nónne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam dei?

Non obstãte illa confessione Marthę: Ego credidi quoniam tu es filius dei qui in hunc mundum venisti, minorẽ eius hic fidem ostendit, dum conditionaliter loquens dicit: Si credideris, videbis gloriam dei. Ac si dicat:

Quando

Quando misisti ad me, dicens: Domine, ecce quẽ amas infirmatur, nónne dixi tibi, quia infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam? Quam putas me promisisse gloriam dei, nisi inauditã hactenus resuscitationem quatriduani, tantummodo crede & hanc videbis gloriam dei. Sequitur:

Tulerunt ergo lapidem.

Vt signum non calũnietur.

Voluit tolli lapidem quo claudebatur sepulchrum, vt ab omnibus qui aderant euidentissimè videretur Lazarus resurgens. Si enim clauso sepulchro exisset, existimatum fuisset spectũ aliquod fuisse. Si autem resuscitatus pulsãsset aut clamasset vt aperiretur sibi, existimatum fortè fuisset, quòd non tũc primum clamasset, sed quòd antè multoties clamasset nec fuisset auditus, & quòd nõ verè fuisset mortuus. Verum vbi aperto sepulchro, omnib⁹ patuit mortuus ac viuus, calumniæ locus non est vllus.

¶ Circa tertium, quod est, virtute vocantis sepulti resurrectio, subditur:

Iesus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat dixi, vt credant quia tu me misisti.

Diuinitatis Christi argumentum.

Dixistis de hoc homine ô Iudæi: Blasphemat, eo quòd dixit: Filius dei sum, nunquid blasphemia siue mendacium suscitare solet mortuum quatriduanũ? Ecce autem hic homo vt faciat opus quod nemo posset facere nisi deus, patrem suum vocat deum, confitetur se esse filium dei. Igitur, aut nihil diuinum cum hac professione efficiet: aut si effecerit, vos impij estis negatores veri filij dei.

Pater, inquit. Attende quòd palàm patrem dixerit, & hoc opus in nomine patris, id est, ad confirmandum quòd deus pater suus sit, facere velit.

Gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quoniam semper me audis. Hæc eleuatis sursum oculis dixit orans, vt verum se hominem esse testetur, & vt Iudæi videant quòd non ad dæmonem, sed ad deum conditorem cœlorum recurrit. Quin etiam oculos eleuat, vt significet sequuturi operis magnitudinem. Pater, inquit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nomen Iudæis exosum explicat, vt vel hoc in opere cognoscant quòd verus est filius dei.

Non petit, sed agit gratias.

Gratias ago tibi. In gratiarum actione cõsistit hæc oratio, vt gratias agentem intelligamus hominem gratũ deo, & non petentem resuscitationem Lazari, sed imperantem agnoscamus deum.

Quoniam audisti me, hominem ad te in omnibus recurrẽtem. Ego autẽ sciebã quia semper me audis. Ac si dicat: Non ideo gratias ago quasi iam primum me nouerim exaudiri, quoniam hoc mihi notum erat. Sed propter populũ qui hic adstat, dixi, vt credant quia tu me misisti. Nõ quæro gloriam meam, non quæro vt honorent me, sed propter salutem eorum vt credat quòd tu me misisti, & vt credentes salui fiant. Et non me dei putent aduersarium, nec dicant: Non est hic homo à deo. Sequitur:

Hæc quum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare, ueni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat ligata.

Ecce nunc ô Iudæi, si verbis non creditis, operibus credite, vt cognoscatis, inquit, quia in me est pater & ego in patre. Hoc dudum verbis dixit, & vos illum lapidare voluistis, nunc operibus adstruit, & paulò pòst eum crucifigetis. Voce magna clamauit, tum vt magnum opus sequeretur, tum vt nulla posset calumnia verbis secretò dictis tãquam magicæ artis inferri.

Cur voce magna clãmauit. Theoph.

Lazare veni foras. Ergo quum gratias egisset, non reuera supplicasset, quasi qui supplicationis indigeret subsidio, nempe patri potentia æqualis, clamat voce magna vt autoritatem & potestatem habens. Non enim dixit. In nomine patris mei Lazare veni foras, neque, resuscita eum pater, sed cum autoritate, vt dictum est, omnino eorum obturans ora qui dicunt patre minorem.

Quid enim par potestati huic fuit vnquam dum loquitur mortuo tanquam viuenti: Lazare veni foras. Quasi dicat: Nõ solum surge à mortuis, sed & veni foras extra speluncam. Et statim, inquit, prodiit qui fuerat mortuus. Sed quali habitu prodiit?

Ligatus,

Ligatus, inquit, manus & pedes institis, id est, fasciis. Sanè mira res. Non minus enim videbatur esse mirabile vinctũ egredi quàm suscitari, & verè mirandũ erat vinctũ mortuum. Sic enim ligatus nec pedibus ambulare, nec saltẽ manibus repere, sed nec oculis quo prodiret potuit videre.

Quali habitu prodiit mortuus viuus.

Quid ergo nobis Euãgelista hac prodeuntis descriptione innuit, nisi magnam fuisse fortitudinem vocis vel clamoris qui mortuum ligatum ad viuos excussit? & excutiẽdo de mortuo viuum fecit?

Typ⁹ resurrectiõis mortuorũ.

Quod si magnum & incomprehensibile est, quantũ erit illud cuius hoc præconium & typus est? Quo modo exiliẽt mortui de sepulchris ad fremitum seu rugitum leonis immortaliter regnantis, si ita nunc exiliit iste ad balatum agni, laniſtarum manibus & cultro appropinquantis. Conuenienter itaq; magna voce clamauit, vt Lazarus foras veniret. Magno enim cœlorum fragore, magna virtutum cõmotione cœlestium dormientes in sepulchris concutiet, iuxta quod per Psalmistam dicitur: Deus noster manifestẽ veniet, deus noster & non silebit. Ergo per huius tãtæ virtutis effectum iam credibile factum est, quod hic filius dei omnipotentis antè dixerat. Quia omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei, & procedent. Ioan. 5.

¶ Circa quartum, quod est, institis ligati per discipulos solutio, subditur:

Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.

Vbi notandũ est, ꝙ quũ dominus noster imperio suo pedũ vel manuũ Lazari vincula rumpere, sudariumq;, imò & lapidẽ quẽ tolli iusserat, in ventũ potuisset excutere, & tamẽ maluit tunc dicere: Tollite lapidẽ, & nũc, soluite eum & sinite abire. Cur enim in huiusmodi virtutis suæ miracula faceret, quũ per præsentiũ hominũ fieri possent ministerium? Procul à sapiẽte omnis curiositas. Decet nanq; vt in his tantũ fortitudinẽ suã vtiliter exhibeat, in quibus humana nõ valet infirmitas. Quod & seruis eius prudẽter & discretè obseruandũ est, vt ibi tantũ diuinã præstolentur potentiã, vbi humanã constat deficere industriã. Alioqui cõtraueniunt præcepto dicẽtis: Non tentabis dominũ deum tuum. Soluite, inquit, eum. Vult vt alij fascias ligati soluãt etiam & hac ratione, videlicet vt tangendo Lazarũ, etiam

Cur p alios solui ligatũ iubet

sensu tactus miraculi veritatē agnoscant, & alij hoc videntes firmētur. Et sinite, inquit, abire. Vbi patet miraculosum fuisse q̄ ligatus foras exiit, quia nec iam nisi solueretur poterat ambulare. Et hoc ad euidentiam signi spectat vt videant resuscitatum ambulare, & vt non ad momentum putent ei vitā restitutam, sed sicut prius antequā moreretur, imò antequā ægrotaret. Ad hoc enim spectat, sinite abire propriis pedibus, sicut sani ambulare consueuerunt. Sanè miraculum hoc pius Vates carmine prosequutus ait:

Sedulius.

Quid credere Martha moraris?
Quid Maria gemis? Christus dubitatis an vnum
Possit ab infernis hominem reuocare cauernis
Qui dabit innumeras post funera surgere turmas?
Ergo vbi clamantis domini sonuit tuba dicens:
Lazare perge foras, magno concussa pauore
Tartara dissiliunt erebi patuere recessus,
Et tremuit lethale chaos, mortisq; profundæ
Lex perit, atque anima proprias repetente medullas
Cernitur ante oculos viuens astare eadauer.
Postq; sepulchralem tanquam recreatus honorem
Ipse sibi moriens & posthumus factus & hæres.

Peccatoris typ⁹ myst.

Mysticè autem si typo Lazari peccator accipitur, vtiq; & ipse per amissionem gratiæ spiritualiter mortuus est, per euidentiā criminū nuper elatus, per prauitatis consuetudinē sepultus, per fœdā coram aliis opinionē iā fœtet. Quū hunc mortuorū suscitator deus per innouationē volūtatis ac validā cordis cōpunctionem à peccatorum tenebris ad gratiæ lucem euocat, reatū suū confitendo prodit. Et quia iam viuit, soluite illū, inquit Iesus. Dixit enim: Quæcūque alligaueritis super terrā, erunt ligata & in cœlis, & quæcūque solueritis super terram, soluta erunt & in cœlo.

Mat. 18.

Videat sacerdos quē soluat aut liget.

Cauendū autem est eis quorū hoc officiū est ne modum hunc prætereāt, id est, ne ligent nisi mortuū, neque soluāt nisi voce cōfessionis significante rediuiuum, eundem esse de sepulcdro productū. Nā si pro libito suo illū viuentē ligent, hunc autē mortuū soluant, videlicet condēnantes iustum, & iustificantes impiū, ipsi illa nō sua sed Christi potestate se priuant. Et viuentē quidē ligando sic mortificare nequeunt, mortuū autē soluendo nō solum non viuificant, verum

verum etiā fœtorē cunctorū naribus ingerunt. Sequitur:

Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit, crediderunt in eum.

Ecce primus istius miraculi fructus in Iudæis. Quidā verò illorū qui Iesum viderant Lazarum de sepulchro resuscitantē, ex tāto cōspecto miraculo deteriores effecti sunt, dicente Euangelista: Quidā autē ex ipsis abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus. nimirū quasi rē prophanā, quia ausus fuerit imperare vt effoderetur sepultus.

Quo patet verum esse quod per Abrahā diuiti dicitur: Si Moysen & Prophetas non audiūt, neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Luc. 16.

SABBATO POST DO. LAETARE.

Iterum ergo loquutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi. Qui sequitur me nō ambulat in tenebris, sed habebit lumen uitæ.

Ioan. 8.

Præsens sancti euangelij lectio tria comprehendit. Primum est, diuini testimonij proterua reiectio. Secundum est, prolatæ veritatis inuicta defensio, ibi: Respōdit Iesus & dixit. Tertiū est, de Christi patre furentium requisitio, ibi: Dicebant ergo ei.

Circa primum duo notantur. Vnum est, Venerandum de se Christi testimonium. Alterum, malignitas veritati contradicentium, ibi: Dixerunt ergo ei Pharisæi.

Circa primum dicitur: Iterum ergo loquutus est eis, ni mirum Pharisæis & scribis. Ergo (inquit) videlicet, quia tā opere nitebantur illi adnihilare præsentem gratiam dei, & auferre de medio testimonium veritatis ora cunctorum obstruendo, (sicut ex præcedentibus patuit) dicētes (verbi gratia) ministris, qui de Christo dixerant, nunquam sic loquutus est homo. Nunquid & vos seducti estis? & Nicodemo. Nunquid & tu Galilæus es? & ita metu illorum deficiebat omne testimonium hominum, ipsemet de quo per Prophetam fuerat prædictum: Ecce testem populis dedi eum, solus in testimonio suo persistens. Iterum loquutus

Cur de se Christus perhibet.

Ioan. 7.

Esa. 55.

est eis dicens: Ego sum lux mundi. Hoc, inquam iterum lo
quutus dixit eis: id est, hoc dicto illud iurauit quod pridie
Ioan. 7. stans & clamans dixerat eis: Si quis sitit veniat ad me & bi
bat. Sic enim dictis illis ista consonant & cohærent quæ
nunc iterum loquitur dicens: Ego sum lux mundi quo mo
do in Psalmo quum dictum esset, quoniã apud te est fons
vitæ, mox subiunctum est, & in lumine tuo videbimus lu-
men. Christus enim dei sapiẽtia vno eodémque actu & po
culum & lumen est. Quia quisquis aqua huius sapiẽtiæ im-
buitur, statim clarificato sensu à cunctis errorum tenebris
liberatur. Vbi Augustinus:

In istis visibus corporalibus aliud est lumẽ, aliud est fons.
Fontem fauces quærunt, lumen oculi. Apud deum verò,
quod lumen est, hoc est fons. Qui tibi lucet vt videas, ipse
tibi manat vt bibas. Bene igitur Euangelista nõ ait solum:
Iesus ergo loquutus est eis dicens: sed signãter ait: iterum
ergo loquutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi.

Euangelij supra legẽ excellẽtia
Exo. 34.

Vbi euangelij supra veterem legem triplex designatur excellentia. Primò enim excellit in claritate. Ego (inquit) sum lux. Lex autem obscura vmbram habebat futurorum bonorũ. Hinc enim Moyses illi populo velata facie loquebatur. Secundò excellit Christi euangelium legem veterẽ in generalitate, quod notatur in eo quòd dicitur lux mun di. Illuminandis, scilicet, omnibus populis tribubus & linguis. Porrò Moyses dicere potuit: Ego qualiscunque lux sum duodecim duntaxat tribubus Israel.

Theoph.

Quoniam ergo Pharisæi Christo Galilæam crebro obii-ciebant, & de eo Iudæi quasi de vno prophetarum dubita bant, ostendens se non esse vnum ex prophetis dicit: Ego sum lux, non prophetica quæ paruum duntaxat & particu larem habet splendorem, sed lux vera quæ non Galilææ vel Palæstinæ terminis, circũscribitur, sed mũdi totius lux sum, & de me vaticinatus est propheta dicens:

Esa. 42.

Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & feces Israel conuertendas. Ecce dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ.

Hebr. 7.

Tertiò excellit Christi euangeliũ legẽ Moysi in vtilita te. Nã vbi nihil ad perfectũ adduxit lex, euangeliũ credẽtibus est in salutẽ, quod hic notatur quũ dicitur: Qui sequi

tur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

Itaque dominus noster Iesus Christus qui in hoc natus Ioan. 19.
est, & ad hoc venit in mũdum vt testimoniũ perhibeat ve
ritati nihil veritus inuidiã malignorũ nocere posse gloriæ
dei, magnificè ac breuiter testimoniũ suũ expressit dicens:
Ego sum lux mundi. Ac si diceret: Quid vos noctis & te-
nebrarum filij claritati & magnæ opinioni meæ suffragia
mortaliũ tollere laboratis? Nunquid non deridendi essetis Inuidia vt
si solem istũ visibilem de sublimibus circulis suis toti mun impossibi-
do lucentẽ, exsufflando extinguere, vel aerem pugnis ver lia molit.
berando de magno cœli cãdelabro dejicere, & sub modiũ
recondere conemini? Nempe huic simile est hoc q̃ nomẽ
meum delere, vel famam meam extinguere contenditis.
Ego enim sum lux mundi. Ergo ridiculi talpæ & vespertiliones oculos quidem vestros claudere & me veram lucẽ Insultatur
non videre potestis, sed totius mundi oculos eruere, vel Iudæis.
istam eius lucem extinguere nequaquã præualebitis. Ego
(inquam) lux sum sine qua nemo vnquam angelorum vel
hominũ potuit vel potest videre deum, cuius lucis exortes
quicunq; sunt siue angeli siue homines, tenebræ sunt.

Qui sequitur me non ambulat in tenebris errotis vel ignorantiẽ, sed habebit lumẽ vitæ, & hoc habens ipse quoque lucem imitatoribus suis effundet, vt merito talibus dicatur: Vos estis lux mundi Lux, videlicet illuminata, non Matt. 5.
ipsa lucis substantia. Vbi Augustinus:

Qui sequitur me modo per fidem, post habebit per speciẽ. Sequere istũ solem visibilẽ tendens in occasum quo & ipse tẽdit, & si nolueris tu eũ deserere, ipse te deseret in occasu. Deus tuus vbiq; est totus. Si non ab illo facias casum, nunquã à te ille faciet occasum. Tenebræ metuendæ sunt morũ, non oculorũ, & si oculorũ, nõ exteriorũ sed interiorũ. Vnde discernitur nõ albũ & nigrũ, sed iustũ & iniustũ.

¶ Circa secundum, quod est, malignitas veritati contradicentium, subditur:

Dixerũt ergo ei Pharisæi: Tu de teipsõ testimonium perhibes, testimonium tuum non est uerum.

Quia dixerat: Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris. Iudæi veritatẽ hãc euertere molitẽtes,

Tu(inquiunt) de teipso testimoniū perhibes, testimoniū tuum non est verū. Ac si dicerent: Contra scripturam quæ
Prou.27. dicit: Laudet te alius & nō os tuū, laudas & magnifices teipsum, testimonium perhibēdo de teipso, testē alium præ-
Christo testes multi. ter teipsum habens nullū. Sic responderunt tanquā ipse dominus solus sibi testimoniū perhiberet, quū constet q; antequā in carne appareret, multos testes præmisit prophetas qui eius sacramēta prædixerūt. Quin etiā iam viuens in carne Ioannē baptistam testem fortissimum & irreprehen
Ioan.5. sibilē habuit. Vnde Iudæis cōmemorās dicit: Vos misistis ad Ioannē, & ille testimoniū perhibuit veritati. Porrò Iudæi ad lucē veritatis oculos suos claudentes, huiusmodi de Christo testimonia nolentes attendere in contumacia sua perseuerantes, dī. Tu de teipso testimoniū perhibes, testi-
Calumniā tium cōsu tatio. monium tuū non est verū. Quibus iure respondemus & dicimus. Quinimo vos testimonio veritatis contradicētes mē daces estis. Nā reuera si quis testimoniū perhibeat de seipso, non statim cōsequitur vt testimoniū eius sit falsum. Alioqui Moysi & prophetarum cōsequenter falsum dicetur
Exod.33. Esa 6. fuisse testimoniū. Quia singuli de semetipsis, q; à deo missi erāt testati sunt. Nec enim aliter hoc sciuit quisquā homi-
Iere.1. nū, nisi per testimoniū ipsorū. Verū isti hoc in animo proposuerant vt nullū de illo testimoniū audirent, & quantum poterant conabātur, vt quomodocūq; fontē vitæ obstruerent, & claritatē luminis huius extinguerent, quippe qui
Lux mūdi cur exosa Iudæis. male agentes oderant lucē, & ad lucē venire nolebant, vt nō arguerentur opera ipsorū, opera noctis & tenebrarum.
Esa.28. Propterea (inquit Propheta) audite verbū domini viri illusores qui dominamini super populū meū qui est in Ierusalē. Dixistis enim: Percussimus fœdus cū morte, & cū infer
no pepigimus pactū. Tāto quippe studio os vitæ & veritatis opprimitis, tanquā morti & inferno, fœderati sitis. Siquidē ministris mirātibus loquelā huius hominis, imò dei
Ioan.7. pariter & hominis, dixistis: Nūquid & vos seducti estis? Nicodemo quoq; cōpari vestro, quia modicū quid de iudicij legitimo ordine fuerat ausus mutire, os protinus obstructū est à vobis dicentibus: Nunquid & tu Galilæus es? Turba credentium à vobis anathematizata est, dicendo: Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex Phari-

sæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem maledicti sunt.

Quum ergo vobis ita obstrepentibus testem nō habeat nunc hominem præter se solum, ipsius quoque nunc os obstruere, & vocem eius vultis suffocare, obiiciendo quasi crimē vanæ gloriæ, quòd proprio seipsum magnificet ore. Ita contenditis adiutores mortis & inferni, ne quis mortuorum exaudiat vocem filij dei & viuat, ne lucem suam mundus per fenestras vocum eius perspiciat, & infernales tenebras relinquat. Nequaquam ita fiet, sed delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit.

℄ Circa secundum principale dicitur:

Respondit Iesus & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso testimonium meum uerum est, Quia scio unde ueni & quo uado. Vos autem nescitis unde uenio aut quo uado.

Hic ponitur prolatæ veritatis inuicta defensio. Vbi per duo testimonium suum veritas defendit. Primum certa scientia propriæ originis. Alterum, paternæ consortium æqualitatis, ibi: Et si iudico ego.

Circa primum dicitur: Et si ego testimonium perhibeo de meipso testimonium meum verum est. Hoc est dicere: Testimonium meum verum est, quanuis ego testimonium perhibeam de meipso. Nesciunt infœlices isti quanta fortitudine contendat cum eis, quantáque præmat eos mole magnitudinis suæ, quo ad vnum obiectum eorū quo eius detestantur testimonium, suum & testimonium verum, & iustum pariter defendit esse iudicium. Vtique agnoscere habebant, qualem detestarentur testem, eum scilicet, quem eiusdem causſæ suæ visuri erant iudicem. Iob.23.

Et si ego, inquit, testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est: quia scio vnde veni & quo vado. Vbi sciendum est, quòd licet nemo hominem præter hunc hominē Iesum Christum sciat de semetipso vnde venerit aut quo vadat, quia videlicet nescit quo modo factus est, vel quem ad finem venturus sit: tamen & si testimonium perhibet quis de semetipso, intantum verum est testimonium eius, inquātum scit à quo vocatus & ad quod Testimonium de semetipso.

opus vocatus sit. Verbi gratia, quo modo quum de seipso
Roma.1. Paulus dicit: Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus segregatus in Euangelium dei. vel maxime quod alibi
2.Cor.11. dicit: Quoniam multi gloriantur & ego gloriabor, cæteráque his similia.

Igitur quia tam spiritus verax quàm spiritus mendax de seipso perhibet, vitiosum est argumentum dicentium: Tu de teipso perhibes testimonium, testimonium tuum non est verum. Siquidem confutandis illis, hic verax sui defensor & mendacium correptor, subiunxit, dicens: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est. Et mox subiuncta ratione idipsum cõprobat dum dicit, quia scio vnde veni & quo vado. Qua ratione, sicut veritatem testimonij sui confirmat, sic per oppositum eius, scilicet, Vos autem nescitis vnde veni aut quo vado, falsitatem eorum qui hoc ipsum testimonium eius reprobant, oppugnat. Nam quum opposita sint hæc, scio vnde veni & quo vado, &, vos autem nescitis vnde veni & quo vado, sicut verum est testimonium eius ex eo quòd scit vnde venerit & quo vadit, sic econtra, testimonium quod dicunt contra Iesum, falsum esse constat ex eo quia nesciunt vnde venerit aut quo vadat.

Scire autem de seipso vnde venerit, proprium eius est, qui non de nihilo, neque temporaliter factus est, vt nos, sed de increata patris essentia ante tempora natus est, per quem vt essemus, sumus omnes nos.

Scire etiam quo vadat proprium eius est. Quia videlicet non alius quàm ipse vias suas disposuit. Nos enim nescimus vnde venimus, quippe qui nec illud scire possumus qualiter in vtero concepti coaluimus, neque posthac quid
Eccles.9. futuri sumus nosse valemus, quia nscit homo finem suum, sed omnia in futurum tempus reseruantur incerta.

Quum ergo dicit, ego sum lux mundi, verum est testimonium eius, quia scit vnde venerit. Et quum ait: Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitæ. profecto verum de seipso testatur, securus quia scit & quo vadit, vel quo sequentes se perducet.

Cæterum, nemo omnium de illo quicquã scit, nisi quantum ab ipso didicit, ac proinde quisquis de illo aliud dicit quàm

quàm quod ab ipso accepit testis falsus est. Et quia non sequitur eum, ambulat in tenebris, quemadmodum isti qui dixerãt: Tu de teipso testimonium perhibes testimonium tuum nõ est verum. ad quorum os obstruendum, sola hæc sufficit confutatio quæ dicit, vos autem nescitis vnde veni, & quo vado.

Quod etiam dictum est ad refellendam carnalem illorum opinionem qua dixerãt supra: Sed hunc scimus vnde sit. Christus autem quum venerit, nemo scit vnde sit.

Nec vero quia postmodum responderat eis, dicens: Et me scitis, & vnde sim scitis, ideireo nunc sibi contrarius putandus est præsenti loco quum dicit: Vos autem nescitis vnde veni & quo vado. Sequitur enim:

Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam.

Ac si dicat: Scitis quidẽ, quia homo Galilæus ego sum, Matth.13.
& dicitis: Nõnne hic est Iesus filius Ioseph & Mariæ, & fra- Luc.14.
tres eius ac sorores nõnne apud nos sunt? Et quia partim verum est hoc, propterea superius dixi, & me scitis, & vnde sim scitis. Sed hoc vestrum scire quantulum est? Vos enim hocipsum secundum carnem sapitis, & secundum carnem iudicatis, id est, secundum paupertatem & exiguitatem parentum meorum, Mariæ & Ioseph, fratrum quoque meorum ac sororum, id est, propinquorum carnalium, personã meã attenditis, & supra id quod visibile est in me nihil audire vel intelligere vultis. Itaque multo me inferiorẽ pensatis regibus vestris, prophetis quoque vestris quos occiderunt patres vestri, quorum mẽsuram implere festinatis.

Iudæi vt de Christo secundum carnem iudicant.

Dico ergo, quia vos secundum carnem iudicatis. Ego vero poteram & ipse quidem secũdum carnem iudicare, sed non iudico quenquam. Poteram quippe sic ecõtra dicere: Quia secundum carnem quoque maior Moyse, maior, inquam, & nobilior quouis rege vel principe secundum carnem quoque ego sum. Quia nõ quemadmodũ omnes vos, & vniuersi patres aut principes vestri, communi more naturæ de corrupta muliere, sed de virginea puritate ex regia stirpe Dauid secũdum carnem natus sum. Ita, inquam, poteram & ego secũdum carnem quoque omnes homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtpote in peccatis conceptos & de correptione ſtatos, me inferiores iudicare, ſed non iudico quenquam. Nunc enim veni non iudicare, ſed iudicari.

¶ Circa ſecundum, quo teſtimonium ſuum verum eſſe veritas ipſa defendit, ſubditur:

Et ſi iudico ego, iudicium meum uerum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater.

Theoph. Ecce ſecundum quo teſtimonium ſuum defendit veritas, id eſt, conſortium paternæ equalitatis. Dicat quiſpiam Phariſæorum. Si nos ſecundum carnem de te iudicamus iniuſtè, quare nō punis? quare non condemnas? Dicit: Non ad hoc veni vt iudicem, ego enim nullum nūc iudico, & ſi iudicem, iudicium verum eſt. Etenim condemnati eſſetis, ſi quidem voluiſſem iudicare, ſed quia nunc non eſt tempus, in ſecundum aduentum meum differo condemnationem veſtram, quemadmodum & in alio loco dicit: Non enim miſit deus filium ſuum in mundum vt iudicet mundum, ſed vt ſaluatur mundus per ipſum.

Ioan. 3.

Quòd autem ipſe ſit omnium iudex, audi os quod mentiri neſcit. Pater omne iudicium dedit filio. atque ita quādo audis ego nullum iudico, nō de futuro aduentu, ſed de præſenti dictum intellige. Dicendo autem quia ſolus non ſum, ſed ego, & qui miſit me pater, idē eſt ac ſi dicat: Non ego ſolus cōdemno vos, ſed & pater. Non enim aliter quidem ego iudico, aliter pater, ſed ſicut ego, ita & ille: & ſicut ille, ita & ego.

Ioan. 5. Chriſtus vt iudex.

Ergo, & ſi tandem, inquit, iudico ego, videlicet, poſtquā fuero iudicatus, tunc enim natales meos tam ſecundum diuinitatem, quàm ſecundum humanitatem iudicare me oportebit, vt prædicentur in vniuerſo mundo, & ſi, inquam, tandem iudico ego, iudicium meum iuſtum eſt, quia ſolus nō ſum, quo modo ille alius qui veniet in nomine ſuo quē vos accipietis, vere ſolus erit, & ſolus veniet, quia deus illū

2. Theſ. 2.

nō mittet, neque cum deo aget, ſed aduerſabitur & extolletur ſupra omne quod dicitur deus aut quod colitur: Ego autē à meipſo non veni, ſed pater miſit me, & ego in eius cōmunione permaneo: nihil à meipſo faciens aut iudicās.

Proinde quæcunque ego teſtificor, quæcunque iudico,

ille præſentibus & ſubſequentibus operibus verum comprobat teſtimonium meum, verum & iuſtum eſſe defendit iudicium meum. Notandum vero eſt quemadmodū Chriſtus dominus noſter, deus & homo in omnibus verbis ſuis tenorem hunc ſeruat paternæ communionis, de qua nunc dicit, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater, ita vt nuſquam abſolute quicquā de ſola ſua loquatur perſona, ſed ſic ſemper pfitetur quod eſt, vt ſimul paternæ perſonæ ſociali & indiuiſa charitate faciat mentionem. Igitur conuincuntur Iudæi dicentes teſtimonium tuum non eſt verum, quandoquidem aperte dicat hic filius. Solus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater. Sequitur:

Et in lege ueſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium uerum eſt.

Deute. 17. & 19.

Sic enim loquente deo per Moyſen ſcriptū eſt. Non ſtabit teſtis vnus contra aliquē quicquid illud peccati & facinoris fuerit, ſed in ore duorū vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Proinde iam adſumere licet. Ecce hoc verbum quod dixi, ego ſum lux mundi, & quodcūque tale dico vel dixi quod vos reiicitis dicentes teſtimonium tuum nō eſt verū, duobus teſtibus defenditur. Nā ego ſum teſtis vnus, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, ea ſcilicet autoritate qua dixi, quia ſcio vnde veni & quo vado, & adhuc alius teſtis teſtimonium perhibet de me, ſcilicet qui miſit me pater. Et hac quidem reſponſione ſe iuſte defendit.

Chriſti teſtimoniū de ſe verū eſſe.

Intendebant illi vt nemo de illo teſtimonium perhiberet quòd Chriſtus eſſet, quòd ſaltē propheta eſſet, denique ꝙ nullo modo à deo eſſet. Hoc intēdentes eouſque tandē conſpirauerunt, vt ſi quis eum Chriſtum confiteretur extra ſynagogam fieret. Huic ergo malignitati obuiandum fuit. Ait ergo: In lege veſtra, quæ vobis impoſita eſt, ſcriptū eſt duorum hominum teſtimonium verū eſſe & adſumit.

Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me qui miſit me pater.

Palàm ipſis erat quòd ipſe teſtimonium de ſe perhiberet, & nihilominus pater de ipſo teſtimonium perhiberet. Audiebant enim illum dicentem, deum eſſe patrem ſuū, propter quod & eum perſequebantur, & quod paulò antè

iam dixerat eis ego sum lux mũdi, hæc inquam audiebãt, & opera eius magnitudine tantæ professionis non minora videbant. In verbis enim eius testimonium eius pertonabat, & in operibus eius testimonium patris desuper fulgurabat. Nam si filium dei se esse profitendo mẽtiretur, profecto non gloria miraculorum clarificaretur, sed pœna superbientibus condigna confunderetur. Deus enim superbis resistit à quo (verbi gratia) Maria cõtra Moysen superbiens plaga lepræ percussa est. Dathan & Abirõ & Chore in superbiam erecti, cũ suis complicibus, alij viuentes à terra absorpti, alij flammis deuorati sunt. Et Saul Christus domini ob superbiam spiritui maligno mancipatus est. Hunc autem dicentem se Christum filium dei nusquam refellit deus quem professus est esse patrem suũ, sed operibus verba eius vera esse testificatus est.

Nume.12.
Nume.16.
1.Reg.16.

Igitur & Iudæis & omni mundo palam est q, uia testimonium quod perhibuit de seipso hic homo qui putabatur filius Ioseph, etiam de ipso perhibuit & deus quem patrem suum professus est.

Circa prædicta quæri posset, quomodo duorum hominũ testimoniũ verum sit. Nunquid non illi duo falsi testes fuerant contra Christũ coram Caypha testificantes. Aut nunquid illi duo presbyteri contra Susannam non falsi testes fuerunt? Sed sensus est. Si duorum hominum super eadem re pari modo testantium probante lege testimonium verum esse apud homines præsumitur, ita quòd tale testimoniũ in legitimo iudicio reiicere fas non est, qua ratione meum & dei patris testimoniũ verũ nó esse blasphematis?

Matth.26.
Dan.13.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus?

Hic ponitur de Christi patre insanientium requisitio. Vbi tria notantur. Primum est, cæca malignantium interrogatio. Secundum est, maligne rogantiũ ignorantiæ ostẽsio, ibi: Respondit Iesus. Tertium, ab illatione iniuriæ occulta cohibitio, ibi: Hæc verba.

Circa primum aduerte quemadmodũ Iudæi facto ostẽdunt verum esse quod audierant ab ore dicẽtis: Vos secũdum carnem iudicatis, patrem enim Christi carnaliter acceperunt. Vnde & dicunt? Vbi est pater tuus: Ac si dicant:

Audiuimus

Audiuimus te dicere: Solus non sum, sed ego & qui misit me pater, nos solum te videmus. Ostẽde ergo nobis tecum esse patrem tuum. Perspicue quidem patrem illis dicebat deũ, at illi hoc intelligere nolebant. Ergo vbi est, inquiũt, pater tuus? Impij & cæci, quid quæritis patrem eius? Nunquid & illum vultis occidere, aut extra synagogam facere si vobis præsentibus audeat de filio suo testimonium perhibere? Vbi Theophylactus:

Quidam illud: Vbi est pater tuus, sic intelligunt dictum esse à Iudæis ad dominum quasi ad iniuriam & probrum. Opprobrabant enim ei quasi ex fornicatione natus esset, & quasi non cognosceret patrem suum hæc dicebant. Inquisitio iniuriosa.

Aut patrẽ eius vt vilem habebant Ioseph & dicunt: Vbi est ille pater tuus? quasi dicerent: Obscurus est & ignobilis pater tuus, quid illum tantopere iactas?

¶ Circa secundum, quod est, maligne rogantium ignorãtiæ obiectio, subditur:

Respondit Iesus: Neque me scitis, neque patrẽ meũ. Si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis.

Quia vt tentantes interrogabant eum de patre, & non discendi gratia, propterea neque illos respõso dignatur. Et recte quidem perfidorũ maligne interrogantium percontationem & fortiter improbat & indignam censet sua responsione. Quur enim quum prius dixisset, quia scio vnde veni & quo vado, vos autem nescitis vnde veni & quo vado, tacuerunt, & non dixerunt: Domine vnde venis & quo vadis? nunc autem vbi dixit, testimonium perhibet de me qui misit me pater, percontantur procaciter & dicunt: Vbi est pater tuus? Quur, inquam, de illo tacẽt, & de hoc interrogant, nisi quia dei filio veri testimonij non quærere sed inuidere sciunt gloriam?

Proinde quum dixissent, vbi est pater tuus, non respõdit quod erat interrogatus, vt verbi gratia diceret: Pleni sunt cœli & terra gloria maiestatis eius, sed hoc dixit: Neque me scitis neque patrẽ meũ. Hoc est, Quia me nõ scitis, neque scire vultis, ideirco nec patrẽ meũ scitis. Forte dicitis: Te scimus, te filium Ioseph & Mariæ nouimus, de te homine Galilæo nihil amplius quærimus. Ad hæc inquam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si me sciretis, forsitan & patrẽ meum sciretis. Vbi hæc dictio, forsitan, nequaquam dubitatiua est, sed vehemẽtius etiam adsertiua. Nam alio loco dominus ad discipulos loquens, ait: Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis. Idem ergo hic significat, forsitã, quod ibi, vtique. Vt sit sensus. Si me sciretis, vtique & patrem meũ sciretis. Sed me qui sim nescitis, si enim me sciretis vtique honoraretis. Nunc autem quia me nescitis, nec honoratis. Patrem quoque meum quia nescitis nec honoratis, etiã si putetis. Quod autẽ me nescitis, nõ alia vobis causa est, quàm vos vobisipsis. Sicut enim sol iste visibilis & videntis faciẽ illustrat & cæci, sed videt ille, iste non videt, sic & sapiẽtia dei, verbum dei, vbique præsens est etiam infidelibus, sed quibus eam videant oculos non habent cordis.

Ioan. 14.
Theoph.

Augusti.

Si me sciretis, inquit, forsitan, id est vtique patrẽ meum sciretis. Ecce via sciendi patrẽ, scire me. Quod verũ est nõ solũ de notitia certæ fidei (qua qui indubitata fide cognoscit filium, indubitata quoque fide cognoscit & patrẽ) sed etiam de scientia euidẽtiæ. Nam qui videt filium, videt & patrem, prout ipse dominus postmodum Philippo dixit.

¶ Circa tertium, quod est, à Christi comprehensione occulta cohibitio, subditur:

Hæc uerba loquutus est Iesus in Gazophilatio docens in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius.

Primum specialem templi locum explicat, id est Gazophilatium, locus erat facultatũ & erarium templi, & ita libere tali. In loco, id est, in medio templi loquebatur. Loco, inquam celebri & pene solis principibus ac Pharisæis consueto, nec enim vulgo, nisi singulis aduentantibus & æra mittentibus accessibili. Principibus ibidẽ ac Pharisæis circa lucra maxima læto spectaculo confidentibus. Magna ergo fiducia sine timore tali in loco hæc verba loquutus est Iesus, docens in templo, id est, nihil loquẽs in occulto, sed publicã cõdens doctrinã, palãm omni seculo manifestẽdã.

Gazophilatium tẽpli.

Theoph.

Et nemo apprehendit eum. Qui illum occidere quærebant & in manibus eum habebant, non audebant apprehẽdere eum. Et neque sic intellexerunt, quòd reuera diuinæ virtutis

virtutis opus erat stipatũ hostibus in medio illorũ intactũ manere, maxime quum illi ante festum quæsiuerint, & insti diati ei fuerint, dicentes: Vbi est ille? Quem igitur quum non adesset quærebant, contra quem ferociebant vel ãbsentem, hunc in mediis retibus habentes habere nequeunt & virtutem eius neque sic agnouerunt.

Mira Christi virtus.

Quia nondum venerat hora eius. Non ergo furiosi vlla ratione mitigati fuerant animi, sed tenebat ipse nutu suo impotentem illorum malitiam, qui potestatem habebat tẽpore vel hora quã sibi ipse præfixerat ponendi animã suã, & iterum sumendi eam. Hora ergo qua se traditurus erat nondum vrgebat. Sed neque tũc potuissent aliquid aduersus eum, nisi fuisset tẽpus opportunum quod ipse sibi delegerat. Nõ enim impotẽtiæ erat crucifigi, sed permissionis. Permisit enim quando voluit quia illi iam pridem desiderabant occidere illum, sed inuisibilibus suæ virtutis vinculis tenebantur. Oportebat enim eum diutius versari in vita secundum carnẽ vt hominibus maioris vtilitatis fieret autor, monstrando signa, sermones & doctrinas exhibendo.

Theo.

FERIA SECVNDA POST DOMI. IVDICA.

Miserunt Principes & Pharisæi ministros ut apprehenderent Iesum. Ioan. 7.

Tria præsenti lectione cõprehendũtur. Primũ est, Christo cõprehendendo ministrorũ destinatio. Secũdum est, malitia cæcutientium recta diuinatio, ibi: Dixerunt ergo Iudæi. Tertium est, ad gratiam spiritus sitientium vocatio, ibi: In nouiss.

Circa primum tria notantur. Primum, Christũ apprehendendi inanis ratio. Secundũ, concepti facinoris ad tempus dilatio, ibi: Dixit ergo Iesus. Tertium, prænuntiata Iudæis irrita requisitio, ibi: Quæretis me & non inuenietis.

Circa primum attendenda sunt pauca quæ lectionẽ hãc mox antecedũt. Vbi dicitur: De turba autem multi crediderunt in eũ, & dicebãt: Christus quũ venerit nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit? Vbi Euangelista multitudinẽ quæ de regione & aliis Iudææ & Galilææ ciuitati-

bus cõuenerat ad diẽ festum turbam appellat, videlicet ad distinctionem illorum qui erant ex Ierosolymis. Illi enim quia erãt stipula, & principes eorum & Pharisæi ignis, pariter succẽsi ardebant in Saluatorẽ. Turba vero memorata pro quanto ad hoc incendiũ longius vel propinquius accedebat, pro tãto magis vel minus odij furẽtis igne calebat.

Itaque multi quos ignis ille nõ adflauerat crediderũt in eum & dicebãt: Nũquid Christus quando veniet plura signa faciet quãm quæ hic facit? Ac si dicerent:

Christus quãdo veniet, vtique ex signis magnificis quæ est facturus, cognoscendus est. Sed nunquid plura vel maiora his quæ facit iste, vel ipse facturus est vel exigi ab ipso opus erit? Quũ ergo & Christũ se esse testetur, & hoc tantis cõprobet signis, rationẽ non videmus quur in eũ credendũ non sit. Sed attende nunc occasionem. Sequitur:

Occasio mittendi ministros.

Audierunt Pharisæi turbam murmurãtem de illo hæc, & miserunt principes & Pharisæi ministros vt apprehenderent eum. Audierũt, inquit, turbam murmurantẽ, id est, non excitatam in seditionẽ, sed leniter mutientem & submurmurantem, eo quòd ad eorum inuidia diuersam haberent voluntatem. At vero ipsi ad omnem ventum hiabant, desiderantes quasi idoneam occasionem vt haberent vnde illum apud Romanũ præsidem quasi legitime accusarent. Itaque audito quòd de turba multi crederẽt in eum, & de illo diuersis sententiis partes diuisæ murmurarẽt, nunc respirauerunt quia seditionem propter illum factam criminari se posse sperabant, licet præfatum turbæ murmurium longe distaret à seditione vnde ciuitatibus solet timeri periculum. Itaque miserunt ministros vt apprehenderẽt eũ. Et licet multa dominus ante fuisset loquutus, attamẽ hactenus nihil tale aduersus eum attentauerũt. Maxime enim hoc eos mordebat, quòd turbæ Christum glorificabant.

Theoph.

Miserunt autem & non ipsi venerunt, metuentes turbam ne tumultuaretur, & propterea ministros mittunt, seipsos subducentes ne quid forte periculi suboriretur illos autem furori populi exponẽtes, ita vndequaque quod suũ erat sectabantur.

¶ Circa secundum, quod est, concepti facinoris ad tempus dilatio, subditur:

Dixit

Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus uobiscum sum, & uado ad eum qui misit me.

Iudæis quærentibus eum apprehendere, & nunc principibus & Pharisæis ministros mittentibus vt illũ tenerent, ipse inuictæ maiestatis suæ cõscius, hæc loquutus est: Adhuc modicũ tempus vobiscum sum. Conscius, inquam, potestatis suæ, nec ignorans quibus vinculis ligatum & infrenatum teneret cubãtem in cordibus illorum præpositum mortis diabolum dixit: Adhuc modicũ tempus vobiscum sum, & cætera quæ sequuntur. Ac si diceret:

Iudaic⁹ furor vt coercetur.

Tam citò vultis me comprehendere, sic festinatis occidere, & quia grauis sum vobis ad videndum iã nunc à cœtu viuẽtium properatis excludere me? Sustinebitis paulisper & expectabitis, donec perficiam sanitates, & impleam tempus meum. Et interim velit nolit agitator vestri dux mortis & inferni, ego viuens cum viuentibus, mortalis cũ mortalibus vobiscum ero, Etiam si persequuti fueritis, etiã si abegeritis, ego adhuc vobiscum sum: Hoc est, pro vobis curam gero, & ea quæ ad vestram salutem spectãt loquor.

Theoph.

Quum perfecero opus meum, mala voluntas in vobis est, facultas danda est: facitote tunc vt libet. Sed quũ feceritis nolite gaudere. Nam vestro scelere ab hac vita extrusus, quod speraſtis quod effectũ esse putastis, nõ adsequemini. Vado enim ad eũ qui misit me. Hoc dicit, tãquam patri sit de ipsis conquesturus. Ná qui eũ qui missus est ignominia adficiunt, manifestum est eos offendere in eum qui misit.

Christ⁹ vt iuit ad patrem.

Dicendo autem vado, mortem suam voluntariã significauit. Nam de abitu suo per mortẽ loquitur. Siquidẽ morte intercedente iuit ad deum qui misit illum. Iuit autẽ moriendo, resurgendo, & ascendendo in cœlum. Et signanter explicat, qui misit me, vt intelligamus eum secundum humanam suam ire naturam quam explicat missio.

¶ Circa tertium, quod est, prænuntiata Iudæis irrita requisitio, subditur:

Christũ diuersa volũtate quæsituri.

Quæretis me, & non inuenietis, & quo ego uado, uos non potestis uenire.

Quæretis, inquit, me. Tempus post suam resurrectionẽ insinuat. Quo tempore quæsituri eũ erant & qui oderant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& qui amabant. Illi vt extinguerent, isti vt haberent. Plerique enim eorum post resurrectionem ipsius compuncti vti desiderabilem erant quæsituri. Noluerũt agnoscere præsentem, & postea quæsierunt eum quum viderent multitudinem in eum credentem. Vnde & multi compuncti dixerunt ad Apostolos: Quid faciemus? Viderant enim Christum suo scelere morientem, & crediderunt in Christum suis sceleribus ignoscentem. Et quousq; biberent sanguinem quem effuderunt de sua salute desperauerũt. Ad hæc vt dicit Theophylactus: verisimile est dum caperetur eiusmodi multos ipsius & miraculorũ eius fuisse memores, eiúsque præsentiam desiderasse.

Augus. Act. 2.

Verum illis qui oderãt & in odio ipsius permãsuri erãt, Christum intelligamus dicentẽ: Vos qui nũc me quæritis, nolite putare ꝙ postquam me occideritis, causſa hæc quæ vos incendit debeat cessare. Non ita erit. Sed tunc multomagis ego ad æmulationem vos adducã in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Iam nunc quidẽ vna turba vnius gentis submurmurat quibusdam dicentibus: Nunquid Christus quum venerit plura signa facturus est quãm quæ hic facit? tũc autem à solis ortu vsque ad occasum laudabile erit nomen Christi domini, quãdo laudabunt eum omnes gentes, laudabunt eum omnes populi.

Deut 32.

Christum ex odio quæsituri.

Tunc vtique acriori quãm nunc inuidia quæretis me, cupientes nomen meum extinguere. Sed frustra. Nam quo ego vado, vos non potestis venire. Nunc vbi ego sum vos potestis venire, imò quia ego ad vos veni, vos me potestis inuenire, & post modicum etiam poteritis apprehẽsum de vestra terra viuentium conterendo eiicere. Verum hoc vobis facientibus, ego vado quo vos non potestis venire, sed nec saltem lapidem illuc poteritis iacere.

Theoph.

Quæretis tamen me ardentissima persequutione, & seruos quidem meos occidetis, flagellabitis, crucifigetis, lapidabitis, me autem contingere non poteritis, sed sospes ego quum alios occideritis alios substituam testes meos, vt magis ac magis gens insipiens æmulemini. Cæterum insinuãs quod mors sua non sit talis, qualis est mors cõmunis, dicit: Quò ego vado vos non potestis venire.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Dixerunt

Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum?

Hic ponitur Iudæorũ præ inuidia cæcucientium opportuna diuinatio. Vbi duo notantur. Vnum est, profectionis Christi confessa ignorantia. Alterum, ignorantium quæ dicebant diuinatio opportuna, ibi: Nunquid in dispersionẽ.

Circa primũ, notanter dicit Euangelista dixisse Iudæos ad semetipsos, & non voluisse interrogare Christum super ipsius sermone quem se fatentur non intelligere. Quia nimirum in humilitatis arcem quæ superbis mentibus nimis ardua est tantillum saltem aspirare non poterant, vt ab ipso quicquam intentione discendi dignarẽtur interrogare. Quò hic iturus est, inquiunt. Intellexerant verbum dicentis: Quæretis me & non inuenietis, nõ de profectione eius per mortem, sed de abitu eius ad quempiã locum ipsis nec cognitum nec accessui patentẽ. Et propterea inscij discurrunt, incerti quò hic sit iturus. Quia, inquiunt, non inueniemus eum, videlicet, timebant ne ipsorum persequutionem quoquo modo euaderet.

Superbia doceri dedignatur.

¶ Circa secundum, quod est, proprium sermonem ignorãtium diuinatio opportuna, subditur:

Nunquid in dispersionem gentiũ iturus est & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: Quæretis me & nõ inuenietis, & ubi sum ego, uos non potestis uenire.

Chryſost.

Nunquid, inquiunt, in dispersionem gentium iturus est, & docturus gentes? Sic enim gentes vocabant, quasi exprobrantes, & magnopere in seipsis gloriantes, quia scilicet gẽtes vbique disseminatæ erant, & propter rituum varietatẽ non bene ad inuicem permixtæ. Sed hoc opprobrium ipsi postea sustinuerunt, quia vbique dispersi sunt. Olim enim nullis commiscebãtur exteris, sed vno Palæstinæ loco collecti continebantur. Dicunt ergo.

Christ⁹ ad gẽtes trãsturus.

Nunquid in dispersionem gentium iturus est? O Iudæi vitæ desertores & salutis inimici, timor quem timetis vobis eueniat, & quod veremini accidat. Adeò ne timetis ne si post Christum totus mundus eat, & gentibus deus innotescat vestra singularis gloria depereat. Hoc enim vobis præsaga mens vestra prædicabat, quod si iuxta prophetiã

Quod timebãt Iudęi eueniꝛ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Genc.49. Iacob qui expectatio gẽtium fore veniret, vestra de vnius dei cultu, tanquam vnicornium singularis superbia super terram se vltra magnificare non apponeret. Igitur quod timebatis, ibit ibit in dispersionem gentium & docebit gentes. Et dum vos hoc præcauentes & auertere volentes ipsum occideritis, tunc super equos & saluationis quadrigas ascendẽs, tota salute secũ à vobis transmigrante, in dispersionem gentium feretur. Mors ipsa via est vitæ ad gentes proficiscenti.

Ionæ.3. Sic enim olim Ionas in typo Christi transiuit in Niniuẽ ciuitatem magnã, sed mare ingressus moxq; vallatus abysso & pelago coopertus, atque post triduum de ventre ceti reuocatus, tãdem ambulauit in Niniuen magnam, & prædicando commouit & conturbauit illam, vt per pœnitentiam triduanam sanaretur, & ita Niniue saluata, cucurbita (aliãs, hedera) exaruit quæ capiti Ionæ obumbrauerat, videlicet in typum vestri ô Iudæi, quorum synagoga templumq; vel sancta sanctorum quondam dei tabernaculum gentium ecclesia florescente exaruit. Figuram hanc latius expositam habes in quadragesimali nostro superiore, huius diei homilia in epistolam.

¶ Circa tertium principale dicitur:

In nouissimo autẽ die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat.

Hic ponitur ad gratiam spiritus sitientium vocatio. Vbi duo notantur. Vnum est, benigna Christi clamantis inuitatio. Alterum, abundantis gratiæ credenti promissio, ibi: Qui credit in me.

Circa primum dicitur: In nouissimo autem die magno festiuitatis. Primum diem festi & nouissimum hunc septimum magnum dicebant, quia & lex septimum huius festi
Leui.23. diem sanctum nominauit. Agebatur festiuitas quæ appellatur Scenophegia, id est, tabernaculorum cõstructio, quæ per septem dies agebatur. Merito autem in nouissimo die Christus cum turbis loquitur, quasi viatica illis dans domum redituris. Cum his enim qui diebus intermediis epulationibus & deliciis erant intenti, intempestiuum fuisset colloqui, neque enim attendissent.

Clamauit

Clamauit autem Iesus partim propter turbæ multitudinem, partim vt magis audiretur, partim vt fiduciam & libertatem in dicendo manifestaret, & quod nullum aspernaretur. Et quid dicit? Christus cur clamauit.

Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Ac si di. Neminẽ necessitate & violentia attraho, sed si quis multum habet desiderij, hunc ego voco.

Est enim sitis interior, quia est homo interior. Constat autem plus amare hominem interiorem, quàm exteriorẽ. Si ergo sitimus veniamus, non pedibus, sed affectibus: nec migrando, sed amando. Sitis interior.

Portò mysticè nouissimus iste magnus dies festiuitatis stantis domini & clamantis, eodem anno sequuturã significat paschæ festiuitatem, vtique nouissimã veteris testamenti, primamq; noui. Quia profectò post illam paschalẽ vesperam qua dominus cum discipulis suis typicum pascha mox tradendus manducauit, quicquid Iudæi celebrauerunt non iam festiuitas aut solennitas, sed iuxta Prophetã Malac.2. flereus solennitatem debet nuncupari. Vltimũ pascha Iudæorum.

In illa nanq; nouissima festiuitate magna stetit Iesus in conspectu patris, preces supplicationesq; offerens cum clamore valido & multis lachrymis, dum percussus violentia passionis, sicut præfiguratum est in illa petra quã Moyses Heb.6. virga percussit, effudit nobis de semetipso quod biberem⁹. Primũ aquam qua ablueremur, & sanguinem suũ quo potaremur, deinde insufflando spiritũsanctum dans Apostolis, Num.20. Ioan.20. & iuxta alium Euangelistã aperiens illis sensum vt intelligerent scripturas, quod est, verè salutares bibere aquas. Luc.24.

Deinceps perstitit clamans vehementer, clamans cũctis gentibus, & quodam modo dicens: Si quis sitit veniat ad me & bibat, dum receptus in cœlum, dato spiritusancto cõmouit cœlos qui enarrarent gloriam dei, ita vt non essent loquelæ neque sermones, quorum non audirentur voces eorum, vt in omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

Tota quippe eorum prædicatio clamor erat Iesu inuitãtis vt omnes sitiẽtes venirẽt ad aquas, & sancti spiritus gratiam in remissionẽ peccatorũ accipere properarent, & deinde eodem spiritu diuidente singulis prout vult biberẽt

de lege & prophetis per fidem euangelij salutarem quam prius non habebant abundantiam verbi dei.

Bene igitur in nouissimo die magnæ festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Quia cunctis hominibus desiderãtibus saluari, ex tũc non modo salutis aditum aperuit, sed etiam altisona prædicatione ad salutis & vitæ poculum inuitauit.

¶ Circa secundum, quod est, abundantis gratiæ credenti promissio, subditur:

Qui credit in me sicut dicit scriptura, flumina de uẽtre eius fluent aquæ uiuæ. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum.

Qui credit in me sicut dicit scriptura. Hoc enim loco (secundum Chrysost. & Theoph.) oportet punctum facere. Ac si dicat: qui rectè & secundum quod scriptura docet credit in me. Quia enim multi propter signa credebãt, quibus tamen Iesus non se credebat, ostendit non præcipuè propter signa credendum esse, sed propter scripturam de ipso testificantẽ. Siquidem fides recta ex scripturis est. Itaque qui credit in me sicut scriptura credendum prænuntiauit, nẽpe quòd filius dei sum, & creator, & dominus vniuersi. Vnde alibi Iudæis loquitur dicens: Scrutamini scripturas. Illæ enim sunt quæ testimonium perhibent de me.

Theoph. Credẽdũ iuxta scripturas. Ioan. 5.

Multi enim se putant credere, sed non credunt vt dicit scriptura, atque ita suas sequuti sunt sectas, quales sunt hæretici vniuersi.

Porrò secundum Hiero. hoc testimonium. flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, de prouerbiis sumptum est vbi dicitur: Diriuentur fontes tui foris, & in plateis aquas tuas diuide. Quod maius sequere.

Prou. 5.

Flumina (inquit) de ventre eius fluent aquæ viuæ. Intimum animæ ventrem appellat Hebræi tropo sermonis. Flumina autem fluere dicebat, & non flumen aquæ viuæ, liberalem spiritus gratiam & largitatem insinuans. Talis est enim spiritus vt in quãcunq; animã introierit & in qua resederit, faciat illã scaturire quouis fonte largiorem. Et di fces quemadmodũ fluant flumina ex ventre secundũ scripturas credentis, siquidẽ Petri linguã, Pauli disertitudinẽ, Stephani

Stephani sapientiam consideraueris, quos dicentes nihil effugit, sed spiritum sequuntur tanquam à fluminibus quibusdam impetu ruentibus rapti.

Hinc bene viuentem aquam gratiam dixit, id est, agentem semper. Sic enim gratia cum mentem intrauerit, & firmata fuerit, magis omni fonte manat, neque deficit, neque euacuatur, neque stat. Chrysost.

Itaque puta dominum Iudæis loquentem dixisse. Quid male soliciti estis dicentes: Nunquid in dispersionem gentium iturus est & docturus gentes? An putatis quòd si me occideritis illud præcauentes, iam non sit qui gentibus salutem quã illis inuidetis adnuntiet? Non erit ita. Nam qui credit in me, per ipsam mortem qua vos me occidetis, accipiet sapientiæ & scientiæ spiritum, & implens mundum abundantia doctrinæ euangelicæ, non sinet (vti vos putatis) nomen meum perire, vel dispersionis gentium dei notitiam deesse. Quod & factum est, Ecce quàm multi credentium biberunt aquam sapientiæ salutaris, fluenta viua de cisterna legis & prophetarum & euãgelij puteis, & deriuati sunt fontes eorum foras & largis expositionibus in plateis aquas suas diuiserũt: Illi qui iam tunc primi in eum credebant, scilicet Apostoli, primi biberunt, & de illo primitiuæ ecclesiæ paradiso quatuor euangeliorũ flumina, & epistolarum Apostolicarum fontes deriuati totum mundũ notitia diuinitatis impleuerunt. Sanè hæc aqua viua spiritussanctũ gratia est. Nam protinus subiunxit euangelista: Flumina aquę viuę.

Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum.

Hic exponit ad qualem potum dominus inuitasset, dicens: Hoc autẽ dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Et sunt verba Euangelistæ Christi mysterium elucidantis. Etenim spiritussanctus vsitato in scriptura vocabulo aqua, & interdum cum additamento aqua viua nuncupatur. Porrò anima humana terra dicitur, videlicet, pro similitudine. Quia sicut aqua terram irrigat, & infusione competenti germinare eam facit, sic sancti spiritus gratia substantiam animæ per semetipsam sterilem & aridam donorum suorum fluentis irrigat, & beneficio suæ Ad qualẽ potum inuitat. Efficacia gratiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

visitationis infusam fide & operibus bonis fœcundat. Quam visitationem Psalmista per hanc similitudinem postulans, dicit: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Itaque credentes in eum, scilicet dei filium, id est, anima & mente illorum fluerent tanquam flumina. Quod eatenus ab initio seculi non fiebat.

Quanuis enim dona sancti spiritus antiqui patres haberent, non tamen de illis fluebant tanquam flumina in illam de qua nunc agitur gentium dispersionem. Sed in vna gente ista gratiarum dona, tanquam in vno vase, continebantur exceptiones aquarum. Isti autem credentes in eum scilicet Apostoli, & post illos Apostolici viri sic acceperunt hunc spiritum sanctum, vt prædicando, baptizando, manus imponendo, maxima de ventre suo flumina per vniuersum mundum profunderent.

FERIA TERTIA POST DOMINICAM IVDICA.

Ioan. 7. *POst hæc ambulabat Iesus in Galilæa. Non enim uolebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.*

Tria præcipue in hac sancti Euãgelij lectione comprehẽduntur. Primum est, carnaliter sentientiũ improba suggestio. Secundũ est, Christi & carnalium gloriæ notanda distinctio, ibi: Dixit ergo eis. Tertium est, Christi ad diem festum in priuato profectio, ibi: Vt autem ascenderunt.

Circa primum tria notantur. Primum est, Christi à Iudæa ad tempus absceſſio. Secundum, ob festum imminens suadẽdi occasio, ibi: Erat autem in proximo. Tertium, carnalium fratrum vana suggestio, ibi: Dixerunt autem.

Circa primum dicitur: Post hæc, videlicet, quæ prius Christi gesta & dicta narrauerat, de panum videlicet & pisciũ multiplicatione, & quæ de carnis & sanguinis sui sacramento fuerat copiose loquutus, post hæc, inquam, ambulabat Iesus in Galilæam, & cætera quæ sequuntur.

Chr istum

Christum suæ vitæ & mortis habentem imperium, eo tempore & ordine voluisse pati & intrare in gloriam suam quo passus & mortuus est, lex & prophetæ testantur, quos ipse præmisit, quos ipsius prædocuit spiritus. Nec enim aliud prophetæ prædixerunt, quàm quod in voluntate eius præfixum, in spiritu sancto præuiderunt. Nec aliam mortis speciem potestas eius admittere habebat, nisi quam eisdem sanctis prophetis speculantibus, iamdudum apud se præordinauerat. At verò Iudæi nequaquã mysterium voluntatis eius scientes, sed cæcum furorem suum sequentes quærebant eum quocunque modo interficere. Verbi gratia, nunc præcipitare, nunc lapidibus obruere, nõ curantes aliud quam vt de medio tolleretur. Igitur quia pertinebat ad eum mortis suæ tẽpus modumq; necessarium nostræq; causſæ competentem præuidere, ambulabat, inquit, in Galilæam. Nõ enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere. Non quasi non posset inter Iudæos ambulare, & non occidi à Iudæis (hanc enim potentiam quando voluit demonstrauit) sed infirmitati nostræ præbebat exemplum. Non enim ipse perdiderat potestatem, sed nostram consolabatur fragilitatem. Ostendit enim quid fideles eius imitari debeant rationabiliter dum tempus vel causſa postulat, mortem declinando.

Mortis suæ tempus in Christi potestate.

Iudæorũ furor irritus.

Ergo quæ deitatis sunt ostendebat, & quæ humanitatis. Etenim fugiebat persequutores vt homo, & apparebat eis vt deus, vtrunque verè existens. Vbi Theoph.

Vtranque naturã suã vt Christ⁹ ostendit.

Noluit Iesus in Iudæa ambulare propter homicidas Iudæos, non vt timens mortem, poterat enim in medio illorum ambulare, sed si hoc semper feciſſet, non fuiſſet creditus homo, sed habitus fuiſſet phantaſma.

Secedit igitur nunc in Galilæam. Nam quia nondũ aduenerat tempus passionis, vanum & superuacuum erat in medio inimicorum suorum versari, & maioris semper rabiei illius autorem fieri.

Igitur non mori metuens (sed sicut scriptum est: Sol cognouit occasum suum) tempus aliud moriendi præfixum habens interfectoribus sui locum dare nolebat. De quo tempore suo paulò pòſt ait: Tempus meum nondum aduenit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ruper. Scenophegiam quippe in septimo mense, non suum sed præcursoris tui Ioannis tempus esse nouerat, quo ille patri Zachariæ per angelum prænuntiatus ac conceptus est, suum autem tempus ipse verus agnus dei paschalem primi mensis solennitatem, in quo deo patri pro omni mundo sacrificium fieret, iamdudum prospexerat. Quo nihilominus tempore idem ipse ab angelo annuntiatus, & in vtero virginis fuerat conceptus. Nam reuera secundum regulares cunctorum computistarum circulos constat, quia sexta feria, quota die homo conditus fuerat, Iesus Christus dominus noster pro reparatione humani generis euangelizante angelo beatæ virgini conceptus est.

Christo nascēdi quod tempus & moriendi.

Hoc igitur tempus suum, vitæ pariter & mortis suæ arbiter dominus expectans, nolebat ad hunc diem festum Scenophegiæ ascendere, id est, eo tempore transeundo ex hoc mundo ad patrē, gloriam suæ immortalitatis intrare. ¶ Circa secundum, quod est, ob festum imminens suadendi occasio, subditur:

Erat autē in proximo dies festus Iudæorū Scenophegia.

Non vno die tantū, sed pluribus illam festiuitatem diebus agendam fuisse intelligendum est. Sic enim de ipsa in lege scriptū est: A quintodecimo die mēsis septimi, quando congregaueritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias domini septem diebus. Die primo, & die octauo erit sabbatum, id est, requies. Et de caussa eiusdem solennitatis paulò pòst subiungitur: Omnis qui est de genere Israel manebit in tabernaculis, vt discant posteri vestri quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, quum educerem eos de terra Aegypti. Faciebant itaq; Iudæi tabernacula ad similitudinem tabernaculorum in quibus habitauerant, quum educti de Aegypto peregrinarentur in heremo, & celebrabant diem festum memores beneficiorum domini, qui tamen occisuri erant dominum.

Leuit. 23.

Scenophegiæ tēpus & ratio.

Itaque huiusce festiuitatis occasione audi carnales homines insipienter & importunè dei filio, æternæ dei sapientiæ suadentes.

¶ Circa tertium ergo, quod est, carnalium fratrum vana persuasio, subditur:

Dixerunt

Dixerunt ergo ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ tu facis.

Isti fratres Iesu quidam ex consanguinei eius sunt, qui gloriā mundi huius amantes, & verā dei & hominis Christi gloriam suo terreno sensu metientes, vanū illi dilatandę gloriæ dabant consilium, vt videlicet festinans cūctis innotescere daret operam tam solenni non deesse cōuentui, nec ostentādis parceret miraculis. Nam hæc festiuitas vna de tribus erat in quibus omne masculinū Israel coram domino lex iusserat apparere. Ergo suo sensu sapientiam dei præcedere, viámque illi ostendere præsumebant.

Fratres isti Iesu, qui.

Suasio vana.

Exod. 23.

Quum autem dicunt: Vt & discipuli tui videant opera tua, non de duodecim dicunt, sed de iis qui illum aliàs sequebantur. Arguebāt eum fratres isti propter duas affectiones, timorē & vanam gloriam. Vnde & suadelā suam ratione peruersa confirmare conantur, dicentes:

Theoph.

Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipse in palàm esse.

Vera quidē sententia est neminem ratione vtentē adeò sibimetipsi dissidere. Nam reuera manifestè repugnantia sunt, velle hominibus innotescere, & nobilia facta celare. Nullus, inquiunt, in occulto aliquid facit, quod est formidinis: & ipse quærit in palàm esse, id est, illustris esse, quod esse vanæ gloriæ insinuant, non bonam opinionem habēt de his quæ ab ipso fiebant, hæc dicunt.

Christum vnde hi fratres insimulant.

Theoph.

Et videri posset initium verborum ipsorum quasi amicorum esse. Multæ autem amaritudinis erant quæ dicebātur, quia & de formidine & de amore gloriæ (vti dictū est) eum notant. Cæterum hæc eorum ratio seu sententia, nō suo tempore dicta est. Nam dominus noster nec in occulto quicquam faciebat, quia nihil quod occultum esse vellet agebat. Nec eo modo quo illi arbitrabantur in palàm esse quærebat. Quia non ab hominibus claritatem accipere, sed claritatem hominibus dare volebat, non hominibus placere, sed homines vt deo placerēt venerat erudire. Igitur vera quidem, sed vana, imò & peruersa atque alieno spiritu prolata sententia est, qua dicunt suadentes: Nemo in

Universidad de Deusto
Biblioteca

occulto aliquid facit,& quærit ipse in palàm esse. Quá tamen adhuc confirmare nituntur dicentes:

Si hæc facis,manifesta teipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum.

Theoph. Ergo non bonam de factis Christi (vt iam dictum est) hæc dicentes habebant opinionem. Nam si hæc facis,inquiũt,vt bona,manifesta teipsum,qui quęris in palàm esse. Q.d.Facis mirabilia,appare omnibus, vt laudati possis ab omnibus. Hæc qui monere videtur,gloriæ ipsius consulũt. Et quia humanâ gloriâ requirebant,in eum nõ credebant. Si autẽ,inquiunt,te occultaueris, manifestum est quòd mala faciens occulteris.Dignum est autem illorũ impudentia admirari,quo modo non erubescant illa dicere quæ magistro ignominiam adferebant. Sed attende & mirare cæcitatem.Neque enim fratres eius credebant in eum.

Fratres isti non credẽtes.

Et quidem illi dignæ memoriæ fratres Christi, quos Apostolos nouimus Christi,viri apostolicæ sanctitatis,scilicet Iacobus Alphei, Simon quoque & Iudas Thadeus credebant in eum.Nam apostolorum omnium, solo Iuda diabolo excepto,fuit vox illa paulò antè per hunc Euãgeliſtam memorata vice omnium ore Petri prolata:Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.Et nos credimus & cognouimus,quia tu es Christus filius dei. Sed isti fratres eius non credebant in eum.Christum enim consanguineum habere potuerunt,credere autem in eũ ipsâ propinquitate fastidierunt. Igitur hæc verba illorum nõ tam beneuolentiam quàm inuidentiam testãtur,quia non multum curantes si interficeretur,qui vtique odium Iudæorũ aduersus illum ignorare non poterant.

Ioan.6.

Theoph. Vnde autem hæc incredulitas? Sanè ex volũtate & inuidia.Solent enim cognati semper inuidere.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Dixit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit,tempus autem uestrum semper est paratum.

Hic ponitur Christi & carnalium hominum gloriæ notanda distinctio. Vbi duo notantur. Vnũ est,tẽporis gloriæ habẽda ratio. Alterum, quos amat mundus,& quos odit, ostensio,ibi:Non potest mundus odisse vos.

Circa

Circa primum attende,quemadmodum fratres quidẽ isti domino inuidentes arguunt eum metus & adrogãtiæ. Ille autem quid dicit ad eos? Num durè loquitur? Minimẽ,sed mansuetè.Non enim dixit: Vos qui estis qui talia mihi consulitis & ita docetis?Sed quid dicit? Theoph.

Tempus meum nondum aduenit. Omnia tempus habent,ait Ecclesiastes.Ac deinceps:Tempus flendi, & tempus ridendi.Tempus plangendi, & tempus saltandi. Audiant hoc stulti qui tempora discernere nesciunt,quòd nõ dixit,tempus ridendi & tempus flendi, sed primum tempus flendi,deinde tempus ridendi:prius tempus plangendi,& postea tempus saltãdi. Hæc,inquam, tempora qui nõ discernunt, intempestiuos præripiunt risus, & immaturis tripudiant saltationibus. Et quia nõdum status rerum immutatur(oportet enim præsentem statum decedere,aliũq; longè diuersum & contrarium succedere) necesse est de risu ad fletum, de saltatione transire ad planctum. At verò is cuius regnum de hoc mundo non est nouit sibi & suis prius flendum , & pòst ridendum : prius plangendum , & pòst esse exultandum. Ecclẽs.3. Habẽda ratio.

Ait ergo : Tempus meum nondum aduenit. Dabant illi consilium consequendæ gloriæ secularitèr & terreno affectu monentes ne esset ignobilis & latitaret.Sed dominus voluit ad ipsam celsitudinem per humilitatem viã sternere. Tempus meum, inquit, id est , tempus gloriæ meæ quo veniam in altitudine iudicaturus , nondum aduenit. Tempus autem vestrum (id est, mundi gloria) semper est paratum. Quando ergo nobis insultant amatores huius seculi, dicamus eius: Tempus vestrum adest paratum,tẽpus nostrum nondũ aduenit. Excelsa enim patria, humilis via. Qui recusat viam,quid quærit patriã? Vos ad gloriam tenditis malis operibus mundi adulando,ego ad gloriam proficiscar mala mundi opera detestando. Augustꝰ.

¶ Circa secundum, quod est, quos amat mundus & quos odit ostensio, subditur:

Non potest mundus odisse uos, me autem odit , quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala sunt.

Non potest, inquit, mundus odisse vos. Mundus hoc loco dilectores mundi significat, qui pro eo quòd sunt mundi huius amatores inimici dei constituuntur. Et quũ causam odij talem subiunxerit, quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala sunt, constat sine dubio quòd econtrà cur eos mundus odisse non possit, illa causa sit, quia testimonium perhibẽt quòd opera eius bona sint. Igitur illos consultores suos multum à suo sensu dissentire tam fortiter quàm suauiter ostendit sapientia, simúlque quod futurum est innuit, scilicet manifestationem suam sic processuram quòd antè quàm exaltet caput, de torrente in via bibituros sit.

1. Ioan. 2.

Quos odit vel probat mundus.

Duo Christus à se repellit.

Cæterum, dominus contra duo de quibus eum illi arguebant, alia duo inducit. Contra formidinem quidem dicit quòd opera mundi redarguit, quod non faceret si formidolosus esset. Sed contra inanem gloriam, mittit illos ad festum. Vnde sequitur:

Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum, quia tempus meum nondum impletum est.

Vt longè à Christo vanitas.

Si vanæ gloriæ cupiditate domin⁹ detineretur, retinuisset eos secum. Nam gloriæ cupidi cõsueuerunt multos habere qui sequantur illos. Quo nihilominus ostendit se illis nullatenus velle blandiri, dũ eis Iudaica facere cõcedit.

Vos, inquit, ascendite. Respondet suggestioni dicentiũ: Transi hinc, & vade in Iudæam. Respondet simul concludendo ex præmissis: Vos ascendite nunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum. Non negat se ascensurum, sed negat suum tunc ascensum, sciebat enim se paulò post ascensurum.

Cur Christi tempus nondũ impletum.

Theoph.

Quia tempus meum, inquit, nondũ impletum est. Quod prius dixerat. Nondum aduenit, modo dicit: Nõdum impletum est. Inchoauerat enim, sed nondum ad terminum præfixum peruenerat. Ac si dicat: Nondum adest tempus crucis & mortis. Oportet enim me adhuc in carne viuere, vt plura signa faciam & plures doctrinas exponam, atque ità vt & plures turbas in fide instruam, & discipulos meos confirmem tam per signa quàm per doctrinas. Nondũ igitur vr-

get tempus mortis, vt me his obiiciam qui cõtra me insaniunt, propterea neque nunc ad festũ ascendo. Sufficit itaque istis, & cunctis matutinis & importunis ad mundi gloriã ascẽsoribus regem gloriæ grauiter & parcè dixisse, Vos ascẽdite ad diem festũ hunc, ego non ascendo, scilicet modo, & vt vestris parcam cõsultis, & ea qua vos ascẽditis mũdanæ gloriæ cupiditate, quia gloriæ meæ tempus nõdum est impletum. Vos vt libet exaltamini quantum potestis antequam humiliemini postquam fueritis exaltati. Nã ego non ascẽdam in præsenti, neque exaltabor antequam humilier vsque ad mortem, mortem autem crucis.

Audiant ascensores matutini.

Circa tertium principale dicitur:

Hæc quum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto.

Hic ponitur Christi ad diem festum in priuato profectio. Vbi duo notantur. Vnum, Christi non comparentis per furentes requisitio. Alterũ, variè sentientium de Christo murmuratio, ibi: Et murmur multus.

Circa primum dicitur: Hæc quum dixisset, &c. In principio quidem ascendere detrectabant, vtpote feruentibus furore Iudæis. Post hæc autem, quum festum soluẽdum esset, ascendit, quando scilicet illorũ minus feruebat insania.

Theoph.

Ipse, inquit, mansit in Galilæa. Delitescit, vt confirmet se esse hominem. Nam si comparuisset insanuissent vtique contra eum, occidere illum cupientes, & non eos hoc facere permisisset, eo quòd passionis suæ tempus nondũ adesset, sed è medio eorum elapsus vitasset passionẽ, & hinc putari potuisset quòd non verè, sed solum apparẽter fuisset incarnatus, propterea fugit & secedit vt homo, quod hominis erat faciens.

Cur Christus ascendere mora tur.

Quin etiam vt nos erudiret ad salutẽ, delituit. Ascendit enim postmodum, sed quasi in occulto, id est, non vt aliàs comitantibus turbis stipatus. Vt igitur disceremus quid nos oporteat facere qui non possumus persequutores detinere, voluit latente ascendere. Nec tamen dixit ascendisse in occultò, sed quasi in occulto, vt ostendat hoc factũ esse dispensatiuè. Si enim omnia vt deus ageret, vnde pos-

Christus vt nos exẽplo sui doceat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

semus nos scire incidentes periculis humanis quid oporteat facere?

Non manifestè, inquit, sed quasi in occulto, quia tempus eius nondum erat impletum.

Christo quando tẽpus ascendendi. Ioan. 13.

Quid ergo, vbi impletũ est tempus eius, quo modo ascẽdit? Planè non in occulto, sed manifestè. Tu enim turba multa quæ conuenerat ad diem festum, quum audissent quia venit Iesus Ierosolymam, acceperunt ramos palmarum & processerunt obuiam ei, & clamabant: O sanna, benedictus qui venit in nomine domini, rex Israel. Vtique tunc impletum erat tempus eius, quia collecto concilio dixerant Pharisæi & pontifices, quia expedit vt vnus moriatur homo pro populo, & ab illo die cogitabant eum interficere, videlicet quasi legitimo iudicio, & ea morte qua ipse decreuerat, scilicet morte crucis. Nam antea quæsierant eum multoties interficere, sed non ita vt implerentur scripturæ: & ideo nolebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi quomodocunque (vt iam dictum est) interficere. Et tamen quum ambulasset illuc & vellent eum Iudæi lapidare, noluit mortem admittere, quia non sic implerentur scripturæ.

Tunc ergo impletum est tempus eius, & ideo ascendit manifestè, adclamantibus turbis magno regi, magno filio dei, magno & nobili filio Dauid.

Quid ergo? Num vel tunc memoratum fratrum suorum consilium adprobauit, & iuxta sensum illorum mundo voluit innotescere? Minimè, quia laus ista non ex hominibus, sed ex deo fuit. Cui enim nisi deo dictum est in Psalmo: Ex ore infantium & lactẽtium perfeciſti laudem. Hæc autem prophetia tunc impleta est.

Qui enim indignantes Pharisæi dicerent: Audis quid isti dicunt? Respõdit: Vtique. Nũquid legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?

Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille?

Quàm cẽdis auidi Iudæi.

Præ multo odio Iudæi etiam nomen eius non profe-runt: Non enim dicunt: Vbi est Iesus? sed: Vbi est ille? Cõsidera autẽ quàm auidi fuerunt cædis, quandoquidem neque per

que per tempus festiuitatis illi parcerent, sed venari illum volebant per festi opportunitatem. Tam paruam tenerentiam diei festo exhibebant, taliaq; illorum etiam per festiuitates erant homicidarum opera. Nimirum cordis illorũ habitator diabolus qui & homicida fuit ab initio, ad cædem saluatoris hos agitabat.

¶ Circa secundum, quod est, variè sentientium de Christo murmuratio, subditur:

Et murmur multus erat de eo in turba. Quidã enim dicebant, quia bonus est, alii autem dicebant, nõ: sed seducit turbas. Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.

Murmur multus, id est, multa erat dissensio. Multa inquam, quia multorum rumoribus susurrata, sed non tã vehemens tamq; animosa, vt & seditio fuerit rectè dicenda. Seditio enim dicitur, vbi partibus aduersus alterutrum cõflictantibus diuisa respublica periclitatur, ita vt laborante officio non facilè possit compesci tumultus. Vnde seditio quòd sit sine ditione dicta est. Quæ vbi accidit, premitur persona propter quam euenit. Datur enim ipsius inimicis occasio maior accusandi. At verò Christus dominus noster pacis autor hoc prouidit, vt propter se nulla vnquam seditio oriretur. Nõ igitur seditio facta est, sed timida dissensio ad sonum inuidiæ Iudaicæ submurmurauit, dum velut anathematizati nominis hominem quærerent eum, dicentes: Vbi est ille? Seditio, quid.

Quidam dicebant, inquit, quia bonus est. Alij autem, nõ, sed seducit turbas. Ex hac sensuũ discordia murmur multus erat. Quid si isti qui dicebant quia bonus est, hoc etiã dicere scirent vel auderent, quia filius dei est? Vtique non iam vtcunque murmur multus, sed animosa fuisset oborta seditio. Sed hoc solum dicebant, & vix dicere audebant, quia bonus est. Sequitur enim: Nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum. Hoc est, nemo eorum qui de turba erant & dicebãt, bonus est, timore Iudæorum, id est, illorum qui dicebant non, sed seducit turbas. Hoc enim clarius & liberius illi sonabant, sed bonus est, pressius cæteri susurrabant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui ergo ipsum bonum dicebant, de turba erãt. Quod manifestum est ex eo q̃ litera dicit, nullũ fuisse ausum libere loqui propter metum Iudæorum. Manifestum est enim q̃ iam à multo tempore de illo palàm loqui ausi non fuerint, & timentes principes Iudæorum siluerint.

Nõ vulga res, sed prĩcipes Christo contra dicunt.

Sed & eos qui dicebant: Seducit turbas, coniectura est ex principibus fuisse qui illum calumniabantur. Nam si ex turba fuissent, dixissent: Seducit nos. Nunc autem quum dicunt: Seducit turbam, ostenditur quòd non fuerunt de turba, sed ex principibus qui talia dicebant.

Chrysost.

Vbi cernere est eorum qui principãtur corruptionem.

Plebei vt timent loqui.

Hi autem qui principatibus subiiciuntur, sani quidẽ erant iudicio, sed non habebant libertatem dicendi.

August.

Quod plerunque multitudinis est.

Horum quæ dicta sunt occasione, aduerte q̃ quicunque eminuerit in aliqua gratia, alij dicunt bonus est, alij, nõ, sed seducit turbas. Quod autem dictum est de Christo, valet ad consolationem de quocunque hoc dictum fuerit Christiano. Et quidẽ si seducere, decipere est, nec Christus seductor, nec quisquam debet seductor esse Christianus. Si autem seducere aliunde aliquem ad aliud, persuadendo ducere est, quærẽdum est, vnde & quo. Si à bono ad malum, malus seductor est. Si à malo ad bonum, bonus. Et vtinam sic omnes seductores & vocemur & simus.

FERIA QVARTA POST DOM. IVDICA.

Ioan. 10.

Acta sunt encænia in Ierosolymis, & hyems erat.

Hæc sancti Euangelij lectio tria comprehendit. Primum est, Christum circũdãtium insidiosa interrogatio. Secundũ est, irreprehẽsibilis ad interrogata Christi responsio, ibi: Respondit eis Iesus. Tertium est, ratione reddita furentium reprehensio, ibi: Sustulerunt ergo.

Circa primum duo notantur. Vnum est, loci & temporis præmissa descriptio. Alterum, tendentium insidias interrogatio, ibi: Circundederunt.

Circa primum dicitur: Facta sunt encænia in Ierosolymis.

mis. Encænia, festiuitas erat dedicationis templi. Græcè enim cænon, Latinè nouum dicitur. Et quandocunque nouum aliquid fuerit dedicatum, encænia vocatur.

Encænia, quid.

Encænia ergo, id est, solennia dedicationis templi agebantur, quum ea quæ sequuntur interrogantibus Iudæis loquutus est dominus.

Et hyems erat. Iuxta literam tempus anni demonstratur quo agebatur eadem dedicationis festiuitas à tempore Machabæorum, qui destructo altari (quia contaminauerant illud gentes) ædificauerunt altare nouum, secundum illud quod prius fuit, & quinta & vigesima mensis Casleu dedicauerunt illud. Et statuit Iudas & fratres eius & vniuersa ecclesia Israel, vt agatur dies dedicationis altaris temporibus suis ab anno in annum, per dies octo à quinta & vigesima mẽsis Casleu, ipse est qui apud Romanos Decẽber dicitur, & à Martio quidem à quo antiquitus Romani annum inchoant, decimus. Ab Aprili autem qui apud Hebræos secundum legem principium mẽsium & primus est in mensibus anni, existit nonus.

1. Mac. 4.

Exo. 12.

Igitur iuxta literam (vt dictum est) indicatur natura tẽporis, sed mysticè (quod magis ad rem attinet) frigida Iudæorum signatur impietas, qua mentes illorum à diuino igne auersas, diabolus tanquã boreas glacialis adflauerat.

In hoc igitur festo aderat & Iesus. Nunc enim frequentius versatur in Iudæa, quia passio in forib⁹ erat. Et hyems erat, qua hyeme exacta in primo mense veris passus est dominus. Moraliter. Da & tu operam dũ hyems est (præsens dico vita quæ semper à malis spiritibus quasi turbinibus infestatur) vt celebres encænia spiritualis templi, semper nouus factus, & ascensiones in corde disponẽs. Aderit enim tunc & tibi Iesus qui tecum celebret encæniorum festiuitatem. Et hoc quidem quandiu hyems huius vitæ durat. Ver enim futurum est seculum quo omnia reuiuiscũt, quo nullus animam innouare potest. Nam præsenti seculo omnia talia concluduntur. Sequitur:

Theoph.

Moraliter.

Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis.

Solent porticus quibus templũ cingebatur nomine templi appellari. Hic ergo notatur locus eorum quæ hic vel dicta vel acta narrantur. Porrò porticus hæc Salomonis

Porticus Salomonis

3.Reg.8. ipsa erat de qua in libro Regũ scribitur, In die illa sanctificauit rex Salomon medium atrij quod erat ante domum domini, fecitq; ibi holocaustum & sacrificium, & adipé pacificorum. Quum ergo ambularet in eiusmodi porticu dominus noster, vtique in templo ambulabat, quia porticus illa æque vt templum à Salomone fuerat sanctificata.

¶ Circa secundum, quod est, tendentium insidias interrogatio, subditur:

Circundederunt ergo eum Iudæi, & dixerunt ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palàm.

Animam nostrã tollis.

Circundederunt eum tanquam vituli multi, & tauri pingues obsederunt eum, dicentes: Quousque animam nostrã tollis? Vigilantissimi animarum suarum custodes, & de sua salute (reuera autem perditione) solliciti multum dolebãt quoties aduersus dominũ conuenissent, schismata inter se fieri, suasq; animas per dissentiones periclitari, vti paulò antè, quando dicẽtibus, dæmonium habet, & insanit, quid eum auditis? alij dicebant: Hæc non sunt verba dæmoniũ habentis, &, nunquid potest dæmonium cæcorum oculos aperire? Et in huiusmodi dissentionibus illorum animas perire dicebant, qui ab intentione sua dissentiendo saluti magis appropinquabant.

Nunc autem vbi ad solennitatem dedicationis dominus veniens ambulabat (vt dictum est) in templo in porticu Salomonis, nacti sibi videbantur opportunitatem aucupandi contra eum aliquid vnde posset accusari.

Dicunt ergo ei: Si tu es Christus dic nobis palàm. Non veritatem desiderabant, sed calumniam præparabant. O perditæ animæ, quum palam vobis dixerit quòd Christus ipse sit, ergo ne illa eius opinio cessabit quam vos ægre ferentes vestram perditionem esse calumniamini, dicendo, quousq; animam nostram tollis?

Quur enim ex ore eius hoc audire desideratis, nisi vt apud potestatẽ Romani imperij aduersus illum accusationem inuitabilẽ inuenire possitis? Ergóne nunc quidẽ animam vestrã tollit, sed tunc nõ tollet quum ipsum per Romanam potestatem occideritis? Sed absit à vobis hæc beatitudo

titudo vt ipse animã vestram tollat & possideat vos. Concedat nobis potius quoniam sic vultis, vt (sicut Propheta prædixit) auferant vos iniquitates vestræ & possideat vos absq; se, quando amissis loco & gente in omnem ventum dispersi præda facti fueritis rugiẽtibus præparatis ad escã. Esa.16.

Aliæ sunt animæ quas ille tollet. Beatas enim animas illi forti à se superato tollet, vos autem nequaquam illi tollemini, sed possidebunt vos omnes nequitiæ eius. Et erunt nouissima vestra peiora prioribus. Sed nũc audiemus qualiter circum vestrum soluerit quo illum tam nocendi intentione, quàm turbæ vestræ stipatione circundedistis, non tantum regem, sed & deum patri consubstantialem se esse contestans, suámque ita temperet responsionem vt & calumniatorum ora concludat, & quia Christus est fidelibus pandat, & de homine quærentibus, diuinitatis suæ confirmet veritatem. Iudæorũ animas quis tollit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Respondit eis Iesus: Loquor uobis & non creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Sed uos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.

Hic ponitur irreprehẽsibilis ad interrogata Christi responsio. Vbi tria notantur. Primum est, perfidiæ scisitantium grauis redargutio. Secundum, per ouium parabolam credentium designatio, ibi: Oues meæ vocem meam. Tertium, Consubstantialitatis cum patre manifesta adsertio, ibi: Pater meus quod dedit mihi.

Circa primum dicitur: Loquor vobis & non creditis. Superius dixerat is qui nunc à Iudæis circundatus est. In lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimoniũ verum est, & statim intulit: Testimonium perhibeo de me ipso, & testimoniũ perhibet de me qui misit me pater. At nũc in articulo præsentis interrogationis eadẽ testimonia rationabiliter præsentat vt illã suã responsionem cõfirmet. Loquor, inquiens vobis, scilicet verbis de meipso testificãdo. Ecce testimoniũ vnũ. Et, opera quæ ego facio in nomine patris mei ipsa testimoniũ perhibẽt de me. Ecce testimoniũ alterum, nempe testimoniũ operũ, id est, testimoniũ

Duplex de Christo testimoniū reiectum.

patris. Et vtrumque illos testimonium contra legem contemptisse redarguit ad singula subiungendo,& non creditis.Nam quum dixisset: Loquor vobis,cōtinuò addidit, & non creditis , & quum subsequutus addidisset , opera quæ ego facio in nomine patris mei ipsa testimonium perhibēt de me,statim adiecit,sed vos non creditis . Si non creditis operibus quæ facio nō vt aduersarius dei,sed vt filius dei, imò quæ ipse pater per me operatur,quo modo nudis verbis meis credetis? Quare testimonium verborum requiritis dicentes,si tu es Christus dic nobis palàm,qui testimonio operum quod fortius est non creditis?Hoc illi qui inter vos rectius sapiebant nuper fatebantur dicentes: Quomodo posset homo peccator hæc signa facere? Sed vos nō creditis, quia non estis ex ouibus meis . Nam ego quidem vt pastor bonus quæ facere oportebat feci, vos autem non sequimini.Non ego pastoris, sed vos ouium vocatione indigni estis. Ac si patenter dicat: Iam nō docendi estis quia Christus ego sum,sed de peccato arguendi,quia non iamdudum testimoniis euidentibus credidistis secundum legis edictum. Redargutionis huc modus est & hæc sententia iudicij,vt iam nunc abnegem vos,quod & facio dicens, quia non estis ex ouibus meis.

Ioan.9.

Iudæi vt à Christo ab negati.

Igitur fruſtratæ sunt circundantium eum insidiæ & dicentium.Si tu es Christus dic nobis palàm. Nō enim suadet illis vt se eximant imperio Cæsaris,neq; arguit q̄ non iam se in regem sublimauerint,sed nō estis(inquit)ex ouibus meis,permanens in metaphora iuxta quam antè dixerat: Ego sum pastor bonus,& cætera quæ sequuntur.Quare autem quum secundum nomen regium(de quo interrogabatur)dicere potuisset,non estis ex ciuibus meis,dicere maluit secūdum nomen pastoris , nō estis ex ouibus meis? Videlicet,quia satis quidem pro bonitate pastoris,sed parū pro maiestate eiusdem dictum est in eo quod ait: Et animā meam pono pro ouibus meis. In sequentibus autem de maiestate & potentia diuinitatis suæ est loquuturus.

¶ Circa secundum,quod est, per ouium metaphoram credentium designatio,subditur:

Oues meæ uocem meam audiūt,& ego cognosco eas, & se-

& sequuntur me. Et ego uitam æternam do eis,& non peribunt inæternum.

In his & mox subsequentibus plus dictum est quàm fuerat interrogatū. Quia quum de sola regia potestate quæreretur,de diuinitatis quoque maiestate responsum est. In omnibus tamen ne vnū quidem verbum sonuit quod diiudicare possent ministri vel amici Cæsaris.

Hæc enim verba non inuasionem promittunt Romani imperij,sed mysterium continent regni dei. Et sunt (præsertim apud gentiles iudices) sicut verba libri signati,qué si iuxtà prophetam dederis nescienti literas & dixeris lege: Respondebit: Nescio literas. Esaiæ. 29.

Sic enim & Paulo contigit,quo incipiente aperire os dixit Gallio ad Iudæos: Siquidem esset iniquum aliquid,aut facinus pessimum ô viri Iudæi recte vos sustinerē. Si vero quæstiones sunt de verbo & nominibus legis vestræ vos ipsi videretis. Iudex ergo horum nolo esse. Act.18.

Ita sanè & nunc ipse rex cœlestis,qui per eundem Apostolum præcipit dicēs : nemini dantes vllam offensionem, non sic de regno suo respondit vt offenderet potestatem terreni imperij, sed verbis vel nominibus sacræ scripturæ vtens,de quib⁹ Romani iudices esse non curarent,inhiantem contra se Iudæorum elusit impietatem. Christi de suo regno qualis responsio. 2.Cor.6.

Oues meæ (inquit) vocem meam audiunt. Quādo istud timerent superbæ vires Romanorū militū,vbi is qui accusaretur non euersorem vrbium,sed pastorē se profiteretur.

Sanè quod nunc ait ? & ego cognosco eas & sequuntur me,idem & supra dixerat: Et cognosco meas,& cognoscūt me meæ. Vita quoque æterna de qua nūc ait,& ego vitam æternam do eis,illa est pascua de qua superius ait: Per me si quis introierit saluabitur & egredietur & ingredietur, & pascua inueniet. Differt tamen modus dicendi, & ego vitam æternam do eis. Quod vtique nemo nisi deus vere dicere vel facere posset.

Notanda verò diligenter series huiusce lectionis. Audiunt (inquit) vocem meam, & ego cognosco eas & sequuntur me,& ego vitam æternam do eis,& non peribunt inæternum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota contra sectarium.

Horum quippe contraria de illis oportet subaudiri quibus ait: quia nō estis ex ouibus meis, videlicet, Quod eos non cognoscat, quòd vita æterna defraudati sint, & quod inæternum peribunt. Nam ad distinctionem talium hœdorum dixit, oues meæ vocem meam audiunt. Sequitur:

Et non rapiet eas quisquam de manu mea.

Et hoc quidem multis iamdudum argumentis vniuerso orbi comprobatum est. Quid enim fures & latrones intentatum reliquerunt, quid non egerunt vt raperent oues lupi vel omnes feræ syluarum? Et tamen de manu pastoris huius nullam omnino ex ouibus eius rapere potuerunt. Et ideo pastor iste fortissimus recte dictus est Da-
Ezech.34 uid per Prophetam in quo hæc loquitur deus: Et suscitabo super eas pastorem vnum qui pascat eas, seruum meum Dauid. Ipse pascet eas, & ipse erit eis in pastorem. Ego dominus ero eis in deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum.

Christi pastoris boni typus.

Ille nanque & in custodia gregis, boni huius pastoris typum gessit. Audi ipsum dicentem: Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, tollebátque arietem de medio gregis, & sequebar eos & percutiebā eruebámque de ore eorum. Et illi consurgebát aduersum me,
1. Reg. 17 & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebámque eos.

Grex ille dei populum, iuxta illud: Nos autem populus eius & oues pascuæ eius, Leo vel vrsus diabolum, Dauid ipse tam fortitudine quàm nomine (interpretatur enim manu fortis) bonum præsignabat pastorem Christum. Qui quum de suis ouibus nullam omnino perdat, & non rapiet eas, inquit, quisquam de manu mea. Diabolum nanque suffocauit, & nos oues suas de ore eius liberauit. Omnem quoque persequutorem casso labore deceptum furti atque latrocinij redarguēs iudicio damnationis percussit. Vnde autem tanta fortitudo in manibus eius, ostendit in consequentibus. Sequitur:

Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est. Et nemo potest rapere de manu patris mei.

Pater meus, inquit, quod dedit mihi, maius omnibus est. Hoc est,

Hoc est, illud quod sum ego non secundum carnis naturam quæ ex homine sumpta est, sed secundum eam naturam qua deus mihi pater est, maius omnibus est, fortius omnibus est. Quod si omnibus maius est vtique & raptore animarum diabolo maius atque fortius est. Et hac ratione nemo rapiet oues meas de manu mea. Illas scilicet de quibus dictum est: Nouit dominus qui sunt eius. Has enim
2. Tim. 2. vel quamlibet ex illis quæ sunt vere oues eius, nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. Securus est de numero eorum qui nouit quid pro eis dedit.

Vnde christo tanta fortitudo.

Quid igitur illud est domine, quod maius omnibus est, quod dedit tibi pater tuus? Et nemo, inquit, potest rapere de manu patris mei. Hoc vtique maius omnibus est, quod de manu patris mei nemo rapere potest. Nihil enim præter deum insuperabile est. Illud ergo quod pater dedit filio quod maius omnibus est, omnipotentia sua est quam filio dedit, quam ille accepit à patre nascendo, non crescendo, vt nemo rapiat de manu filij, sicut nemo potest rapere de manu patris.

¶ Circa tertium, quod est, cōsubstantialitatis filij cum patre manifesta adsertio, subditur:

Ego & pater unum sumus.

Vbi Augustinus. Vtrunque audi, & vnum, & sumus, & à Charybdi & Scylla liberaberis. Quod dixit, vnum, liberat te ab Arrio. Quod dixit, sumus, liberat te à Sabellio. Si vnū, non ergo diuersum. Si sumus ergo pater & filius.

6. de Trin. Arrius & Sabellius vt confutantur.

Et hinc est quòd catholica fides iamdudum inter Arrium & Sabellium tanquam inter Scyllam & Charybdim nauigans vno ore conclamat. Neque confundentes personas neque substantiam sperantes. Alia est enim persona patris, alia filij, addendo etiam, alia est spiritus sancti. Sed patris & filij & spiritus sancti vna est diuinitas, æqualis gloria, coæterna maiestas. Sabellius nanque personas confundit, dicendo vnam eandémque esse personam patris & filij & spiritus sancti. Econtrà Arrius: Aliud, inquit, est pater, aliud est filius. Pater increatus, filius vero creatura est.

Vtranque stultitiam catholica fides detestatur firmiter tenens & pluralis numeri verbum, sumus, & neutralem di

ctionem vnitatis. Vnum enim inquit, non vnus. Sic enim dixit dei filius. Ego & pater vnum sumus. Per hoc quod dixit, vnum, substantiæ vnitatem, per id quod dixit sumus, personarum expressit pluralitatem.

Subsiãtiæ vnitas, personarũ pluralitas.

Igitur quum dicit de semetipso filius: Et non rapit eas quisquam de manu mea, de patre vero: Et nemo potest rapere de manu patris, & continuò subiunxit: Ego & pater vnum sumus, hoc proculdubio prædicat atque testatur & patris & filij vna est diuinitas, vna eadémque omnipotentia, vna substantia, vna essentia, vnáque natura. Sed ad hæc quid Iudæi fecerint ex sequentibus audiamus.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Sustulerunt lapides Iudæi ut lapidarent eum.

Hic ponitur ratione reddita furentium repressio. Vbi quatuor notantur. Primum est, per actos furore adparata lapidatio. Secundum, Christi mansueta à furentibus scisscitatio, ibi: Respondit eis Iesus. Multa. Tertium, indigna Christo blasphemiæ imputatio, ibi: Responderunt ei Iudæi. Quartum, obiectæ blasphemiæ legitima repulsio, ibi: Respondit Iesus. Nónne.

Circa primum dicitur: Sustulerunt lapides Iudæi. Iampridem quum itidem vellent eum lapidare dicentem ante quam Abraham fieret ego sum, abscondit se & exiuit de templo ac si infirmus, & non valens inimicos suos in ipsis suis alligare conatibus, nunc autem in medio turbæ furentis adstat conspicuus, loquitúrque tanquam iudex aut defensor, seditiosorum causas cogniturus.

Ioan. 8.

Quid ergo nisi quia sicut scriptum est apud ipsum est sapientia & fortitudo? Ad sapientiam enim spectat & tunc se abscondit & exiuit de templo, & præteriens hominis cæci à natiuitate aperuit oculos, consilium sapientiæ suæ significans, de quo & postmodum dicit: Vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Fortitudinis est autem quòd nunc in medio furentium persistit, scilicet hoc modo comprobans quod ante dixerat. Nemo tollet à me animam meam, sed ego à meipso ponam eam. Nam ecce vsq; ad tollendos lapides procurrere potuerunt, & lapidei cordis sui duritiam manibus armatis prodere, sed vltra nihil audentes,

Iob. 12. In Christo vt sapientia & fortitudo.

audentes, palàm nobis faciunt hunc illum esse qui ad beatum Iob loquitur dicens: Circundedi mare terminis meis & posui vectem & ostia, & dixi: Hucusque venies & non procedes amplius, & hic cõfringes tumentes fluctus tuos. Sic itaque iste princeps fortitudinis & Iudaico furori terminum posuit & ne sese lapidarent dicentem, ego & pater vnum sumus, & eiusdem consubstantialitatis persecutoribus hæreticis ne catholicorum fidem pernicioseˢ læderent omnipotentiæ suæ vectem opposuit. Iob. 38.

¶ Circa secundum, quod est, Christi mansueta à furentibus scisscitatio, subditur:

Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo. Propter quod eorũ opus me lapidatis?

Dominus ostendens quòd nullam iustam furoris erga se caussam habeant, sed absque caussa insaniant, reducit eis in memoriam à se facta miracula & multa opera bona. Ac si dicat: O ingrati, propter quod eorum opus me lapidatis? Quid enim non bonum, quid non diuinum, quid non magnum & euidens virtutis argumentum?

¶ Circa tertium, quod est, indigna Christo blasphemiæ imputatio, subditur:

Responderunt ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. Et quia tu homo quum sis, facis teipsum deum.

Ergo licet inuiti confitentur multa bona opera & multa beneficia à Christo sibi impẽsa, sed quod de sua patrisq; dixerat æqualitate, pro blasphemia deputabant. Igitur ò iniqui iudices saltem vnum è duobus testimoniis, de quibus superius dictum est, scilicet testimonium operum probum ducitis, vnum, inquam, testimonium verum esse concessistis. Dixistis enim: De bono opere non lapidamus te, aliud autem, scilicet, verborum ipsius testimonium improbastis, dicendo, sed de blasphemia, subaudis, lapidamus te. Etenim quæ hic loquitur dicendo, ego & pater vnum sumus, & his similia, testimonium ipsius filij sunt. Bona autem opera quæ ostẽdit vobis ex patre suo, sicut ipse dixit: Pater in me manẽs ipse facit opera, opera, inquam, ipsa testimonium patris sunt. Ioan. 14.

Blasphemantiũ confutatio.

Sed si homines estis & legisperitos vos & iudices profitemini, quomodo vnum sine altero testimonium bonum esse iudicastis? Quo modo vni homini cum blasphemia bonum opus attribuitis. Nunquid deum blasphemando quis bonum simul facit opus, præsertim qualia hic operatur?

Exod. 8.

Planè scimus quia peccatores, præsertim blasphemantes deus non audit. Igitur ex ore vestro iudicamini, quia sicut Magi quoque coram Pharaone testati sunt, non spiritus blasphemię, sed digitus dei est hic qui vobis opera hęc ostendit. Quæ tandem illa blasphemia est de qua eum lapidatis? Dixistis.

Confutantur hoc loco hæretici.

Et quia tu homo quum sis, facis teipsum deum. Iam quidem gratulamur, non solum aduersus Arrium qui noluit intelligere quod intellexistis vos in his verbis, ego & pater vnum sumus, verum & aduersus Valentinianum siue Appellen qui verum esse hominem negauerunt dominum nostrum Iesum Christum, asserentes eum non verum habuisse corpus sed phãtasticum. Mirum nanque est, eos qui se dicunt Christianos veram negare humanitatem Christi, quum vos aduersarij Christi totam vim argumenti ad conuincendum quòd ille deus non sit, ex eo sumpseritis quia verus erat homo in vera substantia carnis, quod ipsa quoq; passione mortis explorare potuistis.

Verum quod ad rem attinet, de sanctuario pectoris humani veram & rationabilem audiamus defensionem vnicę ac sempiternæ deitatis.

Itaque circa quartum, quod est, obiectæ blasphemiæ legitima repulsio, subditur:

Respondit eis Iesus: Nónne scriptum est in lege uestra quia ego dixi, dii estis? Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est, & non potest solui scriptura, quem pater sanctificauit & misit in mundũ, uos dicitis. Quia blasphemas, quia dixi, filius dei sum?

Nónne scriptum est in lege vestra, &c. Ac si dicat: Quid quasi à contrariis vel repugnantibus argumentum ducitis dicendo, tu homo quum sis facis teipsum deum, tanquam deus & homo contraria vel repugnantia sint, & in vna eadémque persona simul esse non possint? Nónne homines scriptura

scriptura sacra deos esse dixit? Nónne in lege vestra, id est, in maximo legis vestræ propheta, scriptum est? Ego dixi dij estis. Vtique scriptum est? Et sicut euidenter ipse Psalmi textus indicat, hoc hominibus dictum est, & hoc interim à vobis concedi oportet, quoniam in lege vestra scriptum est, concedi inquam oportet, quòd hoc sine blasphemia dictum est. Dico ergo.

Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est, &c. Non negat quod illi dixerant, facis teipsum deum neque dicit: Non facio meipsum deum, vel non sum æqualis patri: sed magis confirmat illorum sententiam, & adserit se deum esse ex his quæ scripta sunt in lege. Legem autem dicit librum Dauid, sicut simpliciter & omnem veteris testamenti scripturam. Quod autem dicit hunc sensum habet, per Theophylactum. Theoph.

Si hi qui per gratiam adoptionis deificationem acceperunt, ita vt filij dei & dij vocentur, & nemo hinc illos criminatur, quur ego à vobis increpor qui natura deus sum, quem pater sanctificauit: hoc est, segregauit, vt occideretur pro mundo. Sanctum enim dicitur quod deo segregatũ est. Manifestũ est enim quia me sanctificauit, & segregauit pater in salutẽ mundi, & ideo nõ sum æqualis aliis diis, sed deus verus. Vere enim opus dei est saluare & non hominis, solum per gratiam sanctificati. Si igitur illi ad quos sermo dei factus est, hoc est ego, nam ego sum sermo siue verbum dei, & habitaui in illis, concessiq́ue eis vt adoptarentur in filios. Si ergo illi filij dei, multomagis ego extra omnem noxam sum vocans meipsum deum, quia & natura deus sum, & aliis hoc concedo.

Christus non gratia sed natura filius dei.

Confundantur Arriani & Nestoriani. Nam & filius dei & deus substantia & natura est Christus, & non creatura tantum. Quin & aliis dat deitatem ad quos fit. Nam sermo seu verbum est dei, sed non ipse per gratiã deificatur. Nam manifeste separat se ab his qui gratia solum deificantur, ostendens quòd etiam illis ipse sit autor deificationis, nam ipse verbum dei est, & inhabitat in eis. Quod vtique significat per hoc quod dicit: Ad quos sermo dei factus est, hoc est, in quibus habitauit. Quo pacto igitur blasphemo dicens filium dei meipsum? Quanuis enim & carnem feram,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ex semine sim Dauid, ignoratis tamen hoc sacramentũ videlicet, quòd non aliter potuerit carnalis hominum natura dei recipere familiaritatem, quàm per carnem, quæ homini quasi in velamento esset familiaris.

Rupert. Ad quos sermo dei factus est, qui.

Sed quinam præcipue sunt illi ad quos sermo dei factus est? Vtique dij isti præcipue patres illi sunt ad quos sermo dei, id est, notitia verbi (quod in principio erat apud deum & erat deus) & repromissio de eius incarnationis facta est. Quorum omnium Abraham primus est, cui primum Christus repromissus est, Secũdus Dauid, Tertius Ioseph. Quæ ad Abraham promissio facta est, Christum fore hominem

Gene. 22. in vera carnis nostræ substantia testata est, in semine tuo, inquiens, benedicentur omnes gentes.

Ad Dauid autem non iam solum semen Abrahæ aut ipsius Dauid, sed rex quoque fore prænuntiatus est. Iurauit enim, inquit, Dominus Dauid veritatem & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

Tandem ad Ioseph loquens angelus non iam tantummodo hominem & regem, sed & deum esse testatus esse eundem dominum nostrum Iesum Christum, dicendo: Ip-

Matth. 1. se enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Porrò, saluos facere homines à peccatis eorũ, solius dei est.

Et quidem tria hæc tanta temporũ decursione diis istis paulatim prænonstrata, miranda sancti spiritus gratia repente gentilibus inspirauit, quando primitiæ gentium sci-

Matth. 2. licet Magi qui ab oriente venerunt, myrrha mortalem hominem, auro regem, thure deum testantes, adorauerunt. Itaque inter omnes patres & prophetas ad quos verbum vel sermo dei factus est, tres isti eminent (vt iam dictũ est) Abraham, Dauid, & Ioseph.

Itaque patres qui dominum nostrum dei filium eis pro-

Deus stetit in synagoga deorũ. missum prius fide quàm carne susceperunt, dij sunt. Dij inquam, non natura sed adoptione, quorũ in synagoga stetit hic natura deus. Hoc est, similis illis per carnẽ effectus est, & in medio, id est, in publico, deos diiudicat siue discernit. Magnam quippe sui atque illorum ostendit differentiam, dũ dicit: Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est, quem pater priusquam mũdus esset sanctificauit, id est, sanctũ genuit, & vt redemptionis esset hostia misit in mundum humanæ mortalitatis natura indutũ, vos dicitis quia blasphemas quia dixi, filius dei sum? Forte dicitis: Vnde istud constat quòd pater te sanctificauerit, & miserit in hũc mundum? Ad hæc inquam.

Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non uultis credere, operibus credite. Vt cognoscatis & credatis quia pater in me est, & ego in patre.

Vultis, inquit, scire æqualitatẽ cum patre? A substantia non potestis scire, impossibile est enim scire substantiam dei. Sed accipite ex operum identitate iudicium veritatis secundum virtutem. Ex his habebitis deitatis meæ testimonium, & scietis & credetis quòd nihil aliud ego sum, quàm id quod pater. Eandem enim substantiam habeo manens filius, & differens persona. Similiter & pater manens pater, & differens persona seu hypostasi, nihil aliud est per substantiam vel naturam quàm ego. Quanuis autem per hypostasses differimus, at non separantur hypostasses, sed in seipsis alter in altero sunt absque confusione pater & filius. Etenim sicut apud nos pater separatus est à filio, quanuis natura vnum sint, ita & in diuinis personis, sed in seipsis alter in altero sunt absque confusione. Propterea tres quidem homines dicimur, vtpote subsistentes separati, & non vnum proprie existentes. In diuina autem trinitate, vnus deus, sed non tres dij, propter personarum inconfusam circum insessionem. Theoph.

Patentius autem potes sensum literæ & hoc modo accipere. Dico, inquit, ô Iudæi qui me blasphemare dicitis dũ aio, ego & pater vnũ sumus, dico inquam. Si non facio opera patris mei, id est, opera talia quæ nemo hominum facere posset, nisi cui deus naturaliter pater sit, cõcedo, nolite credere mihi. Si autem facio, imò quia facio, & si verbis meis non vultis credere, operibus credite, id est, Si vnum testimonium verborum fidelium non vultis suscipere, saltem duo testimonia verborum pariter & operum suscipite, quia testimonium quoque hominum quod dei testimonio minus est, in ore duorum hominum verum esse lex vestra iu- Deut. 17.
dicat. Igitur ne contra dei & hominum leges peccare cõ- &. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uincamini, credite vt cognoscatis. Nisi enim crediderit is non intelligetis. Credite, inquam, vt cognoscatis & credatis, cognoscendo nanque firmius credetis.

Quid cognoscatis? quid credatis? Quia pater in me est, & ego in patre, quod non est aliud quàm id quod paulò antè testatus sum: Ego & pater vnum sumus. Igitur quicquid in patre naturaliter est, hoc ipsum & non aliud in me filio naturaliter est & econuerso. Quicquid ego filius, hoc ipsum pater naturaliter est. Et hoc est quod dixi, quia ī me est pater, & ego in patre. Quicquid enim est ille, hoc & ego sum naturaliter siue essentialiter, scilicet deus & dominus, omnipotens, immēsus, æternus, increatus, & eorum quæ sunt, creator. Sic plane, ego & pater vnum sumus.

FERIA QVINTA POST DOMI. IVDICA.

Lucæ. 7.

Rogabat Iesum quidam Pharisæus ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit.

Præsens sancti Euangelij lectio tria cō prehendit. Primum est, fœminæ peccatricis imitanda conuersio. Secūdum, indignantis Pharisæi iusta redargutio, ibi: Vidēs autem Pharisæus. Tertium est, errata deflentis notanda commendatio, ibi: Et conuersus.

Circa primum duo notantur. Vnum est, ad domum Pharisæi Christi ingressio. Alterum, compūctæ peccatricis ad Iesum accessio, ibi: Et ecce mulier.

Circa primum attende quemadmodum sanctus Lucas conuersionem huius beatæ peccatricis descripturus præmiserat eximiam ab ore Christi Ioannis Baptistæ commēdationem, dicens: Maior inter natos mulierum propheta Ioanne Baptista nemo est. Et omnis populus audiens & publicani iustificauerunt deum, baptizati baptismo Ioannis. Et mox Ioanne laudato ad increpandum legisperitos & Pharisæos conuertitur, dicens:

Pharisæi impœnitētes.

Pharisæi autem & legisperiti consilium dei spreuerunt in semetipsis non baptizati ab eo. Et est sensus: Publicani ad prædicationem Ioannis (qua nisi dignos faceret pœnitentiæ

tentiæ fructus securim ad radicem sterilium arborū positam esse testabatur) iustificauerunt, id est, facto suo iustum esse cōfirmauerunt, cōfitentes peccata sua & baptismū pœnitentiæ ab Ioanne suscipientes, sperantes hoc pacto apud deū se veniam peccatorū consequuturos. Quod tamen legisperiti & Pharisæi falso iusti, in se cōfidentes, & aspernātes cæteros, sed ipsi verè peccatores, facere contēpserunt.

Impœnitētes vt adsimilati.

Ait autem dominus: Cui similes dicā homines generationis huius, & cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, loquentibus ad inuicem & dicentibus: Cātauimus vobis tibiis & non saltastis. Lamentauimus, & non ploraſtis. Ac si dicerent prophetæ & doctores ad Iudæos:

Adnuntiauimus vobis gaudiosa à deo promittente præmia, nec tamen estis super hoc aut corde gauisi aut opere ad dei promissa currendo conuersi. Proinde lamētauimus vobis, id est, ad pœnitentiæ lamenta vos inuitauimus, impendentium vobis terrore malorum, & non ploraſtis pœnitendo pro gratia remissionis peccatorum consequenda. Prophetæ nempe Iudaicam gentem per vtrāque viam ad pœnitentiam frustra inuitauerunt.

Quod postquam dominus ostēdit de prophetis, mox de Ioanne & de semetipso loquens, adfirmat vtranque viam ad pessimæ gentis conuersionem, & ab Ioanne & à se frustra tentatam, di. Venit Ioannes Baptista non manducans panem neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum. Ac si dicat:

Si bonum est ieiunium, quare non credidistis Ioanni: sin autem, quare non credidistis mihi? Et subiecit dicēs: Et iustificata est sapientia, hoc est, honorata, nō à Pharisæis, sed à filiis suis, id est, his qui Iesum & Ioannem susceperūt, qui & Ioannis austeritatem & meam clementiam iustificantes & honorantes, intelligunt me rectè facere dum & peccatores expecto ad pœnitentiam, & redeūtes suscipio ad gratiam. Quod vt facto probetur, ilico istius peccatricis subsecuta est conuersio, quam mox est præmissa describens sanctus Euangelista ait:

Rogabat autem illum, nimirum dominum Iesum, qui-

Theoph. dam de Pharisæis vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. Videtur ex consequentibus Pharisæus hic non rectam habuisse de Christo sententiam, sed fuisse dolosum, nec credidisse. Dominus tamen & si eũ sciret non esse syncerum, ingressus est ad eum, & comedit cũ eo, per hoc nos docens quòd nos simplices exhibeamus erga eos qui dolose nobiscum agunt.

Greg. Nis. Contra nimiũ iustos

Quin & hæc conscriptio quendam vtilem intellectũ sapit. Sunt enim plerique eorum qui se iustificant inflati suspicione vani sensus prius quàm veniat dei verum iudiciũ, separantes semetipsos velut agnos ab hœdis, nec tecto, nec escis, cum plerisque communicare volentes, abominantes omnes quicunque non extremum, sed medium tenent calem in vita. Lucas ergo plus medicus animarum quàm corporum, ostendit ipsum deum & saluatorem nostrum piissimè alios visitantem, dicés: Ingressus domum Pharisæi discubuit. non vt aliquid de vitiis eius sortiatur, sed vt impartiatur de iustitia propria.

¶ Circa secundum, quod est, compunctæ peccatricis ad Iesum accessio, subditur:

Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti.

Ecce, inquit, mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Per publicam nota famam, nota inquam, & de peccato notata, nec in vico vno, sed in ciuitate. Vt cognouit quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi.

Virtus doctrinę Iesu

Vt cognouit, inquam, non modo quo in loco Iesus accubuisset, verum etiam viua & efficaci Iesu doctrina humanam mentem mira virtute penetrãte, irradiante ad cognitionem, ad dilectionem inflammãte, & animas cõuertente ad peccati & mundanæ vanitatis detestationem. Hac, inquam, tali doctrina (quæ per auditum ingressa mentem ipsius potenti virtute commouerat) cognouit quem peccando offendisset, quantum sese contaminauerat, quid peccãdo meruisset, deniq; quid peccando iam amisisset.

Cognouit insuper eiusdem doctrinæ fulgoribus illustrata Christum dominum saluatorem animarum in terra potestatem

testatem habere dimittendi peccata, & non modo habere saluandi potestatem, verum etiam vt misericordem & piũ saluandi pereuntes habere voluntatem.

Hinc concepta fiducia misera ad misericordem, ad medicum ægra, ouis quæ perierat ad pastorẽ pium, rea ad reconciliatorem, moribunda ad vitam, peccatrix ad Iesum, (qui teste angelo saluũ facit populum suum à peccatis eorũ) gratiæ illius opportuna beneficio confugit. pia quærẽs impudentia sanitatem. Nã quia sematipsam grauiter erubescebat intus, nihil esse credidit quod verecũdaretur foris. Matt. 1. Gregor.

Proinde, attulit, inquit, alabastrum vnguenti. Alabastrũ (vt ait Beda) genus est marmoris candidi variis coloribus intertincti, quod ad vasa vnguentaria exeauare solent, eo quòd optimè seruare incorrupta dicatur. Et quanuis ipsa Pharisæo se despectam non ignoraret, nihilominus ad domum arrogantis iusti despicienda ab illo peccatrix nimio desiderio salutis accensa, nec vocata, nec iussa venit. Venit autem ad conuiuium, nullum prorsus illic corporalem cibum sumptura, quippe quem non esuriebat, sed esuriebat & sitiebat iustitiam. Itaque super conuiuantes ingressa, inter epulas lachrymas obtulit. Vnde sequitur: Alabastrũ quid.

Et stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

Sanè indignam se reputans, post tergum domini stabat deiectis luminib⁹, & effusa coma pedes amplectẽs, lachrymisq; eos perfundens, rebus ipsis tristem animum ostendebat veniam implorãs. Peccauerat oculis, capillis & ore. Nunc liquet planè (vt ait Gregorius) q⁹ illicitis actibus prius intenta, vnguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc iam domino laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat, sed hos iam emanante profluuio lachrymarum abluens expiabat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed iã capillis lachrymas suas à domini pedibus abstergebat. Ore superba dixerat, at nunc os in redemptoris sui vestigia figebat. Et licet nulla confessionis verba legas, attamen delicta sua non abscõdit. Nemo enim negat quod palàm de- Gre. Niss. Perfectæ cõuersiõis indicia. Peccatricis confessio qualis.

flet, nec excusatur quod defletur. Itaq; lingua humiliter tacente, cõfessionis negotium melius lachrymæ peregerũt. Facilius est enim verbis quàm lachrymis simulationẽ adornare. Hinc melius quorundam lachrymis quàm verbis creditur. Quanuis tamen tota ad domini pedes humi prostrata membris omnibus confiteretur. Apostolicum præceptum quod necdum fuerat prolatum impleuit, quo dicit:

Roma. 6. Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem.

Conuersionem itaque non distulit, non procrastinauit. Nam qui non est hodie, eras minus aptus erit, sed vt à diaboli laqueis quibus captiua fuerat effugeret, arduũ & laudabile facinus aggressa est.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Videns autem Pharisæus qui uocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

Hic ponitur indignantis Pharisæi iusta redargutio. Vbi duo notantur. Vnum est, inuidentis Pharisæi superba cogitatio. Alterum, indigna cogitantis iusta redargutio, ibi: Et respondens Iesus.

Pharisęi arrogãtis temeritas.

Circa primum dicitur: Videns autem Pharisæus, &c. Pharisæus iste veraciter peccator, & apud se iustus ægram reprehendit de ægritudine, & medicũ de subuentione, qui & ipse quoq; de elationis vulnere ægrotabat & ignorabat. Inter duos enim ægros medicus aderat, sed vnus æger in febre sensum integrum tenebat, sensum alter amiserat. Illa flebat quod fecerat, iste falsa iustitia elatus, vim suæ inualitudinis exaggerabat. In ægritudine ergo & sensum perderat, qui hoc ipsum quoq; q̃ à salute lõge esset ignorabat.

Pharisæo cõsimiles.

Cui nonnullos similes conspicimus, qui propriæ quasi iustitiæ æstimatione tumentes (nimirum q̃ cæteris quasi magis religiosi laudari se non ignorant) propriæ iustitiæ fidunt, & ne despiciantur prætendunt humilitatem, interim iniusti, quia de se non humiliter sentiunt, sed exaltant supra cæteros animas suas ambulantes in magnis & in mirabilibus super se, & pharisæi superciliũ gerẽtes cæterorũ vitia

vitia dinumerant. Ac si eorũ quisq; dicat: Nõ sum sicut cæteri homines. Profectò si peccatrix hæc ad Pharisæi huius pedes ploratura venisset, nimirum calcibus icta recederet. Ex illorũ quippe numero erat de quibus per Esaiã dicitur:

Esa. 65. Qui dicunt, recede à me, nõ adpropinques mihi, quia immundus es. Non ita de semetipsis veri Christi sectatores sentiunt, non inquam ita didicerũt ab eo qui calamũ quassatũ non conterit, & linũ fumigans non extinguit. Sed magis dum peccatores quosq; conspiciunt, semetipsos primũ in illorũ calamitate deplorant, quia forsan in similibus aut lapsi sunt, aut labi se posse non ignorant. Districtionẽ quidem censuræ debemus vitiis, compassionem verò naturæ. Si enim feriendus est peccator, nutriendus tamen est proximus. Quum verò iam per pœnitentiã percutit ipse quod fecit, iam proximus noster est non peccator, quia quũ dei iustitiam contra se dirigit, & ipse hoc punit quod iustitia diuina reprehendit, cum deo nunc operatur.

Esa. 42. Nõ superbiendũ cõtra peccatores.

Hic si esset ꝓphetã (inquit) sciret. Ergo nõ modo Christum non deum, sed nec prophetam credidit. Quinetiam non modo peccatricem, sed & dominum ipsum superbo corde contempsit, iudicans ipsum non modo prophetam non esse, sed insuper hominem obtusioris animi & rerum quæ palàm erant ignarum.

Hic error male iudicantis.

Sciret vtique, quasi dicat: Palàm est eum esse ignorantem. Sed quid hunc impulit tam indignè de domino sentire? nisi quia ille se à peccatrice tangi, pedes suos osculari, lachrymis ablui, & capillis abstergi permisit? Secundum elationis suæ regulam cæteros omnes metiebatur, credens eum qui peccatorẽ recipit, vel quòd peccator sit ignorare, vel quod peius est, similiter & ipsum esse peccatorem. Reputabat ergo illam non esse dignam quæ tangeret illum, sed quæ ab eo reiiceretur, & Iesum prophetam nõ esse qui illam peccatricem esse nesciret.

Verum inter hæc dominus ad conscientiæ illius arcana respondens, ostendit se peccatricem non ignorare quod publicum erat, & se verum esse prophetam quem cordis secreta non latebant. Proposuit igitur ei similitudinem, super qua responsurus, seipsum sua voce damnaret, nec vltra flenti insultaret peccatrici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa secundum, quod est, indigna cogitantis iusta redargutio, subditur:

Et respondens Iesus dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam feneratori. Vnus debebat denarios quingentos, alius quinquaginta. Non habētibus illis unde redderent, donauit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon dixit: Aestimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti.

Qui debitores.

Et respondens Iesus nimirum cogitationibus Pharisæi, dixit ad illum: Simon habeo tibi aliquid dicere, & cætera quæ sequuntur. Per debitores istos inæquali debito obnoxios iusti & peccatores designantur. Hi vni fœneratori, id est, suo creatori non materialem pecuniam, sed propriæ salutis numum debent. Quos enim deus ad imaginem & similitudinem suam creauit, quasi commodato ad seruiendū denario sibi obligauit. Solet enim denarius regis imagine ac nomine insigniri. Verum quia neutri suis viribus, sed illius gratia saluantur per fidem, rectè dicitur: Non habētibus illis vnde redderent donauit vtrisq;. Et vtiq; plus diligit cui plus donatur. Cui autē minus dimittitur, minus diligit. Itaque sua sententia Pharisæus cōuincitur Christum minus diligere propter suam iustitiam qua tumebat. Ipsam verò amare plurimum propter eam quam fiducialiter ab eo consequi sperabat remissionem peccatorum.

Allegoricè.

Quid deo debemus.

Porrò secūdum Ambro. duo debitores duo populi sunt fœneratori illi thesauri cœlestis obnoxij. Non materialem autem huic fœneratori debemus pecuniam, sed meritorū examina, æra virtutum, quarum merita grauitatis ponere, iustitiæ specie, sono confessionis expēdit. Non mediocris autem est iste denarius, in quo regis imago formatur. Væ mihi si nō habuero quod accepi. Difficilè quisquam est qui fœneratori huic integrū debitum possit exoluere. Væ mihi si non petiero concedi (id est, remitti) mihi debitum.

Sed quis est populus iste qui amplius debet, nisi nos quibus amplius creditum est? Iudæis credita sunt eloquia dei, nobis creditur virginis partus emanuel, id est, nobiscum deus,

deus, Domini crux, mors, resurrectio. Itaque nō est dubiū quod plus debet qui plus accipit. Secundum homines fortassis plus offendit qui plus debuerit. Sed per misericordiā domini causſa mutatur vt amplius diligat qui amplius debuit, sed tamen gratiā consequatur. Et ideo quoniam nihil est quod digne deo referre possimus, væ mihi si non dilexero. Reddamus ergo amorem pro debito. Amplius enim diligit, cui donatur amplius.

Quid reddas pro debito.

Verum vt ad literam redeamus, videbatur & ipse quoq; diligere dominū, quia inuitauerat eum, sed duorum istorum debitorum similitudine probat hanc plus dilexisse quàm ipsum, & ipso digniorem quæ tangeret, & multominus abiiciendam. Enumerat ei bona peccatricis, & sua falso iusti mala etiam dinumerantur. Confert opera vtriusq; inter se, vt hunc improbet, illam cōmendet, vt ex sententia ab ipso Pharisæo lata, ipsum arguat, & illā plus ipso diligere ostendat, & quam ipse despexerat, audiat sibi præferri.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Et conuersus ad mulierem dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti. Hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti. Hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum nō unxisti. Hæc autem unguento unxit pedes meos.

Hic ponitur piè lachrymantis notanda commendatio. Vbi tria notantur. Primum est, à Pharisæo despectæ sublimis commendatio. Secundum, Pharisæo prælatæ pœnitentis absolutio, ibi: Propter quod dico tibi. Tertium, de Christi clementia superborum indignatio, ibi: Et cœperunt.

Pœnitentis cōmendatio.

Circa primum dicitur: Et conuersus ad mulierem, tam aspectu corporeo quàm intuitu miserantis, dixit ed Simonem: Vides hāc mulierem? Ac si dicat: Corporaliter quidem hanc vides, sed opera eius vti dignum est non pensas. Propterea me illa pensantem auscultā. Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis nō dedisti. Hæc autem lachry-

mis rigauit pedes meos,& capillis suis terſit. Oſculum mihi non dediſti. Hæc autem ex quo intrauit, non ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxiſti. Hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

Vbi primo aduertendum eſt quemadmodum dominus ipſe mitis & humilis corde, qui bonorum noſtrorum non eget, pœnitentium obſequia (tametſi debita) quaſi gratuita ſint diligenter enumerat, & ſublimiter commendat, ſicut & in Apocalypſi ait: Scio opera tua & laborem, & patientiam tuam. Intraui, inquit, in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti. Hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. Aqua extra nos eſt, lachrymarum autem humor intra nos. Superbi enim nec ea quæ extra ſe ſunt domino tribuunt. Facilis enim eſt vſus aquarum, non facilis eſt lachrymarum effuſio. Tu promptis non eſt vſus in me. Hæc effudit non prompta. Lauit proinde maculas proprias, & comis terſit. Et quibus ad peccatum venata eſt iuuentutẽ, venata eſt ſanctitatem.

Pœnitentum obſequia vt pẽſat deus. Apo. 2.

Et quemadmodum vbi vehemens imber prorumpit fit ſerenitas, ſic lachrymis effuſis apparet tranquillitas, & reatuum perit caligo. Et ſicut per aquam & ſpiritum, ſic per lachrymas & confeſſionem denuò mundamur. Porrò ſuperbi, nec ea quæ forinſecus ſunt Chriſti obſequiis impẽdunt, vbi verè humiles & pœnitentes ſe totos in holocauſtum domino per amoris incendium offerunt.

Chry. Lachrymarum vtilitas.

Cæterum de oſculo & vnctione capitis mentionem faciens, oſtendit etiam quæ vulgaria erant erga inuitatos hoſpites obſequia Phariſæum ipſum erga dominum neglexiſſe. Infert ergo de verè conuerſa ſententiam, prout in ſequentibus mox oſtendetur.

¶ Circa ſecundum, quod eſt Phariſæo prælatæ pœnitentis abſolutio, ſubditur:

Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Grego.

Sanè tanto amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.

Plerunque enim contingit eum qui multum peccauit per cõfeſſionem purgari, pauca verò peccantẽ ad confeſſionis

ſionis remedium ex arrogantia iuſtitiæ nõ venire. Remittuntur, inquit, ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Ex dictis inferendum erat, quoniam remittuntur peccata eius multa, ideo diligit multum, & tamẽ infertur inuerſa concluſio, videlicet, quia dilexit multum, ideo dimittuntur peccata eius multa. Sed hæc duo conuertibiliter ſeſe conſequuntur, & propterea poteſt vtrunque inferri, & vtrunq; dominus intulit. Nam multa dimiſſio & multa dilectio mutuò ſe inferunt, & ſimiliter parua dimiſſio & parua dilectio.

Quo nihilominus docuit rationem cauſſalitatis, quòd ſcilicet dilectio eſt cauſſa remiſſionis peccatorũ velut perficiens, ipſa autem remiſſio cauſſa eſt dilectionis velut diſponens. Diſponimur enim ad amandum benefactorem propter acceptam remiſſionem debiti. Sed non perficitur in nobis peccatorum remiſſio, niſi diuina nobis infuſa charitate. Itaque ne intelligeremus ſimilitudinem de remiſſione debitarum pecuniarum per omnia currere cum remiſſione peccatorum, mutauit dominus cauſſalitatem. In remiſſione enim debitarum pecuniarum ex dimiſſione ſic diſponimur & mouemur ad amandum, vt amor nõ perficiat ipſam dimiſſionẽ, ſed ſequatur ad eam ex noſtra voluntate. In dimiſſione verò peccatorum aliter eſt. Nam remiſſio (vt iam dictum eſt) nõ perficitur niſi in dilectione, quæ etiam magis ex deo eſt quàm ex nobis, gratuitò enim à deo infunditur. Propter hoc ergo dominus intulit: Remittuntur eius peccata multa, quoniam dilexit multũ.

Cauſſalitas dilectionis & dimiſſionis debiti.

Vbi etiam notandum eſt quòd non dixit, quia dilexit multoties, ſed multum, vt hinc ſcias non opus eſſe centum peccatis delendis centum actibus diligendi aut contritione centena, quum hic ex domini ſententia pateat multum diligere ſat eſſe innumerabilibus peccatis delendis.

Nota.

Opus ergo nobis eſt feruenti anima, quia nihil impedit hominem virtute fieri magnum. Sed nec vllus conſtitutorum in peccatis deſperet, nemo virtuoſus dormitet nec hic confidat. Sæpe enim meretrix præcedit eum. Nec diffidat peccator, nam poſſibile eſt eum etiam primos ſuperare.

Chry.

Sequitur:

Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Obiectio. Ecce altera conclusio adæquans dilectionem peccatorum remissioni. Vbi se offert quæstio. Sequitur enim quòd B. Ioannes baptista cui parum dimittitur, parum diligat, si simpliciter verum est, quòd cui parum dimittitur, parum diligit.

Solutio. Sed sermo Iesu est de debitoribus quatenus debitores sunt, de peccatoribus inquantũ peccatores sunt. Siquidem intra huiusmodi limitationem loquendo vniuersaliter verum est, quòd cui parum dimittitur, parum diligit. Quod est dicere, quòd quantum est ex beneficio remissionis, parua remissio parit & paruam dilectionem. Nihilominus tamen fieri potest vt aliunde is cui parum dimittitur, etiam maximè diligat. Et sic Ioannes baptista maximè dilexit aliunde quàm ex peccatorum remissione. Sequitur:

Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata.

Non frustra dolere pœnitentes. Prius iam dixerat in tertia persona loquens: Remittuntur ei peccata multa, nunc autem vt flentem consoletur, & de peccatorum omnium remissione reddat securam, & in bono confirmet, magisque in amorem diuinæ bonitatis inflammetur, ad ipsam dirigens sermonem. Remittuntur, inquit, tibi peccata. Non ergo frustra doluit, medicum animæ suæ non in vanum quæsiuit, non frustra flens domini pedes lachrymis rigauit, capillis tersit, & deuotissimè est osculata, obtinuit quod sperauit, accessit ægra, reuersa est sana & ab omni reatu libera: nec solum libera, sed etiam à dei filio domino nostro Iesu Christo eximiè commendata & consolata.

¶ Circa tertium, quod est, de Christi clementia superborum indignatio, subditur:

Et cœperunt qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit?

Grego. Paulo antè Pharisæus hic nec prophetam reputabat Iesum, stupet iam audiens peccata dimittentem. Vide etiam quemadmodum de vnius salute alij ægrotãt. Sed cœlestis medicus ægros non respicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores videt. Eam verò quam sanauerat per pietatis sententiam confirmat. Vnde sequitur:

Dixit

Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit. Vade in pace.

Fides etenim saluam fecit, quia hoc quod petiit, posse se accipere non dubitauit. Sed ipsam quoque spei certitudinem iam ab illo acceperat, à quo etiam per spem salutem quærebat. Vbi præter obsequia exteriora duas in hac muliere internas virtutes ex domini verbis est agnoscere, fidem, scilicet & charitatẽ. Spes enim in obsequiis eius satis patebat. Non enim nisi speraſſet veniam, tãta feciſſet. Igitur fides tua, inquit, te saluam fecit. Fides autem non aliã quàm per dilectionem operans.

Quib⁹ peccata dimittuntur. Vbi vigilanter collige, diuinã clementiam peccata non dimittere dormitantibus, sed cooperãtibus fide, spe: atque dilectione, sine qua nulla est remissio peccatorum quantacũque sit fides ac spes. Et quidẽ signũ nobisipsis hinc datũ est ad cognoscendũ si peccata nobis dimissa sunt multa, videlicet, si diligimus multum. Nam si non diligimus multum, non remittuntur peccata nostra multa.

Vade in pace. Vade, inquit, in pace. Sentiebat intus mulier fructum magnum ex præsentia Iesu, & propterea accepta iam venia peccatorum, & commendata eius fide non recedebat, nisi Iesus suaui præcepto recessum imperasset. Vnde non simpliciter dixit: Vade, sed addidit: In pace, tum ad continuandam internam eius cõsolationem, tum futurum illius statum præfigendo pacificũ, quod postea rei probauit successus, tum ne vnquam exinde à virtutis itinere in viã scãdali deriuetur, dicente Apostolo: Iustificati ex fide pacem habeamus ad Deum. Rom. 5.

FERIA SEXTA POST DOMI. IVDICA.

Collegerunt Pontifices & Pharisæi cõcilium. Ioan. 11.

In hac sancti Euangelij lectione duo comprehenduntur. Vnum est, aduersus Christum concilij cõgregatio. Alterum, mortis Christi indigna diffinitio, ibi: Vnus autem ex ipsis.

Circa primum duo notantur. Vnum est, concilij mali-

gnantium detestanda collectio. Alterũ, aduersus saluatore maligna propositio, ibi: Et dicebant, Quid facimus.

Concilij colligendi occasio.

Circa primum dicitur: Collegerunt pontifices, id est, principes sacerdotum, & pharisæi concilium. Concilij huius colligẽdi occasio mox præmittitur, videlicet, quia quidam qui resuscitationis Lazari miraculum coram positi viderant, abierãt ad Pharisæos, & dixerunt quæ fecit Iesus. Et mox sequitur: Collegerunt ergo pontifices & pharisæi concilium. Ecce quorsum illi dixerunt Pharisæis quæ fecit Iesus, nempe ad consultandum quid facto opus esset contra Iesum.

Pharisæi ergo vna cùm principibus sacerdotum concilium definiunt congregandum, & congregant. Et quoniã non dicit, concilium inter sese, sed concilium absolutè, insinuat quòd concilium ciuitatis publicum congregauerũt, omnes senatores & omnes qui de morte ad concilium spectabant conuocando.

Theoph.

Ecce concilium malignantium. Obtupescendus & admirabilis erat is aduersus quem congregantur qui tanta faciebat miracula. Pharisæi autem eum magis quærebant occidere, id quod extremæ insipiẽtiæ fuerit, quòd se morti tradituros existimabant eum qui mortem in aliorum vindicabat corporibus, conabantúrque ita gloriam eius obscurare atque post tanta miracula purum esse hominem arbitrabantur.

Extrema insipiẽtia.

Cõcilium vanitatis.

Ergo istud est concilium vanitatis, cũ quo propheta nõ sedit. Hæc illa ecclesia malignantium, ad quam neque lex neq; prophetarum quisquã introiuit. Si enim introissent, si ab illo concilio vel ecclesia malignantium consulti fuissent, quid respõderent senatoribus peccati & iudicibus iniquitatis consultantibus, nisi audite eum, credite in eum? Si enim super isto consulerent Moysen, ex ipso audirent: Si creditis mihi, credite & huic. Sicut & ipse dominus ait: Si

Ioan. 5.

crederetis Moysi, crederitis forsitan & mihi. De me enim ille scripsit. At illi credere nolebant, & nequaquam veritatem cõsultando agnoscere, sed veritati resistere quærebãt. Itaque de volũtate scripturarũ, sine quibus legitimum nõ est concilium, veritatis oppressores omnino tacuerunt.

De hoc concilio sanctus patriarcha Iacob iam moriturus pro-

rus prophetauit, & futura præuidens filiis suis ait: Congregamini, vt annuntiẽ vobis quæ ventura sunt vobis in diebus nouissimis. Et ipse quidem per singulos prænuntians quæ in cuiuisque tribu futura essent in temporibus nouissimis, id est Messiæ, tandẽ peruenit ad Simeonem & Leui: & præuidens eos consimili crimine pariter cõaminãdos, ait: Simeon & Leui fratres, vasa iniquitatis bellantia. In cõsilium eorũ non veniat anima mea, & in cœtu eorum non sit gloriatio mea. Quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murũ. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum quia dura. Diuidã eos in Iacob, & dispergam eos in Israel. Gene. 49.

Pharisæi & sacerdotes, vnde.

De Simeon Pharisæos, & de Leui sacerdotum principes & reliquos sacerdotes eorũ prodiisse beatus Hieronymus testis est. Simeon, inquit, & Leui fratres nõ solum quòd ex eodem patre & eodem vtero prodierunt, sed etiam fratres & pares nequitia & iniquitate imitatione, filij diaboli, homicidæ. Vasa iniquitatis bellantia, nempe aduersus dominũ & aduersus Christum eius. Quia in furore suo occiderunt virum, hoc est Christum, de quo per Prophetam dicitur: Ecce vir, oriens nomen eius. Et in voluntate suffoderunt murum. Voluntariè enim habuerunt diruendi quã dei filius ædificauit domum, id est, credentium ecclesiam, sed cassis conatibus eorum voluntas frustrata est. Nam & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Zach. 6. Matth. 16.

Et mox sceleratis promeritam denuntians pœnam, dicit: Diuidam eos & dispergam. Quod vtique impletum esse Iudæorum vsque in hodiernũ diem captiuitas & dispersio manifestat. Dati sunt enim in occidionem & in prædã gentibus, nẽpe Romanis, & vti illis Christus prædixit, dispersi sunt in omnem ventum. Lucæ. 21.

¶ Circa secundum, quod est, aduersus dominum maligna propositio, subditur:

Et dicebant: Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent nostrũ locum & gentem.

Ecce propositio maligna. Quid facimus, inquiunt. Quod vtique esse re darguentium est de segnicie & mora

Universidad de Deusto
Biblioteca

imminentibus periculis occorrendi. Quia hic homo multa signa facit, ex nimio odio nomen eius quod ignorare non poterant, supprimentes. Si dimittimus eum sic incolumẽ, & liberè agere & docere, nec ei obstiterimus, omnes credent in eum. Impedimentum iam obiecerant ei ex parte populi, conspirantes, quòd si quis confiteretur esse Christum, extra synagogã fieret, sed hoc eorum intentioni non profuit. Vincebatur enim hoc impium eorum decretum à magnitudine miraculorum. Quòd autem timent omnes in eum credituros, intellige, quòd ipse sit Messias. Hoc est enim quod prohibuerant.

Theoph. Vt populũ incitẽt cõtra Christum.

Quia, inquiunt, multa signa facit. Et quale hoc crimen quod multa signa facit? Oportet ergo magis admirari & credere, & non adhuc habere pro homine puro. Vide autẽ malignitatem Iudæorũ populum cõmouere studentiũ, quia rationem adferunt, quasi populi multitudo esset perielitatura, & à Romanis perdẽda propter rebellionis suspicionem. Nam si permiserimus, inquiunt, eum sic, turbam multam habebit post se, quæ signorum exhibitione sequetur, & nos omnes de rebellione suspectos habebunt Romani, & tollent nostras ciuitates & euertent. Hæc autem (vt iam dixi) præ malitia dicebant. Vt enim non videatur insidiari Christo propter inuidiam, cõmune periculum prætendunt, concitantes populum cõtra Christum, quasi perditionis eorum autor ille esset futurus.

Astuta horum malitia.

Et venient, inquiunt, Romani & tollent nostrum locum & gentem. Cæci isti amore suæ autoritatis proponunt populo, quòd perseuerãte concursu populi ad Iesum vt Messiam Romani propter causam iam dictam ablaturi essent ab eis locum & gentem, ac per hoc etiam eorum sacerdotium, prouentus templi amplissimos & lucra, cultúmque legis, & ipsos alienum in solum translaturos.

Iudæi vt sibi nõ constant.

Sed (vt iam dictum est) verè cæci erant & mente carẽtes hoc cõsiderare nolentes videlicet, quoniã si miraculorum signis deus ducet omnes ad Iesum vt ad Messiam regem, ipse eos deus & à Romanis & ab omnibus hostibus foret protecturus. Quod tãto magis debebãt credere, quãto ipsi Messiam secundum regnum huius mundi expectabant, nẽpe quem adoraturi forent omnes reges terræ, reducturum

ducturum vniuersum Israelẽ de captiuitate & dispersione.

Patet ergo quia sibimet non constabant cæci isti senatores iniquitatis. Excæcauit sanè eos malitia eorum, & (vt iam dixi) amor sui magistratus & autoritatis, quam sciebant se sub Messia rege iustissimo non habituros. Testimonium enim illis sua reddebat conscientia, quòd autoritatis suæ locum (si omnes crederent in Iesum Christum iustũ) forent amissuri.

Quid igitur, inquiunt, facimus? Num vnum hominem saluum dimittimus, vt omnes pereamus? An certè quod satius est vnum hominem perdimus, vt noster locus & tota gens cõseruetur? Quem putarent tali causa proposita posse ipsorum intentionem reprehendere vel illum vnum hominem audere defendere? De communi salute totius gentis (vt videri poterat) consulebatur, de seruanda Romano imperio fidelitate consilium quærebatur. Ergo hunc hominem interficere apud tribunalia quidem Cæsaris videbatur esse tutum, apud iudicium populi videbatur esse necessarium. Sic intenderunt arcum conuentu ille malignãtium, sic firmauerunt sibi sermonem nequam. Sub hac occasione timoris Romanorum absconderunt laqueos, & dixerunt. Quis videbit eos?

Christi necem vt persuadent.

Concedatur ergo eis iste pauor, quoniam dominus deus pauor siue terror eorum non est. Concedatur, inquam, ipso domino deo nostro permittẽte illis, dum per Ieremiam prophetam dicit: Paueant illi, & non paueam ego. Induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos domine deus meus. Paueant, inquam, illi vnam contritionem, scilicet ne veniant Romani & tollãt eorum locum & gentem, & maligni spiritus aduolantes tollant animas & corpora quoque in gehennam super vrentem.

Iere. 17.

Consultantes nõ fuisse concordes.

Cæterum, quoniam proposita corã concilio causa qualibet viritim singulos censere moris est, videtur nõ omnes in sententia fuisse concordes. Nam de Ioseph ab Arimathia apud Lucam dicitur, quòd nõ consenserat concilio & actibus Iudæorũ. Sed nec Gamaliel. Nec Nicodemus homo pharisæus, legis doctor, & vnus ipse è principibus, id est, præcipuis Iudæorum, eius enim prius in concilio pro Iesu licet timidè loquentis vox ista fuerat. Nunquid lex

Lucæ. 24. Actũ. 5. Ioan. 7.

nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Et forsan aderant qui dicerent habendam esse rationē testimonij Ioannis baptistæ Iesu. Negotium hi saltem differri cupiebant, si forsan interim inuidorum furor vel extingueretur vel mitigaretur, sicut iamdudū contigerat ministris quos miserant principes & Pharisæi vt apprehenderent Iesum, qui ipso audito compuncti dicebant: Nunquam sic loquutus est homo, subaudis, sicut iste loquutus est.

Tandem Caiphas qui in capite concilij residebat, nēpe pōtifex anni illius & ipse quod impiè sensit, superbè & insipienter effatus est.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, quum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis quia expedit uobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

Hic ponitur mortis Christi indigna definitio. Vbi tria notantur. Primū est, pseudopontificis arrogans eloquutio. Secundum, homicidium decernētis non intenta propheta tio, ibi: Hoc autem à semetipso. Tertium, decreta morte Christi secessio, ibi: Ab illo ergo.

Circa primum dicitur: Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, quum esset pontifex anni illius. Præceperat sanè per legem dominus, vt vnus tantum esset summus sacerdos, cui mortuo filius succederet, & in loco patris sacerdotium administraret, sed iam tunc nec lex ista seruabatur, sed vi atque ambitione præcepto legis cessante, annum factum erat sacerdotium, imò & interdū vno & eodem anno per largitiones & ambitionem plures summum sacerdotium sibi vsurpabant. Nam & de hoc Caipha refert Iosephus, quòd sacerdotium vnius anni pretio sibi ab Herode redemerāt. Attende iam annuū hunc atque pseudopontificem ex abundātia sui praui cordis crudeliter & superbè loquētem: Vos, inquit, nescitis quicquam. Quibus verbis satis da tur intelligi, consultatores in varias opinionem declinasse, varia forsan citra mortem Iesu remedia tractasse. Ergo hos Caiphas reprehendit imprudentiæ. Vos, inquiens nescitis

Venale sacerdotiū.

Caiphas vt cæteros reprehendit.

scitis quicquam, & ignaui estis ad dispiciendum quod ad rem conducat, nec cogitatis desides, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Ac si dicat: Præstat vt moriatur vnus, & tota gens nostra saluetur, quàm vt viuat vnus, & tota gens nostra pereat. Palliatum iudicium prætextu communis boni præponendi bono particulari, nulla penitus facta mentione de iustitia, aut de innocentia, aut tanti prophetæ dignitatis ratione pensata. Sed id quod loquebatur & intendebat mēdacium fuit. Ait enim: Expedit vobis, vt quantumuis iustus & innocens, moriatur, falsum est, mendaciū loquitur. Non enim hoc expediebat temporalibus eorum commodis quę sola intendebant, conseruationi videlicet eorum loci & gētis, quin imò cæci, insipientes & maligni per interfectionē innocentis Christi quod maxime timebāt incurrerūt, perniciem videlicet & excidium ciuitatis & templi, vt locum & gentem amitterent irrecuperabiliter.

Mendaciū Caiphas loquitur.

Sed nec ratio admittit etiam apud Ethnicos vt innocēs & iustus pro aliorum conseruatione occidatur.

Theoph.

Aliis igitur Christi mortem tractantibus, pontifex hic adeò erat sanguinarius, vt & nudo (quod aiunt) capite, cōtra Christum impudentissimæ mortis sentētiam ferret, dicens: Expedit vobis vt moriatur.

Magnum sanè spectaculum huius annui Pontificis, qui verè vt fur & latro in ouile ascenderat, & nunc ipsum pastorem ouium mactare intendit, vt furta sua licentius agere possit.

¶ Circa secundum, quod est, homicidium decernentis nō intenta prophetatio, subditur:

Hoc autem à semetipso non dixit, sed quum esset pontifex anni illius prophetauit, quia Iesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed & ut filios dei qui erant dispersi congregaret in unum.

Hoc, inquit, à semetipso non dixit. Verba sunt Euangelistæ exponentis quòd hæc verba Caiphas quantum ad id quod continebant veritatis dixit actus à spiritu sancto ratione sui loci & officij pontificalis.

Theoph.

Licet enim (vt iam dictum est) corrupta iam tunc esset

hæc dignitas, ita vt venalitij facti fuissent huiusmodi principes, adhuc tamen aderat spiritus sanctus operans in his qui vncti erant. Postquam autem manus iniecerunt in Iesum, tunc omnino gratia dereliquit illos, & ad Apostolos transiit. Verum quantum ad iniquæ occisionis consilium intentum à Caipha, hoc dixit à semetipso.

Iudaici sacerdotij finis.

Quòd autem prophetauit, hoc est, verba dixit quæ secundum id quod erant vera (non secundū quod ab ipso intelligebantur) erant prophetica, vtpote prænūtiantia per mortem Iesu salutē populi, nec intenta, nec sic ab ipso intellecta erant, sed (vt iam dictum est) ductus à spiritu sancto.

Theoph.

Itaque licet hæc iniquo & sinistro dixerit animo, attamen gratia spiritus ore illius vsa est ad prædicendum futura, tametsi pollutum cor eius non ea attigerit.

Ergo à semetipso non dixit, id est, hoc verbum de corde suo non adinuenit. Nam reuera antequam Caiphas fieret, factum est hoc verbum vt Iesus moreretur pro gente, & factū est vtiq; ad sanctos prophetas, imò & erat antè quàm fierent prophetæ, sed & antè quàm formaretur Adā. Erat quippe iam tunc in beneplacito dei dicentis: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Iam tunc erat hoc verbum vt Iesus moreretur pro gente. Sed mysterium hoc Caiphas ignorauit. Et licet hoc sua voce nūtiaret, nō magis tamen propriæ vocis significatum percepit, quàm sonitum suum cymbalum tinniens. Illud enim non sentit quod sentimus nos homines. Sic nec ille voce tonās Christi morte pro populi salute opⁿ esse, nec sensit nec intellexit quòd expedierit, ꝙ hic vnus & singularis homo, solus iustus & sanctus sanctorum Iesus Christus moreretur pro gente, & non tātum pro gente Abrahæ, sed & pro cunctis prædestinatis ab origine mūdi, filiis dei, foris extra paradisum originalem in quatuor mundi partes dispersis, & iamiam de massa generis humani vsque ad vltimum electum recolligendis.

Gene.1.

Caiphas adsimilatⁿ

Igitur (vt dictum est) mendacium quidem Caiphas sensit, videlicet ꝙ ideo expediret Christum mori, ne propter ipsum nominatum regem Christum, iratis & vindictam facientibus Romanis, gens illa periret, sed veritatem quæ iā dicta est nec sensit, nec à semetipso dixit, sed impellente manu dei

nu dei cor stultū quo modo deus voluit clarè & longe audibilem tinnitum reddidit.

Quoniam igitur à semetipso hoc non dixit, sed verum prophetauit (licet ipse propter hoc minimè propheta fuerit ꝙ non intellexit propriam prophetiam. Siquidē intelligentia opus est in visione) rectè sanctus Euangelista, imò & tota Christi ecclesia verbum rapuit de ore mali prophetæ & pseudopontificibus, & dicit: Vos nescitis quicquam. Vos, inquam, impij homicidæ, insipientes & maligni, thesaurizatores mortis, quos malitia excæcauit, nescitis sacramenta dei, ꝙ expedit vnum hominem mori pro gente, & non tantū pro patriarchārū vel prophetarū gente (vt iam dictum est) sed & vt filios dei de cunctis gentibus qui dispersi & longe disiecti nomen domini non audierunt cōgreget in vnum populum, in vnam fidem, in vnam ecclesiam, in vnū corpus suum, hoc nescitis neq; cogitatis vos.

Dan.10.

Sap.2.

Filios dei qui erant dispersi manifestè gentes nominat, iuxta quod alio loco dixerat: Alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere. Vel filios dei dicit, secundum quod deus omnium pater est per creationem. Vel secundum ꝙ nos imagine sua decorauit. Siquidem ad imaginem & similitudinem suam deus hominē condidit. Vnde & Paulus cōcionans apud Athenienses ait: Ipsius (nimirum) dei & genus sumus. Et subinde: Genus igitur quum simus dei. Proinde quum dispersos nos variis modis satanas à deo & ab inuicem diuulsit, vt vnusquisque sæuiret contra proximum propter diuitiarum amorem & vanam gloriam: Christus ita in vnam collegit ecclesiam, & sub vnum coegit iugū, tam eos qui prope quàm eos qui longe erant vnum corpus efficiens, vt is qui Romæ habitat eum qui in India est suum membrum esse credat, & omnium vnum caput fateatur esse Christum. Hoc itaque ò cæci & perditi per Christi mortem quam vos infertis, futurum nec scitis nec cogitatis.

Theoph. Ioan.10. Filij dei qui erant dispersi.

Act.17.

Vt cōgregati i vnū.

Sed nec ipse vulpes quæ in vobis foueas habent, neque volucres cœli quæ in vobis nidificant: vulpes, inquā, & volucres, id est, maligni spiritus, quos in cordibus & in conuenticulis vestris confouetis, neq; per astutiā, neq; per agilitatem suam comprehendere potuerunt hoc magnū pie-

Dæmones christi mysterium latuisse.

tatis sacramentum, q̃ per mortem suã dei filius fratres suos dispersos congregaturus esset in vnũ, sed nescitis istud nec cogitatis. Etenim istud consilium dei sanctis patribus & prophetis reuelatum vos scire non estis digni.

¶ Circa tertium, quod est, Christi morte decreta ipsius ad breue secessio, subditur:

Ab illo ergo die cogitauerunt ut interficerent eum.

Christi mors vt definita.

Ergo, inquit, videlicet quia iam cõspirationem suã quasi rationabiliter autoritate concilij firmauerant, ab illo die, præfinito concilio cogitauerunt vt eum quem antea lapidare voluerant per turbam & tumultum, & aliàs quæsierant interficere, nunc quasi per legitimũ iudicij ordinem, intendunt & quærunt interficere, videlicet concilij definitionem exequendo. Licet enim prius quæsissent eum Iudæi interficere, propter quod & Iesus nolebat in Iudæam ambulare, attamen deliberationem aliquorum tantum & non communis fuisse consilij, testatur consultatio eorum seu tractatus nunc post Lazari resurrectionem congregati, concilij vbi tractando quid facto opus esset inter varias consultantium sententias Caiphas censuit occidendum, alios imprudentiæ atque ignauiæ arguẽdo, quæ omnia acta non essent, si iam communi concilio definitum fuisset q̃ Iesus esset interficiendus. Ioan. 7.

Itaque hoc in concilio primum Christi occisio fuit definita. Vnde & ab hoc die communi consilio consultare cœperũt circa executionem occisionis iam definitæ. Præcedentes enim consultationes quorundam tantum & priuatæ fuerunt. Sequitur:

Iesus ergo iã non in palàm ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum in ciuitatẽ quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

Cur Christ⁹ secessit

Non metu occasus sui verus hic iustitiæ sol quasi in nube se abscondit non palàm ambulando apud Iudæos, præsertim quum postmodum ad eundem occasum suum tam rutilo aspectu peruenerit, vt claritatem gloriæ eius inuidorum ferre non possent oculi, sed hoc etiam suæ facto secessionis & vtilia fidelibus suis præmittit exempla, & diuina more suo agit mysteria. Nam & in condemnationem Iudæorum

Iudæorum secedit, insinuans quòd Iudæis iam debeat domus sua deserta relinqui. Abeundo nanque in regionem iuxtà desertum, & ibi morãdo cum discipulis suis, per desertum innuit desertionem Iudæorum, per ipsam regionẽ quæ est iuxta desertum electam habitationem gentium, apud quas mansurus erat, in ciuitate Ephrem, id est, in ecclesia faciente fructum multum, Ephrem quippe interpretatur frugifer siue crescens.

Quin & secedendo (vt dictum est) dominus nos edocere dignatus est, ne nos temere periculis ingeramus etiam pro pietate, sed stemus quidem fortiter deprehensi. Non deprehensi autem ne in voluntarium periculum propter incertum euentum irruamus. Fragilitati nostræ cõsultum.

SABBATO PALMARVM.

Vbleuatis Iesus oculis in cœlum, dixit. Ioan. 17.

Tria præcipuè præsens sancti Euangelij lectio comprehendit. Primum est, à patre postulata Christi glorificatio. Secundum, patris per Christum in mundo notificatio, ibi: Ego te clarificaui super terram. Tertiũ est, Christi pro suis ad patrem oratio, ibi: Ego pro eis rogo.

Circa primum quatuor notantur. Primum est, Christi cum patre colloquium seu oratio. Secundum, supplicantis filij postulata glorificatio, ibi: Pater venit hora. Tertium, petitæ glorificationis in patrem relatio, ibi: Vt filius tuus clarificet te. Quartum, æternæ vitæ notificatio, ibi: Hæc est autem vita æterna.

Circa primum aduertendum est sequentia non tã Christi orationem esse quàm familiare quoddam venerandũq; filij dei cum patre deo colloquium. Itaque supplicantis seu colloquentis patri habitum & modum agnosce.

Schemã Christi orantis.

Subleuatis (inquit) Iesus oculis in cœlum dixit. Vbi modum exteriorem quo orauit exponit, vt exteriore gestu ac motu internum mentis ipsius motum intelligamus. Et quum mox antè prædixisset discipulis imminentes afflictiones in mundo & pressuras, & eos ad fiduciam esset exhortatus, dicens: Confidite, ego vici mundum, nunc eos Ioan. 16.

erigit & per prece, simul & nos erudiens in tentationibus relictis omnibus ad deum debere confugere.

Theoph. Quod autem alio loco etiam prostratus orat ne miretis. Venit enim Christus non solum seipsum manifestaturus, sed & omnem nos virtutem docturus. Docentem autē non tantum verbis, sed etiam operibus docere oportet.

Chrysost. Propter hoc ergo in cœlum oculos eleuauit, vt nos doceret extēsionem quæ est in orationibus vt stantes sursum aspiciamus, non oculis carnis solum, sed & mentis.

Augusti. Poterat sanè dominus in forma serui si hoc opus esset orare silentio, sed ita se patri exhibere voluit precatorem vt meminisset nostrum se esse doctorem. Proinde eam quā fecit orationem pro nobis, notam fecit & nobis. Quoniam tanti magistri non solum ad ipsos sermocinatio, sed etiam ipsius pro ipsis ad patrem oratio, discipulorum est ædificatio. Et si illorum qui hæc dicta erant audituri, profectò & nostra qui fueramus conscripta lecturi.

¶ Circa secundum, quod est, Christi supplicantis postulata glorificatio, subditur:

Pater, uenit hora, clarifica filium tuum.

Theoph. Ostendere volens, quòd non inuitus sed sua sponte ad passionem accedat, dicit: Pater venit hora. Ecce enim vt optabile hoc desiderat, & gloriam vocat non tantum suam sed patris quod mox futurum instabat. Non enim filius solus, sed & pater glorificatus est. Nam ante crucem quidem neque Iudæi ipsum sciuerunt (scilicet sub ea ratione qua

Esa.1. pater est.) Israel enim, inquit, me non cognouit, post crucē autem totus orbis ad eum confluxit.

Hora mortis Christi nō fatalis. Venit hora, inquit, clarifica filium tuum. Ostendit omne tempus, & quid & quando faceret vel fieri sineret ab illo esse dispositum, qui tempori subditus non est. Quoniam quæ futura erāt, per singula tempora in dei sapientia causas efficientes habent, in qua nulla sunt tempora. Non ergo credatur hæc hora fato vrgente venisse, sed deo potius ordinante.

Hilarius. Christ⁹ vt in passiōe glorificat⁹ Non diem, non tempus, sed horam venisse dicit. In hora diei portio est. Et quæ erat hæc hora? Iam nunc conspuendus, flagellandus, crucifigendus erat. Sed clarificat pater filium. Sol decursu operis deficit, & interitum suum

reliquā mundi elementa senserunt, ad onus domini in cruce pendētis. Terra intremuit, eum qui moriturus erat intra se contestata non capere.

Proclamat Centurio, vere filius dei erat homo iste. Prædictioni consentit effectus. Dominus dixerat: Clarifica filium tuum, non solum nomine contestatus se filium, sed & proprietate qua dicitur tuum. Multi enim nos filij dei, sed non talis hic filius. Hic enim proprius & verus est filius origine non adoptione, veritate non nuncupatione, natiuitate non creatione. Ergo post clarificationem eius, veritatem confessio consequuta est. Nam verum dei filium Centurio confitetur, ne quis credentium ambigeret quod aliquis persequentium non negasset. Vbi Augusti.

Sed si passione clarificatus dicitur, quantomagis resurrectione? Nam in passione magis eius humilitas quam claritas commendatur. Humiliauit enim semetipsum factus Philip.2. obediens vsque ad mortem, deinde sequitur de eius clarificatione. Propter quod & deus exaltauit illum: & cætera quæ sequuntur. Hæc est eius clarificatio quæ à resurrectione ipsius sumpsit exordium. Vt ergo resurrectione clarificaretur, prius humiliatus est passione. Non enim à mortuis resurrexisset si mortuus non fuisset. Humilitas eius claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium.

Quod ergo ait: Pater venit hora clarifica filium tuum, sic intelligendum est tanquam dixerit. Venit hora seminandæ humilitatis, fructum non differas claritatis.

¶ Circa tertium, quod est, postulatæ glorificationis in patrem relatio, subditur:

Vt filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis uitam æternam.

Ergo postulatio glorificationis dandæ vicissimque reddendæ, eandem in patre & filio ostendit diuinitatis veritatem. Sic autem intelligendum est q; patrem clarificauit Augusti. filius, quia videlicet per euangelium Christi factum est vt pater innotesceret gentibus, & qui prius notus tantum in Iudæa erat deus, postea à solis ortu vsque ad occasum omnium gentium vocibus laudaretur. Si autem tantummodo

Filiusvt patrem clarificat.

mortuus fuisset filius nec resurrexisset, proculdubio nec à patre clarificatus esset, nec ipse patrem clarificasset.

Nunc autem resurrectione clarificatus à patre, resurrectionis suæ prædicatione clarificat patrem. Hoc quippe aperit ipse ordo verborum. Clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Tanquam diceret: Resuscita me, vt innotescas orbi terrarum per me. Deinde magis pendens quomodo clarificet patrem filius subiungit:

Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei det eis vitam æternam. Omnem carnem dixit omnem hominem à patre totum significans. Hoc autem & potestas Christo à patre data est omnis carnis, secundum hominem intelligendum est. Nam secundum deum, omnia per ipsum facta sunt, & in ipso condita sunt vniuersa in cœlo & in terra, visibilia & inuisibilia. Sicut ergo dedisti ei potestatem omnis carnis, ita te clarificet filius, id est, notum te faciat omni carni quam dedisti ei. Sic enim dedisti, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

Theoph. Itaque credere in deum omnem carnem, & eius beneficia experiri dei gloria est. Nec ad solos Iudæos fidei gratia contrahitur, sed in totum orbem extenditur. Dixit autem hoc quoniam missurus erat Apostolos suos in omnes gentes, quia ante nondum accepta potestatis huiusce exe-

Matth.10. cutione dixerat eis. In viam gentium ne abieritis.

Sed quidnam est omnis carnis? Nam non omnes crediderunt. Sed Christus quantum ad se attinebat, omnes ad fidem adducere curabat. Quòd autem illi non attenderunt, non docentis sed non suscipientium crimen est.

¶ Circa quartũ, quod est, æternæ vitæ notificatio, subdit:

Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant te solum deum uerum, & quem misisti Iesum Christum.

Consequenter autẽ & spiritus sanctus intelligitur, quia spiritus est patris & filij tanquam charitas substantialis &

Theoph. consubstantialis amborum. Porrò solum verum deum di-

Verus deꝰ Christus. xit patrem, opponendo eum mendacibus, vel mentitis qui apud gentiles colebantur diis. Non enim hæc dicens à patre separat se filius. Absit. Nam quum sit & verus dei filius, non erit falsus deus, sed verus deus, quod & protinus indicat

indicat post præmissa, subiungens & quem misisti Iesum Christum. Per id enim ecclesiæ fides Christum deum ve- Hilar.
rum confessa est, quòd solum verum deum confessa sit patrem. Non enim vnigenito deo naturæ demutationem naturalis natiuitas intulit. Ad hæc: Quo pacto dei filius verus deus non erit qui dixit, & verum dixit ad patrem loquens: Dedisti filio tuo potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei det eis vitam æternã. Quis enim nisi deus dare potest vitam æternam? Nec dicas, minor patre est qui ab illo datum accepit, quia secũdum humanitatem assumptam agnoscit se à patre potestatem omnis carnis accepisse, secundum quam assumptam humanitatem etiam & hoc ait: Pater maior me est. Ioan.14.

Si autem vrgeant hęretici falsum deum esse filium, quia Theoph.
pater solus dictus est verus deus, discant quòd hic idem Euangelista de filio dicit: Erat lux vera. Igitur secundum Ioan.1.
eos pater erit lux falsa, sed absit.

Et ita quando verũ deum dicit patrem falsis hunc gentilium diis opponit. Non enim fieri potest vt dicendo, vt cognoscant te solum verum deum seipsum à veritate diuinitatis excludat qui deo patri connaturalis, consubstantialis, coessentialis est & coæqualis.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Ego te clarificaui super terram, opus consummaui quod dedisti mihi ut faciam.

Hic exprimitur patris per filium in mundo clarificatio. Vbi tria notantur. Primum est, per filij obedientiam patris manifestatio. Secundum, assumptæ humanitatis gloriosa adæquatio, ibi: Et tunc clarifica. Tertium, in Christum credentium apud patrem commendatio, ibi: Manifestaui nomen.

Circa primum dicitur: Ego te clarificaui super terram. Et hæc quidem clarificationis vicissitudo non pertinet ad Hilar.
diuinitatis profectum, sed ad honorem qui ex cognitione prius ignorantium suscipiebatur. Vbi Theoph.

Disce hoc loco quo modo glorificet & pater filium, vti- Filiusvt patrem clarificet.
que sicut & filius patrem. Ego te, inquit, clarificaui super terram. Merito addidit, super terram. In cœlis enim glori-

ficatus erat,& ab angelis adorabatur. Terra autem ignorabat eum. Igitur quia filius annuntiauit eum hominibus, ideo dicit: Clarificaui te super terram, notitia dei vbique disseminata.

Auguſt. Opus,inquit,consummaui quod dediſti mihi vt facerē. Non ait,iuſſiſti,ſed dediſti. Vbi cōmendatur euidens gratia. Quid enim habet quod non accepit etiam in vnigenito humana natura? An non accepit vt nihil mali, ſed bona faceret per omnia quando in vnitate perſonæ ſuſcepta eſt à verbo per quod facta ſunt omnia? Opus conſummaui, inquit. Hoc eſt, opus incarnationis vnigeniti ſanctificare naturam noſtram, & proſternere rectorem mundi qui ſe prius deum faciebat, & inſerere creaturæ notitiam dei.

Opus chriſto datum & cōſummatum.

Sed quomodo conſummauit opus quod accepit vt faciat quum adhuc reſtet paſſionis experimentum, niſi quia conſummaſſe ſe dicit quod conſummaturum ſe eſſe certiſſime nouit? Sicut longe ante in Propheta præteriti tēporis vſus eſt verbis quando poſt annos plurimos futurum erat quod dicebat: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Non ait, fodient & dinumerabunt.

Porrò ſecundum Theophylactum: Opus conſummaui. Ac ſi dicat: quotquot venerunt ad me perfeci, vel quia fecit quod omnium maximum eſt, & radicem bonorum omnium nobis ſubſtrauit dæmone victo, & ſe obiecto voraciſſimæ beſtiæ, morti. Radicem hanc neceſſario ſequuturi erant & fructus diuinæ notitiæ. Propter hoc dixit: Perfeci opus. Seminaui, inquit, radicem plantaui, fructus autem ſequentur. Clarifica igitur me pater, quia ego te clarificaui ſuper terram. Quam autem vel qualem poſtulet claritatem ſequenti patet articulo.

¶ Circa ſecundum, quod eſt, aſſumptæ humanitatis glorifica adæquatio, ſubditur:

Et clarifica me tu pater apud temetipſum claritate quam habui priuſquam mundus eſſet apud te.

Non iam quæſitu opus eſt quo modo is qui iam ante dixerat, clarifica filium tuum vt filius tuus clarificet te, nunc dicat: ego te clarificaui ſuper terram, quia lector vltro intelligit

telligit clarificatum quidem iam eſſe patrem in cognitione filij apud mentes illorum qui credebant, quòd hic talis à deo exierit quem & confeſſi iam fuerant eſſe Chriſtum filium dei viui, ſed nōdum illis bene cognita maieſtate vel bonitate eiuſdem filij, multum deerat de clarificatione paterni nominis. Ideirco vtrunque dixit, & vt filius tuus clarificet te, & ego te clarificaui. Mādatum enim tuum impleui factus homo mortalis, & nunc ad ſummum obedientiæ, ſcilicet ad mortem in qua nunc agoniſor ſponte perueni.

Quam ſibi petit clarificationē.

Et nunc clarifica me tu pater. Ac ſi dicat: Quoniā conſummaui opus quod dediſti mihi vt facerē, nunc, ſcilicet, in hac hora quæ venit, clarifica me tu pater, id eſt, reſuſcita me. Clarifica, inquam, apud te, videlicet, cōſtituendo ad dexteram tuæ maieſtatis in excelſis, eadem claritate quam habui priuſquā mundus eſſet apud te, vt nihilominus adoretur ab angelis recens forma ſerui, quàm adorabatur ab angelis antiqua forma dei.

Nondum enim (inquit Theophyl.) glorificata erat carnis natura, neque incorruptibilitate fruebatur, neque regium thronum acceperat, propterea dicit, clarifica me: hoc eſt, humanam meam naturam, quæ nunc eſt in ignominia, quæq; crucifigenda eſt, & ſubuehe eam in gloriam quam habebam apud te ego verbum & filius tuus priuſquam mundus eſſet. Collocauit enim humanam naturam in throno regio, & adoratur nunc ab omni creatura.

Orabat ergo, vt dicit Hilarius, vt id quod ex tēpore erat, gloriam eius quæ ſine tempore eſt claritatis, acciperet.

¶ Circa tertium, quod eſt, in Chriſtum credentium apud patrem commendatio, ſubditur:

Manifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi de mundo. Tui erant & tu mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſeruauerunt.

Principium enim paternæ clarificationis horum hominum inſtitutiō eſt, per quos nomen patris oportebat mundo innoteſcere. Vnde & recte dicti ſunt lux mundi, quia mundum cognitione huius nominis illuſtraturi, prius ipſi ſunt illuminati.

Nomen patris p Christum manifestatum.

Quod autem est hoc nomen dei nisi pater Iesu Christi? Etenim cætera nomina dei quæcúque in lege sunt audire vel scire potuerunt homines ante aduentum eiusdē Christi. Hoc autem nomen quod est pater, vel cuius filij pater credendus sit, nunquam cognitum fuisset, nisi veniens ipse filius hominis illud manifestasset.

Ergo nomen tuum, inquit, nomen patris mei, vel quod pater meus sis manifestaui per opera quę nemo alius fecit, hominibus, quos dedisti mihi de mūdo, quos ad me attraxisti electos de mundo. Quia non caro & sanguis reuelauit eis, sed tu mi pater qui es in cœlis.

Tui erant & tu mihi eos dedisti. Nisi enim tui essent nō mihi eos dedisses. Quo modo autem tui iam erant & nōdum mei, nisi quia te quidem deum inuocabant, sed me filium tuum esse, vel huius filij respectu patrē te vocare necdum sciebant? Ergo in eo hos mihi dedisti, quia me filium tuum esse illis reuelasti. Quo cognito, ecce ipsi sermonem tuum seruauerunt, quia videlicet omnia relinquentes me secuuti sunt. Quod vtique certā tui sermonis obseruationem esse testatur lex dicens: Qui dixerit patri suo & matri suæ, nescio vos, & fratribus suis ignoro illos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Israel. Igitur quos dedisti mihi tui erant, & in eo sermonem tuum seruauerunt, quia relictis omnibus me secuuti sunt. Sequitur:

Deut. 33.

Nunc cognouerunt quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt, quia uerba quæ dedisti mihi dedi eis, & ipsi acceperunt, & cognouerūt uere, quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti.

Quia tu mihi eos dedisti consequens erat vt cognoscerent, vt verba quæ dedi eis acciperent, cognoscerēt & crederent. Nisi enim eos tu mihi dedisses, nūquam cognouissent, sicut non cognouit perditus Iudas, cuius ab effectis palam omnibus est, quia non eum tu mihi dedisti, nec tui causa me secutus est, sed quum nō esset tuus, tuis per hypocrisim fuit admixtus peccator & dolosus. Propterea nūquam hoc illi sapuit quod isti cognouerunt, scilicet quod omnia

Iudas vt Christum nunquam cognouit.

omnia quæ dedisti mihi, id est, quæcūque feci opera, quæcunque dixi doctrinæ verba, abs te sunt, sed dixit mala in corde suo, cū eis sentiēs qui dixerūt: In Beelzebub principe dæmoniorū eiicit dęmonia, &, non est hic homo à deo. Palàm ergo de istis non est quos tu ad me attraxisti i qui cognouerunt, qui de operibus meis recte senserunt.

Sed vnde ea quæ dicta sunt cognouerūt? Verba, inquit, quæ dedisti mihi dedi eis. Hoc est, à verbis meis & doctrinis cognouerunt. Semper enim eos docebam, quod omnia quæcúque habeo patris sunt, & nō hoc solum, sed & quòd à te exierim, & quòd tu me miseris. Nam per totum Euāgelium hoc vult manifestum esse quòd non sit aduersarius deo, sed impleat dei patris voluntatem. Theoph.

Et cognouerunt vere quia à te exiui. Et ne quis putaret istam cognitionem iam per speciem factam non per fidē, exponendo addidit: Et crediderunt, vt subaudiamus vere, quia tu me misisti. Hoc ergo crediderunt vere, quod cognouerunt vere. Idem est enim à te exiui, & tu me misisti.

Itaque patet ex præmissis quemadmodū ab ore Christi eximie discipuli commendantur. Et vnde commendātur? Vtiq; quòd non de mūdo, sed ex parte dei essent, & quòd sermonem patris seruauerūt, quòd Christū cognouerunt, quòd Christi verba acceperunt, & quod crediderunt, digni profecto quos ipse filius oratione sua dignanter commendet patri, sicut ex sequentibus ostendetur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo.

Hic ponitur Christi pro suis ad patrem oratio. Vbi duo notantur. Vnum est, à Christi precibus mundi seclusio. Alterum, pro suis deprecandi notanda ratio, ibi: Sed pro his quos dedisti.

Circa primum dicit: Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo. Mundum vult intelligi eos qui viuunt secundum cō cupiscentiam mundi, & non sunt in ea sorte gratiæ vt ab illo eligantur ex mundo. Ergo væ mundo gaudenti, imò insanienti, orante pro suis, id est, moriente, & in ara crucis se sacrificium offerēte Christo vnigenito filio dei, qui pro suis rogat non pro mundo qui deum non cognouit, cuius mundi rectores sunt principes tenebrarum. Iste mundus Augustinus, Mundus, p quo nō orat Christus.

vsqueadeo diuersus est ab his pro quibus rogat saluator ctu cihxus, quàm erant diuersi apud deum Aegyptij à filiis Israel sacro sanguine agni postes suos signantibus.

Cui mundo væ.

Væ igitur vt dictū est tali mundo, quia quod rogat Christus verus dei agnus, nihil illi proficit, quo minus cum rege suo principe tenebrarum diabolo citius in profundum inferni demergatur, solis illis pro quibus patrem suū orat Christus, quos scilicet ei dedit pater, per crucē eius & sanguinem euadentibus.

¶ Circa alterum, quod est, pro suis deprecandi ostensa ratio, subditur:

Sed pro his quos dedisti mihi de mundo, quia tui sunt. Et omnia mea tua sunt, & tua mea sunt. Et clarificatus sum in eis.

Theoph. Christi erga suos dilectio.

Vt sciant hi quos dederat ei pater de mundo quòd propter nihil aliud quàm propter ipsos hæc ad patrem dixisset, & vt discant quòd diligat eos & curam eorum gerat, dicit: Ego pro ipsis rogo & supplico, pro quibus & meipsum nunc ad mortem in sacrificium offero, quibus etiam do nō modo quæ mea sunt, sed & meipsum do.

Porrò quum audis dicentem, quos dedisti mihi, intellige per hoc quod pater eos filio dedit factum esse vt non pertineant ad eum mundum per quo ipse non rogat.

Sed nec (quum audis hos filio datos) existimes ei nuper datum principatum & talem potestatem, & quando habuit eos pater ipse eos non habuerit, & iterum nunc quū eos habet patri eos ablatos. Nam subdit: Et omnia mea tua sunt, & tua mea sunt. Non enim nunc accepi potestatem, sed quando tui fuerunt & mei fuerunt. Tua enim sunt omnia. Et quando ipse habeo eos & tu habes & non es priuatus, mea enim omnia tua sunt.

Vbi satis apparet quo modo vnigeniti filij sunt omnia quæ sunt patris, per hoc vtique quòd ipse deus est, & de patre natus patri æqualis. Et clarificatus, inquit, sum in eis. Ex quo patet quoniam potestatem habeo super eos, quoniam glorificant me tibi credentes & mihi. Nullus enim in illis in quibus non habet potestatem glorificatus est. Porrò dicendo factam esse suam clarificationem quæ adhuc futura erat,

erat, ostendit iam fuisse prædestinatum, & certum haberi quod esset certo futurum.

Clarificatus sum, inquit, in eis. Hoc est iuxta præmissa potestatē illorum habeo vt dominus, qui in eis glorificor, sicut & regis filius æqualem patri est habens potestatem & regnum, glorificatur in eo quòd tanta habet quanta pater. Si ergo filius minor esset patre, quo modo aulus fuisset dicere, omnia tua mea sunt? Nā dominus quilibet omnia quidem habet quæ sunt serui, seruus autem non omnia habet quæ sunt domini. Sed hic cōuersim loqui licet, vt quæ sunt patris ea sint & filij, & contra. Glorificatur igitur filius in his quæ sunt patris, tantam omnium potestatem habens quantam & pater. Sequitur: Theoph.

Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te uenio.

Quum hæc loqueretur vtique in mundo erat, quia visibiliter aderat, & mortalem vitam spirabat, imò quia pressuram in mundo habebat, & tamen quodam modo in mūdo non erat, quia iam à traditore venditus moxq; tenendus, & ad mortem ducendus erat. Ergo iam nō omnino, sed quodam modo in mundo non erat, quia iam tunc in termino vitæ præsentis & iam in exitu mundi pedem irreuocabiliter posuerat.

Quia vero sic vadens, & dicens, & ego ad te venio, gloria & honore coronabatur, & constituebatur super opera manuum patris, recte omnino quasi de præterito dixit: Et clarificatus sum in eis.

Causam autem quare sic vadens pro suis roget interposuit dicens: Et hi in mundo sunt. Causa enim magna est de qua salutis amicum curare oporteat, quòd se stabilitate littoris, id est, immortalitatis pace & securitate potito, sui remiges in fluctib⁹ difficili nauigatione periclitantur, sine dubio perituri, nisi salutis ab ipso portus illis præpararetur. Cur Christus pro suis orat.

Orat itaque dominus pro suis quos ipse docuerat discipulis, vt & illi pro his quos per orbem terrarum docturi erāt, & ipsi deum orare meminerint. Item & aliis causis pro eis orat quæ in litera satis insinuantur. Nempe quia sui vtpote sibi dati erant, quia per eos clarificatus fuerat, & in fu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

turo multo plus per orbem terrarum clarificandus. Item propter suam ab illis mox futuram discessionem & absentiam præsentiæ corporalis. Denique quia in mundo ipsi manentes variis ac grauibus pressuris & periculis forent exponendi.

FERIA SECVNDA A DO. PALMARVM.

Ioan.12. IEsus ergo ante sex dies Paschæ uenit in Bethaniã ubi Lazarus fuerat mortuus quem suscitauit Iesus.

Duo præcipue præsens sancti Euangelij lectio comprehendit. Vnum est, Bethaniam venientis Christi susceptio. Alterum, Inuidiæ murmurantis peruersa indignatio, ibi: Dicit ergo vnus.

Circa primum tria notantur. Primum est, legitimi temporis adnotatio. Secũdum est, per pios Christo cœnæ exhibitio, ibi: Fecerunt autem. Tertium, mulieris sanctæ deuota obsequutio, ibi: Maria ergo.

Circa primum dicitur: Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam. Mox ante præmiserat Euangelista: Dederant autem pontifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum. Ergo intentus quisque erat illorum habiturus gratiam quum indicasset illum, quippe quũ & pecuniam dare prompti essent, sicut & discipulo eius dederunt indicanti quando vel quo in loco sine turbis comprehendere illum possent.

Ergo, inquit, quia tale principes & pharisæi mandatum dederãt Iesus nõ festinato, sed tardius, id est, ante sex dies Paschę venit in viciniam Ierosolymæ, scilicet in Bethaniã. Vtique suo docens exemplo ne quis fidelium se persequutoribus ingerat, antequã diuina illum gratia vocet, quum ipse diem illũ obseruare curauerit, qui per scripturas olim fuerat prędordinatus. Sextus nanque dies ante quartumdecimum mensis paschalis, cuius in vespera agnus immolandus erat, nonus dies eiusdem mensis est. Quum ergo nono die mensis in Bethaniam venit, & sicut paulò pòst sequitur qui in crastinum (qui profecto dicimus dies mẽsis est) ciuitatem

Vitãdæ temeritatis exemplũ.

Tempus Christo typo præfinitum.

ciuitatem Ierusalem ingreditur, planè in hoc quoque legẽ quæ de agno paschali scripta est hic verus agnus dei sustinere probatur, quæ talis est.

Exo.12. Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnum per domos & familias suas, & seruabitis eũ vsque ad quartam decimam diem mensis huius, immolabitq; eum vniuersa multitudo filiorum Israel ad vesperam. Expectauit ergo suum legitimum diem, vt præscripta secundum legem die videlicet decima die mẽsis domum filiorum Israel, id est, templum dei paschalis agnus introeat, & ex tũc circa illud salubria doctrinæ cœlestis pabula intra eiusdem tẽpli viridarium suis auditoribus diuidat, Iudæis nihil audẽtibus, neq; paratum in eius iugulum cultrum iniicere valentibus donec quartadecima dies veniat, cuius ad vesperã seipsum suis est manibus in mysterio immolaturus, & tunc demum se à cruentis illis laniſtis trucidari permittet.

¶ Circa secundum, quod est, Christo per pios cœnæ exhibitio, subditur:

Fecerũt autẽ ei cœnam ibi, & Martha ministrabat. Lazarus uerò unus erat ex discumbentibus cum eo.

Theoph. Decima die mensis (vt dictum est) agnum Indæi capiũt immolandum in paschæ festo, ex tũc enim festiuitatis suæ prælibant solennia. Quapropter in die quæ est nona mensis, epulantur splendidẽ, & exordium festi hanc diem constituunt. Et hinc est quod dicitur: Fecerunt autem ei cœnam ibi. Et Martha ministrabat. Hoc dicendo significauit quòd in eius domo cœna fuerit. Obserua autem & fidem mulieris quo modo non permiserit ancillis ministerium, sed per seipsam ministret. Ostendere etiam volens Euangelista veræ resurrectionis Lazari signum, dicit: Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo. Non enim vt apparuit viuentibus statim mortuus est, sed mansit viuens multo tempore, solita faciens, comedens ac bibens, atque alia agens. Et vt ait Augustinus: Viuebat, loquebatur, epulabatur, veritas ostendebatur. Infidelitas Iudæorum confundebatur.

Christũ in domo Marthæ cœnasse.

¶ Circa tertium, quod est, mulieris sanctæ deuota obsequutio, subditur:

Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistiæ pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius, & domus impleta est ex odore unguenti.

Theoph. Martha omnibus in commune ministrabat, Maria autem soli Christo honorem impendit. Quoniam eum nõ accessit vt hominem, sed vt deum. Nam vnguentum propterea effudit, & capillis capitis tersit, quod non haberet opinionem de illo qualem multi tanquam de puro homine, sed vt domino & deo. Et quoniam hinc occasio tradendi dominum orta est, ideo Euangelistarum nota illationis officium Mariæ intulit descriptis officiis Marthæ & Lazari. Et soror rum quidem officia gratitudinis refert. Lazari verò, testimonij, non verbo, sed facto discubitus in cœna.

Accepit, inquit, libram. Et hic actus insinuat Mariam in propria domo esse, tanquam non aduexerit, sed acceperit ibidem existentem. Libram dicens, quantitatem ad tale opus non modicam insinuat. Vnguenti qualitatem ostendit quũ dicit, Nardi pistiæ. Nardũ declarat non esse adulterinã vel sophisticatã, sed fidelem. Græca enim dictio pistis, Latinè fides dicitur, & hinc pistica, id est, fidelis deriuatur.

Pistica nardus.

Quæ fuerit illa Maria.

Hæc est illa mulier (sicut à diligẽtioribus tractatoribus veraciter assertum est) quæ quondam peccatrix in domo Pharisæi ad dominum cum alabastro vnguenti veniens, susceptа est. Vnde August.

De cõ. euã ge.

Quod autem hic in Bethania rursus fecit aliud est quod ad Lucæ narrationẽ non pertinet, sed pariter narratur à tribus, Ioanne, scilicet, Matthæo & Marco. Quod autẽ caput domini vnguento illo perfusum dicunt, Ioannes autẽ pedes, non solum caput, sed & pedes domini accipiamus perfudisse mulierẽ. Proinde Matthæus & Marcus recapitulãdo, & ad illum diem redeunt in Bethaniã qui erat ante sex dies paschæ, & narrant quod Ioãnes de cœna & vnguẽto.

Euãgelistarũ diaphonia tollit.

Et vnxit, inquit, pedes Iesu. Actio igitur vnctionis pedum non est contraria effusioni vnguenti super caput Iesu quam illi narrant. Vtrunque enim opus Maria fecit, prius vnxit pedes, & deinde residuum effudit super caput ipsius recumbentis. Suppleuit enim Ioannes omissam ab aliis pedum vnctionem.

Et extersit

Et extersit capillis suis pedes eius. Quo datur intelligi hanc fuisse peccatricem quæ olim simili capillorum officio veniam meruit. Ordo præposterus. Prius extersit ab immunditia pulueris pedes Iesu, capillis suis illos mundans, & deinde mundos iam pedes vnxit vnguento.

Et domus, inquit, impleta est ex odore vnguenti. Quando hæc primum ad dominum accessit, tunc vnguẽto quod non propter ipsum dominũ emerat, sed ob fragrantiam sui corporis vegetandam composuerat, solos vnxit domini pedes. Nec enim poterat peccatrix statim capite eius digna fieri, nũc verò iustificata & dilecta, vnguẽto quod propter hoc ipsum emerat, tam caput perunxit quàm pedes. Nota.

Mysticè, ministrante Martha cibos corporis, Maria spiritualium ministeriorum exemplar caput ac pedes Saluatoris videntibus cunctis & odorẽ mirantibus vnguento pretioso perungit, quia videlicet in auribus plebis domino seruientis in sex operibus misericordiæ quæ loquente domino in Euangelio memorantur, religiosi ministri Christi, & dispensatores mysteriorũ dei fideliter confitentur & prædicãt, quia in principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum: & verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caput enim vngere, est diuinitatem eius fideliter annuntiare. Pedes autem vngere, est veram humanitatem veramq; passionem eiusdem dei & hominis firmiter credere & constanter prædicare. Hoc agentes & non sicut plurimi verbũ dei adulterantes: Christi, inquiũt, bonus odor sumus deo in omni loco in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Rupert. Actiuæ typus & contẽplatiuæ. Matt. 25. Ioan. 1. 2. Cor. 2.

Ergo domus impleta est ex odore vnguenti. Verum hoc vnum idemq; ecclesiæ vnguentum, aliis est odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Dixit ergo unus ex discipulis eius, Iudas Ischarioth, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum nõ uæniit trecentis denariis, & datum est egenis?

Hic ponitur inuidi proditoris iniqua indignatio. Vbi quatuor notantur. Primũ est, impij proditoris iniqua murmuratio. Secundum, hypocritæ simulatoris digna suggil-

latio, ibi: Dixit autē hoc. Tertium, futurorū præscij Christi, responsio, ibi: Dixit ergo Iesus. Quartum, turbæ spectatricis ad locum confluxio, ibi: Cogitauerunt autem.

Circa primum, quod est, impij proditoris inuida murmuratio, dicitur: Dixit ergo vnus ex discipulis eius: Quare hoc vnguentum nō væniit trecentis denariis, & datum est egenis? Huic ergo infœlici bonum opus mulieris odorem mortis attulit, bonus vnguenti pretiosi odor occidit, imò quia verè iam mortuus erat, & inter viuos, id est, electos Apostolos ambulans, iam in sepulchro malitiæ suæ deo mortuus iacebat, odorem vitæ ferræ non potuit, obsequium pietatis & honorem magistro impensum fine tormēto indignationis & inuidiæ videre nequiuit, venenum auaritiæ quo ebrius erat continere non valuit.

Iudā odor vitæ occidit.

Personam eius Euangelista signanter descripsit dicēdo: Iudas Ischariotes. Quod vocabulum à tribu Isachar, vel à vico vnde ortus est, accepit. Et addendo: Qui erat eum traditurus, quia videlicet est alius Apostolus huius nominis Iudas, qui & Thadæus.

Quum ergo & auarus esset & inuidus, reprehēdit Christo impensi honoris modum. Quare, inquit, non obtulisti pecuniam, subaudis, vt possem inde quantum liberet furari, sed effudisti vnguētum quod vænundari potuisset etiā trecentis denariis?

Iudas auarus & inuidus.

Taxauit ipse proditor amens vnguenti huius pretium trecentis denariis, suo se iudicio condemnans, quòd illum triginta denariis vendidit, quem illa vnxit trecentis.

Quum autem alij Euangelistæ dicunt omnes alios discipulos itidem cum Iuda dixisse, intelligendum est hoc eo modo loquendi quo id quod vnus de communitate facit: etiam alij facere dicuntur. Vel si cæteri hoc dixerint, certè non tali mente qua Iudas, hoc dixerunt.

Vnde Augustinus: Potest intelligi quòd alij discipuli aut senserint hoc aut dixerint, aut eis Iuda dicente persuasum sit, atque omnium voluntatem Matthæus & Marcus verbis etiā expresserunt. Sed Iudas propterea dixerit quia fur erat, cæteri propter pauperum curam. Ioānem verò id de solo Iuda cōmemorare voluisse, cuius ex hac occasione furandi consuetudinem credidit intimandam.

¶ Circa

¶ Circa secundum, quod est, hypocritæ simulatoris digna suggillatio, subditur:

Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

Quod dicit, q̄ de egenis non pertinebat ad eum, intelligendum est ac si dixisset, de egenis ei curam non fuisse. Ergo teterrimus nebulo nequissimam inuidiam qua de bono magistro male sentiebat, & voracem auaritiam qua dominicis loculis non parcens furtum inferebat, honesto nomine, id est, egenorum cura palliauit. Quis non miretur quod talem conscientiam tali hypocrisi contegebat?

Iudas vt pietatis colore furtū obtexit.

Magnopere autem sanctus Euangelista huius homicidę atrocitatem percutit dicendo: Non quia de egenis pertinebat ad eum, etenim longe excesserat animus eius vltra omnes terminos humanarum miserationum, tamq; alieni pectoris erat vt ipsam posset ad mortem tradere pauperū misericordiam.

Quia fur erat, inquit. O infœlix. Idcirco maluisset vnguētum hoc væniisse trecētis denariis (vt iam dictum est) quia voluisset & potuisset furtum facere de ipsis trecentis denariis. Quomodo potuisset?

Cur vnguētū vēdi maluisset.

Vtique satis commodè, quia loculos habens ea quæ mittebantur portabat. Saccularius (inquit) erat domini, & ea quæ à piis hominibus pauperi propter nos domino nostro mittebantur, portabat. Etenim quum diues esset pro nobis imperpetuum ditandis se pauperem fecerat, & quum terræ & maris & omnium quæ in eis sunt creator esset & dominus, tamen ex eleemosynis hominum sustentari, & euangelium nuntians de euangelio viuere volebat. Ea (inquam) quæ ab auditoribus euangelij domino mittebantur ipse portabat, & ministerio nequiter abutens fur & sacrilegus exportabat.

2. Cor. 8. Christū eleemosynis vixisse

Non qualiscunq; fur, fur loculorum, sed & dominicorum loculorum, sed sacrorum. Talis erat infœlix Iudas, & tamen cum sanctis vndecim discipulis intrabat & exibat, imò & eleemosynis vnde illi & ipse dominus viuerēt præpositus erat. Sed quare dominus hæc omnia sciens ipsum

Iudas quā detestabilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non reprehendit? Dicit Theophylactus: Nolebat eũ confundere, docés & nos lõganimes esse erga tales. Sed tamẽ occultè exprobrat ei proditionẽ, vt in sequẽtibus patebit.

Iterum quæritur quare dominus noster quum talem illum sciret, non solum Apostolum, sed etiam prouisorem & saccularium fecit Apostolorum? Ad hæc, inquam. Quare vsque hodie multos in ecclesia sua dominus permittit esse præpositos similes eius? Qui enim aliquid de ecclesia furatur, Iudæ collega est. Quanti autem putas de ecclesia furantur abutentes ministerio ministerio quo permittente Christo funguntur? Quanti rem pauperum non pauperibus tribuendo, furtum faciunt & non qualecunq; furtum, sed sacrilegium? Si crimina discernuntur in foro qualiscũque furti & peculatus, peculatus enim est furtum de republica, & si non sic iudicatur furtum rei priuatæ quomodo publicæ, quanto vehementius iudicãdus est fur sacrilegus qui ausus fuit non vndecunq; sed de ecclesia tollere?

Qui in ecclesia iudę similes.

Furtũ, peculatus, & sacrilegiũ.

Igitur quum & hodie multi sint Iudæ similes, & quur ad administrationem facultatum ecclesiæ peruenire potuerint interrogati, certum quid respondere nequeamus, nisi quia multa fieri permittit deus quæ minimè probat, de illo vno non temere iudicium domini discutimus, præsertim quum ignoremus vterum dominus electione sua locu los suos illi commiserit, an certè (quod credibilius est) ille se ingesserit, sicut plerique nunc ecclesiasticis ministeriis tanta importunitate se ingerunt, vt nisi admittantur pene grauiora per discordiam animabus scãdala, quàm si admittantur damna rebus ecclesiæ inferant.

Itaque quum hæc dicit Iudas, quare hoc vnguentum non væniit trecentis denariis, & datum est egenis, non est timor dei, vel cura egenorum ante oculos eius, sed verba oris eius iniquitas & dolus, & in cubili suo iniquitatem meditatur.

Circa tertium, quod est, futurorum præscij Christi responsio, subditur:

Dixit ergo Iesus: Sine illam ut in diem sepulturæ meæ seruet illud. Pauperes enim semper habetis uobiscum, me autem non semper habebitis.

Verba

Verba responsionis suæ dominus in singularem & pluralem numerum dispertit. Dicendo enim singulariter ad vnum, sine illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud, & addendo pluraliter, pauperes enim semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, datur intelligi, quia reuera secũdum Matthæum & Marcum cæteri quoque discipuli mussitabant dicentes, vt quid perditio hæc? sed diuersa intentione ab illo, nempe qui vere propter curam egenorum hoc dixerunt: Iudas autem propter furandi auiditatem. Bene ergo vbi erat intentio diuisa dominus noster sua diuisit verba, singulis partibus reddens conuenientia. Nam Iudæ furi qui per iniquissimam auaritiam paulò pòst accepturus erat pretium traditionis & mortis eius eandem mortem quam annuntians: Sine (inquit) vt in diem sepulturæ meæ seruet illud. Ac si dicat: Non solum non vendatur vt detur egenis, verum etiam & quod nunc habet (nec enim nunc totum in me effudit) quod inquam nunc habet vnguentum seruet, & adhuc amplius emat ad condiendum corpus meum, quod tuo scelere Iuda tradetur ad crucifigendum. Et quia futurum erat vt eadem hæc mulier domini resurrectione præuenta corpus eius in sepulchro (quod venisset vngere) non inueniret aromata & vnguenta vnguendo Christi corpori prẽparata in vsus destinatos non impenderet, seruet inquit, sibi in die, id est, tempore quo mortuus & sepultus ero.

Idem discipulis obiectum inuersa. Matth. 26 Mar. 14. Iudæ furi respondit.

Porrò illis qui reuera propter pauperes dixerant: Vt quid perditio hæc? potuit enim hoc venundari plus quàm trecentis denariis & dari pauperibus, eis inquam longe aliam rationem plenam pietatis & dulcedinis reddidit. Pauperes enim (inquit) semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis.

Apostolis vt responderet.

Est quidem bonum opus (inquit) curare de egenis, & illis benefacere, sed mihi primum iamiam habituro à vobis amicis meis officiosè valedicendum est. Habet ministerium pauperũ meritum suum, sed præcellit officium pietatis ipsi sanctorum pauperum capiti impensum.

Præterea non semper me habebitis, non semper in me vnguentum hoc effundere poteritis, futurum est vt propter videndum me, sanguinem vestrum fundere optetis,

qui nunc effusionē vnguenti (quod vos non emistis) perditionem reputatis. Recte igitur illud singulariter, hoc autem pluraliter dixit, & diuersis intentionibus indignantium Iudæ, scilicet & cæterorum qui indignati sunt, congruentia respondit.

Quod autem ait: Me autem non semper habebitis de corporali sua atque visibili præsentia est accipiendum. Nam de spirituali atque inuisibili sua cum fidelibus præsentia alibi ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Sanē inter hæc mulier sancta tacebat, nequaquam perditum existimans quod in obsequium domini collocasset. Christus autem non modo defendit tacentem, sed & eximia & immortali laude propter hoc ipsum opus quod traditor amens vituperauerat, dignam censuit dicens:

Mar. vlt. Vt Christus commēdat qđ Iudas improbauit.

Matth. 26 Quid molesti estis huic mulieri? Bonum opus operata est in me. Quod habuit (scilicet fidei & amoris) hoc fecit, & hoc faciendo, præuenit vngere corpus meum in sepulturam. Secundum suam in me benevolentiam & dilectionem, in obsequium meum quod potuit effecit. Amen dico vobis vbicunq; prædicatū fuerit euangeliū istud in vniuerso mūdo, & quod hoc fecit narrabitur in memoriam eius.

Vnius huius laudē Christus cēsuit præ dicādam.

Nullius hominis præter huius sanctæ ac deo dilectæ famulæ laudem per vniuersum mundum dei filius censuit prædicandam. Vbicunque (inquit) prædicatū fuerit euangelium hoc, & cætera, quasi seipsum non vellet sine huius sanctæ mulieris recordatione & laude prædicari.

Cōsolatio despectis ob pietatem.

Ergo & tu quisquis es seruus Christo fidelis & deuotus qui dignus es propter Christi famulatum opprobrium hominum fieri & cōtumelinm pati, huius exemplo sustine & tace, & scito q̄ eo magis opus tuum à domino commendabitur quo illud calumniatorum liuor carpserit amplius.

Theoph. Cæterū ex Iudæ proditoris & perditi exemplo discant sacrilegi quarum partium sint. Vides etiam quo ferat auaritia, nempe ad proditionem. Et quidem malitiæ caput est

1. Tim. 6. quod postea vendidit dominū. Bene ergo Paulus omnium malorum radicem dixit auaritiam.

¶ Circa quartum, quod est, turbæ spectatricis ad locum confluxio, subditur:

Cognouit

Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic esset, & uenerunt non propter Iesum tantum, sed ut & Lazarum uiderent quem suscitauit à mortuis.

Theoph. Benevoli fuerunt hi qui ad Iesum venerunt, & non sicut alij maleuoli & insani. Venerunt autem (inquit) non propter Iesum tantum, sed vt & Lazarum viderent. Nam quum reuera maximum miraculum esset, multi cupiebant eius qui surrexerat fieri spectatores, fortassis expectantes audire à Lazaro de iis quæ sunt apud inferos.

Itaque ex quo collegerant pontifices & Pharisæi concilium, & definito consilio interficiendi Iesum dederant mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit indicet, vt apprehendant eum, non cognouerat turba vbinā esset. Ipse nanque Iesus non in palām ambulabat apud Iudæos. Nunc autem venerat Bethaniam, & fecerant ei cœnam ibi, vti dictum est. Lazarus quoque vnus erat ex recumbentibus. Cognouit ergo nunc post aliquam expectationem turba quia illic est, & venerunt non propter Iesum tantum, sed vt & Lazarum viderent quem suscitauit Iesus.

Sed nunquid Lazarum hactenus saltem videre non potuerant, sicut & Iesum non cognouerant vbinam esset eō quòd non iam in palām ambulabat? Ergo turba hæc non tantum Ierosolymitarum, sed maxima ex parte illorum erat qui de regione ascenderāt Ierosolymam ante pascha, vt sanctificarent seipsos.

Venerunt ergo ad eum, non quidem apprehendere, sed videre cupientes, ita vt inuiderent illi qui eum interficere cogitabant. Nam protinus subiungit Euangelista:

Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Iudæis & credebant in Iesum.

Crudelitas extrema. Et quantæ hoc est crudelitatis & insaniæ velle interficere nō modò hominem mortuos suscitantem, sed & eum qui mortem vnam perpessus est?

Adeò enim inhumani erant Pharisæi, vt non tantum Iesum, sed & Lazarum occidere cuperent, eo quòd multis autor salutis fieret, & miraculo sui ad fidem simpliciores adduceret. Ita apud illos crimen erat, si cui bene fieret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verum & hoc eos malè habebat, quòd instante die festo omnes ad Bethaniam currerent, fierentque miraculi auditores, & eius spectatores qui resurrexerat.

O cæca Iudæorum sæuitia, qui semel mortuum denuò cogitant interficere, & ob nullum crimé aliud nisi quia resurrexerat, quasi dominus non posset seruare viuum, quem suscitauerat mortuum. Et quidem vtrúque dominus fecit, & Lazarum mortuum & seipsum suscitauit occisum.

IN DIE COENAE DOMINI.

Ioan. 13. *ANte diem festum paschæ sciens Iesus quia uenit eius hora ut trãseat ex hoc mundo ad patrem.*

In hac sancti Euangelij lectione tria nobis deuotissima attentione considerãda proponuntur. Primum est, admiranda Christi erga suos dilectio. Secundum est, magne dilectionis & humilitatis pẽr effectum ostensio, ibi: Surgit à cœna. Tertium est, ad ipsius imitandum exempla salutaris exhortatio, ibi: Postquam ergo lauit.

Circa primum tria notantur. Primum est, Christi transitus præfiguratio. Secundum, mira Christi erga suos dilectio, ibi: Quum dilexisset suos. Tertium, celsitudinis Christi benignissima inclinatio, ibi: Et cœna facta.

Circa primum dicitur: Ante diem festum paschæ, &c.

Paschæ sacrificium hinc sanctum.

Paschæ sacrificium hinc sanctum fuit, & paschæ solennitas veneranda, quia præfigurabat dominum Iesum pro salute mundi per passionem mortis fore transiturũ ex hoc mundo ad patrem.

Paschæ nomen vade.

Nam pascha transitus interpretatur, quod Hebraicè phase dicitur, nomen ex eo vetus habens quòd transierit in eo dominus per Aegyptum percutiens primogenita Aegypti, & filios Israel liberans, & quòd ipsi filij Israel transierunt illa nocte de Aegyptia seruitute, vt venirent ad terram promissæ hæreditatis.

Pascha cuius rei typus.

Mysticè nihilominus significans ꝙ in eo festo dominus (vt iam dictum est) transiturus esset ex hoc mundo ad patrem, & quòd eius exemplo fideles abiectis temporalibus desideriis, abiecta vitiorũ seruitute, continuis virtutum stu

diis transire debeant ad promissam in cœlis hæreditatem.

Ait igitur: Ante diem festum paschæ. Erat autem primi mensis luna quartadecima, in cuius diei vespera quando luna iam plenissima est, & decimaquinta nobis incipit habere, agnus immolabatur magnis præfulgens mysteriis. Non solũ quia luna plena erat, sed etiã quia non nisi post æquinoctium vernale, quando videlicet iam dies superare noctem incipit, quum primum occurrisset luna plena agebatur hæc magna solennitas.

Quippe luna plena, plenitudinem temporis significat, quo iam multiplicata per præteritas generationes ecclesia redemptionem de cœlo mittendam apud inferos sticè expectabat. Pleni lunium mycè.

Porrò dies iam longior & noctem superans illud designat, videlicet, quòd per passionis Christi mysterium cõtra tenebras errorum, quæ tenebræ eatenus inualuerant, nunc versa vice prævalere inciperet in cunctis gentibus clara notitia veritatis.

Sciens ergo, inquit, Iesus quia venit eius hora vt transeat ex hoc mundo ad patrem, quam intuens hic euangelista prius dixerat: Et nemo misit in eum manus, quia nondum venerat hora eius. De qua & ipse dominus ait: Tempus meum nondum aduenit. Ioan. 7. Ibidem.

¶ Circa secundum, quod est, mira Christi erga suos dilectio, subditur:

Quum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

Quum enim iam venisset hora qua transiturus erat ad patrem, miram erga suos præfert dilectionem. Relicturus enim illos, vehementiorem charitatem ostendit. Nam quũ dilexisset eos, vsque in finem dilexit eos, quia nihil omisit eorum quæ facere decet eum qui multum diligit, vt ingerat eis magnum sui desiderium, & magnam eis adferat cõsolationem in malis quæ passuri erant, recogitantes quòd sic dilexerit eos vt & pedes eorum lauerit, certi per hoc quod eos in malis grauioribus non foret relicturus. Theoph. Christi multa dilectio.

Quum dixisset (inquit) suos, id est, eos quos elegerat ab initio vt essent sui. Nam ne solos putaremus Apostolos vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

Israeliticam duntaxat gentem secundum electionem, de qua Caiphas nesciens prophetauerat quòd Iesus esset moriturus pro gente, non tantũ ait, suos, sed addidit, qui erãt in mũdo, scilicet, vt omnes intelligamus electos: quia profectò non tantum moriturus erat pro gente, sed vt & filios dei qui erant dispersi congregaret in vnum. Ergo quum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ac si diceret: Quum opus magnæ dilectionis facere cœpisset erga suos qui propter originale peccatum eiecti de paradiso peregrinabantur in hoc mundo.

Vt in finẽ Christus suos dilexit.

Quo modo autem cœperat diligere suos, & quem vsque in finem dilexit eos? Sic vtique iam dixerat eos, vt de cœlo ad terrã descenderit propter eos, & vt ipse qui erat deus inuisibilis in sinu patris, homo visibilis è ventre materno fuisset effectus. Sed nondum erat consummata ista dilectio. Nihil enim suis profuisset quòd homo factus fuerat, si non etiam pro illis pateretur, sicut ipse dixit: Nisi granum

Ioan.12.

frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Itaque vt oportebat in finem dilexit eos, id est, dilectionẽ erga illos eousque persecit, vltra quod non posset augeri, videlicet, vt animam suam pro illis poneret, qua dilectione maiorem nemo habet.

¶ Circa tertium, quod est, celsitudinis domini erga nos benignissima inclinatio, subditur:

Et cœna facta, quum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum Iudas Simonis Ischariotes, sciens quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à deo exiuit, & ad deum vadit.

Theoph. Indicium summæ dilectionis.

Notanter dicit: Et cœna facta, vt ostendat inhumanitatem Iudæ, quem neque mensæ cõmunio potuit emollire. Itaque vt comprobaret quòd suos in finem vsque dilexisset, cœna facta placuit sibi illud agere in quo exprimeret qualiter suam erga illos dilectionem incœpisset, & qualem vsque finem hanc esset perducturus, hoc non solum verbis dicere, sed & signanter voluit agere, videlicet, vt & nunc præsenti mirandæ humilitatis schemate suorũ viscera rẽgeret, & post resurrectionem suã quando aperiret illis sensum vt

sum vt intelligerent scripturas, istud quoque factum illi vulnerata memoria recolentes, profundius intelligerent, & eandem dilectionẽ ipsius, cuius ob significationem talis vel tantus ipse, tali hora vel tempore, taliter egisset.

Et cœna facta, inquit. Hæc ipsa cœna, id est, agnus paschalis assus cum azimis panibus & lactucis agrestibus comedendus, ipso vero agno dei caussa esse poterat vt in semetipso turbaretur, quia videlicet passionis suæ significationem post tot retro generationes ab exitu filiorum Israel de Aegypto hoc ritu celebratam, nunc in præsentiarum morte sua opportebat impleri. Hoc enim sciebat cœna facta. Sed & illud nõ ignorabat, quia diabolus iam miserat in cor vt traderet eum Iudas Simonis Ischariotes, qui & pridie abierat ad pharisæos, & dixerat: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?

Agnus cœnãd⁹ Christo quid suggerat.

Hoc sciens ipse, & illud quoque quia omnia dedit ei pater in manus, inter quæ omnia & ipsum proditorem, & eos quibus tradendus erat, & mortem quam erat passurus, vt de his omnibus quæ vellet faceret, malúmque eorum sua potentia conuerteret in bonum. Sciebat etiam quia quum in forma dei esset, semeipsum exinaniuit formam serui accipiẽs, quòd est per humilitatem incarnationis à deo exisse, & quòd per resurrectionis victoriam ad deum erat rediturus, nec deum quum inde exiret, nec nos deserens quum rediret.

Vt omnia ei pater dedit in manus.

Philip.2.

Hæc igitur omnia quum sciret, non timebat sui humiliatione minui gloriã suam. Non enim rapuerat gloriã suã, vt timeret ab illa excidere. Et propterea nõ dignantur humile quidpiam facere qui generosi non sunt, quoniam gloriam rapiunt, nollentes vllo modo humiliari, vt ne perdãt quod rapuerant. At Christus omniũ rex erat, & dei filius. Hoc enim insinuat quum dicit: A deo exiui, id est, ex patris substantia, & iterum ad deum vado. Et ita non minuebatur gloria eius, qui talis est ex eo quòd sese etiam vsque ad ministerium lotionis pedum humiliat. Considera igitur quòd humiliari opus est eius qui à deo egressus est, & ad deum vadit. Superbire & fastuosum esse, opus est eius qui à dæmonibus exiuit, & ad dæmones vadit.

Theoph.

Quorum gloria rapina.

Christi se humilian-tis nõ minuitur gloria.

Superbire & se humiliare. Nota

Et quia, inquit, ad deũ vadit, vt sedeat ad dexteram ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ieſtatis in excelſis, ſicut dicit de illo Dauid in ſpiritu. Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis. Et quidem hæc omnia quum iciret, nihilominus in magnæ pietatis ſuæ indicium & noſtræ exemplum humilitatis, ſurgit à cœna, ſicut in articulo ſequenti patebit.

¶ Circa ſecundum principale dicitur:

Surgit à cœna & ponit veſtimenta ſua, & quum accepiſſet lintheum præcinxit ſe. Deinde miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum ſuorum, & extergere lintheo quo erat præcinctus.

Hic ponitur magnæ dilectionis & humilitatis per effectum oſtenſio. Vbi tria notantur. Primum eſt, dei hominibus miniſtrantis notanda diſpoſitio. Secundum eſt, de domini humilitate Petri verentis ſtupefactio, ibi: Venit ergo ad Simonem Petrum. Tertium eſt, de noſtra lotione, ſalubris informatio, ibi: Reſpondit Ieſus.

Schema Chriſti miniſtrantis.

Circa primum dicitur: Surgit à cœna. Vbi Theophylactus: Vide & eminentiam humilitatis. Non enim ante cœnam lauat, ſed poſtquam omnes recubuiſſent. Surgit ſolus ipſe illis recumbentibus, & deponit quidem veſtimenta, docens nos vt expediti ac prompti ſimus ad miniſterium. Lintheo autem præcingitur, ipſe omnia faciens, non alij committens. Hæc autem omnia indicia nobis ſunt & præcepta quo modo nos cum alacritate oporteat miniſtrare, & noſipſos omnia operari, non aliis vtentes miniſtris.

Res cœlo & terrę miranda.

Surgit, inquit, à cœna & ponit veſtimenta ſua. Quid deinde? Et quum accepiſſet lintheum præcinxit, & cætera quæ ſequuntur. Magnum quidem & mirandum tam angelis quàm hominibus ſpectaculum. Lauit diſcipulorum pedes, officium non dei & domini, ſed hominis & ſerui adimplens. Eius quoque pedes abluens, quem nouerat in ſui traditione tetterimo ſcelere polluendum.

Surgit, inquit, à cœna. Nimirum qui vt oſtenderet quàtum ſuos dilexiſſet, prius ſurrexerat de accubitu ſuo, de ſinu patris æterni, de throno incircunſcriptæ maieſtatis, & depoſitis veſtimentis gloriæ ſuæ exinanitus à claritate quam habuit priuſquam mundus fieret, adeò nudus (id eſt, noſtri per omnia ſimilis abſque peccato) inter homines

mines apparuit, vt quo modo in typum eius ſeruus ſeruorum maledictus Cham patrem Noe nudum foris iacentem dormire fratribus nuntiauit, ſic hæretici Cherintus & Marcion aliíque complures, eundem dominum noſtrum nullarenus deum de deo ante ſecula natum, ſed hominem tantum extitiſſe, & ex Maria cœpiſſe contenderint, maximè pro eo quòd lintheo præcinctus, id eſt, tribulatione paſſionis adflictus vera morte homo verus eſſe cõprobatus eſt. Sequitur: Gene. 9. Typus Chriſti Noe.

Miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes diſcipulorum, & extergere lintheo quo erat præcinctus Quia in illa nuda humilitate paſſionis ſuæ ſanguinem & aquam de latere ſuo profudit, vnde vſque hodie peccata ſuorũ mundare non deſinit.

Cur ſolos lauit pedes.

Quare autem ſolos pedes tunc lauit, quum ſecundũ exteriorem hominem ſimul & interiorem credentes ſe lauet in ſanguine ſuo à peccatis eorum? Videlicet, quia hora illa rem tantummodo ſignificare, non etiam agere debuit. Præterea ideirco pedes potius quàm manus aut caput lauare voluit, quia videlicet in lauandis pedibus & affectuoſior eſt geſtus humilitatis, & propinquior ſignificatio charitatis qua nos lauit (vt iam dictum eſt) à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Vt quotidie nos lauat Chriſtus.

Nec tunc ſolum nos ſic lauat dum vnuſquiſque noſtrum baptizatur, ſed & quotidie lauat ab actualibus peccatis, quando in ſancto altari carni eius communicamus & ſanguini. Ipſa autem peccata quæ non omnino fugere poteſt vita humana quamlibet religioſa, per pulueremedum ſolent ſignificari. Vnde & diſcipulis ſuis huiuſmodi puluerẽ qui de illorũ ciuitatibus qui eos audire recuſabant, eorum pedibus adhæſiſſet, iuſſit extergere. Matth. 10.

¶ Circa ſecundum, quod eſt, Petri verentis Chriſti humilitatem ſtupefactio, ſequitur:

Venit ergo ad Simonem Petrum, & dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes?

Cur Chriſti miniſteriũ veretur Petrus.

Non ita intelligẽdum eſt, quaſi poſt alios ad Petrum venerit, ſed quia ab illo qui primus Apoſtolorum erat cœpetit, & ille tale miniſterium quia myſterium neſciebat non

Universidad de Deusto
Biblioteca

frustra abhorruit. Quod etiam quilibet electorum Apostolorum acturus fuisse non dubitatur, si non illa terreretur sententia qua dictum est Petro: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ergo ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Tu quem credo & confessus sum filium dei viui. Tu rex regum vestimẽta posuisti, aquam infudisti, & vt mihi pedes laues procumbis? Expauit nimirum de domino & magistro suo vti par erat sublimia, de se humilia sentiens. Siquidem adhuc non plenè cognouerant Apostoli magistri sui disciplinam, scilicet quòd in schola eius ille foret maior, qui esset & humilior. Hoc, inquam, nondum bene cognouerant. Vnde etiam nunc secundum Lucam facta
Lucæ.22. fuit inter eos contentio quis eorum videretur esse maior.
Et quidem verbis verum dominationis & tenendæ potestatis ordinem eos docuit, dicens: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici
Potestatis in ecclesia modus. vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est vestrum, fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut ministrator. Nã quis maior est, qui ministrat aut qui recumbit? Nónne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Sed præterea facto illos amplius instruẽs palàm apparebat ipse inter eos sicut qui ministrat, lauando eorũ pedes, simulq; (vt iam dictum est) significabat qualis ministe-
Matth.20. rij minister foret, videlicet, qui animam suam pro multis in redemptionem esset daturus. Quum ergo Petrus sic expauisset, audi quid sequitur.

¶ Circa tertium, quod est, de nostri per Christum lotione salubris informatio, subditur:

Respondit Iesus, & dixit eis: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea.

Ac si dicat Petro: Caussam propter quam hoc facio, tu nescis modo, sed & si dicam tibi non potes portare modo, scies autem postea, videlicet quum venerit spiritus veritatis, qui vos & huius facti caussam, & omnem doceat veritatem. Sequitur:

Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit Iesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum.

Magna

Magna reuerentia Petri erga magistrum. Vnde & religiose hoc eius obsequium à se amandat. Et licet alio loco increpatus fuerit à Christo, & oportet ob increpationem superiorem nunc permittere vt lauaret ipsum dominus, quia tamen non magnum censebat quod gerebatur à Christo, non putat se iterum fore increpandum. Quid igitur Christus? Si dixisset: Humilitatẽ ô Petre te doceo, & propterea lauo pedes tuos. Dixisset vtique ei Petrus, & iurasset quòd etiam absque pedum lotione humilitatem docuerit abunde. Vbi Theoph.

Itaque respondit Iesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Ac si dicat: Quid expauescis Petre meæ habitum humilitatis? ministerium tale? Nisi ego adhuc al- Pedũ lotio
tius præcinctus maiori meo dispendio lauero te, non habe- quid præsi
bis partem mecum. Verè enim nisi Christus dilectos suos gnabat.
lauisset à peccatis eorum in sanguine suo, nec Petrus, nec quisquam cæterorum hominum partem habuisset cũ illo. Hoc ergo nũc opportunè Petro dictum est, quia videlicet & quum expauesceret humilitatem talis ministerij, multo magis abhorrebat contumeliam dominicæ passionis, qua & illum & omnem hominem oportebat lauari.

Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput.

Quum enim audisset: Nisi lauero te, non habebis partẽ mecum, solito mox amoris Christi feruore correptus, re- Petri obe-
spondit obedienter, & secundum nomen suum bene loqu- dientia.
tus fuit. Simon enim interpretatur obediens. Ac si apertè dicat: Quia iam te docente intelligo, quòd lauando pedes meos errata mea te mundare significas, non solum pedes, sed & manus & caput tibi lauanda sponte offero, quia non solum pedibus affectionum, sed & intentione mentis & operatione, hoc est, capite quodammodo & manibus me deliquisse cognosco.

Vbi Theophylactus: Vbi audiuit Petrus terribiles hasce minas, quàm vehemens erat detrectando, tam vehe- Petri erga
mens, imò vehementior erat admittẽdo, ita vt & caput ad Christum
lauandum offerret. Vtrunque autem ex charitate fiebat, & charitas.
detrectatio, quia plurimum obseruabat dominum, & ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

missio, quia à domino nolebat separari

Nota, quã do pertinaciã deponas.

Tu autem quũ videris aliquem valde vrgenté præ temeritate, ac dicentem & cum iuramento: Nunquã hoc faciam. Et deinde reuerentia iuramenti in hoc quod decreuerat pertinacem, & ex eo periclitanté vel in anima vel in corpore, rectè vtaris hoc Petri exemplo, qui quũ in voto pertinax esset, vidit pertinaciam vergere in separationem à Christo, & mox ab illa resiliit. Sequitur:

Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus.

Rupert. Quæ lotio necessaria.

Manifestè insinuat quòd aliam præter illam exteriorem dicit necessariam pedum lotionem. Quis enim lotus est, nisi quem Christus in sanguine suo lauit à peccatis? Quid autem ad conseruandam illam spiritualem mundiciã proficit ista lotio corporalis pedum? Nunquid pro consequenda peccatorum remissione quotidie pedes lauare, & nõ potius sacramenta dominicæ passionis opus habemus percipere? Igitur Petrus aliud intelligit, dominus aliud postmodum intelligendum insinuat, quum dicenti Petro: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput, ipse respondet: Qui lotus est, inquiens, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Ac si dicat:

Peccatis quotidianis quid facias.

Qui semel in morte mea, quæ nũc adest, baptizatus est, non est opus amplius vt præterita ante baptismum peccata siue originale siue actualia lauet, sed totus mundus est: tantummodo pedes lauet, id est, quotidiana vel communia peccata, sine quibus humana vita non transigitur, quotidianis remediis expurget, sicut is qui solos ex itinere sordidatos habet pedes, & reliquo corpore à sordibus liber est, vadeus cubitum non indiget nisi vt pedes lauet.

Lotio pedũ myst.

Itaque manifestè denuntiat quòd lotio pedũ illa remissionem quidem peccatorũ designaret, non tamen eam quæ in baptismo semel datur, sed potius eam qua quotidiani fidelium reatus (sine quibus in hac vita non viuitur) quotidiana eius gratia mundantur.

Pedes namque, quibus incedentes terrã tangimus, ideóque eos à contagione pulueris sicut reliquum corpus immunes custodire nequimus, ipsam terrenæ inhabitationis necessitatem

necessitatem designant. Quia inquantum quotidie desides nos & negligentes efficimur, intantum etiam magni quique & summæ conuersationis viri à cœlesti quàm maximè diligunt conuersatione reuocãtur, vt si dixerimus quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. 1. Ioan. 1.

Qui ergo lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus: quia qui ablutus est fonte baptismatis in remissionem peccatorum, non indiget rursus, imò non potest eodem modo ablui, sed quotidiana tantum mundanæ conuersationis contagia, necesse habet quotidiana sui redemptoris indulgentia tergantur.

Quapropter orantes quotidie dicimus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Matt. 6.

Verũ hæc de Apostolis eorumq; successoribus dicta sunt, beatis scilicet immaculatis in via, qui timentes ambulant in viis domini.

Magnis peccatis, maior expiatio.

Sed nos qui sæpe diuini timoris obliti, non illa leui & quotidiana orationis solennitate possumus ab erratuum nostrorum sorde liberari, sed maior necesse est inquinatio maiori orationum, vigiliarum, & ieiuniorum, lachrymarum, & eleemosynarum exercitio purgetur, ipso interius vestigia cordis nostri mundante, qui sedens in dextera dei per assumptæ habitum humanitatis quotidie interpellat pro nobis. Sequitur:

Et uos mũdi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit: Non estis mundi omnes.

Vos, inquit, qui permansistis mecum in tentationibus meis, mundi estis propter sermonem quem loquutus sum vobis, quia credidistis. Mundi inquam, estis ex hoc, quia nunc ego sanctifico meipsum pro vobis, vt vos in veritate sancti sitis, dum ego sanctifico, id est, meipsum sacrificium offero pro vobis. Iam enim vado immolari pro vobis, vt mundi sitis, sed nõ omnes. Nec enim omnibus vobis præsens passionis meæ sanctificatio prodest. Sciebat enim, inquit, quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit: Non estis mundi omnes. Luc. 22. Ioan. 15. Ioan. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa tertium principale dicitur:

Postquam ergo lauit pedes eorum accepit uestimenta sua, & quum recubuisset iterum, dixit eis.

Hic post exhibitionem memorabilis exempli subditur discipulorum per magistri sermonem informatio. Vbi tria notantur. Primum est, Christi post ministerium docentis veneranda dispositio. Secundum est, exempli exhibiti commemoratio, ibi: Scitis quid fecerim vobis. Tertium est, ad sui imitationem salutaris exhortatio, ibi: Si ergo laui.

Circa primum dicitur: Postquam ergo lauit pedes eorum. Ergo, inquit, quia sciens ea quæ dicta sunt, id est, quia sciuit quòd venit eius hora vt transeat ex hoc mũdo ad patrem, & quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à deo exiuit & ad deum vadit, ideo sic & sic fecit. Magnum sanè & omnium maximè spectaculum admirandum, quòd tãtus ille dominus & magister surrexit à cœna, & posuit vestimenta sua, præcinctusq; lintheo pedes lauit, iterumq; acceptis vestimentis suis recubuit, & docere cœpit. Et multò maximum est, quòd sicut illic sanctissimè ac religiosissimè significatum est, creator angelorum & hominum semetipsum exinaniuit, minoratus paulominus ab angelis, & in forma serui accinctus est labore & angustia passionis, vt nos in sanguine suo lauaret à peccatis nostris, & iterum resurgendo à mortuis indutus gloria immortalitatis & incorruptionis honore, recubuit in cœlo ad dexterã patris, & dato spiritu sancto fecit nos scire quidnam ipse fecerit nobis. Aperuit quippe per spiritum mysterium lotionis, quod eis paulò antè exhibitum non intellexerant. Nam postquam patiendo in cruce lauachrum remissionis conse cranit, accepit membra iam immortalia, quæ mortalia posuerat, & quum aperuisset discipulis sensum vt intelligerent scripturas, exposuit eis suæ passionis vtilitatem, cuius eatenus quia virtutem mysticam nesciebãt, timebant euẽtum. Siquidem per interpretem spiritum sanctũ quem de cœlo misit, ipse gloriosam immortalitatis vestem indutus & residens in sublimi, (vt dictum est) fecit suos intelligere quid fecerit eis.

Spectaculũ admirãdum.

Christ⁹ resurgens vt vestimẽta resumit, & mysteria declarat.

¶ Circa

¶ Circa secundum, quod est, exempli exhibiti commemoratio, subditur:

Scitis quid fecerim uobis? Vos uocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim.

Scitis, inquit, quid fecerim vobis? Qua nimirum interrogatione excitat, vt attentos reddat auditores suos orator gratiæ & veritatis. Interrogati nempe quod nescimus, attẽtius quasi manu pulsantis excitati audire solemus. Itaque non vltra iam ad Petrum solum loquitur, sed ad omnes, dicens: Scitis quid fecerim vobis? Quo nos vtiq; commonefacit vt eorum non simus immemores quæ propter nostrã ipse gessit salutem, sed nec eorum quæ omnibus nobis in communi, vel vnicuique nostrum in speciali suæ gratiæ & munificentiæ dona largitus est.

Vt discipulorũ attentionem excitat.

Vt simus memores.

Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim. Magister propter eam quam vos doceo sapientiã. Dominus, propter eam quam in virtutibus & miraculis ostendi potentiam. Qua nihilominus cum patre in communi, etiam cunctis præsum creaturis.

Magister & domin⁹.

Si ergo pedes vestros laui (non dixit seruorum vel imperitorum sed hoc illorum reliquit consideratione) necessarium vobis est vt alter alterius lauet pedes. Hoc est, omni ministerio inuicem seruiatis, Id enim vult per lotionem quæ ministeriorum est infima, vt & alia longe honestiora non detrectemus.

Theoph.

¶ Circa tertium, quod est, ad sui imitationẽ salutaris exhortatio, subditur:

Si ergo laui pedes uestros dominus & magister, & uos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi uobis ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis.

Si ergo (inquit) quem vos rectè dominum & magistrum vocatis, memetipsum exinaniui formam serui accipiens in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo, & humilio meipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis, si ego, inquam, sic feci vt vos lauem à peccatis vestris, æquum est vt & vos Apostolatum vestrũ

Philip. 2.

Prælati quid de se sentire debeant.

non dominationem, sed summæ humilitatis ministerium arbitremini, cuius in hoc perfectio est, vt ponatis animas pro fratribus vestris. Hoc, inquã, dicere poterat si potuissent portare modo. Hoc enim vera exempli eius imitatio est. Nam pedes corporaliter lauare possunt, & illi qui nullatenus domini & magistri huius exemplum sequuntur,

Lupi, non pastores.

quin & nonnullis regibus atrociores, subiectis sibi sub religioso pastorum nomine superbissimè dominantur. Nõ solum non parati pro illis animas ponere, sed etiam rapaciter viduas & pupillos deuorare.

Inuicẽ lauare pedes moraliter.

Quod autem hinc ad nos attinet, quod ait: Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes, hoc nimirum insinuat vt per charitatem seruiamus inuicem, non solum in lauando fratrum pedes, sed in quibuslibet eorum necessitatibus subleuandis. Proinde vt sicut nobis pœnitẽtibus dominus peccata dimittit, ita etiam peccantibus in nos fratribus dimittere non recusemus.

FINIS.

APOLOGIA F. IOANnis Royardi contra Zelotem.

QVIA me iam pridem quadragesimæ sacræ diebus (quibus mihi quotidie ad populum concio habebatur) etiam parum modeste ad respondendi certamen non semel prouocasti, compulisti inuitum breui tandem Apologia tibi respondere. Scias autem me non latere neminẽ præter te Comœdiæ totius actitorem, tametsi nuper Louanij negotium versaueris & literis & nomine alienis. Ita placuit tibi dissimulare, nimirum vt autoritate reuerendi nominis & me premeres, & causam iudicibus fauorabilius commendares. Qui & postmodum in illa tua ad R. Dominum Cancellarium epistola quasi rerum ignarus eadem arte dixisti. Quidã pater dicebatur has propositiones adsere re. Sic, inquam, placuit abscondere laqueos quasi apud te dicens: Quis videbit eos? Quoniam ergo & mihi nunc illud Virgilianum occinitur Iactãtque victor incẽdia Sinon, fide nimirum atque arte Pelasga, consulto videtur exuscitatis per te, incendiis occurrendum. Itaque in summa (iam tandem non alieno sed tuo nomine per epistolam agens) quatuor propositiones (quarum tamen duas duntaxat in libris mihi æditis agnosco) ad illos venerabiles viros vtique sapientia & eruditione præclaros transmisisti, quas omnes (anticyras melior sorbere meracas) præcipiti iudicio falsas esse pronuntias. Quum enim has iudicibus discutiendas iudicandásque transmitteres, cõueniebat eorum desuper expectare censuram, nequaquã hanc intempestiuo tuo iudicio præuenire. Iudicis iniuria est, si ipsius sententiam actoris iudicium antecedat. Quod autem in illa tua epistola dicis te super iis propositionibus interrogatum eo modo quo illic, scribis scitantibus respondisse, non credo ã quoquam interrogatum, sed potius eo more quo cætera id te dicere. Non enim nescio te vnum (vt iam dixi) causæ huius actorem. Itaque propositiones discussæ nequaquam tales inuentæ sunt quales eas esse te iu-

dicasse testaris. Harum vna est. Peccata dimissa redeunt non solum secundum circunstantiam ingratitudinis, sed ita vt singula cruciatum suum nobis inferant. De hac propositione in hunc modum pronuntias. Ipsa est mihi valde suspecta de hæresi, saltem de temerario errore, quia non punit deus bis in idipsum, & deus dimittit peccata absolutè & categoricè, hactenus tua censura.

Huius propositionis non autor ego sum, sed compilator & citator, quæ longe ante nostrum hoc seculum sine vlla suspicione erroris (quantum mihi constat) & lecta fuit & prædicata ex libro nulli ferme non cognito, videlicet, homiliario doctorum, homilia dominicæ vicesimæ secundæ à Pentecoste. Ego sectator fueram eorum opinionis qui putant peccata semel dimissa in recidiuantem redire tantum per adgrauationem propter circunstantiam ingratitudinis in recidiuante. Sed quum iam pridem in euangelia dominicalia homilias cõscriberem, & tractaretur mihi
Matth. 18. euãgelica illa parabola de seruo debitore decem millium talentorum, opus habui sententias patrum desuper explorare quod eatenus necdum feceram præsertim ad eo exacta diligentia. Itaque quod in expositione loci illius, iratus dominus eius tradidit eum tortoribus donec redderet vniuersum debitum, & eius quod mox à Saluatore infertur, sic & pater meus cœlestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris, apud probatos autores Augustinum, Rabbanum, Gregorium, Ambrosium, Haymonem reperire potui conscripsi, qui omnes in eam sententiam conueniunt quæ tibi (vt dicis) de hæresi, vel saltem de temerario errore valde suspecta est. Augustinus enim libro de baptismo cõtra Dona. dimissa peccata propter odium fraternum redire vehementer defen-
De conse. d. 4. c. Quomodo. dit, dicens: Redire peccata dimissa vbi fraterna charitas non est apertissime dominus in euangelio docet in illo seruo à quo dominus dimissum debitum rursum exegit eo quòd ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Et post pauca subdit: Sed quid profuit dimissio quandoquidem in caput eius propter odiorum perseuerantiam rursus omnia cõtinuo replicata sunt? Non impedimur à baptismi gratia quominus omnia peccata dimittat, etiã si odium fraternũ in eius

in eius cui peccata dimittuntur animo perseuerat. Soluitur enim hesternus dies, & quicquid supereſt soluitur, etiam ipsa hora momentumq; ante & in baptismo. Deinceps autem reus esse incipit continuo, nec solum consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus quæ dimissa sunt. Hæc August.

Idem in homilia de seruo debitore. Dicit tibi deus: Dimitte & dimittetur tibi. Sed ego prior dimisi, dimitte postea. Nam si non dimiseris reuocabo te, & quicquid tibi dimiseram replicabo tibi. Non enim mentitur veritas nec fallit aut fallitur Christus qui subiecit dicens: Sic & vobis faciet pater vester qui in cœlis est. Hæc Aug. Idem alibi prout citatur de pœni. d. 4. Qui diuini oblitus beneficij suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non meretur, sed etiam præterita quæ sibi dimissa credebat ad vindictam replicabũtur. In ea sententia est Gregorius dicens:

Ex dictis euangelicis constat, quia si quod in nos delinquitur ex corde nom dimittimus, & illud rursum exigitur quod iam per pœnitentiam dimissum gaudebamus.

Idem sentit Ambr. di. Donate inuicem si alter in alterum peccat, alioqui deus repetit dimissa. Si enim in iis ipse contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiam per quam misericordiam dederat. Idipsum probat per euangelij locum iam memoratum.

His consonat Rabanus di. Considerandum est quod di- De pœni. d. 4. c. 1.
cit vniuersum debitum, quia non solum peccata quæ post baptismum homo egerit reputabuntur ei ad pœnam, verũ etiam peccata originalia quæ in baptismo dimissa sunt. Vide nunc quorum sententiam de hæresi valde suspectam habes, vel saltem de temerario errore, & præcipuos eccle siæ doctores damnare desine quos audire debebas, quos non tuo iudicio præire, sed sequi conueniebat. Alioqui videndum tibi est, ne ipse potius temerarij erroris iure arguaris. Finge nunc si potes sensum quemlibet quo contra tantos ac tantæ tãmque vetustæ autoritatis doctores manifestam saluatoris sententiam detorqueas. Modo tamen aduertas iuxta sentẽtiã B. Hieronymi, vitiosum esse auditorem qui aut obscura manifeste, aut manifeste dicta obscu-

ra velit intelligere. Christi sententia qua dixit:

Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, id est, repetet à vobis quæ dimiserat manifesta est. Nec tamen propter hoc vere dici potest deus percutere bis in idipsum, quia non eam percusserat quam misericorditer ante dimiserat culpam.

Cæterum vide vti non mecum, sed cum summis ecclesiæ doctoribus tibi certamen est. Non enim ego definio, sed definientium sententias cito. Sic enim mihi scriptum habetur, quod & te non latet, tametsi dissimiles, sic inquã.

Notum est plerosque aliter sentire qui putant in recidinantem dimissa prius peccata non redire nisi per aggrauationem posterioris delicti propter peccantis ingratitudinem, nec ea in carcere gehẽnæ esse ab eo requirenda quæ aliquando per pœnitentiam ei fuerunt dimissa.

Vtranque opinionem legenti exposui vt quam maluerit ipse sequatur hoc ipsum in hac eadem quæstione & Gratianum feciſse constans est, & adductis pro vtraque parte testimoniis dicit autoritates primam opinionem adstruentes esse validiores, nec tamen hinc cuiquam de hæresi vel errore temerario suspectus habitus est.

Secunda propositio. Adam est damnatus. De hac propositione sic censes. Puto eam esse hæreticã. Nam talem esse non solum legi, sed audiui in cœtu sedecim doctorum. Respondeo: Nihil ad me, quia nec propositionem agnosco, nec libris meis hanc inserui, nec eam contra diuersum sentientes publice defendendã suscepi. Tu putas eam esse hæreticam. Ergo qui censuram huius propositionis ad iudices referebas, ipsos in iudicando præueniens, etiam eos docere gestis, & quod iudicum est temere tibi vsurpare, præsumis, & audacter iuuenis de hæresi pronuntias in ea causſa quam offers iudicibus definiendam. Dicis ergo eam propositionem esse hæreticam, & talem esse te legisse. Fac fidem dictis, ostendens vbi hoc legisti. Et forsan ægreferes si non tibi quicquid adseris concedatur, iuxta illud:

Persius. Marcus dixit ita est, adsigna Marce tabellas. Itidem tibi & à me dicitur. Ad hæc, propositionem hanc hæreticam te esse dicis audisse in cœtu sedecim doctorum. Iterum inquam adsigna Marce tabellas, faciens fidem dictis, tempus &

pus & locum cõgregationis tot doctorum indicando, alioqui fidem abrogo. Quum enim nostræ probetis esse farinæ non tibi solutum est cœtibus (præsertim tam multorum) interesse doctorum.

Quòd si memoratam propositionem esse putas hæreticam. Putes necesse est etiam ipsa decreta ecclesiastica esse hæretica, quibus decretis liber de pœnitẽtia Adæ reprobatur c. Sancta Romana. 15. d. Quòd si quis dicat, intelligi posse vt nõ Adæ pœnitẽtia, sed pœnitẽtiæ modus ibi fuerit reprobatus. Respõdeo: Vbi ius non distinguit, nec nos debemus distinguere, sed in dicto decreto nõ distinguitur inter Adæ pœnitentiam & ipsius pœnitẽtiæ modũ. Attamen quicquid hinc sit, decretum hoc calculum addidit ad eam cui manifeste fauet opinionem. Ego nihil desuper temere definio. Tu autem putas memoratam propositionem esse hæreticã. Putes ergo simul vnà etiã Rupertũ esse hæreticũ qui super hac quæstione loquitur in hunc qui sequitur modum. De Adam prothoplasto vtrum aliquando per Christũ misericordiã consecutus sit per quem saluati & liberati sumus, nonnulli dissertãt, pro eo quia videlicet nusquam scripturã canonica testatur illum egisse pœnitentiã. In eo duntaxat qui inscribitur liber Sapientiæ de illo sic scriptum est: Hæc (subauditur sapientia) illum qui primus formatus est à deo, pater orbis terrarum quum solus esset creatus custodiuit, eduxit illũ à delicto suo, & dedit illi vir tutem continendi omnia. Verum hæc scriptura neque de canone est, neque canonica scriptura sumpta est hæc sententia, quo modo cætera quæ de patribus in eodem libro cum laude sapientiæ commemorantur. Verbi gratia: Hæc venditum iustum (subaudis Ioseph) non dereliquit, & reliqua. Quod ergo illic dictũ est, eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia maiore libertate paruipenditur quàm suscipitur. Quia quando vel vbi, peccatum suum agnouerit aut pœnitentiæ satisfactionem attulerit, & nõ ostenditur. Amplius autem quod dictũ est, & dedit illi virtutẽ continendi omnia, nullum certum sensum præsentat, quia profecto præter vnicum hominem Iesum Christum, nullus est homo habens virtutẽ cõtinendi omnia. Itaque quia de illo vetere Adam nihil vsquã boni ope-

Lib. 3. super Gene. c. 31.

Sapiẽ. 10.

Hoc idem fatetur August. ad Euuodium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris inuenitur,& nouus Adam illi oppositus est,(sicut enim
1.Cor.15. in Adam omnes moriuntur,ita & in Christo omnes viuificabuntur)saluatio eius à multis libere negatur,& à nullo satis firmiter defenditur. Hæc Rupert.

Tertia propositio. Beata virgo non concepit filium suũ ex suo purissimo sanguine. Huius propositionis talis est tua censura. Ipsa est falsa, & vulgatæ omnium theologorũ sententiæ dissona ad minimum.

Respondeo: Propositionem hanc non agnosco,nec eã in Homiliis nostris ita scriptam quisquam inueniet. Tantum de sanguine cordis beatissimæ virginis Mariæ nego Christi corpus esse conceptum. Et mecum sentiũt ij quos aduersum me iudices interpellasti, qui etiam fatentur lapsum eorũ qui diuersum senserunt atque scripserunt. Hoc loco tecum expostulo de calumnia.

Quarta propositio. Beata virgo concepit filium suum Christum ex suo semine naturali & humano. Vbi sic habet tua censura. Ipsa non est hæretica,sed est opinio peregrina,imò puto eam esse impuram,& indignam quæ prædicetur plebeculæ.

Hæc propositio in hunc modum mihi scripta est: Quoniam virgo Maria genuit de suo semine animantem viuũ, id est, filium suum Iesum,vtique vera mater ipsius est, sicut & ille est vere filius eius. Et quid ni? quandoquidem ad ipsius generationem quicquid cæteræ matres ad suorum generationem ministrant filiorum & ipsa ministrarit. Sicut enim hunc vero lacte suo paruulum aluit, ita & de semine suo spiritus sancti virtute conceptum generauit. De meo itaque non est sed de tuo quod addidit, videlicet, naturali & humano. Hoc enim sic cõiunctiue positum mihi scriptum non reperies.

Reiicio adsertionem eorum qui dicunt Christum non de communi conceptionis materia,sed de sanguine cordis beatissimæ virginis sibi corpus adsumpsisse. De materia vero illa communi de qua corpus Christi in vtero virginis cooperante spiritu sancto conceptum & formatum est sen-
3. parte. q. tio cum B. Thoma Bonauentura, Scoto & cæteris sacræ
3. theologiæ catholicis doctoribus,quin & cum eis quos aduersum me interpellasti Magistris nostris,quòd ipsa materia fuit

ria fuit conformis naturæ quã aliæ fœminæ subministrãt ad conceptionem prolis. Et nihil aliud nomine seminis in proposito mihi intelligitur,sed nec fuit hactenus intellectũ.

Absit autem mihi vel cogitare q̃ in illo conceptu virginali cõcupiscentiæ vel libidinis sensus vel alia quæuis immundicies locum habuerit,vel habere potuerit. Vnde nec secũdum rationem seminalem virgo Christum generauit, quam spiritus sanctus superueniens,& altissimi virtus (ne aliquo sensu concupiscentiæ aduertetur) defensam obumbrauit, sed spiritus sancti cooperatio conceptionis materia,siue nomine sanguinis censeatur vti à Damasceno,siue nomine seminis, vti à Beda,in vtero virginis adunata est & in prolem formata.

His consentit B. Bonauentura dicens: Absque dubio eũ 4.d.3.sen.
virgo Maria sit mater Christi, & vere ipsum concepisse dicatur,vere cooperata fuit spiritui sancto in filij sui conceptione,& hoc communiter tenent doctores theologiæ. Et post pauca subdit,dicens:

Non fuit minor potentia in virgine quàm in alia mulie re,imò multo maior,quia potẽtiam naturalem & supernaturalem habuit,quia subministrare poterat materiam ipsa sola deo,sicut mulier viro commixta. Vnde tota substãtia corporis Christi fuit de matre sua. Et ideo si velimus recte sentire & loqui, melioti modo fuit virgo mater Christi quàm sit aliqua mater filij sui. Vnde & per illam virtutem ipsum in ventre per nouem menses consouit. Hæc illæ.

Quin & B. Bernardus tractans illud Esaiæ: & flos de ra Sermone
dice eius ascendet,idem sentit,dicẽs: Si noua Christi caro de septifor
in virgine creata esset ex nihilo quod æstimauere nonnul- mi spiritu.
li,nõ de radice flos dici poterat ascendisse. Nunc autẽ qui prodiit de radice,sine dubio communi ab origine commu nem probatur habuisse materiam. Hæc Bernar.

Denique ecclesia dei diuinas laudes decãtans venerabilis Bedæ verba vti catholica & vera vsurpare nil dubitat in hunc qui sequitur modum. Sicut olim Iudæi sancti spiri Beda.
tus opera blasphemãdo verũ consubstantialemq; patri fi- Lucæ.11.
lium negabant,sic hæretici postea negando. Mariã semper virginem sancti spiritus operante virtute nascituro ex humanis membris vnigenito deo carnis suæ materiam mini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtraſſe, verum conſubſtantialémque matri filium hominis fateri non debere dixerunt.

Sed ſi caro verbi dei naſcentis ſecundum carnem à carne virginis matris pronuntiatur extranea, ſine cauſſa venter qui eum portaſſet & vbera quæ lactaſſent beatificátur. Quæ enim cõſequentia vt eius lacte credatur nutritus, cõius ſemine negatur eſſe conceptus, quum ex vnius eiuſdémque fontis origine ſecundũ phiſicos vterque liquuor emanare probetur? Potuit ergo ex eius ſemine cõcipi, cuius potuit lacte nutriri. Niſi forte putanda eſt virgo ſemẽtinam ſuæ carnis materiã nutriendo in carne dei filio ſuggerere potuiſſe, incarnando autem quaſi maiore & inuſitatiore miraculo minime potuiſſe. Hęc Beda: Sed tu interim hanc catholicam quam tanti doctores adſtruunt & defendunt veritatem, opinionem eſſe pronuntias peregrinam. Vides autem ne à recto ſenſu & catholica veritate teipſum potius conſtitueris peregrinum.

Hoc ipſum & Apoſtoli Pauli autoritate defenditur, qui ad Hebræos ſcribens quum illud Eſaiæ in Chriſti perſona
Heb. 2. dictũ citaſſet: Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi deus, mox ſubiunxit: Quia ergo pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem. Et rurſum poſt pauca intulit, dicens: Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari. Quòd ſi (vt adſeris) ex communi materia, id eſt, materno ſemine ſecundum humanitaté genitus non eſt, & ſi quomodocunque communicauit carni & ſanguini, non tamen ſimiliter vt cæteri, quod eſt contra Apoſtolum. Sed nec per omnia (ſecundum tuam theologiam) fratribus eſt ſimilatus.

Mitius id ſanè quòd memoratam propoſitionem quam improbas dicis non eſſe hæreticã. Multas hinc tibi & vetuſti pariter & recẽtiores doctores theologi gratias debẽt quòd tam eos quàm eorum ſententiam ab hæreſi vindicare dignaris. Sed quis te ò homo cõſtituit iudicem vt quem libuerit tuo iudicio vel abſoluas ab hæreſi vel hæreſeos crimini obnoxiũ ſolo tuo pronũtiæ arbitrio? Tanta ſanè eſt tua modeſtia, tam perſpecta in te virtus humilitatis.

Attamen dictam propoſitionem quam ab hæreſi liberã pronuntias mox indignam iudicas quæ plebi prædicetur.

Sed quum

Sed quum hanc ſeu propoſitionem ſeu veritatem inter diuinas laudes ſolenniter legat & legendo prædicet eccleſia qua modeſtia tu hãc in populo prædicari cenſes indignã? Nunquid tu cenſoriam virgulam geris vt prædicantibus dicendi leges præfigas & limites? Sed modeſtius egeris ſi poſtea quàm ipſe prædicare didiceris tunc primũ coæuis tuis vel certe iunioribus prædicandi regulam ſcribas non iis qui priuſquam eſſes fidem & mores audientibus longe doctioribus inoffenſe in populis prædicarunt.

Porrò cauſſam adſignatus cur dictam propoſitionẽ prædicati cenſes indignam, ſic ratiocinaris.

Vt ita de hac propoſitione ſentiam, faciunt hæc. Primo autoritas D. Ioannis Eckij poſt triginta doctores dicentis oppoſitum. Et hic illud repeto, Adſigna Marce tabellas. Vnus illorum quos aduerſum me in illa inſigni Academia interpellaſti, ſanè vir eximiæ eruditionis & ſapientiæ hæc tua verba expendens admiratus de triginta doctoribus dixit Eckium ne vnũ quidem doctorẽ allegaſſe illi ſuæ opinioni fulciendæ, etiam hoc addens, videlicet, Eckium aliquid humanum fuiſſe paſſum quum dicit Chriſtum de ſanguine cordis beatę virginis Mariæ fuiſſe cõceptũ. Lapſum Eckij plane confeſſus. Vide ſi libet exemplaria Homiliarum Eckij vt pro illa ſua opinione nullum penitus doctorẽ citet. Vbi nũc oſtendes tuos illos triginta doctores quos Eckius in hac tua adſertione ſit ſequutus, quandoquidem & Eckius ipſe hic lapſus eſſe, libere pronuntietur?

Sequitur in tua illa epiſtola: Et Chatarini (ſubauditur) vt ita ſentiam facit autoritas, qui contra errores Thomæ de Vio dicit quòd dicere beatam virginem concepiſſe filium ſuum cum reſolutione ſeminis ac menſtrui, eſt opinio quæ ſua fœditate ſagacib⁹ naribus ſe improbabilẽ oſtẽdit.

Nihil ad me, conſentio Catharino, ſi ipſe hoc dicit, nam & me huiuſcemodi offendit adſertio. Et miror ſi quiſquã ita deſipiat vt eam opinionem adſtruxerit. Sed quid opus erat vt hoc telo me peteres, quandoquidem opinio hæc à me ſit prorſus aliena? Scrutatus es noſtra (opinor) non vt hinc diſcas aut ædificeris, ſed vt inuenire poſſes quod calumniæ pateat, non ſecus ac Herodes ſcripturas de Chriſto ſcrutatus eſt vt illum perderet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pergis consequenter & dicit: Reuoluendo triginta doctores theologos nullū inueni qui hoc tanquam opinionē suā adsereret nisi vnū scholasticū. Testaris plane quanto labore sudaueris nempe vt triginta doctores theologos euoluueres, vt vel tandē aliquid reperire posses quo me carperes & haberes ostentui, quod nemini de te mihi referenti fueram crediturus, si ipse te non prodidisses. Sed mirū est quo pacto tam numerosum cœtum doctorū (omnes autem surdis nominibus) cōtra me producis, primū nanq; sedecim illos quibus cōsederas protulisti, deinde alios triginta, iam tertio adhuc triginta alios obiecisti. Sane doctores theologi facili pretio tibi auctsonantur, ita vt & tibi conueniat.

Persius. Et centum Græcos curto centusse licetur.

Prosequeris: Et si aliqua autoritas Bedæ & Haymonis videtur hoc sonare, non capiunt semen vsitare pro illo impuro superfluo, &c. sed pro principio materiali ex quo aliquid fit. Hoc modo sanguis purissimus virginis erat semē, quia materia ex qua concipiebatur Christus. Et mox subdit: Pro me fecit censura sex theologorū. Non ergo sufficiebant tibi bis triginta doctores theologi nisi & istos sex adiiceres summæ. Horum, inquit, censura fecit pro me. Et ego dico, quia etiam fecit pro me, quod negari non potest si quæ paulò ante materia cōceptionis sacri corporis Christi post securos autores designaui, expendantur. Quid igitur opus erat hac contentione?

Ego cū ecclesia sancta catholica corde credo & ore cōfiteor æternū dei verbū quod erat in principio apud deum & deus erat, de beatę Mariæ virginis vtero, scilicet, materno, & è cōmuni conceptionis materia (ad intellectum paulò antè expositū, siue illa materia nomine purissimi sanguinis, siue nomine purissimi seminis censeatur) angelo nuntiante & cooperante spiritu sancto humanam carnem sibi adsumpsisse, tu ex oppositō cōfitens clamas hoc falsum esse, impurum, stultum ac fatuum. Hæc enim sunt verba tua quæ in albo prætoris adfixa aduersus omnem hominem defendenda proposuisti. Quòd si ita est (quod absit) & de communi materia conceptionis Christi corpus non est generatum, filius virginis Mariæ non est, filius hominis non est. Sicut enim impossibile est quēpiam esse hominē qui nō

sit animal

sit animal rationale, ita impossibile est aliquē hominem alterius hominis esse filiū qui non sit de eius semine, id est, cōmuni illa conceptionis materia generatus. Contrarium de Christo adserere, est ipsum filiū hominis esse, diffiteri. Ecce gratitudo hominis Christiani, opus summæ gratiæ quo deus dei filius propter humani generis salutem factus est hominis filius, falsitatis, impuritatis, stultitiæ & fatuitatis conspurcare nominibus. Ideo, inquis, præfatam veritatem indignam censeo quæ prædicetur, quia impura est.

Mira sanè tua puritas, cui impurum est opus summæ gratiæ, operatio spiritus sancti. Sed quod (per te) impurū est dei, purius est hominibus, purius est & angelis. Impurū est apud te adserere Christum esse filiū homiuis nēpe de purissimo semine virginis matris cooperāte spiritu sancto cōceptum & generatū, & purum est summæ gratiæ veritatē conuertere in mendaciū & destruere fidē Christianā. Paris enim periculi res est si in Christo domino nostro aut vera diuinitas, aut vera negetur humanitas. Puritas hæc tua Pharisæorum puritatem æmulatur qui non introierunt in prætoriū Pilati vt non cōtaminarentur sed manducarent pascha, interim nihil veriti tractare crudele homicidium. Nihil impurum sonat piorum auribus: Ecce cōcipies in vtero & paries filiū, sed nec illud Ecclesiæ: De⁹ qui de beatæ Mariæ virginis vtero verbū tuū angelo nuntiante carnem suscipere voluisti. Omnia mūda mundis. Sed quid iis mundū esse possit, quorū inquinata sunt mēs & cōscientia?

Leo papa.

Ioan. 18.

Luc. 1.

Tit. 1.

Deniq; vt nihil dū rhetoricaris tuæ desit exaggerationi, quū dixisses in illa tua præclara propositione quam in publico adfixam aduersus quēuis defendendam suscepisti hoc ipsum quod tā potenter impugnas falsum esse & impurū, addidisti insuper stultum & fatuū. Vbi primū mihi subolet stultitiā non prorsus tibi aliquādo fuisse inexpertam, imò forsan etiā & nunc indiciis nō omnino incertis aliquē in te quasi angulū occupare. Sed discere debebas ab Apostolo, quia quod stultū est dei, sapientius est hominibus. Et illud: Quia mūdus per sapientiā (nēpe suā) deū nō cognouit, placuit deo per stultitiā prędicationis saluos facere credētes. Quæ aūt fuit illa prædicatio qua recepta saluanē credētes, nisi ea qua prædicatū est mūdo p apostolos dei filiū

1. Cor. 1.

factum esse filium hominis? Et quidem sacramentum hoc
Act.13. prædicantibus Apostolis crediderunt quotquot præordinati erant ad vitam, cæteris irridentibus & cõculcantibus euangelicam margaritam, & salutis consilium stultitiã reputantibus. Vnde idem Apostolus Christum verum deum & verum hominis filium (prout adsumptæ carnis mortalis
1.Cor.1. natura probauit) prædicãs: Nos, inquit, prædicamus Christum Iesum & hunc crucifixum, Iudæis quidem scandalũ, Gentibus autem stultitiam. Ipsis autem vocatis (subaudis, ad salutem per susceptã fidem) Iudæis atq; Græcis Christũ dei virtutẽ & dei sapientiã. Itaq; desine rẽ stultã aut stultitiã dicere eã quã nisi receperis, saluari non potes veritatẽ.

Agnosce iam tandẽ non meum esse inuentum quod impugnas, adsertio euangelica est, vniuersalis ecclesiæ fides est Christi verbo nitentis qui sese filium hominis esse frequenti repetitione confirmat, omnium deniq; rectè credẽtium vera consonaq; confessio est. Hinc prouocationes & contumelias à te satellitioq; tuo tacendo ferebam, ꝙ inuisa persona potius quàm sententia configeretur, donec aduerti te vndiq; ei quam defendere gestis caussæ subscribẽtium tibi suffragia mendicare, quoscunq; posses de prope & de procul aduersum me tibi adsciscere, & (quod indoleo) amicorum animos à me separare.

Frequenter in ecclesia inter dei laudes id quod nũc impugnas nempe Christũ è semine sacrosanctæ virginis esse conceptum audisti atq; legisti, nec vnquam vel contrahisceres præsumpsisti, sed quum & me eadẽ dixisse, & æditis homiliis inseruisse reperisti, mox falsa sunt, impura, fatua & stulta. Et vt sese mentis furor foris prodat in opere, violãtur libri, pagellæ cultris inscidũtur. Vnde patet quãta vi mentem hominis odium peruertat.

Cæterum caussæ quam actitas ipse prodis infirmitatem dum vndique quæsitis subscribẽtium suffragiis quasi alienæ linguæ baculo hanc sustentare conaris. Nimirum adstruendo errori labore multo opus est, quum interim veritas solo freta deo consistat inconcussa. Veritas per se vincit, sese error confundit & destruit.

Nec tamen satis est tibi hominum conquisisse suffragia, nisi & è cœlo deduças tibi suffragia angelorum. Theologaris

gatis enim in hunc modum:

Licet angeli naturam humanam ex purissimo virginis illibatæ sanguine factam à verbo adsumi adfectarint quàm plurimum, illam tamen naturam ex illibatæ virginis semine fieri nequaquam voluerunt.

Noua sanè infers auribus nostris. Quĩ enim rationalis natura nihil velle possit aut nolle nisi quod ei nõ fuerit incognitum, qui fieri pótuit vt angeli noluerint dei verbum ex illibatæ virginis semine secundũ carnẽ generari qui illud futurum nesciebãt? Apostolus Paulus de incarnationis Ephe.3.
diuinæ mysterio disserens, dicit sacramentũ hoc absconditũ fuisse à seculis in deo, id est, in solius dei notitia (prout habet glossa ordinaria super eũ locũ) iuxta illud: Secre- Esa.24.
tum meũ mihi, secretum meũ mihi. Et iterum: Verè tu es Esa.25.
deus absconditus deus Israel saluator. Subdit idẽ Apostolus: Vt innotescat principibus & potestatibus in cœlestibus (glo. ordinaria, id est, angelis ad literã) per ecclesiam, id est, per ea quæ dicta & facta sunt in ecclesia per nos Apostolos, multiformis sapientia dei, videlicet de hominum reparatione & modo reparandi. Idẽ Apost. alio loco dicit mysteriũ hoc absconditũ fuisse à deo in seculis & gene- Coloss.1.
rationibus. Et alibi dicit mysterium hoc æternis tẽporibus Rom.16.
fuisse tacitum, id est, occultũ ab initio tẽporis. Quĩ igitur (autore Apostolo) futurum diuinæ incarnationis mystẽtium priusquã impleretur angelos lateret, (hoc enim eodem Apostolo perhibente angeli didicerunt per ecclesiã) qua tu modestia Apostolum supergrediens, imò & Apostolo contradicens dicis angelos noluisse dei verbũ ex semine virginis incarnari quasi hoc futurum præcognouerint, & quasi ipse iã certo angelici conscius fis archani? En animam & mentem cum dij qua nocte loquantur.

Sed quo pacto tu quum nondum esses, imò quum nondum deus homo esset, angelorum conciliis & tractatibus interfuisti vt constet tibi angelos id fieri noluisse quod voluit deus, & quod hinc sequitur aduersus deũ angelos vniuersos (nullos enim excipis) perduellionis iã reos? Igitur ex te quæro, quur istis angelis magis quàm Lucifero & suis pepercit qui & ipse cum suis deo rebellauit, & quur non æque istos angelos vti illos rudentibus inferni detractos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Isa.7. in barathrum tradidit cruciandos? Quid ni? Voluit enim deus vt virgo conciperet & pareret filium, cuius nomẽ vocaretur Emanuel, id est, deus cum hominibus, deus & homo, deus verus ex deo patre, & homo verus ex virgine matre, cuius nequaquam filius esset, si ex eius sementina materia non fuisset generatus: hoc inquam theologante te angeli noluerunt. Ergo angeli velle possunt quod non vult deus, ergo nec deo vniti, nec beati, imò nec sancti sunt nec boni. Vide nunc quale sit quod publicè adfixum contra vniuersos te spopondisti defensurum.

Sed nunc ex te (qui angelorum & velle & nolle te scire ostentas) scire velim vbinam fuerit (dum hæc contra dei
Lucæ.1. voluntatem per angelos tractarentur) archangelus ille Gabriel eiusdem diuinæ nuntius incarnationis, num & ipse cæteris angelis contra deũ consensit. Si illis cõsensit, vtiq; adnuntiauit inuitus quod fieri noluit, nempe quod virgo conciperet in vtero, nec dubium materno, & pareret filiũ. Quòd si non inuitus adnuntiauit, vtiq; dissensit à cæteris angelis qui (per te) noluerunt dei verbum de semine virginis incarnari. Sed quo pacto adserebat ipse archãgelus virginis filium fore quem in eius vtero concipiendum, & ex ea prænuntiabat nasciturum, si hunc de communi generationis materia, de sementina carnis eius substantia (id est, de matris illibatæ semine) nollet generari?

Sed forsan dices q; iste angelus non consenserat consilio cæterorum. Ergo consimili ratione nec ille angelus cæ-
Matth.1. teris consensit qui apparés in somnis Ioseph dixit: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim ex ea natum est de spiritu sancto est. Pariet autem filiũ, & vocabis nomen eius Iesum. Vides vt etiam hic angelus dominum necdum natum Mariæ virginis filium nuncupat, quẽ eius filium verè dicere nó posset, nisi de cõmuni materia conceptionis iam tunc in eius vtero natum.

Hoc ipsum & de illo angelo posset inferri qui & ipse ap-
Matth.2. paruit in somnis Ioseph, dicés: Accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, vbi angelus Mariam verã pueri Iesu matrem agnoscit. Ergo nec iste angelus de cæteris illis fuit qui noluerunt deum filium hominis fieri. Sed nec ille angelus (si tamen alius angelus fuit) qui apparuit in Aegypto

Aegypto Ioseph, dicens: Tolle puerum & matrem eius & Matt.2.
vade in terram Israel, nam & ipse nihil dubitans fatebatur puerum Mariæ matris esse filium. Sed absurdum est dicere sanctos angelos circa mysterium diuinæ incarnationis fuisse vel esse potuisse discordes, qui omnes verbum incarnatum adorauerunt, iuxta illud Apostoli: Quum introducit primogenitum in orbem terræ dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Quibus non obstantibus, firma tandem ratione defendis nequaquam angelos voluisse dei verbum humanam naturam ex illibatæ virginis semine adsumere, probè argutans in hunc modum:

Quod enim fatuum ac stultum, impurum necnon & falsum sanctisq; doctoribus obuium est (tuo vtor verbo) id nequaquam volunt angeli, nec velle possunt.

Deo gratias, quòd angeli qui ausi fuerant deo resistere, nolentes id quod deum voluisse manifestum est, nunc per te doctoribus cedunt. Sed quæso te vbi tunc erant doctores isti quibus etiam ante incarnationẽ verbi cesserunt angeli? Quòd si non nisi post multa secula doctores illis erant nasciturí, quo pacto vel ex tunc per suas tam longe post futuras opiniones leges angelis dare potuerunt, vt vel tunc non possent velle nisi quatenus doctoribus placeret? Profectò adsertio inepta angelos nec velle quicquã nec posse velle quod doctorum opinionibus est diuersum vel (vt ipse dicis) obuium.

Sed quum doctores dissentiant in multis, imò & interdum super eadem quæstione è diametro pugnent, nec velint (per te) angeli, sed nec velle possint quod est doctoribus obuium, necesse est perpetuam inter angelos esse dis-
cordiam & dissensionem, contra illud: Qui facit concor- Iob.25.
diam in sublimibus suis, id est, in sanctis angelis suis.

Sed forsan dices, q; deus hanc concordiam in sublimibus suis facturus non est nisi omnibus doctoribus idẽ sentientibus. Quo admisso iam doctores qui per te angelis leges ponunt, & deo leges posuerint vt ipse non possit facere pacem in sublimibus suis nisi prius idem sentiãt doctores vniuersi, quia defendere gestis angelos nequaquã velle nec posse velle quod doctoribus obuium est.

Sed nunc quæso te vt qui angelis non pepercisti, at sal-

tem sacris parcas doctoribus. Angelos contra deum perduellionis reos fecisti, ne trahas oro in hanc culpam etiam doctores sacros, dicens: adserere dei verbum de beatæ Mariæ virginis vtero (eo quo dictum est modo) carnem sumpsisse (quod vtiq; deus fieri voluit) sanctis doctoribus obuium siue contrarium esse.

Hoc loco calumniæ argueris. Produc è sanctis doctoribus vniuersis vel vnum qui simpliciter & cathegoricè negauerit Christum è semine virginis matris, (id est, communi conceptionis materia vt superius expositū est) fuisse cōceptum & generatum. Quod quum facere nequiueris, etiam angelos sanctos calumniari desiste, & dicere cessa sanctos angelos nec velle nec posse velle quod sanctis doctoribus obuium est, nempe virginem illibatam de suæ sacrosanctæ carnis sementina substantia Christi domini & Saluatoris nostri humanitatem cooperante spiritu sancto genuisse.

Cæterum quum sic ornaueris diuinæ incarnationis sacramentum (quod vtique in rebus per tempus ortis summæ gratiæ opus est) ornaueris angelos, ornaueris doctores sacros, superest vt & sanctum venerandumq; dei amicū Abraham patriarcham exornatum reddas, vti fecisti. Siquidem insuperabilem enuntiationem, & aduersus omnē hominem defendendam ad ipsius gloriā in albo prætoris adfixam proposuisti in eum qui sequitur modum:

Abraham per infidelitatem peccauit, offerēs tamen filium suum deo, maximum opus fecit. Ecce calidum & frigidum ex eisdem buccis. Patriarcham sanctum de maximo opere commendas, & de infidelitate vituperas. Commendas eum qui tua commendatione non indiget, nempe qui tantam à deo laudem habet, vt non sit inuentus similis illi, imò vt (iuxta Apostolum) non cōfundatur deus vocari deus Abraham. Quare veritus non es arguere sceleris, & nō cuiuscunque sceleris, sed grauissimi sceleris (nempe erga deum perfidiæ) probatum deo & tantopere commendatum? Respondes, quia non credidit deo dum illi hæredem promitteret nasciturum. Et quòd non credidit per hoc patet quòd ipse risit, dicens: Nunquid centenario nasceretur filius? Et non aduertis quòd nequaquam diffidens

Heb.11.

Gene.17.

diffidens, sed gaudens & admirans hoc dixit, per habentē ad Iudæos ipso Christo (qui illi promittebatur) & dicēte: Abraham pater exultauit vt videre diem meū. Nam quo pacto ridere posset aut exultare, qui desperaret & promittenti diffideret deo? Absit autem vt talis & tantus dei amicus malignè riserit ex diffidentia, vti tua præclara propositio videtur innuere. Ioan.1.

Sed obstat huic tuæ adsertioni vtriusque scriptura testamenti. Siquidem in Genesi scriptum est: Credidit Abrahā deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Et quid credidit, nisi nasciturum sibi senectute (pollicente deo) hæredem? Quonā igitur modo fieri potuit vt vno & eodem actu credendi & coram deo iustificatus sit, & peccauerit per incredulitatem? Vt simul vna (id est, in eodem opere) mereretur iustificationem & peccaret per infidelitatem, id est, vt circa idem promissum simul crederet & non crederet? Gene.15.

Quum audias scripturam (quæ autore Christo solui non potest) perhibentem: Credidit Abraham deo & reputatū est ei ad iustitiam, quo fretus ex oppositō consistens audes contrarium adfirmare? Vbi legisti in diuinis scripturis patrem Abraham per infidelitatem peccasse? Quo ausu gestis adsertionem manifeste falsam aduersus quemuis te defensurum? Quia, inquies, Euatulus dicor, promptulus contentione verbosa quiduis adstruere vel negare, hæc mea professio, hæc mea gloria est, quur iā mihi non liceat quod meum est facere? iuxta illud. Ioan.10.

Ante Iouis statuam pedit histrio, Iupiter inquit:
Fas est officio viuere quemque suo.
Esto. Veruntamen in diuinis scripturis, sophismatibus nugari, aut eis contradicere nefarium est.

Obstat enim præfatæ tuæ adsertioni noui scriptura testamenti. Repetit enim Apostolus Paulus memoratum veteris scripturæ testimonium, dicens: Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Et ne dicas credidisse quidem Abraham, sed post hæsitationem & incredulitatem, audi eundem Apostolum post præmissa dicentem: Contra spem in spem credidit vt fieret pater multarum gentium. Et post pauca: Non infirmatus est in fide, nec cōsiderauit corpus suum emortuum Rom.4.

quum iam fere centũ esset annorum & emortuam vuluam Saræ. In repromissione etiam dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide dans gloriam deo, plenissime sciens quia quæcunque promisit deus potens est & facere. Vides vt Apostolus patrem Abraham à suspicione hæsitationis & diffidentiæ, & ab imposito ei per te infidelitatis peccato fortissime vindicat & defendit.

Quin & Christo in euangelio loquenti contradicit qui Abraham perfidis criminatur. Nam ipse perfidis Iudæis loquens, ait: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Ioan. 8. Planè opera sancti patriarchæ comprobans & commendans quod nequaquam faceret si ille perfidia deliquisset. Quin & hoc admisso quod adseris, videbitur iam Christus perfidiam Iudæis imitandam commendasse, quod non modo falsum, quin & blasphemum erit.

Apologia F. Ioannis Royardi contra Zelotem, finis.

IN SEQVENS SOLILOQUIUM Præfatio.

DIctum est per Psalmistam: Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Anima humana terra dicitur, videlicet, pro similitudine. Sicut enim aqua terram irrigat, & infusione competenti germinare eam facit, sic gratia sancti spiritus substantiam animæ per semetipsam sterilem & aridam domorum suorum fluentis irrigat, & beneficio suæ visitationis infusam fide & operibus bonis fœcundat. Quam visitationem idem Psalmista per hanc similitudinem postulans, dicit: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Terra sane inanis & vacua, puluis ante faciem venti. Sitiat ad deum fontem viuum, & accipiet de Apo. vlt. fonte vitæ gratis. Clamet sicut pullus hirundinis, meditetur vt columba. Postulet in fide nihil hæsitãs. Attendat salutis autori clamanti & dicẽti: Si quis sitit, veniat ad me & Ioan. 7. bibat. Fons diuinæ pietatis haurientiũ vasa non distinguit, sed quantũ illic fidei capacis adferimus, tantum inde gratiæ inundantis haurimus. Et quid ni fiducialiter postulemus orantes, spondente nobis mediatore salutis & dicẽte: Pater dabit spiritum bonum petẽtibus se. Axa filia Caleph Luc. 11. vnà cum patre suo faciens iter, asino vecta, quum iam esset Iud. 1. desponsata suspirauit, & ait patri: Da mihi benedictionem pater. Terram arentem dedisti mihi, iunge obsecro & irriguam aquis. Cuius petitionem nõ auersatus pater dedit ei irriguum superius & irriguum inferius. Iuxta quẽ typum & anima per fidem Christo desponsata corpori caduco & fragili quasi asino insidens, viamq; vitæ mortalis agens, & ipsa desiderio sancto suspirãs cœlestis irriguum gratiæ ardentibus semper votis efflagiter, & in terra solatiũ beatæ spei quasi irriguum inferius, & eius quod per spẽ quærierat veri & summi boni securã tentionem atq; fruitionẽ (quasi irriguum superius) consequatur in cœlo. Sed quia nõ vniformis sed multiplex ac varius est orantiũ affectus, ac per hoc & orandi modus, quippe prout spiritus (qui postulat Rom. 8. pro nobis gemitibus inenarrabilibus) suggesserit, ad nullã

determinatam orandi formulam per hominem traditam (de priuata loquor oratione) mens deum orantis artatur. Nihilominus tamē pios orandi modo accēpimus à patrib. sanctis præsertim Aug. & aliis nonnullis (eorum soliloquia vel meditationes appellamus) quibus sopito in nobis rursum exuscitando diuino igni, quasi quibusdam sollibus vtendum est. Itaque visum fuit, post æditas qualescunq; homilias, etiam meditationes (breuis compēdium soliloquij) quotidianæ precis qualemcunque formulam adiscere, si forsan hinc cuipiā aliquid vtilitatis, & mihi peccatori ante dei misericordiam quidpiam fructus acceſſerit. Et quoniam in huiusmodi argumento nefas est aliud quærere quàm deum, poliendæ linguæ cura prorsus abesto. Dictet sibi precandi modum cor contritum & spiritus humilitatis. Quid enim commune piis in oratione lachrymis cum ambitione vanitatis?

INCIPIT SOLILOQVIVM, formula breuis Deum precandi.

CAPVT PRIMVM.

DOmine deus adoro te & gratias ago tibi de omni patientia & longanimitate, bonitate & beneficentia erga me indignū peccatorem, qui sum seruus inutilis, operarius confusibilis, vas scelerum, capax calamitatum, homo caducus & fragilis, & momentanei temporis, qui hodie est & cras non comparet. Itaque domine dum per misericordiam tuam adhuc locus precibus datur, prostratus ante thronum clementiæ tuæ precor veniam, & efflagito misericordiam, auxilium & gratiam per dilectum filium tuum Christum Iesum pro me crucifixum. Et rogo te domine per illam tuam charitatem qua eidem vnigenito tuo non pepercisti, sed pro nobis omnibus tradidisti cum ponens in eo iniquitates omnium nostrū, quem & propter scelus populi tui percussisti miserere mei, & attende obedientiam eius pro me, vsque ad mortem, mortem autem crucis, patientiam, mansuetudinē, charitatem, innocentiam, vincula, verbera,

colaphos & sputa, contumelias, & opprobria, spinas & flagra, crucem, clauos, lanceam, fellis amaritudinem, preces ipsius cū lachrymis & sanguine profusas, & miserere mei. Et si non sum dignus in quem respicias, ah respice in faciē Christi tui, dilecti vnigeniti tui, in quo tibi bene complacuit, nempe qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius: & miserere seruulo pro quo interpellant lachryme, vulnera, pretiosus sanguis & pretiosa mors eiusdem dilecti filij tui.

CAPVT SECVNDVM.

OFili dei benedictie, adoro te & gratias ago tibi de hac tua tam inæstimali dignatione tantæ charitatis, qua tu innocens pro peccatoribus, dominus pro seruis, iudex pro reis, deus pro homine mortem, & talem mortem adire dignatus es, rogo te domine vt hac tua pretiosa morte viuam, his saner vulneribus, hoc sanguine redimar, hoc tantæ charitatis exemplo ad tui amorem quo nihil iustius est inflammer.

O fili dei ad te confugio qui peccatores recipis, imò qui vltro venisti quærere, & saluū facere quod perierat. Ad te confugio miser ad misericordem, reus ad reconciliatorē, immūdus ad fontem, cæcus ad lumen, errabundus ad viā, moribundus ad vitam, saucius ad medicum, ouis quæ perierat ad pastorem ouiū, peccator ad Iesum, qui saluum facit populum suum à peccatis eorum. Neque enim est aliud nomē sub cœlo datum hominibus in quo possint salui fieri. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu qui solus es? Tu es qui das virtutem lasso & suscitas mortuos, & vocas ea quæ non sunt sicut ea quæ sunt, & de lapidibus suscitas Abrahæ filios. Resuscita me & retribuam eis: Illumina oculos meos ne vnquā obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, prævalui aduersus eum. Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Viuens viuens ipse confitebitur tibi. Nec claudas ora confitentium, supplicantium, deprecantium & inuocātium sanctum nomen tuum. Itaque domine iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Domine miserere, &

contra folium quod vento rapitur nõ ostendas potentiam tuam,& stipulã siccam ne persequere, sed vide humilitatẽ meam & laborem meum,& dimitte vniuersa delicta mea.

De omnibus domine tibi gratias ago. Bonum mihi quia humiliasti,bonum mihi quia castigasti me. Castiga delinquentem & fac pœnitentem. Omnia quæ fecisti nobis domine in vero iudicio fecisti, quia peccauimus tibi & mandatis tuis non obediuimus. Sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Et quum iratus fueris misericordiæ,reminiscere, & quum transierimus per ignem & aquam educ nos in refrigerium. Et vt non peream videte misericordia oculorum tuorum, aspiciente clementia viscerum tuorum, operi manuũ tuarum porrige dexteram,& ne permittas me propter peccata mea tentari supra id quod possum,sed fac cum tentatione prouentum, & vt possim sustinere. Libera me domine & pone me iuxta te,& cuiusuis manus pugnet contra me, da mihi innocentiam & seruabo patientiam.

CAPVT TERTIVM.

DOmine auerte faciẽ tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mũdum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ne proiicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi lætitiam salutaris tui,& spiritu principali cõfirma me,& fac mecum signũ in bono. O pastor bone,miserere mei. Agnosce,suscipe,sana,pasce,tuere me à rugiẽtibus præparatis ad escam,ne illis præda effectus à te separer inæternum. Tuus sum domine,non illorum. Ne tradas bestiis animam confitentem tibi, & animam pauperis tui ne obliuiscaris in finem. Medice desiderare,miserere male habentis. Et si non sum dignus,memento quia pro indignis in hunc mundum venisti, & quando omnis turba te quærebat tangere,virtus de te exibat, & sanabat omnes. O benigne Samaritane, per illam tuam charitatem qua & ipse iter facere dignatus es, te suppliciter rogo vt & hunc miserum videns misericordia motus approprians alliges vulnera eius infundens oleum & vinum,& impositum innocentissimi corporis tui iumento, in quo peccata nostra portasti super lignum,tollas in ecclesiæ tuæ sanctæ stabulum,

Stola prima quid, 107.b
Substantia filiis diuisa,quid. 101.b.102.a
Substantiæ dissipatio, 103.a
Superbia reproborum vt perpetua, 31.a
Superborum tumida indignatio, 171.a
Superstitiosas cartulas deferentes, 81.a
Supplicia ad futura viaticum, 64.a

T.

TAbulæ prima & secunda post naufragium, 1.b
Tabulæ Moysi confractæ quid, 146.a
Thabor mons qualis, 66.a
Thabor in monte Christum docuisse, 172.b
Talio iusta Iudæis mirantibus, 158.b
Temerarium circa quos vites iudicium, 163.b
Temeritatem exemplo Christi vitandam, 227.b
Templum cur Christus addit, 33.a
Templum vt bonum parit & malum, ibidem.
Templum cur subuertendum, 33.b
Templum quæ non admittit, 34.b
Templum accedens quid illic consequaris, 35.a
Templum vt bis ædificatum, 153.a
Templum deitatis vt corpus Christi, 153.b
Templi abusiones, 34.b
Templi quam patrem Christus intrauit, 149.b
Templo quos Christus eiicit, 151.a
Tempus Christo typo præfinitum, 227.b
Tempus Christo nascendi & moriendi, 200.b
Temporis vt habenda ratio, 201.a
Tempestate laborantes discipuli, 20.b
Tenacitas hinc punienda, 30.b
Tenebras in exteriores qui eiiciendi, 12.a
Tentatio piis, 21.a
Thesaurizare an liceat, 5.b
Thesaurizare moraliter, ibidem.
Thesaurizandi in cœlis ratio, 6.a
Testes Christo vndique, 70.a
Testes Christo multi, 199.a
Testibus in correctione fraterna quando opus est, 116.b
Testimonium Christo maximum, 110.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testimonium Christi de semetipso, 191.a
Testimonium Christi de se verum esse, 163.a
Testimonium de Christo duplex Iudæi reiiciunt, 206.b
Tyrannica ambitio, 87.b
Thomas vt cæteris meticulosior, 182.b
Thomas vnde commendandus, ibidem.
Totum hominem vt sanat Christus, 159.b
Transfigurationis Christi caussa, 65.b
Transfigurationis Christi tempus. ibidem.
Thronus Christi iudicantis, 26.a
Tuba iactantiæ quid, 18.b
Turbæ sapiunt,non principes, 101.a

V.

Vanitas vt virtuti insidiatur. 17.b
Vanitas vt longe à Christo, 202.b
Vasa contumeliæ vnde, 155.a
Venale Iudæorum sacerdotium, 219.b
Vendere columbas in templo, 34.a
Vendentes in ecclesia qui, 151.a
Venia indigni qui, 87.a
Veritas vt fortis & imbecille mendacium, 169.b
Veritas vnde liberat, 52.a
Veri adoratores qui, 137.b
Vera docentis defensio, 157.a
Veram doctrinam vt discernas, ibidem.
Verbum memorabile, 9.b
Verbum dei vt hamo comparatur, 55.a
Vestimentum Christi myst. 24.b
Via ad salutem vnica, 74.a
Vitia etiam post mortem inhærere, 94.a
Vitiorum seruitus difficile exuitur, 53.a
Vicinorum Christi ingratitudo, 113.b
Vigiliæ noctis quatuor, 21.b
Villa diaboli quid, 104.a
Vinea & coloni moraliter, 101.a
Vineæ apparatus, 95.b.96.a
Virtus carnis Christi. 129.b.175.b
Virtus Christi miranda, 195.a
Virtus doctrinæ Iesu, 212.b

R.

RAbbi & magister vt differunt, 82.a
Ranis vt Iudæi adsimilati, 152.a
Rapinæ grauitas, 30.b
Recidiui modus & grauitas, 49.a
Recidiuum punitur grauius, 64.a
Redditio diuiti condigna, 93.a
Regnum cœlorum vt varie obtinetur, 11.b
Regnum dei vt ablatum à Iudæis, 100.a
Remedium triplex contra peccata, 17.b
Remigantium labor myst. 20.b
Reprobi vt discedere iubentur in iudicio, 30.a
Requirunt Christum qui, 131.a
Res cœlo & terræ miranda, 234.b
Resipiscendi modus, 105.b
Responsio Christi paudentissima, 146.a
Resurgens Christus vt vestimenta resumit, 237.b
Resurrectio Christi vt signum diuinitatis, 152.b
Resurrectio & vita Christus, 183.b
Resurrectionis mortuorum typus, 188.a
Resurrectionis spiritualis signa, 177.b
Resurrectionis à peccatis typus, 178.b
Resurrectionis carnis typus, 179.a
Resurrectionem suam Christus Iudæis cur obscurè prædixit, 39.a
Resurrectionem vt mox iudicium sequitur, ibidem.
Rex Christus in iudicando, 27.b
Ruina seu casus duplex, 100.a

S.

SAcerdotium cur honorandum, 78.b
Sacerdotij Iudaici finis. 220.b
Sacerdos quem soluat aut liget, 188.b
Sacerdotes & Pharisæi vnde orti, 218.a
Sacerdotum contra Christum inuidia, 35.b
Saluator mundi Christus, 142.b
Samaritum error in adorando, 137.a
Sapientia in Christo & fortitudo, 208.b.155.b
Satisfactionis modi tres, 5.a
Scandalum quid sit, 124.a

Scandalum Phariſæorum vt contemnendum, 125.a
Schema Chriſti miniſtrantis, 234.b
Scenophegiæ tempus & ratio, 200.b
Schiſma inter Iudæos, 159.b
Scribæ & Phariſæi vt diſſeminati, 119.b
Scripſit cur in terra Chriſtus, 146.a
Scripturarum certitudo, 95.a
Sedes primas petentium cauta ambitio, 85.a
Seſſuri in regno,qui. 87.a
Seditio,quid. 204.a
Sententia Chriſti irreprehenſibilis, 147.a
Sermo Chriſti in quo manendum,quis. 51.a
Seruitus peccati qualis, 53.a
Seruus vt non manet in domo, ibidem.b
Seruus peccati non ſemper filius diaboli, 58.a
Serui ad vineæ colonos miſſi, 96.b
Sepultura inferni, 91.b
Signum ſuperbè petunt, 37.a
Signum Ionæ cur Iudæis promittitur, 38.a
Signa quæ & cur Iudæi petunt, 37.a.152.a
Signum Iudæi vt obſcurare nituntur, 166.a
Signorum Chriſti maximum, 33.b.149.a
Siliquæ porcorum cibus, 104.a
Synagoga vt Chriſti mater, 50.a
Synagoga quid, 109.a
Synagoga & eccleſia ſic differunt, ibidem.
Synagogæ febris, 128.a
Siniſtra tua quid, 18.b
Siniſtra quando conſcia dextræ, ibidem.
Sinus Abrahæ quid, 91.a
Sitim interiorem vt Chriſtus quærit, 198.a
Solem oriri bonis & malis, 15.a
Solis occubitus myſt. 129.b
Solutio Lazari per diſcipulos,quid, 188.a
Sophoclis reſponſum notabile, 53.a
Spectaculum vtile, 173.b
Spiritum veritatis qui accipiunt, 52.a
Spiritualia vt carnalibus præferenda, 50.a
Stare à dextris vel à ſiniſtris,myſt. 27.b
Stola

lum,nunquam inde eiiciendum, & prolatis à te altera die illis denariis,reduxeris ad ſanitatem. Sol iuſtitiæ,lux mũdi,magiſter ſumme, magiſter bone, magiſter vnice, erudi & doce me,& ne permittas me tradi in reprobum ſenſum, vt dicam malum bonum,& tenebras lucem. Da mihi domine ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam,& noli me reprobare à pueris tuis,quoniã ſeruus tuus ſum ego, & filius ancillæ tuæ. Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit & mecum laboret, & ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore.

CAPVT QVARTVM.

MAgne mundi redemptor & ſaluator Chriſte Ieſu fili dei, adoro te cum vniuerſo populo ſancto tuo, qui factus es nobis à deo ſapientia & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio. Miſerere mei peccatoris ſupplicis tui, nouiſſimi tui clementiſſime domine,& eſto etiam mihi ſapientia, eſto mihi iuſtitia, eſto mihi ſanctificatio, eſto mihi & redemptio,qui dediſti temetipſum pro nobis,vt nos redimeres ab omni iniquitate, & mũdares tibi populum acceptabilem,ſectatorẽ bonorum operum, & cuſtodi me ab opere malo,à lapide offenſionis, & à petra ſcandali, & dirige me ad opera bona,& ne repellas me à mandatis tuis. Nam & ſi non ſum dignus tibi ſeruire, vtique dignus es cui ſeruiam,qui tuo munere viuo. Benigne domine miſerere, & da mihi ea opera quibus & te placere, & tibi placerẽ, & proximum meum valeam ædificare. Audi gemitum morientis qui mortuos ſuſcitas,& miſerere mei cui dediſti credere,ſperare,& ſupplicare, & inſuper dicere dignatus es. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit inuenit,& pulſanti aperietur. Ecce peto,quæro, & pulſo. Memẽto verbi tui ſeruo tuo in quo mihi ſpem dediſti,quæ me conſolata eſt in humilitate mea, & miſerere mei & ſi non ſum dignus exaudiri ad conſequutionem conſolationis & beneficij, at ſaltem exaudi me ad euitationẽ eius magni quod timeo & quod merui mali. Id eſt,ne fileas,ne diſcedas à me,& ſimilis ero deſcendentibus in lacum. Ne derelinquas me domine,ne accreſcant ignorantiæ meæ,& multiplicentur delicta mea. Ne derelinquas me ſpes mea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vita animæ meæ gaudium cordis mei, vnicum refugium meum à tribulatione quæ circūdedit me, susceptor meus, & liberator meus. Adiutor meus memento quia tibi derelictus est pauper, orphano tu esto adiutor. O adiutor in opportunitatibus, in tribulatione, sperent in te qui nouerunt te, quia non derelinquis sperantes in te domine. In te domine speraui, non confundar in æternū, in iustitia tua libera me. Inclina ad me aurem tuā, accelera vt eruas me. Esto mihi in deum protectorem & in domum refugij, vt saluū me facias. Quoniam fortitudo mea & refugium meū es tu, & propter nomen tuum deduces me, & enutries me. Educes me de laqueo quem absconderunt mihi, quoniam tu es protector meus. In manus tuas cōmendo spiritum meum. Tibi me cōmendo qui me creasti, qui me pretioso sanguine tuo redemisti, qui de faucibus mortis crebro etiā supra spem potēter & misericorditer eripuisti me, qui redemisti de interitu vitam meam in terra procul & in mari lōge, & eripuisti animam meam de tot & tātis angustiis, periculis, mortibus & malis variis & meæ fragilitati ineluctabilib⁹, & insuper variis misericordiæ tuæ beneficiis & donis adfuisti mihi, iuxta quod est dies hæc.

CAPVT QVINTVM.

DE omnibus his conditor indulgentissime tuæ bonitati suppliciter gratias ago, & per omnes istas tuas erga me indignum & ingratū peccatorem misericordias & miserationes te nunc rogo pater misericordiarum & deus totius consolationis dirige me per breue residuū fragilis vitæ meæ in via tua, & ne tradas me à desiderio meo in perditionem, quoniā ignarus futurorū feror in incerta, in manibus autē tuis sortes meę, quas obsecro vt qui omnia prænosti, & omnia potes, mihi peccatori supplici tuo, in te solo speranti, ad te solum confugienti, deum aliū præter te nescienti in salutem temperare digneris, qui non vis mortem peccatoris, sed vt resipiscat & viuat. Vnde & te præcipis à peccatoribus exorari, & cōtriti cordis sacrificium offerri. Qui & ipse dignatione incomparabili, & charitate cui parem nemo habet, imò quia maior esse non possit, pro saluādis peccatoribus in nostra mortalitate assumpta dignatus es cum iniquis & malefactoribus deputari, crucifigi & mori.

ri. O amor, ô pietas, ô charitas sine modo & quæ augeri nō potest, creator magnifice, redemptor & saluator amande & superamande, pro hac tua charitate bonitati tuæ suppliciter gratias ago, rogans & obsecrās vt huius tuæ dilectionis sensum intra me tuo magno munere percipiam. Hoc enim cunctis quæ sub sole sunt præfero, hoc omnibus mūdi huius desiderabilibus antepono vt sentiam supereminentem scientiæ charitatem tuam, vt sentiam in me quod & in te Christe Iesu. Et vt hac tua pretiosa morte viuam & tibi viuam, his saner vulneribus, hoc sanguine redimar, hoc tantæ charitatis exemplo ad tui amorem, quo nihil iustius est, inflammer.

CAPVT SEXTVM.

¶ Ad beatissimam Christi matrem supplicatio.

AVe gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. O benedicta in cœlo pariter & in terra, intercede pro me apud dilectum filium tuum dominum meū Iesum Christum, vt ipse misereatur mei peccatoris, & tuo interuentu qui medicus & medicamen est me sanet: qui panis viuus est qui de cœlo descendit & dat mortuis vitam, me reficiat: qui via est, in salutem me dirigat: qui veritas est, me imbuat: qui vita est, à morte me tueatur: qui lumen est, tenebras meas depellat: qui dei sapiētia est, me doceat: qui dei virtus est, fragilitatem meam corroboret & confirmet: qui deus meus est, me tuis precibus saluum faciat.

¶ Ad beatum Ioannem baptistam.

O Christi præcursor deo dilecte, homo missus à deo, quo inter natos mulierum non surrexit maior, precor te ora, p me dei filiū quem in Iordane baptizasti, cui testimonium perhibuisti, cui dixisti: Ego à te debeo baptizari, vt ipse misereatur mei peccatoris, & tuo interuentu participem me faciat asperſionis sui pretiosi sanguinis in ablutionem peccatorum meorum.

¶ Ad beatos Apostolos Petrum & Paulum.

O sancti electi & dilecti Christo Iesu Petre & Paule, principes ecclesiæ, prædicatores gratiæ, adsertores vitæ æternæ, rogo vos per agones quos huius rei gratia ad mortem vsque desudastis, per gratiam quam & ipsi accepistis, mise-

remini mei supplicis vestri, & me vestris precibus nunc & in hora mortis meæ apud dominum Iesum Christum misericorditer adiuuate.

¶ Ad Patronum Sanctum.

O beate. N. patrone pie, potens & benigne, miserere clientulo, miserere pauperi tuo & salutem meam tibi habe cõmendatam, ora pro me Christum vt ad obsequium suum det mihi mentem sanam in corpore sano, & faciat cum tẽtatione prouentum, & vt possim sustinere.

¶ Ad sanctum Angelum præsidem.

O Angele dei sancte domine mi, præses & præsidium cœleste, qui semper vides faciem patris, rogo te mi domine per hanc tuam perpetuam & securam fœlicitatem miserere mei pauperis tui, cuius ob delicta (vt cernis) assidua est calamitas & miseria, & tua fragilitate vitam meam defende, misertus mei. Atque vtinam digneris de me loqui apud patrem in bonum, si forsan ipse misertus dicat tibi: Libera eum, ne descendat in corruptionem, inueni enim in quo propitier ei: & nudum vestiat, inedia tabescentem reficiat, vanum colligat misericorditer & recognoscat, atque vtinam oculis suæ misericordiæ respiciens me suis laudibus in perpetuum iubeat reseruari.

Domine deus istorum & omnium sanctorum tuorum pia intercessione miserere mei peccatoris supplicis tui, & quod preces meæ non obtinent eorum intercessione donetur. Domine miserere. Nam si iniquitates obseruaueris, quis sustinebit? Sed apud te propitiatio est. Misericordiæ nempe tuæ quòd non sumus cõsumpti. Ergo benigne domine aperi oculos misericordiæ tuæ super supplicem tuũ: & ne recorderis superbum te prouocantem, sed attẽde miserum deprecantem: & ne proiicias me à facie tua, neque reprobum me habeas ministerio tuo, neque repellas me à mandatis tuis. Sed da mihi ea opera quibus & te placare, & tibi placere, & proximum valeam ædificare. Quia nihil horum sine te possum, omnia verò possum in te qui me confortas.

Domine miserere ecclesiæ credentium: miserere vacillantium, & hos confirma: miserere auersorum & aberrantium, & hos ad lucẽ veritatis reuoca: miserere redeũtium, & his

Feria sexta à Dominica Lætare, homil. vna 178
Sabbato à Dominica Lætare, homilia vna 189
Feria secũda à Dominica Iudica, homil. vna 195
Feria tertia à Dominica Iudica, homil. vna 199
Feria quarta à Dominica Iudica, homi. vna 204
Feria quinta à Dominica Iudica, homil. vna 211
Feria sexta à Dominica Iudica, homilia vna 217
Sabbato à Dominica Iudica, homilia vna 222
Feria secunda à Dominica in ramis palmarum, homilia vna 227
In die Cœnæ domini, homilia vna 232
¶ Summa, homiliæ trigintasex.
Apologia 239
Soliloquium 248

Universidad de Deusto
Biblioteca

F. IOANNIS ROYARDI iunioris in has sui patui Homilias Epigramma.

Quot bone Christe tui quos declamatio uerbi
Proh pudor, insignit, dant sine mente sonum?
Nam quum uix uideant quid distent æra lupinis,
Qui potuerint uerbi tradere sensa dei?
Dant sine mente sonum, neque munia tanta uerentur
Angelicis etiam suspicienda choris.
Dia cui placet hæc igitur prouincia, secum
Diu num sit uerset uiribus æqua suis.
Sedulo diuinis dederit num pectora rebus,
Num caleat sano dogmate, quæso probet.
Omnibus atque modis ut curet id esse quod audit,
Viuat adhæc totos cum pietate dies.
At tandem si forte timet sine cortice nare.
Ecce cupit scriptis ferre Roardus opem
Hinc euangelicam poterit quis cogere frugem,
Qua sibi, qua populo consuluisse queat.
Hinc poterit menter placitis accendere Christi,
Vt prompte peragant ardua, dura ferant.
Enarrauit enim Christi flammatia uerba,
Sanctus ut ingenuum pectus adurat amor.
Ergo putet casso non se sudasse labore,
Si tamen hæc aliquis captus amore legat.

INDEX.

Visio transfigurationis cur cælari præcipitur,	71.b
Visitatio dei dupliciter,	178.a
Vita triplex per Christum,	172.b
Vitulus vt occiditur myst.	108.b
Vngere caput quid,	4.b
Vnguentum Iudas cur vendi maluisset,	230.a
Voluntas non actus vt culpatur,	81.b
Voluntate diuersa Christum quæsituri,	196.b
Voluptatem dæmones vt inuident peccantibus,	104.b
Vulpes & volucres, vbi	142.b

Explicit Index.

ERRATVLA.

Fol.	Fa.	Lin.	
4	1	37	è diuerso
13	1	4	dele Christus
23	2	25	Et percurrentes
31	1	26	mihi feciſtis
32	2	11	impenditis?
36	1	37	perhibuit
64	1	29	indicantur
64	2	23	immittuntur
192	2	1	natos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

HOMILIARVM QVADRAGESIMALIVM SEQUENTIVM, CVIVSQVE NVMERO PER FOLIA DESIGNATIO.

Feria quarta Cinerum homilia vna,	Folio. i.
Feria quinta post Cinerum, homilia vna,	6
Feria sexta post Cinernm, homilia vna	12
Sabbato post Cinerum, homilia vna	19
Feria secũda à Dominica Inuocauit, hom. vna.	24
Feria tertia à Dominica Inuocauit, hom. vna	31
Feria quarta à Dominica Inuoca. hom. vna	37
Feria quinta à Dominica Inuoc. homil. vna	56
Feria sexta à Dominica Inuoca. homil. vna	59
Sabbato à Dominica Inuocauit, homil. vna	65
Feria secũda à Domi. Remimiscere, hom. vna.	71
Feria tertia à Dominica Reminis. hom. vna	77
Feria quarta à Dominica Reminis. hom. vna	83
Feria quinta à Dominica Reminis. hom. vna	88
Feria sexta à Dominica Reminis. homil. vna	95
Sabbato à Dominica Reminis. homil. vna	101
Feria secũda à Dominica Oculi, homil. vna	109
Feria tertia à Dominica Oculi, homilia vna	114
Feria quarta à Dominica Oculi, homil. vna	119
Feria quinta à Dominica Oculi, homil. vna	126
Feria sexta à Dominica Oculi, homilia vna	132
Sabbato à Dominica Oculi, homilia vna	143
Feria secũda à Dominica Lætare, hom. vna	148
Feria tertia à Dominica Lætare. homil. vna	155
Feria quarta à Dominica Lætare, homil. vna	162
Feriaquinta à Dominica Lætare, hom. vna	172

Feria

& his misericorditer errata relaxa. Miserere ducis populi tui principis nostri, & salua ac serua eum, & ne tradas eum in animam inimicorum eius, sed per ipsum mente & corpore, fide ac consilio incolumẽ, pios tuos in te sperantes defende. Miserere etiam Domine auditorum verbi tui, vt maneant in sermone tuo, & verè discipuli tui sint, & cognoscant veritatem, & veritas eos liberet. Domine miserere benefactorum nostrorum, vt sentiant & ipsi tuam misericordiam in suis necessitatibus sibi adfuisse. Miserere precamur domine amicorum nostrorum omnium & proximorum, vt per iustam humilitatem & timorem tuum, misericordia tua reperiantur non indigni. Quin & animarum parentum, propinquorum, nutritorum, charorum, & confratrum nostrorum quæ te vocante ex hac vita migrantes nos præcesserũt, miserere, tibi enim omnia viuunt qui vti viuorum ita & mortuorum dominaris, nósque eos in æternæ claritatis gaudio fac videre, per gratiam Domini nostri IESV CHRISTI, qui morte victa viuit tecum & regnat in secula seculorum.

Typis Renati Aprilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca